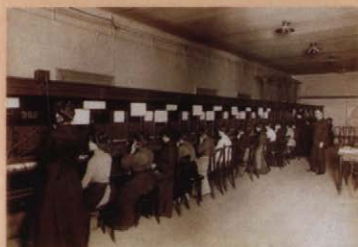
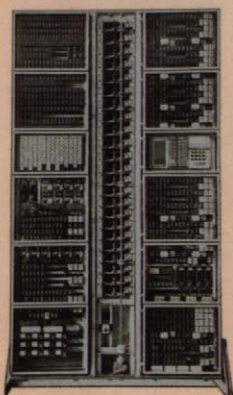
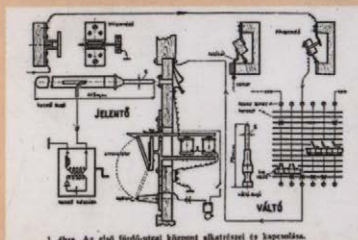
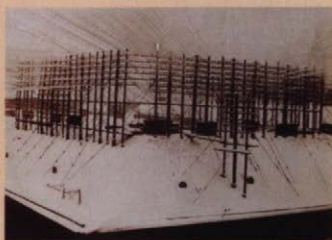

Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány

Évkönyve

Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány
Évkönyve
2002

Budapest, 2003

Készült a

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

támogatásával

Címlap: *A magyar telefónia 120 éve* című CD-ROM borítójának képei

Kiadja a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány,
a Magyar Távközlési Rt., a Magyar Posta Rt. és az Antenna
Hungária Magyar Műsorszóró és Rádióhírközlési Rt. alapítványa
A kiadásért felelős: Kurucz István kuratóriumi elnök
A kiadványt gondozta: Kovács Gergelyné és Bartók Ibolya
Műszaki szerkesztő: Bartók Ibolya
Angol fordítás: Patricia Austin
Fotók a Posta- és a Bélyegmúzeum archívumából
Nyomdai előkészítés, képfeldolgozás: CICERÓ Kft.
Nyomás: CIER-PRINT Bt.

ISSN 1219-4689

Előszó

A jövőt a múlt alapjaira kell építeni, de ahhoz, hogy jó alapokra húzzuk a falakat, ismerni kell a múlt eredményeit. A múlt megismerésében a múzeumok is segítenek, de nem csak a falaik közé látogatóknak, hanem más eszközökkel, mint ez az évkönyv vagy a világhálón elérhető múzeumi információk, a szélesebb közönségnek is.

Az évkönyvben a már hagyományossá vált éves munkatervek, beszámolók, rendezvények és történetek ismertetésén túl arról is olvashatunk, hogy mit hozott korunk modern eszköze, a számítógép, az Internet a múzeumoknak, hogyan könnyíti meg a muzeológusok munkáját, és teszi könnyebbé a korábban nehezebb bizonyult feladatokat.

A nagyközönség is részesül az eredményekből, hiszen a világháló kitágítja a múzeumok falait, bemutathatóvá teszi az eddig helyhiány miatt raktárakban porosodó tárgyakat.

A lehetőségek kihasználásának még csak az elején tartunk, de – ahogy mondani szokták – az eredmények biztatók. Ezt nem csak a muzeológusok mondják, ezt igazolja az évkönyvben közreadott, a telefonia-történeti CD-ROM bemutatója alkalmával készített beszélgetés és a szakmai közvélemény is.

A *Posták, postások és a Tudományos Gyűjtemény* című tanulmány bizonyára nem azt a mondást akarja alátámasztani, hogy nincs új a nap alatt, csak a körülmények és a lehetőségek változnak, engem mégis elgondolkodtatott. Eszembe jutott, hogy abban a korban hogyan igyekeztek segíteni az információk eljuttatását a társadalom minél több tagjához azokkal a mostaniakhoz képest gyér és kezdetleges eszközökkel. Hasonló gondolatokat ébresztett bennem a zepplinek alkalmazása is a postai szállításban.

Mindenkinek van saját tapasztalata arról, hogy egy-egy kort, eseményt vagy akár személyt az idő teltével más-más módon ítélt meg, vagy értékelt. A történészek biztos vitatnák azt az állítást, hogy a történelemírás érdekteljes. Abban – gondolom – egyetértünk, hogy az eseményekről szóló kortárs levelek, naplók és visszaemlékezések segítik a történelem megismerését. Az évkönyvben több ilyen – megismerést segítő – visszaemlékezést találhatunk, kiegészítve az emlékeket hagyók és utódaik izgalmas felkutatásával. Postatörténetet, történelmet olvashatunk.

Gyermekkorom emléke jött elő, amikor Jancsifalu postásának visszahelyezési kérelméről olvastam: hogy vártuk mi is mindig a szeretetreméltó postás bácsi érkezését, aki a mindenki által igénybe vett, megbecsült intézménynél dolgozott.

Sok jó tanulmány van az évkönyvben, ajánlom elolvasásukat, és szeretném jóleső érzéssel köszönteni a rutinos, régebbi tanulmányokat írók között az újakat, a fiatalokat. Sok sikert kívánok a közösen végzett tevékenységhez, amelyben együtt segítenek bemutatni a múltat, rögzíteni a jelent az utánunk jövők számára. Végezetül örülök – közhely ide vagy oda –, hogy az évkönyv minden évben tartalmasabb, nívósabb, szebb. Olyan, mint az alapítvány múzeumai. Köszönöm!

A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány 2002. évi beszámolója

Igazgatás és gazdálkodás

Az alapítvány kuratóriumi jóváhagyással több változtatást kezdeményezett. A postai és távközlési megnevezés helyébe a hírközlési, kommunikációs név felvételét, amely jobban kifejezi a múzeumok tevékenységét, különösen, amikor államigazgatási szinten önálló szakági minisztériumhoz illeszkedik.

Az alapító okiratban felsorolt, s az alapítvány ingyenes használatába adott ingatlanokkal, ingatlanrészekkel kapcsolatban kezdeményeztük a használati jog bejegyzését a telekkönyvi nyilvántartásba. Ennek során a Matáv Rt.-től ajánlatot kaptunk a teljes alapítványi használatban lévő nagyvázsonyi Postamúzeum megvásárlására. Megegyezés esetén az alapítói, illetve kincstári használati és az önkormányzati bérleti jog a tulajdonjoggal bővíthet.

Igazgatási és gazdasági tevékenységünkben új korszakot nyitott az alapítványi könyvelés számítógépre vitele, amely kiegyensúlyozottabb pénzgazdálkodást tesz lehetővé.

Felülvizsgáltuk az igazgatás és gazdálkodás belső szabályzatait, valamint a munkaügyi és személyzeti ügyvitelt. A felülvizsgálatnak megfelelően elvégeztük a szükséges módosításokat. Megtörtént a használatban lévő nyomtatványok, pl. a belépőjegyek ellenőrzése, és ellátásuk a jogszabályi változások megkívánta kiegészítésekkel.

A múzeumokban jelentős felújítási munkák voltak. A Bélyegmúzeumban felújították a klímaberendezést, a Matáv segítségével sikerült az automata tűzoltó-berendezés lejáró tartályainak szavatossá cserélése, s ezzel az oltógáz cseréje miatt előírt, de központi támogatás hiányában rendkívüli költségekkel járó új rendszer kiépítésére néhány év haladékot nyertünk. A Postamúzeumban megtörtént a fűtőkorszerűsítés, a gőztermelő gázkazánok és az öntöttvas-radiátorok cseréje. Az első emelet fűtését, jelentős gázfogyasztás és bérköltség-megtakarítással, október 15-től három automata gázkazán által termelt melegvízzel biztosítjuk. Hasonló fűtőkorszerűsítés kezdődött el a nagyvázsonyi múzeumban is. Sor került a múzeumok elektromos berendezéseinek felülvizsgálatára is, melynek eredményeként 2003-ban a Bélyegmúzeumban kell felújítást végezni, valamint a Postamúzeum auditóriumában.

A Bélyegmúzeum bővítésére készült tanulmánytervek egyelőre csak vázlattervek a minisztérium felajánlotta területek hasznosítására, melyeket ideiglenesen ugyan, de a minisztérium újra használatba vett.

A Postamúzeumban a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma szakmai felügyeleti ellenőrzést végzett, melynek megállapításaira az alapítvány 2003. évi munkaterve is támaszkodik.

Gyűjteményi munkák

A két múzeum kiemelkedő gyűjteménygyarapodást ért el. A Bélyegmúzeum 73 291 darabbal gyarapodott az alábbi csoportokban:

Magyar bélyegek gyűjteménye	43 735 db
Külföldi bélyegek gyűjteményei	17 633 db
Vegyes gyűjtemények	11 738 db
Bélyeggrafikák, vázlatok	30 db
Könyvtár	155 db

A Postamúzeumban az alábbi gyarapodást regisztráltuk:

Tárgyi gyűjtemények	1 904 db
Dokumentációs gyűjtemények	9 400 db
Könyvtár	880 db

A fentiek között néhány unikális érték is található, pl. egy Skoda Colonia üzemi és levélgyűjtő gépkocsi, valamint egy magángyártású hangfelvevő lemezvágó és hanglejátszó berendezés.

A Postamúzeum nyolc raktára közül kettőben befejeződött a felújítás, a festés, mázolás munkája, valamint a távközlési konténerek raktárrá alakítása.

A pályázati pénzeszközök segítségével mindkét múzeumba korszerű berendezések kerültek, amelyek meggyorsították a számítógépes nyilvántartás bevezetését, amit a Bélyegmúzeum saját programja, a Postamúzeum a meglévő múzeumi program szerint véggez. Megkezdődött a kép- és a hanganyag digitalizálása.

Jelentősek voltak a restaurálás eredményei. Felújítva helyeztük el a diósdí szabdterí gyűjteménybe az 1967-től alkalmazott, német gyártmányú kábelárokásó gépet, valamint restauráltattuk az első postai szabvány szerint készült kisújszállási feldolgozószoba bútorzatát.

Kutatások és tudományos munka

A kutatások jelentős részben *A magyar telefónia 120 éve* című CD-ROM kiadványhoz kötődtek. A kiadvány a kétmillió karaktert kitevő szöveges anyagot magyar és angol nyelven tartalmazza 1100 fénykép és 27 percní mozgókép kíséretében. Tizenkét tanulmány készült hozzá, valamint a Postamúzeumban megtalálható ezres nagyságrendű telefontörténeti könyvanyag és szakmai folyóiratokban megjelent jelentősebb tanulmányok bibliográfiája.

Az időszi és állandó kiállítások rendezőkönyveiből kiemelkedő *A magyar posta 135 éve* című vándorkiállítás és a kiskunhalasi EMITEL Telegaléria *Távközlés-történeti mozaikok* című kiállításának forgatókönyve.

Az alapítvány 2001. évi évkönyvében a két múzeum munkatársai nyolc tanulmányt jelentettek meg, és előkészítették a 2003. évi kiállításokhoz kapcsolódó kutatásokat, így a balatonszemesi múzeum és a kőszegi postaház kiállításaihoz. Ebben különösen nagy érdeklődésre tarthat számot a világ postásai bélyegképeken kutatási téma.

A Bélyegmúzeum két munkatársa a Magyar Filatéliai Tudományos Társaság tagjává vált. A múzeum gondozta, és jelentette meg dr. Lovász András könyvét a 0867-81 színes számú, 20 krajcáros bélyeg metszetjavításairól.

Kiállítások, kiállítóhelyek

2002-ben Kiskunhalason az EMITEL székház tetőterében nyílt meg a Postamúzeum tizenkettedik kiállítóhelye. A *Távközlés-történeti mozaikok* című halasi kiállításon kívül a Postamúzeumnak sikeres vándor- és időszaki kiállításai voltak:

- *A magyar posta 135 éve, 1867-2002;*
- *Szerelem – család – háború, Ócsvár Rezső levélposta-művészete;*
- *Postázott emlékek, Vajda Mária kiállítása.*

A Bélyegmúzeumban *Halasi csipkecsodák* címmel rendezték meg a csipkék és a csipkéket bemutató bélyegek kiállítását. Vándorkiállításokkal jelentek meg a pécsi és a szegedi postaigazgatóságok nagyobb postáin:

- *1100 év bélyegképeken;*
- *Népművészeti motívumok, Dudás László munkássága;*
- *Párhuzamos bélyegkiadások, magyar–török bélyegek.*

A Kossuth-év kiállításaihoz csatlakozva Than Mór bélyegtervét a Budapesti Történeti Múzeumban mutatták be. Bélyegekké gazdagították a Külügyminisztérium által készített Kossuth-vándorkiállítást, továbbá a debreceni Soó Rezső-emlékszobában is Kossuth-bélyegeket állítottak ki. A megvalósításra nem került bélyegtervekkel a Hunfala 2002 Nemzetközi Bélyegkiállításon szerepeltek. A pozsonyi nemzetközi bélyegkiállításon díjnyertes magyar bélyegekké és filatéliai relikviákkal ismerkedhettek meg a látogatók a Bélyegmúzeum tablóján.

A Postamúzeum kiállításait 67 205, a Bélyegmúzeumét – beleértve a vándorkiállításokat is – 34 443 látogató kereste fel. A fenti számokban nem szerepel az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark postamúzeumi kiállításait látogatók száma, ezt a vendégkönyvi bejegyzések alapján 70 000 főre becsüljük (a park látogatóinak 25%-a). Összességében az alapítványi múzeumok 171 648 látogatót ismertethettek meg a magyar hírközléstörténet egy-egy érdekességével, eseményével.

Közönségkapcsolatok

A közönségkapcsolatokban jelentős szerepet játszott az alapító részvénytársaságok 62 000 munkatársa számára névre szólóan eljuttatott múzeumi belépőkártya az alapítványi múzeumok díjtalan látogatására.

Az alapítvány auditoriumában 181 szakmai előadás hangzott el, jórészt a Hírközlési és Informatikai Tudományos Egyesület szervezésében. A Postamúzeumban 820 tárlatvezetést, 35 diák- és gyermekprogramot regisztráltunk. A Bélyegmúzeumban 8 Mafitt-ülésre került sor, s mintegy 30 gyermek- és diákfoglalkozásra, mely utóbbit a várpalotai ifjúsági bélyegkiállításon is nagy sikerrel mutatták be. A szakmai kapcsolatokat a távközlési és postai világnapokhoz hagyományosan kötődő múzeumi rendezvényekkel, a diósdai Távközlési Majálissal, a postamúzeumi koncertekkel is ápoljuk.

A 150 tagot számláló Múzeumi Egyetértés Egylet a két nyári hónap kivételével minden hónapban tart múzeumi rendezvényeket, visszatérő sikeres programja a Szent Iván-napi tűzugrás Hollókőn.

Médiakapcsolataink mind az írott, mind az elektronikus sajtóval kiegyensúlyozottak. A két múzeumból 37 újságcikk, híradás jelent meg és 19 televíziós anyag, mely utóbbiak között a legértelmesebb a budapesti Postamúzeumból a *Mesélő cégtáblák* sorozatban.

Nemzetközi kapcsolatok

Elsősorban a külföldi testvérmúzeumokkal élénk. A kiadványcserék és kölcsönös látogatások mellett aktívan segítettük a Besztercebányán megnyílt szlovák Postamúzeum anyaggyűjtését. A Bélyegmúzeum munkatársai meglátogatták a múzeumot, és Pozsonyban részt vettek a nemzetközi bélyegkiállítással összekötött muzeológusi konferencián. A Postamúzeum hat hétre fogadta a hamburgi Kommunikációs Múzeum gyakornokát, Björn Eggert.

Kiadványok

Megjelent a 2001. évi évkönyvünk, pótolva benne a jubileumi összevont 1999-2000-es évkönyv miatt még nem publikált éves beszámolókat és munkaterveket. Elkészült a Telefónia Múzeum új állandó kiállításának magyar és angol nyelvű katalógusa. A diósi kiállítás katalógusát nyomdakész állapotban benyújtottuk a NKÖM egyik pályázatára. Megjelenését 2003 májusára tervezzük.

A terveknek megfelelően a 2002. évi jövedelemadóból származó 1%-os támogatásokat (0,47 M Ft) a szolgálatuk teljesítése közben erőszakos cselekmény vagy baleset következtében meghalt hírközlési dolgozók emlékművének terveire fordítottuk. A meghívásos pályázat eredményeként 2003-ban Trischler Ferenc pécsi szobrász alkotásának kivitelezésére kezdetjük meg az 1%-os gyűjtést.

Budapest, 2003. január

Historia domus – Bélyegmúzeum, 2002

Reményteljesen indult a 2002. év, január 28-án egy évtizede húzódó terv, a Bélyegmúzeum bővítésének megvalósítása érdekében születtek kedvező intézkedések. Dr. Böröcz István, a Magyar Posta Rt. általános vezérigazgató-helyettese látogatott alapítványunkhoz, ahol Kovács Gergelyné ügyvezető igazgató asszonnyal többek között a Bélyegmúzeum bővítésével kapcsolatban is megbeszélést folytattak. A dr. Fónagy János közlekedési és hírközlési miniszter úr által felajánlott 300 m² alapterületet vissza nem térő lehetőségnek ítélték, ezért vezérigazgató-helyettes úr módosította a bővítés korábbi, pénzhányra hivatkozó elutasítását. Ennek folytatása volt dr. Felleg Zsolt, a Magyar Posta Rt. Ingatlanstratégiai Központ igazgatóhelyettese szóbeli megbízása, amelyről január 30-án írásos megerősítést kaptunk. Fónagy János közlekedési és vízügyi miniszter úr által a Bélyegmúzeum bővítésére átadott területre és Kalmár István, a Magyar Posta Rt. vezérigazgatója által finanszírozott beruházásra az Archigram Kft. készített új tanulmánytervet, amelyet a bírálóbizottság elfogadott. Az engedélyezési terv az időközben lezajlott kormányzati struktúraváltozások következtében már nem készült el.

A Közlekedési és Vízügyi Minisztérium kabinetirodájából való bútorok és installációs szekrények átadása enyhítette raktározási gondjainkat, és lehetőséget teremtett a múzeum egyéb filatéliai, valamint különgyűjteményeiből készült válogatások bemutatására.

2002 az olvasás éve volt. Ebből az alkalomból a XI. kerületi Pedagógiai Szolgáltató Központ a kerület általános iskolái számára múzeumok látogatásához kapcsolódó versenyt hirdetett. A kijelölt múzeumok között a Bélyegmúzeum is szerepelt. Három változatban (3-4., 5-6. és 7-8. osztályosok számára) feladatlapokat készítettünk. A kérdések bélyegekkel és egyúttal könyvekkel, olvasmányokkal is kapcsolatosak voltak. A verseny folyamatos csoportos és egyéni látogatásokat eredményezett.

Január 11-én dr. Láng István, a Mafitt örökös elnöke a Postamúzeum auditóriumában tartott előadást *A posta Jókai műveiben* címmel. Az előadást követően családias hangulatban, születésnap meglepetésként, Maros Éva hárfaművész és Geiger György trombitaművész egy kis házi muzsikával köszöntötte az előadót 70. születésnapja alkalmából, majd Juhász Judit, a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia sajtóirodájának vezetője, Tardy János, a Környezetvédelmi Minisztérium helyettes államtitkára, a Múzeumi Együttérzés Egylet nevében Tölgyesiné dr. Nagy Olga, Kovács Gergelyné a Postamúzeum és Solymosi Jánosné a Bélyegmúzeum nevében gratulált a meglepett professzornak.

A Budapest XI. kerületi Lágymányosi Bélyeggyűjtőkör és a Bélyegmúzeum a 2002-es évtől a bélyeggyűjtés napi és jövőbeni gondjainak, feladatainak megbeszélésére, a bélyeggyűjtés különböző területeinek ismertetésére, bemutatására minden hónap harmadik szombatján filatéliai és postatörténeti ismeretterjesztő előadásorozatot indított. A múzeum munkatársai az előadásokat látogatták, s az azt követő szakmai megbeszélésen a vitákban is részt vállaltak. Az előadások alkalmat adtak arra is, hogy az ifjú bélyeggyűjtők ismereteket szerezzenek a bélyeggyűjtés egyes területeiről és megismerkedjenek a ma-

**Magyar Posta Rt. Vezérigazgatóság
Ingatlanstratégiai Központ**

Budapest, V., Sas u. 24.
Telefon: 374-4192, 374-4100, fax: 374-4199
Postacím: Budapest 1540

Kelt: 2002. január 30.
Iktatószám: 223755/2001/10

**Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány
Bélyegmúzeum**

**Solymosi Jánosné asszony
igazgató részére**

Budapest
Pf.: 86
1400

Tárgy: A Bélyegmúzeum bővítése

Tisztelt Igazgató Asszony!

A Bélyegmúzeum bővítésére vonatkozó igényük, az azzal kapcsolatban lefolytatott korábbi egyeztetéseink és előterjesztett javaslataink alapján a Magyar Posta Rt. ismételten megvizsgálta a beruházás indításának lehetőségét és ezúton nyilvánítja ki a Múzeum bővítésének megvalósítására irányuló szándékát, a KÖVIM által felajánlott területen.

A beruházás előkészítését megkezdjük, a szükséges egyeztetések lefolytatása céljából munkatársaink megkeresik Önt.

Üdvözlettel:

Dr. Felleg Zsolt
igazgatóhelyettes

Dr. Felleg Zsolt igazgatóhelyettes levele

gyar bélyeggyűjtés prominens személyiségeivel. Az első előadás január 19-én hangzott el a XI. kerületi Fehérvári úti Fővárosi Művelődési Házban. Szeptember 21-től az előadások helyszíne a Bélyegmúzeum volt.

Előadó	Dátum	Az előadás témája
Gazda István dr. ifj.	2002. 01. 19.	Tudománytörténet és filatélia
Bér Andor	2002. 01. 19.	Bélyeg előtti levelek, koleralevelek
Sípos Józsefné	2002. 02. 16.	A magyar posta működése a szabadságharc éveiben
Soóky Dezső dr.	2002. 02. 16.	Európa bélyegkiadásai
Visnyovszki Gábor	2002. 03. 16.	Klasszikus magyar bélyegek
Voloncs Gábor	2002. 03. 16.	Bélyeghamisítványok
Molnár László dr.	2002. 04. 20.	Bélyegmotívumok
Angyal Erzsébet	2002. 04. 20.	A filatéliai szakirodalom fajtái és fontossága
Tölgyesi Géza dr.	2002. 05. 18.	Érték és ár: összefüggések, ellentmondások a filatéliában
Rákóczi Margit	2002. 05. 18.	Bélyegnapok
Solymosi Jánosné	2002. 09. 21.	A Bélyegmúzeum gyűjteményei
Glatz István	2002. 09. 21.	Tengerentúli bélyegkülönlegességek
Kallós Péter	2002. 10. 19.	Tematikus bélyeggyűjtés
Dabóczy András	2002. 10. 19.	Hazai és külföldi katalógusok használata
Csegezi Tamásné	2002. 11. 16.	A posta bélyegkiadási tervei, FilaTboy
Márfai Árpád	2002. 11. 16.	Magyarország postahivatalainak és postaügynökségeinek hely- és keletbélyegzései (1871–1920)
Gazda István dr. id.	2002. 12. 14.	Nemzetközi kiállítások
Somogyi Tamás dr.	2002. 12. 14.	A Mafitt célja és eredményei

A filatéliai és postatörténeti előadás-sorozat tématerve

Január 23-án kezdődött új számítógépes rendszerünk, a bélyegmúzeumi nyilvántartó program bemutatása és a hozzá kapcsolódó kezelési ismeretek elsajátítása muzeológusaink számára.

Február 18-án a Postamúzeum auditóriumában a Mafitt szervezésében Szivi László, a Magyar Posta Rt. stratégiai főigazgatójának előadásában jövőképet kaptunk *A magyar posta a XXI. század küszöbén* címmel.

A Múzeumi Egyetértés Egylet fogadta múzeumunk február 16-án, a nagy érdeklődésnek köszönhetően két csoportban, 10 órakor jelen sorok frója köszöntötte az első csoportot, és bemutatta a múzeumot, majd Varga Pál grafikusművész mesélt néhány érdekes történetet bélyegtervezési ötleteinek születéséről, motivációiról. Ezt követően válaszolt a hozzá forduló kérdéseire. A családi hangulatról egy kis tízórával is gondoskodtunk. A program következő része a Duna alatt kiépített elektromos közműalagút megtekintése volt, amelyhez a kivételes engedélyt egyletünk elnöke, Katona Kálmán szerezte meg tagjaink számára. A másik csoport az alagút megtekintésével kezdte a programot, és azután érkezett múzeumunkba, ahol a kiállításokat bemutató programokról és a kellemes hangulatról kollégáink gondoskodtak.

Február 23-án – szintén a Mafitt szervezésében – a Budapesti Történeti Múzeumban Novotny Erzsébet tárlatvezetésével az Állami Nyomda jubileumi kiállításának megtekintése után jó hangulatú kerekasztal-beszélgetésen ismerkedhettünk tovább az Állami Nyom-

da jelenével. A kiállítási anyagban jelentős arányban szerepeltek a múzeumunk gyűjteményeiből kölcsönzött tárgyak.

Nemzeti ünnepünk előestéjén, március 14-én a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány által ezúttal a múzeumi kiállítások forgatókönyvére kiírt Futics-pályázat eredményhirdetése és díjkiosztása volt. A Bélyegmúzeum minden muzeológusa küldött be pályamunkát. Örömkre az I. díjat megosztva két muzeológusunk, Angyal Erzsébet és Nikodém Gabriella nyerte el. A pályamunkák címei: *Adassék a levél, azaz Képek a levelezés történetéből, valamint Postakezelési jelek a bélyeg előtti korszak levelein Magyarországon.*

Április 20-án a XI. kerületi Fővárosi Művelődési Házban könyvtárosunk, Angyal Erzsébet tartott előadást a filatéliai irodalom kiadványtípusairól, amely egyben kollégánk sikeres Mafitt székfoglaló előadása is volt.

Május 2-án Kőhalmi Csaba *Az 1956-os szabadságharc a filatélia tükrében* című Mafitt székfoglaló előadását a Postamúzeum auditoriumában szerveztük meg.

Nagy terhet rótt ránk az új Európa Uniók előírás, miszerint tűzoltásra halon gázt nem lehet használni. A Bélyegmúzeumban viszont az új oltóanyagok nem használhatók. Kapi András segítségével sikerült a problémát megoldani, így lehetőség nyílt a múzeum automata tűzoltó-berendezéseinek felújítására, ami lehetővé teszi 2006-ig a további zavartalan működést. Májusban megtörtént a klímaberendezés felújítása is.

A magyar posta nemzeti közintézménnyé válásának 135. évfordulója alkalmából április 30-án Gervay Mihály, az első postafőigazgató emlékére emléktáblát helyeztek el a Postavezérgazgatóság épületének falán. Az avatáson és az azt követő ünnepi köszöntőn a Magyar Iparművészeti Múzeumban Angyal Erzsébet képviselte múzeumunkat.

A Budapesti Történeti Múzeumban május 10-én, a Kossuth Lajos születésének 200. évfordulójára rendezett Filatéliai Szalon „díszvendége” volt a Bélyegmúzeum gyűjteményében található különleges filatéliai dokumentum, a Than Moór festőművész által 1848-

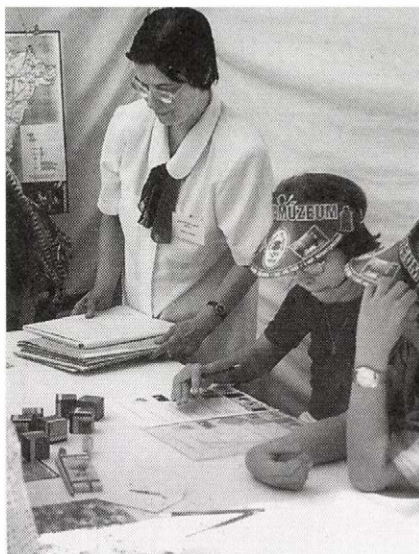
Angyal Erzsébet székfoglaló előadásának hallgatósága

ban készített postabélyegterv. A kiállítás megnyitása után rendezett emlékülésen *Kossuth a filatéliában* címmel Visnyovszki Gábor, a Magyar Filatéliai Tudományos Társaság elnöke tartott előadást.

2002-ben május 18-án és 19-én került megrendezésre a Magyar Nemzeti Múzeum kertjében a Múzeumok Majálisa. Mindkét napon reklám- és tájékoztatóanyagokkal, a bélyeg és a bélyeggyűjtés népszerűsítését célzó játékokkal és vetélkedőkkel, a magyar postát reklámozó ajándékokkal vártuk sátrunkban a nagyszámú kedves érdeklődőt.

Május 22-én Nikodém Gabriella, Majsai Mária és jelen sorok írója a beszercebányai Postamúzeum meghívására tanulmányúton vett részt, amelynek keretében megtekintettük az új szlovák Postamúzeumot, és egyeztettük a Pozsonyban megrendezésre kerülő nemzetközi bélyegkiállítás programjait. Együttel átadtuk bemutatásra kerülő saját kiállítási anyagunkat, amelyet a Majsai Mária által készített rajzos útmutató szerint a szlovák kollégák állítottak fel Pozsonyban a kiállítás helyszínén. Július 10. és 11. között Nikodém Gabriella muzeológussal részt vettünk a Pozsonyi Nemzetközi Bélyegkiállítás programsorozatában szereplő muzeológusi konferencián, ahol Nikodém Gabriella *Nyitás a nagyközönség felé, állandó és időszakos kiállítások a Bélyegmúzeumban* címmel tartott előadást. A konferencián elhangzott referátumokat a szlovák postaigazgatás gondozásában megjelent kiadvány tartalmazza.

Június 5-én a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében a Nobel-díjas Oláh György *Életem és a mágikus kémia* című könyvének bemutatóján vett részt e sorok írója, ahol Vizi E. Szilveszter, az MTA elnöke köszöntötte Oláh Györgyöt születésének 75. évfordulóján. Ezt követően a kiadó és a mecénások méltatták, és mutatták be a könyvet, majd a Bolyai Bicentenáriumi Bizottság elnöke, Halász Béla átadta az ünnepeltnek a Bolyai-díjat. Ezután *A legjobb befektetés a jövőbe* címmel Oláh György köszönőbeszéde és üzenete következett a magyar fiatalok, elsősorban a felsőoktatásban résztvevők számára. Ebben arra kérte a fiatalokat, hogy energiájukat ne pazarolják el sem a politika, sem a közélet eseménye-

A Múzeumok Majálisán

A beszercebányai Postamúzeumban

ORGANIZAČNÝ VÝBOR SLOVENSKO

Múzeumlátogatás Pozsonyban

ire, hanem a lehető legtöbb tudás megszerzésére igyekezzenek. Ennek fontosságát saját példájával igazolta. Vallomása szerint rohamosan változó tudományos világunkban a mai napig abból a tudásból él, amelyet anno a Budapesti Műszaki Egyetemen megszerzett.

Június nyolcadika a Várpalotán megrendezett 34. Országos Ifjúsági Bélyegkiállításon az ifjúsági vetélkedők, játékok napja volt. Múzeumunk munkatársai, Angyal Erzsébet és Nikodém Gabriella, korosztályokhoz és filatéliai jártassághoz mért játékokkal, feladatokkal várták az érdeklődőket.

A Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége kellemes hangulatú összejövetelen köszöntötte idős tagjait június 15-én. A fehér asztal mellett sok régi ismeretség újjult meg, sok új kötődött. A bélyegek, a gyűjtemények mellett a stafétabotot átvenni nem szándékozó unokákról esett a legtöbb szó. A rendezvény szervezésében múzeumunk is részt vett, s könyveinkkel hozzájárultunk az idős gyűjtők, rendszeres látogatóink ajándékozásához.

A balatonboglári postás üdülő a postás dolgozók gyermekei közül a bélyeggyűjtőket fogadja évente egy hétre. Az üdülést azok nyerték, akik az év során egy filatéliai vetélkedősorozat kérdéseit jól megválaszolták. A verseny tesztjeit Horváth Károly, a postás szak szervezeti könyvtár könyvtárosa, a filatéliai tábor vezetője és Angyal Erzsébet, múzeumunk könyvtárosa állították össze. Június 8-án kollégánk bélyeges vetélkedő összeállításával és vezetésével színesítette a tábor programját.

Esztergomban rendezték június 26. és 28. között a múzeumi marketing témáról szóló konferenciát, amelyen Angyal Erzsébet vett részt. A hallottakat szűk keresztmetszetben tartott előadás keretében közvetítette kollégáinknak.

Augusztus 1-jén a Pécsi Regionális Igazgatóság kérésére a Pécs 1. sz. postahivatal közönségszolgálati termében mutattuk be 16 keretben Magyarország történetét bélyegképeken. A Szegedi Istvánné által rendezett kiállítás megnyitására e sorok íróját kérték fel. A pécsi regionális televízió és rádió kedves összeállításban méltatta a posta azon kezdeményezését, hogy postahivatalában új kulturális és művelődési helyszínt teremtett a pécsi polgárok részére.

Szeptemberben a Külügyminisztérium kérte segítségünket egy külföldi magyar követségek és intézetek számára készítendő Kossuth-kiállításához. A gazdag, több hazai múzeumtól kapott Kossuth-relikviákból készült bemutatót a Külügyminisztérium aulájában szeptember 19-én, vándorútra indulása előtt megtekinthették számos érdeklődővel egyetemben.

November 15-én meghívásra Angyal Erzsébet és Halász Alexandra Nagy Péter professzorhoz látogatott, aki felajánlotta elhunyt felesége, Zombory Éva bélyegtervező grafikussművész alkotásait. Az átvett ajándék a bélyeges grafikák mellett egyéb alkalmazott grafikai műveket is tartalmaz. Professzor úrnak hálás szívvel ezúton is köszönjük ajándékát.

Szeptember 21-én a XI. kerületi Lágymányosi Bélyeggyűjtőkör, a Mafitt és a Bélyegmúzeum szervezésében e sorok írója tartott előadást a Bélyegmúzeum gyűjteményeiről, amely egyben Mafitt székfoglaló volt. Gazdag illusztrációs anyagot tartalmazó CD, és a múzeum különgyűjteményeinek legértékesebb darabjaiból összeállított alkalmi kiállítás készült az előadáshoz. Az elkészült CD-t azóta is felhasználjuk a múzeum különlegességeinek bemutatására a kiállítóteremben csakúgy, mint reményeink szerint hamarosan a múzeum Internetes honlapján.

Ifjúsági vetélkedők, játékok a Bélyegmúzeumban

Október 3. és 6. között rendezte a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége a *Hunfilla 2002 Nemzetközi Bélyegkiállítást* a Magyar Kultúra Alapítvány székházában. *Kossuth-ábrázolások a kiviteltre nem került bélyeggrafikákon* címmel készítettünk bemutatót. Október ötödike az ifjúság napja volt. Ezt a napot a Magyar Posta Rt., a Mabéosz és a Bélyegmúzeum közös rendezésében bonyolított vetélkedő tette színessé és emlékezetessé a fiatal bélyeggyűjtők számára. A sok-sok beadott feladatlapot a következő hét során Angyal Erzsébet és Halász Alexandra kiértékelte, majd postáztuk a nyereményeket.

Október 8-án a bélyegnapi rendezvényekre Budapestre érkezett román delegáció két tagja, a bukaresti postamúzeum igazgatója, Vladimir Ionescu és a román posta bélyegkereskedelmi részlegének vezetője, tapasztalatszerzés céljából látogatott múzeumunkba.

Október 22-én a Postamúzeum auditóriumába szerveztük Czirók Dénes – Karl Endrődi: *Ungarische Zusatzfrankaturen auf den Korrespondenzkarten 1869 und 1871* című előadását és a könyvbemutatót. A kiadványban bemutatott tételek között bélyegmúzeumi gyűjteményi darabok is szerepelnek. Ugyanakkor, ugyanott Bondor László Mafitt székfoglaló előadását is hallhattuk *Pest-Buda postatörténete a kezdetektől 1873-ig* címmel.

November 7-én a Mabéosz illetékbélyeg-gyűjtő szakosztálya összejövetelt szervezett, ahol a magyar illetékbélyegek eddigieknél teljesebb és részletesebb kézikönyvének kiadásáról tanácskoztak. Munkájukhoz múzeumunk anyagait, főként a témáról szóló szakirodalmat igénylik, ezért kérték, hogy megbeszéléseiken könyvtárosunk rendszeresen vegyen részt, a rendelkezésünkre álló anyagokra hívja fel figyelmüket, és segítse a kiadvány előkészületeit.

Sokévi, részben múzeumunkban folytatott kutatómunka eredményeként született meg dr. Lovász András könyve: *Az 1876–81. évi 20 krajcáros metszetjavításai*. A Bélyegmúzeum gondozásában megjelent könyvet november 8-án az ünnepélyes bemutatón Visnyovszki Gábor, a Mafitt elnöke ajánlotta a közönség figyelmébe. Ünnepi gondolatait a szerző osztotta meg velünk. A kiadvány megjelenését a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, a Nemzeti Kulturális Alapprogram, valamint a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány támogatta.

2002. november 30-án délután nyitottuk új időszakos kiállításunkat *Halasi csipkecsodák* címmel. A halasi csipke születésének 100. évfordulója alkalmából összeállított bemutatón a Csipkeház kollekciójából az 1960-ban, 1964-ben és 2002-ben kibocsátott postai bélyegsorok címletein szereplő csipkék láthatók. Összesen 19 darab egyedi iparművészeti alkotás, amelyeknek kisgrafikai alkotássá való átlényegülése is figyelemmel kísérhető a kiállításban. A megnyitón megjelent a kiállítás fővédnöke, Mádl Ferencné Dalma asszony; védnökét, Kovács Kálmán informatikai és hírközlési minisztert más irányú elfoglaltsága miatt Pataki Dániel hírközlési helyettes államtitkár képviselte. A kiállított csipkék finomságát idézték a Maros Éva hárfaművész és Geiger György trombitaművész által megszólaltatott művek. A kiállítást Simon Edina, a Külügyminisztérium kulturális osztályvezetője és Szivi László, a Magyar Posta Rt. stratégiai vezérigazgató-helyettese nyitotta meg.

A rendezvényen indult útjára a Magyar Posta Rt. karácsonyi alkalmi bélyegzése, valamint bemutatásra került a *Magyar posta- és illetékbélyeg katalógus* 50. ünnepi kiadása, amelyet Zalavári István, a Philatelia Hungarica Kft. ügyvezető igazgatója mutatott be. Ezt követően került sor a Duna Televízió által készített, *A csipkék királynője* című film ősbemu-

A Halasi csipkecsodák című kiállítás megnyitója

tatójára, amelyet Matula Ágnes rendezett. A vetítés után az érdeklődők találkozhattak a film készítőivel, a Duna Televízió munkatársaival. A látogatók a bemutatott videofilmet a múzeumban megvásárolhatták csakúgy, mint a csodaszép csipkekollekció darabjait. A rendezvény meghitt hangulatát adták vissza Sediánszky János elköszönő szavai: „*Sok helyen jártam a világban, de ilyen jól és ott-hon sehol sem éreztem magam.*”

December 2-án a török és a magyar posta egyidejűleg két címletből álló, azonos témájú bélyegsort bocsátott forgalomba. A pécsi dzsámít, valamint a Rákóczi Ferenc rodostói ebédlőházát ábrázoló bélyegek ünnepélyes forgalomba bocsátására Pécsen a Művészetek Házában került sor. Az ünnepi alkalomra tizennégy tablón a Magyar Posta Rt. és a vele egy vagy több ország posta-igazgatása által azonos témában kiadott bélyegek kronologikus történetét mutattuk be a Pécs 1. sz. postahivatal közönségszolgálati termében.

A kiállítás védnökei

December 3-án, 4-én és 5-én a halasi csipkevarró asszonyok nagy érdeklődés mellett vezették be a múzeum látogatóit a csipkevarrás rejtelmeibe.

December 5-én a Külügyminisztériummal közös szervezésben a Budapestre akkreditált nagykövetek feleségeit fogadta múzeumunk. A kedves vendégeknek a csipkecsodák mellett nagy élményt jelentett a múzeum állandó kiállításának, a világ postabélyegeinek megtekintése; különösen a saját országuk által kibocsátott bélyegek érintették meg őket. Hazájuk bélyegei között a röpké másfél órában kicsit otthon érezték magukat.

December 9. és 11. között a debreceni Déri Múzeum ünnepi konferenciáján lehetőség nyílt arra is, hogy megkezdjük a 2003-as Soó Rezső-emlékév előkészületeit. A programterveket a Déri Múzeum igazgatóhelyettesével, dr. Lovas Mártonnal, a Debreceni Egyetem dékánjával, Borbély Györggyel és a postaigazgatóság vezetőjével, Rácz Tamásnéval egyeztetttük.

December 15-én a Kossuth rádió *A mûzsák kertjében* című műsorában Sediánszky Jánossal és Nikodém Gabriellával mutattuk be a Bélyegmúzeum állandó és a november 30-án megnyílt *Halasi csipkecsodák* című időszakos kiállítását.

December 16-án nyugdíjas kollégáink meghívásával kis karácsonyi ünnepséget tartottunk, ahol szerény, de annál kedvesebb ajándékokkal örvendeztettük meg egymást. Szeretetteljes, békés, áldott karácsonyt kívánva, sokféle házi készítésű különlegesség csemegézése mellett beszélgettünk az eltelt év eseményeiről és a családjainkban történt változásokról.

A Mafitt Jézuskájának ajándékaként érkezett múzeumunk könyvtárába december 16-án Nagy Józsefnek *A Szent Jobb országjárása a filatéliában* című kiadványa.

Karácsonyi ünnepségünk

Historia domus – Postamúzeum, 2002

2002. január 11-én trombitaszóval kísért programmal indult évi rendezvényeink sora: a Múzeumi Egyetértési Egylet összejövetelén Láng István akadémikus tartott előadást a Jókai Mór által használt távközlési szavakról és kifejezésekről. Az előadást Geiger György trombitajátéka színesítette, aki a régi posták kürtjeleit mutatta be.

Január 15-én családi hangulatú összejövetel keretében Kovács Pál, a hollókői múzeumunk gondnoka köszönt el tőlünk, végleg nyugdíjba vonult. A hollókői fiálénk új gondnoka Nagy Ferencné lett.

Február 6-án a decemberben megnyílt Millenáris Parkban rendezett *Álmok álmodói, világraszóló magyarok* című kiállítást tekintettük meg Sipka László, az egyik főrendező mindenre kiterjedő kalauzolásával. Két csoportban délelőtt és délután gyönyörködtünk a kiállításban.

Február elején muzeológusaink három alkalommal válogathattak a Budapest-vidéki Postaigazgatóság leselejtezett bélyegzőiből, amelyek bekerültek gyűjteményünkbe.

Február 27-én a Profila hétvégi árverésén három tételre adtunk vételi megbízást, a műtárgyak megvásárlását Kisfaludi Júlia intézte.

Február 28-án a Nemzeti Kulturális Alapprogram pályázatának támogatását elnyerve a Zsolnay gyár által készített Heim Péter-emléktárgy restaurálását Csáky Klára szakrestaurátornál megrendeltük.

Március 6-án kollégáink a Csepel 1. postahivatal felújítását tervező építészekkel, Becker Gáborral és Kern Istvánnal tárgyaltak arról, hogy a falbontásnál talált kézi emelőszerkezetet a jövőben a helyszínen, a felújított hivatalban fogják bemutatni. Kollégáink az emelőszerkezetet a helyszínen dokumentálták, lefényképezték.

Március 11-én Makkai Várkonyi Ildikó személyében új munkatársunkat köszöntöttük, aki április 11-től a Kisfaludi Júlia által kezelt gyűjteményeket veszi át.

Ebben a hónapban kezdhette el súlyos betegség után munkáját Koppándi Ágnes, aki külső munkatársként a fotónegatív-gyűjtemény számítógépes feldolgozását fogja végezni.

Március 14-én tartottuk meg szokásos márciusi ünnepségünket: a nemzeti ünnep alkalmából Kovács Gergelyné Kossuth Lajosról és kultuszáról emlékezett meg, majd negyvennyolcas dalokat énekeltünk. Az ünnepség előtt Kurucz István kuratóriumi elnök kihirdette a Futics-pályázat 2002. évi eredményét: a megosztott első díjat Angyal Erzsébet és Nikodém Gabriella egy-egy, a szintén megosztott 2. és 3. díjat pedig Kisfaludi Júlia négy pályaművel nyerte el. Ezt követően elbúcsúztunk Kisfaludi Júlia kolléganőnkől, aki a Nemzeti Kulturális Örökségvédelmi Hivatalba ment dolgozni, s így a Postamúzeum *Historia domus*ának vetetését is befejezte.

Március 19-én vettük át Kisfaludi Júliától a *Historia domus* vezetését, ennek megfelelően szóban és írásban is kértük munkatársainkat, legyenek segítségünkre históriánk összeállításában. Megígérték, tehát bízhatunk abban, hogy minden fontosabb eseményt rögzíthetünk a krónikában. Ugyancsak március 19-én Sándor, József és Benedek barátai-

inkat, tagtársainkat köszöntöttük, és természetesen a tavaszt *Tavaszi zsongás* című programunkkal, a Múzeumi Egyetértés Egylet bevonásával. A hangulatos összejövetelen a Tóth Aladár Állami Zeneiskola tanulói muzsikáltak, majd megtekintettük Olasz Ferenc *Stephaneum* című filmjét, felkészülve április 27-ei kirándulásunkra.

A múzeumi főszezonra készülve ismét megrendeltük kiállítóhelyeink fogytán lévő háromnyelvű leprellőit, mégpedig aktualizált és bővített tartalommal, változatlan terjedelemben.

Márciusban is megjelentettük alapítványunk felhívását a Magyar Nemzetben és a Népszabadságban arról, hogy az 1%-os adótámogatásból befolyó összeget a balatonszemesi Postamúzeum kertjébe tervezett emlékműre fordítjuk, amelyet a munkájuk teljesítése közben elhunyt névtelen postások emlékére kívánunk állíttatni.

Április 17-én Kovács Gergelyné, Krizsákné Farkas Piroska, Kozmáné Grünwald Éva és Heckenast Gábor Sopronban részt vett a műszaki muzeológusok évente megrendezésre kerülő találkozóján, ahol Kovács Gergelyné *Filozófia a 21. század múzeumaiban*, valamint Kozmáné Grünwald Éva *Nagyméretű szabadtéri műtárgyak kiállításának és restaurálásának problémái a Postamúzeumban* címmel tartott előadást.

Április 22-én a Farkasréti temetőben szomorú szívvel búcsúztunk dr. Muha Istvánnétól, Irénkétől, régi kedves kollégánunktól. Emlékét szeretettel megőrizzük.

Április 27-én a Múzeumi Egyetértés Egylet kirándulását szerveztük meg. Piliscsabán a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Makovecz Imre által tervezett épületeiben gyönyörködhattunk Csiky Gábor műszaki igazgató – régebben postamérnök – kalauzolásával. Innen Esztergomba mentünk, ahol gyalogos sétával vettük birtokba a pompás Mária Valéria hidat, majd megtekintettük a bazilika mellett magasodó, a hídról már messziről megcsodált, Melocco Miklós *Szent István megkoronázása* című szoborcsoportját.

Március 30-ra a Magyar Posta Rt. felkérésére Kozmáné Grünwald Éva, Pataki Klára és Zámbo Zita a posta önállóvá válásának 135. évfordulója alkalmából nyolc tablóból álló vándorkiállítást készített a Postavezérgazgatóság számára.

Áprilisban elkészönt tőlünk Tamási Zoltánné könyvelő, akinek munkáját a jövőben Kollárné Vida Ágnes végzi számítógépes programmal.

A Matáv Rt. egyik külső raktárának felszámolása alkalmából külföldi és magyar kiadványokat ajánlottak föl könyvtárunknak.

Május 17-én, a Távközlési Világnapon tartottuk meg távbeszélő-történeti CD-ROM kiadványunk bemutatóját, nagy számú érdeklődő részvételével, a Matáv-székházban. A kiadványból 50 darabot külföldi és belföldi cserepartnereinknek küldtük, amit eddig 20–25 külföldi partnerünk nyugtázott.

Könyvtárunk duplum köteteiből és fölösleges példányaiból 207 kötet könyvet és be-kötött folyóiratot ajándékoztunk több postai fiókkönyvtár részére, ezeket a Verseny utcai Pofüsz könyvtár vezetőjének adtuk át.

Május 17-én délután a Távközlési Világnap tiszteletére Diósdon megrendeztük az immár hagyományossá vált Távközlési Majálisunkat. Dérszegi Miklós az első hazai kiskoaxiális kábelvonalra emlékezve bemutatta a távközlés-történeti szabadtéri kiállításban elhelyezett vonali szerelvényeket, építési eszközöket. A program részeként régi barátaink, a Tóth Aladár Állami Zeneiskola és a Weiner Leó Zeneművészeti Szakközépiskola ifjú zenészeinek fúvós együttese is igazi majálisi hangulatot teremtettek.

Az ünnepélyes CD-ROM bemutató a Matáv-székházban

Meghívó

A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány a
Miniszterelnöki Hivatal Informatikai Kormánybiztoságának
támogatásával megjelentette „A magyar telefónia 120 éve (1881–2001)”
című CD-ROM-ot.

A kiadványt a Távközlési Világnapon

2002. május 17-én, pénteken

Bodnár László vezérigazgató-helyettes mutatja be

9³⁰ órakor a Matáv Rt. székházában (I. ker., Krisztina krt. 55.), a Tölösi-teremben.

Amennyiben elfogadja meghívásunkat, és köszönhetjük körünkben, kérjük,
szíveskedjen azt bejelenteni a 269-6838-as telefonszámon 2002. május 15-ig.

Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány

A MAGYAR TELEFÓNIA 120 ÉVE

SZERKESZTETTE Kovács Gergelyné és Krizsákné Farkas Piroska

A TÖRTÉNETI KRONOLÓGIÁT Krizsákné Farkas Piroska írta, felhasználva Dérszegi Miklós a távbeszélő-hálózatok fejlődéséről, Jakab László a távbeszélőközpontok áramellátásáról írt tanulmányait, Kistaludi Júlia postatörténeti kronológiáját, Pataki Klára szervezeti, személyzeti és munkaügyekről szóló írásait, Szijj László átvitel-technikai dolgozatát.

A POSTAMÚZEUM GYŰJTEMÉNYEIBŐL bemutatott tárgyak és dokumentumok válogatását és bemutatását végző muzeológusok:

Krizsákné Farkas Piroska • Távbeszélő-történeti tárgyak • Műszaki rajzok
Dérszegi Miklós • Távbeszélő-hálózati emlékek
Krizsákné Farkas Piroska és Mészáros Emőke • Okmányok és történeti iratok
Kovács Gergelyné és Mészáros Emőke • Térképek
Kistaludi Júlia • Aprónyomtatványok • Telefonkártyák
Kistaludi Júlia és Mészáros Emőke • Személyes emlékek
Hajdú József • Művészeti emlékek

IRODALOM, BIBLIOGRÁFIA

Bartók Ibolya • Távbeszélő-történeti könyvek a Postamúzeum könyvtárában • Szakfolyóiratok cikkei
Kovács Adrienn • Telefonkönyvek a Postamúzeum könyvtárában

A FÜGGELÉK anyagát Krizsákné Farkas Piroska válogatta.

A FÉNYKÉPEK Hajdú József és Mike Károly fotóművészek alkotásai. A digitalizálás munkáiban Heckenast Gábor muzeológus vett részt. A múzeumi kiállítóhelyekről készült videofilm Jutasi Andor munkája.

A SZÖVEGGONDOZÁST Kistaludi Júlia és Zámbo Zita végezte, ellenőrzését Sebestyén Ilona.

Az ANGOL SZÖVEG dr. Földes András fordításában Földesné dr. Szarvas Mária lektorálásával készült.

CD-ROM FELDOLGOZÁS • Skicc Bt. www.homoludens.hu • info@homoludens.hu

Projektvezető • Csányi János
Fejlesztő • Kovács Roland
Grafika • Gacs Réka
Szövegbevitel • Vitéz Etelka

A telefónia-történeti CD-ROM bemutatóján elhangzott beszélgetés **Bodnár László, a Matáv Rt. vezérigazgató-helyettesének levezetésével**

Bodnár László: A magyar távbeszélő történetének 120 évét őrzi az a CD-ROM, amelyet a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány a Miniszterelnöki Hivatal Informatikai Kormánybiztossága pályázati támogatásával most megjelentetett. Amikor megismertem tartalmát, imponálónak gazdag ismeretanyagát, azonnal arra gondoltam, hogy mi, szakmabeliek ennek a kis korongnak a segítségével beszélgethünk az idővel. Személyes emlékeink is fel-felbukkannak a múlt időben, és újraélednek bennünk. Ez a CD-ROM mint korunk divatos könyve, digitális kiadványa úgy tűnik, több műfajt egyesít magában: a lexikonszócikkek tömörségét, az álló- és mozgóképek színességét, a rajz-, ábra- és szöveganyag harmóniáját. Amikor felkértek bemutatójára, még nem gondoltam, hogy beszélgetőtársakra is szükségem lesz, de úgy érzem, a két szerkesztőnek, Kovács Gergelynek és Krizsákné Farkas Piroskának föl kell tennem néhány kérdést, és Csányi János úrnak, a feldolgozás témavezetőjének, akit arra is kérnék, hogy projektorunkra varázsolja rá az illusztrációkat.

A kiadvány öt nagyobb fejezetre tagolódik. Az első a történeti kronológia, amely 1881 és 2001 között, természetesen a korábbi kísérleteket is ismertetve, évenként számba veszi a történeteket. Ez utóbbiakat ugyancsak öt címszó alatt, szellemes piktogramokkal jelölt részekben ismerteti. A paragrafus jel alatt a jogszabályok, rendeletek változásait ismerkedünk meg, amit a műszaki újdonságok felsorolása követ. Az előfizetőket érintő események, majd a távbeszélő-szolgáltatást ellátó szervezet és személyzet körében történt változások után az A–Z piktogram alatt az adott év vegyes telefontörténeti híreit olvashatjuk. A kronológiára rövid, tömör mondatok jellemzők, ám a szükséges kronológiát kortörténeti dokumentumként közel ezer kép, ábra és rajz kíséri. A kerek számoknál maradván kérem Csányi János urat, lapozza föl nekünk az 1902. és az 1952. esztendő kronológiáját, hogy megtudjuk, mi történt 100, illetve 50 éve a magyar telefóniában. A szerkesztőket pedig megkérdezem: Mit említenének még meg erről a két évről?

Krizsákné Farkas Piroska: 1902-höz kapcsolódva a Teréz központ felépítéséről több anyagot is szívesen közreadtam volna, hiszen a Balázs Ernő tervei szerint francia reneszánsz stílusban épült csodálatos épület, amely száz év múltán került ki az építető Magyar Királyi Posta jogutódjának birtokából, olyan különleges biztonsági megoldásokkal épült föl, melyek abban az időben Európa-hírűek voltak. A födémekek üvegesek voltak, a terem falait 8 cm légréssel elhelyezett díszes falambériával burkolták, ezekben az üregekben vezették a kábeleket. A tetőszerkezet alatti léceket kétszer impregnálták. Két darab 3 m átmérőjű kutat építettek az oltóvíz biztosítására. Az egész épület 1 m vastag betonlepenyén áll.

Kovács Gergelyné: 1952 történéseit végignézve megállapíthatjuk a műszaki fejlődés lassúságát, valamint a rövid életű Postaügyi Minisztérium létrehozását követő vezérigazgató-cserét annak a megjegyzésével, hogy itt köszönhetjük körünkben az akkor kinevezett dr. Dedics Imrét.

Bodnár László: A második nagy fejezet címe: *Távbeszélő-történeti archiváliák a Postamúzeum gyűjteményében*. Ezt a fejezetet nehéz lehetett összeállítani, hiszen a távbeszélő-történeti tárgyi gyűjtemények több mint 2000 tárgyat regisztrálnak a Postamúzeumban, s ebből mindössze 50 tárgy került a CD-re több nagyobb csoportban: telefonközpontok, telefonkészülékek, hálózati berendezések, egyéb tárgyak, amelyekben a mérőműszerek és az áramellátás berendezései is megtalálhatók. Szeretném tudni, hogy milyen szempontok szerint végezték a válogatást.

Krizsákné Farkas Piroska: A távbeszélő-történeti tárgyait időben, állapotukban, anyagaikban, méreteikben és súlyukban egymástól nagyon különböznek. Az 1890-es évekből származó esőlemez LB központ és az 1970-es években vert telefonérme mind felmutatja a 120 esztendő jellegzetességeit és ritkaságait. Mi ennek a gyűjteménynek a sokszínűségét és sokféleségét kívántuk kifejezni a válogatással.

Bodnár László: A Postamúzeum dokumentációs gyűjteményében talán a legizgalmasabb anyagot az okmány és iratgyűjtemény darabjai kínálják. Olvashatunk 102 éves pályázati kiírást a budapesti központi távbeszélőközpont technikai berendezéseire, láthatjuk a belvárosi telefonközpont vendégkönyvi bejegyzéseit, és találkozhatunk a közelmúltban elhunyt egykori kollégánk, dr. Erdős György telefonkérelmének egy érvtizedet átölelő, sajnos teljesíttetlen dokumentumaival. Mi volt a szerkesztőknek ezzel a három egymástól messze eső dokumentummal a mondandója?

Kovács Gergelyné: A pályázati kiírás megfogalmazása, kritériumai ma is alkalmazhatók, azaz a történelem csak akkor lehet mindennapjaink tanfőmestere, ha ismerjük azt. A belvárosi távbeszélőközpont vendégkönyvi bejegyzései jelzik, hogy minden időben fontos ezeket az apró jeleket magunk után hagyni, ha valamit meglátogatunk, és ott kíváncsiak véleményünkre. A vendégkönyv örök, mondhatjuk, és szívből reméljük, hogy a kielégíttelen telefonkérelmek a történelemben éppen olyan ritkaságok lesznek, mint a kanyaró-, illetve himlőveszélyre egykoron a beteg kisgyermek otthonainak ajtajaira helyezett vörös, ún. skarlátcedulák.

Bodnár László: A műszaki rajz és térképgyűjtemény bár több ezer darabot számlál, mindössze 40 példánnyal szerepel a CD-én. Szívemhez közel áll az egyik legrégebbi térkép, a soproni igazgatóság vonal-felügyeleti térképe 1889-ből, és az 1913-as műszaki rajz, amely megörökíti az újpesti hídon az 1913. április 13-i vihar rongálásait. Két kézzel készült egyetlen példányos dokumentum a mérnöki pontosság és felelősség dokumentumaként. Hogy miért ilyen kevés archiváliát látunk ebből a gyűjteményből, arra talán Csányi János úr tud válaszolni elmondván, hogy bizony az okokat a CD-lemez adta *korlátokban* kereshetjük.

Csányi János: A nagyméretű műszaki rajzok és térképek bemutatása rendkívül sok helyet foglalt volna le, s erre nézve bemutatok egy térképet.

Bodnár László: A második fejezet ötödik alcíme az aprónyomtatványokat sorolja föl, a képeslapokat, kiállítási leporellókat, plakátokat, reklámanyagokat olyan hatalmas mennyiségben, hogy szívesen megkérdezem a szerkesztőket, mit vezetessünk most elő közülük.

Kovács Gergelyné: Talán két képeslapot: a Győr-Moson-Sopron megyei pinciny falu, Beled postahivatalát a távvezetékvezetékhez vezető tetőtartóval és az elegáns Herkulesfürdő postahivatalának fényképét. Aztán Ady Endrét 1898-ból a debreceni Reggeli Újság szerkesztőségében készült fényképével. Telefonál, talán akkor írta meg magában az interurbán telefonról szóló szellemes és jövőbelátó versét. A Telefonhírmondó 100. évfordulójára 1993-ban kiadott alkalmi levelezőlapot, amelyet éppen a mi múzeumunkban bocsátottak forgalomba, és talán bemutatnánk a Standard telefonreklámokat és éppen az elmúlt években felszámolt telefonikresztést propagáló nyomtatványokat a 30-as évekből.

Bodnár László: A második fejezetben találjuk a személyes emlékek gyűjteményének bemutatását is, éppen az elmúlt évben megjelent XX. századi mérnökportrék sorozat anyaggyűjtési nehézségeit ismervén csodálkoztam rá örömmel, hogy ebben a gyűjteményben láthatjuk a mindannyiunk által csak Borsos Karcsi bácsinak nevezett, nemrég elhunyt kollégánk mérnöki oklevelét 1935-ből és a máig egyetlen Nobel-díjas postamérnök, dr. Békésy György emlékszóbaít a diósdai múzeumban. Mikor állították fel ezt a gyűjteményt, és milyen múzeumi emlékek fűződnek hozzá?

Krizsákné Farkas Piroska: 1987-ben hoztuk létre a személyes emlékek gyűjteményét, mert úgy éreztük, hogy a szakmai közösség minden egyes tagját név szerint, emlékeivel kell megőrizni a múzeumban. Voltak és vannak családok, ahonnan szinte teljes hagyatékot kapunk, így Borsos Károly nem csak okmányok, iratok, könyvek, hanem saját maga tervezte bútoraival is beköltözött a múzeumba. Ilyen Békésy György is, akinek Honoluluból hazahozott hagyatékához az elmúlt évben megérkezett a diákkora óta kabalaként használt mikroszkóp, amely most a Postamúzeum kiállításában látható. Mégis a jelenlétük figyelmébe a Puskás Ferenc 1880-as években Párizsban készült úti írókészletét szeretném ajánlani, amely az elmúlt év egyik kitüntetett restaurátori munkájával újult meg.

Bodnár László: Hatalmas anyagot ad közre a művészeti emlékek gyűjteménye, ahol barangolhatunk festmények, grafikák, kispasztikák, fényképek között, s mi több, Klösz György és Erdélyi Mór neves fotóművészek képei végigkalauzolnak 1906, 1910 és 1920 új létesítésű távközlési objektumain. A második fejezet a telefonkártya-gyűjteménnyel zárul. Ezekből a gyűjteményekből van-e valami, amit most érdemes kiemelniük?

Kovács Gergelyné: Talán a fényképek közül a millenniumi táviró- és távbeszélőcsarnokot kellene bemutatnunk, hiszen miként a közlekedési csarnok, ez is múzeum számára épült, s ha a magas talajvíz miatt nem ítélik lebontásra, talán most falai között rendeznénk meg ezt a bemutatót. Ha telefontörténeti telefonkártyát kellene választani, a Baross Gáborról kiadottat választanám, hiszen mindannak a távbeszélő-fejlődésnek, amit a 120 esztendő alatt végigkövethetünk, Baross Gábor teremtette meg az alapjait az 1888-ban hozott törvényével.

Bodnár László: A harmadik fejezet az irodalom és bibliográfia közreadása. A Postamúzeum könyvtárában őrzött könyvek, folyóiratok és telefonkönyvek jelen-

nek meg több ezer címléírással. Imponáló, hogy az ország nagy könyvtáraiban összesen nem őriznek annyi távbeszélő-történeti könyvet, mint a mi múzeumunk könyvtárában. S jó tudni, hogy nincs olyan történeti téma, amelyhez ne találánánk irodalmat a múzeumban. Az elmúlt években a kutatók mellett a nagyközönség a telefonkönyveket kereste, hogy elsősorban kárpótlási kérelmeikhez pontos címeknek, neveknek kerüljenek birtokába. Ezt a látszólag szöveges, képanyaggal nem kísért fejezetet 27 percnyi mozgófilm követi, amely a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány hét kiállítóhelyén mutatja be a távközlés-történeti kiállításokat és tárgyakat. Ezekben a napokban még számuk hét, de hamarosan megnyílik Kiskunhalason az Emitel Telegaléria, amely első benyomásaim szerint izgalmasan közvetíti a telefónia és egy-egy település történeti kapcsolatait. Azt hiszem, ebből a fejezetből nézzük meg a kevésbé ismert, aránylag fiatal kiállítóhelyet, a pécsi Telegalériát.

Az ötödik fejezet a *Függelék* címet viseli, amely a szűkszavú kronológiához tartozó ismereteket egészíti ki. Elolvashatjuk a legfontosabb jogszabályok és rendeletek gyűjteményét. Néhány műszaki tanulmányt, a távbeszélő-berendezések működési elveinek leírását, megismerhetjük az áramellátás berendezéseit, és híreket, érdekességeket találunk 67 tudósítás közreadásával a folyóiratokból. Itt emlékeznek meg röviden a magyar telefónia ipari hátteréről, amely a történelmi változások korára, napjainkra nem tér ki. A függelék különlegesen izgalmas részét képezik a szolgáltatásokat, díjszabásokat, valamint az előfizetői statisztikákat 120 év tükrében bemutató összefoglalók. A hazai és a nemzetközi távközlési szervezetekkel, a szakoktatás emlékeivel, valamint 11 életrajzzal egészül ki a fejezet, amely a *Telefon a magyar irodalomban* szemelvényivel és a *Különfélékkel* zárul. Sokan azt hihetnék, hogy a *Megszólal a telefon* című, a Matáv Rt. kiadásában 1998-ban megjelent irodalmi alkotásokon túl aligha lehet újabbakat találni. Lehetett, erről a CD tanúskodik.

Összességében elmondhatom, hogy a távbeszélő-történetről egy modern hordozón olyan ismeretek birtokába juthatunk, amelyek egyszerre összefoglaló történeti eseményeket és sehol nem publikált forrásanyagokat, muzeális emlékeket és értékeket mutat be, elkalandozva még a művészetek és az irodalom világába is. Ennek a kis korongnak a segítségével 120 esztendővel beszélgethetünk. Eszembe jut, hogy Edison az izzólámpa feltalálásakor azt mondta, ő tudott több fényt adni az olvasáshoz, de nem tud több időt adni a beszélgetésre. Én mégis azt kívánom mindnyájuknak, hogy ehhez a CD-ROM-hoz, a vele való beszélgetéshez legyen több idejük, és a több fényt nagy teljesítményű PC-jük biztosítsa. 500 éve, amikor mindannyian Gutenberg tanítványaivá szegődtünk, kultúránk építőkövévé a nyomtatott betűk váltak. Kívánom, hogy ilyen építőkövekké váljanak azok a digitális jelek is, amelyek ebben a kis korongban mindannyiunk számára készültek.

Május 18–19-én a Magyar Nemzeti Múzeum kertjében részt vettünk a szokásos Múzeumok Majálisán. Ez volt már a hetedik ilyen rendezvény. Ezúttal is több százan érdeklődtek kiállításunk és postai tárgyú gyermekfoglalkozásaink iránt. Tablóinkon múzeumunkat és filiáléinkat mutattuk be az érdeklődőknek, akiket egy múlt századi postás egyenruhába öltözött fiatal zeneművész barátunk, Pálkás László korabeli postás kürtjelekkel hívogató kiállításunkra. Ingyen belépőket is osztogatott postás táskájából a budapesti és diósi kiállításainkra. A majálison közreműködő kollégáinkat postás egyenruhával ajándékozta meg a Magyar Posta Rt., hogy a múzeum postai kötődését láthatóan kifejezzék. A majálisra Postamúzeum, Bélyegmúzeum után Telefóni Múzeum felirattal is elkészítettük a gyermekek körében népszerű reklámsapka-ellenzőket.

Május 24-én a kiskunhalasi Emitel Távközlési Centrumban Harel Yoel, az Emitel vezérigazgatója és Kovács Gergelyné megnyitotta az Emitel Telegalériát. A kiállítás anyagának egy része az Emitel saját gyűjteményének darabjaiból áll. A forgatókönyv és rendezés Krizsákné Farkas Piroska munkája, a kivitelezésben Kozmáné Grünwald Éva, Uhl Józsefné és Kusnyir Sándor vett részt. A kiállítás munkanapokon előzetes telefonbejelentkezés után tekinthető meg.

Májusban a Pulszky Társaság felkérésére – készülő lexikonjukhoz – Kovács Adrienn könyvtárosunk elkészítette dr. báró Szalay Gábor és dr. Vajda Endre életrajzi szócikkét. Dr. Kertész József a Postavezérigazgatóságtól 10 kötetnyi *Sajtóterjesztés és Közhír* című folyóiratot ajándékozott könyvtárunknak.

Az Emitel Telegaléria megnyitója Kiskunhalason

Az Emitel Telegaléria Távközlés-történeti mozaikok című kiállítása

Június 23-án Varga Pál bélyegterveiből Hollókőn a Postamúzeumban rendeztünk bemutatót, a bélyegsort az Informatikai és Hírközlési Minisztérium államtitkára, dr. Csepeli György ismertette. Ezt a Szent Iván-napi ünnepségünk követte. A várban Szabó Csaba

Varga Pál bélyegterveinek bemutatója Hollókőn

polgármester köszöntötte a vendégeket, s emlékeztetett arra, hogy Hollókő várát 1552-ben foglalták el a törökök. Kobzos Kiss Tamás a résztvevőket a török idők – több hangszeren megszólaltatott és eldalolt – muzsikájával varázsolta el. Ünnepségek kedves színfoltja volt a népviseletbe öltözött asszonykórus és a kisiskolások műsora; a nyári napfordulót velük együtt tánccal, dallal köszöntöttük. Kár, hogy kilenc óra felé tábortüzeinket eloltva haza kellett induljunk.

Június 28-án a pécsi postaigazgatóságon Kovács Gergelyné nyitotta meg Ócsvár Rezső festőművész, rajztanár levélpostafestményeiből összeállított *Szerelem, család, háború* című kiállításunkat.

Július elsején és másodikán Kozmáné Grünwald Éva részt vett a Pulszky Társaság restaurátortagozatának kétnapos kassai kirándulásán.

Július 16-án *Postázott emlékek* című, Vajda Mária textilművész munkáiból rendezett kiállításunkat N. Dvorszky Hedvig művészettörténész nyitotta meg az auditoriumban.

Augusztusban kapcsolatba kerültünk a postai oktatás és történetírás kiemelkedő személyisége, dr. Hencz Lajos keresztlányával. Okmánytárunk anyagokat kapott tőle.

Szeptember 20-án Kovács Gergelyné és Kozmáné Grünwald Éva részt vett a Pécs 2. számú postahivatal ünnepélyes átadásán. Az aulában berendezett kamara-kiállítást fotókkal és dokumentummásolatokkal gazdagítottuk.

Szeptemberben a pécsi postaigazgatóság kérésére az önálló magyar posta 135. évfordulójára készített vándorkiállításunkat indítottuk körútjára az igazgatóság területén.

Október 8-án Ópusztaszeren, a szegedi igazgatóság postai világnapi rendezvényén Kovács Gergelyné ünnepi beszédet mondott.

Vajda Mária Postázott emlékek című kiállítása az auditoriumban

Október 9-én a Múzeumi Egyetértés Egylet programjának keretében megtekintettük az új Nemzeti Színház Madách Imre: *Az ember tragédiája* című előadását. Mind a színház, mind a darab legtöbbször tetszésével találkozott. Egyébként ez az előadás a színház március 15-ei megnyitója és a darab nyitóbemutatója óta a színház 60. és *Az ember tragédiája* 29. előadása volt.

Október 10-én a kőszegi új kiállítóhelyen Kovács Gergelyné, Kozmáné Grünwald Éva, Hajdú József és Makkai Várkonyi Ildikó folytatott helyszíni tárgyalásokat.

Október 14-én az auditóriumban adtunk helyet a 225 éves a Terézváros című, Tahin Gyula műveiből összeállított fotókiállításnak.

Október 15-én befejeződött az I. emeleti fűtőkorszerűsítés, megkezdődött a próbafűtés.

Október 21-én megérkezett a 2001. évi alapítványi évkönyv.

Október 24-én dr. Csáki György, a Magyar Posta Rt. elnöke meglátogatta a Posta-múzeumot.

Október 28. és 30. között Kovács Gergelyné, Hajdú József és Heckenast Gábor részt vett a MUT budapesti ülésén.

November másodikától felgyógyulása után újra körünkben köszönthettük Bartók Ibolyát, aki új munkakörében az adattár gondozását látja el. Ugyanezen a napon kezdte meg nálunk polgári szolgálatát Leskó Norbert informatikus, aki alapítványunk informatikai rendszergazdája lesz.

November 4-én a magyar tudomány napja tiszteletére a minisztériumi rendelkezésnek megfelelően nyílt múzeumi napot tartottunk.

November 5-én Drégely István újságíró interjút készített Kovács Adrienn könyvtárosunkkal, amely *Könyvtár a Postamúzeumban* címmel a *Postás Dolgozó* 2003/6. számában olvasható.

November 9-én a Kerepesi temetőben felkerestük a Kossuth-mauzóleumot és a Puskás fivérek sírját. A Kegyeleti Múzeumban Hargitai Emil igazgató tartott tárlatvezetést.

November 12-én Björn Eggert német kollégától, a hamburgi Kommunikációs Múzeum munkatársától köszöntünk el, aki egy hónapot töltött múzeumunkban német postatörténeti dokumentumok tanulmányozásával.

November 22-én a Terézvárosi Polgármesteri Hivatal szervezésében, a Postamúzeum képviselőjében, a költő születésének 125. évfordulója alkalmából Krizsákné Farkas Piroska és Zámbo Zita megkoszorúzta a kerületünkben lévő Ady Endre-szobrot.

November 30-án részt vettünk a Bélyegmúzeum *Halasi csipkecsodák* című nagysikerű kiállításának megnyitóján.

December 1-jén néhány kollégánk a 77 éves Magyar Rádió ünnepi estjén vett részt a Budapesti Kongresszusi Központban.

December 2-án és 3-án tévéfelvétel volt a Postamúzeumban. A Novobáczky Sándor rendezte filmet december 21-én tűzte műsorára a közszolgálati M2 televízió.

2002. első háromnegyed évében gyűjteményeink a következő érdekesebb anyagokkal gyarapodtak: Schuller Jenő postaműszaki igazgató és Lajkó Sándor hagyatékával; a Postai és Távközlési Munkaerőnyilvántartó és Nyugdíjelőkészítő Egyesület anyagából iratokkal, mivel az egyesület év végével jogutód nélkül megszűnik; Vajda Mária *Gyászjelentés* című szövött textilképpel, *Jelek és Postázott emlékek* című kollázsával; valamint egy Tonalit „koncertmester” zenegéppel.

A VI. kerületi nyugdíjasoknak rendezett találkozó

Szemrevételeztük az első háromnegyed évi könyvtári szaporulatot: sok érdekes szakmai művel, lexikkal gyarapodott az állomány, például *A történelmi Magyarország atlasza és adattára 1914*, valamint a *100 Jahre Telefonie in Österreich* kiadvánnyal. A Matáv könyvtárának leselejtezett anyagából értékes külföldi szakfolyóiratokkal gazdagíthattuk könyvtárunkat, illetve a már meglévő köteteinket kiegészítve több teljes sorozatra tettünk szert, például: *Europaischer Fernsprechdienst 1926–1943*, *Journal Télégraphique 1894–1933* stb.

December 9. és 11. között Kovács Gergelyné és Vichmann Béláné Debrecenben részt vett a Déry Múzeum alapításának 100. évfordulójára rendezett konferencián.

December 13-án, Luca-napján az auditóriumban megnyitottuk Józsa Judit *Adventi agyagüzenetek* című, árusítással egybekötött kerámia-kiállítását.

December 16-án ismét találkoztunk kerületünk nyugdíjasaival. A több mint 110 vendégünknek a Tóth Aladár Állami Zeneiskola növendékei adtak tartalmas, nagysikerű, részben karácsonyi művekből álló énekes és hangszeres műsort. Tárlatvezetés után a karácsonyfa mellett szerény vendéglátással ért véget az összejövetel.

December 20-án alapítványunk munkatársai részére karácsonyi találkozót tartottunk. Igazgató asszony értékelte az év eredményeit, és vázolta a jövő feladatait. Délután pedig a Múzeumi Egyetértés Egylet adventi műsoros délutánján vettünk részt. A Kecskés-együttes karácsonyi dallamokkal, Süveges Gergő versekkel tette meghitté adventi együttlétünket. Ugyanezen a napon történt művészek bevonásával a balatonszemesi postás emlékmű szoborpályázatra beküldött művek zsűrizése is.

A 2002. évben az auditóriumban saját programjainkon kívül összesen 99 külső rendezvény volt, ebből 32 az első, 31 a második, 5 a harmadik és 31 program a negyedik negyedévben került megrendezésre jórészt a Hírközlési és Informatikai Tudományos Egyesület különböző szakosztályainak szervezésében.

Elbúcsúznak a krónikások is az új évezred második évétől, a 2002-es esztendő-től. Boldog, békés új esztendőt, jó kedvet, bőséget kívánnak a Historia domus kedves Olvasóinak! Bízunk abban, hogy múzeumunk idei munkájával talán kiérdemelte az *Év múzeuma 2002* megtisztelő címet, 2003. január 30-ig be fogjuk nyújtani pályázatunkat.

*Trischler Ferenc munkája,
a postás emlékmű nyertes pályázata*

A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány 2003. évi munkaterve

Igazgatás és gazdálkodás

- A Postamúzeum szakfelügyeleti vizsgálatáról szóló jelentésben az igazgatás és a gazdálkodás feladatait a következő megállapítások érintik:
 - A személyi ellátottságot ... szükséges, de nem elégséges minősítéssel lehet illetni, figyelembe véve az országosan 16 telephelyet.
 - Az új közalkalmazotti bértábla figyelembe vétele az alapítvány területén is indokolt.
 - A látogatottság a központi kiállítóhelyen változó, amit az alapítóknak reklám segítségével célszerű lenne fokozni.
 - A raktárhelyzet nem megnyugtató..., az új gyűjtéssel bekerülő tárgyakat nem tudják kezelni, mert sem hely, sem munkaerő nem áll rendelkezésre.Ezek a lehetőséghez mérten rendezendők.
- A fentiekén túl igazgatási teendőinkben kiemelten kezeljük az alábbiakat:
 - az igazgatói utasítások felülvizsgálata és egységes keretbe foglalt kiadása;
 - pályázatfigyelő rendszer kialakítása, a két múzeum közös pályáztatása;
 - az ingyenes alapítványi használatba adott kiállítóhelyek és raktárak használati jogának telekkönyvi bejegyeztetése;
 - a 2002. évi felülvizsgálat eredményeként a munkaszerződések, valamint a munkaadói és munkavállalói szerződés megújítása;
 - a működési feltételek javítása, a vidéki kiállítóhelyek üzemvitelének egységesítése;
 - a vidéki kiállítóhelyek kisebb és nagyobb felújítására munkaterv elkészítése.

Gyűjteményi munkák

- A restaurálási tervnek megfelelően a postatörténeti gyűjtemény üzem- és ügyviteli emlékeinek restauráltatása.
- A balatonszemesi mozgópostavagon állagvédelmének biztosítására könnyű tetőszerkezet vagy más ponyvatakarás biztosítása a védelmi munkák elvégzését követően.
- A Gyáli úti konténerekben és pinceraktárakban lévő műtárgyak letisztítása és szükség esetén porvédő csomagolása.
- Az archiválási bizottság munkájának értékelése a gyűjteménygyarapításban.
- Makettek, műtárgymásolatok elkészíttetéséhez kiviteli dokumentációk összeállítása.

Tudományos munkák

- Kőszeg postatörténetéről átfogó tanulmány készítése.
- *Postás ábrázolások a világ bélyegein* című katalógus elkészítése.

- Pályázati lehetőséggel a XX. századi nagy magyar filatelistákról könyvsorozat megindítása.
- Pályázati támogatással folytatni kell a *Magyar mérnökök a XX. században* sorozatot.
- Lehetőség szerint el kell kezdeni a távközlés-történeti CD-ROM-sorozat újabb kiadványát a magyar televíziózás történetéről.
- A múzeumi adattár múzeumtörténeti iratainak rendezése.
- A Futics-pályázat kiírása a *Tábori posta 90 évvel ezelőtt* című, 2004. évi kiállítás tematikájához.

Kiállítások

- A nagyvázsonyi állandó kiállítás felújítása számítógép telepítésével, a CD-ROM bemutatásával.
- Swindl Ferenc grafikus, bélyegtervező életmű-kiállítása.
- A pécsi főposta felvételi csarnokában állandó kiállítás berendezése.
- A kőszegi postamesterház – mint új kiállítóhely – első kiállításának elkészítése. (A világ postásai bélyegképeken, európai utazások postakocsival, Kőszeg szabad királyi város postája.)
- A Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum területén a jászárokszállási fogadó épületében postahivatal berendezése.
- Diósdon a 70 éves rádióállomások történetét bemutató kiállítás rendezése.

Közönségkapcsolatok és rendezvények

- Az állandó rendezvények gazdagítása (Távközlési Majális, Múzeumi Majális, Postai Világnap, Adventi találkozás) a vidéki szakmai szervezetek bevonásával.
- Emléktáblák készítése és felavatása: Berzéken Tomcsányi István postamérnök, Tállyán Sóhalmy György postamester emlékére a róluk elnevezett utcákban.
- Emléktábla a győri középhullámú rádióállomás 50 éves fennállására.
- Emlékkonferencia dr. Soó Rezső születésének 100. évfordulóján Debrecenben.
- 2003-ban mintegy 20-25 település ünnepelheti postájának 100. évfordulóját, ezeket a postahivatalokat az alapítvány ízléses tablóval látja el a közönségforgalmi térben, hogy erről a nagyközönség is tudomást szerezzen.
- A Múzeumi Egyetértés Egylet 150 tagjának 2003-ban a két nyári hónap kivételével minden hónapban múzeumlátogatások szervezése egyrészt új, nagy kiállítások, másrészt kevésbé ismert szakmúzeumok meglátogatására.

Kiadványok

- 2002. évi évkönyv megjelentetése folytatva a dokumentációs gyűjtemény közzétételét, kiegészítve az adattári iratokkal.
- A 2002-ben átszervezett TKM-kiadó nem tudta tervezett füzeteket megjelentetni, így azokat 2003-ban kell elkezdni, lehetőleg a hollóközi és az ópusztaszeri kiállítás-katalógusokkal.
- Képeslapok és térképek kiadása reprint anyagként.

Beruházások, felújítások

- Hírközlési emlékmű felállításának további szervezése a jövedelemadóból felajánlható 1%-os és más támogatások összegyűjtésével.
- A nagyvázsonyi múzeum épületében a 2002-ről áthúzódó fűtőkorszerűsítés és felújítás befejezése.
- A Bélyegmúzeum és a balatonszemesi Postamúzeum bővítésének változatlan szorgalmazása alapítói és pályázati tehervállalással.

Budapest, 2002. október 15.

Évfordulók nyomában

Mindössze negyedszázada avatták fel a solti középhullámú rádió-adóállomást. Még sokan élnek a tervezők, beruházók, építők közül, s talán nem érdektelen megnéznünk, mit őriztek meg a 25 éve még Európa egyik legnagyobb teljesítményű rádióadójaként számon tartott létesítmény építéséről a miniszteri rendeletek, vezérigazgatói utasítások, beruházási okmányok és a szaklapok cikkei. Azt is természetesen, amivel mindezeket az építésben résztvevők emlékezete gazdagítani vagy módosítani tud, s végül fontosnak tekintem megvizsgálni múzeumi gyűjteményeinket is, mit őriznek a solti adóról.

A Kossuth rádió műsorát az 1968-ban üzembe helyezték, 300 kW teljesítményű adó sugározta Lakihegyen, az 539 kHz-es frekvencián, amely az ország területének 77%-án jó vételt biztosított. Azonban a középhullámú sávban, főként Európában és a Közel-Keleten rohamosan nőtt az adóállomások száma, amelyek egyre nagyobb teljesítménnyel sugároztak. Ennek eredményeként a lakihegyi adó ellátottsága az esti és éjszakai órákban rohamosan csökkent, 1972-re az ország területének már csak 50%-át sugározta be. A vételt egy közel-keleti adóállomás is zavarta, amely 1972-ben 2,2 MW teljesítménnyel illegálisan ugyan, de szintén az 539 kHz-en kezdett sugározni. Ezek a körülmények tették indokolttá egy új, nagyobb teljesítményű adó telepítését.

A magyar posta által végzett vizsgálatok alapján adótelepítésre Solt térsége bizonyult a legoptimálisabb helynek. Rádiózás szempontjából Solt az ország középpontjában helyezkedik el. Innen egy antifading antennával az ország maximális mértékű besugárzása biztosítható. Az új adó, amelynek teljesítményét 2000 kW-ra tervezték, nappal az egész országot lefedi. Bár az esti és éjjeli órákban fellépő ionoszférikus terjedés miatt a távoli adók zavaró hatása megnövekszik, a tervezett adó az ország területének kb. 80%-os ellátottságát még ekkor is biztosítani tudja.

Az MSZMP Politikai Bizottságának 1972. szeptemberi, majd a Gazdasági Bizottság 1973. március 23-i határozata alapján a magyar posta szovjet műszaki segítséggel elindította a Solti Rádióállomás beruházását.

Az állomás ünnepélyes alapkövetétele 1974. szeptember 6-án volt, amikor Horn Dezső miniszterhelyettes, a Magyar Posta vezérigazgatója üdvözlőszavait Rödönyi Károly közlekedés- és postaügyi miniszter ünnepi beszéde követte. Utána szovjet részről V. A. Samsin postaügyi miniszterhelyettes és I. I. Kobin hírközlésszaki miniszterhelyettes, magyar részről Rödönyi Károly miniszter aláírta a szovjet–magyar együttműködéssel megvalósuló, 2000 kW teljesítményű műsoradó alapító oklevelét. Ezt a beruházásban részt vevő vállalatok KISZ szervezetei által ünnepélyesen aláírt szocialista szerződésekkel, valamint az aznapi újságok és a forgalomban levő pénzcímletek egy-egy darabjával fémszelencébe zárták, amit Rödönyi Károly közlekedés- és postaügyi miniszter az adóépület alapköve alatt kiképzett betonüregbe helyezett.

A kiemelt jellegű, egyedi nagyberuházást – mintegy 750 milliós fejlesztési költséggel, 3,5 millió rubel értékű importtal – központi forrásból való finanszírozással kívánták meg-

Az ünnepélyes alapkőletétel

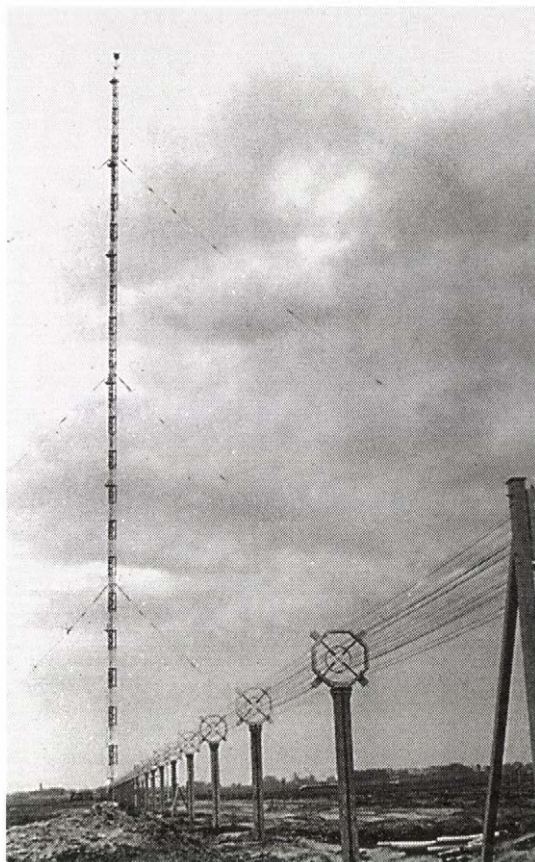
valósítani 45 hónap alatt. Az adó próbaüzemének megkezdését 1976. december 31-ére tűzték ki.

Az építők az adóépületet szerelésre kész állapotban 1975. december 31-én adták át. A torony szerelését 1976. március 25-én kezdték el, az utolsó toronyelemet 1976. augusztus 16-án emelték be. Az adóberendezés szállítása 1976. június 15-én fejeződött be. Az első bekapcsolást és terhelést, még műantennára, 2000 kW-tal 1976. november 5-én végezték. A próbasugárzások a tényleges műsorral és antennával 1977. január 10-én kezdődtek. Tehát a rádióállomás mintegy nyolcvanmillió forintnyi beruházási költség megtakarítás-sal határidőre elkészült.

Az új rádió-adóállomást 1977. február 16-án avatták fel. Az ünnepségen megjelent Győri Imre, az MSZMP Központi Bizottságának titkára; Havasi Ferenc, a minisztertanács elnökhelyettese; Pullai Árpád közlekedés- és postaügyi miniszter; Tömpe István, az Állami Rádió és Televízió Bizottság elnöke; V. A. Samsin, a szovjet postaügyi miniszter első helyettese; valamint I. I. Kobin, a szovjet hírközléssipari miniszterhelyettes. Köszöntőt az avatáson részt vevő magyar és a külföldi tervező- és kivitelező-vállalatok képviselői, dolgozói előtt Horn Dezső mondott.

Az ünnepély alkalmából a Kossuth rádióban Bajor Nagy Ernő újságíró méltatta az új nagyadót: „Ez a gigászi acél felkiáltójel hazánknak ama pontján, Solton épült, ahol a hagyomány szerint a honfoglaló Árpádnak Zsolt fia várat épített annak idején. Erősség ez az adóállomás is. A szocialista hont teremtő magyar nép tettereje, kezdeményező akarat, anyagi-szellemi felkészültsége öltött benne testet.”

A solti rádióállomás beruházását a magyar posta irányította, a létesítmény munkálataiban szovjet, lengyel, magyar tervezők, gyártók és kivitelezők vettek részt. A beruházók a

A 303,6 méteres antennatorony és a tápvonal

Tatabányai Szénbányák Szállító és Termelő Üzeme, Bács megyei Beruházási Vállalat. Külkereskedelmi vállalatok: Prommasexport (Össz-szövetségi Export Import Egyesülés), Elektroimpex, Transelektro.

A továbbiakban azon a 25 évvel ezelőtti ünnepségen felavatott adóállomás rövid történetét ismertetem a rendelkezésemre álló szakirodalom alapján.

Budapesttől 83 km távolságra, Solt város¹ határában létesült. A 900×900 m-es terület középpontjában a 303,6 m magas, 184,5 tonna súlyú, egyenlő oldalú háromszög keresztmetszetű antenna áll. A 2,5 m él hosszúságú, háromszög keresztmetszetű, rácsos szerkezetű torony stabilitását három szinten, három irányban, szigetelőkkal megszakított kikötőkötelek biztosítják. Az antennatorony két 200 kV feszültségre méretezett, hengeres kerámia talpszigetelőkön áll, amelyeknek 460 tonna terhelést kell kibírniuk.

A torony alatt 50 cm mélységbe lefektetve a nagyfrekvenciás földrendszer helyezkedik el, amelyet 120 szál 420 m hosszú, 2 mm-es bronzhuzal alkot. Az antennatorony

következők voltak: a Posta Rádió és Televízió Műszaki Igazgatóság a rádiós létesítményekre, a Helyközi Távközlő Igazgatóság a vezetékes modulációs és távközlési rendszerekre. Generáltervezők: A szovjet Postaügyi Minisztérium Tervező Intézete, valamint a magyar Postai Tervező Intézet. Társ tervezők: Erőmű és Hálózattervező Vállalat, Út- és Vasútervező Vállalat, Budapesti Geodéziai és Térképészeti Vállalat. Generálkivitelezők: Bács megyei Állami Építőipari Vállalat (építészeti), Leningrádi Adógyár (híradástechnikai). Közreműködő vállalatok: BHG Híradástechnikai Gyár Egyedi- és Kísérleti Gyára, Lengyel Felvonó Vállalat, Közúti Gépellátó Vállalat, Dél-magyarországi Áramszolgáltató Vállalat, Országos Szakipari Vállalat, Villamos Erőmű Tervező és Szerelő Vállalat, Országos Villamos Távfűtési Vállalat, Csőszelőipari Vállalat, Fémmunkás Vállalat, Villanyszerelőipari Vállalat, GANZ-MÁVAG Mozdony Daru és Gépgyára, Szegedi Postaigazgatóság, Posta Központi Magasépítési Üzem,

¹ Solt: akkor nagyközség.

táplálása 60 ohm hullámmellenállású kvázikoaxiális tápvonalon át történik, amely 430 m hosszúságú, ez a főtvonal. A főtvonalon 100% moduláció és illesztett lezárás esetén 50 kV rádiófrekvenciás feszültség ébred. A 3,8 m középmagasságú főtvonal belső erét 0,5 m átmérőjű kör mentén elhelyezett 12 szál, 6 mm átmérőjű acélmagvas bronzhuzal alkotja, a külső köpenye 16 szál hasonló szerkezetű huzal, 1 m átmérőjű kör mentén elhelyezve. Az antenna impedancia illesztése a megszokottól eltérően egy úgynevezett segéd vagy illesztő tápvonallal van megoldva, amely szintén kvázikoaxiális, a hullámmellenállása pedig 115 ohm. Ez a tápvonal közvetlenül az antenna bemenetére csatlakozik. Az illesztő-vonalon visszafelé haladva a hosszuk megfelelően változik a transzformált talponti impedancia értéke. Ott, ahol ennek valós része megegyezik a főtvonal hullámmellenállásával, a két tápvonal belső erét összekötik, a reaktanciát pedig a főtvonalból kialakított hangoló-csonkkal kihangolják. Az ilyen illesztési megoldás a nagy teljesítményű adóberendezéseknél különösen célszerű, mert kiküszöböli a koncentrált elemekből készült, a torony melletti csatoló épületben elhelyezett csatoló hálózatot, amelyekben nagy teljesítményű induktivitásokat és kapacitásokat kellene használni. A hangoló tápvonal a segéd tápvonal mellé van visszafordítva, azzal párhuzamosan halad.

Az antennától mintegy 435 méterre, a négyszögletes terület délnyugati sarkában a hármastagozódású műszaki épület helyezkedik el. Az antennához közelebb eső adóépület alapterülete 1585 m², beépített térfogata 8260 m³. A távolabbi energiaépület alapterülete 1710 m², beépített térfogata 8310 m³. A kettő közötti rész az üzemi kiszolgáló és szociális épület a mikrohullámú antennát tartó toronnyal, alapterülete 4285 m², beépített térfogata 10493 m³. Az épületkomplexumot a munkahelyekre megengedett rádiófrekvenciás térerősség túllépésének elkerülésére külső árnyékoló hálóval borították be.

A műszaki épületek a mikrohullámú adót tartó toronnyal

A 2×1000 kW-os középhullámú adóberendezés

A PSZV 2000 típusú, két azonos felépítésű 1000 kW-os zárt monoblokk teljesítményének összegzésével működő adóberendezést az adóüzemi épületben helyezték el. Egy monoblokkba került az adó majd minden áramköri egysége: így a hangfrekvenciás, a rádiófrekvenciás, a vezérlő és automatika áramkörei, valamint a teljesítményfokozatok anódköri rezgőkörei, továbbá a kimenő csatoló-, illesztőkörök és a felharmonikus szűrő. Ugyancsak a monoblokk-szekrényben találhatók az egyes fokozatok tápegységei is. A monoblokk-egységek között kapott helyet a teljesítményösszegző, illetve mögé építve az antenna-műantenna kombinátor. A kis teljesítményszintű fokozatok tranzisztorizáltak, fiókos felépítésűek. A rádiófrekvenciás meghajtófokozat tetródával, a végfokozat triódával, 3 cső parallelkapcsolásával van kiépítve. A rádiófrekvenciás meghajtó- és végfokozat érdekessége, hogy az adócsövek a jobb hatásfok elérése érdekében *biharmonikus* üzemmódban dolgoznak.

A hangfrekvenciás meghajtófokozat mágnesesen fókuszált síktriódákból épített katódkövető kapcsolás, a hangfrekvenciás végfokozat pedig ellenütemű, B osztályú transzformátoros fokozat.

A tápegységek félvezetős megoldásúak, a teljesítmény-egyenirányító tirisztoros. A teljesítmény-elektroncsövek anódjai elgőzölögtető hűtéssel dolgoznak, a gőz kondenzálásától forszírozott léghűtő-rendszer gondoskodik. A hulladékhő hasznosítható, hőcserélőkön keresztül az épületek fűtésére fordítható. A monoblokkon belül az általános hűtés, valamint a kis teljesítményű egységek hűtése forszírozott léghűtés. A teljesítményösszegző ballaszt ellenállása, valamint a műantenna vízhűtésűek.

Az adó hűtőberendezése a hőhasznosító-berendezéssel, szivattyúkkal együtt a monoblokk egység mögött, két szinten helyezkedik el. Az adóépületen kívül, szabad tér-

ben állnak az erősáramú anód- és segédüzemi transzformátorok, a modulátortranszformátorok és a modulátor.

Az adóállomás mintegy 4,5 MVA energiaigényét a Dunaújvárostól kiépült, 120 kV-os, kettős rendszerű távvezeték-hálózat elégíti ki. A 14 km hosszú távvezeték a Dunát keresztezve az adóállomástól 2 km-re levő 120 kV-os alállomásba csatlakozik, ahol 2 db 120/22/11 kV-os feszültségosztó és 25/16/16 MVA teljesítményszintű transzformátor helyezkedik el.

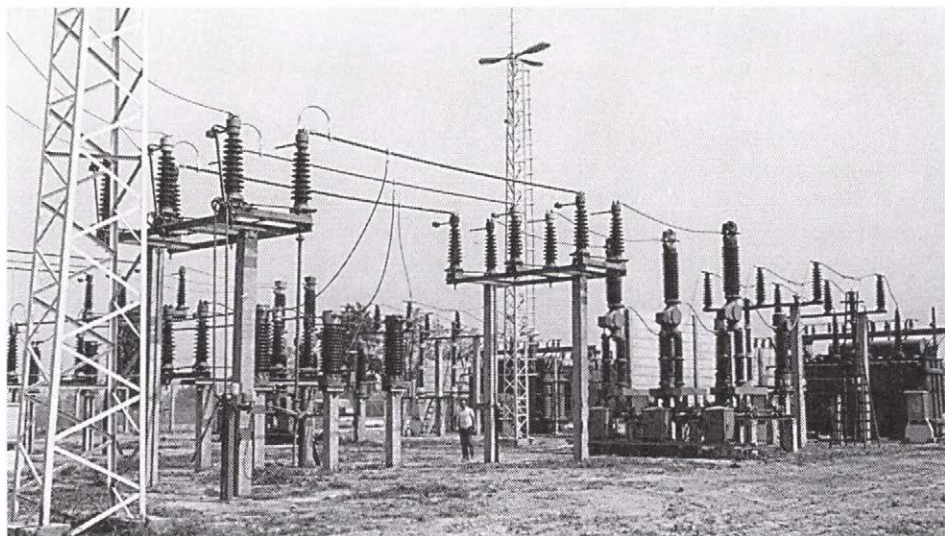
A transzformátorok és az adóállomás 10 kV-os fogadórendszere között az energiaellátást 10 kV-os földkábelek biztosítják. A beérkező hálózati energiát az adóállomás energiaépületében lévő 10 kV-os fogadórendszeren keresztül 10 és 0,4 kV-os transzformátorok és elosztó-, illetve kapcsoló-berendezések kezelik. Az energiaépületben szükségvilágítási célokra dízelüzemű áramfejlesztőt is találunk.

Az adóállomás moduláció-ellátását a dunántúli távkábelhez csatlakozva Székesfehérvár–Dunaújváros nyomvonalon koaxiális rendszerben, Dunaújváros–Solt viszonylatban zenekábelben biztosítják. Az üzembiztonságot szolgálja a Budapest–Seregélyes–Rácalmás–Solt nyomvonalú mikrohullámú összeköttetés, melynek végberendezése a kiszolgáló-épület közepén álló vasbetontoronyban kapott helyet az adóállomás egyéb hírközlési berendezéseivel együtt.

Honfy József rádió-műsorszóró szakmérnök, ma a Széchenyi István Egyetem Távközlési Tanszékének adjunktusa, 25 évvel ezelőtt a rádióállomás létesítményi főmérnökeként irányította a beruházási munkálatokat. A visszaemlékezést a vele tartott beszélgetéssel folytatom.

– *Tervezéskor felmerült-e, hogy a nagyadó katonai célokat is szolgálhat?*

– A kérdésre ilyen formában nemmel kell válaszolnom. Természetesen a solti adó az ország fő adója, így stratégiai, politikai súllyal bír, tehát ennek megfelelően terveztük, és építettük.

Az energiaellátást biztosító 120 és 10 kV-os rendszer

– *Hogyan működtek együtt a szovjet és magyar tervezők? Ismerték-e a COCOM²-listára került adók paramétereit?*

– A szovjet és magyar szakemberek műszaki együttműködése példás volt. Ami a kérdés második felét illeti, nos, a Szovjetunióban kétszintű technológia létezett, a polgári és a „zöldbélyegzős”. Ez utóbbi tette lehetővé többek között a Szojuz és Apolló űrhajók összekapcsolását. A solti adóberendezés tartalmaz néhány olyan megoldást, egységet, amelyről letörölték a zöld bélyegzőt. Például a torony statikai tervezésében alkalmazott elv és megoldás is a szovjet statikusok akkor még meglehetősen merész elméletére épült. A nagyon karcsú, 300 méter magas, 2,5 méter vékony torony ennek a statikai elvnek remek bizonyítéka.

– *Volt-e komoly kikötés arra, hogy meddig látják el az adót tartalék-alkatrészekkel?*

– A szerződéskötéskor erre külön, kiemelt figyelmet fordítottunk. Elmondhatom, hogy ma, 25 év után sincs probléma az alkatrész-utánpótlással, sőt, az elektroncső-korszerűsítések után is folyamatos és zökkenőmentes az orosz szállítás.

– *Ma, 25 év után, mit mondana a beruházásról? Az akkori időben modernnek lehetett tekinteni az adót?*

– Az adóberendezést magyar igényre fejlesztette ki a szovjet ipar. Ez volt az első példánya. Az adó egyes egységei – nagy méretüket tekintve – itt Solton találkoztak először. Ezt mostanában gyártva fejlesztésnek hívjuk, akkoriban műszaki bravúr volt. Maga az adóberendezés viszonylag korszerű volt, sok félvezetős megoldással, például az összhatalásfok növelésére a biharmonikus rádiófrekvenciás teljesítményerősítőt új megoldásként alkalmazták. Az adó hűtési rendszere, az elgőzöltető hűtés szintén korszerű volt. Természetesen a fejlődés az eltelt időszakban nem állt meg, az adóberendezés is átesett néhány korszerűsítésen. Ennek eredményeként ma is, az amortizációs időszakát messze túllépve, megfelelő műszaki paraméterekkel üzemel. Azt sem szabad elfelejtenünk, hogy üzembe helyezésekor a világ tíz legnagyobb teljesítményű középhullámú adójának egyike volt.

– *Nevezzen meg néhány magyar és orosz szakembert, akik a tervezésben és építésben részt vettek!*

– Ez nehéz kérdés, mert senkit sem szeretnék kihagyni. Inkább nem említek neveket.³ Sok remek szakember dolgozott együtt a feladat megoldásán, voltak közöttük kifejezetten érdekes emberek és nagy szakmai egyéniségek. Mindenesetre ma is a nemzetközi műszaki együttműködés kiemelkedő példájaként állítom a hallgatóim elé a rádióállomás tervezését és építését, amikor egy-egy tanulmányi kiránduláson ellátogatunk a rádióállomásra.

– *Köszönöm Honfy József úrnak, hogy kérdéseimre válaszolt.*

Az *Évfordulók nyomában* című múltidéző gondolatokat évkönyvünk új sorozatának első tagjaként indítom útjára, a jövőben így kívánjuk felidézni a szakmatörténet legfontosabb eseményeit.

² COCOM: Coordinating Committee for Export to Communist Areas – a tőkés országok felett elektronikus technikájának a volt szocialista országokba irányuló kivitelét a közelmúltban erősen korlátozó szerv angol neve.

³ Az érdeklődő olvasó a Modulátor 1977. IX/1. számában megjelent Honfy József: *Solt, az együttműködés példája* című cikkéből megismerheti a solti csoport tagjait, akik a rádióállomás építését irányították, koordinálták és ellenőrizték.

A központi vezérlőterem

A Postamúzeum tárgyi, dokumentációs és tervtári gyűjteményében a solti adóról az alább felsorolt emlékek találhatók.

Tárgyi gyűjtemény

Ssz.	Tárgy megnevezése	Leltári száma
1.	Az adóállomás makettje	Leltározatlan
2.	Bronzplakett	T-13.95.17.0.
3.	Kitűző	T-13.2000.37.0.
4.	Adótorony-talpszigetelő	T-17.96.18.0.
5.	GU 65 P típusú adócső	T-17.87.2.0.
6.	Az adótorony teherhordozó elemei	T-17.2001.63.1-5.

Dokumentációs és tervtári gyűjtemény

Ssz.	Dokumentum megnevezése	Leltári száma
1.	Alapító oklevél	D-21.1.1.
2.	Meghívó az avatási ünnepségre	D-21.1.2.
3.	Kossuth-adó: Solt, a magyar posta ünnepi kiadványa	D-21.1.3.
4.	Középhullámú adóállomás: tanulmányterv	PM-161.
5.	Középhullámú adó Solt: POTI és GSzPI közötti szerződéskötés	PM-161.

Ssz.	Dokumentum megnevezése	Leltári száma
6.	Középhullámú adóállomás: munkaközi tervek	PM-161.
7.	Középhullámú adóállomás: helyszínrajz	PM-161.
8.	Középhullámú adó: vezeték nélküli moduláció kiviteli terv	PM-161.
9.	Solti középhullámú adóállomás: adótelephely tanulmányterv	PM-362.
10.	Dunaújváros–Solt koaxiális kábelvonal: átvitel-technikai terv	PM-383.
11.	Középhullámú adó: távgépíró-állomás kiviteli terv	PM-383.
12.	Solt adóállomás: átvitel-technikai terv, postai tanulmányterv	PM-385.
13.	Középhullámú műsorszóró adóállomás: beruházási javaslatok	PM-385.
14.	Középhullámú új adó: átvitel-technikai terv, adóállomásterv	PM-387.
15.	Középhullámú adóállomás: ellátottsági hatás Soltról, tanulmányterv	PM 647.
16.	Solt adóállomás rádiófrekvenciás befolyásolása: tanulmányterv	PM-791.
17.	Solt középhullámú adó: vasszerkezeti terv, beruházási terv	PM-1065.
18.	Solt középhullámú adóállomás: vasszerkezet kiviteli terv	PM-1071.
19.	Solt–Székesfehérvár–Dunaújváros koaxiális erősítő: telepítési terv	PM-1247.
20.	Solt adóépület: különálló berendezések, építész kiviteli tervrajzok	PM-1978.
21.	Középhullámú adó: geodézia és talajmechanikai szakvélemény	PM-1978.
22.	120/10 kV-os transzformátorállomás: mélyépítési tervdokumentáció	PM-1978.
23.	Solt középhullámú adóállomás: vízellátási kiviteli terv	PM-1978.
24.	120/10 kV-os transzformátorállomás: légi akadály megjelölési terv	PM-1978.
25.	120/10 kV-os transzformátorállomás: szabadtér és vezérlőépület terv	PM-1979.
26.	Távvezeték vízfolyás-keresztezési és erdőnyiladék-létesítési terve	PM-1979.
27.	120/10 kV-os trafóállomás: csatlakozó távvezeték vezetékjog	PM-1980.
28.	Vezeték-, vasútvonal-, folyamkeresztezések engedélyezése	PM-1980.
29.	120/10 kV-os transzformátorállomás: távvezeték, földkábel kiviteli terv	PM-1981.
30.	120/10 kV-os transzformátorállomás: energia- és jelátviteli kábelek terve	PM-1981.
31.	Solt középhullámú adóállomás: technológiai vízrendszer	PM-1982.
32.	Solt középhullámú adó: toronyalapozási kiviteli terv	PM-1982.
33.	Solt 300 m-es rádiótorony: állékonyági statikai vizsgálat	PM-1982.
34.	Solt: vezetékes és vezeték nélküli hírközlő-berendezések tápáramellátása	PM-1982.
35.	Középhullámú adóállomás: távbeszélő-berendezések kiviteli terve	PM-1982.
36.	Solt középhullámú adóállomás: távbeszélő-alközponti hálózat	PM-1982.
37.	Solt: telken és épületen belüli távbeszélő-alközponti hálózat kiviteli terv	PM-1982.
38.	Solt középhullámú adóállomás: bekötőút és vasútvonal keresztezése	PM-1983.
39.	Solt: rádiófrekvenciás térből eredő baleseti veszély vizsgálata	PM-1983.
40.	Solt: adó tűzvédelmi terve	PM-1983.
41.	Középhullámú adóállomás: 1/a jelű kútfej-akna terve	PM-1983.
42.	Solt középhullámú adóállomás: építész törzskönyvi terv	PM-1983.

A felsorolt tárgyak és dokumentumok mellett a Postamúzeum kép- és ábrázolás-gyűjteménye több száz felvételt őriz az adóról. Az adóállomás építésének mozzanatairól a Modulátor és a Posta című szaklapok adtak tudósítást az alábbi felsorolás szerint.

Rövid híriünk az új Kossuth-adóról. In Gábor Viktorné (szerk.): *Modulátor*. A Posta Rádió- és Televízióműszaki Igazgatóság Híradója. 1974/1. szám. 19. p.

Honfy József: *A tervezés alatt álló 2 MW-os Kossuth-adó műszaki jellemzői*. In Gábor Viktorné (szerk.): *Modulátor*. A Posta Rádió- és Televízióműszaki Igazgatóság Híradója. 1974/2. 11–13. p.

Sauer Rudolf: *Akadémikus gumicsizmában*. In G. Tóth Károly (szerk.): *Modulátor*. A Posta Rádió- és Televízióműszaki Igazgatóság Híradója. 1975/1. 19–20. p.

Nádor László – Szepesi István: *Képek beruházási munkánkról*. In G. Tóth Károly (szerk.): *Modulátor*. A Posta Rádió- és Televízióműszaki Igazgatóság Híradója. 1975/2. 17–20. p.

Huber István: *Munkában a solti kirendeltség*. In *Modulátor*. A Posta Rádió- és Televízióműszaki Igazgatóság Híradója. 1975/3. 18–19. p.

Huber István: *Egy évvel az alapkövetétel után*. In G. Tóth Károly: *Modulátor*. A Posta Rádió- és Televízióműszaki Igazgatóság Híradója. 1975/4. 25–29. p.

Huber István: *Solti híradás*. In G. Tóth Károly (szerk.): *Modulátor*. A Posta Rádió- és Televízióműszaki Igazgatóság Híradója. 1976/1. 7–9. p.

Huber István: *Solton dolgoznak... Újabb hírek Soltról*. In G. Tóth Károly: *Modulátor*. A Posta Rádió- és Televízióműszaki Igazgatóság Híradója. 1976/2. 3–5. és 13–15. p.

Duró Imre – Huber István: *Célegyeniesen a solti 2000 kW-os adó beruházása*. In G. Tóth Károly (szerk.): *Modulátor*. A Posta Rádió- és Televízióműszaki Igazgatóság Híradója. 1976/3. 7–12. p.

Huber István: *Újabb helyzetjelentés Soltról*. In G. Tóth Károly (szerk.): *Modulátor*. A Posta Rádió- és Televízióműszaki Igazgatóság Híradója. 1976/4. 11–13. p.

Pataki László: *Felavatták a 2000 kW-os solti Kossuth-adót*. Honfy József: *Solt, az együttműködés példája*. In G. Tóth Károly (szerk.): *Modulátor*. A Posta Rádió- és Televízióműszaki Igazgatóság Híradója. 1977/1. 5–6. és 8–12. p.

Honfy József: *A solti 2000 kW-os adó legfontosabb műszaki adatai*. Bernáth László: *A solti adóállomás erőáramú hálózatának felharmonikus tartalma és ebből keletkező zavarok az állomás bizonyos fogyasztóinál*. In G. Tóth Károly (szerk.): *Modulátor*. A Posta Rádió- és Televízióműszaki Igazgatóság Híradója. 1977/2. 9–15., 39–49. p.

Fucskó Lajos – dr. Horváth Lajos: *Szovjet–magyar együttműködés a 2 MW-os műsorszórási építésében*. In Dr. Wurm Ferenc (szerk.): *Posta*. A Magyar Posta szaklapja. 1974/10. 291–295. p.

Új nagyadónk: Solt. In Dr. Wurm Ferenc (szerk.): *Posta*. A Magyar Posta szaklapja. 1977/4. 97–98. p.

G. Tóth Károly: *A solti adóállomás beruházási tapasztalatai*. In Dr. Wurm Ferenc (szerk.): *Posta*. A Magyar Posta szaklapja. 1977/6. 164–168. p.

Az első hazai kiskoaxiális kábelvonal

A magyar posta 1969. május 26-án helyezte üzembe a koaxiális csőpáranként 960 beszédcsatorna átvitelére szolgáló első hazai nagy csatornaszámú vezetékes távközlési rendszert, a Budapest–Bécs közötti négycsöves kiskoaxiális kábelvonalat. Az üzembe helyezéskor csak a Budapest–Győr szakasz élt kábelvonalon, a Győr–Bécs szakasz vezeték nélküli mikrohullámú rendszeren üzemelt. A kábelvonal 1971-ben épült ki Bécsig.

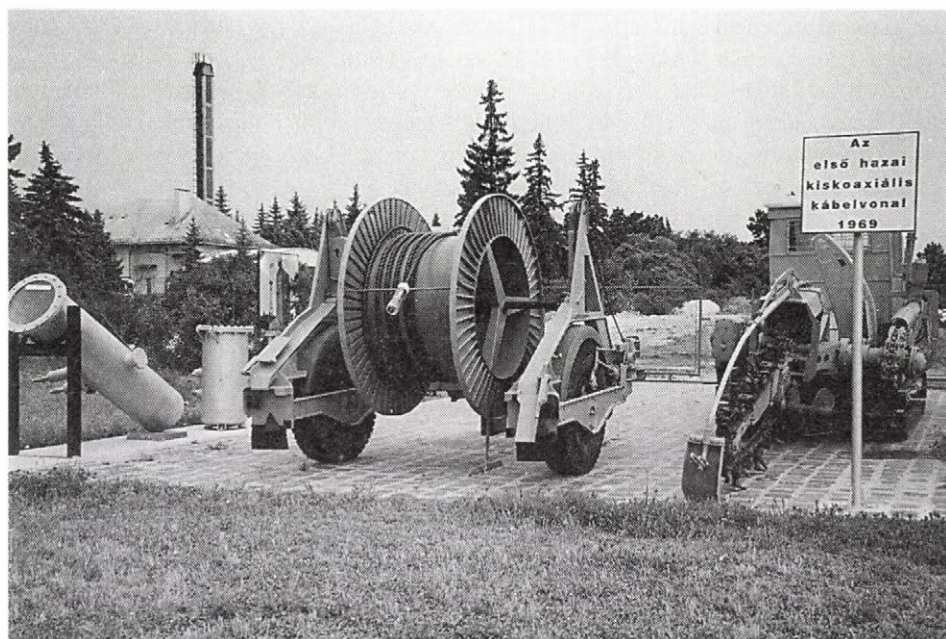
Ez volt a *Korszerű nyugati vezetékes hírközlési rendszer* elnevezésű postai beruházási program. Megvalósításában részt vett a posta minden olyan szervezete, amelynek tevékenységi köre valamilyen módon kapcsolódott a létesítmények létrehozásához. A beruházási program felső szintű irányítását a Postavezérigazgatóság Beruházási szakosztálya látta el, együttműködve a Műszaki fejlesztési, a Távközlési, az Építési és a Műsorszóró szakosztállyal.

Az előkészítő kutatási tevékenységet a Posta Kísérleti Intézet végezte, a műszaki tervek nagy részét a Postai Tervező Intézet készítette. A beruházási program operatív levezetését, az átvitel-technikai berendezések építési, szerelési munkáinak felügyeletét a Helyközi Távbeszélő Igazgatóság; a vezeték nélküli szakaszon a mikrohullámú lánc létrehozásának operatív irányítását a Posta Rádió és Televízió Műszaki Igazgatóság; a kábelvonal építési, szerelési munkáit és a kábeltechnikai méréseket a Posta Központi Kábelüzem végezte. A programhoz kapcsolódó helyi jellegű hálózatfejlesztési munkákban a két érintett postaigazgatóság, a Budapest-vidéki és a Soproni Postaigazgatóság hálózatépítő szervezetei vettek részt.

A program megvalósítása a postai műszaki személyi állomány legjobbjainak magas szakmai színvonalú, odaadó munkáját igényelte. A tudományos kutatási munkákban Czigány Sebestyén; a lebonyolítás átvitel-technikai szakterületén Orova József, Hollósi Károly és Szabó Károly; a vezeték nélküli mikrohullámú átviteli út létrehozásában dr. Horváth Lajos és dr. Valter Ferenc; a kábelvonal építésében, szerelési munkáiban, a kábeltechnikai mérések lebonyolításában Borsos Károly, Dedek Lajos és Halász László; a hálózatépítési kiviteli tervek kidolgozásában Kapácsy Miklós munkássága volt kiemelkedő jelentőségű.

Elismerés illeti fentnevezettek munkatársait is, azokat a tudományos kutatókat, mérnököket, technikusokat, szakmunkásokat, fizikai dolgozókat, akik magas fokú felkészültséggel, jó szakmai ismeretekkel, fegyelmezett munkával vettek részt a program előkészítésében, a létesítmények megalkotásában.

A bécsi kábel üzembe helyezését követően az országos távbeszélő-hálózat többi nemzetközi főiránya és a nyomvonalba eső belföldi gerinchálózati részek céljára – a magyar posta távközlési rekonstrukciós programja keretében – négy- és hatsöves kiskoaxiális kábelekké kiépült a nagy csatornaszámú országos hálózat. Az összes létesítmény az 1980-as évek végén több mint 2000 km kábelhosszból állt, ami több mint 11 000 km koaxiális vezetőpárat tartalmazott.

*Vonali szerelvények, építési eszközök
a Rádió és Televíziómuzeum távközlés-történeti szabadtéri kiállításában*

Időközben kialakult a lényegesen nagyobb átviteli kapacitású fényvezetőkábelek technikája, és a koaxiális kábelek alkalmazása fokozatosan háttérbe szorult. A hazai koaxiális kábelvonalak üzemben tartása gyakorlatilag az 1990-es évek közepe táján megszűnt.

A mintegy 25 esztendő átívelő *koaxiális korszak* első kábelvonalának lényeges vonali szerelvényeit, építési eszközeit a távközlés-történeti állandó kiállítás anyagaként – a 2002. évi Távközlési Világnap rendezvényén – a diósdai Rádió és Televíziómuzeum szabadtéri kiállítóhelyén mutattuk be.

A kábelépítési tevékenységet az első, valóban nagyteljesítményű, az említett postai beruházási program keretében vásárolt lánctalpas árokászó gép és a kábelek közúti és terepi szállítására szolgáló egytengelyes kábeldobszállító utánfutó reprezentálja.

Az árokászó gépet az ulmi Gebrüder Eberhardt Abt. Baumaschinen cég szállította 78 lóerős dieselüzemű motorral. A gép munkateljesítménye közepesen kötött, másod- és harmadosztályú talajban kb. 150 m/óra; a kötöttebb negyedosztályú talajban mintegy 70-75 m/óra. A dobszállítót a posta a Lancier cégtől vásárolta. Önsúlya 2, hasznos terhelése 4 tonna.

Magát a kábelvonalat a dobszállítón lévő kábeldobra gombolyított, a bécsi kábelből származó eredeti, négycsöves kiskoaxiális kábel jelképezi, a kábel szerkezetét az üvegbu rával védett kifejtés szemlélteti. A kábelt a párizsi SAT¹ cég szállította a kábelkötés tech-

¹ Société Anonyme de Télécommunications.

nológiájának egyidejű átadásával. A nagy csatornaszámú országos hálózat további kábeleit SAT-licenc alapján a Magyar Kábel Művek gyártotta.

Itt kell szót ejteni a kábelvonal integráns részét képező kábelkötésekről. Fő követelmény, hogy a kötés mind villamos és átviteli paraméterek, mind mechanikai tulajdonságok tekintetében egyenértékű legyen a kábel többi részével. A hengeres üvegtárlóban egy hatsöves kiskoaxiális kábel kötőszerkezete látható.

A külső, vonali átvitel-technikai létesítményeket két koaxiális erősítőtartály képviseli. A kábeláramkörök nyomvonalai távtáplált erősítői a káros időjárási és mechanikai hatásoktól védve, földbe ásvott, úgynevezett hosszú (2,08 m) és rövid (1,15 m), henger alakú ($D = 0,6$ m) fémtartályokban, szakmai elnevezéssel koaxiális erősítőtartályokban helyezkedtek el. A hosszú tartályok nyolc, a rövid tartályok hat darab távtáplált erősítő védett elhelyezésére szolgáltak. A hosszú tartályok erősítő-berendezésin az 1970-es évek végéig 960, ezt követően 2700 csatornás átviteli rendszerek üzemeltek négy, illetve két km-es erősítő szakaszhosszakkal. A rövid tartályok alkalmazására a 2700 csatornás átviteli rendszer bevezetésével került sor. A hosszú tartályokat – erősítő-berendezésekkel együtt – a stockholmi Ericsson cég, a rövid tartályokat és erősítőket – Ericsson licenc alapján – a budapesti Telefongyár gyártotta.

Az átviteli rendszer Győr–Sopron–Bécs szakasza 1971-ig, a kábelvonal Bécsig történő kiépítéséig vezeték nélküli mikrohullámú átvittel működött SIT² berendezéseken. A mikrohullámú lánc egyik állomását Sopronban – a Károly magaslaton – a Károly kilátóba telepítették. A kiállított korabeli fénykép a Károly kilátót ábrázolja, homlokzatának felső részén a mikrohullámú parabolaantennával, egyéb antennák között.

A fenti összefoglalással ismertetett állandó kiállítás rendeltetése a hazai távközlés jelentős fejlesztési szakaszát képviselő *koaxiális korszak* lényeges vonali létesítményei és építési eszközei eredeti példányainak megőrzése és bemutatása mind saját magunk, mind a következő nemzedékek szakmai műveltségének bővítésére.

Felhasznált irodalom

Dr. Lajtha György (szerk.): *Postamérnöki szolgálat második 50 éve. 1938–1988*. Budapest, 1991. Távközlési Könyvkiadó.

Gránassy Sándor – Katona Rezső – Halász László – Varjú György: *Koaxiális kábelek mérése és szerelése*. Budapest, 1976. Közlekedési Dokumentációs Vállalat.

Dedek Lajos: *A koaxiális kábel építésének szakmai bemutatója*. In *Szocialista Posta*. XX. évfolyam, 8. szám. Budapest, 1968.

Posta Központi Kábelüzem: *Kábelépítő munkagépeink*. Üzemi katalógus.

² Siemens Italy.

Crossbar központok áramellátása

1970 előtt Magyarországon 7A típusú elektromechanikus rotary távbeszélőközpontok működtek, amelyeket motordinamók vagy szelén egyenirányítók tápláltak. A hálózat kimaradása alatt a központok megszakításmentes táplálását ólomakkumulátorok biztosították. A savas Planté akkumulátorok lemezeit üvegkádba vagy ólomlemezrel bélelt fakádakba szerelték. A fentiekről az 1992-es évkönyvben találunk részleteket.

A hetvenes évek során a távbeszélőközpontokban és azok áramellátásában is jelentős változások történtek.

A BHG 1968-ban kötött műszaki együttműködési szerződést a svédországi Ericsson céggel az AR típusjelű crossbar rendszerek szállítására, illetve gyártására. A BHG–Ericsson együttműködési szerződés az áramellátásra nem terjedt ki. Az AR központok gyártása 1971-ben indult meg, és a BHG az első hazai szállításoknál, valamint az exportszállításoknál a VBKM Anód Gyár által már korábban is gyártott, pótcellás áramellátó rendszerének korszerűsített változatát alkalmazta.

Hosszú távon a posta a szigorú tranziens és egyéb műszaki követelményekre való hivatkozással a pótcellás rendszert nem fogadta el. Ezért az eredeti Ericsson megoldáshoz hasonlóan ún. soros konverteres áramellátó berendezések hazai megvalósítására irányuló fejlesztést kezdeményezett.

A feladat tirisztoros egyenirányítók és DC/DC átalakítók (soros konverterek) kifejlesztésére vonatkozott. A tirisztorok csak a 70-es években jelentek meg Magyarországon, így a gyártóknak – figyelembe véve az akkori alkatrészellátási lehetőségeket is – nem volt könnyű dolguk. Az importkorlátozások miatt csak hazai vagy keleti gyártású alkatrészek beépítéséről lehetett szó, és a szakirodalom is nehezen volt hozzáférhető.

VST-1 kis teljesítményű egyenirányító

A Postavezérigazgatóság irányításával a Híradótechnikai Vállalat (HTV) és a Villamosipari Kutatóintézet (VKI) kifejlesztette a kis teljesítményű VST, a középteljesítményű VST-VSK-VSE, valamint a nagy teljesítményű HTE-HTK-HB-HA-HC típusú szekrényekből álló távközlési áramellátó rendszereket. A fejlesztés rendszertechnikai alapját az Ericsson soros konverteres rendszere képezte. Az akkor korszerűnek számító tirisztoros főáramkörű töltőberendezések gyors és pontos szabályozást biztosítottak. A 22 cellás akkumulátor optimális pufferfeszültségén 49 V üzemi feszültséget ka-

pott a központ. Mivel ez a rendszer a pótcellásnál kevesebb, mindössze 22 akkumulátorcellát tartalmazott, az ún. soros konverterek feladata volt, hogy a hálózat kimaradása alatt (kisütéskor) az akkumulátorok csökkenő feszültségét szabályozott DC/DC konverterekkel mindig a névleges 48 V-ra egészítsék ki, és így a fogyasztó felé állandóan stabil 48 V-ot biztosítsanak.

A kis teljesítményű VST-1 típusú (48 V/3–25 A-es) töltőberendezés-családot 1971-ben fejlesztette ki a Híradótechnikai Vállalat. Későbbi, korszerűsített változata a VST-3 volt. Ezek az áramellátó berendezések alközpontok vagy kisebb ARK központok táplálását biztosították, szükség esetén párhuzamos kapcsolásban. A főáramkört egyfázisú, félig vezérelt, tirisztoros hídkapcsolású egyenirányító alkotta. Tirisztorvezérlő köre rendkívül egyszerű felépítésű volt, a fázistoló és gyújtófokozat mindössze 1-1 tranzisztort tartalmazott. A nagy méretű transzformátor és fojtótekercsek miatt a 48 V/25 A-es berendezés súlya elérte a 80 kg-ot. A kis teljesítményű berendezések kezdetben 24 cellás akkumulátorokkal pufferüzemben táplálták az alközpontokat és kis ARK központokat. Szükség esetén ún. ejtődiódás feszültségcsökkentő egység közbeiktatásával biztosították a központ felső feszültségtűrésének betarthatóságát. Később, a kis teljesítményű soros konverterek kifejlesztését követően áttértek a VST+VSK, illetve a VSTK típusjelű berendezésekből és 22 cellás akkumulátorokból felépített kis teljesítményű soros konverteres rendszertechnikára, amely maximum 100 A-es rendszeráramot biztosított. A rendkívül nagy darabszámban gyártott VST töltőberendezéseket egészen 1990-ig telepítette a Matáv. Még 2000-ben is történtek VST áttelepítések, és még ma is több helyen üzemel ez a típus.

A középteljesítményű VST-VSK-VSE 48 V/40 A, 63 A, 90 A-es soros konverteres rendszerek 1973-ban kerültek bevezetésre. Alkalmazási területüket a nagyobb ARK központok és az ARF konténerek képezték. Az egyes egységek párhuzamos kapcsolásával maximálisan 360 A rendszeráramú áramellátást lehetett kialakítani, amelyhez kb. 270 A fogyasztói áram tartozik. A töltőberendezések (VST) főáramköre háromfázisú, tirisztoros féligvezérelt egyenirányító hídkapcsolás. A soros DC/DC konverterekben (VSK) primer körben szaggatott és szekunder körben szabályozott, 100 Hz üzemi frekvenciájú főáramkör található. A közös főáramköri elemek és vezérlések az elosztószekrényben helyezkedtek el (VSE). A középteljesítményű áramellátó-rendszer első kísérleti próbauzemére a Szabadtsághegy központban került sor 1973-ban.

A nagy teljesítményű, HTE-HTK 48/160 A, 320 A, 630 A-es típusú soros konverteres áramellátó berendezéseket a Villamosipari Kutatóintézet fejlesztette, és az első időszakban gyártotta is. A hagyományos alkatrészekből összeállított és nagyméretű szekrényekbe beépített rendszerek rendkívül bonyolult felépítésűek voltak. A HTE 48/630 egyenirányító főáramköre 6-6 tirisztort tartalmazott, és 12 ütemű, szűrt egyenfeszültségű kimenetet biztosított. Gazdaságossági okból az egyenirányítók léptetéses rendszerben működtek, mindig csak az adott terhelésnek megfelelő áramlépcső, illetve egység üzemelt. Vezérlése jelfogókat, tranzisztorokat és IC-eket tartalmazott.

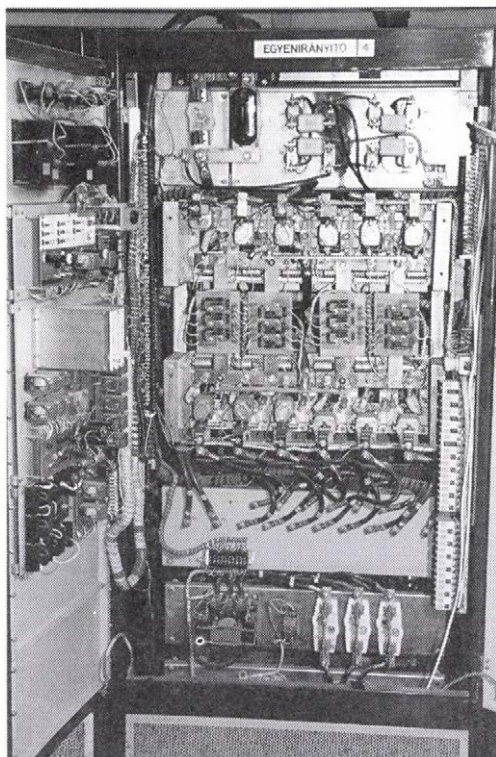
A HTK soros konverterek primer körben vezérelt tirisztoros kapcsolással állították elő a közbenső váltakozófeszültséget, amelyet átranzszormálás után diódákkal egyenirányítottak. A 0–9 V közötti szabályozott egyenfeszültség szűrés után került a kimenetre. A konverterek 200 Hz üzemi frekvencián dolgoztak, ami igen komoly szűrési követelményeket jelentett, több száz ezer μF értékű szűrőkondenzátor beépítésére volt szükség. A

komplikált, tranzisztoros és jelfogós vezérlésű áramellátó rendszerek helyszíni üzembe helyezése hosszadalmas munkát és komoly műszerezettséget igényelt. A 80-as években történt korszerűsítés során változott a töltők főáramköre (HTE-M), és processzoros központi vezérlésre tértek át a hagyományos félvezetős-jelfogós vezérlés helyett. A bonyolult felépítés és a sok jelfogó miatt a berendezések állandó karbantartó személyzetet igényeltek, és nagy mennyiségű tartalék anyag tárolását tették szükségessé. A kisebb hibaelhárításokat a személyzet általában saját hatáskörben végezte, a komolyabb hibákat a gyártó szervizszolgálatá hárította el. A hibajavításokat a berendezések mérete, súlya és sínezése miatt csak a helyszínen lehetett elvégezni.

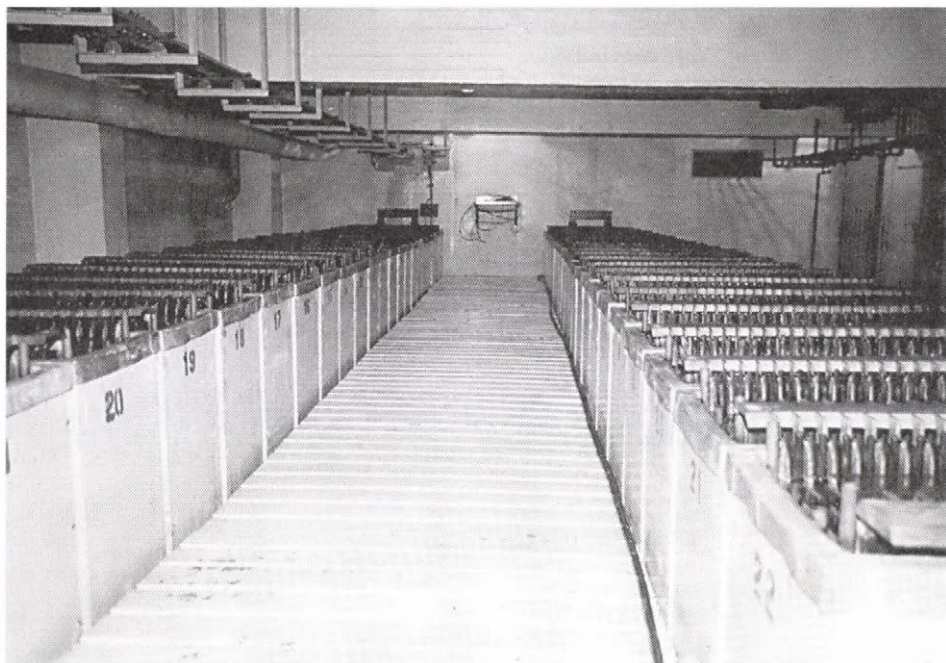
Az energia tárolására továbbra is a régi, jól bevált savas ólomakkumulátorokat alkalmazták, azonban korszerűbb, gazdaságosabb típusokat vezettek be. A kisebb áramellátó rendszerekben már a 70-es években megjelentek a hazai gyártású páncéllemezes akkumulátorok, amelyek kisebb helyigényűek voltak, és sokkal egyszerűbb, gyorsabb telepítést tettek lehetővé. A nagy központokban azonban a nagy kapacitásigény miatt továbbra is nyitott edényzetű, Planté akkumulátorokat telepítettek. Ezek felszerelése hosszadalmas helyszíni munkával járt, az akkumulátorok a későbbiek során is állandó karbantartást, elektrolit utántöltést igényeltek. 1979-ben a győri ARF központ akkumulátora még EL 240 típusú, ólommal bélelt fakádakba szerelt, nagy felületű pozitív lemezes típus volt. A nagy áramellátó rendszereket a szigorú szabványelőírások miatt zárt kezelőhelyiségbe, az akkumulátorokat különálló – ún. robbanófelü-

VST-VSK soros konverteres áramellátó rendszer

HTE 48/630 nagy teljesítményű egyenirányító

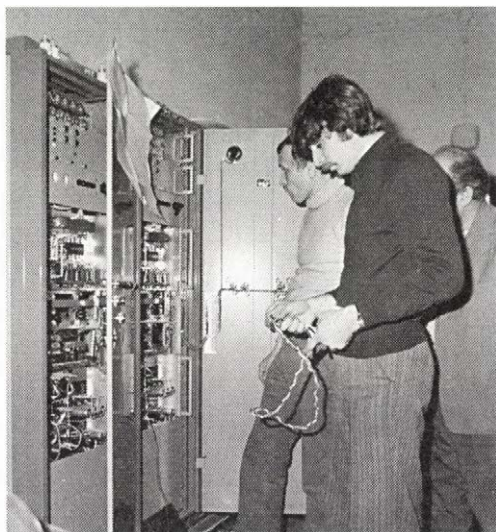
EL 240-es akkumulátorok, Győr

lettel rendelkező – speciális akkumulátorhelyiségekbe kellett telepíteni. A 80-as években az ólombéléses fakádak helyett már korszerűbb, keménygumikádákat használtak a nagy felületű pozitív lemezes akkumulátorokhoz. 6000 Ah alatti kapacitásigény esetén a keménygumikádákba szerelt OPzS típusú, alacsony antimontartalmú páncéllemezes akkumulátorokat alkalmazták (pl. István központ). A 3000 Ah alatti tartományban megjelentek az – ún. SAN – edénybe beépített páncéllemezes akkumulátorok, amelyek átlátszó edényzete segítette az üzem közbeni ellenőrzést. Ezt követően kerültek bevezetésre a kötött elektrolitú (zselés és AGM) akkumulátorok, amelyek már nem igényeltek különleges akkumulátorhelyiséget, és gyakorlatilag karbantartásmentesek voltak. Az első Dryfit típusú zselés akkumulátort a 80-as évek elején az Országos Tervhivatalban helyezték üzembe.

A hetvenes években a tervezést, a központi beruházásokat és a telepítést a magyar posta koordinálta. A távbeszélőközpontokat a BHG, az áramellátó berendezéseket a Híradótechnikai Vállalat és a Villamosipari Kutatóintézet (később a VILLESZ) gyártotta. Az akkumulátorokat kezdetben az Akkumulátor és Szárazelemgyár szállította, majd az importkorlátozások enyhülésével a VARTA lett a posta fő beszállítója. Később már igen széles körű áramellátó berendezés és akkumulátorimport alakult ki, több beszállító versenyzett a szállításokért. Az AR központok több éves gyártási és szerelési időszaka lehetővé tette részletes – építészeti, elektromos, központos, hálózatos és áramellátási – tervek készítését, sőt a tervek közötti egyeztetések során egészen részletekbe menően pontosítani lehetett a terveket. A Postai Tervező Intézet (POTI) által készített tervek jóváhagyási eljárás

rást követően kerülhettek megvalósításra. Az áramellátó berendezések telepítési, szerelési, illetve rekonstrukciós munkáit kizárólag a Posta Központi Javítóüzeme végezhetette, tekintettel a távközlési létesítmények fontosságára és az áram alatt végzett munka veszélyeire. A javítóüzem akkumulátorok telepítésével, illetve javításával, üzembe helyezésével is foglalkozott. A központi beruházási témáknál az átadás-átvételi eljárást részletes próbaüzem és műszaki átadási mérések alapján a Posta Beruházási Iroda végezte.

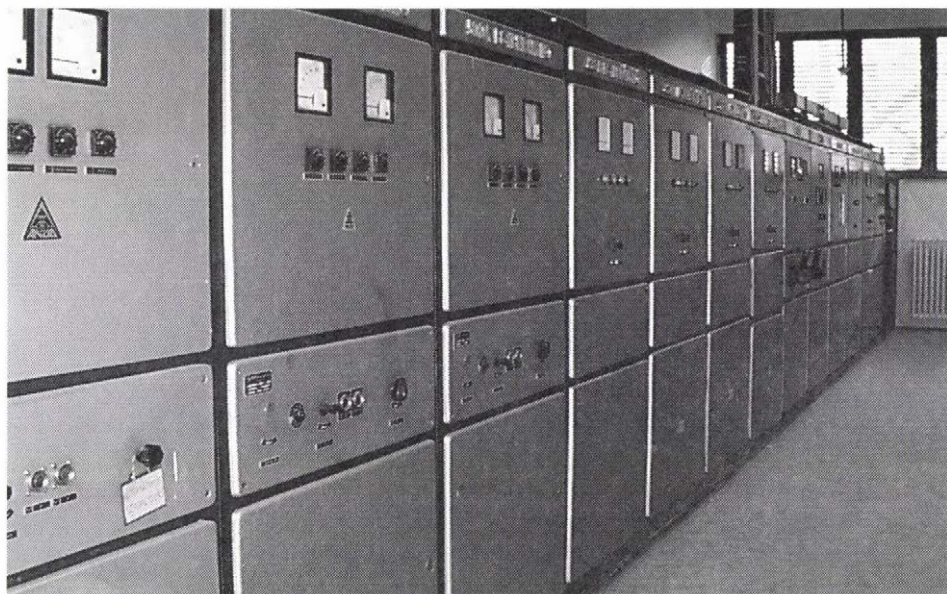
A középteljesítményű, soros konverteres, VST-VSK áramellátó rendszernek első telepítése és üzembe helyezése 1975-ben Algyő és Dorozsma ARK központokban történt, ahol helyszínenként 2 db 40 A-es töltő és 2 db 40 A-es konverter táplálta az ARK központokat. Budaörsön és a Szabadsághegy központban még ma is működnek középteljesítményű áramellátó rendszerek.

VST-VSK üzembe helyezés, Algyő

A nagy teljesítményű kategóriában az első ARF központoknál a posta még elfogadta a BHG által ajánlott – az Anód Gyár által gyártott – KTA típusú transzduktoros töltőket. Ily módon az első, még eredeti Ericsson gyártmányú ARF központ (Lágymányos) 1969-ben telepített áramellátását a régi 7A2 központ bővített, KTA típusú, pótcellás áramellátása biztosította, amely 250 A-es és 500 A-es töltőberendezésekből, valamint 2 csoport EL 175 típusú, 2×6300 Ah kapacitású akkumulátorból (23+3 cella) állt. Az ARF központ részére a feszültség csökkentéséről *soros diódaegység* gondoskodott. Az eredeti áramellátás 2000 végéig, az ARF központ leállításáig üzemelt.

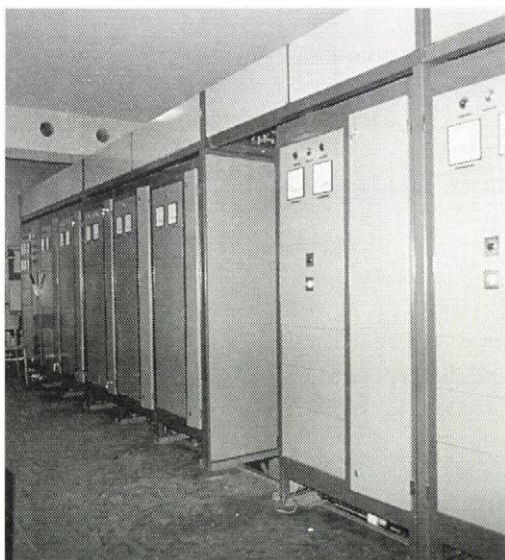
A HTE-HTK 48 V/160 A, 320 A, 630 A-es típusú, nagy teljesítményű, VKI fejlesztésű, soros konverteres áramellátó berendezéseket az első néhány központnál (Szeged, Ferenc, Teréz stb.) a VKI gyártotta, majd 1977-től a gyártást licenc alapján a VILLESZ folytatta. Az első *deszkamodell* (1 db 630 A-es töltő és 1 db 630 A-es konverter) próbaüzeme 1974-ben az Óbuda központban zajlott le, majd további próbaüzem következett a szegedi régi központban, 1975-ben. Ezt követően Szegeden az első vidéki ARF központban került sor a nullszéria berendezéseinek telepítésére és a próbaüzemre 1975–1976-ban. A földszinten telepített soros konverteres, nagy teljesítményű áramellátás 4 db HTE 48/630 egyenirányítóból és 3 db HTK 48/9/630-as soros konverterből, valamint a kiegészítő szekrényekből (HB, HA, HC) állt. A szükséges tartalékidőt az első emeleten elhelyezett – 4 csoportból álló, 22 cellás, EL 108-as típusú – fakádas, savas ólomakkumulátor biztosította, összesen 15 552 Ah kapacitással. Az eredeti töltőberendezések és konverterek még ma is üzemelnek, a megmaradt átviteltechnikát és az egyéb berendezéseket táplálják.

KTA áramellátó sor, Lágymányos

A Csepel távbeszélőközpontban is üzemel még az 1989-ben telepített – 5 db HTE 48/630 típusú töltőből és 4 db HTK 48/9/630 típusú soros konverterből álló – VKI rendszer, amely a meglévő AR központot és az átviteltechnikát táplálja. A nagy teljesítményű rendszer egységeiből 12 000 A-es nagy rendszerek is készültek, két 6000 A-es rendszer párhuzamosításával, például a Belváros vagy a Városmajor központokban.

A tirisztoros főáramkörű áramellátó berendezések száma az elektronikus központok elterjedésével egyre csökken. A TPV központokat kezdetben még importált tirisztoros áramellátó berendezések táplálták. A 80-as évek végén a Villamosipari Kutatóintézetben megindult a kapcsolóüzemű egyenirányítók fejlesztése. Azonban az importkorlátozások megszüntével egyre nagyobb mértékben elterjedtek a külföldi gyártók áramellátó berendezései, és a hazai gyártású berendezések a TPV központok táplálásában háttérbe szorultak.

HTE áramellátó sor, Szeged

Konténerközpontok Magyarországon

Az 1970-es években a távbeszélőhelyek növelésének egyik akadálya a telefonközpont-épületek hiánya, drágasága és elkészítésének késedelme volt. Néhány külföldről¹ behozott konténerközpont sikere arra készítette a BHG Híradástechnikai Vállalatot, valamint a Magyar Posta Vállalatot, hogy kifejlesszenek egy hazai gyártású konténert, amely könnyen szállítható, hamar üzembe helyezhető, felügyelet nélkül is üzembiztosan működtethető. A BHG Híradástechnikai Vállalat minimum 25 darabos megrendelés mellett vállalta a gyártást, ami 1978. augusztus 18-án indult meg. A gyárat összesen 199 konténer hagyta el, amiből 19 került külföldre, a többi itthon helyezték üzembe, az elsőt Kőbányán, az utolsót Rétságán 1993. június 30-án.

Hazánkban a külföldi példákkal ellentétben fontos szempont volt a maximális vonalszám, a nagyon jó hőszigetelés, valamint az integráció². A konténer részére nem fejlesztettek ki új típusú telefonközpontokat, hanem a sorozatgyártásban lévőket alkalmazták, kezdetben az ARF-102 típus 1000 vonalas csoportválasztó-fokozat nélküli változatát. Minden konténert felügyelet nélküli központnak terveztek, tehát nem volt szükség pihenőhelyiségre és mosdóra.

A gyártást a Fehérvári úti gyár közelében, a Petzvál József utcában, egy hangár jellegű üzemcsarnokban végezték. Itt alakították ki hat darab konténer helyét. A gyártási idő három hónap volt. A nagy szilárdságú alaplapot az utcáról darus kocsii segítségével tolták be. Ez egy acélszerkezet volt, amelynek üregébe a jobb hőszigetelés érdekében szigetelőanyagot helyeztek. Az alaplapon – szerelékekkel terhelve, az átlója két végpontján fel támasztva – gyártás közben 15 mm-nél nagyobb behajlás nem keletkezhetett. Csak így tudták biztosítani, hogy daruzás és szállítás közben az alaplapra és a burkolat falára rögzített áramköri elemek el ne mozduljanak. A munkafolyamat első lépése a keretek felszerelése volt, ami után a kábelezés, majd az áramköri vizsgálatok következtek. A konténerre az oldalfalakat és a tetőt a Budamobil cég szerelte rá. A falak az NSZK Cargo Van cég licence alapján készült – a tűzállósági feltételeknek is megfelelő – szendvicselemek³ voltak. A falra az osztrák Sütrak cég által gyártott, 3 kW fűtő- és hűtőteljesítményű klímaberendezést szereltek, mivel -5°C külső hőmérséklet alatt a konténert fűteni, míg magasabb hőmérséklet esetén a jelfogók jelentős melegedése miatt hűteni kellett.

A szállítást speciális szállítóeszközökkel a Hungarokamion végezte. A helyszínen előzőleg 2 db betonsáv alapot készítettek egymástól 7500 mm távolságban, amelyekre a konténert ráhelyezték. Külső tartozékként az ajtó elé egy vaslépcsőt állítottak. Az áramellátáshoz 3 fázisú hálózatra és aggregátorcsatlakozásra volt szükség. Áramszünet esetén a

¹ A Német Demokratikus Köztársaságból ATZ típusú központot hoztak Dunakeszire, Svédországból pedig AR típusú Szigetszentmiklósról és Szeged környékéről.

² A konténerben helyezték el a központ mellett az áramellátó berendezést, az akkumulátort, a kábelrendezőt, a PCM-keretet, sőt, az utolsó fázisban a számítógépet is.

³ A hűtőkamionok is hasonló falakkal készültek.

svéd akkumulátorok körülbelül 5 órán át biztosították az áramot. A klíma ilyenkor nem üzemelt. Az áramszünetről a felügyelőközpontba riasztás érkezett. Tartós kimaradás esetén a konténer mellé hordozható aggregátort kellett telepíteni.

A telefonkábelek, valamint az erősáramú kábelek a padlószinten, a kábelrendező mellett bújtak elő egy nyíláson keresztül. Ezt a nyílást az üzembe helyezés után befalazták, és eltömítették, hogy a rovarok és rágcsálók ne tudjanak bejutni a konténerbe.

Az első konténerközpontot Kőbányán egy lakótelepre telepítették. Műszaki átadása 1979. december 14-én volt. Méretei a következők voltak: külső szélesség 2700 mm, hosszúság 11600 mm, magasság 3980 mm; súly 16–20 Mp, a beépített anyagok függvényében; ár 14 M Ft, ami később az infláció következtében 17 M Ft-ig emelkedett.

A konténer első sorában egy felügyeleti, illetve hangszekrény, esetleges PCM⁴, számláló, kódadó (8 db áramkör), regiszter (15 db áramkör), valamint egy-egy kódadó-, illetve regiszterkereső keretek álltak. Az utóbbin találtak helyet a KSV és FUR-SL áramköröknek. A konténerház hátsó végében volt a töltő- és a klímaberendezés. A középső sorban az 5 db előfizetői, SLB, PBX, 3 db SLCD keret állt, valamint egymásnak háttal két-két összekötő és előfizetői marker helyezkedett el tetején az időszerinti számlálóegység elektronikájával. A harmadik sorban a kábelrendező, majd a belső átkötő (IDF), a vegyes, a vonalcsatlakozó keretek, valamint az akkumulátorok voltak. A gyorsított kiiktatást, a töltés cseptöltéses üzemmódban működött. Az akkumulátoroknál a savgőz-képződés megakadályozására savviszanyerő zárókupakokat alkalmaztak kiiktatva a gázképződést és a robbanásveszélyt is.

A konténerek kiváló alkatrészekből készültek. Az akkumulátorok svéd, a klíma osztrák importból származott, ezen még akkor sem változtattak, amikor a szigorú importkorlátozást elrendelték.

A helyszíni üzembe helyezéskor sok időt vett igénybe az előfizetői kábelek bekötése, de néha gondot okozott a kezelői munkahelyek kialakítása vagy az anyagközponti összeköttetés is. A leggyorsabb üzembe helyezést Makó városában jegyezték fel, ahol a konténerek kiszállítása utáni 11. napon mindkét konténer üzemelt, beleértve a távhívást és az egymás közötti forgalmat is.

A konténerek működésekor a hívót az előfizetői marker az A és B gépeken át egy szabad összekötőhöz kapcsolta. A regiszterkereső marker egy szabad regisztert kapcsolt az összekötőhöz. A regiszter bevételezte, és tárolta a hívott számát. Helyi szám esetén az utolsó három számjegy alapján – D, C, B, A gépeken át – megtörtént a választás. Ha a regiszterbe nem helyi szám került, a KSV áramkör a beadott számok elé 900-at írt be, ami egy PBX sorozat vezérszáma volt. Így a választás e sorozat egyik tagjára esett. A kábelrendezőn a PBX sortag-számokat a FUR-SL áramkörökre kötötték, ami viszont egy kimenő vonalcsatlakozót (FUR) kapcsolt. Ezzel felépült a teljes kapcsolás. Ebből egyenesen következik, hogy a kiadható vonalszám mintegy hatvannal csökkent, valamint a karbantartás részére vizsgálószámok is szükségesek voltak, azaz a kapacitás kb. 900 vonal. Hátrányt jelentett az is, hogy a PBX áramkör kapacitásának egy részét eleve lefoglalta a központ, tehát sorozatszámokat csak módjával lehetett kiadni.

⁴ PCM: pulzuskód-modulációs adatátviteli berendezés.

Bejövő hívás esetén az előfizetői marker végezte a kapcsolást. A FIR bejövő vonalcsatlakozó a D gépre volt beültetve. A választás ugyanúgy történt, mint a helyinél.

Bár a prototípus Kőbányán sikeresen üzemelt, a posta néhány módosítást mégis kért. A gyártásnál szó szerint vették az ARF központ beszerelését, amely vonatkozott a belső átkötésekre is. A kábelrendező után 3 db IDF keretet alkalmaztak, holott a konténer nem volt bővíthető áramkörökkel, pl. összekötőkkel. Így a legtöbb IDF átkötés fölösleges. Ezért később a fölösleges átkötések kimaradtak, elég volt 1 db IDF keret. Jelentős volt a kábel- és élőmunka-megtakarítás, a hibalehetőségek száma is csökkent. A megüresedett helyen egy asztalt helyeztek el a karbantartás számára.

A sorozatgyártás Nagyváros típusnéven indult el. Ezeket ott működtették, ahol már üzemelt egy vagy több ARF központ. A konténernek nem volt szüksége külön speciális és kezelői irányokra, hiszen ezt az említett ARF központ, anyaközpont biztosította. A konténer csak egy főközponti nyalábbal rendelkezett. Az első anyaközpont a Ferenc Központ lett, majd később a Belváros, Zugló, Lágymányos, Újpest és Városmajor is fogadott konténereket. Az anyaközpont biztosította a kapcsolatot a többi ARF, 7A1, 7A2 és konténerközpontokkal.

A konténerközpontok típusait tekintve a Vidék I. típust olyan kisvárosokba telepítették, ahol nem volt automata központ. A konténer önállóan látta el egy kisváros telefonforgalmát. Kimenő hívásként csak speciális forgalom volt lehetséges, ekkor a FIR sávok helyett SPLR sávok biztosították az összeköttetést a speciális és a kezelői munkahelyekkel. Az interösszeköttetéseket az ULR-K⁵ biztosította a szokásos kézi kapcsolású központtal.

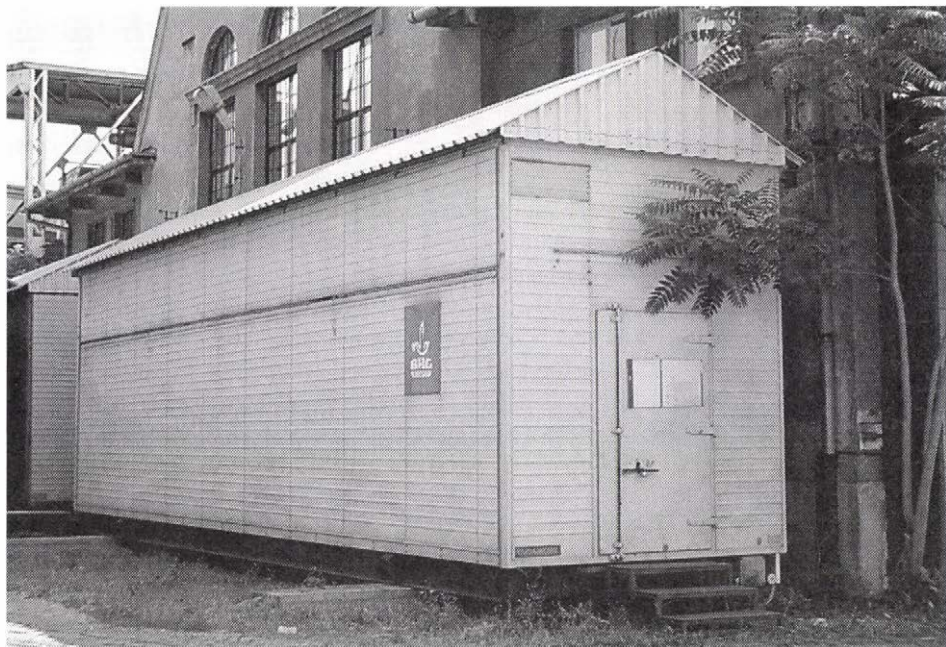
Nagyobb városokba⁶ egymás mellé állított, Vidék II. típusnevű konténereket szállítottak. A két konténer között a kábeleket az alváz alatt elhelyezett kábelcsatornában vezették át, a közlekedést járólappal oldották meg. Az egymás közötti automatikus, társközponti forgalmat FUR, FIR áramkörökkel biztosították. Társközponti és speciális forgalom esetén PBX sorozattal képeztek nyalábot, hasonlóan az anyaközpontéhoz. Az interbeszélgetések lebonyolítása változatlan maradt. Később a posta távhívásra is alkalmas, vidéken is működő konténert igényelt.

A Mobil 1000/GV típus 80/400-as csoportválasztó-fokozattal Gyulán mutatkozott be. Nem volt szükség FUR-SL forgalomra, a kapacitás 1000 vonalra bővült. Választáskor az összekötő után a csoportválasztó A, majd B fokozata elérte az előfizetői D fokozatot. Ide voltak bekötve a bejövő irányok is (FIR, FIKR, ULR-K). A továbbiakban a választás változatlan maradt. Az első sorba a számlálókeret után egy vegyes keretet iktattak be a hanggenerátor (TG), az üzemfelügyelet és az impulzusadó részére. A kódadókat 8-ról 10-re bővítették, a regisztereket 15-ről 17-re. Ezek a bővítések egy új keretre kerültek az első soron. A regiszterkereső 2-ről 3-ra bővült, a harmadik bővítménybe nem összekötők, hanem ULR-K kezelői áramkörök kerültek, mint a Vidék típusnál. A harmadik regisztert csak kezelő érthette el, elérhetőséget biztosítva még csúcsidőben is.

A második sorban külön SLB keretre már nem volt szükség. Az előfizetői marker átkerült a harmadik sorba. Így itt elfért két darab GVA/B csoportválasztó keret. Bemene-

⁵ ULR-K: kezelői összekötő áramkör.

⁶ Például: Ajka, Ózd.

Múzeumi bemutatást szolgáló Mobil 1000/GV típusú konténerközpont

tére 80 db összekötő kapcsolható, a 400 kimenet bőségesen elég volt a kimenő FUR, FUKR és a helyi SLD áramkörök kapcsolására. A két összekötőkeretet egymásnak háttal helyezték el.

A harmadik sorban megszüntették az IDF belső elosztókeretet. Helyette a szükséges átkötéseket a töltő és az akkumulátor fölött a kábelcsatornában felszerelt szokásos 40 pontos dugaszegységekkel oldották meg. A harmadik sor gyökeresen megváltozott. A kábelrendező és az akkumulátorok között 4 vonalcsatlakozót, 2 előfizetői és 1 csoportválasztó markert helyeztek el. Az utóbbin a speciális áramkörök elhelyezésére is volt hely. Ezt a típust nagyfokú variálhatóság jellemezte. Az áramkörök egy részét a megrendelő határozta meg. Egyaránt alkalmazták Budapesten, vidéki városokban és falvakban.⁷ Ára a megrendelt áramköröktől is függött. Ez általában 27 M Ft volt, ami az infláció miatt 33 M Ft-ig emelkedett.

Újdonsága miatt néhány mondatot a vonalcsatlakozó keret is megérdemel. A hasonló felépítésű áramkörök közös dugaszt használtak, pl. a 4 huzalos FUKR és FIKR áramkörök⁸. A beültetésben mind a GVB, mind az SLD felé bekábeleztek. Szükség szerinti alkalmazás esetén csak az annak megfelelő átkötéseket kellett bekötni, és a megfelelő sávot behelyezni. További alternatívát az adott, hogy a kezelői sávok (ULR-K), valamint a vonalcsatlakozók (FUKR, FIKR) egymás kárára terjeszkedtek. Tehát ha a konténer telepítési

⁷ Például: Kozármisleny, Mogyoród.

⁸ Ki- és bejövő áramkörök a gócközpont felé és felől.

helyének közelében már több automata központ volt, akkor sok FUKR sávra volt szükség, ha kevés, akkor sok ULR-K sávra. Utóbbi esetben a forgalmat főleg a kezelők bonyolították le. A kereteken a páros sorszámú dugaszokba ULR-K sávokat helyeztek, de ha ezek fölöslegessé váltak, kivették, és a páratlanokba a szükséges FUKR sávokat helyezték el.

Kisebb városokban⁹ elég volt egy konténer is, nagyobbakba¹⁰ kettőt rendeltek. Gödöllőn némi helyszíni átalakítás után három működött. A nagyvárosokban¹¹ már volt automata központ, itt egy vagy több konténer növelte a kapacitást. Budapesten, a Dániel úton egymás mellett öt állt, de az egymás közötti forgalmat a városmajori anyaközpont bonyolította le. Miskolcon viszont hasonló telepítéssel az egymás közötti forgalmat FUR-FIR áramkörökkel oldották meg.

A díjővezetek megállapítása Budapesten szükségtelen volt. Minden nem helyi hívás esetén az anyaközpont felől érkezett tarifa. Vidékre általában az összekötők helyére a Z-vel jelölt változat került, amely megoldotta a három díjöv beállítását. A Mobil 1000/GV beváltotta a hozzá fűzött reményeket. A régebbi Nagyváros típust továbbra is ott használták, ahol nem volt szükség díjővezet-beállításra.¹² Gond volt viszont a Vidék típussal, mert itt nem tudták bevezetni a távhívást. A posta több megoldást alkalmazott. Lecserélte a régit új típusúra, de a régit sem selejtezte le, hanem egy nagyobb városba vitte Nagyváros típusként. Ózdra egy külön konténert rendelt, csak csoportválasztó-fokozattal. Ajkán is hasonló megoldás volt, csak itt a csoportválasztó nem konténerben, hanem hagyományos épületben működött. Jászberényben helyszíni átalakítással tették lehetővé a távhívást.

A konténerközpontokon az idők folyamán többféle átalakítást, módosítást hajtottak végre, ilyen volt például az átkötések egyszerűsítése, az ikresítés és az elektronizálás. A központokban az összes átkötési pont (GT egység) a klíma előtt volt, ami gyakran fölösleges kerülőkábeleztetést igényelt. Az egyszerűsítés során az átkötéseket a második soron kötötték át jóval rövidebb és egyszerűbb kábelezéssel.

A konténerek névleges kapacitása 1000 különvonalú állomás volt. Ezeket 20-as egysegenként szabadon ikervonalakká alakíthatták. Az így kialakított ikresítés azonban csak külső vonal-megtakarítás volt, a központ kapacitását nem növelte. Mivel az összekötők és regiszterek ikerszámokra is alkalmasak voltak, helyszíni átalakítással 900 vonalat ikresítettek, száz vonal különvonalú maradt, tehát a konténer kapacitása 1900 állomás lett.

Az ajtó fölé telepített számítógéppel és a regiszterbe szerelt panellel a konténer alkalmassá vált a számtárcsás készülékek mellett nyomógombos készülékek használatára is. A hívások forgalmi adatait a számítógép rekordok formájában gyűjtötte össze, ezáltal a telefonközpont mindenkiről bizonyítani tudta, hogy mikor hová, meddig, mennyiért, milyen áramkörök felhasználásával telefonált. A számláló jelfogók fölöslegessé váltak, a számlázási adatokat a számítógépből hívták le. Később a számítógép felhasználását a hívaskategóriák módosítására is kiterjesztették. Így a felügyeleti helyiségből vezérelve a számítógéprendszeren keresztül egy-egy előfizetőt ki tudtak zárni, például a nemzetközi forgalomból.

⁹ Például: Csongrád, Békés.

¹⁰ Például: Orosháza, Gyula, Pápa.

¹¹ Például: Dunaújváros, Debrecen, Kecskemét.

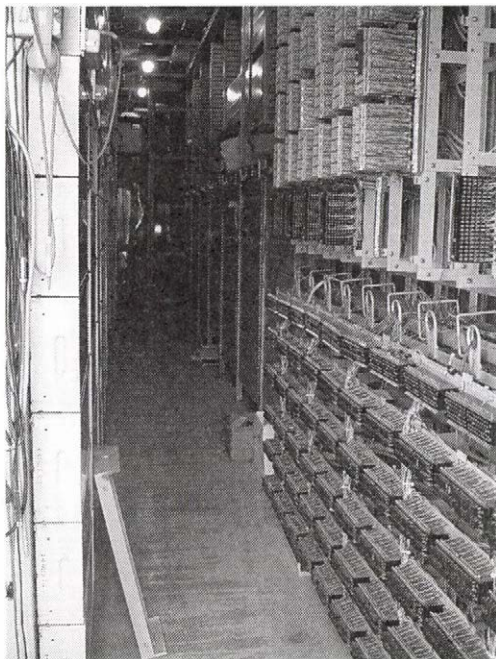
¹² Például: Budapest, Szeged.

A posta a fejlesztésből a kisebb településeket sem hagyta ki. Mivel ott főleg ARK központokat telepített, ARK konténerre is megrendeléseket adott 600 vonal kapacitással.¹³ Ez a konténer rövidebb volt, mint az ARF típus. Ezeknél a típusoknál az első sorba a kétirányú vonalcsatlakozó sávok (FDR), két helyi regiszter és az áramellátó kerültek. A második sorban egymásnak háttal főleg a crossbar-gépes sávok (előfizetői fokozat), valamint az ezeket irányító marker áramkörök, míg a harmadik sorban az akkumulátorok és a CD fokozat működött.

Mivel a szektorközpontokat a posta megszüntette, ARM konténerre nem volt igény. A teljesség igénye végett mégis megemlítem, hogy 1 db ARM konténer készült a Honvédelmi Minisztérium megrendelésére. Külső mérete azonos volt az ARF típussal.

Az egy évtizedes folyamatos konténergégyártás után megérett az idő a korszerűsítésre. Következő lépésként egy 1000 vonalas EP tároltprogram-vezérlésű, kvázielektronikus prototípus központot gyártottak, és Komáromban helyezték üzembe. Méretében az ARK központtal volt azonos. A gyártást azonban a külföldi digitális központok megjelenése miatt be kellett szüntetni.

Magyarországon külföldi megrendelésre is gyártottak konténerközpontokat. A bevezető részben 19 külföldi megrendelésről tettem említést. Ebből tizennyolcat Dél-Jemenbe szállítottak. A trópusi éghajlatra két klímával szerelt változat készült, és a konténerházak tetejére a helyszínen napvédő tető került. Gyártásuk a szokásos módon történt. Vizsgálat után a sávokat kivették, és külön csomagolták be. Így a megkönnyített konténert, valamint a külön csomagokat kamionnal szállí-

Kábelrendező bordák

Összekötő-vizsgáló

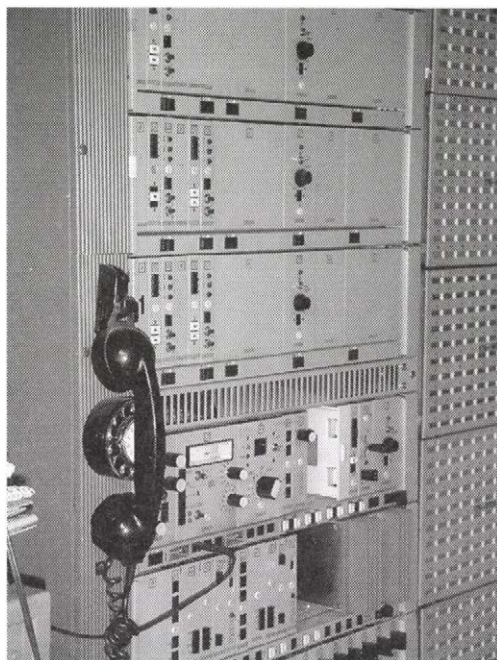
¹³ Például Solymár, Üröm és Dobogókő számára.

tották Fiuméba, ahonnan hajóval viték Ádenbe. A konténerek egy része Ádenben működött, összedolgozva a strowger és a manuális interközponttal. Néhány konténer egy vidéki városba, Mukallába, valamint három közeli városba: Tárimba, Szejúnba és Al-Katinba került. Itt az NDK gyártmányú ATZ konténerközponttal is együtt működött. Bár Dél-Jemenben az első távhívás a magyar konténerekkel valósult meg, a mindkét országban bekövetkezett rendszerváltozás a további megrendeléseket megghiúsította.

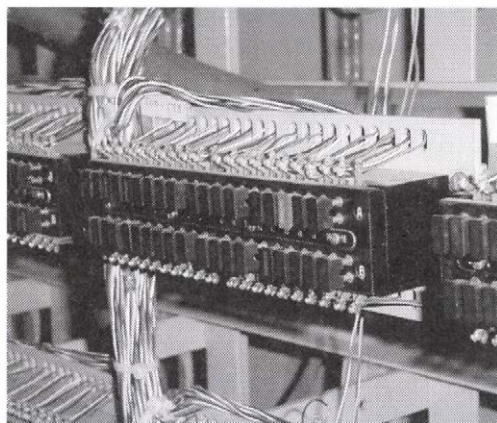
1965-től a BHG Híradástechnikai Vállalat szovjet megrendelésre igen nagy darabszámban gyártott ATSzK típusú crossbar telefonközpontokat. A fejlesztések során elektronikus regisztert is kifejlesztettek. Egy ilyen változat 1000 vonalkapacitással konténerbe is került. Egy előfizetői szekrény 100-as egység volt. Jelzésrendszere speciális, azaz hazai viszonylatra alkalmatlan volt. A regiszter a hívó számát is tárolta, szükség esetén továbbküldte¹⁴. Ez a konténer a Moszkvától 100 km-re lévő Nokinszk városban működött. A sorozatgyártást a Szovjetunió szétesése akadályozta meg, ami nagymértékben hozzájárult a BHG Híradástechnikai Vállalat megszűnéséhez.

A rendszerváltást követően főleg német és svéd¹⁵ digitális telefonközpontokat telepítettek, közöttük sok konténerközpontot. Méretben kisebbek voltak az előzőekhez képest, de kapacitásuk több ezer vonal volt. Az anyaközpontokhoz száloptikával kapcsolódtak.

Mintegy 10-15 év működés után a magyar konténereket leselejtezték. Utóhasznosítás keretében az érintkezőkről a nemesfémeket kivonták, a rézkábelt a MÉH-telepen értékesítették, az acélszerkezetet kohóba vitték. Az egykor Pesthidegkúton működő konténer

Részlet a PCM-keretből

Leváltató sáv

¹⁴ A hazai konténerek ezt a szolgáltatást csak az elektronizálás után teljesítették.

¹⁵ Siemens, Ericsson.

a Gyáli úti raktárba került, amely lehetőséget ad egy magyar gyártású crossbar központ múzeumi bemutatására. A Postamúzeum távbeszélő-történeti tárgyi gyűjteményének részét képező konténerközpont a T-16.2003.1-4. leltári számot viseli. Alapítványunk néhány konténerházat raktárnak is használ, például Diósdon és a Gyáli úton.

A cikk megírásához nyújtott segítségért itt mondok köszönetet Bárdits Sándor, Hógenburg János, Józsa János, Peller Károly, Török Gusztáv egykori munkatársaimnak.

Konténerközpontok Budapesten az 1993. december 31-i állapot szerint

Konténerközpont	Anyaközpont	Üzembe helyezés	Típus	Kapacitás		Bekap- csolt
				Összes	Iker	
Kada 1.	Ferenc	1979	N ¹⁶	1000	460	843
Kada 2.	Ferenc	1980	N	1000	460	864
Pesterzsébet	Ferenc	1980	N	1000	460	853
Havanna 1.	Ferenc	1980	N	1000	460	807
Havanna 2.	Ferenc	1985	N	1000	460	854
Rákoskeresztúr 1.	Ferenc	1982	N	1000	460	861
Rákoskeresztúr 2.	Ferenc	1982	N	1000	460	835
Rákoskeresztúr 3.	Ferenc	1991	N	1000	260	826
Rákoskeresztúr 4.	Ferenc	1991	N	1000	260	903
Rákoscsaba	Ferenc	1992	N	1000	380	806
Rákoshegy	Ferenc	1992	N	1000	300	852
Dániel 1.	Városmajor	1987	M ¹⁷	1000	540	956
Dániel 2.	Városmajor	1987	M	1000	540	961
Dániel 3.	Városmajor	1987	M	1000	540	947
Dániel 4.	Városmajor	1987	M	1000	580	963
Dániel 5.	Városmajor	1988	M	1000	0	976
Zugliget	Városmajor	1982	M	1000	360	852
Budakeszi 1.	Városmajor	1988	N	1000	460	843
Budakeszi 2.	Városmajor	1992	N	1000	600	825
Pesthidegkút 1.	Városmajor	1990	N	1000	500	875
Pesthidegkút 2.	Városmajor	1991	M	1000	0	962
Pesthidegkút 3.	Városmajor	1991	M	1000	0	946

¹⁶ N: Nagyváros típus.

¹⁷ M: Mobil 1000/GV típus.

Konténerközpont	Anyaközpont	Üzembe helyezés	Típus	Kapacitás		Bekap- csolt
				Összes	Iker	
Békásmegyer 1.	Óbuda	1980	N	1000	460	862
Békásmegyer 2.	Óbuda	1980	N	1000	460	855
Békásmegyer 3.	Óbuda	1980	N	1000	0	872
Pók u. 1.	Óbuda	1988	M	1000	260	929
Pók u. 2.	Óbuda	1988	M	1000	260	951
Pók u. 3.	Óbuda	1992	M	1000	680	886
Pók u. 4.	Óbuda	1993	N	1000	680	672
Csillaghegy	Óbuda	1991	M	1900	1800	1839
Budaörs 1.	Lágymányos	1986	M	1000	260	899
Budaörs 2.	Lágymányos	1991	M	1900	1800	1557
Gazdagrét 1.	Lágymányos	1987	M	1000	140	967
Gazdagrét 2.	Lágymányos	1990	M	1000	240	924
Gazdagrét 3.	Lágymányos	1991	M	1900	1800	1819
Kelenvölgy	Lágymányos	1993	N	1000	0	890
Vizafogó 1.	Újpest	1984	M	1000	280	911
Vizafogó 2.	Újpest	1985	M	1000	240	923
Béke-Tatai	Újpest	1992	M	1000	260	871
Káposztásmegyer 1.	Újpest	1987	M	1000	260	968
Káposztásmegyer 2.	Újpest	1988	M	1000	260	954
Káposztásmegyer 3.	Újpest	1991	M	1900	1800	1616
Mátyásföld	Zugló II.	1991	M	1900	1800	1862
Centenárium	Zugló II.	1991	M	1900	1800	1852
Újpalota 1.	Zugló II.	1991	M	1900	1800	1667
Újpalota 2.	Zugló II.	1991	M	1900	1800	1770
Pestújhely	Zugló II.	1991	M	1900	1800	1799
Sashalom	Zugló II.	1992	M	1900	1800	1842
Rákosszentmihály	Zugló II.	1992	M	1900	1800	1810

Felhasznált irodalom

Elek Gyula: *Az első hazai fejlesztésű mobil központkonstrukció kialakítása.* In *BHG, Orion, Terta Műszaki Közlemények.* Budapest, 1979. XXV. évfolyam. 6. szám.

Informatika a múzeumban

Gyakran megesik, hogy a kulturális örökségünkhöz kapcsolódó információ legalább olyan fontos, mint maga a tárgy vagy dokumentum. A Telefónia Múzeum kiállításában szereplő, 1915-ben gyártott Ericsson telefonkészülék értékét például növeli az az információ, hogy I. Ferenc József osztrák császár és magyar király számára készült. Sok tárgyi emlék örökre elveszett az évszázadok során, és így azokat csupán a fennmaradt rajzok és leírások alapján ismerjük.

Az egyszerűség kedvéért a továbbiakban többnyire a kézzelfogható és a múzeumi gyűjteményben megtalálható kulturális emlékeken keresztül mutatom be a múzeumokban kezelt információtípusokat – gyűjteményi, kezelési, marketing és digitális –, de a legtöbb megállapítás igaz az épített és környezeti emlékekre is.

Magyarországon a legtöbb múzeumban a gyűjteményekre vonatkozó nyilvántartási információk tárolása papír alapú (naplók, leltárkönyvek, leírókartonok stb.) rendszerben történik. A legújabb múzeumi nyilvántartási szabályzat lehetővé teszi az adatok számítógépes adatbázisokban történő tárolását, de az évenkénti záráskor még mindig szükség van az adatok kinyomtatására és a kinyomtatott lapok aláírására. Ez a digitális aláírási rendszerek elterjedésével és elfogadottá válásával elkerülhető lesz.

Az egyes nyilvántartási elemek háromdimenziós tárgyakról tartalmaznak leíró és kezelési információkat. A tárgyakról referencia és beazonosítási céllal vagy a reprodukálhatóság érdekében fénykép készül.

Az egyes elemek gyakran kapcsolódnak más tárgyakhoz vagy akár teljesen más típusú információhoz. Sokszor kötődik egy tárgyhoz a dokumentumtárban megtalálható leírás, levél, napló, kiadvány, újságcikk, fénykép vagy akár térkép. A kapcsolt információ segítségével a tárgyak életre kelnek eredeti szociális, gazdasági, történelmi vagy tudományos környezetükben.

A múzeumok általában gazdag fotó-, hang- vagy filmgyűjteménnyel rendelkeznek, segítve ezzel a rögzített elemek megismerését. Továbbá gyakori az olyan irodalmi referenciák gyűjtése és bemutatása, amelyek a tárgyakhoz vagy gyűjteményekhez kapcsolhatók közvetve vagy közvetlenül.

A múzeumok kezelő szervezetei sok olyan információt hoznak létre, használnak és osztanak meg, amelyek távol állnak a gyűjteményektől. Jellemző példa a pénzügyi és alkalmazotti információk kezelése. Ha egy múzeum boltot is üzemeltet, akkor külön készletnyilvántartás is szükségeltetik.

A dolgozók leveleket írnak, éves jelentéseket készítenek, kitöltik az éves statisztikai kérdőíveket. Külső forrásból származó információt keresnek, és tárolnak olyan témakörökben, mint például biztonságtechnika, dokumentáció, vonatkozó törvények.

A múzeumok a látogatóikkal és egyéb partnereikkel történő kapcsolattartás részeként újságokban, szórólapokon és egyéb kiadványokban publikálnak. A kiállításokról, valamint gyűjteményekről katalógusok és leírások készülnek.

A fentiek többsége digitális formában is létrehozható, tárolható, rendszerezhető és bemutatható.

A felhasználók lehetnek a múzeum alkalmazottai és a látogatói is. A hálózati megoldások terjedésével nem csak a lokális információ-megosztás lehetséges, az elérés földrajzi korlátokba nem ütközik.

Az információtechnológia felhasználási lehetőségei a múzeumokban

Az utóbbi években a nemzetközi trendek szerint a múzeumokban az informatika felhasználásának természete változik, a nyilvántartás felől a bemutatás felé tolódik. A múzeumok előtt is új lehetőségek nyílnak, amelyek lehetővé teszik a kifelé nyitást, új csatornákon kommunikálhatnak a közönségükkel, új közönséget szerezhetnek. Magyarország még a nyilvántartás terén is elmaradottnak tekinthető, az új rendszerek bevezetésekor azonban érdemes figyelni a nemzetközi trendeket, és olyan belső megoldásokat alkalmazni, amelyek már természetes módon kapcsolhatók az új technológiákhoz. A kifejezetten lokális hálózatokra készített nyilvántartó rendszerek kihagyásával a fejlettebb országokhoz képesti lemaradás csökkenthető.

Sok ember számára az első találkozás a számítástechnikával egy szövegszerkesztő vagy pénzügyi nyilvántartó – táblázatkezelő vagy könyvelő – alkalmazás volt. A múzeumokban máig ezek a legelterjedtebb alkalmazási területei az informatikának, bár még itt sem teljes a kihasználtság. Az információtechnológia felvet néhány új kérdést. Míg a fiatal iskolások magas szintű felhasználói ismeretekkel rendelkeznek, addig a képzés iránt a múzeumokban még mindig van igény, mert a múzeumi alkalmazottak többnyire az idősebb korosztályból kerülnek ki, akik még nem kapták meg az iskolai oktatás során a megfelelő képzést.

Az informatika a múzeumokban számos célt szolgál. Ez a tanulmány nem az eszközökre, hanem azok felhasználási lehetőségeire koncentrálna, különösen azokra a területekre, ahol a növekedés nagy, ahol sok új lehetőség nyílik. Különös figyelmet kap az Internet múzeumokra gyakorolt hatása. A technológiák a következő területeken fejtik ki hatásukat: gyűjtés; gyűjtemények nyilvántartása; gyűjtemények tudományos feldolgozása; gyűjtemények bemutatása, azon belül a kiállítóhelyek és kiállítások reklámozása, bemutatása, valamint virtuális kiállítások készítése.

A gyűjtés

A gyűjteményből még hiányzó tárgyak és dokumentumok felkutatása során a muzeológusok belföldi és külföldi kollégáik segítségét is kérik. Ilyen helyzetekben a hagyományos kommunikációs csatornák segítése és kiegészítése fontos feladata a múzeumokban működő informatikai rendszereknek.

Első lépcső a múzeum összes érintett dolgozója által elérhető címjegyzék elkészítése lehet, segítve a személyes kapcsolatok jobb kihasználását. A megfelelő infrastruktúrával rendelkező partnerek esetében pedig akár új csatornák megnyitása is kezdeményezhető. Az e-mailen történő kommunikáció előnyeit a múzeumok kihasználhatják, míg annak hátrányai kevéssé jelentkezők. A gyakran országhatárokon túlmutató keresőtevékeny-

ség költségeit jelentősen csökkentheti, ha a telefon és a hagyományos levelezés mellett a kommunikáció egyre nagyobb része e-mailen zajlik. Internetes fórumok segítségével pedig akár új kapcsolatok is kialakíthatók érdeklődési körnek megfelelően.

A nyilvános aukciókon gyakran találhatnak a múzeumok gyűjtőkörükbe tartozó tárgyakat és dokumentumokat. Az aukciós házak kínálatának feltérképezését segíti, ha a kutatók nem csak a papír alapú katalógusokat nézhetik át, hanem a világhálón közzétetteket is. Ezek jelentősége tovább nő a csak online módon lefolytatott aukciók térnyerésének köszönhetően, ilyen például az e-Bay, amely a világ legismertebb Internetes aukciós rendszere. Ezen a területen azonban fontos, hogy az első rendelések előtt a munkatársak megfelelő felhasználói képzést kapjanak, és az ilyen rendszerek veszélyeivel megismerkedjenek.

További fejlődési lehetőségként jelentkezhet a jövőben a múzeumok összefogásával létrehozott online aukciófigyelő-hálózat, amelynek segítségével a figyelésre fordított energia és erőforrások csökkentése mellett növelni lehetne a lefedett területet. Az egyes múze-

eBay Artikel 3358142345 (Endet 02.11.03 17:58:59 MEZ) - Telephone - Microsoft Internet Explorer

Startseite | Anmelden | Einloggen | Service | Übersicht | Hilfe

Kaufen | Suchen | Verkaufen | Mein eBay | Gemeinschaft

Kategorie: Kunst & Antiquitäten > Technik, Werkzeuge & Geräte > Antike Bürotechnik > Telephone & Telegraphen

Artikelnummer: 3358142345

Bieter oder Verkäufer dieses Artikels? Einloggen zur Statusabfrage

Diesen Artikel beobachten (in Mein eBay speichern)

Telephone

Aktuelles Gebot: EUR 13,09

Verbleibende Zeit: 2 Tage 6 Stunden

Überblick: 2 Gebote (EUR 1,00 Startpreis)

Höchstbieter: h-jochenpferd (1)

Ort: Forchtenberg / BW, Deutschland / Stuttgart

Angebotsdauer: 7 Tage

Angebot endet: 02.11.03 17:58:59 MEZ

Angebote ansehen

Frage an den Verkäufer

Angaben zum Verkäufer

metges48 (9)

Bewertungen: 9

Positive Bewertungen: 100%

Angemeldet seit 06.03.03 Land: Deutschland

Vertrauensvoll handeln

Beschreibung

Der Verkäufer ist verantwortlich für das Angebot, insbesondere Titel und Beschreibung.

2 alte Telephone aus den 50er Jahren, schwarz, mit Wählscheibe, aus Bakelit, sehr gut noch erhalten, komplett mit Zuleitung zur Steckdose.

Ideal auch als Dekoration zum Beispiel im Laden, Büro oder auch in der Wohnung.

Hinweis: Diese Artikel werden "so wie sie sind" von Privat verkauft. Dieses bedeutet mit der Abgabe eines Gebotes erklären Sie sich ausdrücklich damit einverstanden, auf die Ihnen zustehende Garantie bei Gebrauchsgütern völlig zu verzichten. Bieten Sie nicht, wenn Sie mit diesen Regeln nicht einverstanden sind. Dieser Nachsatz dürfte in naher Zukunft bei jedem Ebay-Angebot stehen, denn das neue EU-Recht sieht eine 1-jährige Garantie bei Gebrauchsgütern vor.

Az e-Bay honlapja

umok a hagyományos és online aukciókon nem csak vásárlóként, de eladóként is felléphetnek, duplum darabjaikat ajánlva fel cserealapként.

Szintén a forráskutatás tárgykörében említendő, hogy az önkormányzatok lomtalanítási napjainak feltérképezése is jóval egyszerűbb a világhálón keresztül. Ennek fontosságát mutatja, hogy a múzeumunkban számos olyan tárgy található, amely a régi házak padlásterét vagy pincéjét közbeiktatva megbecsült helyéről lomtalanítás alkalmával került el.

A világhálón sok minden fellelhető, a muzeológusok is sok hasznos információt találhatnak gyűjtőmunkájuk során az egyes tárgyak feltételezett fellelhetőségéről vagy akár magukról a tárgyokról is. Aktív keresés során régiségkereskedők honlapján vagy apróhirdetéseket közlő oldalakon a gyűjteményekből hiányzó fontos anyagokra bukkánhatnak.

Passzív keresést folytathatnak a múzeumok is, számos hirdetőoldal kínál ingyen hirdetési lehetőséget, valamint a saját honlapjukon is közzétehetik a még hiányzó tárgyak és dokumentumok listáját.

A gyűjtemények nyilvántartása

A hagyományos papír alapú nyilvántartásokat a profitorientált és általában nagyobb pénzeszközök felett rendelkező vállalkozásoknál már évekkel ezelőtt felváltották a számítógépesített nyilvántartási rendszerek. A múzeumok e téren jelentkező lemaradásában több tényező is közrejátszik. A múzeumok vagy nem rendelkeznek számítógéppel, vagy a meglévő géppark annyira elavult, hogy arra már nem érdemes bevezetni egy rendszert.

A törvényi szabályozás sem ambicionálta eddig az intézmények vezetőit nagyléptékű változtatásokra, hisz egészen az idei évig kötelező jelleggel vezetni kellett a központilag kiadott gyarapodási naplókat, leltárkönyveket és tárgyleíró-kartonokat. Ezen a helyzeten javít valamelyest az új törvény, amellyel párhuzamosan a múzeumok számára ingyenesen elérhető szoftver is készül. Egyelőre kérdéses a központilag kialakított nyilvántartó rendszer hosszú távú sikeressége. Az egyes szakterületeken ténykedő múzeumok nyilvántartásukkal szembeni elvárásai jelentős mértékben különböznek, nem biztos, hogy létezik az a közös nevező, amellyel a múzeumok többsége elégedett lehetne. Sok múlik a majdani rendszer testre szabhatóságán. Hagyományos területeken azok a cégek tudtak piacvezető pozíciót elérni, amelyek a leginkább átalakítható szoftvereket tudták tanácsadó cégeken keresztül ügyfeleik rendelkezésére bocsátani (pl. SAP, Siebel). A világháló térnyerésével egyre fontosabb, hogy a gyűjteményi adatok megfelelő szabályozás mellett webes felületen keresztül is elérhetők legyenek. Ennek támogatása akár döntő szempont is lehet egy múzeumi nyilvántartó rendszer kiválasztásakor.

Az azonban nem kétséges, hogy a nyilvántartások elektronikus úton történő vezetése hasznos és kifizetődő lehet, ha a kialakított rendszer rendelkezik a szükséges funkciókkal, és nem nehezíti meg a muzeológusok életét a szükségesnél jobban. Akár a meglévő papír alapú rendszerrel párhuzamosan karbantartott elektronikus nyilvántartás is megnyit annyi lehetőséget, ami megéri a plusz beruházásokat. Az eddig csak belső használatban lévő nyilvántartások részben megnyithatók nagyobb közönség előtt is, megkönnyítve más intézmények kutatóinak a munkáját, több információt tárva az érdeklődő látogatók elé.

A gyűjtemények tudományos feldolgozása

Sokaknak a dokumentáció egyet jelent a katalogizálással, de ez csak egy a számos dokumentációs tevékenység és folyamat közül, amely a gyűjtemények elemeit érinti. A gyűjtemények egyes elemeit biztosítják, restaurálják és kölcsönzik is, és ezek a tevékenységek is dokumentálásra szorulnak.

A gyűjteménykezelés többnyire azokat a tevékenységeket foglalja magában, amelyek során az egyes elemek a gyűjteménybe bekerülnek, ott tárolódnak, és felhasználódnak (kiállítás, kölcsönzés, csere). E folyamatok egyes részei az informatika segítségével automatizálhatók.

A katalogizálás során az egyes elemekről egy átfogó rekord készül leíró információkkal (méret, állapot, elhelyezkedés stb.), valamint kapcsolódó információkkal, amelyek segítenek a környezetükben elhelyezni a tárgyakat.

A dokumentáció tehát nagyon tág információtartalmat takar számos médián. Az információ feldolgozása során lényeges szempont, hogy a tartalom az aktuális médiumtól független maradjon. Ezért fontos, hogy a papír alapú leírókartonok is szabvány szerint készüljenek, valamint a számítógépes megvalósítások is széles körben elfogadott szabványokat kövessenek.

A legtöbb múzeum első lépésként egy önálló adatbázisban rögzíti gyűjteményeit a nyilvántartás megkönnyítése érdekében. Idővel kiderül, hogy az adatrögzítés önmagában nem a folyamat vége. Felmerül az igény, hogy a rögzített adatokhoz mások is hozzáférhessenek. A rögzített adatot azonban többnyire át kell dolgozni ahhoz, hogy a kérdező számára értékes információ váljon belőle. Számítógépek segítségével ezt a végfelhasználó is megteheti, ha hozzáfér a megfelelő forrásadatokhoz. Ehhez azonban biztosítani kell a hozzáférést, valamint az érzékeny információk védelmét.

Az adatmegosztás jelenleg számos korlátba ütközik. Először is, sok múzeum gyűjteményének jelentős hányada egyáltalán nem vagy csak nagyon rosszul dokumentált. Másodsor pedig nagyon kevés az olyan múzeum, amelynek nyilvántartása digitális formában is elérhető. Harmadrészt szinte mindenhol hiányzik a digitális formában meglévő adatok hálózaton keresztüli elérésének biztosítása az alapinfrastruktúra vagy a megfelelő szabványok és szoftverek hiánya miatt.

A múzeumok a gyűjteményeikben szereplő elemekkel kapcsolatban – azok korának, származási helyének és egyéb jellemzőinek megállapítására, valamint az elemek egyes csoportjával kapcsolatban azok környezetének megállapítására – kutatásokat végeznek. Ez a kutatás túlmutat a múzeum saját adatbázisán: enciklopédiák, esszék, naplók, aukciós és kiállítási katalógusok áttekintése szükséges, valamint kommunikáció más múzeumok személyzetével. Ezért az egyes múzeumoknak szükségük van az egymás gyűjteményeiről rendelkezésre álló információk hozzáférésére. Jelenleg ez levélben, telefonon vagy személyesen történik, de sokszor az Interneten keresztül hatékonyabb lehetne.

A különböző adatbázisrendszerek közötti keresés ismét technikai problémákat vet fel, legfőképp egy általánosan elfogadott és alkalmazott szabvány alkalmazását teszi szükségessé. A nemzetközi kommunikáció során felmerülő problémák közül a nyelvi korlátok a legszembetűnőbbek.

A múzeumi adatbázisokban kutathatnak nem múzeumi kutatók, valamint magánem-

berek is. Üzleti felhasználás során az információt gyorsan kell elérni, különben a költségek irreálisan magasak lehetnek.

A feleket érintő kommunikációs problémákra olcsó és gyors megoldást a világháló használata jelent, a megfelelő technológiák alkalmazásával. Ha a megosztott információ a legfontosabb világnyelveken elérhető, az információ a már meglévő és üzemelő kereső-programok segítségével eljuthat a megfelelő helyre anélkül, hogy a kereső és az adatot szolgáltató fél informatikai megoldásainak egymáshoz alkalmazkodnia kellene.

Szerencsére egyre több könyvtár katalógusa érhető el a világhálón keresztül, és a teljes terjedelmükben elérhető könyvek és folyóiratok száma is napról napra növekszik. A kevésbé ismert tárgyakkal és dokumentumokkal kapcsolatos kutatások ideje akár a töredékre is csökkenhet, ha a muzeológusoknak a történeti háttér feltérképezéséhez nem kell végigutazniuk az ország számos pontján található könyvtárakat, esetleg külföldi állomásokat is útba ejtve. Ilyen szerteágazó kutatást magyar viszonylatban meg sem engedhet magának a legtöbb múzeum a tárgyak nagy részével kapcsolatban, ezért különös jelentőséggel bír, hogy a világhálón keresztül, a múzeum elhagyása nélkül hasonló eredményt lehet elérni néhány napos kutatás során.

A gyűjtemények bemutatása

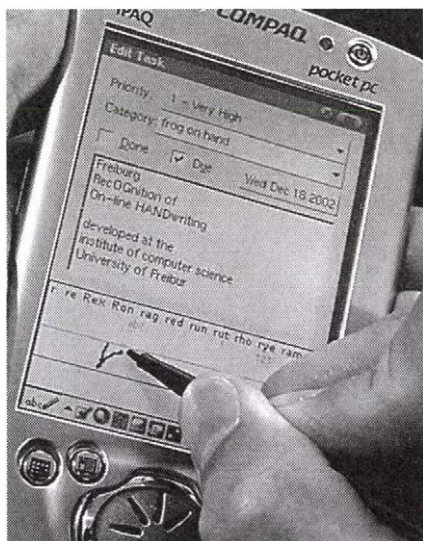
„Az új (világhálón érkező) látogatók információt és kikapcsolódást keresnek. És természetesen ez az a két tulajdonság, ami a jó múzeumokban közös” – olvasható a Virtuális Múzeumok címszó alatt Jason Argoski *A háló élménye* című munkájában.

Az informatika segítségével új hozzáférési mód biztosítható a meglévő gyűjteményekhez, ami új látogatókat is vonz. Számos kiállításon alkalmaznak számítógépeket a látogatói élmény fokozására. Egyes kiállításokon kis kijelzőket találhatunk, amelyekkel a kiáll-

ított tárgyakkal kapcsolatban további részletes információ lekérésére nyílik mód. Máshol nagy kijelzőkön multimédiás bemutatók folynak, bemutatva például, hogy miként éltek egy épület lakói a különböző korokban. Többnyire a látogató maga navigál az előre elkészített anyagon belül, és ha a bemutatott tartalom CD-ROM formátumban is elérhető, akkor azt akár magával is viheti.

A legújabb technológiák múzeumi felhasználása a vezeték nélküli hálózatok és a hordozható tenyérszámítógépek felhasználásával készített tárlatvezetők használata lehet. Ezek segítségével a látogató a tenyerében tartott kis számítógépen is nyomon követheti a meglátogatott kiállítást, és az egyes tárgyairól részletes leíráshoz juthat.

A bemutatott anyag mennyiségének többnyire az elkészítéshez rendelkezésre álló anyagi

Tenyérszámítógép

erőforrások szűkössége szab határt. A hatékonyságot javítja, ha a bemutatók kép- és szöveganyagát nem teljes egészében készítik egyedileg, hanem azok legalább részben a belső nyilvántartásból kerülhetnek át valamilyen automatizált folyamat segítségével.

A bemutatók megtekintéséhez alkalmazott technológia nem igényel különösebb szakértelmet. Az összeállításához azonban már szükség van a rendszer megértésére és használatának magasabb szintű elsajátítására. Jelenleg a múzeumi informatikai korszak elején járunk, ami talán a filmezés hőskorához hasonlítható. Henri Cartier-Bresson¹ és Charles Chaplin nem csak a technológia működését értette, azt is tudták, hogyan lehet vele művészt alkotni. A virtuális kiállítások berendezésénél is fontos és szükséges elem a muzeológusok szakértelme, és a hagyományos kiállítások szervezésében szerzett tapasztalata.

A számítógépen digitális formában tárolt szöveges, képi és hanginformáció a világhálón keresztül is bemutatható. A nyitvatartási időtől és a földrajzi korlátoktól megszabadulva teljesen új nézőközönség érhető el. Több múzeum tapasztalhatta, hogy virtuális kiállításának látogatottsága akár százszorosa a kiállítótermi látogatottságának.

Virtuális kiállítások berendezésekor sokkal több hely áll rendelkezésre. Nagyságrendekkel olcsóbb a számítógép-kapacitás 1000 tárgy leírásának és fényképének a tárolására, mint az ugyanennyi tárgy bemutatásához szükséges múzeumi alapterület.

A mai létező kiállítás és virtuális változatának együttélését fogja példázni a Telefónia Múzeum, amelynek tárlata hamarosan a világhálón keresztül is elérhető lesz. A múzeum szerverére a Telefónia Múzeum tárlatát követően a Postamúzeum fotótára is felkerül. Az összesen mintegy 8000 tárgy és fotó mellett marad még elég hely, hogy később a többi kiállítás is felkerülhessen a világhálóra.

A két kiállítástípus jól kiegészíti egymást, a kiállítóteremből hazatérők megtekinthetik még egyszer az érdekesnek tartott tárgyakat, további részleteket tudhatnak meg. Az Internetre felkerülhetnek azok a tárgyak is, amelyek a kiállítóterembe helyszűke miatt nem fértek be. A virtuális kiállítás látogatói közül sokan kedvet kaphatnak a kiállítás valóságos megtekintéséhez is.

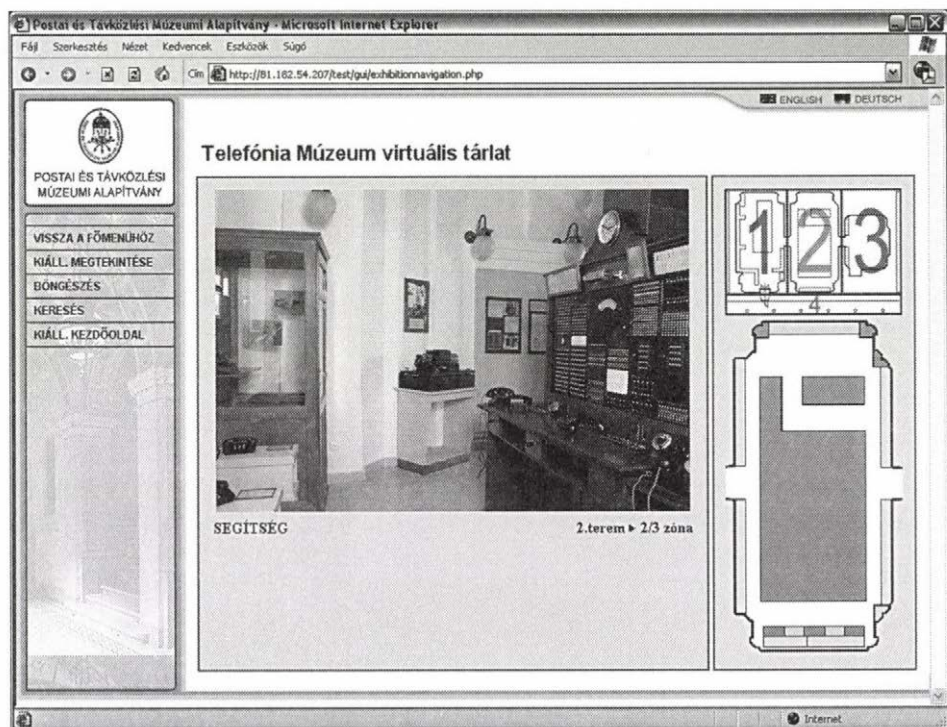
A világhálón keresztül létrehozott virtuális kiállítások könnyen interaktívvá tehetők, a látogatók nem csak passzív fogyasztói lehetnek a kiállítás anyagának, ahhoz megjegyzéseket fűzhetnek, javaslatokat tehetnek.

A tartalomnak nem csupán a technológia szabhat korlátokat, a látogató befogadóképessége is meghatározó szempont. A kutatók szívesen fogadnak nagy mennyiségű szöveges leírást, az általános látogatók azonban nem.

Kutatások szerint a múzeumokhoz érkező érdeklődők mintegy harmada érdeklődik konkrét tárgy iránt. Az emberek többsége magyarázatot, háttér-információt keres, és sokszor nem konkrét tárgyakkal, hanem témákkal kapcsolatban. Nyers adatokra többnyire csak a nevek terén van igény: helységnevek, készítőik neve, tulajdonos neve.

Az iskolák különösen fontos szegmensei a múzeumlátogatóknak, és egy olyan terület, ahol az informatika nagy potenciállal rendelkezik. Kutatási eredmények kimutatták, hogy a gyerekek saját *felfedezéseiken* keresztül tanulnak a rendelkezésre álló forrásokból, és többet tanulnak otthon egyénileg, mint az iskolában. Tanulók és oktatók egyaránt ér-

¹ Henri Cartier-Bresson: A 20. század elején ismertté vált fotóművész.

A Telefónia Múzeum virtuális tárlata

deklódnak saját multimédiás projektek iránt, amihez olcsó alapanyagra is szükség van, úgymint digitális fényképekre, rajzokra, posztterekre, térképekre, hang- és filmfelvételekre.

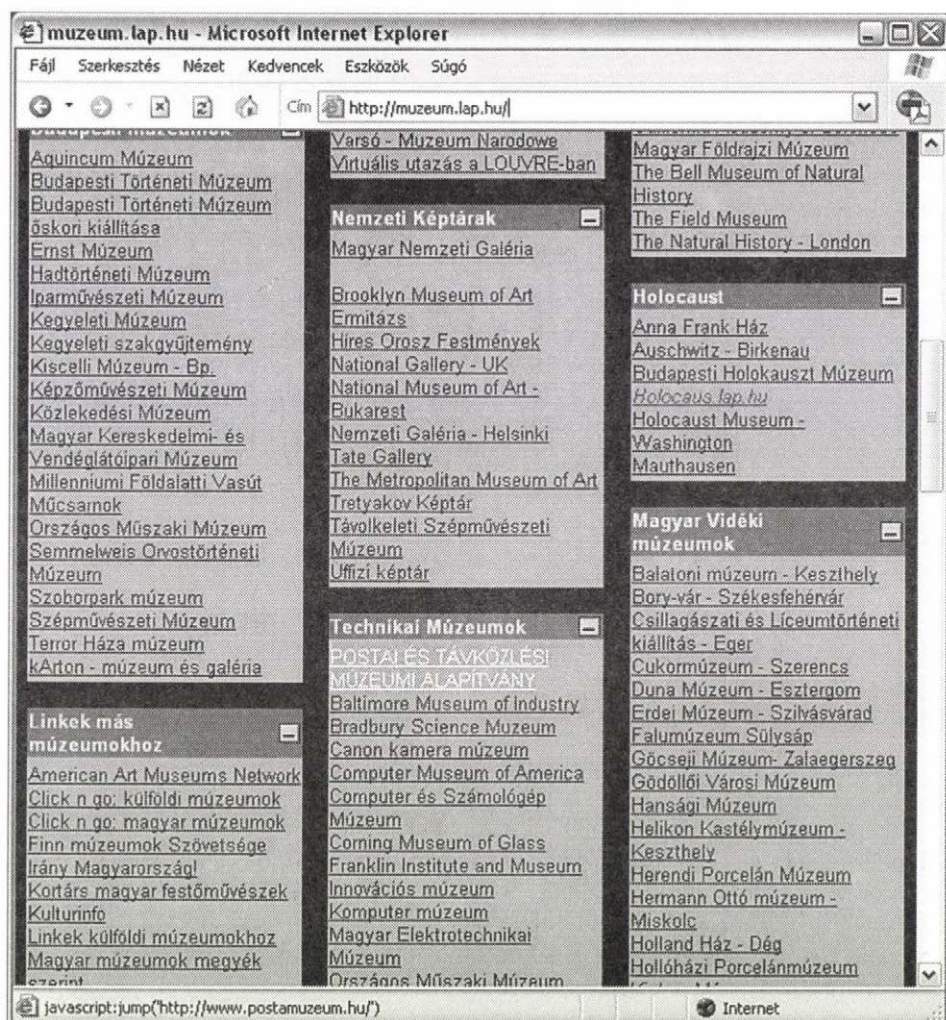
Informatikai támogatással a tanulási folyamat során az adatból információ, abból tudás, majd végül ismeret lesz. Ezt a folyamatot segíti, ha a múzeum anyaga a világhálón keresztül elérhető, lehetővé téve annak felhasználását olyan iskolai órákon is, amikor a múzeum meglátogatása a rendelkezésre álló időkeretbe nem fér bele.

A kiállítóhelyek és kiállítások reklámozása, bemutatása

Minden múzeum felismerte, hogy fontos megismertetni magukat az eseti látogatókkal és a turistákkal, mint olyan célpont, amely kikapcsolódási és tanulási lehetőséget nyújt. Egyre fontosabb megtudni, hogy kik a látogatók, és milyen igényeik vannak.

Levelezési listák létrehozása egyszerű és olcsó, és számos hasznos információhoz juttathatják az üzemeltetőt. A virtuális kiállítások nagy előnye, hogy a számítógép statisztikákat készít az egyes tárgyak elérésének gyakoriságáról, valamint arról, hogy egy adott tárgy megtekintésére mennyi időt fordított a látogató. Ezen adatok segítenek az egyre népszerűbb virtuális és élő kiállítások összeállításában.

A számítógépek segítségével minden reklámanyag – kép, szöveg, hang – könnyen újra felhasználható ugyanúgy, mint bármilyen más elektronikus úton szerkesztett anyag. A

A muzeum.lap.hu oldal

nyomtatási technológiák fejlődésével a költségek egyre csökkennek, mára a legkisebb múzeumok is tudnak szórólapokat, újságokat és egyéb kiadványokat nyomtatni.

Sok múzeum használja fel a világhálót a maga, illetve virtuális kiállításainak reklámozására. A saját weblap létrehozása mára szinte kötelező, a kiállítóhelyek címe, nyitva tartása, a belépők ára és az eseti rendezvények kihirdetése a szokásos kellékek közé tartoznak.

Az Internetes fizetési lehetőségek száma egyre növekszik, és ezek elfogadottsága is egyre általánosabb. Új bevételi forrást képezhet nagyobb virtuális kiállítások esetén világhálón keresztül látogatáskor a belépő szedése, esetleg opcionális adomány formájában. Kis összegű kifizetésekre Magyarországon is elérhető és egyre közkedveltebb megoldás a mobiltelefon közbeiktatásával történő emeldíjas sms-es fizetési mód.

Virtuális kiállítások készítése

A legtöbb kihasználatlan lehetőséget a múzeumvezetés és a múzeumok közötti kommunikáció területén találhatjuk. Egy múzeum működtetéséhez elengedhetetlen a kommunikáció, valamint a pontos és naprakész információk megléte. Az Interneten keresztül mindkettő elérhető. Számos Internet és intranet szolgáltatás áll rendelkezésre.

- E-mail: a belső és külső kommunikációt egyaránt segíti. Nincs szükség egyidejű jelenletre, mint a telefonbeszélgetések esetén, gyorsabb és egyszerűbb a telefaxnál vagy a posta igénybevételénél. A nemzetközi kapcsolattartás nem költségesebb a helyinél, helyközinnél. Szöveges dokumentumok, képek és hanganyagok csatolhatók az e-mail üzenetekhez, egy kattintással akár több száz oldal átküldhető.
 - Levelezési listák: az e-mail speciális felhasználása. Adott témakörre feliratkozva a témában küldött összes e-mailt megkapja minden listatag, a listára levelet bármelyik tag küldhet.
- Világháló: számos kormányzati oldal indult az elmúlt években, amelyeken keresztül a múzeumokra vonatkozó szabályozások és törvények elérhetők. Jellemzően a pályázatok kihirdetése is a világhálón keresztül történik ugyanúgy, mint az azok lebonyolításához szükséges kérdőívek kitöltése. Az önkormányzatok lomtalanítási napjaikat, az aukciós házak katalógusaikat teszik közzé.
 - Fórumok: a világhálón keresztül elérhetők el, ahol a levelezési listákhoz hasonlóan témák szerint rendezve kommunikálhatnak a résztvevők. A különbség a levelezési listákhoz képest az, hogy nem küldik ki az üzeneteket, azok mindig az adott fórum weboldalán keresztül érhetők el, akár visszamenőleg is. Az üzenetek csoportosítása pedig részletesebb.
 - Web alapú alkalmazások: technikailag szintén világhálón keresztül elérhető szolgáltatás, működését tekintve azonban inkább hasonlít egy hagyományos számítógépes programra, mint egy weboldalra. Jellemző felhasználás lehet, publikus elérést biztosíthat a múzeumi gyűjtemény azon részeihez, amelyekből virtuális kiállítás nem készült, és közzétételük nem ütközik jogi akadályokba. Kisebb múzeumok esetén például nem szükséges saját szerverszámítógép és szoftver beszerzése, webes alkalmazások segítségével egy központi szerverről akár több múzeum vagy más intézmény is kiszolgálható, jelentősen csökkentve ezzel a költségeket.

Talán nincs messze az idő, amikor az éves statisztikai jelentésekhez szükséges űrlapok letölthetők és beküldhetők lesznek az Interneten keresztül. Azok feldolgozása ekkor már automatikus lehet, megspórolva a manuális begépelés költségét. A felszabaduló emberi erőforrásokat pedig az intézmények kreatív tevékenységek elvégzésére hasznosíthatják.

Ha a múzeum mindennapjai során természetessé válik a számítógépek használata, az azokkal esetleg készített tartalmak minősége is javulni fog.

Az Internetes szolgáltatások előnye, hogy azok igénybevétele alacsony változó költséggel jár. Az egyszeri magas beruházási igény és az alacsony fenntartási költségek jól illeszkednek a legtöbb múzeum finanszírozási modelljébe. A pályázati és egyéb támogatási forrásokból kiépített rendszer jelentősen csökkentheti a teljes üzemeltetési költséget.

A számítógépes rendszereknél a szabványok akkor válnak igazán fontossá, amikor egy eredmény eléréséhez több különböző tevékenységnek és terméknek kell egymással

összhangban működni. Például a házépítésben szabványméretű ablakokat, téglákat, csavarokat és csöveket alkalmaznak. Maga a mértékegységrendszer is szabványos. Számos szabvány szükséges a környezetünk ma megszokott működéséhez. Az, hogy a világon szinte bárhol haza tudunk telefonálni, szintén a széles körben elfogadott és alkalmazott szabványoknak köszönhető.

Ezen a téren a múzeumi informatika lemaradásban van. Az általános informatikai szabványok ugyan biztosítják az egyes gépek közötti adatkommunikációt (a TCP/IP – az Internet nyelve), és léteznek szabványos adattárolási és adatkezelési formulák (SQL, XML) is, azonban az mindig az alkalmazóra vár, hogy a rendszerben az üres betűknek és számoknak értelmet adjon. Az üzleti életben már régebben felmerült az egymástól különböző rendszerek közötti kommunikáció igénye (elektronikus rendelés), és születtek általánosan elfogadott és használt megoldások (EDI/EDIFACT szabvány). Az ehhez hasonló tartalmi elemeket is magukba foglaló szabványok a múzeumi informatikában még nem terjedtek el általánosan.

Összegzésképp elmondható, hogy a magyarországi törekvések és lehetőségek szerencsésen illeszkednek a nemzetközi trendekhez, hiszen a gyűjtemények bemutatása az informatika segítségével az utóbbi időben válik hangsúlyossá ott is, ahol nyilvántartásra már régóta használnak számítógépeket. Ez többnyire a belső megoldásokkal kapcsolatban is új igények megjelenéséhez vezet. A hazai próbálkozásoknál, figyelembe véve a korábbi tapasztalatokat és az általános informatikai trendeket, a lemaradásunk gyorsan ledolgozható, sőt a kevesebb kötöttség akár előnyhöz is juttathatja az új informatikai rendszerek bevezetőit.

Kőszeg postatörténete

Az írástudás terjedése Magyarországon is együtt járt a hírvívés, a hírközlés ágazatainak kialakulásával. A levelezés a XVI-XVII. század fordulóján még a főurak, az egyház és a fejlődő, feltörekvő városok gazdagodó polgárságának – kereskedők, iparosok – kiváltsága volt. A leveleket alkalmi küldöncök vitték, akik legtöbbször a válasszal nyomban vissza is tértek megbízóikhoz. Egy-egy ilyen út azonban több napot vett igénybe, költséges és veszélyes is volt. A főnemesek közül Sárvár, Léka, és Csepreg urának, gróf Nádasdy Tamás országbírónak, későbbi nádornak, fontos szerepe volt az írásbeliség terjedésében, korának egyik legnagyobb levelezőjeként saját levélhordókat is tartott.

A postaintézményt Magyarországon a vesztes mohácsi csata után megválasztott magyar király, I. Ferdinánd szervezte meg. Meghatározott útvonalon, egymástól közel egyenlő távolságra lóváltó-postaállomásokat létesítettek. A közönséges posta (ordinária) menetrend szerint, általában hetente közlekedett, a stafétát sürgős esetben bármikor indíthatták.

Az ország nyugati részén a postavonalak az osztrák tartományok postáinak folytatásaképpen nyúltak be hazánk területére, fenntartásukról Felső-Ausztria tartomány gondoskodott. A XVI. század közepétől két postavonal működött a Dunántúlon, mindkettő felállítását a török támadások elleni védelem tette szükségessé.

A Bécs–Körmend postavonal 1554-ben jött létre. Ennek állomásai: Bécs, Waltersdorf, Sopron, Csepreg, Hisnum és Körmend voltak. A végvári futárok Körmendig közlekedtek, onnan már a posta vitte tovább a küldeményeket egészen Bécsig. Gróf Nádasdy Tamás is használta a posta szolgáltatásait.

A törökök elleni védekezést szolgálta a később felállított Bécs–Nagykanizsa postavonal is. Wolzoger Pál bécsi udvari főpostamester (1564–1574) 1568. január 26-án az udvari kamarához tett jelentésében említi a Bécs–Nagykanizsa postavonalat, amelynek állomásai: Bécs, Mosbrunn, Pordány, Keresztúr, Csepreg, Ungona, Vasvár, Zalaszentiván, Hahót, Kanizsa voltak. Ezek a postautak még nem érintették Kőszeget, lóváltó-állomás a közeli Csepregen volt.

Ebben az időben a postavonalak költségeit az osztrák rendek viselték, hiszen a gyors és megbízható posta Bécs és a határ menti tartományok védelmét is szolgálta. A posta működését időnként a török betörések, majd az erdélyi fejedelmek támadásai zavarták meg.

A háborús időkben a posták járandósága gyakran késett. Az 1583. november 20-án kelt, a kamarához címzett haditanácsi átirat ismertetése szerint a posták Bécsből Kanizsára és vissza nagy késedelemmel, tíz-tizenkét nap, sőt még ennél is több idő alatt tették meg az utat: „Mivel fizetésük rendszertelenül jár ki, elszegényedtek, és nem tartanak lovakat a kellő számban. Miután ebből nagy bajok származhatnak, sőt végvárak is eleshetnek, intézkedés kéretik.”¹ A bécsi kamara 1584. július 13-án meghagyta az ud-

¹ Munkás László: *A királyi magyar posta története 1528–1715*. Budapest, 1911. Az Országos Iparegyesület kiadása. 47. p.

vari főpostamesternek, hogy a Kanizsa felé eső 7 magyar posta között 1000 forint adományt osszon ki.

II. Mátyás király (1608–1619) 1610. március 4-én kelt rendeletében a kamarai jelentések alapján újraszabályozta a posták hovatartozását.² A jelentésekből kirajzolódik egy újabb postaút, melynek állomásai Bécs, Sopron, Kőszeg, Körmend és Sárvár volt. Kőszeg neve ekkor szerepel először a postavonal állomásai között. Kőszeg postatörténete tehát a XVI. század végétől, a XVII. század elejétől követhető nyomon.

A posták fenntartásáról továbbra is az alsó-ausztriai helytartóság gondoskodott. A kőszegi postamester ebben az időben az 1609. május 13-án kelt városi jegyzőkönyv tanúsága szerint Gereth György (Georg Gereth) volt.³

Nem csak a török támadások okoztak károkat, Bocskai felkelő csapatai is feldúlták az útkukba eső postákat. Magnus Jakab udvari főpostamester jelentése szerint a rebellesek Sopron, Körmend és Kanizsa körzetében nyolc postát pusztítottak el.⁴ Bocskai István hajdú 1605 májusában érték el Kőszeget. Az osztrák parancsnokság alatt álló város védelme nem volt biztosítva, a tanács hiába kért segítséget, kénytelen volt kapuit megnyitni Németh Gergely hajdúkapitány seregeinek.

Az 1606. évi bécsi békekötés után helyreállították a postákat. Az a küldönc, akinek lova a háborús időszakban elpusztult, 50 tallért kapott lóvásárlásra. A bécsi béke nem tartott sokáig, Bethlen Gábor csapatai 1619 őszén már a Dunántúlon portyáztak. A háborús időszak 1622-ben a nikolsburgi békével zárult, amely Bethlen Gábor erdélyi fejedelem és II. Ferdinánd magyar király között kötött. Bethlen ezt követően elrendelte az elpusztított posták felállítását.

1664-ben a Bécs–Sárvár postavonal mentén zajlott le a szentgotthárdi csata, s még ez évben, augusztus 6-án az udvari kamara átíratot küldött a pozsonyi kamarának, hogy Öfelsége I. Lipót császár parancsára a Bécsújhelytől Kőszegen át Körmendig menő postavonalat a császári sereg táborhelyéig hosszabbítsák meg, amelynek költségeit a pozsonyi kamara köteles megfizetni.⁵ Bár a török sereg Szentgotthárdnál csúfos vereséget szenvedett, az udvar ennek ellenére Vasváron megalázó békét kötött.

A törökök Magyarországról való kiűzése után, 1695-ben, I. Lipót osztrák császár és magyar király (1657–1705) gróf Paar Károly József udvari főpostamestert bízta meg a postahálózat megszervezésével, aki rövid idő alatt új postautakat is berendezett. A Bécs–Zágráb postavonal felállításáról is 1695-ben született királyi rendelet, erről a pozsonyi kamarát az 1695. április 8-án Bécsben kelt királyi leiratban értesítették: „*Minthogy az eddigi Grácson keresztül való postajárásnál a Horvátországba és Szlavóniába szülő levelek Kanizsán és a Dráván át csak késedelemmel jutnak rendeltetésük helyére, és a végett úgy a nádor, mind a bánhoz sok panasz érkezik, más kép pedig eddig a postákat berendezni a török miatt nem volt lehetséges, meghagyatott Paar Károly József grófnak, hogy rendezzen be Sopronból kiindulva Zágrábba közvetlen postajáratot, az útba*

² Munkás László: *A királyi magyar posta története 1528–1715*. Budapest, 1911. Az Országos Iparegyesület kiadása. 54. p.

³ Kőszeg „*Városi –jegyzőkönyv*”. 1609. május 13. 164. p.

⁴ Munkás László: *A királyi magyar posta története 1528–1715*. Budapest, 1911. Az Országos Iparegyesület kiadása. 53. p.

⁵ Uo. 154. p.

*eső postamestereknek havi 12, soproninak 17 forint havi fizetés, összesen 2604 forint költséggel.*⁶

A berendezett Bécs–Zágráb postavonal állomásai: Bécs, Vimpác, Nagyhőflány, Sopron, Nagybarom, Kőszeg, Szombathely, Körmend, Kutas, Lendva, Csáktornya, Varasd, Szentmárton, Belovár és Zágráb voltak.

A királyi leirat nem szabályozta a posták fizetését, így működtetésük anyagi hátterének rendezése még hosszú ideig megoldatlan maradt, s a postaállomások vezetői késedelmesen kapták meg járandóságukat. 1695. augusztus 29-én a bécsi kamara már jelezte a pozsonyi kamarának, hogy „miután ezen új postáknak a fizetése nem szolgáltat ki rendesen, sokan közülük már abbahagyták a szolgálatot”.⁷ A posták fizetése 1697-ben rendeződött a felségárulási perbe fogott Zrínyi Péter és Frangepán Ferenc Kristóf elkobzott vagyonából: „Zrínyiek és Frangepánok javai konfiskáltatván úgy Horvátországban, mint a tengeremelléken a királyi kincstár új és jelentékeny jövedelmekhez jutott, ezeknek kezelésére Nedeliczen Zalamegyében új kamara állíttatott fel, és az új postavonal költségei ennek jövedelméből nyertek fedezetet; így egy 1697. márczius 31-én kelt nyugta szerint Ossegovich János belovári postamester a nedeliczi kamarától veszi fel fizetését, még pedig nem a Paar gróf, de egyenesen a saját nyugtájára”.⁸

A pénzforrások hiányosságai mellett a posták gyakran az utak rossz állapotát panaszták fel. A magyarországi postahálózat kiépülését és fenntartását a Rákóczi-féle felkelés is megzavarta. A királyi postaintézet felbomlott. Kőszegen hol portyázó kurucok, hol átvonuló labancok szállták meg. A város aggasztó helyzetében gyakran kérte a többnyire Kőszegen tanyázó Bezerédi Imre óbester segítségét. A harcok utolsó szakaszában Kőszeg sokat szenvedett. A labancok által megszállt várost 1710. szeptember 27-én a visszavonuló Balogh Ádám serege felgyújtotta.

II. Rákóczi Ferenc az általa ellenőrzött területen független magyar postát szervezett. „A vezérlő fejedelem alatt, a ki kuruczaival csaknem egész Magyarországot rövid idő alatt hatalmába kerítette, természetesen megszűntek a királyi posták az elfoglalt területen, és azok helyett ő állított postákat, melyek nem csak a postahálózat kiterjedésére, de a berendezésre és szabatos működésre nézve is az eddigi királyi postát messze felülszárnyalták.”⁹ Megszületett a dunántúli postavonal felállításának terve is. 1708 januárjában a Sümeg várában megtartott tartományi ülésen elhatározták, hogy „Küszögről” kiindulva Etéig (Kőszeg–Szombathely–Rum–Jánosháza–Nagyalásony–Pápa–Patona–Ete), illetve Sümegig (Kőszeg–Szombathely–Rum–Jánosháza–Nagyalásony–Pápa–Somlóvásárhely–Sümeg) postavonalat építenek ki.¹⁰ A tervezett postaállomások felállítása azonban a harci szerencse változásai, illetve a szabadságharc bukása miatt nem jött létre.

A Rákóczi-szabadságharc és a pestisjárvány által megtizedelődött kőszegi lakosság pótlására 1713-ban württembergi németeket telepítettek a városba, ennek eredményeként a város nemzetiségi összetétele jelentősen megváltozott.

⁶ Munkás László: *A királyi magyar posta története 1528–1715*. Budapest, 1911. Az Országos Iparegyesület kiadása. 202. p.

⁷ Uo. 203. p.

⁸ Uo. 203. p.

⁹ Uo. 216. p.

¹⁰ Dr. Vajda Endre: *A posta története*. Budapest, 1967. Közlekedési Dokumentációs Vállalat. 269. p.

A szatmári békekötés (1711) után III. Károly király (1711–1740) rendeletet adott ki a posták újjászervezésére. A tervezett postavonalak között volt a Bécs–Sopron–Kőszeg–Körmend, valamint a Körmend–Zágráb és Körmend–Eszék postavonal is. A tervezetnek megfelelően a postahálózat kiépült, azonban a kiépítés több évet vett igénybe.

A Bécs–Károlyváros postavonal postaállomásai voltak: Bécs, Hochau, Vimpác, Nagyöflány, Sopron, Warendorf, Kőszeg, Szombathely, Körmend, Zalaölvő, Kutas, Lendva, Csáktornya, Varasd, Osterlitz, Bellovár, Zágráb, Jestrovitz és Károlyváros.¹¹ A Bécs–Pétersvárad postavonal Körmendnél ágazott le a károlyvárosi postaútból, amelynek további állomásai voltak: Körmend, Zalaegerszeg, Hahót, Kanizsa, Berzence, Babocsa, Istvándi, Szigetvár, Pécs, Siklós, Baranyavár, Eszék, Vukovár, Sottin, Bács, Scharengard, Nestrin, Bavoster és Pétersvárad.

Az 1723. évi nagyszombati *Calendarium*¹² felsorolja a Bécs és Zágráb, valamint a Körmend és Pétersvárad között hetente egyszer közlekedő posta állomáshelyeit. Az 1748-ban Pozsonyban kiadott *Európai postajog és posták*¹³ című mű a működő postautakat, közöttük a Bécs–Zágráb postavonal állomásait ismerteti.

1714-ben a Sopron, Nagybarom, Körmend és Nagykanizsa felé eső posták a soproni, az Egerszeg, Hahót, Zalaölvő, Lendva, Csáktornya, Varasd, Szentmárton, Bellovár és Zágráb felé eső posták a varasdi harmincadtól kapták fizetésüket. Kőszeg is a soproni harmincadtól kapta meg járandóságát.¹⁴

A postavonalakon leveleket szállítottak. A közönséges posta lovon vagy könnyű kocsin hetente egyszer, meghatározott napon és időben közlekedett. A sürgős küldeményeket a staféta szállította soron kívül. Az extraposta a postamester lován vagy kocsiján utasokat is szállított, ez azonban a postamester magánvállalkozása volt.

Mivel a postahálózat kiterjedése már nem tette lehetővé az egy központból való ellenőrzést, III. Károly király 1722-ben állami kezelésbe vette a postát az egész birodalom területén. A kiterjedt magyarországi postaintézet legnagyobb hivatalait közvetlen kincstári kezelés alá vették.

Főpostahivatalokat (postae praefectoratus) hoztak létre, amely rangot a nagyobb lélekszámmal és jelentősebb infrastruktúrával rendelkező, illetve a fontos útvonalak mentén fekvő városok kapták meg. Ezek a következők voltak: Buda, Pozsony, Kassa, Temesvár, Zimony, Kőszeg, Varasd, Eszék és Erdélyben Nagyszeben. A főpostahivatalok a körzetükhöz tartozó többi postahivatal, postaállomás igazgatását is ellátták, továbbá feladatuk volt a hozzájuk beosztott postáknál a rendeletek végrehajtásának ellenőrzése és a posta zavartalan kijárásának biztosítása. A prefektúra élén a prefektus állt, akinek beosztottja az ellenőr (contraagens), a postai teendőket ellátó postatiszt (officiális) és a járulnok (practicans) volt. A szállítást biztosító lóváltó-állomást székhelyén a prefektus tartotta fenn. A nagyobb postákon állami alkalmazottak, a többi helyen szerződéses postamesterek kezelték a postát. A levélpostát a postalegény lóháton vagy levélszállító kocsin vitte

¹¹ Munkás László: *A királyi magyar posta története 1528–1715*. Budapest, 1911. Az Országos Iparegyesület kiadása. 228–229. p.

¹² *Calendarium Tymaviense*. Nagyszombat, 1723.

¹³ *Európai postajog és posták*. Pozsony, 1748.

¹⁴ Munkás László: *A királyi magyar posta története 1528–1715*. Budapest, 1911. Az Országos Iparegyesület kiadása. 227–228. p.

Varasdhoz, viszont az addig Bécshez tartozó Vimpác, Nagyhöflány és Sopron hivatalok Kőszeghez nyertek beosztást.¹⁵ A XVIII. század elején a Vimpáctól Nagykanizsáig és a Szentkeresztől Veszprémig közlekedő postajáratok is Kőszeghez tartoztak.¹⁶

Ausztriában az első állami postakocsit, a „*diligence-próbajáratot*” 1749-ben indították el Bécs és Brünn között, amely először szállított utasokat, pénzt és poggyászt. Az állandó, menetrend szerint közlekedő, utasokat is szállító delizsánszjárat pedig 1752. szeptember 18-án kezdte meg szolgáltatát Bécs és Buda között.

Bécsben a kocsiposta intézmény független volt a levélposta szervezetétől. A levélposta igazgatása az udvari főpostahivatalhoz, a postakocsiké a kocsiposta expedícióhoz tartozott. A kocsikat a főpostahivataloknak kellett beszerezni és jó karban tartani, amelyek legkevesebb négy utast, 8 mázsa árut, valamint pénzt szállítottak, de vittek magukkal levélpostát is.

Az 1770-es évektől már Bécs és Kőszeg között is volt delizsánsz-összeköttetés, a járat hetente egyszer közlekedett. A postakocsi lassan járt, éjjel nem közlekedett, az utasok az éjszakát vendégfogadóban töltötték. A delizsánszjárat 1804-től Károlyvárosig közlekedett.¹⁷ Kőszegtől Horvátország irányába továbbra is csak a levélposta közlekedett.

A napóleoni háborúk (1809) miatt a Dunántúlon egy ideig a postakocsi nem közlekedett. A háborút követően a postakocsik folyamatosan jártak, de a pénzromlás következtében 1810-ben új tarifát vezettek be. Az utasok az előzetesen megtervezett pihenőhelyeken ételt, italt és szállást kaptak, a lovakat a lóváltó-állomásokon cserélték. A delizsánsz-utazás drága és lassú volt. A viteldíjon felül a postakocsisnak mérföldenként másfél pengőkracár ostorpénz járt borrávalóul, a menetidőt pedig csak könnyebb kocsival, több lóval és éjjel-nappal közlekedő postakocsival lehetett csökkenteni.

A főpostahivatal feladatainak gyarapodása miatt a helyi postai teendők végzése egyre nehezkesebbé vált. Ezért 1810-ben Kőszegen a főpostahivaltól független, önálló postahivatal létesült, de a postaistállói teendők továbbra is a főpostahivatalnál maradtak. Az önálló hivatal első vezetője Samuel Gerhauser volt, aki 1810 és 1817 között látta el Kőszeg postamesteri teendőit.

1812-ben a postaútvonalakban változás történt. A Veszprém–Nagyvázsony–Tapolca–Sümeg postaút helyett Veszprém–Vásárhely–Devecser–Sümeg útvonalra helyezték át a postajáratot. Megszüntették a nagyvázsonyi és tapolcai postákat, helyette felállították Somlővásárhely és Devecser postaállomásokat. Ezzel egy időben Tét és Pápa postaállomások is Kőszeg főpostahivatal körzetéhez kerültek.¹⁸

1819. november 1-jén takarékosági okokból a kőszegi főpostahivalt megszüntették. A korábban Kőszeghez tartozó posták a pozsonyi és a varasdi prefektúrához nyertek be-

¹⁵ *Calendarium*, 1786.

¹⁶ Uo.

¹⁷ A Zeng (Senj, Horvátország) várában álló kőből épített nagykapu felirata szerint az 1770-es évek végétől a Bécs és Zeng között közlekedő kocsiposta Kőszegen keresztül közlekedett. A zengi nagykaput 1779-ben építették. Mai képe 1834-ből való. A tetején kerek mezőben girlanddal díszített császári korona és benne a „*Josephinæ Finis*” szöveg látható, ami József császár Karlovácban (Károlyváros) kezdődött és Zengben végződött utazására vonatkozik. A kapu bal oldalán német mérföldekben (1 osztrák postai mérföld 7586 m) a távolságok vannak bevésve Zengtől Vratnikon és Brinjen keresztül Karlovácig (102 km), majd Zágráb (160 km), Varasdig (242,5 km) és Bécsig (472,5 km). 1779-ig a nagykapu helyén egy torony állt.

¹⁸ *Calendarium*. 1812.

osztást, Kőszeg viszont a pozsonyi főpostahivatalhoz került. A kőszegi postahivatal vezetői ebben az időben Hitzinger Albinus (1818–1827) és Prager Ferenc (1830–1847) voltak. Az 1828 és 1829 közötti időszak betöltetlen maradt.

A Kőszegen 1810-ben megalakult független postahivatal az 1819. november 1-jén megszüntetett főpostahivaltól a postaistálló fenntartását is átvállalta. A kőszegi postahivatal levél- és kocsipostai feladatokat látott el, postaistállóval rendelkezett.

A posta nyelve a XIX. század elején még német volt, de az 1840-es években már a magyar nyelv használatát is engedélyezték, sőt kétnyelvű nyomtatványok is készültek. A postán feladott levelek 1817-től félportósak voltak, a viteldíj felét a feladó, felét a címzett fizette.

1830-ban a postahivatalok székhelyén elrendelték a levélszekrények használatát, valamint a helybeli levelek házhoz kézbesítését, amiért a címzett köteles volt külön díjat fizetni. Aki azonban a postán akarta átvenni a levelét, továbbra is megtehetette, bevezették a *poste restante* kezelést, ellenben a postától távol élő címzettek helyzete továbbra is megoldatlan maradt. Rendszeres levélkézbesítő-szolgálat még nem volt, így az érkező levelekről a postahivatal ablakába kitett tájékoztató értesítette az embereket.

1831-ben Magyarországon kolerajárvány ütötte fel a fejét. A posta a járvány terjedését azzal próbálta megakadályozni, hogy minden érkező, indított és átmenő levelet átszúrtak, és ecetgőz fölött füstöltek. Az érkező utasokat pedig vesztegzár alá helyezték.

Az 1840-es postatérképet nézve látható, hogy száz év alatt nem sokat változott a postahálózat. A postával csak a postautak mentén fekvő települések kerültek kapcsolatba. A postaállomások általában 17 km-re voltak egymástól, a postaúttól távolabbi településeken pedig gyakran több tíz kilométer távolságra, így a vidék postaellátása igen esetleges volt. A menetidő csökkentése végett 1842-ben a nehézkesen közlekedő postakocsit, a delizsánszot felváltotta a gyorskocsi-járat. Így Bécs és Károlyváros között is gyorskocsi-járat indult.

A magyar szabadságharc idején a posta közlekedése nem volt zavartalan, időnként hosszabb ideig szünetelt is. A világosi fegyverletétel következtében azonban 1849. augusztus 15-től Bécs és Zágráb között a lovasposta (levélposta) már naponta közlekedett.

A szabadságharc leverése után a császári posta rendezkedett be, a hivatalos nyelv a német maradt. Az országot öt közigazgatási területre osztották. A kerületi székhelyeken, így Sopronban is, 1850. január 1-jén létrejött a Császári és Királyi Postaigazgatóság, amelynek jogköre nagyobb volt, mint a főpostahivatalé. A Soproni Császári és Királyi Postaigazgatósághoz 77 postaállomás, köztük Kőszeg is, és 8 levélszedőség tartozott.¹⁹

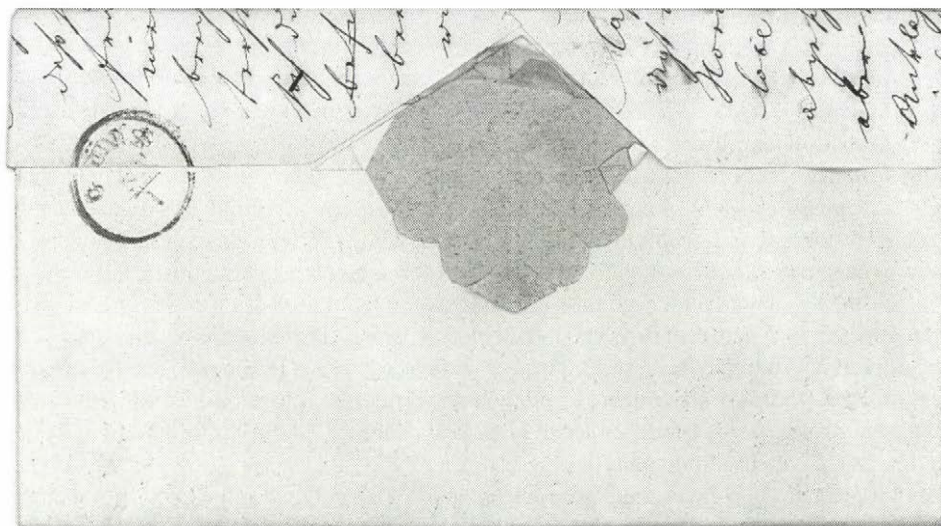
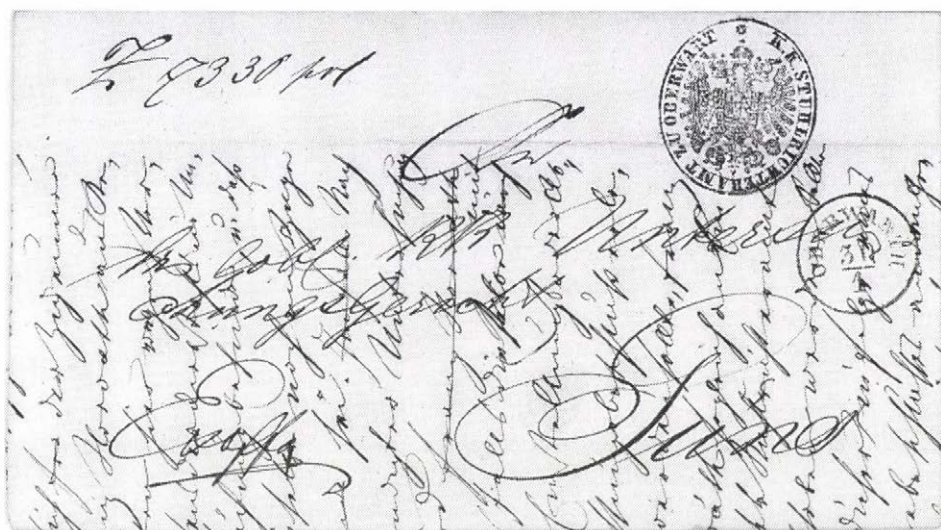
1850-ben és azt követően számos reformra és újításra került sor a posta intézményében. Bevezették a pénzesutalványt, kezdetben csak a nagyobb hivatalokban, de 1867 után valamennyi postahivatalban. 1850. június 1-jétől az egységes levélportó, a bélyeg került forgalomba. 1855-től fél krajcár díj ellenében elrendelték a levelek kézbesítését. 1859 októberétől az expresszleveleket soron kívül kézbesítették. A belföldi forgalomban bevezették az utánvételes küldeményt.

1850. január 1-jén egyesítették az addig egymástól független levél- és kocsiposta intézményt, a szolgáltatás megnevezésében és kezelésében azonban még sokáig megmaradt a

¹⁹ Verordnungsblatt. 1850. No. 62-66.

kocsiposta és a levélposta elnevezés. A kocsipostai küldemények alatt mindenekelőtt az utas-, az értéklevél-, a csomag- és az utaspoggyász-szállítás értendő. A levélpostai küldeményekhez az úgynevezett közönséges levél, az ajánlott (recommandiert) levél 1789-től, a tértivevényes (retour) levél, a nyomtatvány, a postán maradó (poste restante) levél 1830-tól és a pénzeslevél 1843-tól tartozott. A soron kívüli levelet, a sürgőnyt a staféta szállította.

A delizsánszjáratokat hamarosan felváltotta a Bécs és Sopron között naponta, Sopron és Kőrmend között hetente háromszor, Kőrmend és Vasas között hetente egyszer köz-

Stafétával 1858. január 31-én indított levél előlapján a levél szövegére írt címzéssel, bélyegzőlenyomatokkal, hátlapján dombornyomásos lezáró bélyegzőlenyomattal

lekedő mallepost-járat. Közúton a következő posták közlekedtek: *Mallepost* levél- és kocsipostai küldemények, valamint utasok, legfeljebb 3 személy szállítására; *Cariolpost* – általában egyfogatú zárt kocs – levél- és kocsipostai küldemények szállítására; *Estaféta* levelek, iratok, más tárgyak külön hajtással történő szállítására a feladó kívánságára, amely 7,5 kg-ig lóháton, azon felül kocsin közlekedett, futármenetben pedig 1 km utat 5 perc alatt kellett megtennie; *Magánpostamenet* esetében értesítést küldtek a menetben érintett hivataloknak; *Reitpost*, levelet szállító lovas vagy könnyű postakocsi közönséges levelek szállítására; *Botenfahrtpost*, kocsiküldönc a postamester alkalmazásában; *Fussbotenpost*, gyalogküldönc a postamester alkalmazásában.

Az osztrák Kereskedelem-, Ipar- és Közlekedésügyi Minisztérium lapja, a *Verordnungsblatt*²⁰ 1850-ben adta közre, hogy Bécs és Varasd között menetrend szerinti postakocsi-járat indul. A korábbi közvetlen Bécs–Zágráb járat ez időben csak Varasdig közlekedett. A postakocsi Bécs és Sopron között naponta, Sopron és Körmend között hetente háromszor, Körmend és Varasd között hetente kétszer közlekedett. A postajárat Bécs és Sopron között az utat 7 óra 50 perc alatt, Bécs és Varasd között 32 óra 50 perc alatt tette meg. A mallepost naponta közlekedett Bécs és Sopron között. Kedden, csütörtökön és vasárnap Bécs és Körmend között. Hétfőn és pénteken Bécs és Varasd között mallepost, a többi napokon Soprontól Varasdig reitpost járt.

1850-ig posták csak a postaút mentén voltak. A postaállomások körzetébe gyakorta 30–40 km-es távolságban lévő községek is tartoztak. A postai szolgáltatások szélesebb körben való elterjesztésére új postahivatalokat hoztak létre, például Rohoncon, Borostyánkőn és Lékán. Kőszeg és az új posták között gyalogos vagy kocsiküldönc közvetítette a postát. A küldöncök a postamesterek alkalmazásában teljesítették szolgálatukat.

1852. április 1-jétől megszűnt az utasszállítás a Bécs–Sopron–Kőszeg–Körmend–Zalalövő–Alsólendva–Varasd vonalon, helyette új jármű és új járatit rendet vezettek be, a naponta közlekedő zárt szekrényű postakocsit, a kariolpostát.²¹ A Bécs és Sopron közötti kocsipostát kariolkocsival szállították (majd később vasúton is). Sopron, Kőszeg, Körmend és Zalalövő naponta kapott kocsipostai ellátást, Zalaegerszeg hetente háromszor, Varasd négyszer kocsipostai, a többi napokon levélpostai zárlatot kapott. 1853. október 1-jétől a Sopronból induló és váltakozó, egyik nap Alsólendvára, a másik nap Zalaegerszegre közlekedő kariolkocsi Sopront és Körmendet érintette, menetideje 13 óra 25 perc volt.²²

1854-ben rendeletileg szabályozták a posta és az utazóközönség kapcsolatát. A posta meghatározott útvonalon, a rendes postajáraton kívül is szállított utasokat. A Kőszeg postahivatalon átmenő különposta (extraposta) utak a Sopron–Varasd, a Pozsony–Varasd és a Sopron–Pécs vonalak voltak.

1860-tól a Sopronból Körmend felé naponta indult karioljárat magával vitte Nagybarom, Kőszeg, Csepreg, Borostyánkő, Rohonc, Nagyszentházy, Szombathely, Körmend, Rátót, Vasvár, Zalabér, Zalalövő, Zalaegerszeg, Baksa, Alsóletenye, Nagykanizsa és Zákány postaanyagát. A Sopron és Szombathely közötti naponta induló gyorskocsi Nagybarom, Kőszeg és Szombathely zárlatát szállította.

²⁰ *Verordnungsblatt*. 1850. október 11.

²¹ *Verordnungsblatt*. 1852.

²² *Verordnungsblatt*. 1853.

11254. sz.

Hübert Károly
m. kir. postatiszt urnak

Pradon

Önt hason minőségben saját kérelmére át-
helyezem a budapesti főpostahivatalhoz.

Minél fogva utasítatik, hogy a nagyváradi
postaigargatóság által felmentés után utazási
arókkal új rendeltetési helyére is a főposta hi-
vatal főnökeivel jelentkezzék.

Fizetése és egyéb járandóságai a jelentkezés
napja után következő hó 1-jétől fogva utalványok-
kal fizetnek.

Budapesten 1874. június hó 23-án

M. kir. postaigargató

L. Károly

Nagy változást hozott a térség postahálózatának fejlődésében a vasút kiépülése. A Sopron–Szombathely–Nagykanizsa vasútvonalat 1865. szeptember 20-án adták át a forgalomnak. Az új vasút részben módosította a postai szállítást. Körmend ezentúl a molnári vasútállomáson vette át a postai küldeményeket, ezáltal szükségtelessé vált, hogy a kariolkocsi Körmendig közlekedjen.²³ A postai szállítást azonban csak részben vette át a vasút, közúton továbbra is kariolkocsi közlekedett.

Az utasszállítás a Sopron–Nagykanizsa vasútvonal megnyitása után utasok hiányában a postaúton megszűnt.²⁴ A Szombathely és Kőszeg között közlekedő utasszállító bérkocsit a kőszegi Mayer Ferenc tartotta fenn. Ezzel egy időben, az 1870-es években az üveg-hintós postakocsi²⁵ is közlekedett, azonban 1883-ban a Kőszeg és Szombathely közötti vasút megépülésével az utasszállításnak ez a formája megszűnt.

A Kőszeg–Szombathely vasút megépítésével megszűnt a Kőszeg–Sopron között közlekedő karioljárat. A kariolkocsit 1882-ben a postamesteri kocsiküldönc-járat váltotta fel. A szállítást végző postahivatalok Lakompak, Nagybarom és Felsőpulya voltak. Sopron–Nyék között 6 üllőhelyes kettősfogatú, Nyék–Felsőpulya között 3 üllőhelyes egyfogatú, Felsőpulya–Kőszeg között 5 üllőhelyes egyfogatú kocsi közlekedett.

Az 1867. évi osztrák–magyar kiegyezés számos változást hozott a magyarországi postaintézményben. Létrejött az önálló Magyar Királyi Posta. A postamesterek egy része azonban nem beszélt a magyar nyelvet, de akik vállalták a magyar nyelv elsajátítását, meghagyták szolgálati helyükön, és kétnyelvűek maradtak a hivatalos rendeletek és egyes nyomtatványok is.

1850-ben postai szolgálatban csak azok maradhattak meg, akik a szabadságharc idején hűek maradtak a császárhoz. Kőszegen 1851-ben volt postamestercsere. A korábban szolgáló Dietz Antal postamester (1848–1851) helyére a *Verordnungsblatt* 1851. évi 49. számában pályázatot írtak ki, amelyet Ritter Ferenc nyert el, akit egy év múlva, 1852-ben elbocsátottak. Őt követte Farkas Ferenc, aki 1853 és 1855 között volt Kőszeg postamestere. A *Verordnungsblatt* 1851. évi 75. számában megjelent rendelet szerint a postamester 4 lovat, 1 fedetlen és 1 fedett kocsit, 2 levélszállító kocsit és 2 stafétatáskát volt köteles tartani.

Kőszegen a postamesteri állás 1855-ben megüresedett. A soproni postaigazgatóság a pályázatot a *Verordnungsblatt* 1855. évi 41. számában tette közzé. Az állást Wiesenbergi Wierer Lajos nyerte el, aki 1855. augusztus 23-tól 1867. április 16-ig töltötte be a hivatalt. Őt Wierer Mária követte, majd 1872. december 11-től Karger Alajos, 1874. július 1-jétől Hetlinger János, 1881 júniusától László Alajos (1882 decemberétől szállító postamester), 1883 decemberétől ifj. Bartók Mihály volt Kőszeg postamestere.

Kőszegen a posta postamesteri kezelésben üzemelt. A postamester pályázat útján juthatott hivatalához. A hivatal ellátása mellett a szállítások biztosítása is feladata volt. Postamester csak módosabb ember lehetett, aki biztosítani tudta a posta elhelyezését és a szállítási eszközöket, valamint biztosítékot is tudott letétbe helyezni.

A posta szerepe és intézményi formája 1610 és 1882 között többször változott. Meg kellett küzdeni a rossz utakkal, időjárással, háborúk idején az átvonuló csapatokkal. Ke-

²³ A kariolkocsi ezentúl Sopron és Szombathely között közlekedett.

²⁴ 1852-ben Johann Strasser szombathelyi fuvaros kapott engedélyt arra, hogy Sopron Déli pályaudvar és Szombathely város között utasokat szállítson. Útközben lóváltást nem végezhetett.

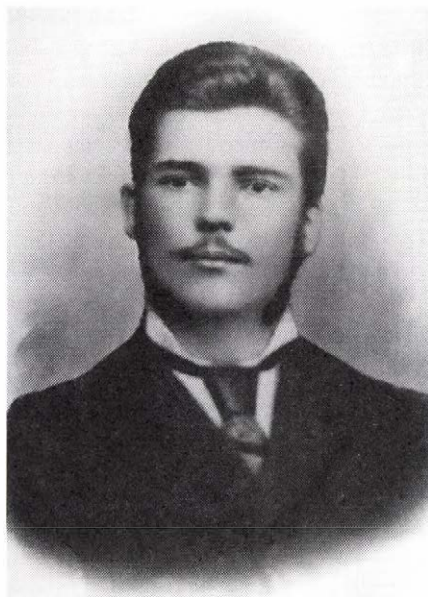
²⁵ *Vas megyei Lapok*. 1877.

mény feladat volt az éjszakai postaszállítás is. Kőszegen átment a lovasposta, a kocsiposta és az utasokat szállító delizsánsz. Mivel a Bécs–Varasd–Zágráb–Károlyváros és Bécs–Nagykanizsa–Pécs–Eszék útvonal Kőszegen haladt át, nagy forgalmat bonyolított le. Különösen fontos szerepet töltött be a kőszegi postahivatal abban az időben, amikor főpostahivatalként (1819-ig) működött. Kőszeg forgalma és szerepe tette szükségessé, hogy 1882-ben kincstári postahivatal legyen.

1882. április 1-jén a kőszegi postahivatal kincstári kezelésbe került. A postahivatali teendők és a postaszállítás elkülönültek egymástól. A postahivatal ebben az időben, 1882 és 1886 között a Gyöngyös utcában, a Tucsentaller-házban volt elhelyezve. 1886 és 1911 között a Várkör 53. szám alatt a volt takarékpénztár épületében, 1911 és 1926 között a Liszt Ferenc utca 5. szám alatti Linzer-féle házban. Jelenlegi helyére, a Várkör utca 65. szám alá

(korábban 55. és 69. volt a számozása) 1926-ban költözött. A postakincstár ebben az évben vásárolta meg a kőszegi takarékpénztár épületét egymillió koronáért. Az épület helyén 1845-ig a hatósági hússzék és raktár volt. 1854-ben a takarékpénztár megvette a telket, és Schöne Lajos bécsi építész tervei alapján felépíttette az épületet. Az épület földszintjén rendezték be a postahivatalt a felvételi és kézbesítőteremmel, főpénztárral, csomagraktárral, valamint a távírda- és a távbeszélőközponttal. Az udvar földszinti részén egy házfelügyelői lakás volt, valamint a hivatalvezető használatában levő kert. Az épület emeletén a hivatalvezető lakása, valamint egy kisebb posta-alkalmazotti lakás volt fenntartva.

A hivatalnak 4 tisztviselői és négy altiszti állása volt, ez utóbbiból kettő kézbesítői állás. A kincstári postahivatal első vezetője Hübert Károly magyar királyi postatiszt volt, aki 1855. június 9-én Kőszegen született, és postai szolgálatát gyakornokjelölt minőségben 1873. október 2-án Debrecen városi postahivatalában kezdte meg. 1874. február 10-én kinevezték postatisztté, majd Aradra helyezték, ahonnan saját kérelmére még 1874-ben a budapesti főpostahivatalhoz került. Itt a főnöki irodába osztották be, ahol a *Posta Közlöny* szerkesztésében is közreműködött. 1878-ban tartalékos hadnagyként részt vett a Bosznia-Hercegovinát megszálló hadjáratban, de a háborúban szerzett tartós betegsége miatt leszerelték; a hadseregből főhadnagyként távozott. Kérésére 1882 februárjában Kőszegre helyezték, itt az első kőszegi kincstári postahivatal vezetője lett 1886 júniusáig, amikor is a soproni postaigazgatóság postafelügyelői (kerületi biztos) teendők ellátásával bízta meg. Ebben az évben írta meg a *Postaintézet Magyarországon* című könyvét. Postahivatali főtisztként a pécsi, majd 1887 júniusától a budapesti főpostahivatal vezetője lett. 1888. szeptember 27-én az akkor létesített posta- és távírda-tisztképző tanfolyamhoz rendes tanárnak nevezték ki. Tanári állásából megromlott egészségi állapota miatt 1893.

Hübert Károly

3739 sz.

Hübnerth Károly m. kir. postatiszt urnak
Budapestben.

A soproni postaigazgatósághoz intézett körölműre
megbizom Önt az állami kezelés alá vevő
községi postahivatal vezetésével.

Ezen minőségben rendes tisztii fizetésén kívül
természetbeni lakást is száz f. 100/- forint évi mű.
költségi pótlékot élvezend, mely utóbbi állomása
elfoglalását követő hó elsejétől kezdve lesz folyóvá
törv.

Azon napon, melyen működését új állomás
helyén megkezdi a soproni postaigazgatóság a
jelenlegi előtte postaigazgatósága útján fogja
Önnel tudatni.

Budapest 1882 február 8-án

A minister megbízásából

május 30-án felmentették. Ugyancsak megvált a budapesti főpostahivatal vezetésétől is, és tekintettel betegségére ideiglenesen szabadságolták. 1893 márciusától 1894. június 18-ig a székesfehérvári postahivaltal vezette. 1894 augusztusában az ekkor már nagybeteg Hübert Károly szülővárosába, Kőszegre költözött, s itt hunyt el 1896. szeptember 20-án.

1882-ben Kőszegen két kézbesítő volt, a küldeményeket naponta – vasárnap is – kétszer hordták ki. A kézbesítésnek két formája alakult ki, az egyik a hivatali, a másik a háznál történő kézbesítés. A küldemények egy része után díjat nem szedtek, ilyen volt a közönséges és az ajánlott levél, a levelezőlap, a hetilap, a folyóirat, az áruminta és az utalvány. Azok a küldemények, amelyek után kézbesítéskor fizetni kellett, átadóvevény útján kerültek kézbesítésre. 1882. április 1-jén a kőszegi postahivatal a kincstári kezelést követően az alábbi tájékoztatást adta ki: „*Úgy a levél- és kocsipostai küldeményeket, mint az utalványokat az állami levélhordó kézbesíti a címzett lakására a posta érkezéséhez képest naponta kétszer. Az ajánlott- és pénzeslevelek, szállítmányok és utalványok átvétele a levélhordónál lévő kézbesítőkönyvben aláírással történik. Kézbesítési díjat a közönséges és ajánlott levelek, levelezőlapok, folyóiratok, hetilapok, áruminták, keresztkötésű nyomtatványok és utalványok kézbesítésénél nem szed. Pénzeslevelek és 1,5 kg súlyig terjedő szállítmányok kézbesítéséért 3 krajcár, az ilyen súlyú küldemények felüli értesítéséért 2 krajcár kézbesítési díj jár.*”²⁶

1903-ban bevezették a portójegyet, és a bérmentesíttelen vagy elégtelenül bérmentesített levelek után járó díjat a portóbélyeg útján szedték be. Külterületre a kőszegi posta nem kézbesített, az értesítést a kézbesítő legtöbbször az utolsó háznál hagyta. A kőszegi postafőnök 1907 júliusában felhívással fordult a város lakosságához, hogy a kézbesítők fárasztó szolgálatának megkönnyítése céljából az emeletes bérházakban a földszinten a kapubejárat mellett levélgyűjtő szekrények *alkalmaztassanak*. A postafőnök arra kérte a háztulajdonosokat, hogy „*ezt a célszerű újítást megvalósítani, és különösen az újonnan épülő házakban kézbesítő postaszekrényeket alkalmazni szíveskedjenek*”.

A vasárnapi levélkézbesítés 1920 augusztusától végleg megszűnt. Vasárnap és ünnepnapokon a levélpostai küldemények átvétele a postahivatalban díjmentesen történt. Utánvételes küldeményt csak a postahivatalban lehetett feladni és átvenni.²⁷

Míg korábban a szállítási feladatokat a postamester saját eszközével és alkalmazottjaival végezte, 1882-től, a postahivatal kincstári hivatallá történő átminősítését követően a postaszállítás már nem tartozott a hivatal vezetőjének teendőihez. A helyi szállítási feladat ellátására pályázatot írtak ki.²⁸ A nyertessel a postaigazgatóság szerződést kötött, akinek hivatalos titulusa „*kincstári hivatalnál szállító postamester*” lett. Feladatát a szerződésben megállapítottak alapján végezte a kincstári kezelésben lévő postahivatal vezetőjének irányításával, külön díjazás fejében. A szállítási szerződést a postaigazgatóságon a szállítási nyilvántartó könyvben, a szállító postamester adatait és járandóságát a postahivatali törzslapon tartották nyilván.

²⁶ Mester István: *Kőszeg postatörténete. Kézbesítés*. Tanulmány. 3. p.

²⁷ Az 1930-as évek végén közkedvelt nyaralóhely lett Szabóhegy. 1941. május 1-jétől nyári idényben bevezették a szabóhegyi kézbesítést.

²⁸ *Magyar Királyi Posta és Táviráda Rendeletek Tára*. Budapest, 1891. 3. sz. 11. p.

1214 sz.

Tekintetes

Hüberth Károly urnak
m. kir. postatiszt

Budapestén.

A nagyméltóságú közmunka és közlekedésügyi m. kir. ministeriumnak f.é. február 8-án, 3439 sz. a. kelt magas rendeletével Ön, a kincstáriszvá átalakított közegyi kir. postahivatal vezetésével hivatalára meg, a helybeli m. kir. postaigazgatóság, nak m. hó 14-én, 2025 sz. a. kelt rendelete értelmében, illetni szolgálata alul, a mai napon felmentem.

Ezen alkalmából nagy megelégedésemre szolgál Önnel, - a vezetésen alatt álló főnöki irodában, ritka szakképzettséggel, rendkívüli szorgalommal s főnem tapintatossággal teljesített, - hű szolgálataiért, ezinté elismerésemet kifejezve nyithatni. Szelje és érdemeiért szép jutalmát a közegyi kir. postahivatal vezetésében s szelje fel megnagyobbodott hatáskörében is hűtársai és alattasai azon szeretetét s ragaszkodását, melyet itt oly teljes mérvben kifejeznie sikerült. -

Budapestén 1882 évi márczius 22-én

A magyar királyi főpostahivatal főnöke:

Obalich János

Kőszeg szállító postamesterei 1882 és 1945 között		
Lászl Alajos	1882 decemberétől	Korábban Kőszeg postamestere
Ifj. Bartók Mihály	1883 októberétől	
Fuchs János	1891. 07. 01.–1926. 02. 01.	Elhunyt: 1926. 04. 05.
Fuchs Jánosné	1926. 06. 06.–1929. 07. 31.	
Gratzl Gyuláné Fuchs Irma	1929. 09. 01.–1945. 10. 31.	

A kőszegi postahivatal és pályaudvar között naponta többször fordult meg a postakocsi az induló és érkező vasúti menetekhez. A könnyebb levélküldeményeket a postahivatal altisztje gyalog szállította a pályaudvarra. A postaszállító szabványszerű saját kocsijával a 2 km távolságra eső pályaudvarhoz és vissza naponként négyszeri kettősfogatú postajáratot tartozott fenntartani. A postaforgalom növekedésével Kőszeg és a környező települések között kocsiküldönc-járatok és gyalogos küldöncjáratok indítása vált szükségessé.

Felsőpulya 17,07 km-re fekszik Kőszegtől. A postaszállítást Felsőpulya és Kőszeg között 1882 decemberében rendezték be, amely a Sopron–Nyék–Felsőpulya járat folytatása lett. A szállítást Felsőpulya postamestere végezte, s útközben Alsópulya, Sopronkéthely, Rendek és Léka postaanyagát kezelte. A kocsiküldönc-járat 1908. november 3-án megszűnt, a szállítást a Sopron–Kőszeg vasút vette át. A Sopron megye területén fekvő Felsőpulyát 1921 után Ausztriához csatolták.

Kőszeg és Kőszegszerdahely között 1895-től gyalogos küldöncjárat közlekedett, amelyhez 1907 októberében kapcsolódott a Bozsok községben berendezett postaügynökség gyalogküldönce. A kőszegszerdahelyi küldönc 1929-től kerékpárral járt Kőszegre.

Borostyánkő 27,33 km-re fekszik Kőszegtől. Borostyánkőn 1856-ban rendeztek be postát, előbb gyalogos, később kocsiküldönc-járatot. A szállítást 1884-ben újrászervezték. A naponta egyszer közlekedő járat Gyöngyösfő, Léka és Rendek postaanyagát kezelte.

A Szombathely és Kőszeg közötti vasútvonalat (17,4 km) 1883. augusztus 15-én adták át a forgalomnak, ezzel egy időben megszűnt a Kőszeg és Szombathely közötti közúti postaszállítás. A vasút a postai anyagot vasúti alkalmazott kezelésében szállította.

A Sopron–Kőszeg vasútvonalat 1908. november 4-én adták át, és a posta november 11-én kezdte meg a szállítást vasúton. Naponta egy levélposta és egy kocsiposta (kalauz-kocsi) vasúti menet járt ki. A menetidő kezdetben igen hosszú volt, 58 km-t 3 óra 26 perc alatt lehetett megtenni. Ezzel egy időben megszűnt a Sopron–Nyék, Nyék–Felsőpulya és Felsőpulya–Kőszeg kocsiküldönc-járat. A vasút menti települések postái a posta és a vasútállomás között gyalogos vagy kocsiküldönc-járatot tartottak fenn.

Sopron és Kőszeg között a 380-as számú mozgóposta 1908-tól 1912-ig, a Sopron–Kőszeg–Szombathely vonalon a 311-es és 312-es számú mozgóposta 1912-től 1921-ig, a 145-ös és 146-os számú 1929-től 1943-ig, a 484-es altiszt-i mozgóposta pedig 1943-tól működött. A Sopron–Kőszeg–Sárvár–Zalaegerszeg útvonalon közlekedő 311/I. számú mozgóposta 1913 szeptemberétől 1921-ig közlekedett.

A Sopron–Kőszeg–Szombathely vasútvonalat és a Kőszeg környéki településeket 1921-ben Ausztriához csatolták. A vasútvonal két végállomása Kőszeggel együtt magyar terü-

37450.

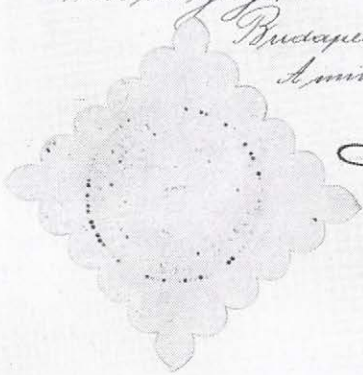
Kinevezem Ont a pécsi postahivatalhoz I-ös
osztályán postahivatali felületi a II-ik díjazástábla, egyezer-
háromszáz /1300/ forint évi fizetéssel és egyezményesen /150./
forint évi lakbérrel, esztendőnkénti, lakással, határozott /600/
forint tiszti lakosztály, létszámára való kiterjesztésig mellette.

A kizárólagos felületi, végzett felületi a soproni postahivatal
gazdájának, vezetésénél, ki, ehhez képest az államháztartás üzemeltetése
és járandóságainak, utalványozása iránt intézkedni fog.

Szabályozott fizetés növelésére 1890 évi juttatás ki-
adást, azaz így.

Budapest, 1886. évi október hó 7-én.

A miniszter meghívásából:

Hübert Károly postahivatali úrnak

Sopronban.

leten maradt. A vonatok osztrák területről Sopronon keresztül juthattak ismét Ausztria területére, ugyanakkor Kőszeg felé megszakadt a közlekedés.

A Kőszeg–Sárvár helyi érdekű vasút építését 1913-ban fejezték be. A postai küldeményeket vasúti menet és kalauz-postakocsi szállította, a zárlatot postai alkalmazott kísérte, és kezelte.

A Szombathely–Pinkafő vasútvonal nem érinti Kőszeget, de a vasútvonal mentén fekvő községek korábban Kőszeg felől kapták a postai küldeményeket a Kőszeg–Rohonc–Nagyszentmihály–Felsőőr–Pinkafő útvonalról. A Szombathely–Pinkafő vasútvonalon a 146-os számú mozgópostakocsi 1888 és 1921 között járt. A vasútvonal hosszabbik szakaszát 1921-ben Ausztriához csatolták.

Az 1921. július 4-én Trianonban megkötött békeszerződés értelmében Kőszeg határváros lett. Elszakították a környező településeket, megszakítva ezzel az évszázadok során kialakult kulturális és gazdasági együttélés folyamatát.²⁹ Elcsatolták a korábban Kőszeg–Borostyánkő és a Szombathely–Pinkafő postajáráthoz tartozó települések jelentős részét. Ezek a következők: Alsó, Alsóőr, Alsórármóc, Bándoly, Borostyánkő, Csajta, Felsőkethely, Felsőőr, Felsőlövő, Gyöngyösfő, Hamvasd, Inczéd, Jobbágyi, Kiczléd, Léka, Lödös, Máriafalva, Németszentmihály, Pinkafő, Pörgölin, Rendek, Rohonc, Rödön, Sámfalva, Tarcsa, Városhodász, Városszalónak, Valfarkasfa, Vasjobbágyi, Vaskomját, Vaskethely, Vasvörösvár, valamint a Kőszeg–Felsőpulya postajáráthoz tartozó elcsatolt települések: Alsópulya, Felsőpulya és Sopronkéthely.

A nehéz háborús éveket az őszirózsás és a vörös forradalom követte. A forradalomban Zwaller Adolf postasegédtsízt is részt vett, aki a postán politikai megbízott volt, s a felfegyverzett munkásszázad tagjaként részt vett a lékai ellenforradalom leverésében. Meszter István kőszegi postamester visszaemlékezése szerint a számadáskor hivatalársai mentették meg őt kedvező véleményükkel az elbocsátástól.³⁰

Kőszeg a postaszállításban betöltött fontos szerepét a nyugat-magyarországi vasutak kiépülésekor elveszítette, ugyanis a vasúti fővonal elkerülte Kőszeget, de a város fejlődése szempontjából hasonló csapás volt a környékbeli községek Ausztriához való csatolása is. Kőszeg határvárosként nehezen indult fejlődésnek. A három textilipari üzemem kívül jelentősebb ipara nem volt, s bár részben iskola- és katonaváros volt, idegenforgalma csak az 1930-as években vált jelentősebbé.

A Magyarországhoz visszacsatolt részek (1938–1941) postaszolgáltatának újraszervezése, majd később a harctéri szolgálat jelentős munkaerőt vont el a várostól. A személyzet pótlására ideiglenesen tiszti munkaerőt (ítme) foglalkoztattak. Amikor a szovjet csapatok 1945-ben Magyarország területére léptek, megindult a menekültek áradata, közülük többen a kőszegi postán kaptak munkát. Budapest elfoglalása előtt több minisztérium és államigazgatási intézmény kihelyezett osztályait telepítették Kőszegre. A város lakossága

²⁹ A trianoni békeszerződés Nyugat-Magyarországot Ausztriának ítélte. A megszálló osztrák csapatokat a magyar felkelők megtámadták, így az osztrák csendőralakulatokat visszavonták. 1921. október 4-én Felsőőrön a magyar, a német és a horvát ajkú lakosság alkotmányozó gyűlést tartott, s közösen függetlenségi és önállósági nyilatkozatot tettek, létrehozva a Lajtabánságot. Ebből az alkalomból postabélyeget adtak ki.

³⁰ A PTRT 1921. évi 67. számában a következő olvasható: „12.334. A kereskedelemügyi m. kir. miniszter Zwaller Adolf posta és távírda segédtsízt, az úgy nevezett tanácsköztársaság ideje alatt tanúsított magatartása miatt, minden eddig megszerzett ellátási idejének felfüggesztése alatt visszatartott összes járandóságával és részjuttalékának elvesztése mellett állásából elbocsájtotta. Budapest, 1920. augusztus 21-én.”

a kétszeresére duzzadt. Mielőtt a szovjet csapatok 1945 márciusában elérték a várost, újabb menekültáradat indult el nyugat felé.

A szovjet csapatok 1945. március végén szállták meg Kőszeget, a lakosság a pincékbe rejtőzött a bevonuló csapatok elől. Az élet a városban csak lassan rendeződött. A postai szolgáltatás áprilisban szünetelt, a távbeszélő használatát csak egy szűk kör részére engedélyezték, a rádiókészülékeket be kellett szolgáltatni, tehát a nagyvilággal minden információkapcsolat megszakad. A postai dolgozók a helyzethez képest a hivatal ügyvitelét megkísérelték kézben tartani, a városban a magyar és a német hadsereg által hátrahagyott híradási eszközöket begyűjtötték. A vasúti forgalom Kőszeg és Szombathely között májusban indult meg, amely postai alkalmazott kíséretében már szállított levélzárlatot. Korlátozott mértékben tehát ismét kezdetét vette a postai szolgáltatás.

A különféle szolgáltatások csak lassan indultak be. A postaigazgatóságon júniusban átszervezést hajtottak végre, ettől kezdve az egész országra kiterjedően lehetett levelet, táviratot és postautalványt küldeni. Hamarosan megkezdődött a postatakarékpénztári szolgálat is, júliusban pedig beindult a belföldi csomagforgalom is azokra a helyekre, ahol ezt a közlekedés lehetővé tette. Augusztusban valamennyi postahivatalnál beindul a postautalvány és a postatakarékpénztári közvetítőszolgálat. Meghirdették a munkaversenymozgalmat, megalakultak az üzemi bizottságok. Lehetőség nyílt a külfölddel való postaforgalomra, elsőként Jugoszláviával, majd a többi szomszédos országgal, novemberben az USA, Nagy-Britannia, Franciaország, Lengyelország, decemberben a Szovjetunió felé indult el a levélposta. Míg korábban csak lezáratlan levél volt feladható, 1945. szeptember 1-jétől a borítékokat már le lehetett zárni.

A pénz értéke fokozatosan romlott, egymást követték a díjszabás-módosítások. Az egész országra kiterjedő távbeszélő-forgalom szeptemberben, a távirati utalványforgalom pedig októberben vette kezdetét. A nemzetközi távíróforgalom októberben indult meg, elsőként a Szovjetunióval, Nagy-Britanniával, az USA-val és Romániával.

A postás dolgozók helyzete nagyon rossz volt. A gyorsan növekvő infláció miatt a bérek vásárlóértéke folyamatosan romlott. A személyzetnek, mint akkoriban mindenkinek élelmiszer-beszerzési gondjai voltak. Élelmiszert leginkább csak csere útján lehetett szerezni. A pengő értéke napról napra gyengült, naponta több milliót is veszített értékéből. Kiadták a millió, majd a billió pengőt, végül az adópengőt, amelynek értéke szintén naponta változott. 1946. augusztus 1-jével megszűnt a pengő mint fizetési eszköz, s helyet adott a forintnak, amelynek értéke hosszú ideig nem változott, és ezzel az ország pénzügyi helyzete hosszú távon stabilizálódott. Az új postai díjszabás és fizetés már a forint értékéhez igazodott.

A háború végén a front közeledtével Kőszegre menekült postások megnövelték a hivatal létszámát, a személyzet létszáma túlnötte a szükségleteket. Egy részüket áthelyezték, mások B listára kerültek, és elbocsátották őket. A hivatal minden dolgozóját átszűrte az ún. igazolóbizottság.³¹

A posta szocialista átalakítása 1948–1949-ben megtörtént, a szocialista postán a politika jutott vezető szerephez. Így eshetett meg, hogy 1949 áprilisában azonnali hatállyal, minden indoklás nélkül sorozatos elbocsátásokra került sor. Ekkor bocsátották el Szabó

³¹ Kőszegen a II. számú igazolóbizottság működött, amelynek tagja volt Pék József postaaltiszt is.

Mihály postafőnököt, Horváth Elemér I. osztályú postatisztet, Avar János I. osztályú szakaltisztet, valamint Lovagi János II. osztályú szakaltisztet.³²

A közeli országhatár miatt Kőszeg határövezetbe került, a város és környéke elzárt terület lett, így a hidegháborús korszakban Kőszeg nem sokat fejlődhetett. A vasfüggöny árnyékában a mozgástér az élet minden területén korlátozva volt. Kőszeg postaforgalmát átmenetileg az 1956-os események is csökkentették.³³

Az 1950-es években új szolgáltatásokat vezettek be, mint például az AKÖV-képvisel-et, a totó- és lottószelvény-befizetéseket, a vezetékes rádió- és televízió-díjbeszedést. A posta életében jelentősebb változást a hírlapszolgálat bevezetése hozott. A hírlap-előfizetők száma folyamatosan növekedett, így a levélkézbesítőket túlságosan megterhelte a reggeli lapkihordás. Ezért 1965. január 1-jétől öt hírlapkézbesítői járást alakítottak ki, a főtéren pedig hírlapbolt nyílt. A hírlapkézbesítőket 4 órás részdőben foglalkoztatták.

A térségben Gyöngyösfalu 1952. április 29-én kapott postát.³⁴ Horvátzsidány 1940-ben postaügynökséget, amit 1946-ban postahivatallá alakítottak, és 1946. augusztus 20-án felszerelték a távbeszélőt.

Szombathely és Kőszeg között 1945 májusában indult meg a vasúti forgalom. A postát a postai alkalmazott a kalauzkocsiban kezelte, mivel a vasúti szerelvényen akkor még nem volt postakocsi. A mozgópostakocsi beállítása után Szombathely és Kőszeg között a 484-es számú mozgóposta közlekedett. 1958-ban autó-mozgóposta vette át a posta szállítást, 1959-től már nem közlekedett a 484-es számú mozgópostamenet. A vasárnaponkénti levélzárlatot továbbra is a vasút szállította a 8331-es számú vonaton a vonalvezető kezelésével. A helyi postaszállítást szerződéses szállítók végezték.

Kőszegi postaszállítók 1945 után	
Kálmán Gyula	1945. 10. 31.–1953.
Tóth Ferenc szikvízüzem vezető	1953–1955. 02. 01.
BELSPED Belföldi Szállítványozási Vállalat	1951. 02. 01.–1956. 05. 31.

A postai szállítási üzemszolgálat vezetője Mester István, a postahivatal vezetője; a fogatost pedig Kőfalvi István volt. Mivel a szállítás a hivatalvezető kezelésébe tartozott, a lovak élelméről és a kocsik javításáról ő gondoskodott. A telephely a Rákóczi utca 8. szám alatti ház udvarán volt, a bérleményhez istálló és kocsiszín tartozott. A két ló mellett 1 tárkocsi, 1 négykerekű szekér és egy kétkerekű taliga, kordély volt az üzemszolgálat állmánya. Az üzemszolgálat 1958-ban megszűnt, a ló és a kocsi eladásra került.

A pályaudvari kocsijárat keretében a szállítást egy darab szabványszerű kocsival végezték. 1949. május 1-jétől napi két pályaudvari kettősfogatú kocsijárat és napi egy pályaudvari kerékpáros járat közlekedett.

A Kőszeg–Kőszegszerdahely–Boszok kocsiküldönc-járatban 1945-től gyalogos, majd a szállítvány növekedésével egyfogatú kocsiküldönc-járat közlekedett. A járatot 1949.

³² Mester István: *Kőszeg postatörténete*.

³³ 1957-ben a postai címetáblát lecserélték, ez a Magyar Népköztársaság új címerét ábrázolta.

³⁴ Gyöngyösfalu 1935-ben három településből – Nagypölöske, Ludas, Seregélyháza – alakult.

november 4-től Szarka Rozália kőszegi szállító vette át. A szállítást 1956-tól 1958-ig a postai szállítási üzemszolgálat látta el.

A közúti autóbuszjáratokat tekintve a háborút követően egyetlen használható autóbusz se maradt a MÁVAUT kezelésében. Az autóbuszok gyártását elsőként a győri Rába-gyár kezdte meg, majd az Ikarusz-gyár. Egyre több autóbuszjáratot indítottak. A postai szállítást 1973-tól folyamatosan postai gépjárművek vették át. 1983-ban a Peresznye–Horvátzsidány–Kőszeg vonalon utolsóként az AKÖV-járat szállított még postai anyagot.

A postai gépjárművel történő szállításban a Szombathely és Kőszeg között közlekedő 484-es számú mozgóposta 1958-ban megszűnt, a szállítást az 558-as autó-mozgóposta vette át, amely Szombathelyről indulva útközben érintette a környező települések postahivatalait, például Gencsapátit, Perenyét, Gyöngyösfalut, Lukácsházát, Kőszegszerdahelyet, Bozsokot, Velemet, Kőszeget és Nemescsót.

Az 558/II. számú járat Kőszegről indult Szombathelyre, érintve a közbenső postahivatalokat. Az 550-es járat 1967. szeptember 1-jétől Kőszegen csomagot kézbesített, amelynél a járat berendezéséig a csomagot mindenkinek magának kellett elszállítani. 1967 végén Kőszeg egy 5 m-es zárt szekrényű gépkocsit kapott, amellyel a város csomagkézbesítését és tíz levélsekrény ürtését végezték. A 228-as jegyzékkezelő-járat Kőszeg és Bozsok között naponta kétszer fordult meg.

A kőszegi postaépület a háború folyamán nem sérült meg, de felújítására szorult. Az épület rekonstrukcióját több részben végezték el. A hivatal belső átalakítása 1956-ban megtörtént, a felvételi termet korszerűsítették, a kapu alatti hivatali bejáratot az utcai

Kőszeg 1. sz. postahivatal közönségtere

Kőszeg 2. sz. postahivatal

frontra áthelyezték. A felújítás ideje alatt a postahivatal ideiglenes helyen (ma orvosi rendelő) működött, régi helyén csak a távbeszélőközpont maradt.

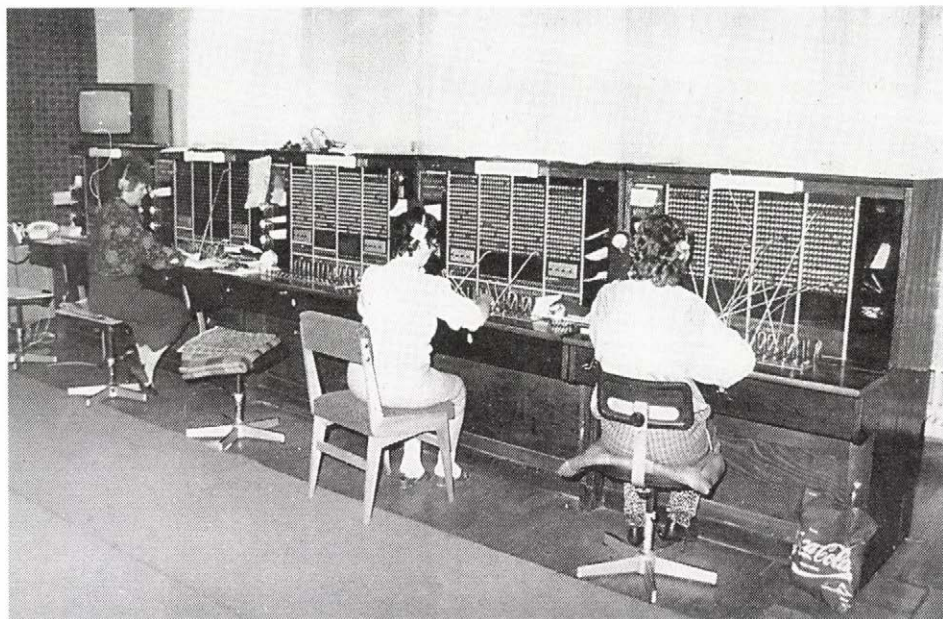
Az épület külső felújítását 1961-ben kezdték el, a tetőszerkezet és a nyílászárók rekonstrukciójára 1968-ban került sor. 1972-ben a már szinte használhatatlan vasredőnyöket szüntették meg, az ablakokra védőrácsot szereltek.

Az emeleten lévő két szolgálati lakást 1972. február 28-án megszüntették, ott három- és négyágyas vendégszobákat alakítottak ki fürdővel és konyhával, valamint egy hivatali tárgyalótermet. 1981-ben az új CB központ és a műszaki berendezések is az első emeleten nyertek elhelyezést. Az évtizedek során megkopott épület és felvételi terem újbóli felújítása 1993 őszén vette kezdetét. Új felvételi termet alakítottak ki esztétikus és kényelmes berendezéssel, és megújult az épület külső homlokzata is.³⁵ Az első emeleti három vendégszoba mellé öt újat alakítottak ki, részben az udvar felőli tetőtér beépítésével.

Kőszegen az 1971-es években indult fejlődésnek a Kiss Lajos lakótelep, amikor egyre inkább szükségessé vált egy új postahivatal megnyitása. A lakossági igény egy új posta létesítésére csak 1989-ben valósult meg. Ugyanis az új telefonközpont elhelyezésére a magyar posta a lakótelepen épített épületet, amelyben a telefonközpont mellett a postahivatal is elhelyezést nyert.³⁶

³⁵ A VASÉPKft. végezte a tíz hónapig tartó generál-felújítást és átalakítást. Az építkezés ideje alatt a posta az épületben üzemelt.

³⁶ 1989-ben megnyílt Kőszegen a 2. számú postahivatal (9732 Kőszeg, Rohonci u. 37.), ezzel egy időben a régi a Kőszeg 1. számú postahivatal elnevezést kapta.

A kőszegi CB távbeszélőközpont, 1981

1973. január 1-jén bevezették az irányítószámot.³⁷ Megszűnt a mozgóposta, a posta-szállítás közúton már csak postai gépjárművel történt. A postazárlatot az új irányítószám szerint gépkocsiban a jegyzékelőjárat szállította.

A kőszegi postahivatal a kincstári kezelés ideje alatt sokat fejlődött. Legtöbb változás a postai szállítás formáiban történt. A közúti szállítást felváltotta a vasút, majd ismét a közút vette át, de már nem gyalogos vagy kocsiküldönc-járat, hanem postai gépjárművek segítségével.

A rendszerváltás után több változás áll be a posta életében. A magyar posta intézménye 1990. január 1-jével három önálló vállalatra vált szét. A Magyar Posta Részvénytársaság ettől kezdve kizárólag postai feladatokat lát el, mivel a távközlés, valamint a rádió- és televízió-műsorszórás a Magyar Távközlési Részvénytársasághoz, illetve az Antenna Hungária Részvénytársasághoz került. A hagyományos postai szolgáltatás mellett az önfenntartás végett bevezették a kereskedő postarendszert.³⁸

A távbeszélő automatizálása és a mobil távbeszélő elterjedése következtében a távíróforgalom visszaesett, amely az 1990-es évek közepére oly mértékben csökkent, hogy a távírda üzemeltetése már nem volt gazdaságos.

Az ezredforduló első évtizedében a postaintézmény újra teljes átszervezés előtt áll. Kőszeg postatörténetének közel három évszázados története bizonyára új fejezetekkel gazdagodik.

³⁷ Kőszeg irányítószáma 9731, amely számban a 9 a göckörzeti, a 7 a szombathelyi irányítási területet, a 3 Kőszeg és környékét, az 1 pedig a Kőszeg 1. számú postahivatalt jelöli.

³⁸ A postahivatalban dohányárut, mosószert, ruházati cikket lehet kedvező áron vásárolni.

A kőszegi főpostahivatal személyzete

A főpostamester és postaszekér-expeditor		
Josephus Placker	Placker József	1764–1790
Josephus Bernardus Hauss	Hauss József Bernát	1792–1808
Franciscus Josephus Polákovics	Polákovics Ferenc József	1812–1819
Ellenőrző postatiszt – Controlersans Postae Officialis		
Mathias Stephan Pauer	Pauer Mátyás István	1790–1798
Joannes Stephanus Rasch	Rasch János István	1801–1805
Franciscus Josephus Polákovics	Polákovics Ferenc István	1807–1814
Franciscus Vojtek	Vojtek Ferenc	1815–1819
Postatiszt – Postae Officialis		
Franciscus Josephus Polákovics	Polákovics Ferenc József	1806
Antonius Számely	Számely Antal	1807–1812
Ignatius Griller	Griller Ignác	1813–1819
Postakiadó – Postae Expeditor		
Stephanus Csányi	Csányi István	1790–1797
Franc Josephus Polákovics	Polákovics Ferenc József	1801–1805
Antonius Számely	Számely Antal	1806
Gyakornok – Practicans		
Franciscus Kalchbrenner	Kalchbrenner Ferenc	1807–1808
Ignatius Griller	Griller Ignác	1812
Franciscus Haspel	Haspel Ferenc	1818–1819
Michael Polákovics	Polákovics Mihály	1819

A kőszegi postahivatal postamesterei és vezetői

Postamesterek és vezetők	
Samuel Gerhauser (Gerhauser Samu)	1810–1817
Albinus Hitzinger (Hitzinger Albinus)	1818–1827
Franciscus Prager (Prager Ferenc)	1830–1847
Vass János (kiadó)	1847
Dietz Antal	1848–1851
Ritter Ferenc	1851–1852
Farkas Ferenc	1853–1855
Wiesenbergi Wierer Lajos	1855. 08. 23-tól

Wiesenbergi Wierer Mária	1867. 04. 16-től
Karger Alajos	1872. 12. 11-től
Hetlinger János	1874. 07. 01-től
Lászl Alajos	1881. 06-től; 1882. 12-től szállító postamester
Ifj. Bartók Mihály	1883. 12-től szállító postamester
Hübert Károly	1882. 04. 01.–1886. 06. 07.
Göncz Árpád	1886. 06. 08.–1890. 02. 24.
Németh József	1890. 02. 25.–1894. 09. 30.
Kelényi Géza	ideiglenes megbízás
Hechinger Imre	1895. 01. 01.–1901. 09. 30.
Nagy Adorján	ideiglenes megbízás
Wellansits Viktor	ideiglenes megbízás
Mayer Győző	1902. 08. 30.–1903. 09. 26.
Felsőbüki Nagy Adorján	1903. 09. 27.–1923. 10. 30.
Jaross István	1923. 11. 01.–1940. 08. 30.
Szabó Mihály	1940. 09. 01.–1949. 03. 28. ³⁹
Dubovai Aurél	1949. 08. 31.–1949. 11. 03. (ideiglenes mb.)
Eitner Józsefné	1949. 11. 03.–1952. 03. 10.
Horváth Miklós	1952. 03. 24.–1954. 03. 23.
Mester István	1954. 03. 24.–1978. 06. 30.
Bajkó Bálintné	1978. 07. 01.–1992. 02. 08.
Pálffy György	1992. 02. 09.–

Felhasznált irodalom

- A M. Kir. Kereskedelemügyi Minisztérium posta és távírdaszemélyzetének s a posta- és távírdahivataloknak cím- és névtára.* II. kötet. Budapest, 1896. Hornyánszky Viktor Könyvnyomdája.
- A Magyar Posta statisztikai tájékoztatója. Vas megye. Az 1988. év postai és távközlési adatai.* Budapest, 1988. Magyar Posta Központja.
- A Magyar Szent Korona Országainak helységnévtára a posta- és távírdahivatalok használatára.* Szeged, 1907. Schulhof Károly Könyvnyomdája.
- A Magyar Szent Korona Országainak helységnévtára a posta- és távírdahivatalok és vasúti távírdák használatára.* Budapest, 1913. Posta- és Távírdaigazgatóság.
- Calendarium jaurinense titolare et historicum.* Jaurini [Győr], 1774. Streibig Episc. Typ.

³⁹ Politikai okokból azonnali hatállyal elbocsátották.

- Czellár Katalin dr. – Somorjai Ferenc dr.: *Magyarország*. Budapest, 2002. Panoráma – Medicina Könyvkiadó Rt.
- Giczey József ifj. (szerk.): *Kőszeg. Híres magyar városok régi képes levelezőlapokon*. Kőszeg, 1994. Városkapu Könyvesbolt – Siker Kft.
- Heckt, Joseph: *Einleitung zum Universal Europäischen Post-Recht*. Pressburg [Pozsony], 1748. Franz Anton Koner Buchdruckerei.
- Hencz Lajos dr.: *A magyar posta története és érdemes munkásai*. Budapest, 1937. Merkantil-nyomda.
- Hennyey Vilmos dr.: *A magyar posta története*. Budapest, 1926. Wodianer F. és Fia Könyvnyomda Rt.
- Hübert Károly: *A postaintézet Magyarországon*. Kőszeg, 1886. Rónai Frigyes Könyvnyomdája.
- Lelkes István: *Kőszeg*. Budapest, 1960. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata.
- Magyar települések enciklopédiája. Összefoglaló leírás Magyarország megyéiről, városairól és községeiről*. Budapest, 2000. Ceba Kiadó.
- Mester István: *A kőszegi postahivatal története*. Kézirat. H. n., 1983.
- Mesterházy Sándor: *A Soproni Postaigazgatóság története*. Kézirat. Sopron, é. n. K. n.
- Pálfy Katalin (szerk.): *Látnivalók Magyarországon*. Miskolc, 2002. Well-Press Kiadó.
- Pethő Tibor: *Magyarország írásban és képekben*. Budapest – Szombathely – Kőszeg, 1960. Panoráma Kiadó.
- Települési önkormányzatok adattára*. Budapest, 2000. Ceba Kiadó.
- Térfi Béla: *Bélyegelőtti levelek és azok lebetűzései*. Budapest, 1943. Levélbélyeggyűjtők Első Hazai Egyesülete.
- Zentai László (szerk.): *A történelmi Magyarország atlasza és adattára 1914*. Második bővített és javított kiadás. Pécs, 2001. Talma Kiadó.

Postásábrázolások a világ bélyegein

Postás a bélyegen? Oly kézenfekvő, hiszen a bérmentesítésre kitalált kis papírdarabbal felékszerezett levelet, üdvözlőlapot ő juttatja célba. És mégis, oly meghökkenítő első hallásra. Miért is? Mert a legtöbb ember forgalmi bélyegekkal találkozik élete során, s csak különleges alkalmakkor vásárol, vagy éppen kap borítékra ragasztva művészi, rosszabb esetben kevésbé tetszetős alkalmi filatéliai csemegét. Forgalmi sorokon pedig nálunk és külföldön is ritkán fordul elő ez a motívum. Aztán az anyaggal való ismerkedés következő meglepetése: a gyűjtők sem fordítottak kellő figyelmet erre a témára.

A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítványhoz felkérés érkezett 2002 őszén egy Kőszegen berendezendő, hosszabb időn át látható postatörténeti kiállítás elkészítésére. A tervek megvalósítása 2003 tavaszán megakadt, ennek részleteiről nem szólunk e helyt, az évkönyv más lapjain olvashatnak róla. Csak arra szorítkozunk, ami a jelen tanulmányhoz feltétlenül szükséges. A patinás, egykori postamesteri ház első, utca felőli helyiségébe készült volna *A világ postásai bélyegképeken* címmel egy válogatás a motívumgyűjtés legszebb darabjaiból. Az elképzelések között már kezdetben is szerepelt a teljességre törekvő munka eredményének CD-n való rögzítése és egy tematikus katalógus elkészítése. Ezek változatlanul élő elképzelések, így a kőszegi bemutatási lehetőség elnapolása után is folytatódott a munka. Itt kell megjegyeznünk: a díjjegyesek és a nem hivatalos kibocsátások esetleges tematikus megfelelői nem képezik kutatásunk tárgyát.

Az első teendő a tájékozódás. Milyen előzményekre támaszkodhatunk, ha ebbe a fába vágjuk a fejszét? (Nem is sejtettük, mekkorába!) A motívumgyűjtők, illetve a filatéliai szakirodalom és az örömdetes szaporodó internetes honlapok feltérképezése után a szerénynél is szerényebbnek ígérkezett segítség. Nem találtunk olyan gyűjteményt, amely kimondottan postásábrázolásokat célzott volna meg. Olyat igen, amely postatörténettel foglalkozik, s ennek egyik alfejezetében lelhetünk jó néhány bennünket érdeklő példányt.¹ Feltűnt, hogy a leggazdagabb témafelsorolással bíró amerikai honlapok kínálatában sincs postás, holott például rendőr, katona, tűzoltó és vasutas témában számos gyűjteményt megismerhetünk. Marad tehát a sziszifuszinak ígérkező kutatás – mivel napjainkig mintegy 400 000 féle bélyeg látott napvilágot –, a világ valamennyi országának bélyegkibocsátását átfésülni a kezdetektől napjainkig.

A munka megtervezésekor számos szempontot át kellett gondolni. Hogyan és milyen adatokat célszerű gyűjteni, milyen legyen a tematikus katalógus szerkezete? Együttesen kezelendők ilyenkor a filatélia követelményei és a múzeumi funkció, illetve az ismeretterjesztés szempontjai. Tehát a szakmai korrektség mellett közérthetőnek és a leendő érdeklődők számára is érdekesnek kell lennie a gyűjtés után feldolgozandó anyagnak. A CD-t ugyanis szeretnénk az alapítvány múzeumi és kiállítóhelyi hálózatában a közönség elé tární, érintő képernyős terminálon, könnyen kezelhető keresőprogram telepítésével.

¹ Ezúton is kifejezzük köszönetünket Lendvay Imrének, aki postatörténeti carte maximum kollekciójának rendelkezésünkre bocsátásával az induláskor segített bennünket.

Mivel a világcatalógusok közül a legtöbb képet, ha csak fekete-fehéret is, a Michel-catalógus hozza, ezzel érdemes dolgozni annak ellenére, hogy a Bélyegmúzeum nyilván-tartása az Yvert-re épül. Az egyes bélyegek leírása nem ad mindig kellő alapot a rajta ábrázolt motívumok azonosításához, a vizuális segítség a kiválasztáshoz nélkülözhetetlen. Menet közben kiderült, sokszor még a szemének sem hihet az ember, s a nagyító sem ad elég pontos képet egy-egy bélyegről. A szkenneléskor váratlan információtöbblet juthatunk a nagy felbontásnak köszönhetően. Annál is inkább használhattuk a német katalógust, mert az egyes országok kibocsátásait végigböngészve kronológiai sorrendben szerepel minden bélyeg, hasonlóan az Yvert-belihez. A múzeumi kiállítótermi anyag pedig szintén országonként és kronológiában tartalmazza a nálunk fellelhető példányokat.

A következő, a fenténél jóval nagyobb, s fokozatosan letisztuló dilemma a téma körülfuttatása. Egyszerűnek tűnik az első pillanatban: amelyik bélyegen postást látunk, azt kell beszkenneálni, a szükséges adatokat rögzíteni mellé, és kész. Igen ám, de kit tekintünk postásnak? Ha kézbesítőtáskával az oldalán megy az egyenruhás ember, és levelet ad át egy gyermekét karján tartó bantu anyának, akkor egyértelmű a kép. Ha azonban csak annyit közöl a katalógus, miszerint a bélyegen postásautó látható, vagyis a jármű a fő motívum, a vezetőülésen a sofőr sziluettje vajon postásnak számít-e? Persze, hiszen a posta alkalmazottját rajzolta meg a grafikus. Aztán egy rajzfilmfigurákat, pontosabban azok népszerűségét fölhasználva a bélyeget a gyerekekkel megkedveltetni szándékozó sor egyes darabjain Miki egér vagy más állatfigura postásnak öltözve bevezethető-e a gyűjteményünkbe? Ha igen, akkor a csőrében levelet vivő postagalamb is postás! Ilyen ábrázolás számtalan létezik.²

A téma parttalanná válásának akként vetettünk véget, hogy az antropomorf, valóságos és allegorikus, az üzenetovábbításban szerepet vállaló alakokat tekintettük gyűjtésünk tárgyának függetlenül attól, hogy a bélyeg célja a postás ábrázolása volt-e. Természetesen így is maradtak jócskán önkényes döntések, többnyire a nem egyértelmű esetekben, vajon postás-e az a személy a bélyegképen, akit valamilyen postához köthető objektum, eszköz, szituáció közelében láthatunk. Éppen ezért a kész anyaghoz alkalmasint hozzátehet a jó szemű filatelista újabbakat, ha olyan információhoz jut hozzá, amely segít a homályos kérdések tisztázásában.³

A kérdőjelek azonban még e cezúrával sem oszlottak el teljes mértékben. A postai tevékenységi kör országonként és koronként változott. A távíró, a telefon, majd később a rádió és a televízió is csatlakozott a hagyományos, vagyis a személy-, csomag-, levél- és pénztovábbító tevékenységhez. Mikor, hol számít tehát postásábrázolásnak egy műsor-szóró mozzanatot bemutató bélyeg szereplője, esetleg egy telefonközpontos? Közel kétszáz ország postatörténetének áttanulmányozása a támadhatatlan kiválasztás érdekében nem áll arányban az így nyerhető eredménnyel. Marad tehát a katalóguskötetekben közölt kibocsátási cím, illetve az egyes címletek alá írt motívummegnevezés. Ha ott postai évforduló, esemény szerepel egy-egy nem klasszikus postai tevékenységet végző alak-

² Más kérdés, hogy a postagalamb a valóságban sosem visz a csőrében levelet, a szárnya alá vagy a lábára erősíti gazdájára a szinte mikrofilmméretű és -könnyűségű üzenethordozót.

³ Sőt, a gyűjtést végző azt is megengedi, hogy egyik-másik bekerülő példányról kiderülhet, tévesen soroltott be az anyagba, bár ezek száma végecske lehet.

nál, postásnak tekintjük. Bízvást remélhetjük az ott közölt adatok hitelességét, hiszen a kibocsátó ország által az UPU-hoz eljuttatott leírásból nyerik az információkat a Michel-kötetek szerkesztői is.

Még egy előljáróban taglalandó kérdés: Miből dolgoztunk a vizuális anyagrögzítés során? Természetesen a rendelkezésünkre álló múzeumi anyagból. Tudomásunk szerint a világon eddig megjelent mintegy 400 000 fajta bélyegből a budapesti Bélyegmúzeumból hiányzik a legkevesebb. Hozzávetőleg 350 000 félére tehető az állomány.⁴ Azonban, amint alább látni fogják, a szó szoros értelmében globálisan 12 százaléknyi hiány tetten érhető a postásmotívumból készült válogatásban is.

Ennyi kevéssé érdekfeszítő, de a későbbi kérdőjeles esetek elé kíváncsozó *bizonyítványmagyarázat* után térjünk rá a lényegre.

A motívumkeresés során folyamatosan alakultak a lendő témakatalógus és a keresőprogram elé állított kívánalmak. Előbb a postásábrázolások lehetséges csoportosításait tekintsük át.

Az egyik, elsősorban filatéliai szempont, hogy főmotívum vagy mellékmotívum a postás a bélyegen. A többi, a téma iránt kedvtelésből érdeklődők számára is lényeges mutató a postások csoportosítása.

Hírvivő módok, közlekedési eszközök szerint: gyalogos, továbbá úszva haladó; lovas⁵; egyéb állattal (öszvér, szamár, teve, jak, szarvas); postakocsis; egyéb állati erővel vontatott járművel haladó postás (ökrös szekér, zebufo gat, szarvas- és kutyaszán); kerékpáros, motoros; autós, autóbuszos; egyéb járművel szállító postás⁶ (vonat, repülőgép, hőlégballon, hajó, csónak, motorcsónak).

Postai tevékenység szerint: postahivatali (salter, levélosztó, pénzkezelés, távírda), telefonközponti, hálózatszerelő, kézbesítő, postamester, tábori postás, levélszekrény-űrítő.

Az ábrázolt személy jellege szerint: valós személyek, mitológiai postások, rajzfilmfigurák, postások a civil szférában (szabadidő, sport, nyugdíj).

Korszak szerint: ókor, középkor, újkor, 20. század.

*Maori kézbesítő
Új-Zéland, 1955*

*Lovas postás
Spanyolország, 1976*

*Postakocsis postakürttel
Németország, 1941*

⁴ A teljes darabszám ennél lényegesen nagyobb, kb. 12 millió, s ebben sincs párja a világon, mivel nem egy bélyegből akár több százat, komplett nyomdai íveket is birtokol intézményünk.

⁵ Mennyisége okán állítottam fel erre külön kategóriát.

⁶ Itt zömmel ki- és berakodási jeleneteket ábrázol a bélyeg

Az ábrázolás típusa szerint: festmény; metszet, grafika (korabeli); gyermekrajz; szobor, dombormű, cégér.⁷

Földrajzi hely szerint: kontinens, ország, illetve önálló kibocsátó régió⁸, kapcsolódó ország; nem saját országbeli postás ábrázolása.

Bélyegfajta szerint: levélbélyeg, csomagbélyeg, portóbélyeg, automatabélyeg.

Bizonyosan lehetne még apróbb szegmensekre darabolni az anyagot, azonban a hétköznapi használhatóság nem enged ennél többet, s talán még a fentiekben is tömöríteni célszerű.

Az alább következő számokhoz ugyancsak elkel némi tájékoztatás a gyűjtőmunka menetéről, amiből érthető lesz, miért nincsenek egyes vonatkozásokban kőbe vésett, változhatatlan adataink.

A gyűjtés a Michel-katalógusból országanként történt. Minden gyanús bélyeget lajstromoztunk, majd a bőséges listával irány a kiállítóterem, ahol összevetettük a kis fekete-fehér képet a színes valósággal. Sokszor a tárló előtt nagyítóval vizsgálva derült ki, a katalógus motívumleírása ugyan nem utalt postai munkát végző jelenlétére, ám mégis találni rajta ilyen személyt. A szkenneléssel tovább nagyított képen pedig a néző számára még világosabban látható lesz. Máskor pedig a sejtésünk cáfolatával szembesültünk: a bélyegen látható alakok nem postások, hanem például ügyfelek egy postán.

A szükséges bélyegeket azután – a fél évszázados technikai színvonal miatt komoly fizikai teljesítményt igénylő erőfeszítéssel – kivettük (mindig csak annyit, amennyi a kavarodás veszélye és a kiállítóterem rendeltetésszerű használatának akadályozása nélkül lehetséges) a tárlókból, majd a szkennelés után visszahelyeztük, s újabb adag kivételével folytattuk. Meglehetősen lassúsággal halad így a munka, főleg azért, mert a gyűjtést végző egyedül nem serénykedhet, az adott gyűjteményrész felelőse is jelen kell legyen, s csak a közreműködésével vehető ki minden egyes példány.

Mivel a teremben a legtöbb országból az 1980-as évek végéig megjelent bélyegek láthatók, az utolsó évtized, de nem egy országnál 20 évnél is hosszabb periódus kibocsátásait megint más körülmények közt tárolva, a gyűjteménytárból kellett kibányászni, és szintén a fent vázolt szakaszos módszerrel szkennelni.⁹ Idáig eljutva egy-egy ország bélyegállományának átrostálásával derült fény a hiányzó darabokra, s ha a törzskönyvek is igazolják, hogy azokat hiába keresnénk a múzeumban, akkor kaphatunk csak végleges számot arra vonatkozóan, mennyi lesz látható a ténylegesen létező postásábrázolások közül a mi CD-nken. A képrögzítés egyébként tif formátumban, 300 dpi felbontásban készül.

Tehát a munka jelen állása szerint, amikor is a katalógusból történő kigyűjtés végére értünk mind az öt kontinensen, és a szkennelés Európa után részben az óceániai anyagnál is megtörtént, az alábbi részeredményekről számolhatunk be.

199 olyan szuverén országról, egykori gyarmatról vagy más jogállású kibocsátóról van tudomásunk, amely a fentebb értelmezett módon postást ábrázolt bélyegen – földrészenként a következő megoszlásban: Európa – 39 ország – 573 bélyeg, ebből 534 szkennelve. A fennmaradó hányad nincs meg a múzeumnak. Óceánia – 20 ország, illetve

⁷ A bélyegtervező önálló grafikai alkotását nem vesszük külön kategóriának, mert az összes többiben is legalább részben közreműködött ily módon.

⁸ Azonos bélyegképet kibocsátó több ország esetén.

⁹ Az csak hab a tortán, hogy a jelzett időhatár utolsó, nagyjából öt esztendeje még a gyűjteménytáron belül is más elrendezésben található, mint az előző évek termései, s így nehezebben föllelhető.

gyarmat – legkevesebb 77, de legfőljebb 84¹⁰ bélyeg, ebből 37 szkennelve, a hiányzók és a gyűjteménytári rész nélkül. Amerika – 43 ország, illetve gyarmat – minimum 383, maximum 427 bélyeg. Ázsia – 39 ország, illetve gyarmat – minimum 218, maximum 227 bélyeg. Afrika – 58 ország, illetve gyarmat – minimum 307, maximum 357 bélyeg.

Tematikus gyűjteményünk darabszáma összesen 1561 és 1671 között várható. Megjegyezzük, hogy ezen összegzésnél a különböző bélyegképet vettük alapegységnek, így az azonos képi megjelenés színváltozatait nem számítjuk másik bélyegnek. Továbbá az azonos képi tartalommal több ország által kiadott bélyegeket is csupán egyszer vettük figyelembe, de természetesen jelezzük ez utóbbi eseteket.

A szkennelés aránya a lezárt európai anyagnál arra utal, 10 százalékon belül van a hiány, egyúttal előrejelzi, a világ távolabbi tájairól magasabb rátával számolhatunk. Óceánia fellelhető anyagának képi rögzítése igazolta is e várakozást.

A legkorábbi postásábrázolás 1860-ból ismeretes. A kanadai brit gyarmat, New Brunswick hiú postamestere, Charles Connell, saját képmását tette Viktória királynő helyett az ötcentes bélyegre. Vagyis egy világritkasággal kezdődik a tematikus válogatás kronológiája. Európában elsőként Románia jelentkezett 1903-ban, méghozzá egy lovas postaszeker személyzetével. Afrika még az öreg kontinensnél is hamarabb lépett elő postástémával. Szudán első tevés postása 1898-ból származik. Az ázsiai *korelnök* egy Fülöp-szigeteki bélyeg 1906-ból, amely bennszülött kézbesítőt mutat be. A legkisebb földrészt, Ausztrália csak 1949-ben köszönt be egy lovas postás címmel. Magyarország sem sokkal korábban. 1946-os az a lovas futár, amely a köztársaság kikiáltásának emlékére bocsátott ki.

A legtöbb postást ábrázoló bélyeget viszont éppen hazánk adta a világnak. Nem kevesebb, mint 53 különbözőt találunk nemzeti katalógusunkban. Utánunk sorrendben Belgium (48), Nagy-Britannia¹¹ (37), Paraguay (36), Franciaország (32), Kuba (34), USA (32), Portugália (30). Németföldön még a magyaroknál is gyakrabban ábrázoltak postásokat, ám a sok államalakulat együttesen termelt 70 ilyen bélyeget, egyenként elmaradnak a felsoroltaktól.

A katalógusokat lapozva számos esetben találkoztunk ugyanazzal az ábrázolással, olykor komplett sorozatokkal is, más-más ország neve alatt. Többnyire a gyarmatbirodalmakban volt gyakorlat ugyanazt a grafikát minden régióban kiadni. Ezért az 1949-es UPU-jubileumot köszöntő négycímetű brit bélyegsor mind az öt világrészen fölbukkan. Közülük kettő a mi válogatásunkba is bekerült. Hasonló azonosság figyelhető meg az UPU-alapító Heinrich von Stephan halálának 100. évfordulójára kiadott négycímetű sornál is. Mivel ez 1997-ben volt, nincs ilyen közös történelmi szál, a konkrét okot nem ismerjük, miért pont azok az országok adták ki párhuzamosan az egyforma bélyegeket. A kulturális összetartozást és az 500 éves európai szervezett postaszolgálatot szimbolizálja az a Dürer-metszet alapján készült lovas futárt megjelenítő bélyeg, amelyet 1990-ben egyidejűleg hoztak forgalomba Ausztriában, az NDK-ban, az NSZK-ban, Nyugat-Berlinben és Belgiumban. Érdekes, hogy Magyarország ugyanezt a témát szintén Pro Philatelia név alatt, de blokkformában örökölte meg.

¹⁰ Néhány a gyűjteménytári részből azonosíthatatlan.

¹¹ Főként a Csatorna-szigetek önálló kibocsátási joga révén tört előre a köztudottan sokáig motívumszegény brit filatélia.

Földrészek közös témaként különböző bélyegképekkel is megemlékeztek a postásokról, a hírtovábbításban dolgozókról. Európában 1979-ben a postatörténet volt a közös tematika, 1990-ben a postaépületek. Az Újvilágban 1994-ben és 1997-ben választották a postást kontinentális témának.

A posta és a bélyeg elválaszthatatlanságára utal az a körülmény is, hogy az országok nagyon sokszor a bélyegnapi kibocsátásaikon ábrázolják a hírvivőket. További biztos találati felület a kutatás során: az UPU-évfordulók (1949, 1974, 1999) és Sir Rowland Hill, a postabélyeg kiötlőjének születési és halálozási jubileuma. Nem utolsósorban pedig 1990-et vizsgáltuk át alaposan, hiszen a 150 éves bélyeget többféle postásábrázolással ünnepelték.

A bélyegen megörökített legkorábbi nemzetközi postatörténeti eseményt Kolumbiának köszönhetjük. Az 1838-ban a csak nemrég függetlenné vált Kolumbia, Venezuela és Ecuador postái vezetőinek részvételével megtartott bogotái kongresszus alakjairól 1957-ben adtak ki bélyeget.

A fentebb taglalt katalógusvázlat pontjait végigkövetve is szolgálhatunk néhány érdekes adattal. A feldolgozottság ismertetett állása alapján az egyes kategóriákhoz még nem rendelhetünk végleges számokat, azok összesítése csak a képi rögzítés befejeztével lesz időszerű. Ennél is nagyobb gondot okoz a számszerűsítésben, hogy a bélyegek nem elhanyagolható hányada egyszerre több kategóriába is besorolható lenne, mivel egyszerre látunk rajta például hajót, autót vagy repülőgépet, illetve gyalogos és lovas vagy kerékpáros és motoros postást is. Máskor meg többféle tevékenységet mutatnak be egy címleten vagy blokkon.

A hírvivés módjait meglepő változatossággal mutatják be a bélyegek. Erről már önmagában az alkategóriák nagy száma is árulkodik.

Népes a gyalogpostások tábora. Az ókortól napjainkig, a sarkkör vidékétől az Egyenlítőig terjed a skála. A trópusi ágyékkötős öltözetűtől a parádés egyenruháig változatos megjelenésűek a derék kézbesítők. A kuriózumokat az egyesült Németország (1994) egy a befagyott Havel folyó jegén korszolyázót ábrázoló bélyege, illetve a csendes-óceáni kis szigetállam, Niuafo'ou¹² (1996) négycímletű úszó postás sora adja. Az első gyalogpostásról készített bélyeg az Egyesült Államokban jelent meg (1885).

*Bennszülött kézbesítő
Új-Kaledónia, 1967*

*Kézbesítő a befagyott
Havel jegén
Németország, 1994*

*Izlandi kézbesítő
Izland, 1974*

*A postás és a címzett
Ausztria, 1972*

¹² Angol neve Tin Can Island, ami magyarul annyit jelent: Bádogdoboz-sziget.

A válogatást végzőnek is lehet kedvence. Egy mondat erejéig hadd tárja az olvasó elé: Svédország 1962-ben a kézbesítő lábnymairól készített két színváltozatban bélyeget. Nem látható tehát rajta a postás, ám e szimbólum akár az egész motívumgyűjtemény emblémája is lehetne.

Lovasokból kiállíthatnánk egész regimentet. A Római Birodalom katonai hírvivőjétől az ausztrál szavanna jelenkorban is aktív kézbesítőjéig százas nagyságrendű kínálatot találtunk. Legkorábban Mexikó adott ki ilyent (1895). Egyedi megformálású a lovon ülő postást csomagszállító lóval együtt láttató román bélyeg (1992). Az Egyesült Államok postatörténete híres epizódjának állított emléket a Pony-Express címmel (1940). Portugália (1979) pedig a pestisjárvány idején alkalmazott kézbesítési módot ismertette meg az utókorral.

Üzenetet, csomagot elvinni más állat hátán is lehet. Majd száz éve került bélyegre az első öszvér a Monarchia által megszállt Bosznia-Hercegovinában (1906). Teveposta csaknem minden észak-afrikai és arab állam kiadásában szerepel. Szudánnak például nincs is másféle postásábrázolása. Jutott a kétpúpú fajtából Mongóliába, ott még jak- és szarvasposta is működött. Bármily hihetetlenül hangzik, még a szarvas hátára is fölpattantak, amint azt 1961-es és 1974-es bélyegek tanúsítják. Elefántos kézbesítőt Laoszban örökítettek meg (1992).

Ugyancsak nagy kedvenc a postakocsi. A tervezők zöme az európai postahálózatra támaszkodhat, de az amerikai kontinensen is fejlett volt a küldemény- és utasszállítás e formája, s ez a bélyegeken is tükröződik. Érthetően Afrika és Óceánia kevésbé preferálja ezt a motívumot. Viszont alig kényszerültünk postakocsit mellőzni kocsis híján, a kettő annyira összetartozik. A kocsiposta is Mexikóban lett először bélyegtema (1895), hasonlóan a lovashoz. E kategória gyöngyszeme az 1984-es öt címetű brit sor, amely konkrét eseményeket örökít meg, az exeteri postakocsi lovait ért kutyatámadástól az edinburgh-i járat 1831-es nagy hóban történt elakadásáig. Különleges a rendeltetése a Dánia által 1951-ben ábrázolt Kugelpostnak¹³, amely valójában a nedves skandináv éghajlat viszontagságaitól óvta a küldeményeket.

A London–Weymouth–Jersey postajarat a 19. században Jersey, 1983

Bianconi-postakocsi 1836-ból Írorság, 1979

Kétkerekű postakocsi a 19. századból Hollandia, 1943

Golyóposta Dánia, 1951

¹³ Golyóposta.

A klasszikus postakocsi mellett persze az ökrös szekér is előfordul nem egyszer. Figyelemre méltó változat a különleges faunája révén szarvast, kuttyákat, illetve zebut befogó postaszolgálat megörökítése néhány országban. Előbbiekhez persze nem kocsi, hanem szán dukál. Szarvasfogattal a Szovjetunió (1979, 1987), kutyaszánnal Grönland (1972) jelentkezett. Rejtélyes, miért a karib-tengeri mini állam, Saint Vincent bocsátott ki vietnami zebufogatos postásábrázolást (1997).

A fogat után vegyük sorra a többi közúti, kerekes járművet. Postás és kerékpár majdhogynem összenőtt a hétköznapi tudatunkban. A legrégebb ábrázolás 1902-ből való, az Egyesült Államokból. Ez a motívum szintén világméretű népszerűségnek örvend, mindenfelől találunk ilyeneket. Hol a *drótszamárra* támaszkodik a levélhordó, hol meg épp száguld vele. Komolyabb számú kibocsátásról, ez sem meglepő, a Tour de France országból számolhatunk be. A japán postás riksa szintén az emberi erő által halad (1995). Egy újabb háromkerékű eszköz a tricikli, hosszúszoknyás postáskisasszony hajtotta a 20. század elején Németországban (1997). Két keréken gurul, de jóval kényelmesebb a motor. Napjainkhoz közeledve sűrűsödik az ábrázolása. Ám elég régen, 1922-ben rajzolta bélyegre egy tervező – hol másutt? – a motorizáció hazájában, az Egyesült Államokban.

Az autós szekció *alapítója* az osztrák kiadású bosznia-hercegovinai katonai postautót bemutató darab 1906-ból. Feltűnően sok az ábrázolás a technikai civilizációval kevésbé megáldott régiókban. Valószínűleg azért, mert a fixtelepítésű hálózat arrafelé gyérebb, mint a fejlettebb országokban. Autóbusszal ritkábban találkozunk. A legérdekesebb az Elefántcsontpart (1971) által kiadott bélyegen látható 1925-ös postabusz. Nem kevésbé a Dominikai Község 1990-es sorának egyik darabja, amely lóvontatású postabuszsal lepi meg a közönséget.

Az egyéb jármű kategória igen tarka képet mutat. Kezdjük a szárazföldön, vagyis a vonattal. Itt szinte kizárólag a csomagok ki- és berakodását örökítették meg a grafikusok, kivéve néhány mozgópostai munkáról szóló címetet (az első: Franciaország, 1951). Majd vízre szállunk, és jön a hajó. Postások természetesen a kikötői rakodáskor vesznek körül. Kivéve néhány nevesített postást. Közülük itt csak a szamoai vitorlás postaszolgálat megteremtőjét, William Willist emeljük ki. Szamoa (1974) olyan bélyeggel tisztelgett érdemei előtt, amelyen az óceánt szelő hajója útját a háttérnek rajzolt térkép-vázlaton jelölik Ausztráliától Peruig. Finnország (1938) az északi hómezőkön szántalpon közlekedő vitorlás hajó körül szorgoskodó postásokkal népesítette be egyik bélyegét. Kisebb vízi járművekkel is szállítottak csomagot, levelet. Csónakkal több ország is ábrázolta a hírtovábbítókat, motorcsónakkal csak Románia (1974) és Benin (1978). Légi jármű és postás két kivételtől eltekintve a repülőtéri ki- és berakodásnál látható együtt. E kivételek egyike a Párizs porosz ostroma alatt működő ballonpostának állít emléket (Franciaország, 1955). A másikon az északi hómezőről felszálló helikop-

Légiposta-berakodás
Jugoszlávia, 1939

Ballonposta Párizs porosz
ostroma (1870–71) alatt
Franciaország, 1955

*Távíróhivatal 1863-ban
NSZK, 1979*

*Kézi kapcsolású
telefonközpont
Kiribati, 1988*

*Középkori postafutár
Svájc, 1960*

*Az ausztráliai posta születése
1809-ben, Isaac Nichols,
az első postamester
Ausztrália, 1959*

ter után int a postaszákokat átvevő postai alkalmazott, de a kabinban fölsejlő két alak is lehet postás (Svédország, 1958). Az első, légipostát postásokkal megjelenítő bélyeg Finnországban látott napvilágot (1938).

A következő csoportosítás a tevékenységeké. Postahivatalon belüli munkákra számos példát találtunk. A salter mögött ülők sokaságából most a bélyegárusítót emeljük ki (Izland, 1974; Togo, 1995). Nem az ügyfelekkel foglalkoznak a Guernsey szigetén dolgozó postások, ám szintén bélyeget kezelnek az expedíáló teremben (1979). Levélosztók, csomagrakodók és osztók, távírdai dolgozók ugyancsak szép számmal akadnak a válogatásban. Ritka darab a pénzkezelői tevékenység (Belgium, 1963) és a postatakarékpénztári szolgálat (Szenegál, 1990).

A szabadban szorgoskodó telefonhálózat-szerelőkre először 1940-ben fordítottak figyelmet a bélyegtervezők, méghozzá Jugoszláviában.

A legklasszikusabb tevékenység a kézbesítés, ennek megfelelően se szeri, se száma ábrázolásuknak. Ám változatosságuk fölöttébb szemet gyönyörködtető, és rengeteg új ismeret forrása akár csak eme kategória végigtekintése. Fáraóknak, királyoknak levelet hozó futárok, mindenféle éghajlati viszonyokkal viaskodó küldöncök, parádés egyenruhát viselők, a postás életében előfordulható kedves pillanatok egyaránt megihlették a grafikusokat.

Az utcai levélszekrények ürtőit is jó néhány bélyegen ott vannak.

A postamestereket két osztályba sorolhatjuk. Az egyikbe a királyi koncessziós postaszolgálatok vezetőit, a postaműködtetési jogok birtokosait, valamint az állami postaszolgálatok vezetőit sorolhatjuk. Őket, mint személyiségeket örökölték meg bélyegen a 15. század végétől a 19. század végéig, Franz von Taxistól Heinrich von Stephanig. A másikba a gyakorló postamestereket, akik kisebb-nagyobb hivataluk élén munkálkodtak egy-egy településen. Róluk jellemzően európai és 18-19. századi ábrázolásokat láthatunk hivatali épületük előtt vagy annak belsejében.

Érdekes, bár igen szűk csoportot alkotnak a hadszíntereken szolgáló tábori postások életéről szóló bélyegek. Kína (1949) jelentkezett ilyennel legkorábban, majd belga (1968) és francia (1971) példányok követték.

Ezután nézzük, milyen „személyiségtipológiát” állíthatunk föl gyűjtésünket átvizsgálva. A valós személyek

között Sir Rowland Hill vezet. Elsőként 1938-ban Brazília adózott emlékének bélyeggel és blokkal, majd találmányának centenáriumán, 1940-ben egész sor latin-amerikai ország és Portugália követte a példát. A rangsor másodikja vitathatatlanul Heinrich von Stephan, az UPU kezdeményezője. A róla készült bélyegek sorát Németország (1924) nyitotta meg. Hillhez hasonlóan valamennyi földrészen több kibocsátást is szántak emlékének. Ezután egy-két ábrázolással egyes nemzeti posták alapítói és kiemelkedő fontosságú alakjai következnek. Legföljebb Franz von Taxis, az első országhatárokon átnyúló európai postahálózat kiépítője érdemelt nagyobb figyelmet náluk, akiről több ország is megemlékezett. Pontosabban a Taxis család is, mivel Belgium 1952-ben 11 tagjáról adott ki ugyanennyi címletű sort. Kivételes postatörténeti remekmű. A második világháború után jó évtizedig szinte minden bélyegnapon a francia királyi posta vezetészemélyiségeinek portréi ékesítették az ünnepi címletet. A nevesített bélyegekről norvég, svéd, brit, portugál, spanyol, csehszlovák¹⁴, svájci, magyar¹⁵, belizei, el salvadori, hondurasi, egyesült államokbeli, kanadai¹⁶, kubai, perui, japán, tajvani¹⁷, indonéz, iráni¹⁸, ausztrál postai tisztviselők tekintenek ránk. Ebből a listából kiemelhetjük még a japán posta első főigazgatóját, Hiszoka Maesimát (1927), akinek arcképét a legtöbbször adták ki hazájában, hét ízben és 12 címleten, a japán postásábrázolások csaknem felén. Ezzel ő a rangsorban harmadik.

A nevesített, de nem valós személyekről készült postászmotívum a mitológia felé vezet. Bibliai, görög és római alakokat találunk néhány bélyegen. Gábiel arkangyal, az égi hírnök először Argentínában jelent meg ebbéli minőségében (1944), majd Portugália¹⁹ (1962), Finnország²⁰ (1985) és a közelmúltban függetlenné vált Kelet-Timor szentelt neki egy-egy címletet. A Karácsony-sziget (1979) stilizált mozaikképen, a Salamon-szigetek (1974) az UPU-centenáriumon szokatlan módon, origami formában készített Gábielt vitt bélyegre. Gábielen kívül a keresztyén kultúrkörből még Szent Zénónnak jutott szerep (Görög-

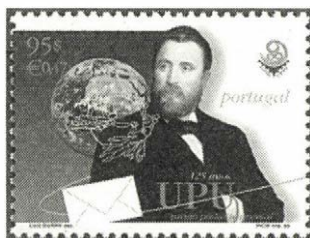
*Gyarmati postatisztviselő és
bennszülött kézbesítő
Pápua Új-Guinea, 1980*

*Tábori posta az első
világháborúban
Franciaország, 1971*

*Sir Rowland Hill és
a Black Penny
Bahama-szigetek, 1979*

*Heinrich von Stephan
Portugália, 1999*

¹⁴ A Paar családról 1986-ban.

¹⁵ Gervay Mihályról 1991-ben és 1994-ben.

¹⁶ Méghozzá Benjamin Franklin, aki az amerikai és kanadai államok közös főpostamestere is volt.

¹⁷ Fura módon egy britnek szenteltek figyelmet.

¹⁸ Itt a postaügyi miniszter került bélyegre 1987-ben. Vajon postai alkalmazottnak számított-e?

¹⁹ Festményreprodukció.

²⁰ Egy skandináv postatérképet mintázó blokk szegélyén.

ország, 1969, ikon). A leggyakrabban Hermész²¹, avagy Merkúr²² köszön ránk az utak istene, az istenek hírnöke alakjában, mint a már említett 1949-es brit UPU-sor egyik darabján is. A szerelem postásaként megjelenítve Ámor egy osztrák bélyeg fő motívuma (1952).

Rajzfilmfigurákat csak emberi alakban ábrázolva válogattunk be. De idevehetjük a kabalafigurákat is, amilyen a mi Postás Bálintunk (1998). Belgium 1984-ben egy hupikék törpikével kedveskedett az ifjú bélyeggyűjtőknek. A Szovjetunió (1988) egy *Posta* című rajzfilm jelenetét adta egyik blokkja témájaként, Franciaország (1993) pedig filmplakáttal tisztelt meg a kézbesítők előtt.

Postások civilben, ez lehetne egy újabb téma gyűjtőneve. Kevés ilyent találtunk, de nagyon érdekes, hogy az ábrázolások hosszú sorát felvonultató franciák először sportoló és szabadidejüket sétával töltő postásokat mutattak be (1937). Németország pedig a háborús készülődés szellemében biztonsági gyakorlatra masírozó, illetve repülőgépet építő, valamint sportoló postásokkal jelentkezett (1939). Kuba nyugdíjas postásokról adott ki bélyeget (1947).

És egy köztes téma: Bulgária két ízben (1950, 1959) adott ki bélyeget az 1918-as postássztrájk emlékére. Vagyis nem éppen civil tevékenység, de nem is munkavégzés közben láthatók a hírközlés munkásai.

A történelmi korok szerinti felosztás önmagáért beszél. Ezzel kapcsolatosan csak néhány érdekességet emelünk ki e helyt. Az ókori hírvivők ábrázolásában egyiptomi gyalogos (Egyiptom és Ausztria, 1984) és csónakos (Kuba, 1984), Szasszanida-gyalogos (Irán, 1970), római lovas (Ausztria és Kuba, 1985) és kocsis, ún. *cursus publicus* (Olaszország, 1976) fordul elő. A középkornak inkább a késői időszakát elevenítik meg a bélyegek, érthetően, hiszen a futárszolgálatok szervezettsége ekkor tett szert olyan jelentőségre, hogy egyidejű ábrázolását fontosnak tartották, s e forrásokra támaszkodnak a mai grafikusok. Ahogy közeledünk napjainkhoz, úgy szaporodnak a postásmotívumok.

Az ábrázolástípusok közül néhány festményreprodukcióra hívjuk föl a figyelmet. A már említett portugál Gábiel²³ és görög Szent Zénón-kép mellett egy Van Gogh-alkotás is bélyegre került, a címe: Roulin, a levélhordó. Románia²⁴ két festménnyel jelentkezett a 70-es években.

*Ámor, a szerelem postása
Ausztria, 1952*

*Origami postás
Salamon-szigetek, 1974*

*Hupikék törpike mint postás
Belgium, 1984*

²¹ A görögöknél.

²² A rómaiaknál.

²³ Festője: Caspar Vaz.

²⁴ E. Volkens: *Postakocsi*, A. Verona: *A postakocsis*.

Dürernek *A nagy lovasfutár* című metszetét említettük korábban. Ezenkívül jó néhány korabeli grafika nyújtott ötletet postával összefüggő bélyegek elkészítéséhez. Alkotóik és címeik kiderítése általában meghaladja lehetőségeinket, csak egy-két esetben rendelkezünk biztos adatokkal. A 65. Bélyegnapra kiadott magyar blokk Helbing Ferenc *Lovasfutár* című grafikájáról készült. Finnország 1985-ben bocsátott ki blokkot Skandinávia egy régi postatérképével, ami szintén látványos megoldás.

Az utóbbi három évtized termésében bukkantak föl a gyermekrajzok a postást ábrázoló bélyegeken. Belgiumtól a Szovjetunióig át Japánig sokfelé éltek ezzel az ötlettel.

A szobrok, reliefek, cégtáblák elsősorban európai országokban kaptak teret. Kevés számú előfordulásuk közül Rowland Hill szobra érdemel említést (pl. Írország és Szamoa, 1979) többszöri felhasználása okán. Igazi különlegességet egy 1958-as lengyel bélyegen láthatunk. Az első lengyel postamester, Prosper Prowana síremlékét. A szarkofág tetején fekvő Prowana szobráról nem tudjuk, vajon korabeli alkotás-e, de feltételezhetjük. Nem hétköznapi, témaválasztása miatt sem, az 1963-as belga bélyeg postai pénzkezelést bemutató domborművével. Az olasz posta 1976-ban Traianus oszlopának egyik jelenetét, a *cursus publicus*-ábrázolást adta ki. Cégtáblán látható királyi postakocsit és alkalmazottait az NSZK vitt bélyegre 1980-ban.

Külön kategória lehetne a bélyegtervezők saját grafikai megoldása, de mivel a fentebb sorolt forrásokat alapul vevő bélyegek is végső soron az ő közreműködésükkel valósultak meg, így akár az összezt idevehetnénk. A saját ötletekből kiragadva tetszetős a Rowland Hillt postai körbélyegző formában megmutató 3 címletű sor (Barbados, 1979).

A földrajzi hely szerinti csoportosításnál zömmel a saját országbeli hírvivőkkel szembe-sülhetünk. Azonban jelentős számú bélyegről nem állapítható meg egyértelműen, úgymond hová valósi a rajta látható postás. A más földrajzi helyen szolgáltatók ábrázolását a katalógus általában jelzi, máskor a bélyegkép árulkodik kétséget kizáró módon.

A bélyegfajták csoportosításában a legnépesebb természetesen a hagyományos levél-bélyegké. Vegyesen találunk forgalmi és alkalmi kibocsátást postásábrázolással. Néhány ország csomagbélyegén²⁵ is előfordul, portóbélyegen²⁶ szintén. Immár a legújabb keletű típust, az automatabélyeg²⁷ is kezdik meghódítani.

*Az első lengyel postamester,
Prosper Prowana síremléke
Lengyelország, 1958*

²⁵ Belgium, Bulgária, Uruguay, USA.

²⁶ Magyarország, Portugália, Románia, Svédország.

²⁷ Portugália, Spanyolország.

Egy kérvény margójára

A Postamúzeum állandó kiállításában egy érdekes rajzos kérvény látható az íratgyűjteményt bemutató tárlóban. Győr III. kerülete, népies nevén *Jancsifalu* lakói nyújtották be a Soproni Postaigazgatósághoz. A beadványt a Zombor u. 46. szám alatt lakó Schima A. Bandi iparművész, aranykoszorús nagymester írta meg ónémet írással, és 1947. augusztus 12-én továbbította az illetékes igazgatósághoz.

A jancsifaluiak, akik Győr város mostoháinak érezték magukat, mert ki voltak zárva a városi modernizáció áldásaiból, azért ragadtak tollat, hogy kérjék régi levélkézbesítőjüket, Biczó József visszahelyezését az alább közöltek szerint.

Tekintetes Igazgatóság! A magát már az égis feltornászott, s szinte elérhetetlen postatarifa mellett igazán ritkaságszámba megy, ha a postás – hön öhajtott – látogatásával tiszteli meg házunkat. Ma valóban boldogabb az az ember, ki analfabéta, azaz írni, olvasni nem tud, s így nincsenek meg neki ama kínos lelki gyötrelmei, hogy nem írhat, és hogy nem kap levelet. Az olyan szubjektum, ki nem esett a kultúra átkába, nemcsak horribilis kiadásoktól kíméli meg magát, hanem még sok bosszúságtól, gondtól és rosszérzéstől is. És mégis – mindezek dacára és ama körülményre való tekintettel is: miután a kérlelhetetlen sors kultúreberekké faragott bennünket – lelki szükséglet lett nekiünk a levelezés, az írott szavakkal való érintkezés szeretteinkkel.

Ha postást látunk, egy darabkát látunk benne a tőlünk távol élő szülők, testvérek, rokonok, barátok testéből, lelkéből, pedig ő csak az egymástól távol lévő vérségi és lelkiességi összetartozók lelki kisugárzásának kolportörje¹. Sem a rendőr, sem a vasutas, sem a finánc, sem a katona, de semmiféle más egyenruhás nem tudja magát olyannyira és marandóan a szívünkbe csempészni, mint a postás.

Ő rá gondolunk már felébredéskor, amikor is némán kérdezzük sűrűn magunktól: Vajon hoz-e ő ma levelet nekiünk? Mennyit jelent ma a durva életgondok és fájdalmas elesettségünk testet, lelket őrlő napjainkban egy-egy levél szeretteinktől, amelyet nekiünk meghozza gyorsan és biztosan a megszokott szimpatikus kézbesítő.

Olykor még a legnagyobb bánatunk mellett is kirajzolódik belső eksztázisunk² mindnyájunk horizontális irányba kiszélesedő arcára. Igen, a megkedvelt kézbesítő számunka a nemes vág, a boldogító remény és a meleg szeretet lelkes közvetítője!

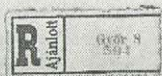
Biczó József

¹ Kolportör: hírterjesztő.

² Eksztázis: elragadtatás.

A Magyar Posta
tekintetes
Igazgatóságá-
nak
Sopron.

TOVÁBBITOTTA :
SCHIMA A.B. IPARMŰVÉSZ,
MAGYARORSZÁG ARANYKOSZORÚS
MESTERE. GYŐR, ZOMBOR U. 46.

A füzött kiviteli futott levél borítója

Tekintetes Igazgatóság!

„A magát már az égiq fellorná-
szott, s szinte elérhetetlen póstatari-
fa mellett, igazán ritkaságszámba
megy, ha a posztas = hön dhajlott = lá-
togatásával fizeteli meg házunkat.

Ma valóban boldogabb az az
ember, ki analfabéta, azaz írni olvas-
ni nem tud, s így nincsenek meg ne-
ki ama kínos lelki gyötrelmei, hogy
nem írhat és hogy nem kap levelet.

Az olyan szubjektum, ki nem
esett a kultúra = átkába = nemcsak
horribilis kiadásokról kimeli meg
magát hanem még sok bosszúság-
ról, gondtól és rosszerzésről is.

És mégis, — minderek dacá-

Mi, jancsifaluiak, mint Győr város mostohái, kik a vízvezeték, a csatornázás, a gáz, a kövezés, az aszfaltozás, a rendőri őrködés, az autóbusz stb. áldásaiból ki vagyunk zárva, még a demokrácia előestéjén is csak tisztos, hosszú szolgálatban teljesen enervált³ kézbesítőkben részesültünk, s bizony nem egy esetben a harmadik utcában kellett leveleink után – éppen nem kellemes – magánnyomozást eszközölni.

Szinte boldogítóan hatott ránk, amikor annyi anomália⁴ után, a demokrácia hajnalán, egy fürgé lábú, derült képű s végtelen szimpatikus kézbesítőt kaptunk, kinek mindenki örült. Sajnos, örömünk nem tartott sokáig, mert néhány hónap múlva a mi derék kézbesítőnk az itteni tisztelt feljebbvalói más szolgálati terepére⁵ osztották be. (Bizonyára kitűnő alkalmasságánál fogva.) Mi akkor nagyon sajnáltuk őt nélkülözni. Most pedig, hogy mint helyettesítő kézbesítő rövid időre megint megjelent mostoha városrészünkben, újból felhangzott szerte ama igen érthető közóhaj: Legyen megint ő a mi postásunk!

Ennek okából tiszteletteljes kérésünk tehát: Szíveskedjen a mélyen tisztelt Igazgatóság a becses irányítása alatt álló győri posta nagybecsű Vezetőségénél odahatni, hogy a mi kedvelt, megszokott, ügyes kézbesítőnk ossza be megint hozzánk, Jancsifalura.

Nagyon kérjük a mélyen tisztelt Igazgatóságot, hogy a demokratikus őszinteséggel feltárt kérésünket hallgassa meg, megengedve nekünk, hogy a nagy választások⁶ idejében mi is választhassunk, és pedig, hogy szavazatainkat egyhangúan Biczó József kézbesítőre adhasuk le. Ennek megértése reményében örömet előlegezzük a mélyen tisztelt Igazgatóságnak hálás köszönetünket, és vagyunk teljes tisztelettel, Győr III-ik ker. egy részének (a népies Jancsifalu) összlakossága nevében: Schima A. Bandi ... Győr, 1947. augusztus 12-én.

Bizonyára sok látogató szeretné tudni, hogy az összesen 182 személy által aláírt beadvánnyal sikerült-e visszahelyeztetni Biczó József levélkézbesítőt Jancsifaluba.

2003. július 1-jén a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány a jogutód nélkül megszűnő Postai és Távközlési Munkaerőnyilvántartó és Nyugdíjelőkészítő Egyesülés több mint 700 ezer archivált, illetve papíralapú dokumentumait maradó megőrzésre átvette. A dokumentumok – szolgálati táblázatok és munkaviszonyt igazoló lapok – a három alapító vállalat és az általuk alapított társaságok – alapítványok, egyesületek, egyesületek – munkavállalóinak személyi és szolgálati idejére vonatkozó adatait tartalmazzák. A posta történetének szerves részét képező nyilvántartás az 1910. január 1-je után született postai alkalmazottakra, illetve a postától kivált munkavállalókra vonatkozik 1996. december 31-ig bezárólag.

Ebben a nyilvántartásban Biczó József szolgálati táblázata a 16 236. számon található, amely szerint 1916. május 27-én a Vas megyei Vámoscsalád–Sárvár járásban született. Édesapja, Biczó Tamás szintén postás volt. Édesanyja leánykori neve Nagy Emerencia. Biczó József feleségével, az 1922. január 23-án született Gizellával, 1945. november 10-én kötött házasságot. Két gyermekük született: Zsuzsanna Mária 1948. január 1-jén, Csaba József pedig 1956. április 18-án.

A jancsifaluiak beadványa Biczó Józsefet derült képű kézbesítőnek írja le. 1947-ben már két éve élt boldog házasságban, és felesége szíve alatt hordta leánygyermeküket, oka volt a derűre.

³ Enervált: fásult, kimerült.

⁴ Anomália: rendellenesség.

⁵ Terep: terület, tér.

⁶ Nagy választások: az 1947. augusztus 31-i országgyűlési választások.

Szolgálati táblázatát 1942. szeptember 23-án állították ki Győrben, a rajta látható ovális bélyegzőben a *M. kir. Posta és Táviráti Hivatal Győr 2* szöveg olvasható. Eszerint postai pályafutását a 2. számú postahivatalnál 1942. augusztus 30-án kezdte ideiglenes kiegészítő altiszti munkaerőként. Fogadalmat is ekkor tett. Pályafutása alatt kétszer kapott kiváló dolgozói kitüntetést. Nyugdíjba vonulása alkalmából – 1978. november 30-án – vezérigazgatói elismerést. Az iratokból, sajnos, nem derül ki, hogy Biczó József nyugdíjazásáig Győr város mely kerületében dolgozott.

A szolgálati táblázat első oldalán – bal oldalt felül – egy téglalap alakú keretben *Tűzharcos* felirat, valamint a kitüntetések között *Kitüntetve a Tűzkereszt I. fokozatával (3845/1944)* bejegyzés található.

Az 1941 novemberében alapított Tűzkereszt kitüntetés bronzszínű, szélesedő szárú kereszt, szárain fekete, hornyolt szegéllyel. Kör alakú középpajzsának előlapján *A hazáért* felirat, alsó keresztszárában a hadjárat, hátlapján az alapítás évszáma látható. Anyaga bronzolt hadifém, mérete 39×36 mm. Fehér-vörös szegélyes, keskeny zöld-fehér harántcsíkos selyemszalagon függ. Ezt a harctéri kitüntetést a háborús részvételért, sebesülésért, rokkantságért adományozták. Három fokozata volt. A II. fokozat abban különbözik a fent leírt egyszerű III. fokozattól, hogy középpajzsa körül babérkoszorú van, az I. fokozatnál pedig a szintén megtalálható babérkoszorú mellett a kereszt szárai között két keresztbe tett kard is található. A kitüntetés első fokozatát, a Tűzkeresztet kardokkal és koszorúval a hadsereg tagjai, illetve olyan polgári egyének kaphatták meg, akik a folyamatos három hónapi frontszolgálat alatt fegyverrel harcoltak. A Tűzkereszt emlékkeresztnek és sebesülési éremnek is számított, mivel a szalagjára helyezett 3 mm-es nikkelezett fém-pántok jelezheték tulajdonosuk igazolt sebesüléseit.⁷

A fennmaradó, Biczó Józsefet ábrázoló fényképen jól látható a Tűzkereszt kardokkal és koszorúval kitüntetés, selyemszalagján pedig egy darab nikkelezett fém-pánt, amely igazolja értesüléseinket, miszerint Biczó József harcolt a II. világháborúban, és az orosz fronton lábsérülést szenvedett. Sajnos, a kitüntetés költözködés közben elveszett.

Biczó József családja: felesége, leánya és fia jelenleg is Győrben él. Leánya elmondása szerint nem ismerték a jancsifaluiak beadványát, de lélekben a benne leírtak mélyen megérintették őket: fájalmukat felszakította, mivel Biczó József 1991. augusztus 5-én eltávozott az örök hazába.

Biczó József hű és kitartó felesége élete során a nyugodt családi hátteret biztosította a házi és házkörűli, valamint a gyermeknevelési teendők ellátásával. Gyermekei és két unokája nem lettek postások, más pályát választottak.

A jancsifaluiak közül még ma is többen emlékeznek a szolgálatkész postásra, bár kérésük nem teljesült. Biczó Józsefet Győr belváros egyik kiemelt körzetébe helyezték, ahol nyugdíjazásáig, 1978. november 30-ig szintén közmegbecsülésnek örvendett.

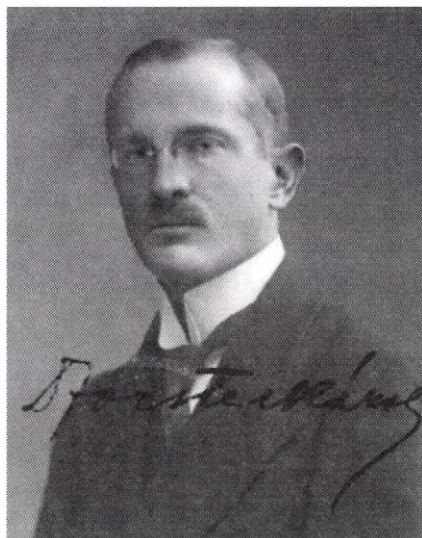
Rövid írással a lakosság szeretetét és megbecsülését kívívó egyszerű kézbesítő életútjából mutattam be néhány adalékot kérvénye margójára, már csak azért is, mert napjainkban is nagyon sok, a lakosság által megbecsült szaktárs rója nap mint nap az utcákat.

⁷ Makai Ágnes – Héri Vera: *Kereszt, érem, csillag. Kitüntetések a magyar történelemben*. Budapest, 2002. Helikon Kiadó. 40., 230. p.

Dr. Forster Károly beszámolója az 1939. évi postakongresszusról

Dr. Forster Károly alább közölt beszámolóját a Benczur utcai székházban tartotta 1940. január 16-án a csaknem teljes számban megjelent Jogász és Mérnök Tisztviselők Országos Egyesületének tagtársai, valamint a kincstári postahivatalok vezetői részére. Az *Egyesületi Értesítő* februári száma szerint a magas színvonalú és rendkívül érdekes, mindvégig élvezetes előadást nagy figyelemmel hallgatta végig a lelkes közönség, majd szűnni nem akaró tapssal köszönte meg a színes, a hajóút és a kirándulások élményeit, valamint az Argentína különös világát is bemutató beszámolót.

A Magyar Királyi Postánál eltöltött közel 29 év alatt dr. Forster Károly igen fontos és magas tisztségeket töltött be. Mindezek ellenére kortársaihoz hasonlóan személyéről és munkásságáról összefoglaló írásos mű nem készült, a Postamúzeum könyvtárában fellelhető gazdag

Dr. Forster Károly

szakirodalomban is csak igen rövid tényszerű közléseket olvashatunk róla. Sajnos tárgyi és dokumentációs gyűjteményeink is nélkülözik a személyével kapcsolatos emlékeket, egyetlen írásos dokumentumunk a jelen kongresszusi beszámoló¹, amely azért is különleges, mert a személyes hangvétellő visszaemlékezés, ha csak egy villanásnyira is, a szakember mellett megmutatja nekünk Forster Károlyt, a magánembert is.

Dr. Forster Károly 1884. november 4-én született Gyönkön, Tolna megyében. A középiskolát a budapesti kegyesrendi főgimnáziumban, egyetemi tanulmányait a Budapesti Királyi Magyar Tudományegyetemen végezte, ahol sikeres vizsgái után 1906-ban kintüntetéssel avatták a jogtudományok doktorává. Postai munkásságát 1909. október 21-én kezdte napidíjas fogalmazógyakornokként, amely minőségében Szolnokon és Újpesten az 1. számú, majd Budapesten a nagyobb postahivataloknál teljesített kezelési szolgáltatott. 1911. július 17-én a budapesti postaigazgatósághoz került, ahol postafogalmazóvá² nevezték ki. 1914. március 4-től a vezérigazgatóság nemzetközi ügyosztályán dolgozott, június 1-től már segédtitkárként³.

¹ Dokumentációs gyűjtemény, leltári száma: D-29.512.

² *Posta és Távirtda Rendeletek Tára*, 1911. 34. szám, *Személyzetiek*. 304. p.

³ *Posta és Távirtda Rendeletek Tára*, 1914. 34. szám, *Személyzetiek*. 202. p.

Az I. világháború kitörése után a 32. gyalogezrednél hadnagyként, majd főhadnagyként szolgált. Részt vett az 1914-es lemergi, az 1915-ös kárpáti harcokban, majd a gorlicei áttöréskor megindult nagy offenzívában. Bátorságáért kétszer hadsereg-főparancsnoki, egyszer legfelsőbb dicsőítő elismerésben részesült, majd a Károly Csapatkereszt viselésére is jogot szerzett. 1916. augusztus 5-én orosz hadifogságba esett, ahol nyelvismereteit bővítette, majd Omszkban fogolytársai, a magyar tisztek részére jogi tanfolyamot szervezett.

A hadifogságból 1920 novemberében jött haza, és a vezérigazgatóság postakezelés és nemzetközi ügyek ügyosztályán postatitkárként folytatta szolgálatát, ahol 1921. október 1-jén a magyar királyi kereskedelemügyi miniszter postatanácsossá⁴ nevezte ki. 1932. június 25-én a kereskedelemügyi miniszter előterjesztésére a kormányzó dr. Forster Károly postatanácsosnak postaigazgatói⁵ címet adományozott, majd 1934. július 18-án postafőigazgatóvá⁶ nevezte ki. 1936. július 4-én a honvédelmi igazgatás érdekében évenként át teljesített értékes szolgálataiért kormányzói elismerésben⁷ részesült. A miniszter a főigazgatót 1939. július 18-án a postakezelés és nemzetközi ügyek ügyosztályának vezetésével felmentette, és megbízta a Postavezérigazgatóság postafőosztályának⁸ vezetésével. 1940. szeptember 5-én a visszacsatolt keleti országrészek posta- és távközlési szolgálatának megszervezésére és irányítására a vezérigazgatóság létrehozta a Magyar Királyi Postavezérigazgatóság keleti szervezési osztályát, amelynek vezetésével dr. Forster Károly főigazgatót bízták meg. Eredményes munkájáért a kormányzó a főigazgatónak 1941. május 31-én a Magyar Érdemrend középkeresztjé⁹ adományozta. 1941. április 17-én a katonai közigazgatás alatt álló déli országrész posta- és távközlési szolgálatának irányítására létrehozott Magyar Királyi Postavezérigazgatóság déli szervezési osztályának vezetésével szintén dr. Forster Károlyt bízták meg. A Délvidék visszafoglalásakor tanúsított magatartásáért 1941. november 21-én miniszteri elismerésben¹⁰ részesült. 1943. december 31-én a magyar királyi kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter előterjesztésére a kormányzó kinevezte postavezérigazgató-helyettesé¹¹.

Dr. Forster Károly 1921 májusától 1923 márciusáig a *Magyar Posta – A Magyar Királyi Posta Jogász és Mérnök Tisztviselői Országos Egyesületének lapja* – felelős szerkesztője, majd 1933 áprilisától 1944 decemberéig főszerkesztője volt. A szerkesztői és főszerkesztői munka mellett a lapban 1921 és 1944 között összesen 30 cikket írt. Összehasonlításként megjegyzem, hogy a cikkek számát tekintve a rangsorban őt csak dr. Mónus Ferenc előzi meg 50 cikkel, s követi dr. Havas Ferenc szintén 30, illetve dr. Kovács József 27 cikkel. Tevékenyen részt vett az 1918. április 7-én megalakult Magyar Királyi Posta Jogász és Mérnök Tisztviselői Országos Egyesületének munkájában, 1921 és 1923, 1927 és 1931 között az igazgatóválasztmány rendes tagja. Az egyesület jogászszakosztá-

⁴ *Posta és Táviráda Rendeletek Tára*, 1921. 83. szám, 30.066. számú rendelet. 445. p.

⁵ *Rendeletek Tára*, 1932. 26. szám, 85.605/1. számú rendelet. 225. p.

⁶ *Rendeletek Tára*, 1934. 34. szám, 122.992/1. számú rendelet. 223. p.

⁷ *Rendeletek Tára*, 1936. 24. szám, 104.543/1. számú rendelet. 173. p.

⁸ *Rendeletek Tára*, 1939. 34. szám, 118.150/1. számú rendelet. 264. p.

⁹ *Rendeletek Tára*, 1941. 38. szám, 240.025/1. számú rendelet. 379. p.

¹⁰ *Rendeletek Tára*, 1941. 56. szám, 263.367/1. számú rendelet. 575. p.

¹¹ *Rendeletek Tára*, 1944. 1. szám, 249.003/1. számú rendelet. 1. p.

lyának 1932 és 1934 között alelnöke; 1938 és 1940 között elnöke és a tisztikar alelnöke; majd 1941 és 1944 között az egyesület tisztikarának elnöke volt.

A nemzetközi postaszerveződések előadójaként a vezérigazgató mellett vagy önállóan több nemzetközi értekezleten, konferencián és kongresszuson vett részt. Bécsben az 1924. évi magyar–osztrák egyezmény konferenciáján; Münchenben az 1926. évi légi postai értekezleten; Hágában az Egyetemes Postaegyesület 1927. évi első nemzetközi légi postai konferenciáján; Párizsban az Egyetemes Postaegyesület 1928. évi, a IX. postakongresszust előkészítő konferenciáján; Londonban az 1929. évi IX. Egyetemes Postakongresszuson; Genfben és Nizzában a Nemzetek Szövetsége, illetve az Európai Vasútegylet 1930. évi, a hírlapszállítás nemzetközi szabályozása tárgyú konferenciáján; Párizsban a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara 1931. évi, Európai Postaunió tárgyú megbeszélésén; Berlinben a német postaigazgatóság utazási postacsekk szolgálat tárgyú, 1931. évi értekezletén; Kairóban¹² az 1934. évi X. Egyetemes Postakongresszuson; Buenos Airesben az 1939. évi XI. Egyetemes Postakongresszuson; továbbá a szomszéd államokban a kicserélő szolgálat tárgyában tartott több értekezleten, például 1936-ban Bécsben¹³, 1939-ben Helsinkiben.

1942 októberében a Bécsben tartott európai postakongresszuson képviselte a magyar postát, ahol október 19-én tizenhárom ország postai képviselői egy olyan egyezményt írtak alá, amely értelmében a különálló Egyetemes Postaegyesületet és a Távközlési Nemzetközi Egyesületét összevonták, és megalakították az Európai Posta- és Távközlési Egyesületet. Dr. Forster Károly a kongresszuson az egyesület szervezetét és alkotmányát kidolgozó IV. bizottság elnöke volt, aki a kongresszus teljes ülésén az Európai Posta- és Távközlési Egyesület megalakulásáról szóló javaslatot terjesztette elő. 1943 júniusában az európai állandó postai bizottság értekezletén vett részt Koppenhágában.

E gazdag életpálya csúcán vezérigazgató-helyettesként dr. Forster Károly 1944-ben csupán egy évet tevékenykedhetett, hiszen az 1945-ben átszervezett magyar posta intézményét új vezetők irányították a korábbi vezetők teljes mellőzésével. A közel 29 éves töretlen postai pályafutás végén dr. Forster Károlytól nem vonták vissza vezérigazgató-helyettesi megbízását, akárcsak kortársától, dr. Kuzmich Gábor ny. vezérigazgatótól sem, csak olyannyira mellőzték, hogy létezéséről is megfeledkeztek. Ez az emlékeztetkiesés a kor szakmatörténeti íróira is vonatkozik. Dr. Pázmány Ödön és dr. Tarnai Albert *A magyar posta története a felszabadulás után 1945–1948* című közös munkájukban még 1948-ban rögzítették az átszervezés eseményeit. A 242 oldalas mű bevezetőjének záró, a könyvet útjára indító mondata a következő: „Következzék tehát a megbízható, hiteles írás; az öntudatos magyar postásság újkori eposzáinak egyik kis fejezete.” A postásság e megbízható, hiteles írásában, újkori eposzában dr. Tarnai Albert tollából dr. Forster Károlyra és felettesére vonatkozóan mindösszesen két rövid mondat található: „Február 19-én (1945) megjelent az épületben dr. Forster Károly volt vezérigazgató-helyettes és később dr. Kuzmich Gábor volt vezérigazgató. Udvariasan fogadtuk őket, és közöltük velük, hogy személyükre vonatkozóan utasítást fogunk kérni.” Ez a két mondat lehet megbízható és hiteles is egyben, de az igazsághoz sajnos kevés.

¹² *Rendeletek Tára*, 1934. 53. szám, 137.854/1. számú rendelet. 333. p. Az 1934. december 1-jén kihirdetett rendelet szerint itt az Egyiptomi Nílus-rend tisztí jelvénye kitüntetésben részesült.

¹³ *Rendeletek Tára*, 1936. 40. szám, 120.765/1. számú rendelet. 263. p. Az 1936. október 27-én kihirdetett rendelet szerint az Osztrák Érdemrend I. osztályú középkeresztje kitüntetésben részesült.

Így ért véget egy pálya, egy hivatás, de vajon mi történhetett a 60 éves Forster Károllyal. Sajnos eddigi kutatásaim során erre nem kaptam kielégítő magyarázatot. A Postamúzeum könyvtárában fellelhető telefonkönyvek¹⁴ tanúsága szerint 1928 és 1931 között dr. Forster Károly Budapesten az I. kerületi Apród u. 5. szám alatt lakott, 1935 és 1943 között pedig a XI. kerületi Szüret u. 5–7. szám alatt. Az 1946. évi telefonkönyvben pedig már nem szerepel a neve. Arról, hogy dr. Forster Károllyal a Magyar Királyi Posta átszervezése után mi történt, elköltözött vagy külföldre menekült, nincs információ, mint ahogy arról sincs, hogy házas volt-e, vagy voltak-e gyermekei. A levéltári kutatás eredményeként csak abban lehetünk biztosak, hogy 1946-ban életben volt, hiszen a dr. Kuzmich Gábor nyugalmazott vezérigazgató ellen 1945. november 28-án elrendelt fegyelmi eljárás alapján született bűnügyi per szeptember 18–19-én megtartott nyilvános tárgyalásán tanúként dr. Forster Károlyt is kihallgatták.¹⁵

Amikor e sorokat írtam, úgy éreztem kudarcot vallottam. Hiába faggattam dr. Forster Károlyról a szülőfalujában élő Forster családok tagjait, hiába a Budapesten élőket, hiába kutattam az Magyar Országos Levéltár postai anyagában, hiába a Hadtörténelmi Levéltárban, hiszen amire kíváncsi voltam, dr. Forster Károly családjára, 1945 utáni életére nem tudtam fényt deríteni. Ekkor egy merész gondolattól vezérelve – bár előzőleg már tájékozódtam, hogy Magyarországon a személyi igazolványt csak 1954-ben, az állami népszénelnyilvántartást pedig 1975-ben vezették be – telefonon felhívtam a XI. kerületi Polgármesteri Hivatal anyakönyvi és népszénelnyilvántartási csoportját. Dr. Forster Károlyra vonatkozóan valóban nem rendelkeznek semmiféle információval, de a Szüret utca 5–7. szám alatti ház lakóinak adatai között megtalálták Pázmándi Gáborné született Forster Ilona nevét.

Kimondhatatlan örömmel és nagy-nagy várakozással emeltem fel a telefont, igen, Forster Ilona dr. Forster Károly lánya, aki még aznap délután fogadott lakásában, édesapja lakásában. A lelkes és készséges fogadtatás, az asztalra gondosan előrakott könyvek és dokumentumok, a szívekből feltörő emlékek mind azt igazolják, hogy egy emberről hiába feledkezik meg a szakmatörténelmi vagy történelmi emlékezés, az csak időleges, mert a család, a családi szeretet megörzi, átörökíti őt a következő nemzedékek tudatába. A családi szeretet, emlékezet nem ismer korlátokat, sem történelmi rendszerváltozásokat, a mindennapi élet örömeiből, bánataiból, eredményeiből és kudarcaiból kovácsolódik, s megtartóereje hatalmas. E megtartóerő segítette át dr. Forster Károlyt is az 1945-től elszenvedett megaláztatásokon: az igazolás utáni nyugdíjazásán, a 4. fizetési osztály népnúzó minősítésű besorolásán, nyugdíja teljes elkobzásán keresztül egészen a később megítélt nyugdíjáig, amely mellett a három nyelven beszélő jogász a létfenntartáshoz légýfogócsíkok ragasztásával kellett foglalkozzon.

Dr. Forster Károly tehát, bár a hön szeretett „édes postájától” – ahogyan ő nevezte – meg kellett válnia, 1945-ben nem menekült külföldre, itthon maradt, s vállalta mindazt, amit büntelenül el kellett viselnie. 1960. május 5-én bekövetkezett haláláig a Szüret utca 5–7. szám alatt lakott, ahol élénken őrzi emlékét a gyermekein, unokáin keresztül a déd-unokáig átörökített családi emlékezet.

¹⁴ Az 1932, 1933, 1934, 1944, 1945-ös évekből nem maradt fenn telefonkönyv.

¹⁵ Magyar Országos Levéltár. XIX-H-1ee. 140.852/1945.

Látogatásomkor, 2003. október 20-án a család dr. Forster Károly személyes okmányait, dokumentumait, visszaemlékezéseit készségesen és teljes bizalommal adta át tanulmányozás céljára a Postamúzeumnak, amiért ezúton is őszinte hálámat fejezem ki. A gazdag anyag feldolgozás után igen nagy segítséget fog nyújtani dr. Forster Károly teljes szakmai életútjának rekonstruálásában, amit 2004-ben, születésének 120. évfordulóján kívánunk közzétenni, s ami remélhetőleg elindíthatja a volt postavezérigazgató-helyettes megkésétt, de megérdemelt rehabilitációját is.

Beszámoló a Buenos Aires-i postakongresszusról

Az Egyetemes Postaegyesület háború utáni kongresszusain mindinkább erősebb lett a latin-amerikai államoknak az a kívánsága, mondhatni követelése, hogy a kongresszus egyszer már az összesen 22 államot számláló Közép- és Dél-Amerika egyik államában legyen. Már az 1924. évi stockholmi kongresszuson nagy harc volt emiatt. London és Buenos Aires volt a két jelölt. A harc olyan szenvedélyes volt, hogy a döntés, amely Londonnak juttatta a pálmát, az argentin delegációt és kormányt a végsőkéig felfelkeltette. Az argentin kormány nem is ratifikálta az argentin delegáció által aláírt postaszerződést.

Az 1929. évi londoni kongresszus befejezését is ez a kérdés zavarta meg. Itt már nem Argentína, hanem Kuba lépett a porondra. A nagy ellenfél Egyiptom volt. Az eredmény, amely Egyiptomnak kedvezett, a dél-amerikaiak érzékenységet még jobban felkorbácsolta.

Az 1934-ben Kairóban tartott kongresszuson a harc újból fellángolt. Argentína ismét előterjesztette kormányának meghívását, és javasolta, hogy a legközelebbi kongresszus Buenos Airesben legyen. Az ellenfél ezúttal Dánia volt. Szavazásra azonban nem került sor. A dél-amerikaiak ugyanis folyosói beszélgetés közben olyan nyilatkozatokat tettek, hogy javaslatuk ismételt, harmadszori visszaautasítása esetén mind a 22-en kilépnek az Egyetemes Postaegyesületből. Ez olyan bonyodalmat idézett volna elő, hogy a dán postavezérigazgató kormányának meghívását elő sem terjesztette. Így a kairói kongresszus egyhangúlag Buenos Airst fogadta el a következő kongresszus székhelyéül.

Így történt, hogy az Egyetemes Postaegyesület az 1897-ben Washingtonban tartott kongresszus után ismét Amerikában, mégpedig a sok tekintetben lelkileg külön földrészként érző Dél-Amerikában jött össze. Az eddigi 11 kongresszus közül nyolc volt Európában, egy Észak-Amerikában, egy Dél-Amerikában és egy Afrikában. A világháború utáni arány érdekesebb: öt kongresszus közül három Európában és kettő idegen világrészben volt. Az öreg Európa kiváltságos falait még a postakongresszusok is döngetik!

A XI. egyetemes postakongresszust a kapott felhatalmazás alapján Argentína 1939. április 1-jére hívta össze az ország fővárosába, Buenos Airesbe. Az 1938 őszén már vésszesnek látszó külpolitikai események miatt a nagyhatalmak postaigazgatásai között eszmecsere folyt avégett, hogy nem kellene-e a kongresszust 1939 őszére halasztani abban a reményben, hogy addigra a külpolitikai feszültség elmúlik. A többség azonban amellett volt, hogy jobb előbb megtartani, mert a mai világpolitikai helyzetben úgysem lehet semmit sem előre látni.

Az egyes kormányok delegációi így meg is indultak a messze távolban lévő argentin főváros felé.

Nekem jutott az a megfeszítő feladat, hogy a kongresszuson a magyar kormányt képviseljem. Bár bizonyos gyakorlattal rendelkeztem, hiszen megelőzően két postakongresszuson volt vezérigazgatónk, báró Szalay Gábor mellett második delegátusként már részt vettem, egyetlen magyar kiküldöttként most mégis szorongó érzéssel indultam március elejének egyik ködös, hideg reggelén a hosszú útra. Triesztben szálltam hajóra. Az olasz egyesült hajózási vállalatok egyik pompás hajója, a Neptunia volt a menetrend szerinti hajó. A szükséges alakiságokon hamar túlestem. Azután fel a hajóra! A szolgálatkész, udvarias és figyelmes személyzet a kabinomba kalauzolt. A kabin inkább szállodai szobának felelt meg, mint régimódi hajókabinnak. Pompás modern ágy, szekrények, mosdó- és tusolófülke tették lakályossá. Még az ablakjainak rendes, nem ovális alakja is feledtetni kívánta, hogy tengeren voltunk.

Az első idő, mondhatni az első nap a felfedezések napja volt. Kíváncsian járta be az ember a sok-sok emelet magas vagy tán inkább mély hajót. A hatalmas fedélzet, a szalonnok, az éttermek, a játszóterek, a nyitott uszoda, a hajó egész testét körülfutó hosszú sétaút mind-mind tele volt kíváncsi utasokkal, akik egymást is fürkésztek, nincs-e ismerős. Biztosra vettem, hogy fogok találkozni közép-európai kongresszistákkal. Csakugyan, rövidesen megtaláltuk egymást: két svájci, két román, három lengyel delegátus és a Nemzetközi Postairoda német származású helyettes igazgatója szállt Triesztben a hajóra. Nagy volt a kölcsönös öröm. Ismertük már egymást a korábbi kongresszusokról és konferenciákról.

Közben a hatalmas hajót apró vontatóhajócskák húzták el a kikötő partról, majd egy bizonyos távolságban megindult a hajó hatalmas gépezete, és Isten nevében útra keltünk.

Estére Spalatóban voltunk, majd harmadnap Nápolyban. Itt már a déli, meleg olasz nap várt bennünket. Újabb kongresszisták érkeztek: a Dél-Afrikai Unió képviselője, majd Egyiptom új delegátusa – akit még nem ismertünk – szállt a hajónkra. Itt jöttek fel az olaszok is, hárman, akik közül egyet már ismert a régi gárda. Egész konferenciányi postás társaság gyűlt össze. Ezt útközben ki is használtuk, és naponta két órán át félhivatalos megbeszélést folytattunk a kongresszusi anyagról.

A hajó Nápolyban elég hosszú ideig tartózkodott ahhoz, hogy kirándulásra mehettünk Pompejibe. Csodálatos érzés volt végigjárni a kiásott utcákat és házakat, amelyekből a kétezer év előtti római világ nyomai, emlékei tárultak elibénk.

A hajó Nápoly után az afrikai partok felé vette útját, és másnap este Algírba érkezünk. A hajóstársaság itt is autókirándulást szervezett a város megtekintésére. Bár az időjárás nem kedvezett túlságosan a kirándulásunknak, közben ugyanis egyszer bőrig áztunk, mégis örültünk, hogy láthattuk ezt a nagyvárost, amely a francia kolonizáció büszkesége. A város a maga amfiteátrumszerű fekvésével, a körben fekvő hegyeivel valóban festői látvány. Hatalmas, Párizsra emlékeztető körútjaival, csodaszép tereivel és épületeivel Európát varázsolta Afrikába. Ízelítőül az arab sikátorokat és városnegyedet is megnéztük, ahonnan azonban – élen a hölgyekkel – sietve iparkodtunk tovább, az ottani séta nem látszott biztonságosnak.

A hajó Algír után – a rövid egyórás gibraltári tartózkodást nem számítva – már megállás nélkül Amerikának tartott. Az útirány állandóan délnyugati volt. A Kanári-szigetek után eltűnt előlünk a szárazföld, és majd egy hétig csak az ég és a tenger csodálatos panorámájában gyönyörködtünk. Nincs írói képességem arra, hogy egy ilyen óceánátkelés szépségeit leírjam. Ezt igazán csak látni és átélni lehet. Akár nappal látjuk a hatalmas tengert, a végte-

len hullámokat, a tengernek hol nyugalmas tündöklő kékjét, hol haragosan tajtékzó hullámaikat; akár éjszaka ülünk a hajó legmagasabb fedélzetén, és a végtelen csendben a csillagok milliárdjait bámuljuk, mindig az örökkévalóság lehetőségét érezzük. Mindezt át lehet élni, az emlékeket lelkünkbe be lehet vésni, de hűen leírni aligha lehetséges.

A hajó közben egyre közeledett a meleg vidékek felé. A sötét ruhák eltűntek. Meg-elevenedett a fedélzeti játszótér. A pompás, nyílt uszoda, amelynek vizét naponta cserélték, reggeltől késő estig tele volt. A hajó konyhája gondoskodott arról, hogy a gyomor is érezze az ünnepi heteket. Szinte csodálatos, hogy az ember a tengeren mennyit bír enni! Kora reggeltől késő estig a legénycsiklandóbb konyhaművészeti remekeket táltalták elénk. A 30–40 féle ételt feltűntető ebéd- és vacsoraétlapoknak az volt a nagy előnyük, hogy csak baloldaluk volt, azaz nem volt ára az ételeknek, mert a hajódíjban minden étkezés bennfoglaltatott. Ha valaki akart és bírt volna, akár negyvenfogásos ebédet és vacsorát is ehetett volna. A meleg lassanként kezdett mind nyomasztóbb és elviselhetetlenebb lenni. A hajónak kitűnő szellőztetőkészüléke volt, a gépek a csöveken át minden helyiségbe állandóan frisslevegőt fűttek, mégis – noha már trópusi öltözetben jártunk – szünet nélkül verejtékeztünk. Ez az Egyenlítő közelségét jelentette. A csillagos ég is mutatta ezt. Eltűntek az északi félgömb ismert csillagai. A Göncölszekér, az északi Sarkcsillag mind alacsonyabban volt, hogy nemsokára helyet adjon a déli félgömb és népei jellegzetes és szeretett csillagképének, a Dél keresztjének.

Örömmel állapítottuk meg a hajókapitány napi jelentéseiből, hogy már alig párfoknyira vagyunk az Egyenlítőtől. Titokzatos előkészületek folytak a nagy ünnepségre, az egyenlítői keresztelőre. Mindenkinél be kellett jelentenie, átment-e már az Egyenlítőn. Nekem is – noha 1920-ban Szingapúrban már csak kétfoknyira voltam – be kellett vallanom, hogy az Egyenlítőn még nem haladtam át. Minden megkeresztelendőnek felvették az adatait, és a titokzatos nap – amikor a hajóparancsnok közlése szerint átszeljük az Egyenlítőt – mindenkit nagy izgalomba hozott. A fedélzet egyik részét lezárták, és ott Neptunusnak¹⁶ oltárt állítottak. A nyílt uszoda mellett elhelyezett oltár nem volt túlságosan bizalomgerjesztő. A közönséget háromnegyed 11-kor a kitűzött helyre engedték, és a hajózenekar harsogó indulójára bevonult Neptunus isten hatalmas kíséretével. Szentori hangon¹⁷ egyenként maga elé hívta a megkeresztelendőket. Valami cukros, sós kevert port adott az illető szájába, és egy kanál tengeri vízzel leöntve a fejét megkeresztelte őt valamilyen tengeri hal nevére. Persze az egymást ismerő utasok nem elégedtek meg ezzel, hanem egy-egy vödör tengervíz is került különösen a fiatalabb nemzedék nyakába, vagy pedig egy ártatlan és véletlen ruhástól való vízelőkösszel fejezték be egyesek az egyenlítői keresztelést. Az egész nap mókával és játékkal telt el. Gyermeki kedély lett úrrá a társaságon, és a hangulatot a szokottnál finomabb estebéd és álarcosbál koronázta.

Közben szaporodtak a megtett út kilométerei. Mind nagyobb és nagyobb volt az órákülönbség a hajó ideje és a közép-európai idő közt. Végre egy szép reggelen feltűnt előttünk Dél-Amerika partja. Az első város, ahol kikötöttünk Pernambuco volt, amelyet újabban Recifennek hívnak. Teljes tropikus jellegű. A városban rengeteg a néger. Ez volt ugyanis az első amerikai kikötő, ahol az afrikai néger rabszolgákat hozó hajók partra tették rako-

¹⁶ Neptunus: az ókori római mitológiában a tengerek istene, görög megfelelője Poszeidón.

¹⁷ Szentori hang: igen erős hang.

mányukat. Láttunk bőven indiántípusokat is és a fehér–néger, meg a fehér–indian keveredésnek igen különböző színárnyalatait. Jellemző egyébként, hogy Észak-Amerikában, mint hallottam, ha valakiben csak pár százalék négervér van, nem tud megszabadulni a *néger jellegtől*, azaz kénytelen egész életében elviselni a néger származás minden terhét és átkát. Ezzel szemben Dél-Amerikában, ha valakiben egy párszázalékos európai, fehér vér folyik, az életben – a társadalom által is elismerten – büszkén vallja magát fehérnek.

A következő kikötő Bahia volt, amely mondhatni Brazília legősiabb városa. Még abból a korból való, amikor a jezsuiták voltak az ország urai. Több mint 300 templom őrzi a kor emlékét. A leghíresebb templom a Ferenc-rendieké. Csodálatosan szép barokk alkotás. A főoltára tiszta ezüstből és aranyból készült. Délután öt óra felé voltam benne. A nép valóságát jellemzi, hogy ámbár semmiféle szertartás nem volt, egész tele volt ajátatoskodókkal. A rengeteg gyertya, azoknak ragyogó visszfénye az arany- és ezüstdíszű oltárokon felejthetetlen benyomást tett rám. A város azonban – különösen a régi rész – eléggé piszkos volt, ami úgy látszik, a trópusi klíma velejárója.

Másfélnapi újabb hajóút után megérkeztünk Rio de Janeiróba. Mivel igen sokat hallottam emlegetni e város szépségét, féltem, hogy a nagy várakozás után csalódni fogok. Ellenkezőleg történt. Rio de Janeiro még szebb, mint el tudtam képzelni. Amint a hajó befutott a hatalmas tengeröbölbe, amelynek partján Rio de Janeiro fekszik, minden utas a fedélzetre tódult, és lelkesedve bámulta az eléje táruló felejthetetlen képet. A tenger csodálatos szép színe, a különös alakú magas hegyek – egyik cukorsüveg alakú, neve is ez: Cukorsüveg-hegy –, a buja trópusi növényzet, a pálmák százféle faja, a hegykoszorú lábánál a hatalmas milliós város, a kb. 15–20 km hosszú strand világvárosi szállodáival és klubjaival, mindez megfűrésztve a trópusi napsütés leírhatatlan színpompájával, igen, mindez oly szép, hogy szemünk nem tudott betelni a látvánnyal.

A hajóstársaság itt is nagy kirándulást szervezett. Fent voltam a híres 750 méter¹⁸ magas Corcovado-hegyen, amely mondhatni a város belsejében van. Gyönyörű autót vitt fel rá. Tropikus kertek és parkok közt kanyarogva minden fordulónál más-más kép tárult az ember szeme elé, és mindig közelebből tűnt fel a híres Krisztus-szobor. Az utolsó emelkedést már nem lehetett autóval megtenni, oly meredek. Egy magas, majdnem függőleges felvonó szállított fel bennünket a hegytetőre, Krisztus lábaihoz. A szobor, amely kiterjesztett karokkal ábrázolja az Üdvözítőt¹⁹, 38 méter²⁰ magas, a kiterjesztett karok szélessége 28 méter²¹. Este ki volt világítva igen erős reflektoros fénnel. A sötét éjben kitárt karokkal, mintegy az égben lebegő Krisztus-szobor lebilincselő hatása.

A város hihetetlenül élénk és mozgalmas. A nép szereti a szórakozást. Mulatni Dél-Amerikában – mint mondják – egyedül itt lehet. Ezért városukat Dél-Amerika Párizsának tartják. Nem szabad azonban azt hinni, hogy a brazilai kereskedelem itt összpontosul. Nem, itt például a híres kávékereskedelem székhelye São Paulo, amely egy kb. 700 m magas fennsíkon, pár száz kilométerre Rio de Janeirótól délre fekszik. A két város állandóan harcban áll egymással. A São Paulo-iak, a paulisták hihetetlen szorgalmasok, csak

¹⁸ A Corcovado-hegy magassága 704 m.

¹⁹ Cristo Redentor, azaz a Megváltó szobra.

²⁰ A Krisztus-szobor 30 méter, amely egy 7 méter magas talapzaton áll.

²¹ A kitárt karok teljes hossza 23 m.

az a baj, szerintük, hogy amit ők keresnek, a fővárosiak mulatozása felemészti. Sokszor voltak már azon a ponton, hogy elszakadnak, de a főváros a katonai hatalmával ezt mindig megakadályozta. Szerencsére a dél-amerikai kontinens a maga óriás kiterjedésével még mindenkinek bőséges kenyeret ad, a komoly háború még a jövő zenéje náluk. A dél-amerikai háborúkat és forradalmakat ugyanis nem kell európai szemmel nézni. Egyik európai útitársam, aki hosszú éveket töltött Dél-Amerikában, mesélte, hogy egyszer egy forradalom idején kíváncsi volt arra, milyen is a dél-amerikai forradalom. Elment a város főterére, ahol állítólag a harc a leghevesebben dült. A tér a megszokott képet mutatta. *Hol vannak a forradalmárok?* – kérdezte az egyik ott állógától. *Most dél van, mind a két párt elment ebédelni, délután majd folytatják a harcot!* – volt a mulatságos, de jellemző válasz.

Rio de Janeiro után Santosba értünk, amely a világ legfőbb kávékikötője. Hosszú-hosszú utcákat alkotnak a kikötőben a kávéval tele raktárak, amelyekből a hajók szárai veszik fel kávérakományukat. Santost is végigjártuk. Rám a legfelejthetlenebb látványt a botanikus kertje tette, ahol az egyéb trópusi növények mellett az orchideáknak sok ezernyi fajtája virágzott, és kápráztatta el csodálatos szín pompájával az európai embert.

A hajó este tovább folytatta útját. Rio Grande de Sul után, amely az utolsó brazil kikötő, Montevideóba, Uruguay fővárosába értünk. Ez ma állítólag a világ legolcsóbb városa. Az egyetlen dél-amerikai állam egyébként, amely eddig alig korlátozta a bevándorlást, úgy-hogy az utóbbi időben a közép-európai kivándorlók közül igen sokan erre vették útjukat.

Még egy utolsó éjszaka a hajón és másnap, március 27-én reggel megérkeztünk Buenos Airesbe. A háromhetes tengeri út után minden kongresszista türelmetlenül leste a várost, ahol kéthónapnyi tartózkodás várt rá. A legelső csodálkozást az okozta, hogy már tulajdonképpen Montevideónál elhagytuk az Atlanti-óceánt, és a La Plata folyó széles öblében, amely a torkolatánál kb. 150 km széles, tettük meg az egész éjszaka tartó utat. E torkolat még Buenos Airesnél is oly széles – kb. 50 km –, hogy a másik partot egyáltalán nem lehet látni.

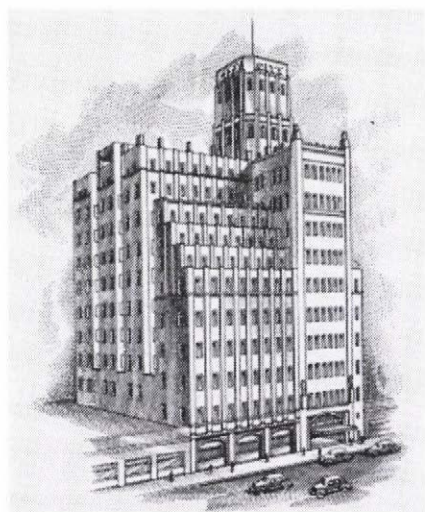
Az argentin fogadóbizottság autókkal várt reánk. Előre lefoglalt lakásunkra röpítettek bennünket, miután kedves figyelemmel előbb végigszáguldottak velünk néhány hatalmas, széles és pompás palotákkal szegélyezett sugárúton és téren. A lefoglalt szállodámba érve óvatosságból, minthogy már az első néhány percben éreztem a nagyvárosi szörnyű benzinszagot, a már hallott amerikai szokás szerint a tizedik emeleten vettem ki szobát. Igen örültem ennek később is, mert a város füstje, bűze oda nem jutott fel, a fel- és lemenő liftek tömege pedig elfelejtette, hogy hányadik emeleten vagyok.

Pár nap eltelt a városban tett néhány hivatalos látogatással. Április 1-jén aztán megnyílt a kongresszus. Az Egyetemes Postakongresszusokat mindig az államfő nyitja meg. Így történt Buenos Airesben is. A képviselőház hatalmas palotájában volt az ünnepélyes megnyitó ülés. A dél-amerikaiak demokráciájára jellemzően a köztársasági elnököt nem valamilyen katonai gárda vagy testőrség fogadta, hanem a helybeli tűzoltóság állt a folyosókon – fel egész az ülésteremig – díszőrséget. A köztársasági elnök éppúgy, mint a kereskedelemügyi miniszter – eltérően az eddigi gyakorlattól – nem francia, hanem spanyol nyelven beszélt. Ez először feltűnő volt nekünk, de hamarosan hozzászoktunk ahhoz, hogy mind a meghívók, mind a különböző ismertetőik általában spanyol nyelvűek voltak. Szinte hihetetlen, hogy az argentin életben mily kevésbé ismerik az idegen nyelveket. A városban alig találtunk üzletet, ahol franciául vagy angolul értettek volna, né-

A Buenos Aires-i városháza

noha kétségtelen, hogy a kongresszusok időtartama ezáltal jelentékenyen meghosszabbodna, és az igények beláthatatlan sorozata követné az angol nyelvet. Egyébként egy szellemes modern készülékkel az argentin posta megmutatta, hogyan lehet ezen a kérdésen segíteni. Minden delegátus előtt ugyanis fejhallgató volt és egy kis készülék, amelyet

A kongresszus tagjainak otthont adó City Hotel

metről nem is beszélve. Az argentin kongresszusi delegációból is – pedig 15 tagból állt – csak egyvalaki tudott folyékonyan, tárgyalóképesen franciául, ő a külügyminisztérium egyik magas rangú tisztviselője volt.

Az ünnepélyes megnyitást követő napon megkezdődtek a tanácskozások. A városháza hatalmas termei voltak e célra kijelölve. Szerencsétlenségre téglányalakú teremben ülésezett az első, a legfontosabb bizottság. Nekem szerencsém volt, mert a terem közepén, az elnöki emelvényen szemben lévő harmadik sorban kaptam helyet. Így aránylag jól hallottam, és könnyebb volt nekem is érthetően beszélni.

A tárgyalások hosszú, izgalmas anyagában a régi témák persze újraéledtek. Az angol nyelvnek, mint második tárgyaló nyelvnek kérdése újból elvett pár órát az időnkől, és pedig ezúttal már erélyesebb formában. Amint látom, e kérdésben nagyon nehéz lesz a francia nyelv egyeduralmát sokáig megőrizni,

angol, német, spanyol és francia nyelvre be lehetett állítani. A szónok beszédével egy időben a beszédet lefordították, és a telefonba bementék angol, német és spanyol nyelven, sőt, szép kiejtéssel franciául is, ami nem egy, állítólag franciául beszélő szónoknál szükséges is volt. Az angol nyelvet egyébként a szavazásnál elvetették. A döntést respektálták is, kivéve Libéria néger postavezérigazgatóját, aki igen szellemes jókedvű úr volt, de saját nyelvén kívül csak angolul beszélt. Megkísérelte egyszer az angol beszédet, de az elnök, mégpedig Anglia képviselője az első mondat után megállította. Mr. Brown erre leült, és többet az ülések alatt egyszer sem jelentkezett szólásra.

Természetes, hogy a gyarmati szavazatok ügye is újból szóba került. E kérdés mondhatni megoldhatatlan. A nemzetközi jog szerint

ugyanis nemzetközi jogalanyként csak szuverén vagy legalábbis fél szuverén államok szerepelhetnének. Ezzel szemben a postaszerződést aláíró felek közt a szuverenitást teljesen nélkülöző gyarmatok is vannak, sőt, köztük van például Algír, amely tulajdonképpen az anyaállam része, hiszen képviselői tagjai a párizsi parlamentnek. Tagadhatatlan, hogy nemzetközi jog ellenes volt a régi kongresszusokon ez a *mandátumosztogatás* a gyarmatokkal rendelkező hatalmak részére. Ma már azonban nehéz azokat az egyesületekből kitenni. A dél-amerikai államok, a gyarmati szavazatok lehangosabb ellenzői saját kontinensükön – amint előre láttuk – még erősebben folytatták a régi harcot. Velük szemben Franciaország, Anglia, Hollandia, Portugália védték a régi jogaikat. A végső eredmény nem volt kétséges, a gyarmati szavazatok megmaradtak.

A dél-amerikai államok másik nagy harci területe, az úgynevezett tranzitdíj kérdése szintén hosszú ideig tette izgalmassá a tárgyalásokat. A régi vita akörül forog, hogy a levélpostai küldeményeknek a többi ország területén való átszállítása díjmentes legyen-e vagy nem. A díjmentes párt – elsősorban a dél-amerikaiak, akik e címen sok pénzt fizetnek Európának – elvi okokból, az átszállítás szabadságának hangzatos elve alapján követeli a díjmentességet.

A másik párt, amelyhez mi is tartozunk, a méltányosságot írta zászlájára. Meg kell jegyezni, hogy több az olyan állam, amely a tranzitdíj címén tartozik, mint az, amelyiknek – mint például nekünk – e címen nemes valutában kapott bevételük van. Igen féltő volt tehát, hogy Buenos Airesben, az ellenpárt főfészekében elveszítjük a csatát. Hosszú és izgalmas tárgyalások előzték meg a nyílt ülésen vívott ütközetet. Mint régi kongresszistának sok ismerősöm volt, és iparkodtam ezt felhasználni. Tudtam, hogy eredményt leginkább azoknál az államoknál lehet elérni, ahol a tranzitdíjfizetések és követelések kb. egyensúlyban vannak. Itt kellett tehát apró szívességekkel – például a franciául nem jól beszélőknél a beszédtervezet átjavításával, az újoncoknál néhány praktikus tanáccsal – lekötözteteket szerezni. A nyílt ülésen is hosszabb beszédet mondtam, amelyben az egyenlő teherviselés elvét fejtegettem, ami sokkal igazabb, méltányosabb, mint a másik párt hangzatos elve. Sok-sok titkos ülést is tartottunk, és a végén sikerül elértünk – bár igen kis szótöbbséggel – a tranzitdíj változatlan fenntartását. Ez Magyarországnak 5 éven át kb. évi 40 000 dollár tiszta bevételt jelentett.

Apró szívességekkel egyébként egy másik ügyben is sikerült eredményt elérnem. Németország már a londoni kongresszus óta keresztül akarta vinni, hogy az úgynevezett fővámsomagok után ne lehessen vámközvetítési díjat szedni. A német javaslat elfogadását kifejezetten mondhatni csak Magyarország ellenezte, hiszen az évi 70 000 pengő bevételkiesést jelentett volna. A németeket Buenos Airesben a franciák, angolok, hollandok, svédek és az észak-amerikaiak is támogatták. Itt sem maradt tehát más hátra, mint egyes érdektelen és a nagy államoktól annyira-amennyire független államok szavazatát megnyerni. Elmondok egy példát arról, hogyan sikerült szavazatokat szerezni. Perzsiának – mostani nevén: Iránnak – nem volt postai tisztviselő delegátusa, hanem a washingtoni követség *chargé d'affaires-jét*²² küldték ki a perzsa posta érdekeinek védelmére. Ő ugyanabban a szállóban lakott, mint én. Egyik nap keservesen panaszkodott, hogy Perzsiának egyetlen egy javaslata volt, azt is elutasították, mégpedig tárgyalás nélkül, mert ő a rossz

²² *Chargé d'affaires* (e: sarzsé dafer): diplomáciai ügyvivő.

akusztika és a postakongresszuson való járatlansága miatt nem vette észre, amikor az elnök a javaslatot a tárgyalásra feltette. Mit csináljon? – kérdezte tőlem, milyen szemrehányást fog hazulról kapni, hogy az egyetlen javaslatukat sem tudta elfogadtatni. A javaslat egyébként nagyobb jelentőség nélküli volt, és Magyarországot egyáltalán nem érintette. Én megígértem, hogy noha a házszabályok szerint már lehetetlen, a javaslat tárgyalását mégis ki fogom hajtani. Az elnökkel ugyanis, aki Anglia első delegátusa volt, és aki szintén ugyanabban a szállóban lakott, igen jó barátságban voltam. Fehér asztal mellett előadtam neki az esetet, és kértem, hogy engedjen ebben a kérdésben felszólalni. A kapott engedéllyel élve másnap a bizottságban patetikus beszéddel keltem Perzsia védelmére. Előadtam, hogy Perzsia gavallérosan csak egy javaslatot terjesztett elő, és mi ennek dacára ezt tárgyalás nélkül elutasítottuk. Ez rossz példa lenne a jövőre. Az eddig szerényen csak egy-két javaslatot előterjesztő államok majd ontani fogják az eszméiket, hogy valamelyik keresztülmenjen. Javasoltam, hogy tűzzük a kérdést újból napirendre. A bizottság egyhangúlag elfogadta az újbóli napirendre tűzést és utána a javaslatot is. Egy biztos szavazata már volt Magyarországnak a kongresszuson.

A 15 évi kongresszusi és konferenciai tapasztalatom máskor is segítségemre volt Buenos Airesben. Íme egy másik példa. A kongresszus időtartamának megrövidítése érdekében két kongresszuson keresztül egy 10–12 államból álló bizottság tárgyalta a javaslatokat, éspedig a kongresszust kb. háromnegyed évvel megelőzően. Ez volt az úgynevezett előkészítő bizottság. Azokat a javaslatokat, amelyeket az előkészítő bizottság elvetett, s már ezzel a tehertétellel kerültek a kongresszus elé, bizony nehéz volt elfogadtatni. Az előkészítő bizottságban szereplő államok az előtárgyalásokon saját javaslataikat nem védelmezheték, és így igen hátrányos helyzetben voltak. Hozzá kell tennem, hogy a bizottság kiadásait, a tagok napidíjait is ideértve, az összes állam viselte. A bizottsági tagságot az államok közt minden kongresszuson nagy versengés folyt. Ezek voltak az okok, amelyek miatt Kairóban az előkészítő bizottság eszméje megbukott. Buenos Airesben néhány hatalmas állam a bizottság kiküldésének gondolatát újból felvetette. Mint kis nemzet képviselője nem igen számíthattam rá, hogy Magyarországot újból beválasztják e kis létszámú bizottságba. Londont megelőzően egyszer ugyanis már tagjai voltunk. Ezért, továbbá elvi és pénzügyi okokból ellene foglaltam állást. Egy erélyes beszédben rámutattam, hogy a távollévő nemzetekre ez a rendszer hátrányos és drága is. Félő volt azonban, hogy a nagyállamok a gyarmati szavazataikkal és a tőlük egyébként függő államok szavazataival többségre jutnak. Fel kellett tehát a kis- és annyira-mennyire független államok lelkiismeretét korbácsolni. Beszédemben ezért a szavak közt sejtetni engedtem, hogy íme egy példa, amikor a gyarmati szavazatok kérdése a gyarmatokkal nem rendelkező kisebb államok hitét véglegesen megingatja. A beszédemnek nem várt visszhangja lett. A nagyhatalmak módosították a javaslatot. A konferencia tagjainak napidíját törölték, illetve a kiküldő államok terhére javasolták utalni. Továbbá a postaegyesület 65 éves fennállása alatt eddig ismeretlen gesztus volt a nagyhatalmak ama kijelentése, hogy az előkészítő bizottság csak akkor küldessék ki, ha az *igen* szavazatok elérik a szavazatok kétharmadát. Megtörtént a nagy szavazás, amely szótöbbséggel ugyan, de nem a megkívánt kétharmados többséggel szavazta meg az előkészítő konferenciát. Quenot, a francia delegátus, aki a másik párt vezérszónoka volt, ekkor felállt, és bejelentette, hogy a megállapodás szerint a javaslat visszavontnak tekintendő. A kisállamok képviselői a szavazás után sere-

gestől jöttek hozzám gratulálni. Az egyik delegátus így üdvözölt: *Le Hongrie est la protectice des petites nations*.²³

Ilyen kisebb-nagyobb hadakozásokkal teltek napjaim. Sokszor gondoltam arra, hogy mennyire fontos az egyes igazgatásoknak, hogy a jövő generációk kiképzésére gondoljanak. A kongresszusi gyakorlatot, a rutint ugyanis nem lehet könyvekből megtanulni. Ehhez inasévek kellenek. Az első kongresszus mondhatni terep- és személyi ismeretek megszerzésére szolgál. Ezért van az, hogy nemcsak a nagyobb, az angol, a francia, a német, hanem egyes kisebb nemzetek is, például a svéd, a dán, a svájci rendszerint három generációhoz tartozó tisztviselőből álló küldöttséggel képviselteti magát. A vezető, a *chef de délégation* az irányt adja nagy vonásokban, a színpalak mögötti tárgyalásokat vezeti, és csak a legfontosabb ügyeknél szólal fel. A következő nemzedék képviselője az, aki a napi robotot végzi, a napról napra beözlő új javaslatokat feldolgozza, állásfoglalásra előkészíti, és a tárgyalásokon rendszerint a szót viszi. A legfiatalabb pedig a hatalmas írásbeli munkát végzi, és ami a fő: tanul. Egyszer-egyszer a főnöke neki is megengedi a fel-szólalást, hogy lámpalázát leküzdhesse.

Sajnos a pénzügyi nehézségek miatt nekem egymagamban kellett mindhárom szerepet vinnem. Ez az egyedüllet volt az oka annak is, hogy egy igen megtisztelő feladatot vissza kellett utasítanom. Ugyanis a már említett, Kairóban leszavazott előkészítő bizottság helyett Buenos Airesben ún. rostáló albizottságot alakítottak, amely a nem elsőrendű elvi jelentőségű ügyeket megszürtte. Az albizottság által elvetett javaslatok már nem is kerültek a főbizottság elé. Így gondolták az ezernél több javaslat tárgyalásának meggyorsítását. Az albizottság, amelynek tagjai közé Magyarországot is beválasztották, az előadót a kongresszus szabályzata értelmében a francia anyanyelvűek közül választhatta. Itt azt a megtisztelő ajánlatot kaptam, hogy fogadjam el az albizottság előadói tisztjét. Tekintettel arra, hogy országunkat egyedül képviseltem, a tisztséget köszönettel el kellett utasítanom, mert nem maradt volna senki, aki a magyar javaslatokat védelmezi. Ez is igazolja, hogy kongresszusra legalább két tisztviselőt célszerű küldeni.

Az igen nagy tárgyalási anyagból nem akarok szakszerű részleteket előadni, az túlságosan hosszúra nyújtaná beszámolómat. Csak annyit említek meg, hogy a 45 magyar javaslatból 32-őt fogadott el a kongresszus, amit igen kedvező arálynak tartottak delegátustársaim is. Hozzáteszem, hogy részint a javaslatok védelmében, részint a nekünk nem kedvező javaslatok elleni harcban összesen hatvanszor szólaltam fel.

Azt hiszem azonban, hogy a szakszerű kérdések helyett inkább tarthat érdeklődésre számot, ha a politikai ízű anyagból ismertetek két ügyet.

Az egyik kérdés akörül forgott, hogy az átszállító országoknak joguk van-e az átmenő zárlatokat felbontani. Ennek természetesen háború esetén van jelentősége. E kérdésben az eddigi szabályok nem világosak. A nagyhatalmak – ha nem is nyíltan – nem akartak lemondani arról a gyakorlatról, hogy a zárlatokat háború esetén átkutathassák. A kongresszus egy öt tagból álló – köztük Magyarország is – jogi albizottságot bízott meg a kérdés tanulmányozásával. Nyilvánvaló volt, hogy a bizottság javaslata, ha az átkutatási jog kötelező és kifejezett megszüntetését foglalja majd magában, nem fog keresztülmen-

²³ Magyarország a kisállamok védője.

ni. Ezért kénytelenek voltunk csak egy ún. óhajt előterjeszteni, amely azt a kívánságot fejezte ki, hogy a zárlatokat és az egyenként átszállított küldeményeket az igazgatások a postaszervezésben megállapított esetektől eltekintve semmiféle ellenőrzésnek, cenzúrának ne vessék alá. A kongresszus ezt el is fogadta, de mindnyájan éreztük, hogy háború esetén a nagyhatalmak ezt a *pium desideriumot*²⁴ nem igen fogják figyelembe venni, ha az ellenség vagy valamely semleges állam postaszákja a kezükbe kerül. Ezt az aggodalmat az azóta kitört háború igazolta.

A másik politikai kérdés sokkal súlyosabb volt. Ennek megvilágítását azzal kell kezdenem, hogy a kongresszus légköre az egyesület fennállása óta tán még sohasem volt olyan nyomasztó, mint Buenos Airesben. A közép-európai események, Ausztria és Csehszlovákia megszállása a végsőkéig kiélezték a viszonyt Németország és a többi nagyhatalom között. Ez a feszültség a kongresszus végéig tartott, amikor is az ellenségeskedés teljes szakításban robban ki. A szakítás közvetlen oka az a kérdés volt, hogy Csehszlovákia neve benne maradjon-e a tagok neveit felsoroló szerződésben és egyezményekben. Amikor Csehszlovákia képviselői 1939. február végén hajóra szálltak, zsebükben a Beneš köztársasági elnök által aláírt felhatalmazással és a Csehszlovák Nemzeti Bank csekkjével, még Csehszlovákia fennállott. Mire azonban március vége felé megérkeztek Argentínába, Beneš²⁵ már megszűnt elnök lenni, és a csehszlovák csekket sehol sem váltották be. A két kiküldött rendkívül nehéz helyzetben volt. Eleinte ide-oda kapkodtak, végül azonban a német követségre mentek, ahol a Nemzetközi Iroda igazgatóságához egy olyan írást intéztek, amely szerint a hazai események miatt nem látták szükségesnek a Buenos Airesben való maradásukat. A kongresszus megnyitásán még felolvasták Csehszlovákia két bejelentett delegátusának nevét, de azután mindenki hallgatott az ügyről, legalábbis hivatalosan. Közben a bizottságok sorra letárgyalták a szerződést és a mellékegyezményeket és pedig úgy, hogy a bevezető rész változatlanul hagyta a Csehszlovák nevet. A német delegáció, amely e kérdésben a kulisszák mögött állandó tárgyalásokat folytatott az argentinokkal, nevezetesen az argentin postavezérigazgatóval és a külügyminiszterrel, nem adott be javaslatot a csehszlovák név törlésére. El kell ismerni, hogy a német delegáció nagyon nehéz helyzetben volt. Ha a kérdést a tárgyalás közben veti fel, az érdemleges vita megszakad, és az is nyilvánvaló volt, hogy egy esetleges szavazás során Németország a magyar, az olasz és esetleg a spanyol delegáción kívül más állam támogatására nem számíthat. Célszerűbbnek látták tehát a kérdést csak ülésen kívül tárgyalni.

A bizottsági ülések közben befejeződtek. Az eset német tragikumához tartozott még, hogy a német delegáció vezetője a 3. bizottság elnöke volt, és így ő hirdette ki, hogy a bizottság az utalvány, hírlap, átutalási és megbízási egyezményt elfogadta, mégpedig a változatlan kairói bevezetéssel. A helyzet rendkívül feszült volt, különböző megoldási módok röpködtek a levegőben. Elfogadásra azonban nem találtak, pedig egy utolsó pillanatokban felvetett javaslat már majdnem megoldotta a kérdést. A javaslat azt célozta, hogy a német és a hozzájuk csatlakozó delegációk azzal a fenntartással írják alá a szerződést, hogy az aláírásuk nem jelenti a csehszlovák államra vonatkozóan vallott jogi ál-

²⁴ *Pium desiderium* (e. *pium dezidérium*): jámbor óhaj.

²⁵ Eduard Beneš (1884–1948): csehszlovák politikus, külügyminiszter (1918–1920), miniszterelnök (1921–1922), államelnök (1935–1938 és 1945–1948).

laspontjuk megváltoztatását. Sőt, az aláírás olyképpen történt volna, hogy a régi szokástól eltérően nem az országok francia ábécé rendjében követnék egymást az aláírások, hanem először a fenntartással élő országok delegációi írnák alá az iratokat. A többi állam pedig már a tiltakozás tudatában írta azokat alá. A francia és az angol delegáció a javaslatot elfogadta. A német kormány, amely e kérdésben elsősorban volt hivatott állást foglalni, először szintén hozzájárulását adta. A távirat nagy örömet keltett, a lidércnyomás kezdett eltűnni a lelkiünkről. Pár óra múlva azonban újabb távirat érkezett Németországból, amely a fenntartással történő aláírásra adott engedélyt visszavonta. Így a német delegációnak nem maradt más hátra, mint a már megtervezett, Csehszlovákia törlését kívánó javaslatának tényleges előterjesztése. Mindez aznap délben történt, amikor délután három órára a szerződés aláírása már ki volt tűzve. A kongresszus elnöke a javaslatot tárgyalásra nem is fogadta el azzal az indoklással, hogy már a teljes ülések befejeződtek. A német delegáció ennek folytán az aláírási aktustól távolmaradt. A német delegáció álláspontjához kormányuk távirati utasítása alapján az olasz, a spanyol és a magyar delegáció csatlakozott, ellenben a japán delegáció a szerződést fenntartás nélkül aláírta.

A hangulat vészterhesen nyomott volt. Az Egyetemes Postaegyesület történetében még nem fordult elő, hogy a kongresszuson alkotott szerződéseket egy több mint 200 millió lakost számláló államcsoport képviselői ne írták volna alá. Az alá nem írók lelkiismeretét csak az könnyítette, hogy legalább a szerződés és az egyezmények postai részében sok hazai javaslatot sikerült elfogadtatniuk.

Természetesen már akkor megindult a találgatás, mi lesz 1940. július 1-jén, amikor a kairói szerződés hatályon kívül helyezésével a Buenos Aires-i szerződés lép érvénybe. Vajon az aláírást megtagadó államok tagjai maradnak-e az Egyetemes Postaegyesületnek? Az erre vonatkozó szabályok nem egészen világosak, hiszen ilyen esetre sohasem gondoltak.

A kongresszus óta kitört háború a helyzetet még nehezebbé tette, és bizony ma gondterhesen állunk az előtt a kérdés előtt, hogy ha nem jön meg a világbéke, mi lesz 1940. július 1-jén a postaunióban.

A nehéz, fojtogató levegő, amely Buenos Airesben ráült a kongresszusra, végül is – mint láttuk – kirobbanáshoz vezetett. Mint az eljövendő háború távoli villámlásai tűntek fel az akkori események előttünk, akik már ott éreztük, hogy a levegő tele van villamossággal, és nem sok kell a felajzott szenvedélyek kirobbanásához. Így lettünk mi, a nagy politikától távol eső szerény postások, akik rendszerint postadíjakról és a csomagok súlytéléiről vitakoztunk, a diplomáciai tárgyalások részeseivé. Úgy éreztük azonban magunkat, mint a mai nemzedék általában, amelynek hiába mondják, hogy boldog, mert történelmi idők szem- és fültanúja lehet. Meg vagyok győződve, hogy a Buenos Airesben tartott kongresszuson részt vett idősebb delegátusok – tartozzanak akár a legharciasabb nemzethez – sóvárogva gondoltak vissza a régi boldog londoni és kairói postakongresszusra, ahol a német és a francia delegátusok is teljes baráti egyetértésben postai szakkérdések felett vívott ütközetben mérték össze erejüket.

Beszámolóm végén arról az országról szeretnék beszélni, ahol két hosszú hónapot töltöttem. Argentína területileg Dél-Amerika második legnagyobb országa. Nem olyan nagy, mint Brazília, de tekintve, hogy féle akkora, mint Európa, a maga 12-13 milliós lakosának bőséges megélhetési lehetőséget nyújt. Itt nincs is területi probléma. Nem is olyan régen a földszerzés a pampákon, az argentin pusztán még úgy ment, hogy drótkerí-

téssel el lehetett keríteni egy-egy darab földet. Ma ez már talán csak a tűzföldön van, de a drótkerítés rendszere megmaradt. Egész Argentína termőföldje tele van ilyen háromsoros drótkerítéssel. Európai értelemben vett utak a pampákon alig vannak, de a drótkerítéssel való elhatárolás ma is a tulajdonjog törvényileg feltétlenül megkívánt külső jele.

Argentínáról és Buenos Airesről, a fővárosról éppúgy nem lehet azonos képet festeni, mint Budapestről és Magyarországról vagy Párizsról és Franciaországról. Egyáltalában Dél-Amerikában úgy látszik, nem az országoknak van fővárosuk, hanem a fővárosoknak van mintegy hátterük, országuk. Ez talán legjobban a 2 millió lakosú Uruguayban látszik, ahol a lakosságnak majdnem fele a fővárosban, Montevideóban él. De Argentínában is a 12–13 milliós ország 2,5 millió főt számláló fővárosa, Buenos Aires külön világ.

Milliók létszámokat emlegettem. Sietek hozzátenni, hogy ezek a számok csak hozzávetőlegesek, mint általában majdnem minden meghatározás Dél-Amerikában. Népszámlálás ugyanis – ahogy egy Buenos Airesben élő jogtanár mondta – utoljára kb. 30 évvel ezelőtt volt Argentínában. Azóta csak hozzávetőlegesen állapítják meg a lakosok számát. Hogyan is lehetne ezen a hatalmas, gyérnépességű területen népszámlálást tartani? Még Buenos Airesben sem gondolnak erre éppúgy, mint ahogy nincs rendőri lakásbejelentés sem a bűnözők nem kis öröme és a posta, valamint a jogkereső közönség nem kis bosszúságára.

A város nem szolgált rá a nevére. Buenos Aires magyarul jó levegő, ami bizony nincs a városban. Már a mostani világvárosi benzinszag, az *odeur internationale*²⁶ előtt sem lehetett a klíma kellemes. Nyáron az állandó túl meleg, télen hol a Déli-sarkról jövő jéghideg, hol a Brazíliából jövő északi meleg, de a tenger közelsége miatt télen-nyáron mindig párás levegő teszi az ott tartózkodást egészségtelenné. Ez a klíma különösen az első generációra nehezedik nagy súllyal.

A város fekvése, eltekintve attól, hogy a tengernek is beillő több mint 50 km széles La Plata folyó mellett fekszik, a lehető legsivárabb. A hatalmas folyó, a büszke La Plata²⁷ nevet viseli, színe azonban sokkal jobban hasonlít a Sárga-tenger piszkos vízéhez, mint a csillogó nemesfémhez. A folyó és a város közt a kikötőnegyed terül el, és csak a legújabb időkben gondoltak rá, hogy a kikötőn túli partrészen parti sétányt teremtsenek. A várost nyílegyenes utcák szelik át jelezve, hogy előre tervezték meg azokat. Minden száz méterre derékszögben kereszttutcskák vannak. Ez megkönnyíti a tájékozódást, mert minden száz méteres utcaszakasznál, amit – Észak-Amerikát utánozva – kvádernek neveznek, a házsámok új százas sorozata kezdődik. Ez a végtelen hosszú, néha több ezer házsámú utcában való eligazodást megkönnyíti. Az egymást derékszögben keresztező utcák miatt azonban a régi, történelmi fejlődésű városok festői képét itt hiába keressük. Vég nélküli, egyhangú utcák. A belső részeken hatalmas épülettömbök vannak, de mint a foghíjas embernél két-három egymás mellett lévő 6, 8, 10 emeletes épület után néha 8, 10 földszintes ház következik, hogy megint helyet adjon a világ minden stíljében – mondjuk inkább, stíltelenségében – épült néhány házóriásnak. A bérkaszárnnyak és földszintes házak váltakozó sorát itt-ott egy észak-amerikai stílusú felhőkarcoló díszíti, mondják az argentinok, rontják el, érezzük mi, európaiak.

²⁶ Odeur internationale: nemzetközi szag.

²⁷ Az ezüst.

Napokig sétálhatunk a belső városrészek palotái, felhőkarcolói közt, a végén mindig fáradtan sóhajtunk fel, hol van itt egy olyan örökre felejthetetlen kép, mint a budapesti Duna-part, vagy a párizsi Palace de la Concorde.

Ha a belvárost és a környező részeket elhagyjuk, néhány ezres házszám után megkezdődik a földszintes házak végtelen sora. A végtelen szót majdnem szó szerint kell érteni, ha ugyanis valaki a főútvonalakon gyalogszerrel végig akarna sétálni, bizony hamarosan lemondana erről az élvezetről. Gondoljunk arra, hogy például a Rivadavia nevű utca 16 km hosszú. Még autóbusszal is elég végigutazni. A nagy forgalom miatt ugyanis Buenos Airesben is nehézkes lett a közlekedés. A Buenos Aires-i forgalom tényleg felülmúl minden képzetet. Igaz, több mint 60 000 magánautó, 130 000 taxi és több mint 100 000 autóbusz és teherautó szaladgál, rohan az utcákon, mégpedig a legtöbb helyen közlekedési rendőr vagy jelzőlámpa nélkül. Bizony eleinte mi, elkényeztetett európaiak alig mertünk az egyik oldalról a másikra átmenni. Később azonban az ember megszokja a rendszertelenséget. Egyszer s mindenkorra Istennek ajánlva lelkét követi a Buenos Aires-iek példáját, akik össze-vissza szaladgálnak a legforgalmasabb utcákon is. Azt azonban, hogy mennyi a napi elgázolás száma, nem mertem megkérdezni. Szerencse, hogy az utóbbi időben néhány hosszú földalatti villamosvasút segített a közlekedésen. Itt kell megemlékeznem az ún. kollektívokról is, a kitűnő Buenos Aires-i közlekedési specialitásról. Körülbelül tíz évvel ezelőtt a város 10 000 magánautó-tulajdonosnak megengedte, hogy autóját kis autóbusszá alakítsa át. Hosszában és keresztben 8–10 üléssel ez a gyors, fürge és főként hihetetlen olcsó, a taxi és az autóbusz kombinációjából előállt közlekedési eszköz igen nagy népszerűsége tett szert Buenos Airesben. Majdnem percenként járnak az egyes útvonalakat. Igaz, hogy mindig zsúfoltak, és az ülések sem a kövér emberek számára készültek, de az argentinok bohémsége és vidámsága ilyesmin nem akad fenn.

Ha nincs is festői képe és speciális jellege Buenos Airesnek, mégis lépten-nyomon érezhettük a városban, hogy egy gyorsan gazdagodó, fiatal erejének teljét érző nép fővárosában járunk. Nem csak a szédítő forgalom, amiről már megemlékeztem, hanem az üzletek ragyogása is ezt mutatja. Európa minden országa ontja ide ipartermékeit. A magyar harisnyák, selymek éppúgy itt vannak, mint Párizs és London divatkereskedőinek és illatszercégeinek legfrissebb alkotásai. Az ékszerüzletek túl nagy száma szintén a gazdagság, éspedig a hirtelen meggazdagodási lehetőség egyik jele. Meg kell említenem egy speciális Buenos Aires-i üzletet is. Ez a borbély és cipőtisztító egységes üzem, amely a legerterjedtebb üzletág egész Buenos Airesben. A hatalmas csillogó helyiségű, 40–50 fővel dolgozó üzemeiktől a csak 5–6 létszámú kis üzletig mindegyikből minden utcában bőségesen, mondhatni minden lépésre találhatunk igényünknek megfelelőt. Buenos Airesben tán senki sem tisztíttatja otthon a cipőjét. Nem! Mindenkinnek megvan a maga törzsüzlete, ahol a cipőjét a modern technika és vegytan segítségével tüneményesen fényessé teszik. Kényelmes, sok helyen aranyozott fotójában ül az argentin vagy a külföldi, aki hamarosan rájön arra, hogy a bontonhoz²⁸ hozzátartozik a naponta legalább két-háromszori cipőtisztítás is. A művész előkelő mozdulatokkal megtisztítja a cipőt a rajta lévő porszemektől. A többtucatnyi folyadékos és kenőcsös tartályból úgy válogatja ki a meg-

²⁸ Bonton: illem, divat, közszokás.

felelőt, mint az orvos a műszereit. Oh, de ne higgyük, hogy egyféle folyadékkal vagy kenőccsel megelégszik! Nem! Legalább 5-6 féle különböző sűrűségű kenőcsöt és folyadékot használ fel. Minden egyes kenőcs után persze jó sokáig tartó kefézés és fényesítés következik. Közben a páciens anyagi türelemmel olvassa a lepedőnyi újságját, és figyel az elkerülhetetlenül szükséges rádió vagy gramfon legújabb tangóslágerét. És gondolkunk arra, hogy ez a művelet napjában többször megismétlődik! Mert piszkos cipőt Buenos Airesben igazán csak kolduson lehet látni. Idejük ilyesmire bőven van az argentinoknak, közép-európai értelemben vett komoly munkairamot itt ugyanis ritkán látunk. A munkának a szeretete itt még nem alakult ki. Vad őrző rohanás a pénz után, a gyors meggazdagodási vágy, a gyorsan megszerzett milliók még gyorsabb élvezése, esetleg azok elűzése, ez a fő jellegzetessége az itteni életnek. Élénk bizonyítéka ennek az argentinok Monte Carlója, a híres Mar del Plata nevű tengeri fürdő kaszinója, amelynek játéktérmei forgalmukkal – ha eleganciájukkal nem is – felülmúlják európai mintaképüket. A szellemi élet, a művészetek utáni vágy azonban ismeretlen, vagy csak most van kialakulóban. Aki ezen csodálkozik, az elfelejti, hogy Argentína még kamaszkorát éli, és talán még korai volna a tudomány- és művészetkeresés. Ami olyan lenne, mint az öt éves csodagyerek, akit inkább sajnálunk, mint csodálunk.

Ez a kamaszkor tükröződik egyébként az egész nép viselkedésén is. Jókedvű, dalol, sír, vagy bömböl, ahogy éppen eszébe jut. Az udvariassága lebilincselő, mert megőrizte fájának, a spanyolnak ősi előkelőségét, viszont kamaszkorának tulajdoníthatóan néha sejtelve sincs arról a minimális etiketről, amit ma már a vén Európa majd minden népénél megtalálhatunk. Itt még előfordul, hogy az argentin egy jól sikerült üzlet után egy régi grand²⁹ előkelőségével megy be a borbély és cipőtisztító egyesített üzembe, hogy haját és cipőjét újból kifényesíttesse, és utána előkelő kézmozdulattal dob oda egy halom bankjegyet mondván, hogy az összes ott lévő vendég számláját kifizeti. Hányszor megesett viszont, hogy a tiszteletünkre rendezett egy-egy banketten mi, vendégek alig kaptunk helyet, és akkor is csak az asztalok vége felé, mert a helybeliek addigra már elfoglalták az összes többi helyet. Milyen nagyot néztünk akkor is, amikor például az egyik városban a bankettet a színház nézőterén rendezték, közben pedig a páholyokból azok a helybeliek, akiknek a rendesnél is nagyobb késedelem miatt már nem jutott hely az asztalok mellett, nézték, hogyan eszik a sokféle nemzetiség. Ezeken a külsőségeken eleinte lehet bosszankodni, majd mosolyogni, de később éppúgy megértjük, mint az idős ember, aki a gyermek csínytevésein mosolyog.

Az európai kultúrájú embernek azonban majdnem lehetetlen megszokni a lelkiület ürességét, amire Buenos Airesben panaszkodott minden magyar, akivel beszéltem, bármilyen társadalmi fokon is állt. Külön szomorú fejezete volt élményeimnek az itteni magyarokkal való találkozás. Az otthoni turáni átok is megsokszorozódva dühöng itt. Igaz, hogy az itteni magyar kolónia a legkülönbözőbb eredetű. A kommunizmus után kiszökött forradalmároktól a megszállt területek kiüldözött jó magyarjaiig mindenféle típus megtalálható itt, de legtöbbször teljesen összeveszve, egymást marcangolva. Vannak, akik a hazai jólét helyett szerény kis fizetésű állásban élnek a maguk sívár életét, sokan a magyar kéz-

²⁹ Grand: spanyol főnemes.

ügyesség és finom ízlés alapján az iparban és az Argentínában egyedül méltányolni kezdett művészetben, az iparművészetben találják meg néha bőségesen kenyerüket. Sőt, vannak, akik dél-amerikai fogalmak szerint is gazdagok. De ez az első generáció, ha kiönti szívét, csak panaszt hallat. Argentínában nincsen éhség; aki dolgozni akar, mindig talál munkát, de hol van ez az élet a hazaitól. Ezt mondta a magyar szabó, akinél ruhát varratam, ezt az utcai magyar kalapvasaló, aki örömmel látta meg a budapesti feliratot a kalapomban, ezt a szállodában lévő magyar pincér, valamint a cipőpucoló, akinél törzsven-dég voltam.

Ezen kesergett a megszállt területről származó két hadifogolytársam is, akikkel Szibéria után 20 év múltán itt, Argentínában találkoztam. Ez az első generáció honvágya, amely őket lidércnyomásként sűríg kíséri, vagy visszahozza az óhazába. Van Buenos Airesnek egy argentinok által is felkarolt magyar kávéháza, ahol persze cigány muzsikál. Egy-egy szomorú magyar nóta után elég végignézni a közönségen, hogy meglássuk, ki a magyar. Sajnos a középosztály és az iparosok második és harmadik nemzedéke már argentin lesz, és Magyarország képe jobban elmosódik a lelkükben, mint a mieinkben az Ural-menti őshazáé. Szívembe facsarodott a fájdalom, amikor a magyar misék után, amelyeken részt vettem, és ahol egyébként sok magyar volt, a kivándorolt magyarok gyermekeit nem egyszer spanyolul hallottam egymás közt beszélgetni. Nem vigasztalás, de mentségére szolgál az ottani magyaroknak, hogy az olaszok, akik pedig hasonlíthatatlanul nagyobb számban vannak, ugyanerről panaszkodnak. A spanyol asszimilációs erő ellenállhatatlanul szívja magába Európa kivándorlóit.

Beszámolóm végére értem. Tudom, hogy az ott töltött két hónap nem jogosít fel arra, hogy Argentínáról véleményt mondjak. Nem is szándékozom. Ezekben a mozaikszerű képekben néhány impressziómat kíséreltem meg elmondani. Egy nagy, erőtől duzzadó nép éli ott fiatal éveit, tele lelkesedéssel, sohasem csüggedő energiával. Nincsen még történelmük, nincsenek lelkesítő vagy szívfacsaró emlékeik a múltból, de – amint ők mondják töretlen optimizmussal – van jövőjük, amelyben rendíthetetlenül hisz népük apraja-nagyja.

Dr. Forster Károly írásai a Magyar Posta szaklapban 1921 és 1943 között

A szerkesztő szava. 1921/1. szám. 2. p.

Adatok a német és a svájci posta 1924. évi működéséről. 1925/5. 1–3. p.

A stockholmi légiforgalmi konferencia. 1926/2–6. 11–12. p.

Az Egyesült Államok postaigazgatásának jelentése 1924–25. költségvetési évről. 1926/7. 2–4. p.

Reformok a német postaigazgatási szolgálat ügykezelésében. 1926/10–11. 6–8. p.

A hágai légipostai konferencia. 1927/1. 3–7. p.

A posta felelőssége törékeny tárgyakért, folyadékokért és a kereskedelemből származó károkért. 1927/2. 8–15. p.

A posta felelőssége a postautalványra és a postatakarékpénztári csekkszámllára befizetett összegért. 1928/3. 16–24. p.

A m. kir. posta felelőssége postautalványra (postatakarékpénztári csekkszámllára) befizetett összegért. 1928/5. 32–39. p.

A londoni egyetemes postakongresszust előkészítő bizottság működése. 1929/1. 12–22. p.
A magyar posta belföldi díjszabásának története 1914–1928. 1929/3. 138–146. p.
A magyar posta belföldi díjszabásának története 1914–1928. 1929/4. 181–186. p.
Érdekes postajogi eset. 1929/5. 247–249. p.
A londoni egyetemes postakongresszus. 1929/9. 481–496. p.
Az Egyesült Államok postaköltségvetési hiánya. 1929/10. 569–575. p.
Angol hírlapi vita a posta reorganizációjáról. 1930/2. 76–81. p.
A közép-európai államok postaszerveződéseinek fejlődése. 1930/6. 305–314. p.
Üzemi jellegű-e a posta? 1930/8. 444–449. p.
A postaalkalmazottak magánjogi felelőssége a közönséggel szemben. 1931/2. 49–54.
A francia posta igazgatásának újjászervezése. 1931/2. 73–74. p.
A Nemzetközi Kereskedelmi Kamara értekezlete az Európai Postaunió tárgyában. 1931/4. 177–179. p.
Nemzetközi utazási postacsekk. 1931/8. 783–788. p.
A postaregale és a postakényszer. 1931/9. 831–841. p.
A légiposta legújabb fejlődési irányai. 1932/2. 102–112. p.
Postai szabályalkotás és kodifikálás. 1932/6. 322–327. p.
A magyar posta nemzetközi önállóságának kifejlődése a kiegyezés óta. 1932/7. 369–373. p.
A posta (és távíró) felelőssége a távírati utalványokért. 1933/10. 433–436. p.
A kairói postakongresszus. 1934/6. 189–195. p.
Valutapolitikai kérdések a postánál. 1936/5. 221–231. p.
Az Európai Posta- és Távközlési Egyesület megalakulása és történeti előzményei. 1943/1. 1–10. p.

Dr. Forster Károly írásai a Posta- és Távíróévkönyvben 1925 és 1939 között

A posta nemzetközi érintkezésének nyelve. 1925. év 102–105. p.
Az amerikai posta önköltség-számításai. 1926. év. 85–91. p.
Néhány szó a légiforgalom mai állapotáról. 1929. év. 111–114. p.
Skótországi kirándulás. 1930. év. 79–84. p.
A naptár reformja. 1931. év. 32–39. p.
Kairói emlékek. 1935. év. 23–26. p.
Finnországi utam. 1939. év. 19–24. p.

Felhasznált irodalom

Hencz Lajos dr. (szerk.): *A magyar posta története és érdemes munkásai.* Budapest, 1937. Merkantil Nyomda.
 Kovács József dr. (szerk.): *Közlekedési szaknaptár (postai szaknaptár) az 1933. évre.* Budapest, 1932.
 Pázmány Ödön dr. – LukászAlfonz dr.: *A Magyar Királyi Posta Jogász és Mérnök Tisztviselői Országos Egyesületének története 1918–1943.* Budapest, 1943. Urbányi-nyomda.
 Pázmány Ödön dr. – Tarnai Alber dr.: *A magyar posta története a felszabadulás után 1945–1948.* H. n., é. n. Bekötött kézirat.

Pályafutásom a magyar királyi postán

60 évvel ezelőtt, 1881. június 30-án kaptam kézhez a Nagyvárad-i főreáliskolában érettségi bizonyítványomat. Mivel már előre elhatároztam, hogy a postához megyek, július 2-án reggel kérvényemmel kezemben bemutatkoztam az akkori magyar királyi postaigazgatónak, dr. Novotny Károlynak. Az igazgató úr megnézte az érettségi bizonyítványt, és az abban sorakozó jelekre megjegyezte: *Hiszen ez nagyon szép!* Majd barátságosan szóba állt velem, és kikérdezett, hogy miért akarok éppen a postánál szolgálatba lépni. Kissé trémáztam¹, mert még csak 17 éves voltam, de ő ezt nem vette észre, én nem szóltam róla, hanem nyíltan elmondtam, hogy mérnök szerettem volna lenni, de nincs rá költség, a postaszolgálat tetszik nekem, és azt is tudom, hogy újabb kincstári hivatalok lesznek, és előmenetelre van kilátás, én pedig egyszer majd váradi postafőnök akarok lenni. Az igazgató nevetett. *Jól van fiam, ez tetszik nekem. Rossz katona az, aki nem akar káplár lenni.*

Krammer Károly

Felveszem magát gyakornokjelöltnek, adja Isten, hogy egyszer Wallasek bácsi helyén itt főnök legyen. De most el kell mennie Aradra, ott van üresedés. Feleltem: *Oda megyek, ahova az igazgató úr parancsolja, de egy kérésem volna. Ha lehetne egy hónapig itthon szolgálnom, mert nincs pénzem, és tudom, hogy a gyakornokjelölt utólag kapja ki napidíját.* Jól van, menjen le a számosztályhoz, és hívja fel Algay számfőnök urat. Felhívtam. Ott egy díjnok beteg volt, annak helyébe egy hónapra engem osztottak be. Nyomban leültettek dolgozni, így 1881. június 2-án postahivatali díjnokként mentem haza ebédelni.

A számosztálynál a napidíj 1 forint volt, míg a gyakornokjelölt 80 krajcárt kapott, így 30 forinttal a zsebemben, egy ócska disznóbőrös kofferbe pakolt holmimmal, 1881. augusztus 6-án délután beállítottam Aradra, egyenesen az *inspekciós szobába*. Váradon már informáltak az aradi viszonyokról. Ott a gyakornokok a hivatalban lakást kaptak, de ennek fejében az *inspekciónak* nevezett éjjeli szolgálatot ki kellett teljesíteniük.

Két kedves kollega fogadott ott: Göncöl Sándor kunfélegyházi és Papolczy Antal színervárallyai fiúk. Mindjárt barátságukba fogadtak. Ágy volt 3 részére is, és egy bentlakó szolgálta felesége takarított. A fiúk előre figyelmeztettek, hogy a szolgálat nehéz, a főnök

¹ Trémáz: remeg, fél, aggódik.

nagyon szigorú. Jelentkeztem nála. Hug József, a főnök magas, szép Batthyányi szakállas öregúr volt. Nem sokat beszélt. Göncöl mellé osztott be a expedícióra²: *Igyekeztek tanulni, hogy mielőbb hasznát vehessük, mert a két gyakornok tisztí kinevezés előtt áll.*

A levélszedicón se irányítási utasítás, se menetrend nem volt, így Göncöl diktálására írtam le a tudnivalókat, amiket ő is másoktól tanult meg. Ez így ment akkor, se kézikönyv, se írott rendelkezések. Nyomtatványból készítettem magamnak egy füzetet, abba írtam be az egyes vonalak postáit és az azokhoz tartozó falvakat. Jó rajzoló voltam, tehát minden vonalról térképet is csináltam, így hamar beletanultam. A főnök, helyesebben az öreg ezt meglátta, és megdicsért érte: *Csak igyekezzék, ha kinevezik tiszté, a mozgóra teszem.* Göncöl elámult, mert ők ketten sem kaptak ennyi elismerést egy év óta. *Persze – mondták –, ennek is Sándor Berci az oka – akinek a helyére én jöttem, mert tiszt lett –, mert ő lumpolt, és az öreg azt hiszi, hogy mi sem vagyunk jobbak.*

Arad akkor mozgóposta-főnökség volt. Az Arad–Gyulafehérvár 17-18 tiszti mozgók jártak Tövisig. Jó mellékkeresete volt tisztnek, altisztnek.

Jó tisztikar volt ott, de nehéz, fáradtságos szolgálat. A főnök helyettese Klusch Károly főtiszt volt, hivatali főpénztáros. Ő csak akkor avatkozott a vezetésbe, ha a főnök szemleúton volt. Ennek sohasem örültünk, mert Klusch egy igazi bakszász, a Bach időkbeli való maradvány volt, gőgös, igazságtalan és durva magyarfaló. Kiváló derék tisztnek voltak: Csath Zsigmond (később Makón, majd Debrecen 1-nél főnök), Szel Ernő (később Szarvas, Budapest főposta, majd Arad 1 főnöke), Rodziewicz József, aki magánúton jogot végzett, és tanácsos lett, Faulwetter Lajos, ki trencsényi főnök lett, Balogh József, ki Németpalánkán, majd Csaba 1-nél lett főnök, Kádár Béla. De voltak ott gyengébb legények, sőt, kivetni valók is.

Főnököm feleségének váradi ismerőseitől üzenetet hoztam. Lakásuk bent volt a postán, de nyáron át kint laktak a *Pernyáiban* levő szőlőskertjükben. Egy délután kimentem oda. Meglepő szívességgel fogadtak. Az öreg, akit a hivatalban sohasem láttak nevetni, megmutatta nekem szép kertjét. Ott láttam először formafákat rakva nemes gyümölcscsel, szőlőt karikára és magasra metszve és egy nagyszerű méhest, melyben 100 kaptár és sok kas volt. Érdeklődésemre mindent megmagyarázott, és aközben elmondta, hogy gyermekei még kicsiny korukban elhaltak, és ő ebben a kertészkedésben talál vigaszt és örömet. Majd figyelmeztetett, hogy egyes tisztviselőktől óvakodjak, ő engemet Szel Ernőre bíz, aki mint ember és tisztviselő egyaránt kiváló. A jóságos néni meg is vendégtelt, és két finom sárgadinnyét adott barátaim részére. A fiúk csodálkozva hallgatták elbeszélésemet, ők az öreget csak érdes oldaláról ismerték.

Átvettem ezután a expedíciót, és megkezdtem az inspekciózást is. Hivatalos óra volt a praxik részére délelőtt 6–12-ig, délután 2–8-ig megállás nélkül. Az inspekción akkor harmadnaponként váltakoztunk. Este 8-kor a hajnalban indítandó posták pénzeszsákjait átvenni és elzárni, aztán este 9 és 1/2 között érkező 4 vonat postáját átvenni, elzárni. Reggel 1/2-kor fel a expedícióba, és ott az *Alföld, Arad és vidéke, Neue Arader Zeitung* lapoknak beosztása, levélzsákok lezáratása és a 4 induló posta átadása a kalauzoknak. Ez eltartott 1/6-ig. Ez bizony, főképp télen a fűtetlen hivatalban éjjel, kemény munka volt, de jól ment, míg hárman váltakoztunk.

² Expedíció: szállítmányozás, az ezt intéző vállalat vagy hivatal neve.

Novemberben megjött gyakornoki kinevezésem, 20-án letettem az első esküt. Akkor Szél mellé kerültem a levélposta-felvételhez, ő a leadást kezelte. Ő akkor már nős ember volt, kedves, szép nő a felsége, és egy szép kisleánykájuk volt. Szél engem mindig tanított, ő maga is tanult, mert főnöknek készült. 1882 tavaszán letettem Nagyváradon a postatiszti vizsgát, amelyről az az emlékem van, hogy azon Wallasek bácsit – a főnököt – meg kellett volna buktatni. Képtelen kérdéseim alig bírtam eligazodni, és ő nem volt azzal tisztában, hogy jól feleltem-e vagy nem. Nehéz az olyan cenzornak felelni, aki maga sem tud semmit.

Azután átvettük Széllal a kocsiposta-leadást. Ott 10 évig Vangyel István tiszt dolgozott, akkor még nem voltak meg a gyakori osztálycserék. Sok elhanyagolt dogot találunk, évek óta heverő tért csomagokat, régi nyitott portótételeket. Volt az öreg Vangyelnek, mit fizetnie! Szél új rendet hozott be, napi pontos leszámolást és egyenleget, amelyek akkor csak a mozgón léteztek. Én vettem át a pénzeszsákokat jegyzék, tartalmukat rovatlap szerint, és osztottam szét a helyit Szélnek, a többiből a két rovatolónak. Futtattam a csomagokat, és együtt írtuk be a 3 pénzeslevélhordó könyvecskébe a pénzes- és szállítóleveleket. Reggel 8 órakor aztán pontosan kiindítottuk őket. Gyorsan, biztosan sok munkát végezni ott tanultam meg.

Az akkori kezelés nehézkes, bonyolult volt, és hiányzott belőle a biztonság. Ha valahol visszaélés történt, az csak később derülhetett ki. Sok volt a direkt pénzeszsák. Egyesített zárlat még nem létezett. Bizonytalan és egyenlőtlen számban érkeztek a pecsétes pénzeszsákok, amelyeket csak akkor indítottak, ha volt elküldeni való. Ezek útközben sok kézen mentek át, nagyon kellett ügyelni, hogy sérült zsákot ne vegyünk át. Minden rovatlapon két kelti bélyegző volt, például *Jan 1–Jan 7*, mert 1-től 6-ig nem volt semmi, csak 7-én. Hó végén záró rovatlapot kellett küldeni, tehát *I/8–I/31*. A sok rovatlapot nekem kellett rendben tartanom, és ha a kelt láncolatban hiba volt, például *I/9–I/31* rovatlap jött volna, akkor a 8-ikát meg kellett reklamálni. Rendelet szerint minden szombaton volt rendezés és reklamálás. Ezzel én majdnem megjártam. Egy szombaton délután 7 órakor kész voltam munkámmal, és inspekciós napom lévén, el akartam menni egyet járni a levegőn és megvacsorázni az éjjeli munka előtt. Szél megszólított: *Szombat van! Rendben vannak a rovatlapok? Rendben vannak* – feleltem –, *csupán egy újaradi hiányzik, azt holnap reggel megreklamálom, délutánra meg is jöhet. Ne menj sehová, míg meg nem reklamálsz! Soha sem tudja az ember emellett a házard kezelési mód mellett, mi van egy ilyen rovatlap hiány mögött!* Szót fogadtam, és rögtön megreklamáltam. Mennyire igaza lett Szélnek!

A reklamálásra válaszul a főnök nevére expressz hivatalos levél érkezett Újaradról (éjjel a temesvári vonattal), amelyet rögtön kiküldtem bérkocsival az öregúrnak, hogy szükség esetén kocsin bejöhessen. Be is jött. Láttam, hogy világos van a főnöki irodában egész éjjel. Reggel tudtam meg csak, hogy mi történt. A rovatlap hiánya egy pénzeszsák hiányát és egy pénzeslevél ellopását fedte.

A hét elején Újaradon gróf Zselinszky feladott egy 15 000 forintos pénzeslevelet az aradi takarékpénztár címére. Ezt az újaradi postamester egy taligapostával küldte be, mely Újaradról az aradi várban működő postahivatalhoz, onnan Aradra közlekedett. Ezzel a járattal máskor sohasem jött pénzeszsák, levélcsoomag. Egy buta írástudatlan sváb kamasz volt a postakocsis, akit a postamester külön figyelmeztetett: *Te, vigyázz, ebben pénz van!* De a zsákot nem írta be az óralevélibe csak a várnak, holott Aradnak is be kellett volna

Krammer Károly akvarellje, 1879

írnia. Arad rovatába csak 1 levélsomagot írt be, amely be is jött. A kocsis útközben álkulccsal felnyitotta a ládát, felbontotta a zsákot, és ellopta a pénzeslevelet. A bűnjeleket a Maros hídja alá rejtette el.

A várban az öreg Moys bácsi, egy kiszolgált profász³ volt a postamester. Nagy okosan megkérdezte a kocsist: *Te, hoztál valami pénzeszsákot is? Nem én –* felelt a kocsis –, *hiszen ilyenkor nincsen, és sohasem hoztam még!* Ezzel a postamester az óralevélben az 1-ből 0-át csinált. Csodálatos véletlen folytán Újaradon nem került szóba a pénzeslevél, és csak a reklamációból tudta meg a postamester, hogy baj van.

Főnökünk azonnal a kocsist vette elő, be is vallott mindent. Még akkor éjjel előkerült 13 db ezres bankó a kocsisnak egy 80 éves nagyanyja gelebéből⁴. 2000 forintot hét közben elköltött. A pénzt nem ismerte, ráczvárosi ravasz zsidók váltották fel neki, és csalták meg, de nem kerültek hurokra. Persze a kocsist mindjárt bezárták. Szerencsém volt, hogy a vizsgálatnál semmiféle mulasztás nem derült ki terhemre, mert nagyon megbüntettek volna. A hiányt az újaradi, aradvári postamester és az aradi postaszállító térítették meg harmad-harmad részben.

Nemsokára azután főnökünket baleset érte. Méhesében észrevette, hogy egy magasán álló kaptárnál rablóméhek járnak. Rendet akart ott csinálni, felállott egy rozoga székre, hogy elérje a kaptárt, de a szék összetört alatta, és ő lezuhanva bokatorést szenvedett. Hathétig kellett feküdni, ami nemcsak neki, hanem a hivatalnak is nagy baj volt, mert azalatt Klusch uralkodott, és komiszkodott.

Minket, fiatalokat folyton korholt, de még ennél is rosszabbul esett nekünk az, hogy a hivatalban szolgáló három öreg 48-as honvéddel milyen felháborító durvasággal bánt, akiket pedig mi dédelgettünk. Pedig Kulcsár Jóska meglőtt lábú öreg szolgálk az Aradon lakó özv. Damjanich Jánosnének volt mindennap bejáró udvari postása. Petrisin Janó, egy jóízű tótember, pedig gróf Vécsey Károly vértanútábornokunknak volt huszára. Az özvegy grófné neki és 6 gyermekének pártfogója volt. Ő volt a hivatalban a legjobb szolgálk. Még Lippoldy István altisztól sem fért, ki vitéz huszárkáplár volt, és elejétől végigküzdötte a szabadságharcot. Nekünk István bácsi mindig kedves vendégünk volt, ha kiruccantunk a *Három fekete lóhoz* vagy a *Vademberhez* címzett polgári bormérésekbe. Pedig István bácsi nem hagyta magát, és visszaszólt!

Utoljára Göncöl és Papolczy annyira nekikeseredett, hogy összeesküdtek: csúffá tesszik a bakszászt. Klusch agglegény volt, a fiúk kiszaglászták, hogy egy dámája van a Ráczvárosban egy zugutcában. Meglesték, hogy mikor jár oda, és összebeszéltek, kötelet feszítenek ki, hogy a sötétben azon átbukva a sárba pottyanjon. Én kinevettem őket, de a jámbor terv nem is került kivitelre, mert főnökünk annyira helyrejött, hogy kocsin behozatta magát városi lakásába, és két mankón bevándorzott irodájába. A szeretetnek minden jelével fogadtuk, akkor jöttünk annak tudatára, hogy milyen derék ember. Szigorú, de igazságos, komoly, de sohasem durva, a szolgálatból nem enged, de hiszen őrajta van a legnagyobb felelősség, és az igyekező embertől nem sajnálja a jó szót, biztatást.

Közben telt az idő, én esztendő multával vártam tisztí kinevezésemet. Ehelyett rendelet jött, hogy a gyakornokokat csak akkor nevezik ki, ha leteszik az államszámviteltan

³ Profosz: börtön felügyelője.

⁴ Gelebéből: kebeléből.

vizsgát. Legalább előbb jött volna, akkor már el is készültem volna rá! Azelőtt csak azokra a tisztekre volt ez kötelező, akik a 800 forintos fizetésben voltak. Azok addig a 901-be nem léphettek elő, amíg számviteltanból nem vizsgáztak. A hivatalban csak Szél és Csathtették le, és nagydolognak tartották azt. Többen voltak a 800-ban, akik késlekedtek, meglett családos emberek, a tanulásról rég leszoktak, és némelyikük bizony nagyon gyenge előkészültségű.

Tehát neki fogtam tanulni. Széltől megkaptam a Kastowsky-féle államszámviteltant, és vettem egy Könyvviteltant, és szorgalmasan készültem. Szél egzaminált⁵. De ekkor két gyakornoktársamat máshová kinevezték tisztnak, tőlük nem kívánták az újabb vizsgát, mert már rég soron voltak. Én aztán maradtam inspekciósnek magamban, és emellett vizsgára is készülnöm kellett.

Pár hét múlva megjött az új gyakornok, Melles Jenő. Derék fiú volt, kivel később testi-lelki jó barátságban lettünk, de akkor még én nekem kellett ő rajta segíteni. Előző egyévi önkéntességét szolgálta Budán a vártüzekeknél, onnan valami vérhasféle bajt hozott magával. Pénzt adtam neki, hogy menjen orvoshoz. Mialatt katonáskodott meghalt atyja, anyja, és nem volt egyebe, mint ami rajta volt. Megosztottam vele fehérműmet, dohányomat, a szabónál az én felelősségemre ruhát, télikabátot rendeltem neki, és inspekcióztam helyette, míg helyrejött, és betanult. Karácsonyra aztán helyrejött szegény, és ugyan fess ügyes fiú lett belőle.

1883 tavaszán végül elkészültem a vizsgára, április 16-án Pesten az Állami Számvevőszéknél kivágtam a rezet, írásbelin és szóbelin külön megdicsért az elnök, Henisch Rezső osztálytanácsos. Azután gyönyörködtem Pesten és Budának várában, akkor voltam fent először. De bizonyítványom késett. Persze az Állami Számvevőszék azt a minisztériumhoz, az pedig az igazgatóságához küldte, és így hetek teltek bele, amíg megjött.

Öreg főnököm, amikor reggel végigjárta az osztályokat, mindig megjegyezte: *Még most sincs bizonyítvány.* Egy reggel aztán megállt asztalomnál, nagy pipájából hatalmas füstöt eresztett, és komolyan így szólt: *Na ez szép dolog.* Kezdem meghökkenni, mert ez furcsán hangzott. Aztán elkiáltotta magát a többiek felé, felmutatva a bizonyítványomat: *Képzéljétek, kitüntetéssel tette le a számviteli vizsgát!* Összeszaladt az egész hivatal, ez nagy eset volt. Gratuláltak, este pedig a tiszteletemre összejövetel volt a *Vadembernél*, ahol addig is, amíg kinevezésem megjön, megválasztottak postatisztnak.

Meg volt írva, hogy ne jussak ehhez könnyű szerrel. Beütött egy teljes rendszerváltozás. Egmásután három kinevezési rendeletet kaptam. Először kineveztek végleges segéd tisztnak. Ilyesmiről még nem is hallottunk. Aztán ideiglenes I. o. segéd tisztnak, végül végleges I. o. segéd tisztnak. Nagyon megbántva, megszegyenítve éreztem magamat. Elhatároztam, hogy otthagynom a postát. Kérdezősködtem az Osztrák Magyar Banknál, ott átvettek volna szolgálati időm beszámításával, de csak gyakornoknak. Főnököm megtudta ezt, magához hivatott, és helyreállította a fejemet. *Ugyan mit gondolsz? Hiszen ez egy rendszerváltozás, amilyeneken régiek mind ámentünk. Én is voltam járulnok, meg tudom is már mi mindenféle, mégis itt vagyok. Hiszen a fizetés ugyanaz, és lesz magából idővel főtiszt is. Visszamenne máshova megint gyakornoknak most, amikor előmenetelre van kilátás? Csath úr megy Makóra, Szél pedig Szarvasra főnöknek, én pedig éppen magát*

⁵ Egzaminál: vizsgáztat, vallat, faggat.

akarom magam mellé venni az irodába, mert úgy látom, jó főnök lesz magából. Verje ki a fejéből a gyerekes gondolatokat, hiszen itt magát mindenki szereti.

De lejött nemsokára dr. Novotny, az igazgató Aradra. Felkeresett osztályomban, gratulált a szép vizsgámhoz, és elmondta, hogy örömet szereztem neki. Erre felbátorodtam, és megkértem, hogy tegyen át engemet haza Váradra, mert özvegy édesanyámat magamhoz akarom venni. Megígérte, és meg is tette. 1884 februárjában hazakerültem a Nagyvárad városi postahivatalhoz.

Gervay Mihályról

Az országos főpostaigazgató gyakori vendég volt Aradon. Látogatóba jött nővéréhez, Gervay Máriához, ki Rezy Béla postafőtisztnek volt özvegye, és leányával ott lakott. Ilyenkor Gervay mindig eljött a hivatalba is. Hug kedves embere volt neki, és a tisztekkel is szívesen elbeszélgetett.

Első találkozásunk kissé furcsa volt. Még gyakornokjelölt voltam, Göncöl Sándorral a expedícióban dolgoztam, amikor belép oda egy előkelő külsejű öregúr: világra a nagyvárad Des Echerolles Károly, azt hittem talán testvére. Göncöl odasúgta nekem, hogy Gervay, és üdvözölte a méltóságos urat. Egyenesen hozzám lépett, és hirtelen kiejtéssel kérdi: *Hogy hívnak?* Bemutakoztam. *Miféle iskolát végeztél?* Mondtam, hogy Nagyváradon a főreáliskolában tettem érettségit. *Na, akkor nem sok földrajzot tanulhattál.* Feleltem, hogy mind a 8 osztályban tanultunk földrajzot, és én mindig jeles voltam. *Hadd halljam, mit tudsz?* – szaporán kérdezett tőlem mindenféle belföldi és külföldi városokat, én mindenre megfeleltem. Végül, hogy megfogjon, azt kérdi: *Melyik a magyar nyugati vasutak utolsó állomása magyar földön?* Ezt persze nem tudtam. Felelt ő: *Gyanafalva, jegyezd meg magadnak!* Elég kurázsím volt megjegyezni, hogy a expedícióban se térkép, se menetrend nincsen, jó volna, ha lenne miből megismerni a vasúti vonalakat. Azt mondta erre: *Ott a Helységnévtár, abban benne van minden, vegyél magadnak egyet, a nélkül nem lesz belőled jó postás.* Aztán Göncölhöz fordult: *Mennyit spóroltál meg magadnak a fizetésedből?* Feleli Sándor: *25 forint gyakornoki fizetésből jó, ha a szabónak a télikabátom részleteit ki tudom fizetni.* Gervay: *Az is takarékosság, ha részletre valamit beszerez.* Aztán elment más osztályba. Göncöl felvilágosított, hogy Gervay a fiatalokat mindig tegezi, és évődik velük. Ha valaki jól megfelel neki, azon jót nevet. A gyakornokokat mindig egzaminálja, és mindenkiel Helységnévtárat akar vetetni.

Pár év múlva magam hallottam Váradon ilyen esetet. Csécsy Laci a posta folyosóján szembe találkozott Gervayval. Zubbonyban és sapkában volt, hát kivágta a haptákat. *Hol szolgáltál?* – kérdi a főigazgató. *Önkéntes voltam a huszároknál Debrecenben. Sarzsi?*⁶ – kérdezett vissza. *Káplár* – felelte Laci. *Hát nem tudtad többre vinni?* Válasz: *Méltóságos uram, a huszárbán csak két szép sarzsi van, vagy kapitány legyen valaki vagy káplár. Te, te!* – megfenyegette ujjával az öregúr, és jót nevetett.

Mi, akkori fiatalok Gervayt szerettük, atyáskodását jó néven vettük, igen nagy hazafinak tartottuk. Közbeszéd tárgya volt a tisztek között, hogy a Gervay érdem az, hogy a

⁶ Sarzsi: rendfokozat.

postán már minden magyarul megy, míg a távírdán, de főleg a vasútnál hemzsegett az idegen, és németül ment a szolgálat is. Ő vitte keresztül, hogy külön magyar jellegű postabélyegünk legyen, és azt is, hogy a Magyar Királyi Posta az osztrák befolyástól végleg megszabadult. A királynál grata persona⁷ volt. Külföldön Magyarország nevében köt postaegyezményeket, míg más szolgálati ágak még a levelezéseiket is csak a közös Külügyminisztérium közbejöttével bonyolíthatták le külfölddel.

Várad i rokonaimnál hallottam, hogy Gervay várad i postaigazgatóként milyen nagy urat adott. A legelőkelőbbekkel állt barátságban, vidékre négylovas hintóval járt. Mikor országos állásba jutott, várad i kedves embereit sorra felvitte, és azok vezettek. Heim Pétert, ki itt titkár volt, és később az ő helyére került. Hágert, ki itt főnök volt, szintén a minisztériumba. Ez a Hágér-család postás dinasztia volt. Apja, nagypapja – talán a szépapja is – budai postamester volt.⁸ Az ő fia volt Henney Vilmos főigazgató, a kiváló szakember. Majd felvitte Zobel Lipótot is, ki itt ő utána igazgató volt, de ez nyilván a pesti haute-finance⁹ kívánatára történt. A pesti igazgató, dr. Novotny Károly akkor került le Váradra.

Édesanyámtól hallottam, hogy Gervay pozsonyi születésű volt, ő ismerte fiatalkorában. Az én anyám, Gaszner Henriette édes atyja, Gaszner Károly pozsonyi polgár könyvtőrmester volt, Gervay apja pedig kalaposmester. A két jómódú polgári család jó ismerős volt. A Gervay család francia eredetű, nevük tulajdonképpen Gervais volt. Innen származhatott Gervaynak franciás külseje és perfekt francia beszéde. Akárhogy is, derék ember volt. Hazájának a kellő időben nagy szolgálatot tett, megérdemli, hogy emlékét tiszteljük. Hanem én velem szemben – a Helységnévtár szempontjából – nem lett igaza az öreg méltóságosnak, mert nekem sohasem volt saját Helységnévtáram, mégis jó postás lettem.

Sokkal nagyobb fába vágtam és akkor a fejszemet, amit neki nem mertem volna bevalani. Akkor jelentek meg Arany János összes művei füzetes kiadásban, egy füzet ára 80 krajcár volt. Megvettem, pedig 80 krajcár nekem akkor nagy pénzt volt! De kiizzadtam, pedig 60 füzet lett belőle. Ez lemondás árán ment, de még ma is dicsérem érte azt a fiatal legénykét, aki akkor voltam, mert nekem Arany megbecsülhetetlen kincsem lett. A mi bihari nyelvünkön szólt hozzám, becsületes egyenes magyar beszéddel, mély életbölcsséggel. *Dalod, mint a puszták harangja, egyszerű, de oly tiszta is, mint a puszták harangja* – írja neki korán elhunyt barátja. Arany az én breviáriumom lett, melyben az élet viszontagságai közepett mindig találtam örömet, gyönyörűséget, ha kellett biztatást, erőt és sokszor megnyugvást és vigasztalást is.

A legutóbb lefolyt oly hosszú 22 esztendő alatt, ha torkig voltam keserűséggel, és jó órát akartam magamnak szerezni, könyvtáramból egy-egy Arany-kötetet kivéve felbaltagtam a szőlőm tetején lévő filagóriába, ahonnan a várad i szőlődombok közül szép kilátás van a városra és messze ki az Alföldre. Ott a szalontai szent egy-egy remekművébe elmélyedve, annak hatása alatt mindig megéreztem, hogy még van haza, és van Isten.

⁷ Persona grata: a diplomáciai képviselő betöltésére a másik állam kormánya által elfogadott, kedvelt vagy kegyelt személy.

⁸ Haager Tamás 1739-ben a budai főposta tisztségviselője volt; utóda, Haager Frigyes Ernő 1762-ben a budai postaprefektus, majd 1787-ben az első pesti fiókposta vezetője lett.

⁹ Haute-finance (e: ótfinansz): pénzarisztokrácia, a felsőbb pénzvilág.

Kedélyes élet a váradi postán

Egészen más levegő volt a Nagyvárad városi postahivatalban, mint Aradon. A forgalom jóval kisebb volt. Arad a 80-as években az Arad–Csanád és Arad–Belgrád vasút megnyitásával nagyon fellendült. Nagy vidéknek és az alföldi gabonakereskedésnek lett központja. A főter, ez a szép boulevard kiépült, lóvasút járt a pályaudvartól a színház palotájáig. Sok új üzlet, gyár létesült, mindenki spekulált, sietett, és ebből a postának sok dolga lett. Váradon, amikor én hazajöttem, még a 70-es évek patriarchális élete folytatódott. Majd csak a 90-es és a 900-as években lendült fel Várad is, amikor az Érmihályfalva–Vaskoh és Gyoma vonal kiépült, és akkor aztán hamar túlszárnyalta Aradot.

A hivatalban a szolgálat sokkal könnyebb volt, de tisztviselő több mint Aradon. A főnök csak *Venci bácsi*, és a világért se szigorú, a tisztek csupa fiatalság, a tapasztalt, főnökségre aspiráló tisztviselők ismeretlenek voltak.

Wallasek Vencel asztalos legény volt 1848-ban, és beállt honvédeknek, végigverekedte a szabadságharcot, és Világos után őt is belerázták a sárgaszínóros nadrágba. Őrmester lett, és sikerült neki Debrecenben a postához bejutni díjnoknak. Ott szerették, jó modorú és előzékeny volt, és jó megjelenésű ember is. Később azzal bosszantották, hogy annak köszönhette karrierjét, hogy jól állt neki a magyar nadrág. Az akkori debreceni kispóspost, Huzly kanonok megszerette, és vendégének, Gervaynak ajánlotta. Így sikerült Váradra tisztnek kerülni. Az 1868. évi nagy változás során egyszerre csak azon vette észre magát, hogy ő a főnök, de beletalálta magát az új helyzetbe. Magas, katonás tartású ember volt, pléhgalléros zubbonyában és tiszti sapkában ezredesnek nézett ki, és aszerint is viselkedett. A tiszteket tegezte, nekünk Venci bácsi volt, és ha valakit magázott, vagy pláne urazott, akkor már baj volt.

A tisztek közül a *nép vérei* voltak: Weiserschütz Józsi, aki örökölt nagy vagyonának akkor már a nyakára hágott. Megállapodott ember sohase lett belőle, holta napjáig egy naiv nagy gyermek maradt. Tikos Sándor, a piszekoma. No ő kiválóan jeles férfiú volt. Ővele később bővebben foglalkozom. Harcsarik, Siket Traján sógora, a főtréfamester és Weiserschütznek ugratója volt.

Aztán jött a fiatalság. Csupa velem egykorú vagy mellém illő vidám legény, név szerint: Csécsy Laci, Kiss Pista, Kakas Pista, Kuszli Tamás, Makray Aurél, Sándor Berci, Moldoványi Lajos, Lamos István, Barbócz Kálmán, Fekete Dezső, Óó Lajos, Kién Elek. Egy II. o. segéd tisztünk is volt, Sebők Sándor, a békési postamester fia, később annak utóda. Két gyakornok Titzer (Kazár) Győző és Demjén Sándor. Közülük ketten tapasztalt férfiak voltak, mert 3 évet szolgáltak a katonaságnál. Éspedig Kuszli Tamás, a bácskai bohém, aki érettségi után úgy belemérült a mulatozásba, hogy elfelejtette beadni kérvényét az egyévi önkéntességi jogért, ezért aztán 3 évig lehetett huszár. A második Makray Aurél, a doktor. Ennek apja – falusi gazdatiszt – érettségi után 600 forintot adott a kezébe, hogy menjen fel Pestre, legyen orvos belőle, ez a pénz egy évre elég lesz. A pénz jó cimborák segítségével már két hónap alatt elfogyott. Apja aztán tudni sem akart róla többé, és megtagadta az önkéntes belépéshez való beleegyező nyilatkozat kiállítását. Szegény fia aztán a 37 krajcár csekkel 3 évig lent volt Boszniában, de ott legalább megkomolyodott.

A szolgálat: régi házi szokások és sok helyen slendrián. Nem kell itt az a nagy vigyázat és ellenőrzés. Itt mindnyájan becsületes emberek vagyunk, a közönség is azokból

áll, nem történt még itt semmi baj, nem is lesz. Ez volt a felfogás Várad városnál. Míg Aradon Hug és Csath az irodán mindig nyakig voltak a dologban, Venci bátyánkat sohasem láttam az íróasztalnál írni, legfeljebb a nevét írta alá. A személyzeti ügyeket az igazgatóságnál szóbelileg intézte, abból csak a direktciónál lett akta. Egyéb ügyekben, ha írásbeli útra terelődött valami, azt a tisztek intézték, kész munkát vittünk neki be, ő csak aláírta.

A közönség szerette, barátságos modora miatt népszerű volt, mindenkit ismert, és a főnöki irodán mindig volt vendég, délután egy kis kaszinó volt az. Esetleges panaszok elintézésére igen praktikus berendezése volt. Az irodán egy faliszekrényben mindig volt szilvórium és friss pogácsa. Ha borús ábrázatú vendége jött, aki esetleg panaszos lehetett, különös szívességgel fogadta, hogylétéről tudakozódott, és privát beszélgetés közben egy stampedlit és egy pár pogácsát belediktált. Ha közben még valaki jött, annál jobb. Kedélyes beszélgetés közben a panaszkodni akaró elfelejtette, hogy ő tulajdonképpen mit akart, és megbékélve távozott.

A postára járó katonatisztek is bejártak hozzá snapszozni. Ő a fiatal hadnagyokat és főhadnagyokat úgy kezelte, mint minket, és összebarátkoztatott bennünket az adjutánsokkal. Kuttka Géza főhadnagy, a 101. ezredzászlóalj segédtisztje, ott barátkozott meg velünk, és át is jött a postához.

Engem főnököm a kocsiposta-leadáshoz osztott be harmadiknak. Osztályvezető volt Csécsy Laci, második tiszt Kiss Pista. Ez kikiáltott nehéz osztály volt, mert reggel 5 órára bent kellett lenni. Ez énnekem nem volt teher, mert közel laktunk, a Szigligeti utcán, meg hát költöttek engem fel Aradon reggel ½3-kor eleget. Reggel feldolgoztuk az éjjel érkezett postákat, 8-kor kiindítottuk a 3 pénzes levélhordót, ½9-kor hazamentünk. 10 órára visszajöttünk egy félórásra az alföldi posta feldolgozására. Délután ½4 felé jöttünk ismét be, leszámoltunk a kézbesítőkkal, és feldolgoztuk a délutáni postát, amellyel ½6-ra már kész is voltunk. Hárman játszva végeztük el a dolgot, ez nekem Arad után úri kényelem volt. Következő hónapban én vettem át az osztályt, mellém került Makray és Titzer. Én rögtön bevezettem az aradi rendet: egyenleg, naponkint pontos zárlat, kézbesítőkkal naponta fillérig való pontos leszámolás. Ez utóbbi azelőtt nagyon komázva ment.

Főnököm meg volt velem akadva. Már az osztály átvételekor kifogást emeltem, mert 200 forint értékű *bont* találtam a készpénz között. Az volt Váradon a szokás, hogy ha egy tisztnek hó vége felé kifogyott a pénze, névjegyére ráírta 5 forint vagy 10 forint, a főnök ezt láttamozta, és a leadó kifizette. Sándor Albertnek 100 forinton felüli tartozása volt ott. Állítása szerint tartalékos tisztí felszerelését szerezte azon be, de a törlesztés sehogy se ment. Ellenvetésemre, hogy mi lesz egy igazgatósági rovancsolás esetén, főnököm azt felelte: *Itt én rovancsolok, és ha én elfogadom, rendben van!*

Nemsokára újabb eset volt. Két marhakereskedőnek jött 30 és 40 000 forintos pénzeslevele poste restante. Jelentkeztek érte, de semmi igazoló okmányuk nem volt, és a nevüket sem tudták aláírni. Rájuk húztam a paragrafust: Két készfizető kezeset állítsanak, akiket én ismerek, és elfogadhatok. De hiszen, panaszkodtak, mi itt állandóan kapunk pénzt, és a Herr Verwalter¹⁰ jól ismer bennünket. *Menjenek hozzá! –* feleltem. Jött Wallasek: *Nyugodtan kiadhatod, én ismerem őket!*

¹⁰ Herr Verwalter: Igazgató úr.

Engedelmet kérek – feleltem, és felmutattam a rendeletet –, én ebből nem engedhetek. Akkor lekézbesítem én! – felelt főnököm. Odaadtam a kézbesítőkönyvet, ő odaírta az X után nevét mint névírő. Ez nem elég – mondtam –, tessék odaírni, hogy kézbesítette Wallasek. Azt is beírta. Mi lesz belőled, ha már most is ilyen pedáns vagy? – kérdi tőlem. Annyi bizonyos – feleltem –, hogy én szívességből nem veszek magamra felelősséget nem 30 vagy 40 000 forintért, hanem 3 vagy 4-ért sem.

Jött aztán a rovancsolás. Pontosán minden hó 24-én délelőtt 10 órakor jött Venci bácsi hóna alatt a rovancsolási könyvvél. *Keresztények sírjatok!* – mondta mindenkor. Vele jött Schindler Dolfi, a számtiszt. Ő vette fel a rovancsot, olvasta meg a pénzt, a főnök csak aláírásával működött közre. Az első rovancsolásnál 6 forint hiányt állapítottak meg teremre. *Nem lehet – feleltem –, az én pénztáram fillérig egyezik,* és felmutattam egyenlegemet és az előző esti zárlatot. *Hát ez már megint micsoda felesleges irkafirka?* – kérdi főnököm. *Ha ezt meglátja valaki az igazgatóságtól, elrendelik vezetését. Így nehezítitek meg ti magatok a szolgálatot. Csak fizess be szépen azt a pár forintot, ez az ilyen nehéz osztálynál könnyen előfordulhat. Nem fizetek egy krajcárt sem – feleltem –, a hibának a rovancsolási műveletben kell lennie.* Schindler elém dobta a rovancsolási műveletet: *Hát keresd meg! Tessék megvárni!* – feleltem. Pár perc múlva meg is volt. Dolfi bátyám egy 6-tal végződő számot hibásan 0-val vitt át. Wallasek, hogy össze ne szólalkozzunk, így szólt: *Na jól van, jól van, minden rendben van. Most aztán egy-kettő gyertek be egy stam-peldlire hozzám!* És szent volt a béke.

A kartársi együttérzésről és a jó Tikos Sanyiról

A tisztviselők közötti jó egyetértés fenntartására szolgált nyáron át a kuglizás. Az egész postaigazgatóság, számosztály, pénztár, városi posta és Újváros (Siket és Traoérsz) minden pénteken délután 5 és 8 között kint volt a Schenker kocsmája melletti kertben, ahol zavartalanul voltunk, jó kuglipálya és jó bor volt. Csak az volt kellemetlen, hogy este a sáros, piszkos nagy piacon át kellett hazamennünk. Kerestünk tehát jobb helyet, és felfedeztük Kargert. Az úgy történt, hogy egy nyári délután Csécsy, Kiss Pista, Makray, meg én kimentünk a szőlők közé sétálni. Hazajövet megszomjajztunk. A Nagykút utca végén, egy hosszú palánk bejáró kiskapuja felett butélia volt kipingálva, és kugli dübörgése hallatszott. Bementünk, de csak gyermekek dobálóztak ott. Egy magas szőke szakállas fiatal-ember jött elő, és bemutatkozott, ő Karger asztalosmester, és itt saját termésű borát méri ki. Kérdésünkre, hogy kaphatunk-e valami harapnivalót, azt felelte, hogy hozat ő inasával a városból, mert ők még kezdők. Kértük, hogy felesége készítsen nekünk fokhagymás és zsíros pirítós kenyeret, az hamar meglesz. Meg is csinálta, és jónak találtuk azt is, a bort is, a kuglipályát is. Megegyeztünk Kargerrel, hogy a péntek délutánt tartsa fenn nekünk, akkor kijövünk legalább húszan, de készítsen hideg ennivalót is. Azontúl odajártunk, és jól éreztük magunkat.

Nemsokára a bírósági tisztviselők a csütörtök délutánt, majd a reáltanárok a szerdai, a várbeli továbbsholáló őrmesterek a szombat délutánt foglalták le. Karger bormérése fel-lendült, pár év alatt úgy megtollasodott, hogy a közeli Orlandi-féle szőlőt megvehette. Ott szép nyári mulatóhelyet rendezett be, és idővel gazdag, tekintélyes polgár lett.

Télen át péntek este Pontellihez, a Sas kocsmába jártunk szalámira. A helyiség rideg barátságtalan volt, de a szalámi és a bor jó volt. Venci bátyánk régi idő óta oda volt szokva, mi pedig fiatalok és jókedvűek voltunk, és ott zavartalanul mulathattunk. Ott a tréfa, ugratás járta. Néha Westerschütz Józsi volt a célpont, de ő eltűrt mindent, az nem volt mulatság. Tikos Sanyi az már más volt! Vele lehetett tréfálni, ő elérte, viszonzotta, és tódította. Nagyszerű hazudozásai, amelyekbe ő teljesen beleélte magát, pompás kiszólásai és vastag tréfái mindig jó hangulatot idéztek elő.

Lamos Pista barátunk, a derecskei jegyző fia verselgető volt, és Tikos nagymondásait mind feljegyezte, hogy azokat versbe foglalja. Jó tréfás *parasztikus* rigmusokat faragott. Egynek kezdetére még emlékszem... Szóval nem szalonba valók voltak a versek, de Pontellihez nagyon jók, jókat lehetett rajtuk nevetni.

Lamos a *Tikosiádáról* eposzt akart írni. Én ajánlottam neki, hogy Tikost Makó lovag szerepében léptesse fel. Ugyanis nálunk, Biharban az a régi mondóka járta, hogy Makó – aki (nem: amely) Jeruzsálemtől messze esett – nem Csongrád megyének hagymakoszorús szélvárosa volt, hanem egy bihari vitéz, aki kevésbé dicsőséges emlékü II. Endre királyunk keresztes hadával a Szentföldre volt indulandó, de Spalatóban leitta magát, és lemaradt a gályáról. Csúfsággal, szégyenszemre haza kellett jönnie, és rajta maradt, hogy messze esett Jeruzsálemtől.

Tikos Sanyit, aki maga is kész vígjátéki alak volt, éppen a koronás bohém *Jeruzsálemi* András idejében szerepeltetni, a teljesen hiábavaló keresztes hadjáratnak, ennek a nagy kalandnak és a sok *lézengő ritternek*¹¹ kortársaként, ez hálás témának ígérkezett. Lamosnak tetszett a gondolat. Én már akkor is bújtam a történelmi műveket, és megígértem neki, hogy a kellő miliőhöz adatokat szerzek, és ha helyet hagy nekem a füzetben, néhány illusztrációt is pingálok abba.

Rímes alexandrinusokban – amint hőskölteményhez illik – elkészült a versezet. Az én tollrajzaim is elfogadhatóan sikerültek, a koma mongolos arca mindenütt felismerhető volt, és a nagy mű egy pénteken este felolvastatott.

Nagy volt a siker. Sanyi mindjárt kitalálta, hogy órála szól az ének, tetszett neki. Figyelt, mulatott rajta, lelkesedett, majd a végén, amikor Makó úr lovaghoz illően karddal kezében hősi halált hal, nagyon elérzékenyedett. Megölelte, megcsókolta Lamost. *Na komám* – mondta –, *ezt jól csináltad, ezt nem felejttem el neked soha! Te nemcsak szeretsz, hanem ismersz is engemet. Lássátok, éppen ilyen lettem volna, ha akkor élek! Nem is érdemes a mai rongy világban élni, amikor, ha meg akarom mutatni mennyivel különb vagyok nálatok, már három postakosarat kell átugornom, pedig már kezd a hasam is nőni!* * *He he he!*

A hősköltemény tartalmát, mivel még emlékezetemben van, a postás utókor épülésére elmesélem. Az események történelmi sorrendje nem egészen hű, de ez poetica licentia¹².

Makó lovag a 13. század elején Sándor váradi püspöknek volt udvari vitéze. Püspöki nemes és földesúr volt ő tulajdonképpen, de a Sárréten, ahol ő felnőtt, sikamlós a talaj, és a birtok különféle kalandozások alatt kicsúszott a lába alól. Ezért aztán felajánlotta szolgálatait a püspöknek. A várban lakott, a vitézi asztalnál étkezett. Tisztsége is volt. Ő tanította

¹¹ Ritter: lovag.

¹² Poetica licentia: költői szabadság.

a nemes apródokat, a püspök *familiárisait*¹³ lovagolni és a lóval való bánásmódra. Ez éppen neki való foglakozás volt, mert ő saját ítélete szerint legjobban értett ehhez a világon, s mert ez a tanfolyam az, amelyen ősidőktől fogva a *Huszáren-Reitschulig* legjobban lehetett lármázni, és gyónás-vezeklés veszélye nélkül mentől cifrább *dicséreteket* elkövetni. A vitézi táblánál Makót szerették. Ő maga a jó konyhának és borocskának pártolója volt, a tréfát szívesen eltűrte, és jól kivédte, vagy viszonozta. Máskülönben vitézember volt ő, ha rá került a sor. 1225-ben lent járt ő a király seregével Erdélyországban, és derekasan közreműködött a hűtlen német lovagrendek kikergetésében. Akkori élményeiről aztán szívesen beszélt. Hajmeresztő kalandok és hőstettek voltak azok, és minden alkalommal javított és bővített kiadásban adtak elő.

A püspök is szerette. Ha rossz kedve volt, akárhányszor lejött a vitézi asztalhoz, felvidult. Ott rendesen Makó vitte a szót, kifogyhatatlan volt a jóízű tréfalgozásban.

A költemény azon kezdődött, hogy a vitézi táblának vendégei voltak Szent János vitézei, a johanniták jöttek be egy kis poharazásra, megkóstolni a kitűnő 22-es termést, amelyet az aktualitás kedvéért – és mert az Aranyoldalon termett – Arany-Bullának neveztek el. Ezek a lovagok német birodalmi vagy burgundiai származásúak voltak, de megmagyarosodtak, és egyúttal saját nemzeti hibáik mellé a magyarok hibáit is átvették. Nagyképűsködő, nagyivó, erőszakos emberek voltak, mint valamennyi nőtlen életre kárhoztatott katonai szerzetesrend tagjai. A nép *veresbarátoknak* hívta őket, mert hadba vonuláskor vértükön felül veres lovagi köpenyt viseltek.

Az asztalnál – ebéd után – már jó hangulat volt. Makó úr beszélt, és tanítványival dicsekedett. *Amelyik aztán az én kezem közül kikerül, az már igazán kész lovas vitéz! Láttátok volna tegnap a Pázmány fiút! Úgy ült a nyeregben, mintha odanőtt volna! Akár Szent György maga! Nem úgy mint te, Roderich, itt mellettem, aki lóháton hosszú lábaidal nem tudsz mit kezdeni.* A vicc találó volt, de jót nevettek a nyurga szentjánosi¹⁴ vitéz rovására. Roderich, akinek a füle már piros volt a jó bortól, megorrolt, és mérgesen felelt: *Én legalább igazi ritter vagyok! Az én őseim már Nagy Károly császár idejében is grófok voltak. A magyarok pedig csak azután szaladtak ide Ázsiából. Te pedig magad dicsekszel azzal, hogy még vadabb fajtából való vagy.*

Ugyanis Makó úr hun ivadéknak vallotta magát. Emellett bizonyított zömök termete, mongolos arca és fekete sertés haja is. *Mit tudsz te – szólt Makó –, mik vagytok ti valamennyien énhozzám képest? *Ritterek? Lehet, de vitézek nem vagytok. Láttam az atyádfiát a Bárcaságban, de csak a hátukat. Én magam száz ilyen rittert kergettem magam előtt, de elbántam volna kétszázzal is. Az én őseim a nagy Attilának voltak vitézei. Az volt ám a király! Holmi Szigfrid és Gunther sváb királyocskák boldogok voltak, ha a kengyelét tarthatták, amikor lóra szállt.*

Az asztalvégen a fiatalság rákezdett a régi csúfolódó nótára: *Ama híres Attilának, nak, nak, nek, nak! Bendegúznak a fiának, nak, nak, nek, nak! Kinek neve hallatára, ra, ra, re, ra! A gótból kibújt a pára, ra, ra, re, ra!* Ez sértés volt, a németek felugrottak. Roderich öklét ütésre emelte, de Makó egyet lökött rajta, és amaz a székébe visszaesett.

¹³ Familiáris: nagyobb úr szolgálatába szegődött kismes.

¹⁴ Szentjánosiak, Szent János vitézei: keresztelő Szent Jánosról elnevezet, a 12. században alakult, kezdetben betegápoló, majd katonai lovagrend tagjait, más néven johanniták.

Hé, hé! – kiáltotta Makó. Megbecsüld magad, ha mellettem ülsz! A fejedbe szállt az Arany-Bulla? Nem is németbe való az! És még te mersz kezét emelni énám? Úgy a falhoz csaplak, hogy bicskával kaparnak le onnan! Eloltalak mint a gyertyát!**

Szilencium, szilencium! – kiáltották az ajtó felől. Ott egy magas termetű, ősz papi ember lépett be. Ányos kanonok, az ordáliák¹⁵ jegyzője. *Csend és békesség!* – szólt. *A püspök úr jön a király hírnökével, aki üzenetet hoz számunkra. Fogadjátok őket tisztelettel!*

Általános kijózanodás és csend lett hamarosan. A király küldötte tudtul adta, hogy ura elhatározásából a keresztes hadjárat, amely belső bajok miatt többször elhalasztott, most okvetlen meg lesz indítva. Gyülekezés Szent Bertalan napján Spalatóban. A király reméli, és elvárja, hogy a bihari vitézek pontosan, kellő számban és jól felszerelve ott legyenek. *Megyünk! Megyünk! Ott leszünk mind!* – hangzott a teremben az általános válasz.

Haladt a bihariak lovascsapata – gyalog csak a kutya jár, mondták akkor – az Alföldön át déli irányba. Velük persze Makó úr is fegyvernek apródjával. A püspök jóvoltából jól fel volt szerelve. Három jó paripát választott ki magának. Egy szép csillagos sötét pejt saját maga részére, egy-egy jó szürkét apródjának és vezetőklónak a bagázsát hordani.

A rekkenő hőségben a lovakat kímélendő csak pitymallattól délig tartott a lovaglás, aztán pihenés. A Szerémségben Makó hátra maradt, mert ott nagyszerű borok voltak és hozzá szíves vendéglátás. Mire Spalatóba ő is beért, a város dugig volt keresztesekkel, ott a falon belül többé nem volt hely. De talált ő magának való szállást kint a tengerparton levő *Osteria della rana roccában*, vagyis a varangyos békához címzett kocsmában.

Megjöttek a velencei gályák, és a király elrendelte a behajózást.

Az elindulás előtti estén Makónak vendégei jöttek a Rana roccába. Szent János vitézei, hogy megbéküljenek, mert a Szentföldre nem szabad haraggal elindulni. Fogyott a piros dalmás bor, és szent lett a barátság. Végül pedig a németek az asztal alá itták a szegény jó lovagot.

Apródja reggel korán felkelt, és amikor a lovakat rendben hagyta, kíváncsian nézte a behajózást. Nagy pallókat raktak a parthoz vont gályákra. A lovak fejére ruhát tettek, hogy ne ijedezzenek, és úgy vezették őket a hajóra. Egyik a másik után megtelt, felszedte vasmacskáit, és tovább evezett.

Az apród ekkor ijedten vette észre, hogy már nem sok hajó van hátra, és gazdája még alszik. Keresi ágyában, de nincs ott. Megtalálja az irodában az asztal alatt tökrészen. Próbálja felköltetni, de nem mozdul. Ekkor egy nagy veder hideg vízzel leönti, az sem elég. Utána egy másodikkal is. A lovag a hideg vizet soha ki nem állhatta, most is ellenséges cselekedetnek érezte, és felébredt. Hallván a rémhírt, kapkodva felkészült, és vágta a gályák felé. De már az utolsóra került a sor. Kiált, integet, de hasztalan, elszedik a pallót, a gálya elindul. Ekkor bolondfővel nekiugrat a tengernek, de lovának több esze volt, és amikor a víz a szügyéig ért, megállt, nem mozdult. Makó sarkantyút ad neki, ekkor a Pejko felágaskodik, és lovasa a vízbe pottyan. Nagy hahota, csúfolódás hallatszik a távozó gályákról. Makó kievickél a vízből, és öklét rázva visszakiált: *Megálljatok canis mäter! Azért is elmegyek! Megmutatom, hogy mégis ott leszek!* Rendbe szedi magát, és egy szál apróddal nekivág a Balkánnak.

Többheti viszontagságos és kalandos utazás után bevergődik Bizáncba. Ott a kereskedőktől megtudja, hogy a magyar keresztes had nem sokat végzett, hiszen lóháton sem

¹⁵ Ordália: istenítélet, középkori bizonyító eljárás.

Jeruzsálemet bevenni, sem a táborhegyre felnyargalni nem lehetett. Az aranyak is fogytán lévén, a visszaútra nem telik gályákra, tehát a király elhatározta, hogy szárazföldön, lóháton mennek haza. Mindenféle harcok után most Nikeában mulat az ottani görög császár, Laskaris Theodor vendégként.

Fel tehát Nikeába! Pihent lovakkal poroszkáltak, és jól is haladtak. Már látszott a város, a távolban csillogtak tornyai. Egyszerre, mint a föld alól, nagy lovassereg közeledik, felismerhetően szeldzsuk¹⁶ törökök. Ez legalább kétezer ember, és nyilván a várost akarják meglepetéssel elfoglalni, állapítja meg Makó úr magában. Makó zavarba jön. Ez mégis sok a jóból! Idegességében lovát a sarkantyúval megvérzi, mire a nemes állat fejét lehajtva vágtat egyenesen az ellenségnek. Makó próbálja fékezni, de nem bír vele. Hogy segítsen magán? Elkap egy útszéli keresztet, telegráfrúd akkor még nem volt, annak a töve korhadt volt, és a kereszt Makónak a markában maradt. Amikor a törökök meglátták az őrületen feléjük nyargaló paripát, és a rajta ülő vitéznek a kezében a keresztet, megrémültek. Hiszen ez maga a gyaur istene! Hátat fordítanak, és elvágatnak.

Mire a ló megnyugszik, és Makó leszáll, elégedetten néz a futó törökök felé: *Nem is gondoltam, hogy én ilyen nagy vitéz vagyok!* Voltak, akik látták a történeteket, és hírül vitték a városba, hogy egy idegen vitéz egymaga megfutamított egy egész nagy sereget, és ezzel csodamódon megmentette a várost. Makó apródjával bevonul, de elébe jönnek az emberek ezrei hálálkodva. Zúgnak a harangok, és nagy ünnepléssel kísérik fel a császár palotájába. A császár és a saját ura királya nagy örömmel és dicsérettel fogadja. Úszik a dicsőségben. Persze a császár vendége ő is, az uralkodókkal együtt étkezik, aranytányérból eszik, és aranykupából iszik.

Egy napon, mialatt ott mulatott, elindult a városba sétálni. Egyszerre lódobogást, nagy dübörgést hall. Egy udvari négyes fogat arabs paripái őrült vágtatásban jönnek feléje, a kocsis már elvesztette a lovak feletti uralmát, a gyeplő is kiesett kezéből. A hintóból pedig női sikoly hallatszik. *Én se rest, odaugrottam a leghátulsó paripához, megkaptam a farkát, egyet rántottam rajta, mind a négy seggre ült.** Ki más volt a hintóban, mint a császár gyönyörűsége lánya, Mária. Megcírógattam, magához tért, és a nyakamba borult. *Óh, te vagy a megmentőm, nemes magyar vitéz! Sohasem felejttem el neked! Felkísértem a császárhoz. Bezzeg császárhoz illően nagy ajándékkal tisztelt meg. Akkor tudtam meg, hogy a leendő magyar királynét mentettem meg. Ennek jobban örültem, mint annak, hogy a kétezer embert megkergettem. A kapott sok jó bizánci aranyra aztán nagy szükségem volt, mert királyom elküldött követsége a Szentatyához Rómába. Ott magyar urat kellett adnom. Adtam is, mert módomban volt, de meg hát telik is tőlem!**

Hazajövet a királytól adománylevelet kapott egy bihari birtokra. Egyenesen odaindult. De óh, fájdalom! Bezárt kapu és felvont híd fogadja. A kapu felett kifüggesztve egy másik adománylevél látható, amely szerint a király már előbb másnak adományozta a várat és a birtokot. Ez András úrnál nem volt szokatlan: *Mert nem emlékezhettünk mindenre, ami birodalmunkban történik.* Visszamegy tehát Váradra a püspökhöz, és csendben álldogál tovább, mint azelőtt. Nevelte a nemes úrfiakat, és mulattatta a vitézi asztalnál társait nagyszerű élményeinek elbeszélésével. Túlélte királyát és a püspököt is, de az ifjú királynak és az új püspöknek is gráciájában volt.

¹⁶ Szeldzsuk: A 11-12. században nagy birodalmat alkotó közép-ázsiai mohamedán török.

Már előrehaladt korú, de még mindig jó erőben lévő ember volt Makó lovag, amikor a legszörnyűbb katasztrófa, a tatárjárás zúdult az országra. A bihari hadat maga Benedek püspök vezette a Sajóhoz, a király főseregéhez. Az utóhadat tapasztalt hadértő vitézként Makó úr vezette. Alig hogy elindultak, már is nagy bosszúsága lett abból, hogy a szentjánosiak hozzá csatlakoztak, mert lekéstek a derékhadtól. Nem szerette ezt a rakoncátlan önféjű népet. Amint a Berettyóhoz értek, rajtuk csaptak a tatárok. Hirtelen, nagy nyílzáporral támadtak, és hirtelen meg is futamodtak. Ez minduntalan ismétlődik, az volt a céljuk, hogy a hátvédet elvágják a derékhadtól.

Makó megparancsolta, hogy nem szabad kis csetepatékba bocsátkozni, hanem egymásután sietni kell a derékhad nyomában. De a szentjánosiak meg nem állották, hogy kimentve a sorrendből, megtámadjanak egy kisebb csapat tatárt. Makó cselet látván segítségükre sietett. Ekkor a tatárok mindenfelől a nádasokból, ahol rejtőzve voltak, nagy tömeggel rontottak rájuk. Hasztalan volt minden vitézség, a folyton megújuló nyílzáporban egyik ember a másik után elesett, végül a kézitusában a lovagok is vezérükkel együtt, karddal kezükben dicső halált haltak.

Ez volt Lamos Pista költeményének tartalma. Az aláhúzott – jelen esetben a csillaggal megjelölt – mondatok Tikos Sanyinak sokszor hallott saját szavai. Azok közül, akik azt végighallgatták, alighanem már csak én vagyok meg sereghajtónak. Kedves jó ifjúkori cimboráim, de jól esett rátok visszaemlékezni!

Dr. Novotny Károlyról

Az igazgatóságon, ahol három év alatt három igazgatót szolgáltam ki, komoly munka folyt. A postaigazgatóság 1885 elején egy fogalmazó személyszaporítást kapott, amelyre dr. Grám Károly ott beosztott tiszt aspirált, de nem kapta meg. Ezért megneheztelt, leköszönt, átment a városi hatósághoz, ahol fogalmazó, majd később tanácsos lett. Helyébe engem osztott be igazgatásuk. Ott a kiadóhivatalt veztettem. Enyém volt az iktatókönyv és index vezetése, az akták és irattár kezelése, a gazdasági ügyek, a nem kincstári hivatalnak nyomtatvány, szelvényes feladóvevény-füzetek és zsákok kiadása és egy csomó kisebb referáda. Három díjnak volt a személyzetem. Szerényi bácsi, egy kiszolgált gazdatiszt, még munkabíró ember végezte az expedíálást. Jó kézírása lévén a dekrétumokat és a miniszteri felterjesztéseket ő tisztázta. Aztán Löffler tata, legazdálkodott birtokos és Juhász bácsi, egy rokkant csendbiztos. Ők ketten együtt sem sokat végeztek, de az igazgató nem akart változást, hát gyakran helyettük is dolgoztam.

Az igazgatóságnál működtek akkor: dr. Novotny Károly igazgató, aki már közel volt a 60-hoz. Prágai születésű volt, ahol atyja gr. Schwarzenbergnek, Csehország helytartójának uradalmi igazgatója volt. Ügyvédi oklevele volt, és igen tevékeny komoly szakember. Az 50-es években titkárként Pestre került. Ott magyar nőt vett el, és gyermekeit magyaroknak nevelte. Elég jól beszélt magyarul, pesti igazgató lett. A változásnál aztán Gervay áthelyezte Nagyváradra, Zobelt pedig nyilván pesti befolyású barátai kíváratára Pestre.

Reményffy (Reisenhoffer) Rezső titkár szintén idős ember volt. A kiadóságon kezdte. Ő írta az első magyar postakezelési kézikönyvet. Járati referens volt. Egyébbel nem is foglalkozott. Még most is látom magam előtt az öregurat, amint a szobapadlóra kiterített menetrenden jár négykézláb, és bosszankodva mutat fel egy járatjelzőt mondván: *A fene*

egy meg, elhoztam a carioljáratot a vasútállomásig hat falun át, és mire odaérek, elment a vonat! Kezdek elölről! Jogi készsége a Rentmeister kurzus (Erről majd később!) volt. Ő volt távolléte esetén az igazgató helyettese.

Sípos Kálmán és Kassics Antal felügyelők. Ezeket az urakat ritkán láttuk otthon, és csak a saját munkakörükhöz tartozó ügyeket referálták. Még 1885-ben Sípóst Budapestre a minisztériumba, Kassicsot pedig Zágrábba helyezték át.

Buhl Emil fogalmazó, a levélpostai ügyek referense. Ő akkor, ezelőtt 56 évvel, még fiatalember volt, de már három leánygyermek atyja. Többet nem merek róla írni, mert megharagszik. Lévén Emilke nekem Petőfi utcai *bajtársam*, háztulajdonos és szőlősgazda, és csak a minap intett le: *Te hallgass, te még fiatal vagy!* Lévén ő Isten kegyelméből 88 éves, én pedig még csak 77.

Vitális György fogalmazó, kit a kassaiak örömeire helyeztek onnan ide. Csapnivaló, haszontalan ember volt biz ő. A kocsipostai nyomozásokat és kártérítéseket referálta volna, de mindig nyakig volt a restanciában. A privátéletben sem volt jobb, kicsapongó életmódja következtében még 1886-ban elpusztult.

Stofán Kálmán beosztott tiszt az utalvány- és megbízási ügyeket referálta. Derék fiú volt, de tüdőbajos. 1886-ban Nagykárolyban lett főnök, de ott nemsokára meghalt.

Jómagam a három vén díjnokkal, s volt egy ügyes szolgám is, Nagy Imre, aki később altisztként Schöpflin Ágoston igazgatót is kiszolgálta.

Az igazgatósági pénztárban volt Unger Ernő pénztárnok és Nogáll Pál ellenőr. Számosztály: Algay Ferenc számvizsgáló, Schindler Adolf és Ujfalussy Dezső számtisztek. A kerület: Bihar, Békés, Csanád, Arad, Hajdú, Szabolcs, Szatmár és Szilágy vármegyék és Jászkun Szolnok megyéből Dévaványa.

Az I. osztályú kincstári hivatalok: Nagyvárad város, főnök Vallasek Vencel; Ujváros, Siket Traján; Arad város, Hug József; Debrecen város, Mayer Antal; Debrecen vaspálya, Helmec Vilmos; Szatmár, Egressy László; Nyíregyháza, Huszár Ferenc; Nagykároly, Bende Pál; Csaba, Surányi Imre; Gyula, Huszka László; Szarvas, Szél Ernő; Makó, Csath Zsigmond; Nagybánya, Kameráth Gyula; Kisvárd, Virágh Bálint; Zilah, Purpringer János. Aztán egy csomó II. osztályú kincstári postahivatal volt, amelyeket Gervay 1884 és 1885-ben alakított át postamesteri hivatalokból: Orosháza, főnök Zilahy László; Belényes, Örley Gusztáv; Margitta, Farkas Elek; Püspökladány, Nagy Ferenc; Nyírbáta, Malachorosky Béla; Nagykálló, Sebők Sándor; Gyoma, Ó József; Nagyszalonta, Bereg Bálint; Érmihályfalva, Gáspárdy Gyula; Szilágysomlyó, Gáll János. Élükön többnyire a volt postamester állt mint II. osztályú segédtsízt. Ezeket Baross Gábor miniszter 1888-ban nagyrészt ismét postamesteri kézbe adta, csak Belényes, Orosháza, Püspökladány és Szilágysomlyó maradtak meg kincstárinak. A II. osztályú megjelölés megszűnt.

Amikor már új munkakörömben otthonos voltam, igazgatóm egy délelőtt 11 óra tájon behívott szobájába, és szokása ellenére németül szólt hozzám elmondva, hogy éppen a kincstári jogügyek igazgatóságához intéz egy átiratot, és megkérdezett, hogy egy bizonyos kifejezés, amelyet ő a fogalmazványába beírt, fedi-e azt, amit ő most németül elmond: *Ich glaube da müsste es einen besseren Ausdruck geben im ungarischen*. Találtam is mindjárt egy megfelelőbbet. Akkor megismertette velem az egész ügyet, és kifakadt a *Cansarum Regalium Directorat* ellen, hogy kár velük szóba állni, mert minden pert elvesztenek. Aztán elmondta nekem a német szöveget, és én magyarul diktáltam le neki. És

minden legkisebb eltérést észrevett. *Das ist nicht genug entschieden. Ein festeres, härteres Wort!* Délben kész volt a munka. Ekkor megkérdezett, hogy nem maradtam-e ezzel saját munkámban vissza. *Világért sem* – feleltem –, *ilyenkor mindig bejöhettek, ha az igazgató úr megengedi, a munka is gyorsabban halad, és énnekem ez nagyszerű iskola volna.* Ezt jó néven vette igazgatóm, és azontúl naponta 11-től vagy 12-ig vele dolgoztam. Saját munkámat aztán úgy pótoltam, hogy reggel 8 óra helyett már 12-kor, délután 3 helyett pedig 12-kor már íróasztalomnál ültem.

Akkor láttam csak, hogy az öregúr micsoda mestere a maga szakmájának, mint postás és mint jogász is. Megtanultam egyszerre magyarul és németül jól fogalmazni, megismertem az igazgatóság egész ügymenetét, a kerület minden ügyes-bajos dolgát és a személyzetet is. Annyira otthonos lettem, hogy a referensek közül a kezdők vagy a kerületből hazajövő felügyelők csak hozzám jöttek információért, és kisigazgatónak neveztek el.

Sok dolga volta a direktornak. Ő intézte az összes személyzeti ügyet, akkor még a gyakornokjelöltek felvétele, a szolgák kinevezése és a személyzet automatikus előlépése, sőt a postamesterek kinevezése is az ő hatáskörébe tartozott. Azontúl a fegyelmi ügyek, a kincstári épületek és a bérelt postaházak minden ügye-baja és mindenféle jogi természetű vagy peres ügy. Sok sablonszerű, irkálással és kimutatásokkal járó munka is az ő személyéhez volt kötve. Ezekből aztán részt kértem, ha valami sikerült, és megdicsért, boldog voltam. És milyen türelemmel oktatott! Majdnem két évig dolgoztam így vele, és egész életemben hálával gondolok jó tanítómester direktoromra, mert többet tanultam tőle azalatt, mintha 5-6 évig lettem volna referens. Mennyi hasznát vettem én ennek később!

Mikor Sípós és Kassics felügyelőket áthelyezték, helyettük Siket Traján tiszta az Újvárosi postahivatal főnöke (aki magánúton jogot végzett) és Buhl Emil fogalmazó lettek felügyelőkké kinevezve. Igazgatónk meg volt velük akadáva. Buhl sokszor volt a kezelésnél, Siket pedig nem ismerte a közigazgatási szolgálatot. Iparkodtak ők váltig, de néha mégis lőttek egy-egy bakot. Az igazgató egyszer kifakadt előttem: *Nem csoda, ha hibákat követnek el, Siketnek legalább egy évig az igazgatóságnál, Buhlnek pedig ugyanannyit a kezelésnél és egy hivatalvezetésnél kellett volna praktizálni. Ráadásul milyen két ellenkező temperamentum. Der Buhl zielt nur immer, kommt aber nie zum Schluss! Der Siket aber zielt nie, sondern schießt blind in die Welt!* Ezt aztán elmondtam nekik. Emilkének rosszul esett, de Trajcsi jót nevetett rajta.

Majd jó 30 év múlva, amikor már Siket vezető főigazgató volt Váradon, én pedig főfelügyelő és Nagyvárad 2 főnöke, egy igazgatói ankéton ez valahogy szóba került. Siket váltig nógatott, mondjam el, de nem akartam, hogy nevéssenek rajta. Mikor aztán *salvus conductus*¹⁷ kaptam – és mert Buhl nem volt ott –, hát csak leadtam. Nagyon nevetett az egész értekezlet, mert Trajcsi mint főigazgató és kiváló szakember is vakon lőtt néha a világba, legutoljára 1918. október 31-én éjszaka, amikor az ominózus 40 pesti táviratot se szó, se beszéd a maga felelősségére lekézbesítette. Az Isten bocsássa meg neki!

1886 őszén letelt Novotny 40 évi szolgálata. Nagy ünnepségekben részesítettük. Bent volt valamennyi főnök és sok postamester is. Az igazgató lakásának valamennyi szobájában terítettek, és vígan telt el a nap. Persze a lapok is megemlékeztek, az öregúr meg is jegyezte: *No, most olyan nagy hűhót csináltak a tiszteletemre, hogy Pestig fel fog hal-*

¹⁷ *Salvus conductus*: oltalomlevél, a szabad utazás biztosítása.

latszani, meglássátok, most egy-kettőre nyugdíjba tesznek, pedig előbb még a gyermekeimet szerettem volna elhelyezni. Károly fia harmadéves jogász volt, leánya, Otília 16-17 éves szép és kedves barna leánya.

Nem a jubileum híre, hanem az idők változása csakugyan nemsokára nyugalomba vitte igazgatónk. Baross Gábor a Közmunka- és Közlekedésügyi Minisztériumban államtitkár lett, kész programmal jött, és a személyzeti ügyekben szabad kezet kapott. Egyik legelső dolga volt a 41 szolgálati évet betöltöttek nyugdíjba küldése. Mennie kellett Gervay Mihálynak és Novotnyknak is.

Novotnyék Budapestre költöztek. Károly bírói pályára ment, amikor utoljára hallottam róla, törvényszéki bíró volt. Otília Kien Elek barátom felesége lett. Elek Pesten főnök volt, de sajnos fiatalon meghalt.

Zobel Lipótról

Dr. Novotny helyébe nagy meglepetésünkre Zobel Lipót postaigazgatót helyezték vissza Váradra. Híre járt, hogy Baross őt is nyugdíjazni akarta, de Zobelnek nagy összeköttetései révén sikerült keresztülvinni, hogy egyelőre Váradra helyezték. Zobel szolgálati okmányai – pár hónap múlva bekövetkezett nyugdíjazása alkalmából – a kezembe voltak. Ő zsidó volt. Már mint postatiszt katolizált. Bőrkereskedő segéd volt Nyitrán. A szabadságharc leveretése után kötéllel fogták az embert az osztrák postához. Első kinevezési okmányát a pozsonyi császári és királyi postaigazgató adta ki, persze németül: *Tudomásomra jutott, hogy önnek kedve volna a postához jönni, ezért ezennel kinevezem járatnoknak (accesist)*. Amikor Nagyváradot kincstári kezelésbe vették, ide helyezték. Az öreg Weisel, volt kolozsvári főnök mesélte nekem, hogy ő itt együtt szolgált vele, csak *Poldi* lében volt a neve, de szerették, mert jó modorú, vidám fiatalember volt.

1854-ben, a krími háború idején, amikor az osztrák sereg bevonult Moldvába, ő is ott volt tábori postatisztként. Hazajövet előlépett, *officiális*¹⁸ lett. Majd részt vett itt a császári és királyi jogakadémián Rentmeister jogtanár által a közigazgatási tisztviselők részére tartott tanfolyamon, amelyet később svindli-kurzusnak neveztek, és *jogvégeztként* az igazgatóságnál fogalmazó lett. Mint mulató, társaságba való ember, népszerű lett, és egy kiváló jó tulajdonsága is volt: jól tudott kártyázni. Ezzel aztán bejutott az úri kaszinóba, és sok előkelő házba. Évek múlva nyugdíjasként mesélte nekem Szilágysomlyón: *Aztán tudja, hagyta az ember őket nyerni*. Ez sokat megmagyarázott. Aztán karrierje kedvéért megkeresztelkedett. Valamelyik kanonok volt a keresztapja, így papi körökbe is bejutott.

Gervay, az első magyar postaigazgató szerette. Itt titkár lett, és később Gervay helyén igazgató. Majd a pesti nagy zsidók óhajára Pestre került igazgatónak. Pesten részt vett mindenféle közügyben. Falk Miksa, a Pester Lloyd főszerkesztője és a királynak bizalmas embere, úgyszintén Wahrmann Mór is jó barátai voltak. A Laczkó és Popper világcég tulajdonosai rokonai, két bátyja, a Zobel feéres párizsi nagybankárok. Abban az ultra-liberális világban tehát nagy szerepet játszhatott, de ennek a puritán Baross véget vetett.

Zobelék nemsokára leköltöztek Váradra. Az első reggel, amikor új igazgatómnál tisztelegtem, irodájában egy fotelben szép nagy albumszerű könyv volt kitéve közszemlére,

¹⁸ Officiális: hivatalos, szolgálati.

rajta aranybetűs felirat: Magyar Királyi Okmány. Ő maga figyelmeztetett rá azzal, hogy ez az ő királyi tanácsosi okmánya, és őt királyi tanácsos úrnak szólítsuk. Hát persze, közhírré tettem ezt a személyzet között.

Zobel jó megjelenésű, barátságos, szíves modorú ember volt, de teljesen zsidó típus. Magyar beszéde szinte mulatságosan zsidós volt, de németül tisztán beszélt. Velem négy szemközt mindig németül beszélt, miközben az volt az impresszióm, hogy nem fő-tisztviselővel, hanem az előzékeny nagykereskedővel, gyárossal vagy bankigazgatóval van dolgom. Egész más rendet hozott be. Az én közreműködésemre nem volt szüksége. Maradhattam saját dolgomnál. Reggel 8-kor bejött az irodájába, 1/9-kor már megkapta az aktákat. Az ő saját aktáit azonnal beiktattam, és bevitettem neki. Ő azokkal délelőtt 10 órára már meg is volt, és kiadta nekem. 10-től 11-ig fogadott, a referenseket, a személyzetet és feleket. 11 óra után már kint járt a korzón vagy valamelyik bankban. Délután 3 és 4 között aprotált, 4 óra után már csak a kaszinóban volt található.

Hanem aztán az ő saját aktáival meggyűlt a bajom, mert – ő jaj – éppen úgy fogalmazott magyarul, ahogyan beszélt. A postát, amit *phustának* ejtett, szerencsére mégis postának írta, de azontúl szegény magyar nyelv, helyesírás és szórend. Bele kellett tanulnom az ő külön nyelvébe és írásművészetébe, mert kézírása is olvashatatlanul rossz volt. Szerencsére lapidáris rövidséggel fogalmazott.

Egyébként Zobel határozottan jó ember volt: a személyzethez szíves, barátságos. Kérésüket, ha csak mód volt rá, mindig teljesítette. Amikor a segélyalap kimerült, akárhányszor saját zsebéből segített ki egy-egy szegény szolgát. Azelőtt nagyon sok volt a rendbíróság, ezt ő megváltoztatta. Ha az aktába a referens 50 krajcár bírságot írt be, azt ő kijavította 10 krajcárra, és azt mondta: *Ma nem iszol feketekávé!* Az 1 forintos bírságot leszállította 20 krajcárra, s azt mondta mellé: *Hadd bosszankodja ü magát!*

Baross programjához képest elrendelte a posta és távírda egyesítését, és kötelezte a tisztviselőket, hogy határidőn belül a másik szakmából levizsgázzanak. Én erről idején értesültem, és előre tanulni kezdtem a távírdát. Az állami távírdahivatal a régi Kutiák házában (később Bihoreana Bank) volt, a főnök, Patki Nagy Kálmán jó ismerősöm, aki szívesen oktatott. Esténként 6-tól 8-ig ott tanultam, és amire a rendelet megjelent, már jól el voltam készülve, jól is kopogtam. Amint az igazgató adjutánsához illett, elsőnek jelentkeztem a távírdatiszti vizsgára, és 1887. június 8-án Debrecenben a távírdaigazgatóságnál Grandpierre Károly (Emilnek, az írónak atyja), a kiváló szakember előtt jelesen levizsgáztam.

Ez Zobelnek nagyon tetszett, és azt mondta: *Most jöjjenek a távírárszok, nem sok teke-tóriát fogunk csinálni, ennek egymásután végbe kell menni.* Beszéltem velük a gépen, és biztattam őket, tanuljanak, és jöjjenek. Jöttek is, először Debreczy Imre nyíregyházi, Madzsar Béla nagykárolyi és Miavecz László csabai főnökök, valamint Olay Jenő igazgatósági referens. Jól fel voltak készülve, szépen vizsgáztak. A vizsgán csak Kalkulusokat. Aztán jöttek a többiek, ki jobban, ki gyengébben felkészülve, de mind átment. Végül utolsóként Pérek Sándor debreceni főnökhelyettes. Ő fiatalkorában a váradi káptalan gazdatisztje volt, és egy vadászon ellőtte a fél lábát, műlábbal bajlódott. Igen jó távírársz volt és jókedvű, víg cimbor. Debrecenben a vizsga után összebarátkoztunk, és megígértem neki, hogy ha átjön vizsga előtti estén, kissé kioktatom. Át is jött a jó Sándor, de valami régi barátai akadt bele, és rólam megfélekedezett. Másnap aztán készületlenül

jött vizsgázni, a jó szerencsére bízván magát. A vizsgán aztán igen ravaszul viselkedett. Ha olyan kérdést kapott, amelyre tudott felelni, arról addig beszélt, amíg Zobel el nem hallgattatta. Ha valamit nem tudott, akkor megismételtette a kérdést, és még ő faggatta ki a cenzort addig, míg mégis elfogadhatóan válaszolt. Nem is mertem beírni a klasszifikációt, vártam, mi lesz ebből. Azt mondja a végén Zobel Lipót: *Pérek úr, maga nem thanulta semmit! De látom, hogy ügyes ember, és képes lesz megtanulni mindazt, amire szüksége lesz a postán. Ígérje meg nekem, hogy amit most elmulasztott, azt becsületesen pótolni fogja!* Sándor teljesen odavolt, becsületszavát adta, és Zobel átengedte.

Egy kurtán-furcsán elintézett aktájából aztán csakugyan baj lett. Rendelet érkezett, akkor először, a minisztertől, hogy írjuk össze mozgósítás vagy háború esetére a bevonulásra kötelezetteket, és készítsünk tervezetet azok pótlására. Zobel nem volt otthon. Én rögtön hozzáfogtam az adatok összeírásához, külön kimutatást csináltam a kincstári és nem kincstári hadkötelesekről, és tervezetet a bevonulók pótlására berendelhető, főképp postamesteri családtagokról. Az igazgatónak az aktával együtt kész adatokat adtam át. *Kár volt fáradni* – mondta Zobel –, *de ha már megvan, felküldjük. Majd megírom én nekik a magam véleményét. Mit tudják ők mi a háború? Die Leute oben verstehen ja nichts davon!* Én 54-ben kint voltam a táborban, 59-et, 66-ot és 79-et a postán értem meg, és tudom, hogy az ilyen előre való tervezgetés nem ér semmit. Nem kell egyéb, mint az igazgatónak kiterjedt hatáskör, hogy mozgósítás esetén saját hatáskörében és felelősségére az adott viszonyok között lehető módon intézkedjék. Jelentését ehhez képest is fogalmazta meg, amely valami fensőbbes, oktató módon hangzott.

Én hallottam már, hogy Baross a hadsereggel összefüggésben lévő ügyeket saját elbírálásául tartja fenn, és aggódtam, hogy ezt nem tűri el. Szóltam is Reményffynek, hogy ebből baj lehet, de ő azt felelte: *Az Zobel baja lesz, ő nem tűr el semmiféle figyelmeztetést, beleszólást a saját aktáiba, csak menjen fel, ahogy ő megírta, szó szerint.*

Pár hét múlva Baross lejött Aradra. Zobel előre odautazott, amint kötelessége volt, hogy ott legyen a tisztelgésnél, ha a miniszter a kerületbe jön. Rá harmadnap reggel a szolgál nekem hozza az igazgató íróasztalának fiókkulcsait azzal az üzenettel, hogy az ott lévő aktákat vegyem át, intézzem el, mert ő nem jön be többé a hivatalba. Egyébként a királyi tanácsos úr beteg, ő most orvosért megy. Reményffy aztán megtudta, hogy mi történt Aradon. Amint Baross meglátta a tisztelgők között Zobelt, végignézett rajta, és hangosan rászólt: *Hát ön még mindig szolgál, még most sem ment nyugdíjba?* – aztán hátat fordított neki. Szegény Lipót úr persze betegen jött haza, és a nyakamba lökött mindent.

Zobelék ezután Szilágysomlyóra költöztek. Ott az asszonynak, aki Bagossy leány volt, birtoka volt, amelyet Zobel a többi örököstől már régebben magához váltott. A düledező régi kúria helyén kényelmes villát építtetett, amely 4 hold szép parkban feküdt. Mintegy 15 hold jó föld és egy szép szőlő is tartozott hozzá. A gazdálkodást Zobelné vezette. Zobel is talált magának való foglalkozást. A Kraszna megyei takarékpénztár akkor bukófélben volt, annak vezetését az érdekelt váradi bankok felkérésére átvette, és megmentette a bukástól. Amikor 1888-ban odakerültem főnökekné, akkor ő már nagy tekintély volt. Bankjának pesti pénzügyintézeteknél és az O. M. Banknál tekintélyes összegű visszlezszámítolási hitelt szerzett. Az emberek áldották, mert sokaknak a vagyonát mentette meg, és a kis város kereskedelme fellendült. Ő aztán ott elemében volt, nagy tapasztalata, emberismerete és gyakorlati üzleti érzéke érvényesült. Mint anyagilag független és ön-

zetlen embernek városi és megyei ügyekben is szava volt. Első rangú közgazdasági szaktekinélynek ismerték el. Majd a politikával is foglalkozni kezdett, és pedig sikerrel.

Abban az időben, a 90-es években lett báró Bánffy Dezső, Szolnok Doboka és Beszterce Naszód megyék főispánja a képviselőház elnöke. Zobel kezdeményezésére felajánlották neki az üresedésben volt szilágysomlyói képviselői mandátumot, és a báró azt el is fogadta. A választást Zobelre bízta, nála volt a pártkassza is. Bánffy nagy zsidóbarát volt, mert Erdélyben az oláhokkal szemben a zsidók jó szövetségesei voltak. A választás idején valamennyi szilágysomlyói zsidó kortese volt Bánffynak, és a zsinagógában imádkoztak győzelméért. Ez felesleges buzgólkodás volt, mert Lipót bácsi előre jól elrendezett mindent. Bánffyval szemben Lázár István birtokos, Bánffy szilágynagyfalusi bérlője lépett fel 48-as programmal mint ellenjelölt, mert választási harcnak kellett lennie, és a bárónak 700 szótöbbséggel kellett győznie, ami pontosan meg is lett.

Bánffy nemsokára miniszterelnök lett. Lejött Szilágysomlyóra programbeszédét elmondani. A városháza udvarán mondta el akkor feltűnést keltő beszédét, a folyamatban lévő kiegyezési tárgyalásokról elmondván, hogy egy fillérrel sem adunk többet, mint amennyivel tartozunk, de ajándékot sem fogadunk el az osztrákoktól.

Meggyűlt a dolgom akkor a postámon. 40 hírlaptudósító jött le, hogy a beszédet nyomban megtáviratozza lapjának. Intézkedtem előre, három direktvonalat kaptam Budapestre. Jó személyzetem volt, és a legnehezebb részt magamra vállaltam: Sturm Albertnek, a Pester Lloyd tudósítójának 5000 szavas táviratát, amely németül, gótbetűkkel és komisz kézírással volt megírva. Este 8-ra készen lettünk.

Bánffy Zobelék vendége volt. Este megkérdeztem, hogy éjjel érkező távirataival mi történjék. *Mondják meg a postafőnök úrnak, hogy köszönöm a sok fáradozásukat, de nekem éjjel hagyjanak békét, ki akarom magamat aludni* – volt a válasz. Ezt körözhvényként leadtam Nagyváradnak, Debrecennek, Kolozsvárnak és Budapestnek. *Éljen Bánffy!* – felelték.

Zobel érdemei elismerésül magas rendjelet kapott, már nem emlékszem, hogy Vaskorona vagy Lipót-rend volt-e, pedig megmutatta, német dekrétum volt mellette, amely szerint a tulajdonos halála esetén az ordó visszaküldendő a kabinetirodának. Így hát a Barossból kapott sebre is flastrom került. Zobel el is jött a postára diskurálni. Kérésemre a személyzet részére igen kedvező feltételek mellett hitelt nyújtott: ingatlan megszerzése céljára. 1911-ben, amikor onnan eljöttem, már valamennyinek csinos háza, kertje volt, egy párnak szőlője is.

Belussi Baross Gáborról

A vasminiszterről természetesen csak azt írom meg, ami az itt leírt eseményekhez tartozik, amit olyanoktól hallottam, akik őt személyesen ismerték, valamint azt, ami a postatisztviselők között szájról szájra járt, esetleg azt, ami az akkori lapokban megjelent, és emlékezetemben megmaradt.

Baross Trencsénben főszolgabíró volt. Nagy tehetségű és kiválóan erélyes embernek ismerték. A szabadelvű párt beválasztotta a képviselőházba, ahol csakhamar feltűnt a bizottságban kifejtett ernyedhetetlen tevékenységével. Az öreg Tisza Kálmán is figyelmes lett rá. Egy alkalommal, a földművelési tárca költségvetésének bizottsági tárgyalása során az előadó beteg lett. Tisza a fiatal Baross magához hívatta, és rábízta az előadó he-

lyettesítését. Baross mentegetőzött: *Hiszen én a szőlőművelést egyáltalán nem ismerem, nálunk Trencsénben nincsenek is szőlők.* Tudniillik a szőlőtelepítés költségei voltak soron. *Nem baj, fiam! –* szólta Tisza. *Éppen csak arról van szó, hogy valamilyen kis ismertetést adj elő az új szőlő- és bortörvényről. Maga a javaslat jó, legjobb lesz, ha változatlanul átmegy. Ha csak lehet, magam is ott leszek a bizottsági ülésen, hogy az esetleges indítványokra reflektálhassak. Egyébként addig még három nap van, és ha kedved van hozzá, addig átolvashatsz valami szakmunkát is, hogy megérthesd a törvényjavaslatot.*

Tisza valóban elment a bizottsági ülésre, mert mint gazda ő is érdekelve volt. Nagy csodálkozására Baross egy igen alapos szakismeretre valló előadást tartott a javaslatról. A bizottsági tagoknak, csupa tapasztalt birtokos embernek felszólalására tárgyilagosan reflektált, és végül ő maga némi módosítást ajánlott, célszerűségi szempontból, ami általános helyesléssel találkozott. *Hogy lehet ez, fiam –* szólta Tisza –, *hogy te három nap alatt ennyire tájékozott lettél egy teljesen ismeretlen gazdálkodási ágban? Nem is hunytam le a szememet azóta –* felelt rá Baross.

Abban az időben nagyon sok panasz volt a vasútra. A vasutakat itt idegenek építették: angol, francia, főképp német mérnökök, német és olasz munkások, és német volt még a 70-es években is a vasúti személyzet nagy része. A fegyelem laza volt, a szolgálat ellátása, a közönséggel való bánásmód néha tűrhetetlenül rossz. Csúnya katasztrófák történtek, amelyeknek végük rendszeren az volt, hogy a mozdonyon lévők vagy az állomási személyzet ittas volt. A társulati vasutak, főképp a Steg, az osztrák államvasút, azon igyekezett, hogy a még nem elég erős MÁV-nál konkurenciát csináljanak, és kárt okozzanak. A postán is, a távírdán is reformokra volt szükség.

Tisza Barossot hívta meg arra a nehéz feladatra, hogy a közlekedésben rendet teremtsen. Baross ezt azzal a kikötéssel vállalta, hogy személyzeti ügyekben teljesen szabad keze legyen, mert csak drákói szigor alkalmazásával érhet el eredményt. Különben is teljes rendszerváltozásra van szükség, amelyben beleszólást nem engedhet. Tisza ebbe bele is egyezett, és Baross előbb mint államtitkár, majd mint miniszter hozzáfogott a nagytakarításhoz, rendcsináláshoz.

Legelső rendelete az volt, hogy az a vasúti alkalmazott, akit szolgálat közben ittasnak találnak, mint szolgálatra alkalmatlan köztörvényes egyén: nyomban elbocsátandó. Úgyszintén elbocsátandó az a szolgálati főnök, aki eltúrta, hogy ittas ember szolgálatot tegyen. A pályaosvosokat is súlyos felelősség mellett utasította a személyzet gyakori megvizsgálására. Erre rövid időn belül egy csomó vasutast, mozdonyvezetőt, fűtőt, kalauzt, váltóórát, sőt, tisztviselőt is elkergettek. Halálos rémület szállta meg a vasutasokat. Rend is lett csakhamar. A vicinális és társulati vasutakat Baross egymás után a MÁV kezelésébe vette, csakis a Steg maradt meg egyelőre a saját rezsijében.

Sorra került a posta is. Biringer kassai igazgatót, aki ellen súlyos panaszok merültek fel, táviratilag nyugdíjba küldte. Egy napon reggel 9 órakor megjelent a pesti postaigazgatóságnál, és szemlét tartott. Három tisztviselő hiányzott, és még 1/10-re sem jöttek fel. *Ezek az urak el vannak bocsátva! –* szólta Baross. Az igazgató megjegyzést tett, hogy fegyelmi eljárásnak volna helye. *Legyen meg az a komédia! –* zárta le az ügyet Baross.

Debrecenben, éppen amikor ott vizsgáztam, történt meg, hogy Thaly Kálmán, az író, Debrecen képviselője a távírdahivatali főnökhöz jött valami felvilágosításért, és kiderült, hogy a főnök egy szót sem tud magyarul. Thaly ezt persze elmondta Barossnak, de egyút-

tal azt is, hogy Debrecenben a távírdán egy csomó oláh tisztviselő is szolgál, akiknek a Bikában külön asztaluk van, ahol csak románul beszélnek, és kihívó módon románul énekelnek. Baross a főnökurat is, az asztaltársaságot is nyugdíjba küldte, pedig voltak közöttük 30–40 éves emberek is.

Mihozzánk Váradra is jöttek nyugdíjazási rendeletek. Két javakorabeli és jó tisztviselő, Algay Ferenc számvizsgáló és Egressy László szatmári főnök voltak az áldozatok, és el sem tudtuk képzelni, hogy mi okból. Felment mindkettőt legalább megtudni, hogy mi a kifogás ellenük. Algay ellen alaptalan feljelentést küldött valaki, Egressy pedig rájött, hogy fent azt vették rossz néven, hogy őszintén megmondta véleményét egy szolgálati ügyben. Ugyanis Visontai Kovács László országgyűlési háznagy felajánlotta Szatmáron a főtéren lévő emeletes házát a posta céljaira megvételekre, de Egressy ellene volt, mert a ház földszintje csupa kisebb üzlethelyiség volt, tehát postának alkalmatlan, az udvar pedig szűk, a postakocsik közlekedésére elégtelen. Baross kiadott rendelkezését semmi szín alatt nem volt hajlandó megváltoztatni, de kárpótlásul a nyugdíjon felül Egressy megkapta a csongrádi, Algay pedig a nagykállói I. o. postamesteri állást.

Az egyesítésnél is fordult elő ilyen kárpótlási eset. Az esztergomi távírófőnök, akinek ha jól emlékszem Borsitzky Ottó volt a neve, mint fiatalabbik kiesett. Elment az érsekhez panasza, aki megígérte neki, hogy majd beszél Barossal, hiszen annakidején mint bencés tanára volt Barossnak. A miniszter persze örömmel fogadta a hercegrímást, aki nem tudván, hogy mi a különbség főnök és igazgató között, arra kérte a minisztert, pártfogoltját nevezze ki postaigazgatónak. *Talán elég lesz, ha most tanácsosnak nevezem ki* – szólott Baross. *Hát ha jónak véli, kedves Baross, úgys jó lesz* – volt a válasz. Borsitzky nagyot nézett, amikor egyszerre nagy ugrást tehetett előre. Sopronba került, ahol Jekelfalussy éppen nem szívesen fogadta. Ezt Nyáry Pál (Szommer) fogalmazótól hallottam, aki akkortájt volt szabadságon otthon Sopronban.

Aztán leszámolt Baross a postaaltiszt *urakkal* is rövid úton. Ők akkor sok panaszra adtak okot. Az altiszt akkor aranyzsinóros tiszti sapkát viselt, egyenruhát csak szolgálatban tartozott viselni, az úr címzés illette meg, és semmiféle szolgálai munkát nem tartozott végezni. Közöttük sok jóra való mellett sok haszontalan elbizakodott ember is volt, akik főképp a fiatalabb tisztviselőkkel szemben fennhéjázón viselkedtek. Követelték, hogy a mozgópostán melléjük szolgát adjanak, és vonakodtak a mozgókocsik tisztántartásában részt venni. Budapesten már tűrhetetlen volt viselkedésük. Baross egyszerűen megszüntette az altiszti állást, valamennyit kinevezte I. osztályú szolgának, szolgálai egyenruhát tartoztak viselni, szolgálatban és azon kívül is, és bármilyen elrendelt szolgálai munkát is tartoztak elvégezni.

Ez mégis túl szigor volt, ellenhatást szült. Két derék altiszt, Somogyi Mátyás és Bregoviczky Péter – akiket jól ismertem, mert az 5-6-ossal lejártak Aradra –, akiknek a boszniai hadjáratokból arany vitézségi érmük volt, és a katonaságtól mint igazolványos őrmesterek jöttek át a postához, kihallgatásra jelentkeztek a királynál. Ott panaszt emeltek, hogy ártatlanul lettek szolgálkává. Legfelsőbb helyről jött rendeletre aztán Baross az altiszti címet visszaadta, de minden kiváltság nélkül. Azontúl valamennyi szolga altiszt lett, ha elérte a korhatárt, az úr cím, az aranyzsinóros sapka többé nem járt ki, a munkában való megkülönböztetés pedig végleg megszűnt.

Legkonokabb ellenfelei voltak Barossnak az Osztrák Államvasutak, a Steg és az ezzel szövetséges, a MÁV-nál még eltűrt régi mérnökök, akik 1848 óta nem tartották érdemes-

nek magyarul megtanulni. A Steg saját meghívására lent járt Baross Resicán a vasművek megtekintésére, amely alkalommal Gruber Árpád ottani postafőnök értésére adta a miniszternek, hogy szeretne vele négy szemközt beszélni. Baross elhívta a főnököt sétálni, mialatt Gruber olyan adatokat szolgáltatott a miniszternek a Steg nyílt germanizmusáról és ellenséges működéséről, hogy Baross elhatározta magát arra, hogy elbánni velük. Ugyanakkor Budapesten a MÁV gépgyárban dolgozó fiatal magyar gépészek rájöttek arra, hogy az általuk készített mozdonyok ki lesznek szállítva Wiener Neustadtba, ott osztrák gyártmányjelzésekkel lesznek felszerelve, visszahozva, és a MÁV azokat megveszi. Az öreg Irányi Dániel képviselőnek mondták el ezt, akivel egy vendéglőben ismerkedtek meg. Ezt Boócz Jenő MÁV mozdonyfelügyázótól hallottam, aki ebben részt vett, de a lapok is megírták. Baross azonnal elbocsátotta a bűnösöket, és bűnvádi feljelentést tett a részesek ellen, egyúttal megindította a hadjáratot a Steg ellen.

Sok áldozatába került a magyar államnak, hogy a Bécsből Budapesten, Cegléden, Szegeden, Temesváron át Báziasig menő vonalat és egész felszerelését, erdőket, bányákat megváltsa. És utoljára sok rossz mozdonyt csempészték át Ausztriából, és vetettek meg a magyarokkal, de érdemes volt, mert ez egy állam volt az államban. Végül mégis a vasút teljes megmagyarosodása és nagy fellendülése lett az eredmény.

Baross merev és gyakran túl szigorú magatartásából később engedett, sőt, néha még kedélyes is tudott lenni. Így egyszer a kassaiak küldöttségével szemben, akik díszmagyarban feljöttek kérni a tervbe vett újabb MÁV üzletvezetőséget Kassa részére. A szónok hosszú és szép beszédet vágott ki, amelyet Baross türelemmel végighallgatott, aztán azt kérdezte: *Most aztán milyen választ adjak az Uraknak? Miniszteri választ vagy őszinte választ?* A főispán így felelt: *Őszinte választ kérünk.* Baross: *Mert, ha miniszteri választ akarnak, akkor én is szépen elmondom, hogy Kassa milyen derék város stb. és majd a lehetőség szerint figyelembe veszem azokat, amit szónokuk oly szépen előadott. De ha őszinte választ akarnak, akkor meg kell mondanom, hogy elkéstek. Itt jártak tegnap a Miskolciak, és oly kedvező ajánlatot tettek, hogy el kellett fogadjam, és már nekik ígértem az üzletvezetőséget, ez befejezett dolog.*

Örökké kár Magyarország e nagy tehetségű és nagyra hivatott fiáért, hogy akkor kellett elmennie, amikor már nagy tapasztalata és messze tekintő, az ország vezetésére hivatott ember volt. Ő saját magát is legyőzte, mert emberi gyengeségeit felismerte, és leküzdötte. Puritán, becsületes ember volt, aki, amikor egy képviselő valami kétértelmű, gyanúsításra alkalmas dolgot említett, odadörmögte: *Csak egy élet van és egy becsület!*

Szegényen halt meg, de államtitkára, a zsidószármazású Szerényi, sokszoros milliomos lett, mert értesüléseit a börzén értékesíteni tudta.

Ugyanaz történt Barossal, ami később a haza több nagy fiával. Gömbös Gyula, Csáky István és Teleki Pál is annak áldozata lett, hogy a haza szolgálata közben a lélek nagy iramát a test nem bírta ki.

Gazdátlan állapot

Gazdátlan állapot volt az igazgatóságnál Zobel távozása után. Siket felügyelőt is elhelyezték, Vitális helyett sem kaptunk még senkit. A segédhivatalba felhoztuk Fekete Dezső tiszte, ő ott újonc volt, és semmi kedve sem volt az aktaszerű munkához. Buhl kint járt a

kerületben, csak a hó elején jött haza 2–3 napra. Így csak hárman dolgoztunk ott. Reményffy, Nyári Pál fogalmazó, meg én. Reményffy átvette reggel a postát, és hármunk közt szétosztotta, ő a járatnál maradt. Nyárinál voltak a kocsipostai és kárterítési, valamint a jogi ügyek, nálam meg minden egyéb: az összes személyzeti, levélpostai és utalványügyek, még a gazdasági dolgok is. És jöttek a minisztériumból egymás után az egyesítésre vonatkozó utasítások, melyekre előzetes intézkedéseket kellett tenni, véleményeket, javaslatokat előterjeszteni. Jó Rudi bátyánk ezeket csak velem szignálta mondván: *Károly öcsém már vizsgázott a távírdából, és ügyis személyzeti referens most.*

Jött például egy utasítás, hogy három nap alatt tegyünk javaslatot, és küldjünk fel vázrajzot arról, hogy miként fogjuk a jelenlegi épületben a Debrecenből idehelyezendő távíróigazgatósági személyzetet elhelyezni. Megkérdeztem Reményffyt, hogy milyen irányban intézzem ezt el. Talán jó volna a szállító postamester lakását és istállóját is igénybe venni. Ugyanis annak kétszobás és mellékhelyiséges lakása volt az udvari épületben régi idők óta. *Nem lehet!* – szolt Reményffy. *Az neki szerződése alapján kijár. De vegye tervbe az igazgatói lakást, akkor mindjárt lesz elég hely. Én nem reflektálok rá, maradok jelenlegi lakásomban, a fő, hogy az akta három nap alatt felmenjen.* Ő maga biztosra vette, hogy ő lesz az igazgató.

Tervrajz nem volt. Felmértem az épületet, és csináltam egy vázlat alaprajzot, és úgy referáltam az ügyet, ahogy Reményffy kívánta.

Nemsokára egy hivatalos ajánlott levél jött az ő címére a minisztériumtól, amelyen tanácsos úrnak volt címezve. *Mi ez? Miféle cím ez? Küldjék vissza! Nem fogadom el!* – szolt hozzánk. *Csak tessék felbontani, lássuk mi van benne* – mondtuk. Bizony abban tanácsosi kinevezése volt, igazgató pedig nyilván másvalaki lesz.

Erre aztán Reményffy bebújt járatjelzői közé. A postát reggel átvette, szétosztotta, azontúl kettőnkre hagyott mindent. A dolog a fejünkre nőtt, már csak a miniszteri ügyiratokat és a megsürgtetett ügyeket bírtuk elintézni. Sürgettük Reményffyt, kérjen személyzetet, de hasztalan. *Megy, ahogy megy!* – volt a választ.

Sztupka Antalról

Egy reggel aztán nyílik az ajtó, és Reményffyvel egy úr jön be. Magas, szép férfi, kissé őszes, tartásán látszott, hogy katonatiszt lehetett valamikor. *Na barátom* – szolt Reményffy –, *itt az egész direkciónak! Pali meg Károly öcsém. Becsülje meg őket, mert jól értik dolgukat, de meg hát több sincs! Na, Isten áldja meg! Nekem dolgom van! Imre, vigye be a postát az igazgató úrnak!* – szolt még a szolgának. Az új igazgató Sztupka Antal, a minisztériumba beosztva volt távírda titkár, megismerkedett velünk, és csodálkozva kérdezte, hogy lehet az, hogy csak ketten vagyunk. Megadtuk a felvilágosítást. Bement aztán az irodájába.

Egy ki idő múlva jön a szolgál hozzám: *Tessék bejönni az igazgató úrhoz! Fiam* – szolt hozzám az igazgató –, *itt Imre azt állítja, hogy csak önhez forduljak, mert ön az, aki mindent legjobban tud. Hát, segítsen ki, mert én sem a postaszolgálatot nem ismerem, sem igazgatóságot nem vezettem.*

Nevetve mondtam: *Ennek csak annyiban van alapja, hogy én itt már három éve dolgozom, és az öreg igazgatómmal a nyelv miatt együtt dolgoztam. Menni fog ez, csak fogjunk hozzá! Imre, bontsa a leveleket!*

Szétrakattam az igazgató úrral az iratokat négy csomóba, és amikor a szolga kiment, el kezdtem új igazgatómat tanítani éppen úgy, mint annak idején dr. Novotny engem tanított. Megbeszéltünk minden ügyet, amelyet neki tettünk félre. Aztán behoztam egy pár aktát, amely az egyesítésre vonatkozott, és megismertettem vele az ügyek állását. Mikor aztán a ház ügye került sorra, akkor kifakadt. *Hát már előre elvették a lakásomat? Hiszen én biztosra vettem, hogy itt kényelmes kincstári lakást kapok! Igazán kedvem volna felmenni, és a miniszternek visszaadni megbízatásomat kivált ez után a szíves fogadtatás után, amelyben a tanácsos úr részletetett. Se lakás, se személyzet, én magam is járatlan vagyok, hogy csináljak én ebből igazgatóságot!*

Biztattam, hiszen ez a lakásügy még nincs elrontva. Ez egy háromnapos határidőre készült rögtönzés, amely abból a feltevésből indult ki, hogy Reményffy úr lesz az igazgató, és ő nem reflektál a kincstári lakásra. Ma más a helyzet. Csinálunk egy újabb tervezetet úgy, hogy a lakás megmaradjon. Elővettem a házterv impúrumát¹⁹, és megmagyaráztam igazgató uramnak, hogy a szállító postamester lakásának elvételével és az inspekciós szobával elegendő irodahelyiség biztosítható. A raktárak és istállók is szolid építésűek, és átalakíthatók.

S ha a postamester nem megy ki? – kérdi az igazgató. Akkor felmondjuk neki a szerződést – feleltem. Moldoványi, a szállító postamester gazdag ember. A Kőfaragó utcán jó háza van és közel ide, Kisjenőn szép birtoka. Agglegény, semmi panasa nem lehet. Az ő kincstári lakásra való igénye éppen olyan idejét múlt dolog, mint az ő postamesteri címe és 10 forint havi tisztí fizetése. Tessék majd felmenni, és ezt személyesen elintézni a minisztériumban! Máris felmenjek, mikor csak most jöttem ide? – kérdi direktorom.

Lesz itt még egy csomó olyan ügy, amelyet fent referálni kell, de előbb előkészítjük őket – szoltam az új főnökömnek. Ki kell jelölni az egyesítést, ahol lehet, keresztül kell vinni, azután személyzetet tessék kérni, mert így megbukunk. Na fiam – szolt Sztupka –, az a szerencsém, hogy ön így kiismeri itt magát a dolgokban, így már csak bízom abban, hogy megküzdök az itteni nehézségekkel. Aztán elkezdtünk ketten dolgozni, én elkészítettem az új rajzot, és ő is, meg én is megírtuk az előterjesztéseket. Nagyváradon az újjvárosi postahivatalt a Sas-épületben (a régiben) levő, még Zobel által kivett helyiségbe terveztük távírdával egyesítve. Főnökül Debreczy Imrét, a nyíregyházi távírdafőnököt ajánlottam. A nyíregyházi postafőnök, Huszár Ferenc már idősebb ember, nem fog a távírdából vizsgázni, hát menjen Szatmárra Egressy helyébe. Nyíregyházára menjen Surányi Imre csabai postafőnök. Csabán maradjon Miavecza a távírdafőnök, mint rangidősebb. Aztán megbeszéltük, hogy legelső sorban kérjen a postaszakból való jogvégzett tanácsost meg titkárt, aki őt felmenti az aktaelintézkedések alól, hogy szabad kezét kapjon a nagy igazgatóság vezetéséhez, aki öneki tanácsadója lehessen, ne pedig én fiatalember létemre. Kérjen felügyelőt és legalább két embert fogalmazási teendőkre. Aradon és Debrecenben az épület kérdése is megoldandó, hogy az egyesítés keresztülvihető legyen. Egy hét múlva aztán nagy aktacsomóval kelt útra igazgatóm Budapestre.

Sugárzó arccal jött haza. *Minden előterjesztésünket elfogadták fenn! – mondta örömmel. Ki jön le? – volt első kérdésem. Sípos Kálmán titkár a minisztériumból – felelte. Ez nagyon szerencsés megoldás – feleltem –, ennél jobbat nem is kívánhattunk volna. A*

¹⁹ Impúrum: piszkozat.

helyiség ügye is úgy lesz elintézve, a főnököké is, amint javasoltuk. Felügyelővé kinevezték Patki Nagy Kálmánt, a nagyváradai távírdahivatali főnököt, és kaptunk két fogalmazógyakornokot Feledi József és Májer Lajos személyében.

Az új felügyelőért, az én kedves Kálmán bácsimért azonban aggódtam. Ő már nem volt fiatalember, és még a 66-iki háborúból idegbajt hozott magával. Ajánlottam neki, hogy legelőször Orosházára menjen ki. A hivatal példás rendben van, a főnök, Zilahy László derék ember. Ki is ment, és egy napon együtt rovacsooltak. Este 6-kor kész lettek, és már csak az utalványnaplók összeadása volt hátra. A felügyelő hozzáfogott a számoláshoz. Számolt, számolt ott magában. 7 óra, majd 8 óra lett, de ő csak számolt. Zilahy megszólította, de mereven ránézett, nem szólt, csak tovább számolt. Zilahy orvost hívott, és másnap délután szegény Patki Nagy Kálmán meghalt.

Sípos Kálmán is lejött, és átvette tőlem az igazgató munkaköréhez tartozó aktákat. Nagyon megdicsért az átmeneti időben való magatartásomért, és mindjárt előterjesztést tett a miniszterhez, hogy jutalmazzanak meg. Kaptam is 50 forint pénzjutalmat. Ez nagy pénz volt akkor. Kistafíroztam magamat belőle.

Az elhalt felügyelő helyébe Csatári István felügyelő jött ide Pozsonyból. Zsidó származású volt, de katolizált. Ügyes ember volt, mégis megjárta Barossal. Trencsényi főszolgabíró korából jó viszonyban volt vele, és amikor miniszter lett, illőnek tartotta, hogy tisztelegjen előtte. Baross fogadta, és beszélgetés közben azt kérdezte Csatáritól, hogy van-e elegendő postahivatal mindenütt az ő rajonjában. *Őh igen, kegyelmes uram* – szolt Csatári –, *talán kelletténél is több. Mert vannak olyan hegyvidéki szegény tót falvak, ahol alig van a postamesternek dolga. Ott bizony előbb egy-egy jó iskolára lett volna szükség. És ezt mondja nekem a postafelügyelő?* – csattant fel Baross. *Köszönöm, elég volt! Kegyesz tetten mehetett haza, ahonnan pár nap múlva át lett helyezve Nagyváradra. Hja, ez már más Baross volt, mint a trencsényi főszolgabíró! Nagyon is beleélte magát a félelmetes vasminiszter szerepébe!*

Csatári aztán elmondta az ő esetét igazgatónak, aki nem merte kiküldeni, hanem a restancia feldolgozásához ültette. Csatári sokat dolgozott és jól. Sípos is azon módon, Feledi és Májer tanítványaink jól beváltak, és így nemsokára rendbejöttünk.

Egy napon az igazgató behívatott valamiért, és megláttam az asztalán a számvevőség kimutatását az előző havi maradványokról és késedelmes beszolgáltatásokról. Felhívtam igazgatóm figyelmét pár csúnya tételre azzal, hogy jó lesz oda Csatárit kiküldeni. *Nem lehet* – szolt Sztupka –, *mert Baross megharagszik. Majd csak akkor haragszik meg igazán* – feleltem –, *ha ki nem küldjük a felügyelőt, amikor itt van rendelkezésünkre.* Azoknál a postamestereknél nyilván hiány van, és ha az igazgató úr nem intézkedik azonnal, a kincstár esetleges káráért kimondhatják reá a felelősséget. Ki volt boldogabb Csatárinál, hogy kimehetett. Első útjában egymás után hat postamestert függesztett fel. Erre aztán a jó Sztupka megijedt. *Mit szól majd ehhez a minisztérium?* – kérdi tőlem. *Azt ne várjuk be* – feleltem –, *hanem mi menjünk mindjárt panaszzra, és kérjünk rögtön egy harmadik felügyelőt. A kerület nagy, 8 vármegye és két felügyelő sem győzi beutazni. A rendes időnkénti külső ellenőrzés jóformán ismeretlen már odakint. Vannak hivatalok, ahol évek óta nem járt felügyelő.* Ezt Sípos is helyesnek tartotta, és rögtön megcsinálta a felterjesztést, amelyre harmadik felügyelőnek leküldték Németh Antal számvizsgálót.

Habár Sípos mindenben segítségére volt az igazgatónak, ő mégis gyakran megkérdezett engem is egy-egy ügyben. Nyíltan megmondta, hogy szereti a véleményemet meghallgatni, mert információim mindig helyesek, elfogulatlanok voltak, és tetszik neki, hogy őszintén meg merem mondani a véleményemet akkor is, ha esetleg neki nem volna kedvező. Családjának is bemutatott, ott nagyon kedvesek voltak hozzám, úgy bántak velem, mintha én is családtag lennék.

Egy ízben éppen családja körében megkérdezett, nem volna-e kedvem távírdaépítési osztályvezetőnek menni. Megköszöntem, megmondtam, hogy a munkakör tetszenék nekem, de az életmód nem, mert az építésvezetők tavasztól ősziig távol vannak otthonuktól. Én főnök szeretnék lenni, arra érzek hivatást magamban. De tudom, hogy arról szó sem lehet egyhamar, mert sok az egyesítésnél kiesett főnök. *Hiszen itt lesz nemsokára Nagyvárad!* – szolt ő. Wallasek pár hónap múlva betölti 40 évi szolgálatát. *Arra én nem is gondolhatok* – feleltem –, *oda nem 23-24 éves fiatalembert tesznek, még ha megkapnám is, azzal csak ellenségeket szereznek magamnak, mert az sok jogos igény sérelmével járna. Hanem, ha alkalmilag valahol a kerület szélén egy kis főnökség megüresedik, amit nem irigyelnek tőlem, oda szívesen kimegyek, és 10 év múlva onnan aspirálhatok majd nagyobbra is. Lesz az is* – felelte igazgatóm –, *és az a magáé lesz, fiam! De egyelőre nem engedhetem el magam mellől.*

Az alkalom nem sokáig váratott magára. 1888 januárjában váratlanul meghalt a szilágysomlyói II. o. kincstári postahivatal főnöke, Erdődy Sándor segédtiszt. Fiatalember volt, tüdőgyulladás vitte el korán. A jelentés felment, de a pályázat kiírásával valamire fent késlekedtek. Az egyesítés ott már megtörtént, a távírdát beköltöztették a kincstári postaépületbe. Állami kezelő volt ott. A postán a főnök halálával csak egy kezelő altiszt maradt, Rónai László, aki egyszerű ember volt (azelőtt Váradon pénzeslevélhordó), és nem értett a hivatal vezetéséhez. Az ő felkérésére az ottani városi tanács megsürgette a minisztériumnál a postafőnök helyének betöltését, és több előkelő ember is panaszt emelt, hogy a postán zavarok vannak. Az akta lejött megvizsgálás és intézkedés végett. Csatári kiment és intézkedett.

Nekem Somlyón rokonaim voltak. Édesanyám nagybátyja, Gaszner József (nekem Józsi nagyapó) lakott ott családjával, és a 70 éves öregúr mint adótárnok még aktív szolgálatban volt. Érdeklődve kérdeztem ezért Csatáritól, hogyan intézkedett ott. *Flier István segédtisztet rendeltem ki Zilahról ideiglenesen a főnök helyett* – felelt Csatári. *Az nem megoldás!* – mondtam. *Ismerem Fliert, gyámoltalan ember bíz ő, a távírdához nem ért. Zilahon a főnök mellett csak helyt áll, de önálló működésre nem képes. Somlyó intelligens kis város, ismerem ott a viszonyokat, megint csak panasz lesz. Mit gondol felügyelő úr, nem volna-e ideje a II. osztályú rendszert megszüntetni? Miért legyenek a segédtisztek főnökök, mikor a hivatalok nívója az egyesítéssel emelkedett, és posta-, távírda tisztünk van elég? Igaza van* – szolt Csatári –, *én meg is csinálom a felterjesztést még ma abban az irányban!* Az igazgató és Sípos is hozzájárult, és így ment fel az ügyirat.

1888. március 6-án történt, hogy igazgatóm aktával a kezében hozzám bejött, és így szolt: *Na szépen kikaptunk a szilágysomlyói dologért! Közben újabb panaszok mentek fel, és most a fejünkre olvassák, hogy nem lett volna szabad a nemzetiségi vidéken lévő intelligens magyar várost így elhanyagolni. Baross itt rám parancsol, hogy saját hatáskörömben rögtön intézkedjek, és felhatalmaz, hogy pályázat mellőzésével azonnal küldjek ki*

oda főnöknek egy mindkét szakban jártas tisztet, aki képes lesz ott a szolgálatot rendbe hozni. Honnan vegyek én most ilyen embert? Tessék csak itt hagyni az aktát! – feleltem. Majd találok én arravaló embert! Kíváncsi vagyok rá – szólt igazgatóm, és távozott.

Ekkor elolvastam a miniszteri rendeletet, gondolkozni kezdtem. Íme, a miniszter felhatalmazza az igazgatót, hogy pályázat mellőzésével egy általa kiválasztandó postatisztet küldjön ki főnöknek! És éppen Szilágysomlyóra, ahol nekem rokonaim vannak, és jól ismerem a viszonyokat. Jó kis város, jó közönség, olcsó megélhetés. Kincstári épületben a hivatal és háromszobás lakás, kert. Ez az, amit én az igazgatómtól kértem, ez nagyon jól a kerület szélén van, és aligha irigylük tőlem. Vak volnék, ha nem látnám, hogy ezt az Isten nekem küldte. Ez az, amire nekem igazgatóm ígéretet tett, de ezt most már nem engedem ki a kezemből.

És itt most a sok szolgálati ügy után egy teljesen magán ügyről kell írnom, ugyanis nekem akkor már jegyesem volt. Márkus Ferenc nyugalmazott püspökségi számtartónak leánya, Franciska. A férfi sorsa a nő, írta meg egyszer valaki nagy bölcsen. Az enyém is az volt, és hála Istennek jó sorsom is lett.

Gyermekkori ismeretség volt a szívem választottja. Márkus Ferencné Komlósy Aurélia az én édesanyámnak leánykori barátnője volt. Márkus bácsi Tenkén volt uradalmi intéző, és őt leánya volt, akiknek iskoláztatása kedvéért idő előtt nyugdíjba kellett mennie. Beköltöztek Váradra, itt a Kőfaragó utcán kis házat vett jó nagy udvarral és kerttel, és a városnál egy kisebb hivatalt vállalt. Anyám felkereste őket, este érte mentem, és megismerkedtem az öt kis leánykával. Én magam 12 éves fiú voltam. A leányok között Aranka, a legnagyobbik volt velem egyidős, a többiek Fáni, Irma, Terus, Nina, mint az orgonásip, egyik bájosabb, kedvesebb, mint a másik. Elfogadtak játszópajtásnak. Relli néni nagyon jó volt hozzám, így ha alkalom került rá, szívesen elmentem hozzájuk. Márkus bácsi nagyon komoly ember volt, s egyszer rám szólt: *Te Károly, nem illesz te már ezekhez a lányokhoz játszópajtásnak! Menj te szépen haza, és tanulj szorgalmasan! Majd 10 év múlva, ha ember leszel, szívesen látlak!*

Otthon elpanaszoltam ezt, s anyám nevetve kérdezte: *Hát mond meg csak nekem, melyik tetszik neked legjobban a Relli néni lányai közül! Fánika –* feleltem *–, majd meglátja édesanyám, hogy ő lesz a feleségem. Ho hó –* szólt anyám *–, korán gondoskodsz magadról! Hanem te, fiam, úgy veszem észre, hogy jó szemed van, mert Fánikából egyszer jó gazdasszony lesz. De ha őt akarod elvenni, akkor nagyon, de nagyon igyekezned kell, mert a korkülönbség nem nagy köztetek, a lányok pedig hamar nőnek, még elcsípheti valaki az orrod elöl.* Ezt jól megjegyeztem magamnak. Találkoztam én vele azután is gyakran közös ismerősöknél, sőt, Márkus bácsi egy vakáción megfogadott instruktornak a lányok mellé, hogy tanítsam őket számolni, de nem nagyon respektáltak, pedig én már 5-ödbeli voltam. Mire 8-ikos lettem, megéreztem én már, hogy csak egy kislány van a világon, és hűségem is maradtam hozzá.

Amikor Aradról hazajöttem, már mint fiatalember viziteltam Márkuséknál. Aranka már férjhez is ment, Székely Sándor káptalani gazdatiszt vette el. Fáni, Irma, Terus szép nagy leányok lettek, Nina még gyermek volt. És jól nevelte Relli néni a leányait. A nyugdíjas háztartásban beosztással kellett élni, a leányok dologhoz voltak szoktatva. Persze már hazaérkezésemkor első kérdésem volt anyámhoz, hogy az én jelöltem szabad-e még. Addig ki sem mentem, míg efelől meg nem nyugtatott. Én akkor még csak 20 éves voltam, és az

akkori felfogás szerint nem illett, hogy sokat oda járjak, nem is volt akkor még az a pajtásokodás a fiatalok között, mint ma. De került alkalom, hogy találkozunk ismerősöknél, a templomból is hazakísérhettem, és ha ilyenkor be is mehettem, az akkor már nagy grácia volt. Télen át táncörünkben, később egy-egy táncmulatságban találkoztunk, és jól megértettük egymást. Mivel más leánnyal nem törődtem, mielőtt mi még egy komoly szót váltottunk volna, az ismeretség női közvéleménye már határozottan kijelentette, hogy mi egymáséi leszünk.

1887-ben, amikor soron kívül előléptem, és már jó renomém volt a postatisztek között, tettem meg az első elhatározó komoly lépést. Március 9-én, Franciska napján kimentem gratulálni egy szép ibolyacsokrot vive magammal. Nagyon szívesen fogadtak. Amikor aztán kis időre magunkra maradtunk, megkérdeztem: *Jól láttam Franciska, hogy örömet okoztam magának a virággal? Igen Károly!* – felelte. *Nagy örömet okozott. Szeretem a virágot, és szép is a csokor, de azt is láttam, hogy szívesen hozta. És megengedi, hogy máskor is hozzak?* – kérdeztem. *Szívesen veszem mindig. Akkor jövő évi névnapjára is hozok. Előre örülök neki* – felelte. *És ha egy életen keresztül minden névnapjára hozok egy ibolyacsokrot?* Reám nézett, egy pillanatra elkomolyodott, és felelt: *Igen Károly, abba is beleegyezem.* Ezzel rendben is volt közöttünk minden. Szeptemberben megkértem, és ünnepélyesen eljegyeztem magamnak. Egybekelésünket leendő anyósom akarata szerint akkorra halasztottuk, amikor főnök leszek. *Hiszen mind a ketten még fiatalok vagytok* – mondta. És az Isten megengedte, hogy ebben az 1941. esztendőben átadhassam az 54. ibolyacsokrot Franciska napján az én gyermekkori játszótársam, ifjúkori szerelmem, hűséges feleségemnek, amikor már ezüstös a fejünk, túl vagyunk az arany évfordulón, és az unokánk is menyasszony.

Én tehát 1888 márciusában délelőtt 10-kor az aktával a kezemben bementem az igazgatómhoz. *Nos hát már van főnök?* – kérdi. *Van!* – feleltem. *És mind a két szakmából vizsgázott. Igen? És képes lesz arra, hogy ott rendet csináljon, megnyugtassa a közönséget? Bízom benne, hogy helyt fog állni magáért, és nagyságos uram meg lesz vele elégedve. És ki az?* Ekkor aztán kirukkoltam kéréssel. Beszéltem a menyasszonyomról és szüleiről, és arról is, hogy nekem Szilágysomlyón rokonaim vannak, ismerem a viszonyokat, ott kincstári postaépület van, és abban hámoszobás főnöki lakás kerttel. *Megelégszik azzal a kis hivatallal?* – kérdi. *Teljesen meg leszek elégedve, majd eljön az idő, amikor nagyobbra jelentkezem, de most legyen kegyes az igazgató úr, és engedjen oda ki, segítse ezzel elő a boldogságunkat. Menjenek fiam, és legyenek boldogok!* – szolt, és megrázta a kezemet. *És ki jön ide helyette? Traversz István barátomat, a pályaudvari főnököt ajánlom* (akkor még kint csak egy tiszt, egy altiszt és egy szolga volt), *ő hivatta*

Márkus Franciska

van egy nagyobb hivatal vezetésére, és szüksége van arra, hogy előbb az igazgatást megismerje. Nem is megyek addig Somlyóra, míg őt az én jelenlegi munkakörömbe be nem vezetem. Még hátra van a bizottsági kijelölés – szölt. Ugyanis a főnöki helyekre az igazgató, tanácsos és titkár együttes és egybehangzó jelölése volt előírva. De mindjárt benyitott lakásába, és beszélt a feleségének: *Mama, mama! Képzeld, Károly vőlegény, és itt hagy bennünket, ki megy főnöknek!* A jó Sztupkáné örömmel gratulált, és persze alaposan kikérdezett a menyasszonyom felől.

Nagyságos uram! – szöltam. *Ez a voks már az enyém, ez többet nyom a latban, mint a másik kettő. Na, majd beszélek én az urakkal!* – szölt ő, de én megelőztem. Reményffy és Sípos gratuláltak, nagyon helyesnek találták eljárásomat, szívesen adták szavukat. Sípos külön megbiztatott, hogy bármi ügyben itt és a minisztériumnál is segítségemre lesz. Így hát március 9-én, jegyesem neve napján, kezemben a második ibolyacsokorral ismét kimentem gratulálni, de egy csinos kazettában kivittem főnöki megbízóleveletem is.

Másnap, 1888. március 10-én nagy hófergeteg támadt, éjjel-nappal szakadt a hó egy hétig, a nagy fúvásokban minden vasúti és közúti közlekedés megszűnt. Azalatt betanítottam Traversz Pista barátomat, átadtam munkáimat, számadásaimat, elintéztam minden privát ügyemet, és 18-án, amikor a vonatok ismét közlekedtek, elutaztam Szilágysomlyóra.

Atyai jóakarátú, nemes szívű igazgatómnak, Sztupka Antalnak pár év múlva nagyon sajnálatos körülmények között kellett megválnia a szolgálattól. Székelyhíd környékén nagy hadgyakorlatok voltak, a király is ott volt. Székelyhídon udvari távírdahivatalt rendeztek be, udvari távírdatisztet küldtek le. Egy Fényes nevű, sajnos Bihar megyei, hírlapíró ennek az udvari távírdásznak bizalmába férkőzve elcsent egy – a királynak szóló – táviratot, és annak betűszerinti szövegét egy budapesti lapban közzé tette. Privát távirat volt. Szapáry miniszterelnök közölte benne, hogy a Duna áradása megállott, és a veszély megszűnt. Mivel a távirat szövege német nyelvű volt, az ellenzéki lapok nagy lármát csaptak érte. Baross csak a parlamentben értesült erről, és a nagy zenebonát lecsillapítandó kijelentette, hogy ő máris intézkedett, a felelős nagyváradi postaigazgatót táviratilag nyugdíjazta.

Sztupka valóban megkapta a távirati rendelkezést, és azonnal felutazott, kihallgatást kért. Baross maga elmondta neki a tényállást. A királynak, mint mindig, nem az eredeti táviratlapot kézbesítették, hanem annak tintával írt tisztázatát. Az eredeti blankettákat az udvari távírdász egy szivaros skatulyába rakta a gépasztalon. Onnan Fényes ellopta, de már le is van tartóztatva, és be lesz zárva.

De hiszen nekem az udvari távírdához semmi közöm – szölt Sztupka –, nem tartozik a hatáskörömbé! És kegyelmes uram a szájaskodók lecsillapítására egyszerűen kidobott? Baross próbálta Sztupkát békíteni és visszatartani, de az nagyon önérzetes ember volt, és kijelentette, hogy ő az alatt a Baross alatt, aki ilyesmire képes, nem szolgál tovább, és ragaszkodik nyugdíjaztatásához. Vissza is vonult mindjárt.

12 év Szilágysomlyón

1888. március 18-án érkeztem Somlyóra Józsi nagyapóékhoz, éppen József napi vacsorához, ahol örömmel fogadtak. Náluk is maradtam ellátásra, amíg saját háztartásomat be rendezem. Másnap átvettem a postát, Fliert hazaküldtem, és neki fogtam rendet csinálni.

Kerítettem elegendő személyzetet, jól begyakoroltam őket. Kitataroztattam az épületet, kifizettem a lakást, beültettem a kertet virággal és rózsafával, nemes gyümölcsfacsemetével. A kertészkedésben első oktatóm távírdavonalőrünk volt, György Sámuel, egy nagyon derék, jóra való ember. Aztán megjött a bútor és berendezés, azt is elhelyeztem. Amikor már minden kedvemre szép rendben volt, pár napi szabadsággal hazamentem, július 14-én megesküdtünk a Barátok templomában, és hazahoztam az újasszonyt Szilágysomlyóra. Csendes boldogságban, békében éldegéltünk ott azután.

Somlyó nagyon szép fekvésű és egészséges levegőjű hely. A lakás jó volt, a megélhetés olcsó. Akkor csak 4200 lakosú, de városias. Teljesen erdélyies szokások és beszéd, még csak az étkezés is az volt. Nemhiába tartozott Somlyó, a Báthoryak ősi fészke századokon át a Partiumhoz. Széplakon túl, az már nekik *Magyarországon* volt. Rendezett tanács, polgármester és főkapitány, főszolgabírói székhely, adóhivatal és pénzügyőrség is volt. A járásbírósnál 4 bíró, mert 72 község tartozott hozzá, 16 ügyvéd, akik azonban többnyire gazdálkodtak is. 4 orvos és 2 patika. Vasútállomás Nagykároly és Zilah felé. Rendes napi piac, ahol minden kapható volt. És jó nép lakott ott! A 6 szál városi rendőr csak délelőtt viselt egyenruhát, amíg a piacon a kofák előtt tekintélyt kellett tartani, délután békés csizmadiaiparos volt valamennyi. Se koldus, se tolvaj nem létezett. A lakások és utcaajtók éjjel-nappal nyitva voltak, és amikor a postaház kapuját éjjelre bezárattam, és villamos csengőt szereltettem, nem bírták megérteni, miféle új rend az. Ki is húzták a csengő nyomóját a helyéből három ízben is mindenestől. A lakosság a tisztviselőkön túl iparosok és kereskedők voltak. Földműves csakis a vincellérek és néhány fuvaros.

A postán a szolgálat reggel 5–6, délelőtt 8–12, délután 2–6-ig tartott. Hivatalomban mintaszerű rendet tartottam. Másfelől meg ráértem a kertészkedést, gyümölcsfa és szőlőkezelést és a méhészetet is alaposan megtanulni. Éppen akkor indult meg ott a filoxéra által elpusztított szőlők újítása. A környék nagy tanítómestere Trusza Lajos római katolikus plébános volt, az ország egyik legnagyobb pomológusa. Az ő érdeme, hogy a Magura meredek déli oldalán és az enyhébb lejtőkön oly gyönyörű szőlők létesültek, az éppen ott leginkább megfelelő fajok lettek elszaporítva, és termettek oly kitűnő fehér és piros sziklabort. Híres faiskolája és méhészete is volt. Nyáron át, este 6 óra felé rendszeren a posta előtt ment el az öregúr káplánjával (a mostani váradi nagyprépost Gresineczky Antallal), és beszólt nekem: *Postafőnök úr, fiatalember, jöjjön ki velünk a szőlőbe tanulni! Majd, ha Váradon szőlője lesz, jól jár vele, ha ért hozzá.* Hát csakugyan jól jártam vele, mert 30 év múlva, amikor visszavonultam, a Szilágysomlyón tanultak szerint hoztam rendbe saját kis szőlőmet.

Somlyó mulatós város volt. A hetivásár pénteken volt, de a környékbeli birtokosok már csütörtökön bejöttek, a Medvében hangos volt a dáridó hétfő reggelig. Közben a kaszinóban a kártyacsaták jártak. Nem csoda, ha ezalatt a behozott termény ára elúszott, és hétfőn váltót adtak be a Silvania Bankba. Ez a román bank akkortájt létesült, és előzékenységgel sietett a magyar urakon segíteni. Szomorúan láttam, hogy a Berettyó völgyi, rézallyai és Kraszna menti magyar urak egymás után mentek tönkre a mulatozás, kártya és váltókezesesség miatt. És a birtok, ősrégi nemesi birtokok, mindig oláh kézbe került. Sajnos a vármegye maga is segített pusztítani. Az évenkénti megyei tisztújításoknál az oláh voksoknak az ára mindig egy-egy vegyes lakosságú falunak román vezetés alá jutása volt.

Én nem voltam kapható a mulatozásra. Intő példa volt előttem hivatali elődöm, Erdődy Sándor sorsa, aki a Medve pártolásának az árát adta meg korai halálával. Én nagyon el voltam foglalva hivatalommal és kertemmel, feleségem pedig gazdasszonykodásával és az *apró szentekkel*, két szép fiacskákkal. Jó táncos körünk is volt. Feleségemnek egy nagynénje is odaköltözött, nyugdíjas főtisztviselő özvegye, és így a rokonság, meg 5-6 tisztviselőcsalád elég ismeretség volt.

Az idő pedig repült, az évek múltak. Ha idilli csendben, békében is. 1895-ben látogatt meg bennünket új igazgatónk, Schöppflin Ágoston. A hivatalban a szolgálat menete nagyon tetszett neki, de nem tetszett az ódon, boltíves és nem elég világos hivatali helyiség. Hívásomra, hogy: *Tessék beljebb jönni a kincstári épületbe, bent minden szép!* Azt felelte: *Mit várhatok én ebben az ócskaságban szépet?* De amikor aztán a folyosóra kijött, meglepetten felkiáltott: *Ah, ezt nem vártam!* De szép is volt minálunk. A hosszú és széles nyílt folyosó párkányán a feleségem sok-sok nyíló cserepes virága, az oszlopokon futórózsa és szőlő felváltva, lent a kertben minden virágos, és száz rózsafa éppen az első virágzás teljes pompájában. Hátrább a méhesem, veteményes és gyümölcsöskertem. Egy nagy régi kőfal kerítette be az egész helyet, az is felfuttatva nemes szőlővel. A postaház magaslapon van, és a folyosóról szép kilátás nyílik a Kraszna völgyére és a Púpos nevű erdős hegyoldalra. A feleségem lent játszott a két kisfiammal a kertben. Az igazgató úr aztán kérésünkre velünk töltötte az estét. Nagyon tetszett neki otthonunk, és családi életünk. *Na kedves fiatalok! –* szólt. *Minden dicséretet megérdemelnek azért, hogy ebből az ócskaságból egy ilyen paradicsomot csináltak, de barátkozzanak meg azzal a gondolattal, hogy innen el kell menni, mert a főnökúrra nagyobb feladatot akarok bízni.* Megköszöntük, de kértük, hogy addig maradassunk ott, míg a kisfiúk felcseperednek. *Én magam is azon leszek, hogy iskolájukat egy helyen végezhessék, mert Somlyón csak négy gimnázium van (azóta már 8 osztályú), és pár év múlva jelentkezni fogok egy nagyobb feladatra.*

1899-ben bementem Váradra, onnan Budapestre, és kértem, hogy nagyobb városba mehessek főnöknek. Szalay Péter, a vezérigazgató megkérdezett, hogy hova mennék legszívesebben. Feleltem: *Ha arról van szó mindenesetre haza Váradra, ha ott nekem való beosztást kaphatok.* Ezt meg is ígérte. 1900 elején aztán levelet kaptam Rutter Emil tanácsostól, hogy volna-e kedvem megcserélni főnökségemet egy kerületi biztosi állással. Ha igen, úgy áthelyeznek Váradra. Hogy hazatérhessük, és mert ezt lépcsőnek tekintettem a további előmenetelre, beleegyeztem. Megkaptam áthelyezési és megbízási rendeleteimet. Arad, Békés, Csanád megyék és Bihar déli része lett a kerületem. Elbúcsúztunk tehát a kedves Szilágyosmlyótól, és ott lévő jóembereinktől, és 1900. március 20-án hazaköltöztünk Nagyváradra.

Ismét otthon Váradon

Szilágyosmlyóra helyettem Hromkovits Endre főtiszt ment ki, akinek váradi lakását átvettem, abba költöztünk. Őszintén bevallom, hogy a biztosi szolgálatot nem szerettem. Ez volt az egyetlen beosztásom, ahol nem éreztem magamat otthonosnak. Hiába! Ha az ember 12 éven át mindig otthon ül a családja között, már nem jól esik havonta 3-4 heti távollét, és minden este más kocsmában való megszállás. De jó iskola volt a félévi biztoskodás is. 60–70 hivatali megrovancsoltam, ez jó alkalom volt az összehasonlításra.

Egy csomó rendkívüli vizsgálat pedig eszembe juttatta, hogy a postán haszontalan emberek is kerülnek, és azokkal el kell bánni.

Augusztusban már nekem való feladathoz jutottam. Nagy hadgyakorlat volt Belényes környékén, 60 ezer ember lepte meg a kisvárost és postahivatalát. A főnök, öreg barátom, Örley Gusztáv 70 éves ember volt, és beteget jelentett, nem is neki való feladat volt az. Engem küldtek ki a szolgálat lebonyolítására. Én a katonasággal mindjárt kiegyeztem a kívánságaikra nézve, és ment is a szolgálat mint a karikacsapás. Reggel 6-tól este 7-ig tartott a munka. Este 8-kor aztán összejöttünk az *Oththonban* a tántinál, katonatisztek, az ottani és a kirendelt magyar tisztviselők és a román intelligencia. Ezek az ügyvédek, tanárok és Pável püspök gazdatisztjei akkor nagyon lojálisan viselkedtek, és velünk vigadtak magyarosan. Gusztai bátyám, akit ha napközben bejött a postára sopánkodni, mindig beküldtem lakásába, estére mindig meggyógyult, és velünk tartott. 10 óra felé néha olyan széles jókedve támadt, hogy eljárt a verbunkost, és kapacitálnom kellett, hogy hazajöjjön.

Három hétig voltam kint, és hazajövet tisztelegtem igazgatómnál bejelentve, hogy a szolgálat kint akadálytalanul lett lebonyolítva. *Nagy újság van, kedves biztos úr!* – szólt direktorom, Schöpflin Ágoston. *Földessy át van helyezve Budapestre, mint a Budapest 70. kézbesítőhivatal főnöke, és így Nagyvárad 2 főnöki állása megüresedett. Én önre gondoltam, van-e kedve a 2-öst átvenni. Előre kijelentem, hogy ez egy olyan nehéz szolgálatú hivatal, amelyért én nem tarthatom a hátamat, ezért önnek a teljes felelősséget kellene vállalnia.*

Nagyságos igazgató úr! – feleltem. *Én azért szolgállok, hogy itthon Váradon főnök lehessenek, nekem az életcélom, hogy itt a tulajdonképpeni postaszolgálatot én vezessem, és pedig jól. A fáradalmak nálam mit sem határoznak, hiszen 36 éves vagyok, és ép egészséges ember. Afelől biztosíthatom igazgató uramat, hogy ha én veszem a kezembe a 2-öst, azt úgy fogom vezetni, hogy afelől igazgató úrnak többé gondja nem lesz.*

Akkor menjen ki kedves barátom, és vegye át. Amit kint csinál, magának csinálja. Azonnal kimegyek – feleltem –, *csak a kérvényemet írom meg. Nem szükséges, nem lesz pályázat. Én az állásomat kötöm ahhoz, hogy ön legyen ott a főnök* – felelt Schöpflin.

Szeptember 30-án, 1900-ban vettem át a hivatalt az én feledhetetlen kedves barátomtól, Földessy Károlytól. Másnap reggel, ahogy új hivatalomat végigjártam, mindjárt tisztában voltam azzal, hogy ott miféle feladat vár rám. A raktárban a szolgálk javában veszekedtek azon, hogy ki milyen szolgálatot tegyen. Exprester négy is akart lenni, de csak kettő kellett, a járatkísérést, levélgyűjtést egymásra tologatták. A raktáros – kalauzpostakezelő altiszt – próbált köztük rendet csinálni, de nem respektálták. Sem szolgálati beosztás, sem a váltakozás rendje nem volt kiírva. A felélhordóknál is nagy zsvíaj fogadott, egymást okolták, hogy még nem indulhatnak ki. Az éjjeli szolgálatos szobában bűzlik a petróleumlámpák füstje, sőt a expedícióban még a levelek is kormosak attól. A nyílt árnyékszék szaga az összes helyiséget átjárta. Azt is észrevettem, hogy egy pár szolgálk kapatos, talán éppen a korcsmából jött szolgálkba. Hát itt lesz dolgom, amíg ebbe a forgatagba rendszert viszek bele, míg az embereket az én akaratom szerinti munkára és viselkedésre szoktatom, és ebből a piszoktoronyból hivatalt csinálók!

Legelső dolgom volt a raktári bandát, amint ők magukat nevezték, ráncba szedni. A főnöki irodán Vasadi János tiszt volt beosztva. Mindjárt tisztában voltam, hogy nála hiába kérdezősködöm. Hamar megtudtam, hogy ő a fiatal tisztviselők *ellenzéki vezére* volt, és

Földessy azért vette maga mellé, hogy elhallgattassa. De aznap éppen otthon volt Kuczik Sándor altiszt, kalauzposta-kezelő, akit jól ismertem, mert én vettem fel a postához személyzeti referensnek. Tudtam, hogy józan eszű, jóra való ember. Őt kikérdeztem a szolgák teendőiről, amit mondott feljegyeztem, és még aznap kiadtam írásban a raktári és belső szolgálatot tevő személyzet szolgálati beosztását, a forgó éjjel-nappali szolgálatnak 8 napra megállapított névszerinti váltakozási sorrendjét. Pontos megjelölését annak is, hogy az egyes mozgópostáknál ki hol tesz szolgálatot, hogy a felelősség utólag is megállapítható legyen. Külön szabálykönyvet kezdtem meg a tisztviselők és a szolgaszemélyzet részére. De azonnal meg is kezdtem annak az ellenőrzését, hogy minden úgy megy-e, amint kiadtam, és amiből nem engedek.

A Bp. Br. 16-nál²⁰ délután mindig kevés volt az ember, ezért a levélhordók közül a fiatalabbakat kirendeltem, hogy a levélpóstát vegyék át, hozzák be, és segítsenek feldolgozni. Mindjárt megszűnt a hiábavaló lárma, el voltak foglalva. Így mentem végig az egész szolgálaton. Jó, hogy Szilágysomlyón évekre előre kialudhattam magamat, mert Nagyvárad 2-nél aztán sokat éjszakáztam. Nappal el voltam foglalva a személyzettel, vonalakkal, telefonnal, igazgatósággal, közönséggel szünet nélkül. Saját írásbeli munkámat este 7-kor kezdtem meg, és dolgoztam bele az éjszakába.

Vasadi úr egy reggel nem jött szolgálatba. 1/9-kor két katonatiszt kereste, úgy véltem valami becsületbeli ügyben. Majd arendőrségtől kérdezősködtek felőle, aztán lakásadónője jött ki kérdezősködni, mert *a tegnap dél óta nem látta*. 9-kor az igazgatóm tudatta velem telefonon, hogy Vasadi az éjjel ittasan a városban botrányokat okozott, bement a Tiszántúl nyomdájába, és ott a postaigazgatóság nevében meg akarta állítani a gépeket, alig bírták kituszkolni. Több mulatóhelyen belekötött a vendégekbe. Egy rendőr bérkocsin haza akarta szállítani, de útközben kiugrott a kocsiból. Amint bejön, tudassam vele, hogy át van helyezve Gyulára, és rögtön induljon oda. 3/4 10-re bejött Vasadi derült ábrázattal, és mentegette magát, hogy ő az este egy kicsit mulatott, reggel elment a gőzfürdőbe, és most már semmi baj. Ráparancsoltam, hogy azonnal üljön a vonatra, míg le nem tartóztatják, igyekezzen Váradról kijutni.

Ekkor Tikos Sándor jelentkezett nálam, mint régi jó barátom, és kért, hogy őt osszam be az irodára, hiszen ez őt illetné meg, mint rangidős tisztviselőt, aki távollétében a főnököt is helyettesíti. Ő felülvizsgáló volt, a hivatali és kalauzpostai egyenlegeket vizsgálta át. Már tisztában voltam az ő felülvizsgálásának értékével, mert behúzott ő zöld tintával minden tételt, de mindig rendben talált mindent, holott sok kifogásolnivaló lett volna. Éppen aznap figyelmeztettem, hogy jobban vigyázzon, mert egy rendben talált egyenlegben utólag egy pénzeszsák hiánya derült ki. Szerencsére megkerült.

Megpróbáltam tehát vele az irodán. A délelőttöt eltöltötte az iktatással (félórás munka) és a tudakozványokkal. Délután adtam neki egy-két pársoros aktát elintézésre, és szó szerint megmondtam neki, mit írjon. A jó Sanyi 3 óra hosszat rágta a pennát, és elhozta az aktákat, amelyekben egészen más volt, mint amit én mondtam, és helytelenül is volt elintéztve. *De hát komám* – mondom neki –, *hiszen neked jó svádád²¹ van, miért nem írod le*

²⁰ Budapest–Brassó 16. mozgópostáját. In *Posta és Távfirde Rendeletek Tára*, 1897. 17. szám, 30.780. sz. rendelet. *Melléklet*. 1. p.

²¹ Sváda: jó beszélőkészség Suada, az ékesszólás római istennőjéről.

azt, amit mondanál! Hja – felelt Tikos –, én még németül tanultam fogalmazni, akkor még németül ment minden. (Váradon vagy éppen Komádiban? – gondoltam.) Akkor ne-sze, itt egy rövidke német ügyirat! Igen ám, de én németül már elfelejtettem! – szólta Sanyi. Nagyobb baj volt az, hogy ő, aki évek óta szolgált a pályaudvaron, nem tudta, hogy melyik mozgóposta mikor jön. Egy ízben 1/211-kor kiküldtem a raktárba, nézzen utána, hogy idején kimenjenek a 15-öshöz, és legyen helyettem a vonatonál. Lement, és sürgette az embereket, akik már kész is voltak. *Siessenek, egy-kettő, igyekezzenek, siessenek! Hová siessünk főtsízt úr?* – kérdi az egyik kópé. *Tudom is én, azt mondta a főnök úr, hogy siessenek, hát siessenek!* – szólta a főtsízt úr. Aztán bejött jelenteni, hogy megmondtam jól a magamét, de arról, hogy a vonatonál ellenőrzést teljesítsen, már megfeledezett.

Az öreg koma egy pohár bor mellett még mindig jó cimbora volt, de a hivatalban éppen csak hátramoszdító. Beajánlottam hát Debreczynek, aztán az 1-nél kapott magának való csendes helyet, ahol még egy pár évig eltöltötte az időt.

Az irodára azután Novák Györgyöt osztottam be, aki nagyon jól helytállt, de segéd-tiszt volt, és szegény fiú rá volt utalva az éjjeli pénzre, azért visszakíváncozott az éjjeli turnusszolgálatra. Utána Hrabéczy Tivadar főtsíztet kaptam, aki aztán beleillett feladatába.

Földessy barátom bírságolással igyekezett a rendelt és fegyelmet fenntartani. Mint az iratokból láttam, 50–60 korona bírságot rótt ki havonta, de ennek nem volt foganatja. Én legelőször a káromkodást tiltottam el, engem se hallott ott káromkodni soha senki, aztán megpróbáltam az én rendszeremmel. Szigorú ellenőrzés a szolgálatnak legkomolyabb megkövetelésével, lehetőleg erkölcsi hatással, jóakarátú rábeszéléssel hatni az emberekre.

Legelőször ki akartam takarítani az oda nem való elemeket, és pedig első sorban a részegeskedőket. Ebben a tekintetben Baross tanítványának vallottam magamat: *Az ittas ember a vasút körüli szolgálatban halásos veszedelem a többiekre. Ki vele!* Az első volt Varju Mihály altiszt, kalauzposta-kezelő. A 121-essel Érmihályfalváról ittasan jött haza, útközben mindenütt csak üres rovatlapot adott ki, és az összes zsákot felnyitlatlanul hozta haza. Jó barátja volt Fekete János segédtsízt, aki ilyenkor bement a kocsiba, és mindent feldolgozott. Varju nagyon ügyes ember volt, és Földessy ezt többször megbocsátotta neki. Most beteget jelentett, és otthon maradt. Tőlem ultimátumot kapott: Ha még egyszer ilyesmi előfordul, be ne tegye a lábát a hivatalba! A még egyszer bekövetkezett, és Varju és társa, Fekete saját kérelmükre át lettek helyezve Budapestre.

Aztán jöttek a kézbesítők. Telefonon figyelmeztettek a városból, hogy Csiger Imre altiszt, pénzkézbesítő ittas állapotban kézbesít Olasziban²² a főutcán. Kiküldtem érte Novákot, dirigálja be. A hivatalban kétségtelenül megállapítottuk, hogy részeg. Azonnal leszámoltunk vele, bevontam a kézbesítéstől, beosztottam a raktárba. Régi és ügyes ember volt, és rimázkodott, hogy még egyszer bocsássak meg neki. Próbára mettettem, de javíthatatlannak bizonyult, nyugdíjba kellett mennie. Majd Bancsik Bálint altiszt, kézbesítő következett. Ő Velencén²³ kézbesített, és onnan értesítettek távbeszélőn, hogy a zsidókkal szemben új kézbesítési módot hozott be. Beült egy korcsmába, elküldte a csomagokat házhoz a kocsisával, és odarendelte a feleket, ott fizette ki az utalványokat iszo-gatás közben. Kimentem bérkocsin, meggyőződtem, hogy ez valóban így megy, és per-

²² Olaszi: Váradolaszi.

²³ Velence: Váradvelence.

sze a Bancsik-féle új kézbesítési módot rögtön beszünttettem, őt magát pedig, mert nem az első panasz volt ellene, nyugdíjba menesztettem.

Majd idősebb Veress Sándor altiszt, levélhordó következett, és egy ifjabb Veress Sándor is, kiért kár volt, mert tehetséges ember lett volna, de már a delirium tremens jelei mutatkoztak rajta, ő aztán az elmebetegek házába került.

Egy hétfőn reggel a *raktári bandából* hárman hiányoztak. Kiküldtem Hrabéczy főtisztet, kerítse őket elő. Meg is találta egy korcsmában, és bérkocsin kihozta mind a hármat. A hivatalban levők nagy csúfolódással fogadták őket, ezt jobban restellték, mint a várható büntetést. Egyenként magam elé rendeltem őket, és megintés után komolyan a lelkükre beszéltem. B. Nagy Imre sírva fakadt, és megesküdt, hogy soha többé nem lesz ellene kifogás. Hasonlóképpen Gulyás János is becsületére megfogadta, hogy megváltozik. Be is tartották ígéretüket, idővel B. Nagyból jó kalauzposta-kezelő lett, Gulyásból pénz- és csomagkézbesítő. Tóth István is bocsánatot kapott kérésére, de benne nem bíztam, rossz természetű ember volt, ha ívott, rabiátus²⁴ lett. Levélhordó volt, de nem becsülte meg magát, el kellett innen helyeztetni. Majd protekcióval ismét visszakerült, de újból csak baj volt vele, végül – amikor már az elmebetegek házába megfigyelőt is kipróbálta – mégis kifűstöltem innen. Kiss bácsi altiszt, kalauzposta-kezelőt szemleutazáson olyan miskulancián értem rajta, hogy jónak látta orvosi bizonyítványt venni arról, hogy *ő kezdő paralízisben szenved*. Nyugdíjba menekült ő is.

Én nem büntettem az embereket. Ha valamelyikkel baj volt, azzal nem búsítottam az igazgatóságot, hanem – hacsak lehetett és magamra vállalhattam a felelősséget – házilag intéztem el az ügyet. Erre jó eszköz volt a szolgálati beosztás, amelyben szabad kezem volt. A kalauzposta-kezelőknek és a kézbesítőszemélyzetnek szép mellékkeresete volt, és ha valaki ellen jogos komoly kifogás merült fel, 3–8 napra a raktárba került éjjeli szolgálatra, ott mindig megjött az esze, ha az sem használt, túladtam rajta.

A tisztviselők nagyrészt fiatal emberek voltak, gyakornokok, segédtisztek, tiszttek. Velük atyai szigorral jártam el. Például egy új tiszt úr kicsit könnyen vette a szolgálatot, és az éjjeli szolgálatból az utalványfelvételhez került nappali szolgálatba, ami már hátrábbhelyezés volt. De a pénztáros is panaszt tett, hogy leszámolását hanyagul állítja össze: *Küldje csak be hozzám ma a számadással!* – mondtam. Be is jött, és megnéztem a számadását. *Ezt maga csinálta? Így néz ki egy postatiszt számadása? Hiszen jó kézírása van, nem restell ilyesmivel előjönni! Azonnal menjen le, csinálja meg tisztességesen, és hozza fel!* Persze tisztán kiállítva felhozta. *Lássa, milyen rendes munkára képes! Most egy héten át minden nap feljön, mielőtt leszámol, és bemutatja nekem a számadását.* Másnap is feljött, de várnia kellett, mert egy ezredes vendégem volt. A főnöki irodán dolgozó tiszttek aztán kifigurázták, nevettek rajta. Harmadnap nagyon szépen megkért, hogy mentsem fel a megaláztatás alól, ő soha többé nem lesz hanyag a szolgálatban. Betartotta, igen gondos és szigorú felülvizsgáló lett belőle.

A pályaudvari szolgálat legnehezebb része az éjjeli szolgálatos tisztviselőkre hárult. Ők kilencen háromszor hármas turnusban tettek szolgálatot. Pénz és ajánlás rovatolása, pénz és ajánlás átvétel-kiosztása és levélszpedíció. Szolgálat reggel 7-től déli 1-ig, délután 3-tól másnap reggel 7-ig. Éjfél körül 1 óra pihenő. Tehát 24 órás szolgálat, amely után 48

²⁴ Rabiátus: hirtelen haragú, durván erőszakos ember.

óra szabadidő járt ki. Ez a szolgálat a szabadidő miatt és az éjjeli pénzért is mindig kapós volt. A szabadidőben a gyakornokok vizsgára készültek, egyes segédtisztok érettségire, hogy tisztok lehessenek, volt tiszt, aki a jogakadémiára járt, és páran gazdálkodtak. Éppen ezért a gazdálkodókat ki sem lehetett onnan mozdtítani. Labancz Mihály, Bognár József, Hajdu György 10 évig voltak éjjeli szolgálatosok, és nagyon erős, egészséges emberek maradtak mellette. Pár év alatt a személyzetet jól kimustráltam, és rendes, pontos munkára, kellő elővigyázatra szoktattam. Ők maguk voltak aztán segítségemre, nem tűrték, hogy más hanyag legyen, és őket is bajba vigye. Már úgy működött a pályaudvari apparátus, mint egy jól beolajozott gép. A szabadságok rendszeren kijártak, betegség a 2-ősnél ritka eset volt. Ha valamelyik újonc marodizálni²⁵ kezdett, egykettőre bekerült a *korházba*. Így hívták a pályaudvari fiuk az 1-es postahivatalt.

A biztos és nyugodt munka mellett jó szolgálati szellem alakult ki, mindenki érezte, hogy ő egy nagy munkának részese, és becsületbeli kötelessége annak sikerét előmozdtítani. Csak látni kellett őket a nagy munkatorlódások idején, karácsonykor vagy újévkor, milyen örömmel és passzióval dolgoztak. Főképp az újévi torlódás volt nagy erőpróba. Szilveszter estéjén délután 4-től reggelig egy olyan tömeg levél volt feldolgozandó, amely legalább kétheti rendes forgalomnak felelt meg. Akkor az egész személyzet kint volt, és mindenki a neki előre pontosan kijelölt helyen dolgozott. Nagyvárad 2 jó renoméja megkövetelte, hogy este ½11-re minden fel legyen dolgozva, és a expedíción egy levelezőlapnak vagy gratulációnak nem szabad volt visszamaradnia. Ilyenkor a Br. Bp. 16²⁶ sem *vegyes*, sem *túl nagy* köteget mitőlünk nem kapott, az egész váradi anyagot kész kötegekben pár perc alatt beoszthatta.

Arra nagyon ügyeltem, hogy ezt az összhangot nemkívánatos jövevények el ne rontsák. Két ízben is kaptam egy-egy harmadfokú fegyelmistá főtisztet, hogy *neveljek embert* belőlük. Igyekeztem rajtuk mielőbb túladni. Egyszer pedig egy hölgyet *létszámon felül*, mert sem az 1-nél, sem a 3-nál nem bírtak vele. Én az igazgató úrhoz intézett bizalmas jelentésben protestáltam ez ellen kimondva, hogy semmiféle beosztást nem adhatok az ilyennek. Nem is láttuk többé önagságát.

A rend fenntartásában, főképp a külső szolgálatban jó segítségeim voltak Novák György – később főtiszt és főnökhelyettes – és Kuczik Sándor altiszt. Mindketten – temperamentumuknál fogva is – rendelkezésre hivatott emberek. Hogy minden ellenőrzés és gondosság mellett időnként mégis történtek visszaélések is, az természetes, de a háziszarkákat megfogtuk, és bezárattuk. Annyi ember között és annyi alkalom mellett időnként került egy-egy, aki megtántorodott. Aztán az Úristen sok mindenfélét teremtett, csak egyet nem: tökéletes embert.

Legtöbb baj volt a növendékekből lett segédisztjelöltekkel, ezek az éretlen fél gyermek ifjak közül, akik a háborúban munkaerőként szolgáltak, egymásután hármat kellett felfüggeszteni és elzáratni. Nagy gondom volt arra, hogy a vasúti személyzettel jó viszonyban legyünk. A főtisztviselők Butyka, Szmazsenka, Tanai, Tolnay, Rózsa, Váradi és még többen személyes jó barátaim voltak, és valóban segítségemre voltak mindig, ha kellett. Mindkét részről a tisztviselők és altisztok is egyetértésben éltek. Mi időnként egy-

²⁵ Maródi: gyengélkedő.

²⁶ Brassó–Budapest 16. mozgópostáját. In *Posta és Távirat Rendeletek Tára*, 1897. 17. szám, 30.780. sz. rendelet. *Melléklet*. 1. p.

egy összejövetelt rendeztünk Fülöp vendéglőjében, a vasútiakat is meghívtuk, és mindig szívesen velünk tartottak. Hiszen együtt szolgáltunk, szó szerint *bajtársak* voltunk az éjjeli külső munkában, és mi teljesen rá voltunk utalva az ő jóakarató kollegialitásukra.

Az én főnökösködésem éppen abba az időbe esett, amikor Nagyvárad városa rohamos fejlődésnek indult. Azalatt aszfaltozták ki az utcákat, épült a villamosvasút, létesült a csatornázás és vízvezeték. Folyton újabb üzletek, gyárak, pénzüzetek keletkeztek, a város kiépült, és kifelé terjeszkedett. Ezért három olyan akta volt állandóan az asztalommon, amely minden évben megújítatott. Az egyikben a személyzet szaporítását kértem, a másikban újabb kézbesítő- és levélgyjűjtőjáratokat, a harmadikban pedig a hivatali épület átalakítását, bővítését.

A váradi pályaudvari postaépület a lehető legjobb helyen van, de már akkor is lebontásra megérett ócskaság volt. Eredetileg a Magyar Keleti Vasút tisztviselői lakóépületének építették. Majd a MÁV használta annak, később hivatali helyiségnek. A vasúti posta kezdetben az állomási főépületben volt: két szoba és főnöki lakás. A házhoz kézbesítés berendezésekor, 1890 körül, vette át Földessy a keleti épület földszintjének egy részét a posta céljaira. De a posta terjeszkedett, és amikor én átvettem, a földszinten már csak Meskó forgalmi tisztnek volt egy kis szobája. Még Földessy kérése alapján, 1901 telén, kaptunk 2 kis szobát az emeleten főnöki iroda céljára, amelyek ma is arra szolgálnak. 1902-ben aztán átalakítottam az egész földszintet, bevezettem a villanyvilágítást, a vízvezetékét, és rendes angolklozetek készültek.

Nekem a főépületben volt 4 nagy szoba és mellékhelyiségekből álló hivatali lakásom, míg a posta feletti emeleten Lukács Gusztáv állomásfőnök és Sebeny Béla osztálymérnök lakott. Én mindjárt kértem, hogy cseréljük meg a lakásokat, hiszen a szolgálat érdeke kívánja, hogy a posta közelében lakjak, és az állomásfőnöknek is kényelmesebb volna, ha ott lakna, ahol irodája van. De a kolozsvári üzletvezetőség elutasított azzal, hogy nem engedni a postát a keleti épületben tovább terjeszkedni. De egy mulatságos eset mégis hozzásegített. A főépület átalakítás előtt állt. Lejöttek a tervek, és az osztálymérnök áthívatott, nézzem meg, meg lesznek-e elégedve az új lakással. Láttam, hogy a lakás nekem túlságosan nagy, csupa 40 m² feletti termek. Egyszerre nevetnem kellett, mert észrevettem, hogy a luxuslakásokhoz elfelejtettek klozeteket tervezni. Püff! És ezt a postafőnök kell nekik megmondja. *Mos mit csináljunk?* – tanakodtak a mérnökök. Egyszerű dolog, feleltem, az egyik túl nagy szobából egy fal húzásával egy 2 m széles folyosót kell elrekeszteni, hol a klozetek is elférnek. De ha már tárgyalásra kerül a dolog, adják oda az urak e nagy lakást az állomásfőnöknek, én nekem jobban megfelel a posta feletti kisebb lakás is. Ezt végre Kolozsvárott is belátták, és a csere megtörtént.

A MÁV szerette volna az állomási főépület kitoldása céljára a postaépületet visszaszerezni. Ezért javaslatot tett a minisztériumban arra nézve, hogy a postával vetessék meg a szomszédos Wöber-féle szállodát telkestől. Az akta vélemény végett lejött, és Gál Elemér főmérnökünkkel ketten megsejmeztük a Wöber-házat. Meg is állapítottuk, hogy posta céljára teljesen alkalmatlan. Cellarendszer szerint épült, a kapubejárat éppen az épület közepén van, holott nekünk összefüggő teremre van szükségünk. Az udvar szűk és meredek, postakocsik közlekedésére teljesen alkalmatlan.

Én ugyanakkor felkértem Wöberné ügyvédjét, Kováts Béla püspökségi főügyészt, aki rokonom volt, hogy bírja rá Wöbernére, ajánlja fel a házat megvétel végett a vasútnak. Az

özvegy már idős nő volt, és nem bánta, ha megszabadul a ház gondjától. Az ajánlat felment azzal, hogy a MÁV most 40 000 forintért megveheti, de ha erre nem hajlandó, akkor Wöberné eladja másnak. Ezt a vasút nem engedhette meg, mert a Wöber-házon túl ismét vasúti telek volt, és alku nélkül meg is vették. A Wöber-épületbe aztán földszintre vasúti hivatalok lettek elhelyezve, az emeleten pedig több tisztviselő kapott lakást. Én már akkor, amint Kováts Bélától megtudtam az eredményt, mindjárt kértem a posta feletti másik lakást is, bővítésre, és meg is kaptam. Mi voltaképpen bérbe bírtuk akkor a házat, és a MÁV tartotta fenn a mi költségünkre. Jóságos igazgatóm, Schöpflin Ágoston mulatott az én sakkhúzásaimon, és gratulált az eredményhez.

1907 elején Schöpflin igazgató nyugdíjba ment, helyébe régi barátom, Siket Traján jött le igazgatónak, ki felügyelői kinevezésemet is elhozta. Ő hamarosan nagy építkezésbe fogott. Az Úri utcai régi postának egész telkére hatalmas modern postapalotát építtetett, ami 4 évig elhúzódott, és 5 millió koronába került. Akkorára már a pályaudvari helyiség is szűk lett annyira, hogy a csomagkezeléssel kiszorultunk az ég alá. Ezért számításokat tettem, és vázlatot készítettem a szükséges bővítésről. Az épület jobb kéz felőli részétől a Wöberig terveztem egy emeletes szárnyépületet toldással, ami az évi 15% forgalomemelkedés mellett talán 10 évre elegendő lett volna.

Amikor ezeket igazgatómnak bemutattam, így szólt: *Ebből barátom nem lesz semmi, nincs rá pénz! De hiszen* – feleltem – *köztudomású dolog, hogy Nagyvárad 2 helyisége már szűk, és a forgalom erősen nő! Jól tudom* – felelte Siket –, *és amint már veled közöltem is, rátok került volna a sor még az idén, de én itt pár év alatt 10 milliót költöttem a kerületben építkezésekre, és a minisztérium kimondta, hogy Nagyvárad most egy pár évig nem kap építkezésre pénzt. Más kerületek vannak soron. Hanem tudod mit? Én a minap kint sétáltam Karsch kanonokkal a szőlők felé, és láttam, hogy neked az új Petőfi utcán milyen csinos házad van, és hallom, hogy ott jó kerted és szőlőd is van. Rajzold te meg most nekem szépen azt, hogy te kiköltözzöl a magad házába, és ideadod bővítésre a te hivatalos lakásodat! A ház ki van adva* – feleltem. *Majd akkor költözöm én oda, ha nyugdíjba megyek. Hiszen én a 2-őt, ezt az éjjel-nappali nehéz szolgálatú hivatalt, ahol 160 ember dolgozik, nem dirigálhatom a Petőfi utcáról. Most rend van, mert vagy köztük vagyok vagy a lakásomon, és nem tudják, hogy mikor vagyok a nyakukon. Akárhányszor éjjel is felköltenek, ha valami rendkívüli eset adja magát elő.*

Mond meg csak nekem! – szólt Siket. *Mikor voltál te utoljára szabadságon?* Feleltem: *1904-ben a vasúti sztrájk után.* Siket: *Nahát, nincs helyén, hogy ennyire megterheled magadat! Lehet azt a hivatalt másként is vezetni. Kapsz egy főnökhelyettest, 3 tisztet a pályaudvari külső szolgálat elrendezésére 24 órás szolgálattal. És kimész a magadéba, s ha először kiveszed a szabadságodat, akkor tudod meg, hogy mid van ott.* De én aggódtam, és írásban terjesztettem elő aggályaimat és a várható következményeket. Siket behívatott: *Károly, fogadj szót nekem, most jó alkalom van reá, menj ki! De ha semmiképp nem akarsz kimenni, építtetek neked itt* – mutatta a vázlaton – *a postaudvaron a főutcára néző fronttal egy 5 szobás kényelmes villát!* Ekkor meghátráltam, mert az éppen a bérkocsiállomás mellett volt. *Akkor inkább kimegyek a családommal a jó levegőre a magaméba, mintsem lakásom éjjel-nappal a bérkocsiállomás bűzével legyen tele, és soha ott csend ne legyen.* Így hát beleegyeztem, hogy kimegyek. A minisztérium jóváhagyott mindent, és 1908. november 4-én kiköltöztem a magaméba.

Itt most elmondom Petőfi utcai ingatlanom megszerzésének történetét. Nagyváradon a szőlőhegy benyúlik a városba. A főutca (Horthy Miklós út), a kórház (Vörösmarty) utca, a Kálvária és Vízzeték utca fél oldalán a telkek felnyúlnak a szőlődombokra. A hosszú Vörösmarty utca közepébe torkollik be a száldobágyi hegyi út, amelynek alja már csak enyhén lankás. Ennek az útnak jobb oldalán volt a báró Szepeßy családnak 11 kataszteri hold szőleje, melyet egy újabb tulajdonostól egy életrevaló magyar ember, László József 1905 kora tavaszán megvett, és házhelyeknek parcellázott. Mindegyik rész 1 magyar hold, 12 000 négyszögöl területű, 18 m széles és 245 m hosszú csík, amely felnyúlik a szőlőhegyre. Az alj teljesen sík gyümölcsőskert volt. Így mindenki kapott egy építkezésre alkalmas nagy udvart, jó veteményes és gyümölcsőskertet és 600–700 négyszögöl nagyságú termőszőlőt. Én is megvettem egyet, a többi is csupa tisztviselő, köztük Buhl Emil és Melcher Károly postaigazgatósági titkárok, Buzás György számtiszt és Szmaßsenka Ernő MÁV főfelügyelő. Mindenki családi házat épített magának. Kaptunk saját költségünkre vízzetéket és járdát, aztán villanyvilágítást az utcára és a házakba. Később csatornázást is. A teleknek 1700 forint volt az ára, de az évi termés már az enyém volt. Volt annyi megtakarított pénzünk, hogy ezt kifizethessük. A házat sógorom, Sztarill Ferenc építész építette meg, 3 szobát és mellékhelyiségek, 6000 forint költséggel jó szilárdan és kényelmesen. Az építkezésekre a takarékpénztárak adtak 6% kölcsönt. A lakást másik sógorom, Sztarill János árvaszéki ülnök vette ki, náluk lakott anyósom, özv. Márkus Ferencné. A házbérből fizettem ki a kamatokat. Így tehát családomnak volt hova kijárni, és ha időm került, magam is ki-ki néztem a kert és szőlő után, amelyet egy szomszédos vincellérre bíztam.

Az 1909. év elején újból átalakíttattam a postaházat. Amit lehetett az emeletre helyeztettem, és így a raktárt 3 szobával kibővítettem. Ez persze megint csak egy pár évre való megoldás volt, ezért újból megkezdtem az aktaháborút a MÁV ellen a ház és telek végleges birtokba vétele, valamint a Wöber-házhoz tartozó udvar megszerzése végett.

Számításokat és rajzokat készítettem, melyeket igazgatóm elfogadott, és felterjesztett. Sok tárgyalás után végre 1913-ban Beöthy László miniszter, aki előbb Bihar vármegye főispánja volt, és az itteni viszonyokat ismerte, kiküldte Pfeifer Zsigmond MÁV főfelügyelőt, aradi üzletvezetőt Váradra, hogy a 2-es számú postahivatal végleges elhelyezése iránt a posta vezetőségével közvetlenül tárgyaljon. Az értekezleten a MÁV részéről Pfeiferen kívül a vele érkezett 2 főmérnök, Butyka állomásfőnök, Singlári forgalmi főnök és Poldesz osztálymérnök, a posta részéről Újfalussy Géza tanácsos meg én vettünk részt. Én ismertettem az ügy állását a bizottság előtt, és sikerült a tárgyalás során Pfeifert álláspontom helyességéről meggyőznöm, tervemhez hozzájárulását megkapnom. Eszerint a MÁV átadja a postaépületet és annak telkét, valamint a szomszédos Wöber-ház udvarát a posta tulajdonába építkezés céljára. Az építkezés 1500 m² alapterületen fog történni, és 1915-ben lesz megkezdve. A posta későbbi terjeszkedésének helyéül a Wöber-épület lett kijelölve. Az erről szóló jegyzőkönyvet a MÁV terjesztette fel a minisztériumhoz, ahonnan aztán leirat jött, amely szerint a postaépület és telke, valamint a Wöber-épület udvara a minisztériumnál vezetett állami épületek nyilvántartásába a posta tulajdonánál átvezettetett, úgyszintén a Wöber-épületre való előjogunk is.

Én felsőbb rendeletre Poldesz Richárd MÁV főmérnöktől a helyet és épületet jelképileg, jegyzőkönyv mellett, átvettem. 1914 elején aztán értesítést kaptunk, hogy az építésre 2,5 millió korona van előirányozva, és a kétemeletes épület kiviteli tervei munkában

vannak, az építkezés pedig 1915 tavaszán megindul. Közben 1914 nyarán kitört a világháború, és minden abbamaradt.

1917-ben békeremények mutatkoztak. Akkor a MÁV felfrissítette az ügyet, és ajánlatot tett a postának aziránt, hogy a már átvett terület helyébe a szomszédos vasúti területből, az ún. püspökségi nyaraló kertjéből, még egyszer akkora területet enged át. Lejött a minisztériumból Pál Imre főigazgató és Bierbauer, a posta építésmérnöke, velem megtárgyalni a lehetőségeket. Újabb tervek is készültek. De 1918 novembere halomra döntött mindent.

A román megszállás idején a román CFR is megkísérelte a posta telkét elvenni. De dr. Bolchis Viktor igazgató a Nagyvárad 2-nél meglevő magyar akta alapján meghíusította a vasút szándékát. Végül 1940-ben kisütött reánk a nap, és 1940. szeptember 6-án bevonult Szent László városába, kormányzó urunkkal élén, a magyar hadsereg. Így én kötelességemhez képest szeptember 7-én reggel kimentem régi hivatalomba, és az ott levő fiatal helyettes főnök kartársnak átadtam a nálam őrzött pontos feljegyzést a pályaudvari postahivatal egész történetéről, lelkére beszéltem, hogy arra úgy vigyázzon, mint a szemére, mert a vasút mindjárt itt lesz az épületért. A vonatkozó akták a román időben eltűntek, és nincs más a kezünkben mint az, amit neki átadtam.

Ez be is következett. Pár nap múlva a MÁV mérnökei felkérték a postát, hogy költözzön onnan ki, mert az vasúti épület, és szükségük van rá. De a főnök jelentésére lejött Krajcsik főigazgató, és az adatokkal a kezében elhárította a MÁV próbálkozását. Így én – mint 20 éve nyugdíjban levő 77 éves ember – örömmre még egyszer jó szolgálatot tehettem a magyar királyi postának.

A világháborúból Nagyvárad 2 személyzete erősen kivette a maga részét, és általában véve jól helyt állt. Felmentve csak egy pár kalauzposta-kezelő volt. A mozgósítás első napján 47 embert mentettem fel, utána a folyton megújuló bevonulások során lassanként a személyzet fele a harctérre került. Helyüket részint szolgálat-összevonással – például a levélkézbesítésnél –, részben pedig ideiglenes kisegítők felvételével pótoltam. De a kisegítőket ismét csak behívták, és 3 ízben kellett ezeket újabbakkal pótolni.

Egy tábori posta osztályozóállomás is lett hivatalunknál berendezve, amely a nagy területről ide dirigált táborba szülő levelezés és csomagok feldolgozására volt hivatva. A levélposta feldolgozását fiatal díjnokok végezték, akik elég hamar jól beletanultak. A csomagok kezelését a raktári személyzet teljesítette, amíg lehetséges volt. Idővel azonban annyira elszaporodott a tábori postacsomag, hogy sem hellyel, sem emberrel nem győztük. Ezért kérésünkre a vasút 2 külön vágányt adott rendelkezésemre a tábori posta céljaira. Majd felkértem a helyőrségi parancsnok tábornokot, hogy az itthon időző segédszolgálatos frontharcosokból adjon 12 embert rendelkezésemre a táborba szülő csomagok feldolgozására. Meg is kaptam, és részükre a közelben egy szobát vettem ki laktanyául, 1 korona napi bért kaptak, étkezést a vasútállomáson. A háború végéig itt dolgoztak.

A tábori postalevezetés aztán roppant nagy méretet öltött. A frontról érkező levelezéssel sem Budapest, sem a fővonal mozgópostái nem bírtak. Könnyítésükre elvállaltunk mindennap egy-egy akkora levélzsákot, melyet 4 szolga emelt le a mozgóról a kézikocsira. Sok-sok tízezernyi tábori levél volt azokba beszorítva, és roppant szaporátlan munka volt a részletes feldolgozás. Ezt rendkívüli szolgálatban az éjjeli szolgálatosok végezték. Előbb második szabadnapjuk délutánján, aztán délelőtt is, majd az első szabad délutánt is munkában töltötték.

1916-ban az erdélyi háború idején a főhadiszállás is itt volt egy pár napig. Generaloberst von Seekt volt a főparancsnok, akitől megkaptam a parancsot, hogy 14 napig semmiféle postaküldeményt nem szabad továbbítani. Mivel én már értesültem arról, hogy előzőleg Szegeden és Temesvárt is ugyanilyen rendelkezésből milyen nagy bajok keletkeztek, és mennyire megkárosult a közönség, átmentem tisztelegni, és felkértem, hogy enyhítse a véleményem szerint túl szigorú rendelkezést. Lealkudtam 3 napra, azalatt azonban mindent feldolgoztunk, és a határidő lejártának percében mindent továbbküldtünk. Ugyanakkor három német és egy osztrák tábori posta is működött itt, melyeknek minden anyagát mi adtuk át, és mi is vettük át zárlataikat. A német kartársak nagy rendet tartottak, de annál kedélyesebben ment az osztrák sógornál.

1918 őszén már a fegyelem bomlásának jelei kezdtek mutatkozni a német katonáknál. Szabadságra hazatérő legények a peronon fekvő tábori csomagarmadákat meglopták, és már senki nem mert emiatt szólni, oly erőszakosan és fenyegetőleg viselkedtek. De baj volt már Budapesten is. A Keleti pályaudvaron házmagasságban állt a csomag, ott stokkoltak. Nálunk még rend és fegyelem volt, tehát segítségükre mentünk. Elvállaltam napi 10 mellékkocsi feldolgoztatását. Három szolgánk járt érte Pestre, és itt a postavágányokon naponta 20–22 vagon csomag állt, és lett feldolgozva.

De egyszerre baj történt: Útközben Mezőkeresztes és Nagyvárad között azokon a kocsikon, amelyeken fékberendezés volt, valaki fűrészszel lyukat vágott, és a kocsik tartalmát megdézsmálta. Be is akartam szüntetni a budapestiek kisegítését. Akkor jelentkezett nálam egy Spitzer nevű helybeli főhadnagy, aki sebesülés miatt itthon volt mint lábadozó, és felajánlotta, hogy kézre keríti a tetteseket. Ő hasonló esetben a megszállt olasz területen már jó sikert ért el. Beleegyeztem, és ő 4–5 nap alatt kézre kerítette a tolvajokat, borsi és püspöki emberek voltak, és orgazdáikat, két Zöldfa utcai kereskedőt is, akiket átadott a rendőrségnek.

1918. október 31-ig a Nagyvárad 2 hivatalnál mindenki becsületesen teljesítette a kötelességét, és itt semmiféle zavar nem fordult elő. De jött a vég, a főváros idegei felmondták a szolgálatot! 1918. november 1-jén Siket Traján főigazgatónk behivatott értekezletre engemet és a főnökhelyettes Novák főtitkárát. Az ő fogadótermében gyűltünk össze főtitkárviselők, ahol a főigazgató tudunkra adta az előző napon Budapesten történeteket: forradalom tört ki, a királyság megszűnik, *nemzeti tanács* vette át a hatalmat, amely mindenkitől engedelmességet követel. Ő az erről szóló táviratra már a személyzet nevében válaszolt is, és csatlakozását jelentette be. Éjjel 40 távirat érkezett ez értelemben a különböző hatóságok címére, és ő azokat már le is kézbesítette.

Előadására síri csend volt a válasz. Mivel senkinek sem volt mondanivalója, én mint az ott lévők közt legidősebb, elmondtam nézetemet. Előbb megkérdeztem Sikettől, hogy mielőtt állást foglat, beszélt-e a Vezérigazgatósággal. *Nem kaptunk összeköttetést!* – volt a válasz. *És a szomszédos kerületi igazgatókkal? Azokkal sem!* Erre kijelenttem, hogy énelőttem nincs más út, mint az egyenes, hű maradok első eskümhöz, mely a királyhoz és a magyar alkotmányhoz köt.

Nyomban ezután felhívták a főigazgatót távbeszélőn a kolozsvári, temesvári és kassai igazgatók – ott nem nyelték le olyan könnyen a pesti maszlagot –, és mint rangidősebbtől véleményét kérték, hogy lekézbesíttessék-e a 40 táviratot. Siket a fait accompli²⁷ tudatta

²⁷ Fait accompli (e: fétákompli): befejezett, megmászhatatlan tény.

velük. Befejezésül jött a hír Tisza István meggyilkolásáról. Én már délelőtt szembe-kerültem véleményemmel a főigazgatóméval, délután pedig egy újabb értekezleten láttam, hogy a vezetés már nincs az ő kezében, sőt egy magánbeszélgetés közben olyan kijelentéseket tett, amelyekből én beláttam, hogy én őalatta tovább nem szolgálhatok, ezt tudtára is adtam.

November 11-én akartam átadni a hivatalt, de a harc a helyemért már megindult, voltak, akik éreztették velem, hogy útba vagyok nekik, és siettettek. Ezért 1918. november 9-én reggel, egész szolgálati időm alatt először, beteget jelentettem, és hazamentem. Beteg is voltam testben és lélekben. Ami azután történt, arra nem akarok visszaemlékezni. Kapumat bezártam, és kijelentettem, hogy itt belül Magyarország van, ami kívül történik az látszat, semmi közöm hozzá, majd elmúlik.

1919 nyarán, már a román megszállás alatt, az új magyar főigazgatóm, Szűcs József barátom felkért, legyek segítségére, mert Szegeden új magyar kormány létesült, amellyel összeköttetésbe kellene jutnia. Kimentem tehát a pályaudvarra, ismét egyszer, de ott mindjárt láttam, hogy a hivatalt nem vehetem át, mert akkorára a leltár nagy része eltűnt, az irattárban több postahivatal részére teljes felszerelés volt előkészítve, abból semmi sem volt ott, eltűntek jó ablakvédő pokrócaink stb. Kézikocsijainkat, targoncáinkat a városban idegenek használták. Így tehát csak arra szorítkoztam, amit megígértem. Egy mozgópostát rendeztem be Szajolig, aztán Szolnokig. Arra 6 olyan tisztviselőt küldtem ki, akikben megbíztam: Major Jenő, Farkas József, Mell Vilmos, Dama Károly, Dama Antal és Pethő József fiatal kartársaimat. Vasúti barátaim és Szolnok 2 derék főnöke, Lengyel segítségével aztán ez a mozgó lesételtíve és lefüggönyözve éjjel titokban bent járt Budapesten. De sajnos a viszonyok akkor fent olyanok voltak, hogy utasítást nem kaphattunk, sőt pár hét múlva a román katonaság Major Jenőt és Kiss Imre altisztet letartóztatta. Ezeket a Postavezérigazgatóság közbelépésére szabadon engedték, de a mozgó közlekedését letiltották. Ekkor ismét hazamentem, és kertemben dolgoztam tovább.

1920-ban megértem azt a szomorú napot, amikor 5 teljes vonat elvitte innen a magyar postatisztviselők nagy részét. Szűcs főigazgató, Buzás főmérnök, Soós Jenő az 1-es főnöke, az igazgatóság, műszak, számvéviség és az 1-es hivatal tisztviselői kevés kivétellel repatriáltak²⁸.

Az én pátriám itt volt. Meggyőződésemmel híven és a kapott rendeletek értelmében igyekeztem Nagyvárad 2 személyzetét visszatartani. Több mint 100 család készült Debrecenbe átmenni, és csak az én szavamra, és mert én is itt maradtam, maradtak ők is vissza.

A megszállt területen, úgy tudom, sehol annyi magyar ember nem tett szolgálatot, mint Nagyvárad 2-nél. Ahol alkalmam került, kitartásra és bizalomra biztattam postás bajtársaimat. *Ki kell bírni, kibőjtöljük őket!* – volt a szavam járása. Sokáig készen álltunk arra – nyugdíjasok is –, hogy a szolgálatot a kellő percben átvehessük. A 20-as években a Rothermere-féle²⁹ biztatásokra népszavazásban reménykedtünk, később a revíziós törekvések komolyságában és végleges sikerében.

²⁸ Repatriál: hazájába visszatér.

²⁹ Lord Harold Rothermere (1868–1940): angol sajtómágnás, légügyi miniszter, a magyar revíziós törekvések támogatója.

Részt vettem a magyar közéletben is. Megszerveztük Verner Kálmán nyugalmazott árvaszéki elnökkel a Magyar Nyugdíjasok Egyletét, amelyet Vernernek hosszas betegsége alatt és halála után jó sokáig vezettem is. És buzgólkodtam a római katolikus egyházta-
nácsban is, jó magyar elemi iskoláink fenntartása körül. De 1932-ben sajnos betegség vett rajtam erőt, és vissza kellett vonulnom a közélettől.

Nagyvárad magyar lakossága jól kitartott, az volt a jelszó: *Nem az a legény, aki üt, hanem aki állja!* A megszállás alatt itt a közhivatalokban magyarul ment minden, mert mi másképp nem beszéltünk. Mikor a revíziós mozgalom kezdett sikeres lenni, és a hivatalokban a magyar szót eltiltották, akkor a hivatalok megnémultak. Postán, adófizetésnél a nyugdíjkönyv beadása és visszavétele, a nyugdíj felvétele egy szó nélkül ment végbe.

És eltelt a megpróbáltatás ideje is! Eljött a boldog óra, amelyben megtörtént a nagy csoda, amelyért annyit imádkoztunk, amelyben mindig hittünk, és bízunk: jó Nagyvárad városa kardcsapás, vérontás nélkül visszakerült a magyar hazához. Máról holnapra eltűnt minden nyoma annak a román erőlködésnek, amely városunkat magyar mivoltából ki akarta mozdítani.

Most, ha visszatekintek a Nagyvárad 2-nél 20 éven át tett szolgálatomra, két dolog van, amiért külön hálával tartozom a Mindenhatónak. Az egyik, hogy emberéletben nem esett kár, holott 1913-ban már 50 postavonatunk volt naponta. Ugyanazon évek alatt Aradon, Debrecenben 1-1, Szatmáron pedig 2 szolga pusztult el a sínek között. A másik pedig, hogy azok a fiatal kartársak, akiket én Nagyvárad 2-ön oktattással, jó példával, ha kellett szigorral is, arra igyekeztem nevelni, hogy gyorsan, sokat és jól dolgozzanak, hogy átérezzék azt a felelősséget, ami saját munkájukkal és mások munkájának ellenőrzésével jár, és ambicionálják is maguknak, hogy ők jó tisztviselők, későbbi szolgálatukban majdnem valamennyien jól beváltak. Sokan közülük kiváló szakemberek, többen szép vezetőállásokat töltenek be, előkelő főtisztviselők. És ők mindnyájan nyíltan és szívesen tanítómesterüknek neveznek engemet. Ennél szebb elismerést éltem alkonyán nem is várhattam volna. Deo gratias!³⁰

Nagyvárad, 1941. július 11.

³⁰ Deo gratias! – Hála Istennek!

Utószó Krammer Károly visszaemlékezéseire

Krammer Károly nyugalmazott I. osztályú posta- és távírda-főfelügyelő, 20 éven át a Nagyvárad 2. számú postahivatal vezetője, 77 évesen 1941-ben vetette papírra pályafutása és élete emlékeit. A kéziratot fia, Kisfalvy Alajos szegedi postaműszaki igazgató – aki nevét Krammerről Kisfalvyra magyarosította, később sajnálva, hogy nem egyik nagyanyja leánykori nevére, Komlósyra – 1942. január 2-án küldte meg Mónus Ferenc postahivatali igazgatónak a vezérigazgatóság könyvtárába. 1942. január 23-án 1564/1942. szám alatt bevételezték a Postamúzeum gyarapodási naplójába. A kísértőlevél szerint Krammer Károlyt Mónus Ferenc irodalmi munkássága, az érdekes, színesen leírt postatörténeti tanulmányok ihlették írásra.

A kéziratra Bartók Ibolya, a Postamúzeum adattárosa talált rá. Egyharmada az 50-es évek végére datálható megsárgult papíron gépírásban is olvasható volt. Bartók Ibolya nagy szeretettel rendezte sajtó alá a kéziratot, amelyet közösen lábjegyzetekkel és illusztrációkkal egészítettünk ki. A Krammer és Kisfalvy családok utódainak felkutatása sikerrel járt, így a Kisfalvy Alajosné – Klára asszony – által megőrzött családi relikviákból is válogathattunk illusztrációkat. Ezúton is hálásan köszönöm Krammer Károly menyének megértő segítségét és nagylelkű adományait.

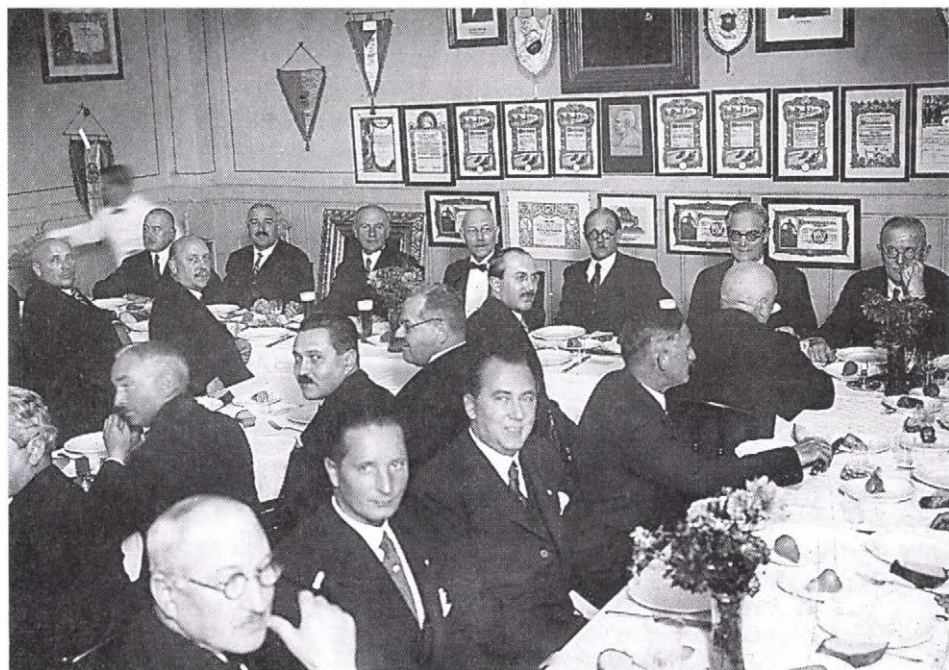
Kisfalvy Alajos postaműszaki igazgató szegedi dolgozószobájában 1940 körül

Amikor az 1995. évi évkönyvünkben megjelent Ligeti Tivadar II. világháború idején írott naplója, nagyon sok olvasónk örömmel üdvözölte a magántörténelem közreadását. Úgy vélem, Krammer Károly hasonló történelmi olvasókönyvvvel ajándékozott meg minket, amikor 120 évvel korábbra forgatta vissza az idő kerekét: a boldog békeidőkbe vezet, megidézve ifjúságának nagy történelmi személyiségeit, Baross Gábort, Gervay Mihályt.

Az 1881 és 1941 közötti visszaemlékezések a történelmi keresztjárás stációit, az I. világháborút, az őszirózsás forradalmat, a román megszállást, a trianoni békediktátumot, a román hatalom alatti nagyváradit, a pályaudvari postahivatal eseményeit örökítik meg, járják végig. Olvasásakor úgy érezzük, az élet bármilyen nehéz, nem a kálvária stációira, hanem a betlehemi közösségekre, a család, a rokonság, a munkatársak, a postások, a nagyváradit földiek, a Partiumban születettek közösségeire épül. Azokból táplálkozik a mindig szolgálatos reménység, amelyet hol egy virágzó kert, egy gazdagon termő gyümölcsfa, hol egy anyai intelem, egy csecsemő mosolya, hol egy sikeres szakvizsga, egy megbízható és fáradhatatlan munkatárs, avagy Arany János balladáit jelenítenek meg.

A visszaemlékezésekben a történelem és az ember, jelen esetben egy postai tisztviselő élete és munkája találkozik. Minden fejezetét postatörténeti érdekességek gazdagítják. Ez utóbbit az a magas fokú hivatástudat emeli be a magántörténelembe is, amely a 19. század utolsó harmadának embereit jellemezte.

Ezt a hivatástudatot vitte tovább Krammer Károly fia, Kisfalvy Alajos. Szegeden postaműszaki igazgatóként, majd a háború után a vezérigazgatóság postamérnökeként dolgozott nyugdíjazásáig, 1965-ig. Személyes emlékeiből két fényképpel emlékezünk rá.

Összejövetel a Benczur utcai székházban az 1940-es évek elején

Zeppelinek a légiposta szolgálatában

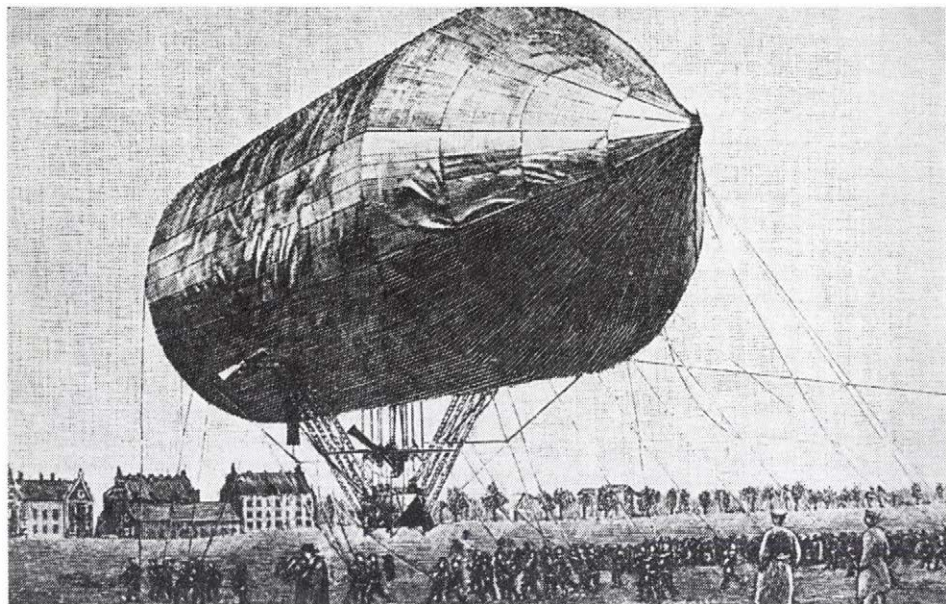
Ferdinand Adolf August Heinrich von Zeppelin gróf 1838. július 8-án született Konstanzban, gyermekéveit a Bodén-tó partvidékén, a család ősi birtokán töltötte. Stuttgartban végezte tanulmányait, az ottani műegyetemen hallgatott mérnöki tudományokat. Később a hadsereg kötelékébe lépett, számos csatában részt vett, 1890-ben szerelt le altábornagyi ranggal. Ettől kezdve életét a tudománynak, a kormányozható léghajó megalkotásának és tökéletesítésének szentelte. 1917. március 8-án hunyt el Charlottenburgban.

A hőlégballontól a kormányozható léghajóig

A kormányozható léghajó ötlete már akkortájt felmerült, amikor a Montgolfier fivérek 1783-ban feltalálták a hőlégballont. A léggömbök irányíthatatlansága azonban állandó gondot jelentett a kísérletezőknek, és konstrukciós változtatások sorát indította el. A léghajók áramvonalas, szivar alakot kaptak, és különféle segédeszközöket erősítettek rájuk: vitorlákat, evezőlapátot, szélkerekeket, fűvókákat vagy épp lőporos rakétát. Az ezernyi újítás többsége sorra csődöt mondott. 1852-ben Henry Giffard ötlete azonban eredményesnek bizonyult, egy saját készítésű, gőzzel hajtott motort szerelt léghajójának gondolájába. Ezzel jelentős előnyre tett szert vetélytársaival szemben. Jóllehet, a ballon mindössze 10 km/óra sebességgel tudott haladni, a fejlődés további útját kétségkívül kijelölte. Később a gőzgépet felváltotta a világítógázzal működtetett, kétütemű, belső égésű motor – Étienne Lenoir találmánya –, mely lényegesen nagyobb teljesítményre volt képes. További problémát jelentett azonban a ballon burkolása, mivel a rendelkezésre álló anyagok túl nehéznek, túl gyengének vagy túl költségesnek bizonyultak.

A léghajók szerkezeti felépítésében végrehajtott forradalmi újítás egy magyar feltaláló, Schwarz Dávid nevéhez fűződik. Neki tulajdonítható ugyanis annak felismerése, hogy a léghajó vázának elkészítéséhez az alumínium a legalkalmasabb anyag. Az alumíniumot 1827-ben fedezte fel Friedrich Wöhler német vegyész, és hosszú ideig egyáltalán nem alkalmazták konstrukciós célokra. Schwarz léghajója volt a világ első alumíniumból készült közlekedési eszköze, de korszerűsége szerkezeti felépítésében, alakjában és az utastér gondolatjának a hajótesthez való szilárd összekapcsolásában is megmutatkozott. 1892-ben jutott el a terv a megvalósításig, a léghajó hidrogénnel való feltöltése azonban nem sikerült. A siker nem Schwarz tervein múlt, a kudarcot a beépítésre került gyenge minőségű anyagok okozták. A második, tökéletesített hajó – melyet a világ első szilárd burkolatú léghajójaként tartanak számon – 1897. november 3-án emelkedett a levegőbe Berlinben. A nagy eseményt azonban maga a feltaláló már nem érthette meg; tíz hónappal azelőtt hunyt el Bécsben, hogy léghajója próbaútjára sor került volna.

A berlini felszállás megtekintésére kivonult nagyszámú szakértő és laikus közt jelen volt Ferdinand von Zeppelin is, aki ekkortájt szintén a kormányozható léghajó megvalósításán fáradozott, sajnos nem sok sikerrel. A magyar feltaláló tervei alapján épült hajó

Schwarz Dávid léghajója Berlinben, 1897

sikeres felbocsátása olyannyira felvillanyozta, hogy amikor lehetősége adódott rá, közvetítők révén megvásárolta a terveket Schwarz özvegyétől. Mivel az asszony súlyos anyagi helyzetbe került férje halála után, elfogadta az üzletet, Zeppelin gróf pedig kötelezettséget vállalt arra, hogy az első 30 eladott léghajó mindegyike után 10 000 márkát fizet Schwarz örökösének.¹

Zeppelinek a levegőben

Zeppelin gróf elsődleges célja az volt, hogy *hadiléghajót* alkosson, mely nagyobb terhek szállítására és határozott célú nagy utak megtételére is alkalmas. Zeppelin léghajója a Boden-tavon épült egy hatalmas úszó csarnokban, melynek irányát a szelek járásának megfelelően alakíthatták. Az építéshez 1899-ben fogtak hozzá; a 128 méter hosszú, 11,2 m átmérőjű, szivar alakú, alumíniumvázú gömbben 17 egymástól független kisebb gömbök foglalt helyet. A hajó testére két, szintén alumíniumból készült csónakot, ún. gondolat erősítettek, melyek közt egy folyosó biztosította a kényelmes átjárást. A gondolat kettős fenekében elhelyezett víztartók és szelepek, a léghajót előrehajtó benzinmotorok, az ún. magassági kormány, valamint a léghajó orrán lévő súlyszerkezet a léghajó mozgását és irányítását szolgálták. Ezek által vált szabályozhatóvá az emelkedés és a süllyedés.

1900. július 2-án szállt fel Zeppelin először LZ 1 léghajóján 15 000 kíváncsi néző előtt. A mindössze 8 perces felszállás alatt 400 méteres magasságot és 31 km/óra sebessé-

¹ Az is az igazsághoz tartozik, hogy Zeppelin később úgy alakította kötelezettségeit, hogy csak a töredékét kelljen fizetnie a korábban megígértnek.

get ért el, majd sikeresen földet is ért. Az első próbarepülést persze még számos átalakítás követte, de végleg bebizonyosodott, hogy elképzelése megállja a helyét. Öt év telt el, mire a megnagyobbított és tökéletesített LZ 2 léghajó elkészült. A léghajó azonban 1906. január 17-én közvetlenül a leszállás után viharba került, és teljesen szétrocsolódott. Ezek után csak 1906. október 9-én emelkedett újra a levegőbe Zeppelin és kilenc utasa, két óra alatt 84 kilométert haladtak a Friedrichshafen–Konstanz–Rorschach–Lindau–Bregenz–Friedrichshafen útvonalon. Az LZ 3 másnap újból felszállt, és még nagyobb sikert ért el: két óra alatt 110 kilométert tett meg. Ez utóbbi léghajó Z 1 néven később hadiléghajóként üzemelt az I. világháborúban.

1906-ban és 1907-ben a léghajó több javításon esett át, és több óra utat tett meg, mellyel Zeppelin bebizonyította a kétkedőknek, hogy kormányozható léghajója minden várakozásnak megfelel. A gróf további fejlesztéseket hajtott végre a léghajón: egy nagyobb, 136 méteres hajót épített, melyet két, egyenként 110 lóerős Daimler-motor hajtott. Az LZ 4 benzintartója 2000 literes volt, így 30 óra hosszat lehetett vele egyfolytában utazni. 1908. augusztus 4-én indult el a léghajó Friedrichshafenből egy összesen 31 órás útra, melyből 24-et a levegőben töltött. Az eredeti útvonal Brussel–Strasbourg–Speyer–Mannheim–Worms–Stuttgart lett volna, de motorhiba miatt Echterdingennél kényszerleszállást kellett végrehajtaniuk. Egy erős szél a még le nem rögzített léghajót a földről felkapta, majd az egész szerkezet hirtelen felrobbant, és porrá égett.

A szerencsétlenség után a német nép 6 096 555 márkát gyűjtött össze, és adományozott a Zeppelin-alapítványnak újabb léghajó építésére és a repülés fejlesztésére. A léghajók előretörése tovább folytatódott, az I. világháborúban felderítésre és szállításra használták, de hamarosan bevetették a polgári légi közlekedésben és a postai szállításban is. A léghajók, melyek hamarosan zeppelin márkanéven váltak ismertté, jövedelmező üzletgánnak bizonyultak. A német gróf pedig nemcsak konstruktőrként, hanem üzletemberként is megállta a helyét. Zeppelin kétségtelen érdeme, hogy a léghajózás ügyét sikerre vitte, az azonban megcáfolhatatlan tény, hogy jó néhány alapelvet és technikai ötletet Schwarz Dávidtól vett át. Igen kevésen múltott tehát, hogy a léghajók nem egy magyar feltaláló nevét hirdették szerte a világon. Zeppelinén kívül azonban meg kell említenünk egy másik nevet is, Hugo Eckenerét, aki csatlakozva Zeppelin grófhoz ötleteivel, szakmai hozzáértésével és jó üzleti érzékével nagyban hozzájárult a kormányozható léghajó további sikeréhez. Részt vett a pilóták kiképzésében, mivel maga is képzett pilóta volt, a gróf 1917-ben bekövetkezett halála után pedig továbbvitte a léghajózás ügyét. Mindvégig szorgalmazta a zeppelinek tengerentúli repüléseit, végül sikerült is utat nyitnia Amerika felé.

A léghajózás és a posta együttműködésének kezdetei

A léghajó nagy teherbírásából kiindulva Zeppelin grófban felmerült az ötlet, hogy találmányát a postai szállításban is hasznosítsa, ám a terveket ténylegesen csak akkor vették fontolóra, amikor 1874 körül a postavezérigazgató egyik előadásában a posta és a légi közlekedés kapcsolatának kiépítésére irányította a figyelmet. Egy 1885-ben megjelent közleményében ki is fejtette, hogy a nagyobb mennyiségű teher szállítására is alkalmas léghajó ideális eszköz lenne arra, hogy a levegő hatalmas óceánját átszelve postai küldeményeket szállítson szerte a világon. További ösztönzésre Zeppelin gróf nekilátott a

tervek kidolgozásának, együttműködésüket azonban nagyban gátolták azok a kritizáló vélemények, ellenséges támadások, melyek kétségbe vonták az elképzelés sikerét.

A posta vezérigazgatóságát hamarosan elöntötték a bel- és külföldről érkező levelek: találmányötletek és tervrajzok. A munka azonban a rengeteg adminisztráció és a pénzügyi támogatás hiánya miatt akadozott. Az 1908-as echterdingeni szerencsétlenség pedig még jobban visszavetette a postai szállítás ügyét. Az első komoly lépést a Német Léghajózási Rt.² 1909-es megalakulása jelentette, mely hivatalosan is lehetővé tette a postai küldemények szállítását. A világ legelső légitársaságának alkalmi bélyegzője több légipostai küldeményen is fennmaradt. A DELAG 1910-től már rendszeres sétatrepüléseket indított, melyen az utasok a kellemes léghajózás alatt egy ezüst evőeszközös, üvegpoharas, háromfogásos ebédet is elkölthettek. További érdekesség, hogy a DELAG 1911-től több széria hivatalos postai levelezőlapot is kibocsátott – a kor ismert művészeinek léghajós illusztrációival –, ezzel is népszerűsítve a közönség körében az új légi eszközt.

Korábban már volt rá példa, hogy a léghajó személyzetének tagjai szórványosan postai küldeményeket vittek magukkal, de az első *hivatalos* postai útra 1910-ben került csak sor az LZ 7 Deutschland nevű léghajóval. Ebben az évben indult meg ugyanis a személyszállítás, és az utasoknak lehetőségük volt arra, hogy a léghajók fedélzetén írt képeslapjaikat ott helyben *feladják*. Kezdetben még hiányzott a fedélzeti bélyegzés, a küldeményeket egyszerűen egy fekete-fehér-piros szalaggal megjelölt zsákba tették a következő felirattal: „*Származik: a Zeppelin-Léghajóról. Ezen csomag megtalálóját kérjük, szíveskedjék a zsák tartalmát a legközelebbi postahivatalhoz eljuttatni.*” Ezek után a zsákat egyszerűen kidobták a léghajóból a megfelelő terület felett.

Sajnos az LZ 7 Deutschland a szerencsétlenül járt léghajók közé tartozott, így legközelebb csak 1911. április 1-jén került sor újabb postai szállításra. A „*Blumentag Düsseldorf 1911*” feliratú, bérmentesítés nélküli DELAG-kártyákat az LZ 8 Deutschland II. léghajó szállította, és dobta le Düsseldorfban. Az esemény alkalmából a kártyák megtalálója jutalmat kapott. Ezek a kártyák a gyűjtők körében manapság óriási értéket képviselnek, mert ezek voltak az első olyan, léghajóval szállított postai küldemények, melyeken a „*Delag*” feliratú fedélzeti bélyegző szerepelt. Egy alkalmi bélyegzés is fennmaradt ezekből az időkől, az LZ 10 Schwaben léghajó egyik repüléséről. A Gotha–Potsdam–Gotha útvonalon szállított küldeményekre – a zeppelin potsdami látogatása alkalmából – „*Potsdam Luftschiffhafen*” feliratú bélyegzőket ütöttek. A bélyegzés egyébként nem volt általános, a Schwaben léghajó többi útján szállított, reklámcéllal ledobott kártyák például lebélyegezetlenek voltak. Más alkalmi bélyegzésre azonban találunk példát a későbbiekben is. 1912. június 10. és 23. között például az LZ 10 Schwaben léghajó nyitotta meg a Rajna–Majna terület városai közötti légipostai szállítást a Darmstadt–Frankfurt am Main–Mainz–Offenbach–Worms útvonalú repüléssel. Erre az alkalomra a postahivatalok alkalmi bélyegzőt vezettek be „*Flugposta am Rhein und Main*” felirattal.³

Ami a bérmentesítést illeti, az erre vonatkozó gyakorlat is fokozatosan alakult ki. 1908-ból származik az az adat, miszerint az egyik léghajó személyzete a svájci magasföld felett csomagot dobott ki, melyben német bélyeggel bérmentesített levelezőlapok voltak. Jó

² Deutschen Luftschiffahrt Aktiengesellschaft; röviden: DELAG.

³ Légiposta a Rajna–Majna vidékén.

négy évvel később az LZ 13 Hansa léghajó az első nemzetközi repülésénél dán bélyegekkel bérmentesített küldeményeket szállított Koppenhágába. A ledobott zsákon szereplő kiegészítő megjegyzés szerint a megtaláló feladata az volt, hogy a csomagot átadja a Boden-tó hajóposta-szolgálatának. Ugyanehhez a léghajóhoz kapcsolódó érdekesség, hogy fedélzetén vezették be kísérleti jelleggel először, nem hivatalosan a „*Luftpost Hansa*” alkalmi bélyegzést.

Fedélzeti postahivatal beállítása

A szórványos utak után 1912-ben postai kisegítő-állomást állítottak fel, első ízben 1912. július 17-én az LZ Viktoria Luise fedélzetén. Ehhez az úthoz kötődik az a postai levelezőlap, melyet Zeppelin gróf küldött a postavezérigazgatónak, s melyben leírja, miért tartja nélkülözhetetlennek a jövőben a léghajókkal történő postai szállítást. Úgy véli, a léghajóknak ott veszik majd nagy hasznát, ahol más jellegű közlekedés nem lehetséges: pl. jéggel borított folyók felett, az útvonalaktól távol eső települések esetében, továbbá háborúban vagy természeti katasztrófában megsérült közlekedési útvonalak pótlásánál. A Viktoria Luise küldeményeit – melyeket „*Luftpost Zeppelin-Schiff Viktoria Luise*” ovális bélyegzővel pecsételtek le – a már ismert fekete-fehér-piros szalaggal megjelölt zsákban dobták ki, a megtalálónak szóló üzenettel együtt. A megtaláló szíves segítségéért 50 pfennig jutalomban részesült.

1912-től mind szorosabbá vált a postaszolgálat és a léghajózás kapcsolata. Sor került például az LZ Schwaben léghajó első légipostai útjára, mely „*Képeslapok hete*” néven vonult be a német postatörténetbe. Az eseményre egy Darmstadtban tartott jótékonyági rendezvény keretén belül került sor; a csomagot a léghajóra szállították, lebélyegezték, és a kívánt gyűjtőhelyre szállították. Az 1914-re kiépült menetrendszerű, békés léghajózásnak a háború kitörése vetett véget. A háború előtt szolgáló léghajók 1588 útjuk alatt összesen 172 500 km-t tettek meg a levegőben 10 197 utast szállítva fedélzetükön.

Az I. világháború alatt a meglévő léghajókat a hadsereg és a tengerészet vette át, és még további 100-at építtetett hadászati célokra. A léghajókat elsősorban felderítésre és teherszállításra használták.

Az I. világháború után

A háború után az újonnan épített léghajókat – többek között az LZ 120 Bodensee – először 1919-ben rendszeresítették postai szállításra. Hagyományosan 1919. február 5-ét tartják a német légiposta születésnapjának, ezen a napon nyílt meg ugyanis a Berlin–Weimar légi útvonal. A szolgáltatás 1922. augusztus 1-jével került törvényi szabályozás alá, mely naptól a Légiközlekedési Vállalat általános szállítási kötelezettséget vállalt a postai küldeményekre.

Az LZ 120 Bodensee léghajó a hónap minden napján pontban 9 órakor szállt fel Friedrichshafenből postai küldeményekkel a fedélzetén. Délután 3 órakor érkezett Berlinbe, ahonnan másnap reggel 9-kor indult vissza, hogy délután 3 órára ismét Friedrichshafenbe érjen. Akkoriban ez egyedülállóan gyors és megbízható légi szállításnak számított, melyhez hasonló nem működött sehol máshol a világon. Ez a rendszeresen

átrepült 700 km-es légi út – melyet a zeppelinek átlagosan 100 km/óra sebességgel tettek meg – a később bevezetett, éjjeli légipostáját előfutárának is tekinthető. Ami a szállítás technikai részét illeti, a ki- és berakodásra hatékony módszer alakult ki. A friedrichshafeni légikikötőben a központi begyűjtés, bélyegzés és szortírozás után a küldeményeket berakodták a fedélzetre. A városok feletti rakománycsere pedig úgy történt, hogy a hozott postát ejtőernyővel ledobták a cél felett, a szállításra szánt csomagot pedig kötéllel felhúzták. Előfordult az is, hogy a postát mozgó teherautóról vagy hajóról vették föl. Ezzel egyben a léghajó manőverezési képességeit is tesztelték, és szükség esetén javították is. Az eljárás rövid időn belül általánossá vált, a terhek csörlőkön keresztül történő mozgatása gyorsan és rendben zajlott.

1920-ban, az I. világháború után a szövetséges hatalmak a versailles-i szerződés értelmében légi közlekedési tilalmat vezettek be Németországgal szemben. Ennek következtében jó néhány léghajó selejtezésre vagy beszolgáltatásra került. Az LZ 120 Bodensee-t Olaszország, az LZ Nordstern-t Franciaország kapta meg jóvátételként. Mivel a nagyhatalmak közül így Amerika üres kézzel kellett hogy távozzon, 3,2 millió aranyárka kárpótlásra tartott igényt. Dr. Hugo Eckener – aki Ferdinand von Zeppelin 1917-ben bekövetkezett halála után mint a gróf legfőbb társa és bizalmasa átvette a léghajók kezelését – tárgyalásokat kezdett az amerikaiakkal, és sikerült elérnie, hogy a jóvátétel egy újonnan épített léghajó legyen. Ezzel, amellet hogy számtalan munkahelyet mentett meg, megnyitotta a zeppelinek útját Amerika felé. Az 1924. október 12-i tengerentúli léghajóút világszenzációnak számított. Az LZ 126 átszállítása Friedrichshafenből Lakehurstbe 81 óra útba telt. Eckenert és legénységét határtalan lelkesedéssel fogadták New Yorkban. Az LZ 126 léghajó a Los Angeles nevet kapta, és 1936-ig szolgált postai és személyszállítást végezve az amerikaiak irányítása alatt.

A Zeppelin észak-amerikai útján szállított levél, 1930

„Correo aereo por Graf Zeppelin” – Irány Dél-Amerika!

Miután a belföldi zeppelines postaszállítás a postaigazgatóság teljes elismerését kivívta, és az új LZ 126 Los Angeles léghajót is szolgálatba állította az USA haditengerészete, a német postai vezetés elkezdte szorgalmazni az LZ 127 Graf Zeppelin⁴ dél-amerikai légi járatként való beállítását. A figyelem ismét a zeppelinek felé fordult. Nagyszabású reklámkampány indult, a zeppelines szállítást és utazást reklámbélyegekkel és szórólapokkal népszerűsítették a lakosság körében. Az LZ 127 Graf Zeppelin léghajó első tengerentúli útjára, Észak-Amerikába 1928. október 11. és 15. között került sor. Útja postai és személyszállítás volt egyben, 20 utast és postai küldeményeket vitt a tengerentúlra. Az igazi kihívásra, a dél-amerikai útra azonban még várni kellett. A legközelebbi, 1929-es első észak-amerikai utat is el kellett halasztani egy korábbi – Cuersnél elszenvedett – motorhiba miatt, mivel a kényszerleszállás károkat okozott a léghajó szerkezetében. A repülést 1929. augusztus 1. és 5. között pótolták; postaledobás Basel, Ponta Delgada és Seaside Park felett történt.

Mindent összevetve a zeppelinek dél-amerikai járatként való beállítása nem volt reménytelen elképzelés, hiszen akkoriban a zeppelinek még elsők voltak a postai szállítóeszközök versenyében. Közel 70 óra alatt Recipe városába értek a küldeményekkel, míg a Hamburgból induló gyorsgőzösnek ehhez 12 napra volt szüksége. A repülőgépek még nem jelentettek akkora konkurenciát, mint a későbbiekben, amikor a technikai fejlődésnek köszönhetően jóval biztonságosabbá és gyorsabbá váltak. Így 1930-ban meg is született az a határozat, melyben elrendelték az LZ 127 Graf Zeppelin dél-amerikai járatként való beállítását a postaszolgálatba. Az első próbarepülésre 1930. május 18-án került sor. Az újdonság elsősorban az úti cél volt, nem maga a postaszállítási feladat.

Az LZ 127 Graf Zeppelin léghajó mindemellett több emlékezetes utat is magáénak mondhatott. 1929. március 25. és 28. között a Közel-Keleten járt (postai küldeményeket dobtak le Róma, Athén, Bécs, München, Wollmetshofen, Split, Tel Aviv, Jeruzsálem és Er Ramle városa felett), a Földközi-tengert átvelő útja során (1929. április 23–25.) Sevilla, Tanger és San Remo volt a postai küldemények célpontja. Valamint kiemelkedő teljesítményt volt az 1929. augusztus 15-i világgörüli repülés is, melynek során postai küldeményeket dobtak le Berlin, Danzig, Königsberg, Jakuts és Yokohama felett, a visszafelé úton pedig Tokióban felvett leveleket és levelezőlapokat szállítottak. Az LZ 127 Graf Zeppelin leghíresebb útja talán mégis az 1931-es „Polarfahrt” volt, az északi-sarki repülés, melyet szerte a világon alkalmi bélyegek formájában ünnepelt a posta.

Érdekes megemlíteni, hogy az amerikaiak is indítottak egy világgörüli zeppelines repülést ez idő tájt⁵ – részben a németek bosszantására –, ugyanis az amerikai zeppelines légiposta-szolgálat beindulásával a külföldi postai megbízók jó része átpártolt Amerikához a tetemes bevétellel együtt.

Az LZ 127 Graf Zeppelin 1933. október 14-én tette meg 50. tengerentúli útját. A kerek évforduló mellett egy másik esemény is kapcsolódott ehhez a repüléshez, a léghajó ezen

⁴ A léghajót 1928. július 8-án, Ferdinand von Zeppelin születésének 90. évfordulóján keresztelték Graf Zeppelin névre ünnepi keretek között.

⁵ 1929. augusztus 7. és szeptember 4. között.

A Zeppelin dél-amerikai útján szállított levél, 1930

útja alkalmával Chicagóba, a világiállításra szállított küldeményeket. Erre az alkalomra különleges, háromszög alakú, piros bélyegzőt alkalmaztak, melyen a kontinensek rajza volt látható a bejelölt útvonallal. Az állomások a következők voltak: Friedrichshafen–Pernambuco–Rio de Janeiro–Pernambuco–Miami–Akron–Chicago–Akron–Sevilla–Friedrichshafen. A postai küldemények további kézbesítésében az érintett országok postái segítettek repülőgépes továbbszállítással vagy egyéb szállítóeszköz beállításával. A küldemények dátumbélyegzőket és alkalmi bélyegzéseket is kaptak attól függően, hogy mely város postahivatalához érkeztek. A szerződött országok, köztük Magyarország is, be voltak kapcsolódva az alkalmi légipostai szállításokba, így a megfelelő feltételek mellett ezekből az országokból is fel lehetett adni küldeményeket Dél-Amerikába.

A dél-amerikai utak megindulásával a friedrichshafeni gyűjtőposta a világ légi forgalmának központjává vált. Ide érkezett az összes küldemény, melyet belföldről vagy külföldről Dél-Amerikába szántak. A küldeményeket légiposta-cédulákkal és pecsétetekkel látták el: hivatali bélyegzővel, a „Mit LZ Graf Zeppelin befördert” feliratú bélyegzővel és nemritkán az útvonalat jelző rombusz alakú bélyegzővel. A küldeményeket járművel szállították a felszállópályához, a berakodáshoz. A léghajó Friedrichshafenbe való visszaérkezését rádióon keresztül időben jelezték, a lakosságot pedig három ágyúlövéssel értesítették a zeppelin leszállásáról, melynek mindig akadt nézőközönsége.

A postahivatalban a küldeményekre érkezési bélyegző került, majd a légiposta-szolgálatra beosztott postások segítségével a leveleket szétválogatták, továbbszállították, és kézbesítették. Mindeközben Friedrichshafen a távbeszélgetések és a táviratozások tekintetében is csúcsforgalmat bonyolított, főleg jelentős események alkalmával – pl. az északi-sarki repüléskor vagy az LZ 127 világmérföld körüli útjakor –, amikor rengeteg belföldi és külföldi

di újságíró és tudósító küldött hosszabb-rövidebb üzenetet az állomásról. A postások túl-
 óráit, többletmunkáját bérkiegészítéssel, szabadnappal vagy ingyen repülésekkel jutal-
 mazták. Ez utóbbi volt a legkedveltebb – és a léghajójegy árát figyelembe véve tisztes
 kárpótlásnak számított –, a Léghajózási Társaság ügyelt is arra, hogy csak a legszorgal-
 masabb hivatalok dolgozói részesüljenek belőle. Egy léghajós utazás az átlagpolgár szá-
 mára luxuskiadásnak számított, mivel akkoriban egy belföldi repülés ára 400, egy dél-
 amerikai úté pedig 1500 márka körül járt. Mindehhez persze luxusellátás járt; étkezőka-
 bin, társalgószalon, dohányzószoba, bár és zeneszoba állt az utasok rendelkezésére. Az
 LZ 129 Hindenburg fedélzetét például kifejezetten fényűzően rendezték be. A „repülő
 hotel” valamennyi kabinjában hideg-meleg víz folyt a csapból, továbbá fűtés és szabá-
 lyozható szellőzés tette kényelmesebbé az utazást. A nagy ablakokból mindenki kedvére
 gyönyörködhetett a csodás kilátásban. És még egy érdekesség: az étkezésekhez zeppelin-
 rajzos porcelán étkészlettel terítették. A *Magyar Posta* című folyóirat 1931-es egyik janu-
 ári híréből az is kiderül, hogy az utasok a léghajó fedélzetéről távbeszélőhívást bonyolít-
 hattak le: „Tokio–Los Angeles szakaszon az utasok menetközben kikeresték a távbeszélő-
 névsorból a »Los Angeles Examiner« újság számát, s a léghajó rádiótisztjeinél bejelen-
 tették az újsággal folytatandó beszélgetést. A beszélgetést rövidesen jó érthetőséggel le is
 bonyolították. A nagyszerű esetet ... egy további fejlődés lépésének kell tekintenünk, ...
 valószínű, hogy 12 hónapon belül bármelyik légi utas a légi jármű távbeszélőfülkéjéből
 bejelentheti majd interurbán távbeszélgetését, mely néhány percen belül lebonyolításra

A Bécs–Lakehurst légi repülés alkalmával szállított levél, 1930

is fog kerülni.”⁶ Tehát, ami a kényelmet és a technikai fejlettséget illeti, a léghajók igyekeztek a kor követelményeinek és az utasok igényeinek megfelelni.

Az utolsó léghajó 1936. március 30-án szállt fel Friedrichshafenből, mivel a használatba állított új reptérrel Frankfurt am Main vette át a központi léghajó-leszállópálya szerepét.

Az LZ 127 Graf Zeppelin Magyarországon

A magyarországi körrepülésen a Bélyegmúzeum címére feladott levél, 1931

A magyar légipostának mindig is nemzetközi viszonylatban volt inkább jelentősége, különösen a tengerentúlra szállított küldemények esetében. A légijáratokat repülőgépekkel, alkalmi esetekben léghajókkal tartották fenn. Magyarországon a trianoni szerződés repülési tilalmának feloldása után az 1923-ban alakult Magyar Légiforgalmi Rt. (MALERT) bonyolította a légi hírközlési rendszert, de az ország emellett az áthaladó légipostajáratokba is be volt kapcsolódva. Így a zeppelines utazás és postai szállítás se kerülte el az országot.

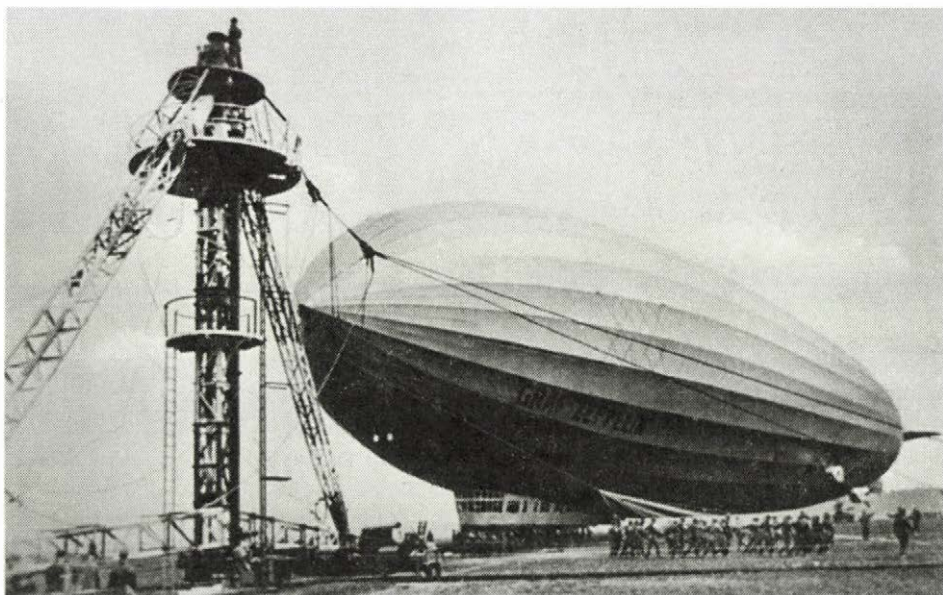
Az emlékezetes esemény 1931. március 28. és 30. között zajlott, melynek során az LZ 127 Graf Zeppelin léghajó Magyarországra látogatott. 1931. március 29-én Budapestre

⁶ Magyar Posta. 1931. 5. évf. 1. sz. 35. p.

repült, majd egy magyarországi körrepüléssel több nagyvárost is érintett, végül a főváros újbóli érintésével visszatért állomáshelyére, Friedrichshafenbe.

A magyar posta 1931. március 21-én a Rendeletek Tára 13. számában közölte a Zeppelin léghajóval történő postaszállítás menetét, és a hozzá kapcsolódó tudnivalókat. A körrepülés alkalmával a léghajó közönséges leveleket és levelezőlapokat szállított, a levelek súlya egyenként a 20 g-ot nem haladhatta meg. A levélpostai küldeményekre a „*Légipostával*” megjegyzést írták, vagy kék színű légipostai ragjegyet használtak. A küldeményen fel kellett tüntetni a kívánt útvonalat is: „*Zeppelin léghajó magyarországi körrepülési útján szállítandó*” vagy „*Zeppelin léghajó útján Magyarországból Friedrichshafenbe*”. A rendes postai díjon felül légipostai pótdíjat kellett leróni, mely levelenként 2 (Zeppelin körrepülés) vagy 3 (Budapest–Friedrichshafen); levelezőlapokra 1 (Zeppelin körrepülés) vagy 2 (Budapest–Friedrichshafen) pengő volt, a választott útvonalnak megfelelően. A Zeppelin által Budapestre hozott légipostai küldeményeket a magyar posta „*Zeppelinnel érkezett 1931*” feliratú, külön e célra készült vörös színű bélyegzőlenyomattal látta el. Rajza a léghajót ábrázolta. A magyarországi körrepülésre feladott küldeményekre „*A Zeppelin magyarországi körrepülése 1931*” feliratú kék színű bélyegző, a Friedrichshafenbe tartó levelekre pedig „*Zeppelin I. Magyarország–Németországi útja 1931*” feliratú zöld tintás bélyegző került. Az utóbbi két bélyegző egyike a léghajót és néhány repülőgépet, a másik az Országház felett elrepülő léghajót ábrázolta.

A magyarországi körrepülésen tervbe vett városok a következők voltak: Budapest, Debrecen, Kaposvár, Pécs, Szeged, Székesfehérvár és Szombathely. Arra vonatkozólag, hogy mely városok felett fog a léghajó postát ledobni, a csepeli repülőtéren felállított alkalmi postahivatal adott tájékoztatást. A rossz időjárási viszonyok miatt a léghajó végül

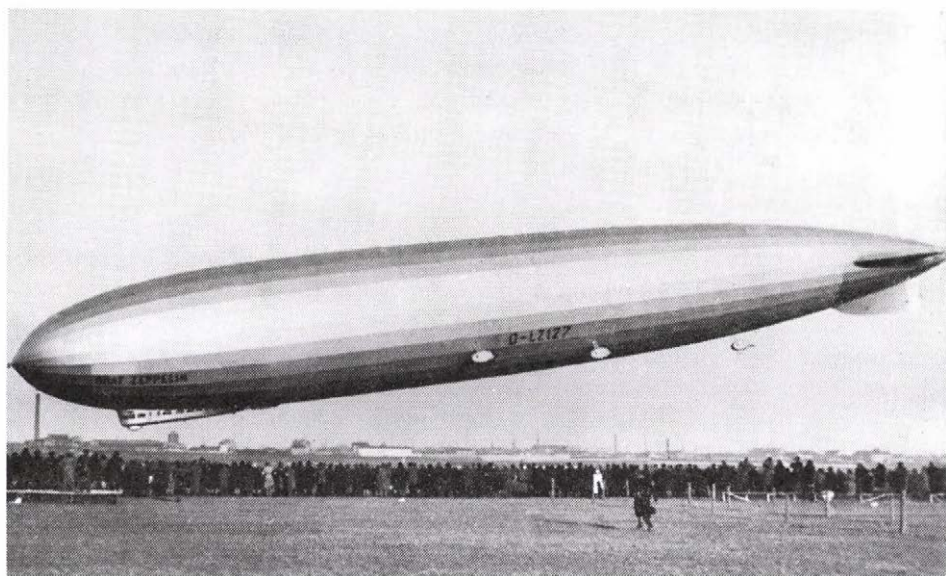
Az LZ 127 Graf Zeppelin léghajó Debrecenben, 1931

*Magyarország: Zeppelin, 1931; 1931. Magyarországi körrepülés, 1981;
150 éve született Ferdinand von Zeppelin, 1988*

csak Debrecenben dobott le postát, és a Budapesten felvett küldeményekkel azonnal visszatért Friedrichshafenbe. A ledobott postai küldeményeket az adott város postahivatala kézbesítette. A levelek bérmentesítése történhetett közönséges és légipostai bélyegekkel, de a jeles eseményre a posta újra kiadta az 1927-es repülés bélyegsorozat 1 és 2 pengős címléteit „Zeppelin” felülnyomással. Az alkalmi légipostabélyegeket március 23–29-ig árusították az ország több postahivatalában, és csak a Zeppelin magyarországi útja alkalmával lehetett őket felhasználni.

A légi küldeményeket a csepeli alkalmi postahivatalnál vagy bármely más postahivatalnál leadhatták a feladók, vagy bedobhatták bármelyik levélszekrénybe. A Graf Zepp-

Az LZ 127 Graf Zeppelin léghajó Lakihegyen, 1931

lin léghajó először Lakihegyen, a Csepel-sziget északi csúcsán szállt le 30 ezer néző öröme. Összesen 1574 vegyes bérmentesítésű és fedélzeti bélyegzéssel ellátott levelet és 3406 levelezőlapot szállított.

A magyar posta a léghajók további alkalmi légipostai útjait is figyelemmel követte, mivel az ország – szerződés alapján – be volt kapcsolódva a zeppelines légiposta-szolgálat nemzetközi útjaiba. Kiadott közleményeiben időben nyilvánosságra hozták az útvonalakat, a posta ledobásának helyét, a küldemények feladásának feltételeit és díjait. A levélpostai küldeményeket többnyire két nappal a léghajó friedrichshafeni indulása előtt kellett feladni, hogy azok időben eljuthassanak a gyűjtőhelyre, a Budapest 72. sz. postahivatalhoz. A „*Mit Luftschiff Graf Zeppelin*” felirattal ellátott küldemények a postai szabályzat szerint lehettek levelek, levelezőlapok, nyomtatványok, üzleti papírok vagy áruminta-küldemények. A tengerentúli utak megnyitásával (1924) lehetőség nyílt arra, hogy Magyarországról Argentínába, Bolíviába, Brazíliába, Chilébe, Paraguayba, Peruba vagy Uruguayba szállítsanak postát – rendes körülmények között mindössze 3 nap alatt. A léghajó postajáratához alkalmi repülőjáratok is csatlakoztak, melyeket a dél-amerikai Condor-Syndikats – a német Lufthansa Légitársaság egyik leányvállalata – állított forgalomba a továbbszállítás lebonyolítására. A küldeményeket ajánlva, illetve a postai díjszabásban feltüntetett államokkal való forgalomban expressz is fel lehetett adni. A rendes postai és esetleges ajánlási vagy expressz díjon felül pótdíjat is kellett fizetni. Egy Dél-Amerikába szállított postai küldemény díja tehát 3, esetleg 4 díjból adódott össze: rendes postai díj, esetleges ajánlási vagy expressz díj, a Zeppelin léghajó és a dél-amerikai kontinensen berendezett alkalmi repülőjáratok díja, továbbá az esetleges pótdíj Budapest és Friedrichshafen⁷ között. Érdekességképpen egy példa az 1932-es évből: egy La Pazba (Bolíviába) feladott ajánlott levél díja – a fenti pótdíjakat kiszámítva és összeadva – 10,86 pengő volt.⁸

A küldeményeket a magyar postahivatalban „*Zeppelin útján*” nyomatú bélyegzővel, a német oldalon ugyancsak e célra készített német bélyegzővel látták el. Ha a szállítás bármely okból kifolyólag csak az út egy részén, vagy egyáltalán nem léghajóval történt, a lerótt pótdíjakat sem a magyar, sem a német posta nem térítette vissza.

Véget ér a léghajók kora

A dél-amerikai utak sikert arattak mind a légiposta, mind a személyszállítás területén. Amikor 1934-ben a német Lufthansa Légitársaság is rendszeres repülőjáratot állított be, a léghajó és a repülő heti váltásban közlekedett. Ahogy a repülőgépek sebessége nőtt, és megbízhatóságuk javult, úgy váltak fokozatosan a léghajók vetélytársává. A párhuzamos légipostajáratok idején fel is merült a kérdés, hogy vajon a jövőben a léghajó vagy a repülő lesz-e a postai szállítás eszköze. A vita azonban eldőlni látszott, ugyanis a két légi jármű felváltva és egymást kiegészítve optimálisan látta el a postai feladatokat. A későbbiekben ki is alakult egyfajta munkamegosztás; a léghajók szállították a nyomtatványokat és a csomagokat, a repülőgépek pedig a *sietősebb* küldeményeket. Így a 1930-as évek

⁷ A küldeményeket légi vagy szárazföldi úton a központi postaállomásra, Friedrichshafenbe kellett szállítani.

⁸ *Rendeletek tára a Magyar Királyi Posta részére.* 1932. 9. sz. 75.364/4. 47. p.

közepére egy meglehetősen hatékony és jól működő rendszer alakult ki. A dél-amerikai postautakra szánt küldeményeket 1936-tól 3 központi postahivatal intézte: a Berlin C2, a Frankfurt 2 (reptéri) és a Frankfurt 19 (pályaudvari) hivatalok. A dél-amerikai léghajós utak rendszerint hétfőnként indultak Németországból, és péntekre érkeztek Rio de Janeiroba. Rióból 1 napi tartózkodás után indultak vissza, hogy csütörtökre hazaérkezzenek. A tengerentúli út 95 órát vett igénybe. 1933-ban kilenc, 1934-ben tizenkettő, 1935-ben tizenhat dél-amerikai léghajós repülés zajlott le. 1936-ban a Lufthansa több tengerentúli utat is indított, ezért ebben az évben csak hétszer repült zeppelin Dél-Amerikába. 1939-től a háború kitörése miatt a jól kiépített dél-amerikai postautak megszűntek, a kapcsolat megszakadt mind a nyugat-európai, mind a dél-amerikai országokkal.

A zeppelinek hőskorában, a két világháború között a léghajókat hihetetlen lelkesedés övezte. Csodálták az égen úszó ezüst járművet, és nagy tömegek várták az érkezését.

A legtöbb monstrum németországi műhelyekben készült, de a *zeppelinláz* nem hagyta érintetlenül Amerikát sem. Németországban az is általános volt, hogy egy-egy jelentősebb alkalommal a diákok iskolai szünetet kaptak, hogy jelen lehessenek a léghajó le- vagy felszállásánál. A leghosszabb szolgálati idővel (1928–1937) az LZ 127 Graf Zeppelin léghajó büszkélkedhetett, 134 dél-amerikai és 7 észak-atlanti postautat tudhatott maga mögött. 590 kisebb utat és 74 körrepülést tett meg összesen 13 000 utast és postát szállítva sikerrel, baleset vagy bármiféle incidens nélkül. A zeppelinek világkarrierjét egy emlékezetes tragédia törte meg, a német Zeppelin Vállalat büszkesége, a Hindenburg léghajó tragédiája. A 245 méter hosszú légi jármű 1937. május 6-án este Frankfurtból Lakehurst városába érkezve a légikikötőben viharba került, és ismeretlen okból kigyulladt. A 36 áldozatot követelő tragédiát vélhetően egy kipattant szikra okozta, mely lángra lobbantotta az egyik gázcellából szivárgó hidrogént.

A szerencsétlenség után az LZ 127 Graf Zeppelin se állt többé forgalomba. Az 1938-ban épített LZ 130 Graf Zeppelin II. sem volt túl hosszú életű, pályafutásának a háború vetett véget.

Újkori nosztalgia és emlékezés

A léghajók hosszú időre eltűntek az égboltról, átadták helyüket a repülőgépeknek egészen az 1990-es évekig, amikor a léghajók másodvirágzásának lehettünk szemtanúi. A légi járművek ismét visszatértek, ugyanis a Zeppelin Léghajózástechikai Rt. elkészítette a Hindenburg mását, az LZ N07-et. A csúcstechnológiával készülő modern léghajók elsősorban a turizmust és a teherszállítást célozzák meg. A felhasználás köre azonban to-

Németország:
LZ 129 Hindenburg, 1938;
Luftschiff LZ 1 1900, 1978

vább is bővíthet, mivel a jövő zeppelinjeinek szállítási teljesítményét a kutatók 160 tonnára méretezik.

Az újkori léghajók, a filatélia, a különféle zeppelin-klubok, a világ postamúzeumi és a friedrichshafeni Zeppelin Múzeum a mai napig életben tartják az emlékezést. Szerte a világon gazdag tárgyi és szakirodalmi anyag őrzi a léghajózás fejlődéstörténetét, az Interneten külön *rajongói körök* alakultak, melyek a nosztalgia jegyében virtuális múzeumként képeslapokat, plakátokat, fotókat és egyéb tárgyi emlékeket gyűjtenek a zeppelinek korából. A különféle évfordulók kapcsán a világ postái alkalmi bélyegeket jelentetnek meg, melyek felelevenítik a léghajók hőskorát, a nevezetes eseményeket, dátumokat és a híres konstruktőröket: Schwarzot, Zeppelin grófot, Eckenert, Dürrt.

Az LZ 127 Graf Zeppelin és az LZ 129 Hindenburg léghajó légipostai repülései

1930

Április 26–27. GZ Angliai repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Május 10–15. GZ Dél-amerikai repülés, amellyel a német posta közvetítésével Magyarországról is küldhetők légipostai levélküldemények.

Május 18.–június 6. GZ1. Dél-amerikai repülés (Rio de Janeiro), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Augusztus 31. GZ Bielefeldi repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Szeptember 7–8. GZ Breslaui repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Szeptember 9–11. GZ Moszkvai repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Szeptember 14. GZ Genfi repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Szeptember 23–25. GZ Baltikumi repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Szeptember 28. GZ Vogtlandi repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Október 5. GZ Lipcse–Görlitz-i repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

November 11. GZ Hollandiai repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

November 16. GZ Chemnitzi repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

1931

Március 28–30. Magyarországi körrepülés, vegyes bérmentesítés, fedélzeti bélyegzés.

Március 29. A Zeppelin léghajó Budapestre repül, itt leszáll, majd több órás körrepülést végez Magyarország felett.

Március 31. Budapest–Friedrichshafen visszaút, fedélzeti bélyegzés.

Április 9–13. GZ Egyiptomi repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Május 3–4. GZ Pommerni repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Május 10. GZ Nürnbergi repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Május 12–15. GZ Keleti tengeri repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Június 7–8. GZ Magdeburgi repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Június 14–15. GZ Hannoveri repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Június 28. GZ Böblingeni repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Június 30.–július 3. GZ Izlandi repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

- Július 5–6.** GZ Felső-Sziléziai repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
- Július 12–13.** GZ Bécsi repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
- Július 24–31.** GZ Polarfahrt, északi-sarki repülés, közbeeső leszállás Berlin-Staakenben és Leningrádban (Szentpétervárott). Postaledobás a Malygin orosz jégtörő és a Ferenc József terület fölött. Engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
- Augusztus 16–17.** GZ Münster–Esseni repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
- Augusztus 18–20.** GZ Angliai repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
- Augusztus 27.** GZ Lausanne-i repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
- Augusztus 2.–szeptember 7.** GZ Dél-amerikai repülés (1.), közbeeső leszállás Pernambucóban. Postaledobás az Atlanti-óceán szigetcsoportja felett. Engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
- Szeptember 11.** GZ Zürichi repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
- Szeptember 18–28.** GZ Dél-amerikai repülés (2.), közbeeső leszállás Pernambucóban. Postaledobás az Atlanti-óceán szigetcsoportja felett. Engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
- Október 11.** GZ Meiningeni repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
- Október 17–28.** GZ Dél-amerikai repülés (3.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

1932

- Március 21–29.** GZ Dél-amerikai repülés (1.). Argentína, Bolívia, Brazília, Chile, Paraguay, Peru, Uruguay. Engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
- Április 4–13.** GZ Dél-amerikai repülés (2.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
- Április 18–27.** GZ Dél-amerikai repülés (3.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
- Május 2–10.** GZ Dél-amerikai repülés (4.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
- Június 18–19.** GZ Hollandiai repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
- Június 28.** GZ Svájci repülés, postaledobás Zürichben, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
- Július 2–4.** GZ Angliai repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
- Július 30.** GZ Danzigba tesz légi utat az ott rendezett légipostai kiállítás alkalmából. Postaledobás Rönne felett. Engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
- Július 31.–augusztus 2.** GZ Luposta repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
- Augusztus 29.–szeptember 7.** GZ Dél-amerikai repülés (5.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
- Szeptember 12–21.** GZ Dél-amerikai repülés (6.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
- Szeptember 26.–október 4.** GZ Dél-amerikai repülés (7.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

1933

- Május 15.** GZ Németországi repülés engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
- Május 6–17.** GZ Dél-amerikai repülés (1.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
- Május 29–30.** GZ Olaszországi repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
- Június 3–13.** GZ Dél-amerikai repülés (2.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Június 25. GZ Sarkvidéki repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Július 1–12. GZ Dél-amerikai repülés (3.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Július 18. GZ Svájci repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Augusztus 5–15. GZ Dél-amerikai repülés (4.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Augusztus 19–29. GZ Dél-amerikai repülés (5.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Szeptember 2–12. GZ Dél-amerikai repülés (6.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Szeptember 16–26. GZ Dél-amerikai repülés (7.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Szeptember 30.–október 10. GZ Dél-amerikai repülés (8.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Október 14.–november 2. GZ Brazíliai és észak-amerikai repülés (Chicago), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

1934

Május 19–20. GZ Németországi repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Május 26.–június 5. GZ Dél-amerikai repülés (1.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Június 9–19. GZ Dél-amerikai repülés (2.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Június 23.–július 6. GZ Dél-amerikai (Argentína) repülés (3.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Július 10. GZ Svájci repülés, engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Július 21–31. GZ Dél-amerikai repülés (4.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Augusztus 4–14. GZ Dél-amerikai repülés (5.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Augusztus 18–28. GZ Dél-amerikai repülés (6.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Szeptember 1–11. GZ Dél-amerikai repülés (7.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Szeptember 15–25. GZ Dél-amerikai repülés (8.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Szeptember 29.–október 9. GZ Dél-amerikai repülés (9.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Október 13–23. GZ Dél-amerikai repülés (10.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Október 27.–november 6. GZ Dél-amerikai repülés (11.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
December 8–19. GZ Karácsonyi, dél-amerikai repülés (12.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

1935

Április 6–16. GZ Dél-amerikai repülés (1.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Április 20.–május 1. GZ Dél-amerikai repülés (2.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Május 4–14. GZ Dél-amerikai repülés (3.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Május 19–28. GZ Dél-amerikai repülés (4.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Június 1–11. GZ Dél-amerikai repülés (5.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés. Budapesti emlékreplés a przemysli ballonposta 20. évfordulója tiszteletére.
Június 15–25. GZ Dél-amerikai repülés (6.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Június 29.–július 9. GZ Dél-amerikai repülés (7.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Július 15–25. GZ Dél-amerikai repülés (8.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Július 29.–augusztus 7. GZ Dél-amerikai repülés (9.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Augusztus 13–22. GZ Dél-amerikai repülés (10.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Augusztus 27.–szeptember 5. GZ Dél-amerikai repülés (11.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Szeptember 9–18. GZ Dél-amerikai repülés (12.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Szeptember 23.–október 2. GZ Dél-amerikai repülés (13.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Október 7–16. GZ Dél-amerikai repülés (14.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Október 23.–november 4. GZ Dél-amerikai repülés (15.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
November 7.–december 2. GZ Dél-amerikai repülés (16.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

1936

Március 31.–április 10. Hindenburg léghajó, dél-amerikai repülés (1.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Április 13–24. GZ Dél-amerikai repülés (1.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Április 27.–május 8. GZ Dél-amerikai repülés (2.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Május 6–14. Hindenburg léghajó, észak-amerikai repülés (1.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Május 11–21. GZ Dél-amerikai repülés (3.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Május 17–23. Hindenburg léghajó, észak-amerikai repülés (2.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Május 25.–június 3. Hindenburg léghajó, dél-amerikai repülés (2.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Június 8–18. GZ Dél-amerikai repülés (4.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Június 19–26. Hindenburg léghajó, észak-amerikai repülés (3.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Június 24.–július 6. GZ Dél-amerikai repülés (5.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Június 30.–július 6. Hindenburg léghajó, észak-amerikai repülés (4.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Július 9–20. GZ Dél-amerikai repülés (6.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Július 10–17. Hindenburg léghajó, észak-amerikai repülés (5.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Július 20–29. Hindenburg léghajó, dél-amerikai repülés (3.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Július 30.–augusztus 10. GZ Dél-amerikai repülés (7.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Augusztus 5–11. Hindenburg léghajó, észak-amerikai repülés (6.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.
Augusztus 13–24. GZ Dél-amerikai repülés (8.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Augusztus 14–22. Hindenburg léghajó, észak-amerikai repülés (7.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Augusztus 27.–szeptember 8. Hindenburg léghajó, dél-amerikai repülés (4.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Szeptember 9–21. GZ Dél-amerikai repülés (9.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Szeptember 17–24. Hindenburg léghajó, észak-amerikai repülés (8.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Szeptember 23.–október 5. GZ Dél-amerikai repülés (9.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Szeptember 26.–október 3. Hindenburg léghajó, észak-amerikai repülés (9.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Október 5–12. Hindenburg léghajó, észak-amerikai repülés (10.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Október 8–19. GZ Dél-amerikai repülés (11.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Október 21.–november 2. Hindenburg léghajó, dél-amerikai repülés (5.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Október 29.–november 9. GZ Dél-amerikai repülés (12.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

November 6–16. Hindenburg léghajó, dél-amerikai repülés (6.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

November 11–15. GZ Dél-amerikai repülés (13.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

November 25.–december 7. Hindenburg léghajó, dél-amerikai repülés (7.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

1937

Március 16–27. Hindenburg léghajó, dél-amerikai repülés (1.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés. Az utolsó óceáni repülés a Hindenburg katasztrófája előtt.

Április 13–25. GZ Dél-amerikai repülés (1.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Április 27.–május 8. GZ Dél-amerikai repülés (2.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés.

Május 3. Hindenburg léghajó észak-amerikai repülés (1.), engedélyezett járat, fedélzeti bélyegzés. Május 5-én New York közelében lezuhant.

Felhasznált irodalom

- A magyarok krónikája.* Budapest, 1995. Officina Nova.
- A XX. század krónikája.* Budapest, 1994. Officina Nova.
- Alkér Sándor (főszerk.): *Magyar Posta.* 1931. 5. évf. 1. szám. Budapest, 1931. M. kir. Postavezérgazgatóság.
- Allgaier, E.: *Als Zeppelin noch Post beförderten.* In *Archiv für deutsche Postgeschichte.* Frankfurt am Main, 1991. Heft 1. 27–40. p.
- Apor Dezső–Nagy Béla: *Híres feltalálók. Az akarat és a tudás hősei.* Budapest, é. n. Atheneum.
- Az első krónikája: Találmányok, felfedezések.* Budapest, 2002. Magyar Könyvklub.

- Bödők Zsigmond: *Magyar feltalálók a repülés történetében*. Dunaszerdahely, 2002. Nap Kiadó.
- Gunston, Bill: *A repülés 100 éve*. Budapest, 2002. Gloria.
- Latham, John L.: *Magyar légiposta – magyarországi repülőjáratok 1896–1978*. Budapest, 1979. Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége.
- Mieleck, Heinz: *Luftpost*. In *Archív für deutsche Postgeschichte*. Frankfurt am Main, 1978. Heft 2. 68–71. p.
- North, Gottfried: *La poste lien universel entre les hommes*. Lausanne, Vie Art Cité, 1974. 83. p.
- Rákóczi Margit: *A posta*. Budapest, 2001. Press Publica.
- Rendeletek Tára a Magyar kir. Posta részére 1931*. Budapest, 1931. Magyar Királyi Kereskedelemügyi Miniszter.
- Rendeletek Tára a Magyar kir. Posta részére 1932*. Budapest, 1932. Magyar Királyi Kereskedelemügyi Miniszter.
- Sipos Józsefné: *Az első magyar „repülőposta” bélyeg*. In *Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány évkönyve 1994*. Budapest, 1995. 41–47. p.
- Susánszky László: *A Magyar Posta szerepe a repülő hírközlésben*. In *Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány évkönyve 1993*. Budapest, 1994. 82–87. p.
- Wehner, Günter: *Zur Postbeförderung mit Zeppelin-Luftschiffen*. In *Archív für deutsche Postgeschichte*. Frankfurt am Main, 1978. Heft 1. 6–23. p.

Posták, postások és a Tudományos Gyűjtemény

A XIX. század elején a hazai tudományos élet képviselői szükségesnek látták, hogy a csekély számú magyar nyelvű irodalmi lap és hírlap mellett jelenjen meg egy enciklopédikus tudományos folyóirat, amely a kor legfrissebb tudományos eredményeivel ismerteti meg olvasóit. Nem kisebb céllal, mint a magyar tudományos élet megszervezése, a területileg és eszmeileg is megosztott, elszigetelt központok, akadémiák, tudósok összegyűjtése, a folyóiraton keresztül Magyarország történetének bemutatása itthon és külföldön; megismerni és megismertetni a magyar és külföldi tudományosság fejlődését az eszmeáramlatok, tudományos eredmények, könyvek és találmányok ismertetésén, bel- és külföldi utazások leírásán keresztül; megvitatni és magukévá tenni a fejlődés lehetőségeit; tanulni és tanítani. Polihistorok írtak a folyóiratba. „Az értekezők többségének közös ismertetőjele hatalmas forrásismeretük, idézeteik, az idézett művek nagy száma mutatja tájékozottságukat választott területükön” – írta Mader Béla a Tudományos Gyűjtemény szerzőiről.¹

A Tudományos Gyűjteményt létrehozó fővárosi értelmiségi elit képviselői már 1809 telén foglalkoztak egy lapalapítási tervvel, de elképzelésük pénz és kiadó híján akkor még nem valósulhatott meg. 1815-ben Trattner János Tamás személyében már kiadó is volt az ötlethez. A tervezgetés motorja, Fejér György – a Tudományos Gyűjtemény első szerkesztője – megtudta, hogy Pethe Ferenc, a kor egyik legkiválóbb gazdasági szakírója lapalapítási engedélyt kapott egy magyar nyelvű folyóirat kiadására. Minden együtt volt, 1816 végére összeállt a lap alapításában és a szerkesztésben is részt vevő pesti társaskör. Tagjai Fejér György szerkesztő, Pethe Ferenc és Schedius Lajos segédszerkesztők mellett Jankovich Miklós, Forgó György, Kultsár István, Horvát István, Szemere Pál, Teleki László, Mokry Benjamin voltak. A megjelenést engedélyező udvari rendeletet 1816. december 13-án írták alá Bécsben, 1817. január 7-én kézbesítették, és a hónap végére meg is jelent az első szám. A folyóiratnak májusra 560, év végén pedig 734 előfizetője volt.²

A folyóirat 25 évfolyamot ért meg, 300 füzetben közel negyvenezer oldalon, nagyjából állandó terjedelemben. 1821-től havonta egy ívnyi szépirodalmat is közölt irodalmi melléklapja, a *Szépliteratúrai Ajándék*, majd 1831-től – Vörösmarty szerkesztésében – *Koszorú Szépliteratúrai Ajándék* címmel.

A létrehozott folyóiratot el is kellett juttatni az olvasóhoz. Az anyagi feltételek megteremtésének egyik módja a könyv- és lapkiadásban a prenumeráció, az előfizetés volt. „A prenumerációt a Magyar Hírmondó című, első magyar nyelvű újság szerkesztője, Rát Mátyás honosította meg Magyarországon 1780-ban (...) A prenumeráció lehetőségeit az első évtizedek során leginkább a Trattner család aknáztta ki” – írja Kókay György a ma-

¹ Mader Béla: *A Tudományos Gyűjtemény története 1817–1841*. Bölcsészdoktori disszertáció. 1977. 106. p.

² Fenyő István: *A haladás és maradiság harca a Tudományos Gyűjteményben*. In Kókay György (szerk.): *A magyar sajtó története I. 1705–1848*. Budapest, 1979. Akadémiai Kiadó. 280–337. p.

gyar könyvkereskedelemmel foglalkozó munkájában.³ A kiadótól az olvasóig pedig vagy a postán keresztül, vagy a kiadótól közvetlenül vezetett az út.

A Tudományos Gyűjtemény előfizetése, postai kézbesítése

A Hazai 's Külföldi Tudósítások 1816 végén még egy szót sem írt a Tudományos Gyűjteményről. Trattner 1817. január 29-i dátummal egy 8 rét hirdetést nyomtatott, amely a Tudósításokkal került az olvasókhoz. Ezután a Tudósítások melléklapja, az 1817-ben indult *Hasznos Multságok* a 14. számban „*Böjt-elő-Hava 15-dik napján*” (február 15.) ír a folyóiratról, bemutatva a Tudományos Gyűjtemény szerkezetét és az első szám tartalmát. A második számot a Hazai 's Külföldi Tudósításokban Böjt-más-Hava 8-ik napján szemlézi Kulcsár István, a harmadikat pedig április 9-én.⁴ Valamikor ezek után jelent meg – csak a kötés során nem kerülhetett az adott szám mellé, hanem a félévi kötet végére – Trattner 4 rét előfizetési hirdetése egy összevont tartalomjegyzékkel, amely szerint „*négy kötet már kész, az ötödik Május 26-dikán elkészül*”. Ha tekintetbe vesszük, hogy a folyóiratnak májusra 560 előfizetője volt, rendkívül hatékony propagandával állunk szemben.⁵

Mihálikovics József, a Jász-Kun kerületek főjegyzője a Tudományos Gyűjtemény 1818. 1. számának 129. oldalán felszólítást tett közzé „*Bizodalmas Jóakaró Bírak Uraimék*” megszólítással, hogy fizessenek elő a magyar nyelv virágzása és a magyarok olvasóvá váló nevelése érdekében a Tudományos Gyűjteményre, és felajánlotta, hogy gondoskodni fog mindenkor, hogy a neki lefizetett 18 forintok ellenében a kiadótól a folyóirat „*darabjai holnaponként kihoztassanak; és én kinek-kinek helybe ki is fogom küldeni*”. Tehát Mihálikovics felkínált egy lehetőséget a postaköltség megtakarítására. A kiadó ez év végén – a 135. oldalon – udvariasan emlékezteti az előfizetőket, hogy „*ne terheltessenek fogadásoknak tellyesítését, ha külömben lehetetlen volna, Ts. 's K. Pósta alkalmatosságán is, feljegyezvén a levélre, hogy a Tudományos Gyűjtemény dolgában légyen, elküldeni, legalább következő December holnapnak 10. napjáig*”. Ez az egyetlen hely, ahol a pénzeslevélről szó esik. A következő évben a kiadó kérésében már meg sem említi a postát, az 1819. 9. szám 127. oldalán, azt írja hogy „*tartozásait biztos alkalmatosság által a' jövő pesti vásárig a' Kiadó kezéhez küldeni ne terheltessenek*”. Ezt a kérést „*azon T. T. Előfizető Urakhoz, akik a' Tudományos Gyűjteménynek árát még meg nem küldötték*” 1820-ban is megjelentetik a 9. és 11. szám 127., illetve 1824-ben a 9. szám 126-ik oldalán. Thaisz András szerkesztő 1829-ben a 9. szám 126. és 127. oldalán kéri, hogy a szerzők „*a' Tudományos Gyűjtemény dolgában küldendő hozzánk intézett Leveleiket vagy a' Pósta fizetéstől mentté tegyék vagy pedig a' mi legbiztosabb, azokat 's beküldendő munkáikat alkalmatosság által akar a' T. Kiadó Úrhoz, akar hozzánk ... küldeni méltóz-*

³ Kókay György: *A könyvkereskedelem Magyarországon*. Budapest, 1997. Balassi Kiadó. 85. p.

⁴ *Hasznos Multságok*. 1817/14. sz. 105–106. p., illetve a *Hazai 's Külföldi Tudósítások*. 1817/20. sz. mellett megjelenő *Hirdetések* között. 2. p. Uo. 29. sz. *Hirdetések*. 4. p.

⁵ Az előzményekhez tartozik, hogy Fejér György „*1816 augusztusának elején összehívta Trattner kiadóhoz Pest-Buda íróit... Ezt követően augusztus 12-én Trattner nyomtatott felszólítást küldött a nevesebb írástudóknak, ismertetve az alakuló Tudományos Gyűjtemény munkatervét.*” *A magyar sajtó története*. 281. p. Ez ugyan nem prenumerációs felhívás, de széles körben ismertette a már nagyon várt lap tervét. Ezek után feltehetőleg könnyebb volt előfizetőket toborozni.

tassanak”. Ugyanis 1817-től a postai viteldíjat vagy a feladó, vagy a címzett fizette, de az írás alapján ez valószínűleg megterhelte a kiadó számláját. Emellett a Tudományos Gyűjtemény kiadója volt az első, aki a beküldött és megjelent írásokért honoráriumot fizetett, így joggal kérhette, hogy a postaköltség ne őt terhelje. A *legbiztosabb alkalmatosság* kitétel tulajdonképpen az jelenti, hogy a pénzt vagy az írásait egy megbízható személy vagy ismerős küldőnc vigye. Ez a *magánpostálkodás* párhuzamosan működött a hivatalos postai szolgáltatásokkal, ezenkívül a vármegyék az egymás közötti levelezésre is külön, saját küldőncöket alkalmaztak a postai cenzúra miatt.⁶

A Tudományos Gyűjteményben majdnem minden évben megjelent egy rövid értékelés az adott évről vagy egy előfizetési felszólítás a következő évre hol a szerkesztőtől, hol a kiadótól. Vörösmarty Mihálytól például 1828-ban a 12. szám 174–176. oldalán, miután átvette a folyóirat szerkesztését, és 1830-ban a 10. szám 141–142. oldalán, majd 1831 decemberében a 122–123. oldalon a kiadók, 1833 decemberétől évente az új szerkesztő, Horvát István a 12. számok oldalain, és folytathatnánk a sort. Ezek azonban már kevésbé technikai jellegű, gyakorlatias írások, inkább a tartalomra vonatkoznak, illetve hazafias buzdítások.

Az 1817. évi első számtól kezdve a megjelenés végéig a hátsó borító belsején az árra és terjesztésre vonatkozóan az alábbi információkat találjuk: „*E Gyűjteményből minden hónap végével egy 8–9 ívnyi Kötet, jelenlévő formában, és borítottban adattatik ki; mellyre itt helyben 18 forintok, a' postán elküldtetéssel pedig 20 forintok fizetnek elő Bécsi érték szerint.*” Ugyanakkor a szerzők tiszteletdíjként a kiadótól „*mindenik ívnyitól 4 forintokkal tiszteltetnek meg ezüst pénzben*”. Trattner János Tamás az első évfolyam 11. számának 133. oldalától közölt előfizetési jelentésében írja: „*A formatum úgy marad, a mint most van, ... Postán küldve hónaponként, lesz egész esztendei ára 22 forint: ... Pesten helyben 18 forint. Hogy az árát 2 forinttal felljebb kellett emelnem; az az oka, mert a Posta 2 forintal veszen tőlem jövő esztendőre többet egy-egy exemplártól, mint-sem az idén fizettem.*” Tehát 1818-tól helyben 18, postán 22 forint lett az előfizetés a postaköltség növekedése, megduplázódása miatt. Bár 1819-ben jelentősen csökken az előfizetés összege, a postaköltség változatlan maradt: helyben 14, postán 18 forint bécsi érték szerint a folyóirat, azonban a kezdeti 8–9 ív terjedelmet 7–8 ívre csökkentették. 1820-ban még az előző évek előfizetési díját kéri egyes késedelmes előfizetőktől.⁷ *Szépliteratúrai Ajándék* címmel 1821-ben egy ív terjedelemben szépirodalmi mellékletet indítottak, amellyel a terjedelem az induláskorira nőtt, az előfizetési díj és a postaköltség azonban évekig – a borító szerint az 1828. év II. kötetig – változatlan, a folyóirat terjedelme is 7–8 ív maradt. Az 1828. év 3. számtól a változatlan terjedelem 5 fl. 36 krajcárért fizethető elő, „*postán elküldtetéssel pedig 7 fl. 12 kr. az Előfizetés pengő pénzben*”. 1824-ben Thaisz András szerkesztő Petrózai Trattner János Tamás halála után jelzi, hogy „*idén az Előfizetők száma megfogyott*”.⁸

1831-től ismét 8–9 ív a terjedelem, mellette folytatódik a *Koszorú Szépliteratúrai Ajándék* irodalmi melléklet, amely számonként továbbra is egy ívet tett ki.

⁶ Kovács Gergelyné: *A reformkori magyar posta*. In *Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány évkönyve 1996*. Budapest, 1997. 101. p.

⁷ *Tudományos Gyűjtemény* (a továbbiakban: TGy). 1820/10. 127. p.

⁸ TGy. 1824/3. 121. p.

Az 1831. decemberi előfizetési felhívás szerint „*egész esztendőre Póstán 18 for. V[áltó] Cz[édula] (és nem több!)*, mivel mind a' felséges aerarium Posta-portója, mind pedig a' Cs. Kir. Posta Hivataloknak úgy nevezetni szokott emolumentumai⁹ Budán és Pesten fizettetnek le, Helyben pedig vagy a' ki alkalmazosság által viteti el a' köteteket 14 for. V. Cz.”.¹⁰ Ugyanakkor a borítékon „*itt helyben, vagy alkalmazosság által elvitetve 5 fl. 36 kr.; postán elküldetéssel pedig 7 fl. 12 kr. Pengő pénzben az előfizetés.*” A tiszteletdíj továbbra sem változik, nyomtatott ívenként 4 forint maradt végig.

1839-től ismét 7–8 ív a terjedelem, az előfizetés változatlan. 1840 és 1841 között már csak az impresszumadatok változatlanok, a terjedelem azonban 100–130 oldalnyira, azaz 6–8 ívre csökkent, bár az irodalmi melléklet megjelent az utolsó számig, 1841 decembe-réig. A véget jelzi, hogy 1841-ben már nem szerepel a borítékon az előfizetési felhívás.

Arra nincs adatunk, hogy milyen arányban oszlott meg a postán küldött és a más *alkal-matosság által* elvitetett folyóiratok száma.

A posta helyzete a reformkorban

A magyar posta felügyeletét, közjogi helyzetét II. Lipót úgy szabályozta az 1790–1791. évi XXII. törvénycikkben, hogy a Magyarországon és kapcsolt részein lévő posták fel-ügyeletét a Magyar Királyi Helytartótanács látta el, jövedelmeik a magyar kamarához kerültek. Az igazgatás azonban továbbra is az udvari postabizottságnál maradt, a posta-tisztviselők kinevezési joga 1813-ban került a magyar és erdélyi hatóságokhoz. Az 1791. XXII. tc. alapján ezekre az állásokra már nemcsak nemeseket lehetett kinevezni, de pénz-biztosíték letételére kötelezték őket. A postautak melletti postaállomások, postaházak ki-rályi pátensek által megszabott rend szerint működtek. Vezetőjük vagy tulajdonosuk a postamester volt, aki helyett a gyakorlati munkát rendszerint az alkalmazottak végezték: az adminisztrátorok (postai kezelők) és az expeditorok (kiadók).¹¹ A postamesterségek lehettek: királyi adománylevelek alapján örökös postamesterségek, amelyeket örökölhet-tek, átruházhattak, eladhattak; kiváltságlevelekkel és csak öröklési joggal bíró postames-terségek; kinevezéssel adományozott postamesterségek, amelyek visszavétele vagy meg-szüntetése esetén a postamester végkielégítést kapott; valamint megváltási jog nélküli élethosszig tartó kinevezések, amelyek átruházását 10 év után engedélyezték.¹² A posta-mesterek „*rendszerint jómódú helybeli birtokosok, gyakran főnemesek*” voltak, akiknek kinevezési alkalmasságuk feltételei közé „*a megfelelő vagyoni állapoton túl, hozzátarto-zott az állammal szemben tanúsított szolgálatkészség, az aktivitás és a feddhetetlen er-kölcs, valamint a latin és a német nyelv ismerete*” is.¹³

A postahivatalok igazgatását, ellenőrzését postaprefektúrák végezték, amelyeknél a hivatalnokok fizetési osztályokba sorolt állami alkalmazottak voltak: ellenőrök (contra-

⁹ Emolumentum: előny, haszon; emolumenta, bevételek, mellékjövedelmek.

¹⁰ TGy. 1831/12. 123. p.

¹¹ Uo. 100., 102. p.

¹² Kovács Gergelyné: *A reformkori magyar posta*. In *Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány évkönyve 1996*. Budapest, 1997. 101. p.

¹³ Uo. 101. p.

agens), postatisztek (offizialis), járulnokok (accessista), gyakornokok (practicant) és levélhordók (tabellárius). A prefektúrák egyúttal főpostahivatalok is voltak.

Heim Péter 1881-ben a század eleji pest-budai állapotokról¹⁴ az alábbi adatokat közli: 1819-ben három posta működött a két városban, egy Pesten és kettő Budán. A főposta a budai Vizivárosban (Diligence utca), pénzesleveleket és csomagokat 1841-ig csak itt lehetett feladni, és egy fiókposta volt a várban. A postai alkalmazottak jövedelméről az alábbiakat olvashatjuk: „Mivel az állandó fizetés igen csekély volt és a személyzet főjöveldelmét a sportulák (postai mellékdíjak, mint: földadó- és térít vevénydíjak, újságcsomagolás, kézbesítési, értesítési díjak s effélék) képezték, melyekben bizonyos kulcs szerint egy-egy postahivatal összes személyzete tekintet nélkül azon kezelési ágra, melyet éppen ellátott, részesült; a személyzet mindent elkövetett, hogy a sportula, avagy mint később neveztek »emolumentum«, mentől nagyobb, az osztozkodók száma pedig mentől kisebb legyen.” Némely hivataloknál: „Egy-egy öregebb tisztviselőre 2–3000 forint, egy-egy gyakornokra 6–900 forint, egy-egy levélhordóra 4–600 forint esett évenként; az akkori időben rendkívüli összegek. (...) A vidéki postahivataloknál a postamester az állandó fizetés helyett a befolyó postadíjak egy részét kapta, melyet, ha a forgalom nagyon csekély volt és a postamester a szállítási szolgáltatásban vagy haszonélvezetre átengedett postaföldekben kárpótlást nem talált, csekély állandó fizetéssel is megtoldottak.” A szerző Buda és Pest postaforgalmát az 1800 és 1810 közötti időszakban évenként 4–6000 kocsi posta (csomagok, pénzek szállítása) és 100–120 000 darab levélpostai (pénzeslevelek, hírlapok és staféták) küldeményre becsülte. „Az 1850-dik év előtti postakezelés nehézkes berendezése miatt bonyodalmas volt ugyan... Még a postai menetrendben is gyakran éveken át a legkisebb változás sem történt. A kiágazásoknál az érkező és induló posták csatlakozásával és okszerű összefüggésével, vagy egy pár órai, sőt pár napi késedelemmel nem igen törődtek... a postaforgalom az ismertebb városokra szorítkozott, és oly kevés postai járat és alkalmatosság volt, hogy választás nem igen lehetett.”

A XIX. század elejéig a postamesterek fő jövedelmét az utasszállítás adta, de az 1820-as évekre a levélszállítás is fontossá vált. 1829-ben a helytartótanács levélpostai ügyekben elrendelte és „szigorú pénzbírsággal sújtotta a késedelmesen szállító postamestereket”.¹⁵ A bécsi postaigazgatóság is külön utasítást adott ki a levelek gyors és pontos kezelésére. Különválasztották a levelek és nyomtatványok kezelését is az 1830-as évekre. Az újságokat, hírlapokat is a levélpostával szállították, 1819-től a levélportó egyharmadáért: a Tudományos Gyűjtemény megjelenése alatt ez a díj jórészt 2 forint volt – az 1818 és 1821 közötti éveket leszámítva, amikor 4 forint –, ahogy ezt már korábban láthattuk.

1837 novemberében a postai regáléről szóló császári rendelet – Kossuth Országgyűlési Tudósításainak postai szállítási ügye nyomán – megerősítette, hogy „levelek és időszaki lapok szállítása – legyenek az utóbbiak akár nyomtatással, akár kézírással sokszorosítva, amennyiben megjelenéstől számítva fél esztendő nem telt el – a posta kizárólagos joga”.¹⁶

¹⁴ Heim Péter: *Buda-Pest postaintézményei és forgalmuk a jelenkorban*. Szemle Budapest, 1881. 27. kötet. 56. sz. 249–266. p.

¹⁵ Dr. Hencz Lajos: *A Magyar Posta története és érdemes munkásai*. Budapest, 1937. Merkantil Nyomda. 98–99. p.

¹⁶ Uo. 98. p.

A korszakban nem volt mindenütt házhoz kézbesítés, még a postahivatallal rendelkező településeken sem. Az „*utolsó posta*” intézménye szolgált arra, hogy a környékbeli települések megkapják a küldeményeiket, ha elmennek vagy elküldenek érte. Erre szemléletes példákat olvashatunk a korszak nagy levelezői, például Kazinczy Ferenc, Kölcsey Ferenc, Csokonai Vitéz Mihály levelezéseiben.¹⁷

Az előfizetői listák a Tudományos Gyűjteményben

A Tudományos Gyűjtemény minden év végén a korabeli szokások szerint közölte az előfizetők névsorát. A 25 évfolyam listáit átnézve postahivatalok, illetve postamesterek és tisztviselők nevét is megtaláltuk az évenkénti felsorolásban. A prenumerációs lista 1829-ig betűrendes, utána megyénkénti bontásban és ezen belül ábécében közölte a rendkívül részletes, nagyrészt címmel és ranggal, foglalkozással, településnévvel ellátott névsorokat.

A korszakban bevett szokás volt, hogy aki prenumeránsokat szerzett egy-egy könyv vagy folyóirat kiadásához, az a saját példányát bizonyos darabszám fölött – általában 10 db, így volt ez folyóiratunk esetében is – ingyen kapta.

- Chinorányi Boldisár: császári és királyi postamester, alszolgabíró, 1824-től szolgabíró, 1835-ben tábla- és főszolgabíró, 1836 és 1837 között táblabíró;
- Edelsbacher (Gyoroiki) János: cs. és kir. postamester, Simánd;
- Jánosi János: postamester, Dunakeszi;
- Kalchbrenner János cs. és kir. postatiszt, 1823-ban főposta-hivatali tiszt, Buda;
- Kelecsényi János: cs. és kir. postamester, Ipolyság;
- Komtsay János: cs. és kir. postamester, Forró;
- Linke Antal: cs. és kir. postatiszt, Buda;
- Lukáts Antal...: Vadkert postahivatal tulajdonosa, táblabíró, 1821 és 1823 között csak táblabíró;
- Mocsy Elek: cs. és kir. postakiadó, Pápa;
- Náthy József: cs. és kir. postaügyelő Szegeden, 1829-ben főpostahivatali járulnok Budán;
- Pap Anna asszony: nemzeti Markovits Márton postamester élete párja, Bártfa;
- Paukert: cs. és kir. főpostatiszt, Pozsony;
- Piringer Mátyás: cs. és kir. postatiszt;
- Szeniczay (Szenitzzei) Pál: cs. és kir. postamester, 1822-ben köz. földesúr, 1823-tól táblabíró, Paks;
- Vojtsek: cs. és kir. főpostahivatali ügyelő, Buda;
- Zerdahelyi (Nyitra) Sándor: cs. és kir. postatiszt, 1833-ban táblabíró, Pest.

Postamesterek

Postamesterek: Chinorányi Boldisár, Edelsbacher (Gyoroiki) János, Jánosi János, Kelecsényi János, Komtsay János, Lukáts Antal..., Szeniczay (Szenitzzei) Pál – 7 fő, plusz Markovits Mártonné Pap Anna postamesterné.

¹⁷ Jellegzetes példákat idéz Kovács Gergelyné i. m. 106–111. p.

Az előfizetők között 8 vidéki postamestert találunk, illetve közülük egy személy a postamester felesége, akik a posta „bérleti, tulajdonosi” voltak. Közülük a vadkerti postamester, Lukács Antal... neve mellett 1821 és 1823 között az áll, hogy táblabíró. Fényes Elek munkájában a Pest vármegyei Vadkertenél írja, hogy van „postahivatal és váltás Izsák és Halas közt, (...) F[öldes] U[ra] a' b. Orczy nemzetség, de most Lukács úr tartja haszonbérbe, ki itt nagy gazdaságot folytat, sok juhot, marhát tenyészt, 's ménest tart”¹⁸

Szenicay (Szenitzai) Pál 1822-ben Paksi (Tolna vm.) köz földesúrként, 1823-tól pedig táblabíróként szerepel.¹⁹ „Paks magyar-német m[ező] v[áros] a' Duna jobb partján. (...) Van itt... 187 kézműves, 30 bolt, 22 dunamalom, 2 rév, nagy vendégfogadó, postahivatal. (...) Igen számos közbirtokosok birják.”²⁰ Szinnyi József gyűjteményes munkájában ismertet egy Szeniczei Pált, életrajzi adatokat nem közöl. „Munkája: Eine Stimme aus Ungarn. Die ungarische Akademie und mein Encyclopädisches Manuscript: »Kurze Andeutungen für menschliches Leben, oder Allerhand für Jedermann.« Hamburg, 1832.”²¹ A közlemény alapján csak feltételezhetjük, hogy esetleg ugyanarról a személyről van szó.

Simádon (Arad vm.) Edelspacher (Győri) János volt a postamester. „Oláh Mezőváros Arad Várm., földes Urai Edelspacher és Csernovics urak” – írja Vályi András a településről 1799-ben, ő postáról még nem tud. „Népes település több derék urasági épületekkel, postatisztséggel, s váltással Arad és N. Zerind közt... F[öldes] U[rai] többen” – olvashatjuk Fényes Elek 1839-ben kiadott munkájában a mezővárosról.²²

Chinorányi Boldisár postamesternek 1818 és 1827 között egy év (1821) kihagyással járt egy vagy két példány a Tudományos Gyűjteményből, majd 1835 és 1837 között a Zala vármegyei előfizetők névsorában szerepelt tábla- és főszolgabíróként, közelebbit itt nem tudunk meg róla. Ellenben Nagy Iván a családdal kapcsolatban azt írja, hogy címerükben postakürt található. „A család tagjai – úgy látszik – mint postamesterek tettek az államnak szolgálatot, arra vonatkozhat a czimerbeli posta-trombita is. 1810–1844-ben Chinorányi Boldisár nagy-kanizsai postamester.” A Zala vármegyei Nagykanizsa mezővárosról Fényes Elek írja: „Ezen város igen élénk; mert Pest és Horvát ország, ismét Bécs és Slavonia, Bosnyák országok közt fekvődvén, kereskedése nagy fontosságú.” Találhatik itt több intézmény közt egy postahivatal is.²³

Jánosi János települése, Dunakeszi (Pest vm.) „magyar f[alu] Pesthez 1 postaállásnyira, a váci országutban”.²⁴

¹⁸ Vadkert: Érsekvadkert (Nógrád, Révai ír postát, Fényes Elek nem) vagy Soltvadkert (Pest vm. – Révai nem ír postát, viszont szerinte korábban ez volt Vadkert; Fényes Elek szerint itt volt posta), Nagy Iván ír egy Lukács családról, amely „Nógrád megyébe is elterjedt” Fényes Elek: Magyarország családai. Pest, 1860. Ráth Mór, 2. kötet. 454. p.

¹⁹ Ld. még: Vályi András, III. 6. Paksnak az „Uraságnak lakó helyén kívül postája is vagon”.

²⁰ Fényes Elek i. m. 1. kötet. 306–307. p.

²¹ Szinnyi József: Magyar írók élete és munkái. XIII. Steiner-Télfi, Budapest, 1907. Hornyánszky. (repr. 1980–1981.) 713. hasáb.

²² Vályi András, III. 260. Simánd (Arad vm.). A többi településről, illetve postahivataláról nem ír; Fényes Elek i. m. 4. kötet. 461. p.

²³ Nagy Iván: Magyarország családai czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal. Pest, 1858. 33. p.; illetve Fényes E. i. m. 1. kötet. 475–476. p.

²⁴ Fényes Elek i. m. 2. kötet. 425. p.

Kelecsényi János Ipolyság (Hont vm.): „*Ipoly Ságh magyar m[ező] v[áros] Vácához észak nyugotra 5 mértföldnyire. (...) Van kath. paroch. temploma, 's a' város közepén a' félig épült vármegyeház...; póstaháza, patikája, több uradalmi épületek és boltok.*”²⁵

Komtsay János forrói (Abaúj-Torna vm.) postamester nevét valószínűleg elírták az előfizetési jegyzékben, mert ebben az időben (1806 és 1826 között) Konecsny János volt a posta tulajdonosa, aki Szebenyi Sándortól öröklési jog nélkül vásárolta meg a postát, és 1826-ban 4000 Guldenért adta tovább. Az iratok szerint „*Konecsny János az uradalom régi tisztviselője, alkalmazottja volt, a garadnai birtokrész »cirkulatora«*”, megbecsült tisztviselő, de nem nemes (1791-ig csak nemesek tölthettek be közhivatalokat). A posta Kassa város magisztrátusához és a Kassa kerületi postaprefektussághoz tartozott, 1794-ben nyitották meg.²⁶ Fényes Elek szerint „*Postaállások ... Miskolcz vagy Pest felé H. Némethi 1½; Forró 1½.*” Ugyanebben a kötetben Forrórt ismertetve: „*Kassához 12 órányira a pesti országutban... Vendégfogadó.*” Postát itt nem ír.²⁷

Markovits Mártonné Pap Anna a postamesterné Bártfa (Sáros vm.) szabad királyi város postahivatalában, amely a megye leírásánál a postaállások felsorolásában: „*Galiczia felé Ternye 1; Bártfa 1½*” postaállásra fekszik.²⁸

Postai tisztviselők

Kilenc postai tisztviselővel találkozunk, közülük 4 élt Budán (Náthy előtte szegedi illetőségű volt), 1 Pesten, 1 Pozsonyban, és egyről, Píringer Mátyásról nem tudjuk, hol lakott. A postai hivatalnokoknak a magyaron kívül még a latin és német nyelvet is ismerniük kellett, hiszen a vényeket ezeken a nyelveken kellett kitölteni, így joggal számíthatjuk őket az értelmiséghez.

A Tudományos Gyűjtemény 1817-ben, „*az első esztendejében már 800 egynehány T. T. Előfizetőket 's Olvasókat talált*” – írja a kiadó, Trattner János Tamás az első évfolyam 11. szám 133–134. oldalán közölt előfizetési jelentésében. 1822-ben 881 (977?) előfizetője volt, majd folyamatos csökkenéssel 1829-ig 618-ra, több mint az egynegyedével fogyott. Nem tudjuk eldönteni a hiányos adatok miatt, hogy saját maguknak megrendelt példányról lehetett-e szó ezekben az esetekben (kivéve a több példánnyal jelölteket, ahol biztosan előfizetés-gyűjtésről vagy expedálás miatt kapott ingyen példányokról van szó).

Postatisztek voltak: Kalchbrenner János, Linke Antal (Lincze), Paukert, Píringer Mátyás és Zerdahelyi Sándor; járulnok (accessista) Náthy [Nátly] József²⁹ (1829); controlór (ügyelő) Vojtek és Nátly József szegedi postás korában (1822–1826); expeditor (kiadó) Mocsy Elek.

A budai főpostahivatal munkatársai közül Kalchbrenner János főpostatiszt 1821 és 1823 között szerepel a prenumeránsok között, Náthy József, aki 1822–1826-ig, öt éven át szegediként szerepel, 1829-ben még egyszer előfordul az előfizetők között a budai főpos-

²⁵ Fényes Elek i. m. 2. kötet. 149. p.

²⁶ Kamody Miklós: *Forró mezőváros postaviszonyai a XIX. században*. Borsodi Levéltári Évkönyv II. 1979. 43–52. p.; Kamody Miklós: *Észak-Magyarország hírközlésének története*. Herman Ottó Múzeum. Miskolc. 1989. 49–56. p. (Borsodi Kismonográfiák 22.)

²⁷ Fényes Elek. i. m. 3. kötet. 12. p.; illetve uo. 38. p.

²⁸ Fényes Elek. i. m. 3. kötet. 242. p.

²⁹ Neve helyesen Nátly.

tahivatal járulnokjaként. Vojtsek ellenőrrel 1824 és 1827 között találkozunk, majd az ő neve is eltűnik a listákról. Más a helyzet Linke Antal budai postatisztal, akinek 1822-ben hat példány járt (ez évben Lincze néven, de valószínűleg ugyanarról a személyről van szó), majd nem jelölik külön évekig a darabszámot, és az utolsó évben, 1827-ben ismét 2 példányt írnak a neve mellé. Találkozunk 2 példánnyal még Piringer Mátyásnál, csak 1821-ben szerepel a neve; Mocsy Elekről pedig a folyóirat más helyein lehet olvasni, ahol a rendkívül eredményes előfizetés-gyűjtőknek köszönték meg a közreműködést.³⁰ Mocsy Elek nevével találkozunk Szinnyei József *Magyar írók élete és munkái* című művében is. Szinnyey annyit tud róla, hogy „cs. kir. postatiszt Pápán... Kézirati munkái a m. n. múzeumban: *Istenes énekek 1798., 4rét, 182 lap; Brief in Betreff seiner Heraldischen Sammlung. Pápa, 1818, 4rét 4 lap*”.³¹ Lényegesebben több információhoz jutunk Jankovich Miklóssal és Horvát Istvánnal folytatott levelezéséből.³²

A Jankovichnak írott hat levél 1817 és 1820 között keletkezett, apropóját a Tudományos Gyűjtemény 1817. 11. számában Fejér György tollából megjelent írás adta Jankovich Miklós gyűjteményéről.³³ A Pápán 1817. november 23-án kelt hosszú levélben Mocsy Jankovich figyelmébe ajánlotta saját gyűjteményét, amely nyolc részből állt: I. Régi és újabb pénzek gyűjteménye, II. Más régiségek, III. Nyomtatott könyvek, IV. Kéziratok, V. Réz- és fametszetek, VI–VII. Nevezetes rajzolatok (várak, kastélyok, nemesi címerek stb.), VIII. Minerálék gyűjteménye. Mindegyik gyűjtemény több száz, olykor ezer-ezer-kétszáz darabból állt, és Mocsy nem dicsekvésképpen írta ezen bemutatkozó levelét, hanem azért, hogy: „a Bakony szélén is legyen egy ollan Hazafi, a ki Argus szemekkel vigyáz és számos barátai által vigyáztat minden találandó régiségekre, és a mennyire szegény sorsa engedi, a tékozlók kezéből azt ki ragadja... hogy Nemzetiünk betsületére például szolgálhasson ez, hogy a Nemzeti Cultura már nem csak éppen a Haza feőbb városában virágozik, hanem országunk távolabb fekvő kisebb helységében is”. Ezután felajánlja a híres gyűjtőnek a duplumok cseréjét, leginkább az érmek érdeklik. Jankovics gyorsan válaszolhatott, mert Mocsy következő levele december 20-án kelt, most tehát gyorsan járt a posta. Szabadkozik, hogy könyveinek, kéziratainak, képeinek nincs még kész lajstroma, de egy részét már megírta és mellékeli. Elmondja, ha egy évvel korábban kerülnek kapcsolatba, sokkal több mindent tudott volna felajánlani, mint most. „Én csak ezen múltó Esztendő Februarius Holnapjának 20dikán Pesten lévén (egy kis kedves Passiom szerint való Litterartium Officinum ígértetvén Ő Ex: a Gróf Széchenyi által számomra Nemzeti Múzeumánál, de a mellett Nagy Költségem mellett is, Ngs. Miller Director úrnak már más Cliensei lévén, meg nem nyerhettem) a Muzeumnak több mint 200 darab valóban ritka nyomtatott Könyveket, 36 Tomus M[anu]sc[ri]ptumokat, egy igen régi Typariumot, rajzos mappákat, képeket, 72 darab Szép Római ezüst pénzeket ajándékoztam.” Tudósítja még a címzettet legújabb szerzeményeiről, és meghívja, nézné meg maga a gyűjteményt. A következő levél hosszabb hallgatásról tanúskodik, Jankovich 1818. április 26-ig nem

³⁰ Nyilvános köszönetet mond a szerkesztő és a kiadó 1820-ban a TGy előmozdításáért többek között Mocsy Elek cs. kir. posta expeditornak Pápán. TGy. 1820/12. 127. p.

³¹ Szinnyei József i. m. IX. kötet. Budapest, 1903. Hornyánszky. (repr. 1980–1981.) 75. hasáb

³² OSZK Jankovich M. Fond 16/475.

³³ Fejér György: *T. Vadassi Jankowics Miklós' Gyűjteményeiről, és Régiségei között találkozó két ismertetlen Emlékekről, eddig meg nem magyarázott írásokról*. TGy. 1817/11. 3–46. p.

válaszolt Mocsy előző levelére, ezért aggodalmasan kérdi, nem bántotta-e meg valamivel. Ismét újabb értékeiről ír, és kéri, ha a csere Jankovich duplikátaiból nem lehetséges, küldje vissza „*Diligence által*” a még nála lévő listáit, katalógusait.³⁴ Itt egy hosszú szünet, majd egy érdekes hangú levél következik. Az 1819. november 12-én kelt írományból az derül ki, hogy Jankovich meglátogatta Mocsy Pápán, de a cserével és egy régi könyvvél kapcsolatban konfliktus volt közöttük, és Jankovich „*felháborodott indulattal*” ment el. Mocsy igyekezett kiengesztelni, és nem is szakadt meg a kapcsolat, hiszen 1820. május 14-én újabb levél ment Jankovichnak egy numizmatikai cseréről. Újabb konfliktus: Jankovich a Mocsytól kapott érmeekért nagyrészt értékteleneket küldött a levélíró szerint. „*Külömben is én azt el nem hitethetem magammal, ... hogy Tttes Úr, mint igen gazdag és jószágokkal bíró Úr, nekem, egyedül csak nyomorult Salariumból élő embernek ezen haszonvehetetlen pénzeket minden pótolék nélkül... nyakamban hagyni kívánná.*” A hatodik és egyben utolsó levél ez év július 1-jén kelt. Jankovich megküldte levélben a rossz minőségű érme helyett az „*igen betses (az az még Collectiomban hibázott) ezüst pénzeket*”.

A két másik, Horvát Istvánnak szóló levél is 1820-ban kelt. Június 4-én kéri Mocsy Horvát új könyvét, *Magyar Országi Gyökeres régi Nemzetségeiről*, mert a pesti vásárban nem tudta megszerezni. A másik kérése, ha „*Pesten vagy Budán valamely hivatalotska jutna*” számára, Horvát szóljon neki. Ez utóbbi a levelek tanúsága szerint nem az első próbálkozása, mert a Jankovichnak írott második levélből kiderül, Széchényi Ferencnél már instanciázott 1817 februárjában a Nemzeti Múzeumnál helyet kérni a maga számára. A következő írás augusztus 13-án kelt. Horváth még nem válaszolt az előző levélre, így Mocsy tudósítja, hogy a könyvét már megszerezte, olvasta, és „*toldást*” küld hozzá „*próbául*”, valamint egy általa készített oklevélmásolatot mellékel.

A másik írogató postatiszt, Nátly már sikeresebb: „*Nátly József, cs. kir. postaügylő Szegeden. Költeményei és cikke a Hebében (1824–1826), a Sokfélében (1833). Munkái: 1. Új szellem, vagy is új magyarok útja Helikonra. Színmű 3 felv. (Szeged, 1824.), 2. Némely vélekedések a magyar nyelv ügyében. U. ott. 1825.*”³⁵ Őt az Új Magyar Irodalmi Lexikon is jegyzi: „*Nátly József (Őcsanád, 1801. ápr. 30. – Újszentiván, 1871. aug. 5.): nyelvész; a Maróthy testvérek sógora. Szegedi piarista diák volt. A szegedi tájszavak első gyűjtője. 1817-től postatisztviselő Szegeden, Budán, Varasdon, Sopronban, Temesvárott. 1848-ban országos postafőigazgató. 1849-ben törökországi emigrációba ment. 1858-ban Újszentivánon lett jegyző. 1868-ban elvesztette szeme világát.*”³⁶ A postával kapcsolatos tevékenységéről Putnoky Imre azt írja, hogy Sopronban és Temesvárott mint ellenőr teljesített szolgálatot, de a Tudományos Gyűjtemény előfizetési listáján és 1825-ben megjelent műve címlapján Szegeden postaügylőként szerepel.³⁷

³⁴ Lehet, hogy Jankovich kérése ellenére sem küldte vissza a katalógust, mert Szinnyei egy 4 lapos negyedréti listát ismer 1818-ból.

³⁵ Szinnyei József i. m. 826. hasábj.

³⁶ ÚMIL 2., főszerk. Péter László, Budapest, 1994. Akadémiai Kiadó. 1465. p. A róla szóló irodalom a teljesség igénye nélkül: Balassa József: *Vígjátékok a nyelvújításról*. Egyetemes Philológiai Közlöny, 1900. 452–458., 526–532.; Szily Kálmán: *A magyar nyelvújítás szótára*. Irodalomtörténeti Közlemények XII. 1902. 247–293.; Putnoky Imre: *Nátly József. Magyar Nyelv*, 1915. 20–22. p.; Péter László: *A szerette város*. Budapest, 1986.; Péter László: *Az újszentiváni Nátlyak*. Dél-Magyarország, 1991. május 11. 7. p.; Vecsernyés János: *A magyarra válás csodálatos példája (Nátly József 1801–1871)*. Csongrád megyei honismereti híradó 1991. 13–20. p.

³⁷ Putnoky Imre i. m. 20. p. Ha jól értelmezem a címeket és rangokat, akkor már Szegeden ellenőr lehetett Nátly.

A Maróthy Mátyással közösen jegyzett *Új szellem*³⁸ egy dialógusokba szedett pamflet, amely a nyelvújítás túlzásait gúnyolja ki. Megjelenése megkésett, addigra már tulajdonképpen lezárultak a nyelvújítás körüli harcok. A következő évben, 1825-ben megjelent az utókor által sokkal többre tartott munkája, a *Némely vélekedések a' magyarnyelv ügyében*³⁹, amelynek különös értékét egy Tisza-melléki tájszótár adja, amelynek tartalma bekerült a Magyar tájszótárba, és Bálint Sándor Szegedi szótára is átvette gyűjtését.

Az *Új szellem* később is okozott némi főfájást Nátlynak, ugyanis munkáját Ponory Thewrewk József 1834-ben újra kiadta egyéb vegyes, apró közleményekkel együtt *Velencei szappanpor az új magyarok számára* címmel.⁴⁰ Ezzel a megjelenéssel kapcsolatos Nátly levele Ponory Thewrewk Józsefnek, amelyet teljes egészében közlök:

*Tekintetes Tudós Úr! Ts. Helmecey Úrnak – 's hihetőképen az egész társaságnak – tudtára esett Ts. Uraságának az Újszellemet kiadni akaró szándéka; – annál fogva kijelenté a' béli kívánságát, hogy az említett Munkátska' ujjabb kinyomtatását, mind tulajdonos, minden módon gátoljam. Én tehát minden tisztelettel kérem melly szerént ezen Könyvetskének kiadásától szívesen elállani hajlandó legyen; minthogy mostani helyheztesemnél fogva azon Uraknak – Kik jobbára a' M. t. társaságnak avatottjai – ellenséges indulatjuk' másodszori feleringereltetése reám nézve Kívánatos nem volna. – Magamat tapasztalt jó akaró indulatjába ajánlván, vagyok mély tisztelettel állandóul, Tekintetes Tudós Úrnak alázatos tisztelő szolgálja Nátly. Budán Böjt elő hava 2^{án} 835.*⁴¹

A levél kültetén Thewrewk saját kezű feljegyzése: *Vettem Pozsonyban, febr. 10^{dikén} 1835. a' Tek. kir. Tábla Janitora [kapuőr] által. Thewrewk.* A levélen Nátly családi címeres pecsétje, amelyet Borovszky Samu Torontál vármegyével foglalkozó munkája részletesen és pontosan leír.⁴²

Egyetérthetünk Putnoky Imrével, aki tanulmánya végén Nátlyról azzal kapcsolatban, hogy nem folytatta „másnemű elfoglaltsága vagy mostoha körülményei” miatt nyelvészeti munkáját azt írja, hogy „ezt csak sajnálni lehet, mert az, a mit művében adott, azt bizonyítja, hogy jó érzéke és szeme volt a népi szók följegyzéséhez s helyes, szabatos értelmezéséhez”.⁴³

³⁸ M[aróthy Mátyás] és N[átly József]: *Új szellem, vagy is újmagyarok útja Helikonra*. Szegeden, 1824. Grün Orbán. 76 p. A szerzősséggel kapcsolatban ld. Balassa József i. m., valamint az OSZK-ban őrzött, alább közölt levele Ponori Thewrewk Józsefhez.

³⁹ *Némely vélekedések a' magyarnyelv [sic!] ügyében*. Írta Nátly József Tsászári Kir. Posta Ügyellő Szegeden, 1825. Grün Orbán. X. 44. p.

⁴⁰ Ponory Thewrewk József: *Velencei szappanpor az új magyarok számára*. 1. Nátly József: *Új szellem vagy is ...* [és 2. Vegyes apró közlemények vers és prózában]. Pozsony, 1834. Belnay. 211. p.

⁴¹ OSZK Levelestár, Nátly Ponory Thewrewk Józsefhez 1835. A levélnek megtalálható itt még egy példánya, más kéz írása, betűhív másolat. Ponori Thewrewk József (1793–1870) költő, publicista, régiség és történetbúvár. Szépirodalmi próbálkozásaival nem aratott sikert, pamfletben támadta Széchenyit, Bajzát és Kisfaludy Károlyt (ÜMIL III. 2082. p.). Helmecey Mihály (1788–1852) nyelvújító, író, műfordító, szerkesztő, nevét elsősorban túlzó szóalkotásai őrizték meg, bár számos újítása a magyar nyelv szerves részévé vált. 1830-tól a MTA első pénztárosa (ld. Kenyeres Ágnes (főszerk.): *Magyar Életrajzi Lexikon*. I. Budapest, 1967. Akadémiai Kiadó. 704. p.)

⁴² *Nátly (Nátly) Sopron vármegyéből Ruszt helységből származik. 1636. febr. 12-én nyertek címeres nemeslevelet II. Ferdinánd királytól, melyet Sopron vármegyében hirdettek ki. (...) [Nátly] II. József főpostaellenőr... Címer: kékben, zöld alapon arany markolatú egyenes kardot tartó kétfarkú oroszlán. Sisakdísz: jobbról veressal és ezüsttel, balról arannyal és kékkel vágott nyílt szárny között kinövő paizsbeli oroszlán. Takarók: kékarany-veresezüst. In: Borovszky Samu: *Magyarország vármegyéi*. Torontál vármegye. Budapest, é. n. 548. p.*

⁴³ Putnoky i. m. 22. p.

Postahivatalok

A korabeli postai kézbesítéssel kapcsolatban dr. Henney Vilmos munkájából az alábbiakat tudjuk meg: „A hírlapok szállításáért a kincstár az előfizetési díj 10–15%-át kapta. A megrendelő postahivatalnak 12–15 kr. sportulán kívül 10 példány után egy ingyenpéldány járt. Az előfizetési pénzeket a postahivatalok díjtalanul küldték meg. Az a postahivatal, mely a lapokat expedíálta, ingyenpéldányok fejében a borítékolást s a címzést ellátni tartozott.” Henney Vilmos itt fel is sorol néhány példát, azaz 1818-ban a Bécsi Magyar Kurírnak 1200 előfizetője volt, a Hazai s Külföldi Tudósításoknak 750, a Tudományos Gyűjteménynek 977,⁴⁴ az Ofner und Pester Zeitungnak pedig 2300.⁴⁵ Ez lehet a magyarázata annak, hogy a listán a következő postahivatalok is szerepelnek, olykor több példányszámmal: Budai cs. kir. Fő Postahivatal⁴⁶; Bécsi cs. kir. udvari Fő Postahivatal; Csicsó Keresztúri Postastatio (Erdély, Szolnok-Doboka vm.); Lugosi cs. kir. Postahivatal (Krassón) (Fényes E. 4. 431.: Oláh és Német-Lugos, „két részre osztott kamarai mezőváros (...) postahivatal és váltás Kiszetó és Bozsúr közt a’ temesvári és szebeni országútban”); Nagy Betskereki cs. kir. Postahivatal (Fényes E., 4. 386.: Torontál vm., „posta és sóház hivatal, 2 casino, színház, 2 patika, sörház (...) F.U. a kir. kamara”); Nagy Kállói cs. kir. Postahivatal (Fényes E., 4. 229.: Szabolcs vm., „postahivataláról és sok dohányáról nevezetes (...) F. U. Kállay nemzetsége”); Szombathelyi cs. k. Postahivatal; Thordai cs. kir. Postahivatal (Fényes nem tud postahivatalról Tordán).

Kovács Gergelyné többször idézett munkájából arról is értesülhetünk, hogy a postahivataloknak juttatott ingyen példányoknak mi lehetett a sorsa. Egy 1784. évi ügy kapcsán, ahol panaszt tesznek az előfizetett Magyar Hírmondó eltűnédezése, késedelmes kézbesítése miatt, kiderül, hogy „olvasásra csak azok a hivatalok adták kézhez a hírlapokat, amelyeknél 10 fő alatt volt az előfizetők száma”, tehát az előfizetett újságokat kézbesítés előtt másoknak is kölcsönadták elolvasni. Ahol azonban 10 db fölött fizettek elő a sajtótermékre, egy példányt ingyen kapott a postahivatal. Ott ezt átadhatták olvasásra az elő nem fizetőknek? Esetleg némi fizetség fejében?

Jolsvai András a Tudományos Gyűjtemény olvasóinak elemzésekor a három jellegzetes olvasói csoportból az egyik rétegnek az önmagukat „igaz magyar embereknek” valló-

⁴⁴ A szerző sajnos nem jelzi, hogy honnan vette az adatokat. Az 1822. évi 12. szám végén közölt előfizetési jegyzék alapján 881 előfizetője volt a lapnak. Ha a jelzett többes példányok közül minden postatiszt az expedíálás vagy előfizetés-gyűjtés miatt kapta volna az ingyen példányt (Lincze Antal, Cs. Kir. Posta Tiszt Budán 6 Ex.+3×10), akkor 881+90=971 lenne az előfizetők száma, ami már közelít a Henney Vilmos által megadotthoz. Ugyanakkor az is szokás volt, hogy az előfizetés-gyűjtő elküldte a rajta keresztül előfizetők névsorát, így azok szerepelhetnek a listán. (Kicsi a valószínűsége, hogy előfizetés-gyűjtői példány lenne ebben az évben például „Gróf Festetics (Tolnai) László, Cs. Kir. Kamarás 5. Exempl[árja]!”) Munkánkban ezért a továbbiakban inkább az év végi listák adatait használjuk. Az előfizetési listákat Mader Béla dolgozta fel: A Tudományos Gyűjtemény története Fejér György (1817–1818) és Thaisz András (1819–1827) szerkesztése idején. *Dissertationes ex Bibliotheca Universitatis de Attila József nominatae*. Szeged, 1976.

⁴⁵ *A Magyar Posta monográfiája*. Szerk. Pap Lajos. I. Életrajzok. II. Dr. Henney Vilmos: *A magyar posta története* c. könyve. Budapest, 1939. Fráter és Társa Könyvnyomdája. 150. p.

⁴⁶ Ha megvizsgáljuk a budai főpostahivatal előfizetését, feltűnik, hogy az intézmény neve mellett 1824 és 1829 között 2–2 példány szerepel, 1830 és 1837 között nem találkozunk vele a listákban, majd 1838-tól a folyóirat megszűntéig ismét az előfizetési listán szerepel egy-egy példánnyal, emellett 4 ottani alkalmazott nevével is találkozunk hosszabb-rövidebb ideig. Ebből arra is következtethetünk, hogy hány példányt expedíáltak ezekből a postahivatalokból az előfizetőknek.

kat tartja: „Számban legnagyobb s legheterogénabb... olvasói réteg, amely a Tudományos Gyűjteményt elsősorban hazafias tetteknek tekinti, benne a magyar nemzetiség fenntartására, megerősítésére irányuló igyekezetet értékeli. Hazafiúi kötelességének tartja az előfizetést, a lap támogatását.”⁴⁷ Ők lehetnek az alanyai az 1820-as évek fellendülő előfizetésének. Amennyiben a postai alkalmazottak csak az expedálásért vagy az előfizettség-gyűjtésért kapták a példányokat, úgy 1821-ben legalább 40 új postai előfizetője volt a lapnak, 1822-ben 100 (ebből 60 Linke Antal szervezésében). Több név csak egyszer található a prenumerációs listákon: Kelecsényi János, Komtsay János, Pap Anna (Markovits Mártonné), Pauker pozsonyi postatiszt, Piringer Mátyás, a szombathelyi, a tordai postahivatal. Három (Komtsay, a szombathelyi postahivatal 1817-ben és a tordai postahivatal 1819-ben) valószínűleg a kezdeti hazafias lelkesedés lelohadása miatt nem szerepel tovább a listán. A posták, postások számának változásai a prenumerációs listán a következő volt:

Év	1817	1818	1819	1820	1821	1822	1823	1824	1825	1826	1827	1828
a) ⁴⁸	3	1	3	2	5	13	7	9	8	8	7	7
b) ⁴⁹	3	1	1	0	3 (4)	5 (10)	0	2 (3)	0	1	(1)	1

1829	1830	1831	1832	1833	1834	1835	1836	1837	1838	1839	1840	1841
5	2	2	3	3	3	6	6	5	6	3	3	3
2	0	1	1	1	3	(1)	0	1 (2)	(1)	0	0	0

„Egyértelműen állíthatjuk tehát, hogy a XIX. század elejének viszonyai között kiemelkedő jelentőségű, nagy népszerűségű és országos hatókörű lap a Tudományos Gyűjtemény – írja Jolsvai András imént idézett munkájában. Nyilvánvaló, hogy ezt a népszerűséget egyfelől annak a szerkesztőségi programnak köszönheti, amely az összes magyar írócsoportot igyekszik megnyerni, s ha lehet, kibékíteni, s amely valamennyi, általa feltételezett olvasói rétegnek a kedvében akar járni. (...) Trattner... modern, mozgékony előfizető- és terjesztőhálózatot hoz létre. Kölcsey egy ízben megvetőleg említi Kazinczynak, hogy »a Tudományos Gyűjtemény pedig azért kél, mert számtalan Unterhandlerek dolgoznak mindenfelé«. Valóban így van, Trattner óriási energiával kiépít egy országos hálózatot... Trattner bebizonyítja, hogy Magyarországon van igény egy ilyen folyóiratra, az olvasókat azonban meg kell keresni, és ki kell szolgálni. Erre azonban az addigi előfizetési és könyvterjesztési eljárások már nem elégségesek.”⁵⁰ A könyvkereskedők, a hazafias szellemű önkéntes előfizetés-gyűjtők mellett az olvasók kiszolgálásának eszközei már a postások voltak.

⁴⁷ Jolsvai András: *Irodalom és közönség. Elmélet és gyakorlat az induló Tudományos Gyűjtemény tükrében*. ItK 1987/88. 400–421. p. A szerző a másik két olvasócsoportnak egyértelműen az írókat, illetve a külföldi tudósokat tartja.

⁴⁸ a) összes előfizető.

⁴⁹ b) új előfizető és zárójelben a példányszám-növekedés.

⁵⁰ Jolsvai András i. m. 418. p.

A postáról a Tudományos Gyűjteményben

A bevezetésben felsoroltuk a prenumerációval kapcsolatban a postai megrendelésre vonatkozó adatokat. Ezenkívül még három esetben találtunk postával kapcsolatos információt, cikket: *Jelességek* (1821. VII. 133.), Edvi Illés Pál (1793–1871) *Az Ideák terjedéséről a' Népek között* (1830. VIII. 67–98.), valamint Jankovich Miklós (1773–1846) J* jel alatt a TGy-ben – ugyan más céllal: a magyar nyelv érdekében – közzétette a *Juramentum Postarumot* (1831. XII. 77–83.).

Az 1821-ből származó rövidke hír érdekessége, hogy párizsi és londoni levélforgalmi adatokat közöl. „*Parisba egy napot a' másakra vetve, minden nap 32 000 Levél érkezik a' Postán, Londonba pedig 133 000. Így tehát amott 700 000 lakost vévén fel minden 22. személyre esik egy Levél, itt pedig 1 150 000 lélek közül minden 9-re.*” A T. J. monogramú szerző⁵¹ nem írja, honnan szerezte az adatokat, ám ez témánk szempontjából talán kevésbé fontos. Sokkal érdekesebb az a kimondatlan összehasonlítás, amit ott lehet érezni a hír mögött: ehhez képest Magyarországon a postaforgalom, a levelezési lehetőség milyen volt. A reformkorban rendkívül lassú és megbízhatatlan a posta, de még egy különlegesen nagy hátránya volt a hivatalos kézbesítésnek: a leveleket felbontották, elolvasták, a besúgó hálózat információkat gyűjtött a magánlevelekből. Nem véletlen, hogy az igen kiterjedt levelezést folytató írók – például Kazinczy, Kölcsey, Szemere – leginkább ismerősökkel, barátokkal vagy más megbízható személyek által küldték el leveleiket. A levéltitok sérthetlenségéről, szentségének megsértéséről a magyar büntetőtörvénykönyv 1878. évi V. törvénycikke gondoskodott csak.⁵²

Edvi Illés Pál⁵³ *Az Ideák terjedéséről a' Népek között* címmel 1829-ben írt cikke mondhatni költői hangú tanulmány „a népek közlekedéséről”, mai szóval az információáramlásról és annak eszközeiről. A bevezetésben tömören az információcsere hasznát foglalja össze: „*Volt ugyan eleitől fogva közlekedés a' föld' népei között a' hajdani világban is, és nem méltányul állítjuk, hogy az csak újabb időnk' szüleménye volna, 's nem létezne más utmód népeket nagy távolság mellett is érintkezésbe hozni, mint ujság levelek, posták, telegráfok, csatornák, gőzhajók által. De az a' máihoz képest csak kezdet volt, és vékony árnyéka az utóbbinak. Azért nem is hathatott sikeresen az elmékre; nemzeteket sem jóra nem ösztönözhetett, sem gonosztól nem óvhatott. Ha népek között a' közlekedés hamarabb lábra kaphatott [volna], soha az alatt valóknak és az emberi nemnek szent jogai olly éktelenül el nem tapodtattak volna, mint azokat eltapodva máig is sok helyt szemléljük.*” Az információhordozók között az első helyre teszi az emberi nyelvet, mint „*minden emberi közlekedés általános műszerét*” és a gondolatok hordozóit, az élőszót, az írást és a nyomtatást. Majd felsorolja azokat a módokat, amelyek útján a gondolatok terjedhetnek.

⁵¹ Lehetséges, hogy a T. J. monogram a kiadót, Trattner János Tamást takarja.

⁵² A levéltitokról ld. még Csikvári Jákó: *A levéltitok és a Levélinquisitio*. Uő. *A közlekedési eszközök, a vasutak, posták, távírdák és a gőzhajózás története*. I-II. Budapest, 1882–1883. Franklin Nyomda. (repr. Bp. ÁKV, 1986.) I. köt. 232–236. p.

⁵³ Edvi Illés Pál ág. ev. lelkész, a MTA levelező tagja 1793. június 29-én született Réti (Győr m.). Tanulmányait Sopronban, majd házitanítósok után a jénai egyetemen végezte. Külföldi utazásai után 1817-ben avatták kaplanná, Réti, Nagygeresden, Vanyolán és Nemesdömölkön szolgált. Költeményei, cikkei jelentek meg a korszak minden jelentős folyóiratában, könyvei legnagyobb része egyházi témájú munka. 1871. június 22-én halt meg Pesten. (Ld. Szinnyi II. 1208–1214. hasáb.)

A kereskedést, az egyes utazók tapasztalatait, a hadviselést, a keresztes háborúkat, zarándoklatokat, a vándorló szabadkőműveseket és trubadúrokat is az egymás megismerését élő szóval szolgáló, a kölcsönös érintkezés régebbi eszközeként sorolja fel. Majd áttér az írott információk terjesztésére, a posta történetére az ókori görögöktől kiindulva. „*Német országban és Hazánkban is a' regularis Posta intézet első Maximilián Császárral kezdődik, és rendes lábra kapását a' Thurn und Taxis familiának köszöni 1516.*” Ezek után ír a korabeli, modern eszközökről, amelyek jóval megkönnyítették az ideák terjesztését, az ismeretek vezetését. Ilyen az úthálózat, hajózási lehetőségek javulása és bővülése, a tudományos expedíció megszorodása, a gyarmatosítás, a francia és német nyelv elterjedése a világban. „*Itt pedig mindjárt említést érdemelnek a' sok jeles készült utak, metszett csatornák, menő műszerek, postaintézetek, mellyek a' közlekedést e' mi időnkben végtelenül megkönnyítik és gyorsítják.*” Ír még az oktatás, a peregrináció és a híres egyetemek hasznáról is, amely világméretű információcserévé vált. „*De az ismeretek terjesztésének való csudáit még is inkább az írás és könyvnyomtatás szülte a' mi időnkben..., maradékink annnyival lesznek fölül a' miénken, mennyivel a' mienk látszik föllül lenni most a' régiekén.*” És itt ismét a posta fontosságát hangsúlyozza: „*Írott leveleink szélyvel küldözésére fön állnak világszerte mindenféle szárazon a' pósták, vizen a' gőzhajók. Azon kívül hasznoltatnak a' courierok, staféták, gyors-futók és galamb-pósták.*” Ezután különféle példákat hoz a kézbesítés gyorsaságára, pontosságára, majd megjegyzi: „*Ugyan ilyen sebességgel és eszközök által terjednek szélyvel, a' töméntelen számú 's nemű újságlevelek, pamfletok, vakarékok (brosúrák), értesítések, tudósítások, kalendáriumok, almanakok, tudományos folyó írások.*” Majd a folyóirat és könyvkiadás hasznáról értekezvén azzal zárja eszmefuttatását a szerző, hogy „*érdemes olvasóimtól azon kéressel, könyörgéssel, kényszerítéssel vevén bucsut, hogy imádkozzanak, imádkozván imádkozzanak, és még is imádkozzanak az egekhez: »engedjék terjedni hazánkban a' józan esméreteket és ideákat, minden időben szabadossan, hogy általok nemzetünk mindinkább humanizáltassék«.*”

Jankovich Miklós jelentős vagyont áldozott a szépművészeti, régészeti, történeti kincsek, könyvek, kéziratok megvásárlására, és gondot fordított arra is, hogy az értékek nyilvánosságra kerüljenek. A talán minden idők legnagyobb magyar műgyűjtőjeként aposztrofált⁵⁴ Jankovich első gyűjteményét, melyet az 1790-es években kezdett gyűjteni, az 1830-as években teljes egészében a Magyar Nemzeti Múzeumnak adományozta. A Tudományos Gyűjteménynek dolgozó társaként részt vett a szerkesztésben és az írásában is. 82 azonosítható közleménye, cikke jelent meg a folyóiratban.⁵⁵ A nyelvújítás, majd a reformkori magyar nyelvért folytatott harc egyik módja volt az, amelyet Jankovich Miklós választott, az értékek felkutatása, közzététele és ezzel a történelmi jogfolytonosság bizonyítása. Közleményei között az egyik, az 1831-ben írt *Rudolf Császár idejében a' Királyi Posta, és Kamara Altszetei még Magyar Esküvéssel hiteltettek, és béiktattak* című. A szerző célja a közléssel az volt, hogy az 1580 és 1610 között készült *Diversa Juramentorum Formularia* könyvben talált, Rudolf császár idejéből származó, a hivatalnokok hivatalba lépésekor tett eskük, esküszövegek közlésével a magyar nyelvnek a bi-

⁵⁴ M[jikó] Á[rpád]: Bevezetés. In: Jankovich Miklós (1772–1846) gyűjteményei. Kiállítás a Magyar Nemzeti Galériában 2002. november 28. – 2003. február 16. (Szerk. Mikó Árpád) Budapest, 2002. MNG. 10. p.

⁵⁵ A Tudományos Gyűjtemény (1817–1841) repertórium. Összeáll. Csécs Teréz. Győr, 1998. 148. p.

rodalmon belüli korábbi hivatalos voltát bizonyítsa: „*Magyar Nyelvünk a' Birodalmi Kormányának valóságos eszköze volt*”.⁵⁶ (A másik közölt eskü a Juramentum Janitoris, a kamarai tisztek, ajtónállók beiktató esküje.) A postai tisztviselő a Szentháromságra tett esküt, hogy a királyi kamarától kapott hivatalban szorgalmas lesz, a kamarai levelekkel híven és gyorsan jár, a titkokat megtartja, és tisztségének megfelelően jámborul, hűségesen viseli magát. Alább olvasható az eskü betűhív átírása Jankovich Miklóstól:

*Juramentum Postarum. Én N. Eskwzeöm Attianak, Fiunak és zenth Lélek Istennek tellies zent Haromsagnak, es egy bizon örök Istennek, Boldogh Asonnak, es Istennek minden Zentek, hogy en az Postasagnak tiztiben, mellet ennekem Kyraly Vurnk eö Feölseghé Magyar Camoraia Kegyelmissen adott, heü es szorgalmatos lézek, az eö Feölsighe Camora leueleuel, hiuen es gyorsan iarok, es a houa parancholiak, oda megyek. Az Camora titkait, kik ertesemre leznek, az en tiztem zerinth, iamborul es hiuen viselem magamoth. Erre Isten engem ugy segichen, telles z. Haromsagh egy bizon Ist.*⁵⁷

Mint a fentiekből kitűnik, a postások, a posták, a mind fejlettebb postahálózat is szükséges volt ahhoz, hogy sikerre lehessen vinni és huszonöt éven keresztül fenntartani, terjeszteni a korszak egyik legkitűnőbb, vegyes tartalmú, enciklopédikus folyóiratát. Noha gyakran találkozunk a hetilapokban (főként a Hazai és Külföldi Tudósításokban az 1820-as évek végéig) kéréssel, felszólítással, hogy az igen tisztelt előfizető urak küldjék be előfizetésüket, és az ugyancsak tisztelt postások küldjék tovább a kiadóhoz, alapjában véve eredményes, hosszú együttműködésről beszélhetünk.

⁵⁶ „A reformkor nemzeti törekvései a postások körében a magyar nyelv hivatalossá tételében, a német helyett magyar nyelvű kezelési okmányok, nyomtatványok (feladóvevények, térítvevények) használatában mutatkozott meg. Végül is a kormányzat engedni kényszerült; 1847-ben rendelkezés történt magyar nyelvű keletbélyegzők használatára. Belső kezelésben is a magyar nyelv volt ez időtől használatos.” Kamody Miklós: *Észak-Magyarország hírközlésének története*, 1985. 53. p. Idézi még Zákó János 1846-os esküjének szövegét, 54. p.

⁵⁷ TGy 1831/12. 82. p. Jankovich Miklós átírásában; közölte még a *Hirnök*, Pozsony, 1843. július 27. és Csikvári Jákó i. m. 1883. (repr. 1986) II. kötet. 95. p.

Ócsvár Rezső levélposta-művészete

A postai levelezőlapok történetének említésre méltó fejezetét alkotják az egyedi, kézzel festett vagy rajzolt művészi értékű rajzok, üzenetek.¹ Ezek közül mutatott be országos körúton mintegy háromszáz levelezőlapot a Postamúzeum, amelyeket Ócsvár Rezső (1877–1968) festőművész és rajztanár készített feleségének, Nyulászi Ilonának megismerkedésüktől kezdve – a családalapítás, majd az I. világháború négy esztendeje alatt – 1905 és 1918 között.² A közvetlen élmények hatásaként fogant akvarellek, rajzok gondolatai ma is lenyűgöző üzenetek, az optimista életszemléletet és tudást tükrözik, egy letűnt világ humánus szemléletét, és tanítása nem csak gyermekeinek szólt, hanem ma is megérint mindannyiunkat. Mindez egy iniciáléval díszített albumban maradt fenn. A nevezetes album az Ócsvár–Vízy család féltett kincseként rokonok és ismerősök számára nyílt meg, amikor újabb házasságok kötöttek – útravalóként...³

A levelezőlap-gyűjtemény nyilvánosságát Kovács Gergelyné, Irénkének köszönheti, aki felfedezte az egyedülálló lehetőséget abban, hogy a levelezőlapokból összeállított *Szerelem, család, háború* című gyűjteményes kiállítást 2002-ben az ország hét településén bemutatthattuk.

2002 januárjában Budapesten Kovács Gergelyné forgatókönyve nyomán, Kozmáné Grünwald Éva restaurátor rendezésében az Andrássy úti épületben mutatkozott be. A kiállítást Katona Kálmán egykori miniszter, a Múzeumi Egyetértés Egylet elnöke nyitotta meg.⁴

A kiállítás országjárása a következő volt:

- 2002. március 19-én a Somogy megyei Tamásiban, a felújított postaépületben szerepelt a háromszáz levelezőlap.⁵
- 2002. április 20-án Kecel várossá avatásának évfordulóján, ünnepi közgyűléssel egybekötött rendezvénysorozat részeként láthatták az érdeklődők a kiállítást.⁶
- 2002. június 27-én a Pécs 1. sz. postahivatalban nyílt meg a bemutató, ahol Póla József, a Polgármesteri Hivatal főosztályvezetője és Kovács Gergelyné, a Postamúzeum igazgatója méltatta a levelezőlap-művészet dokumentumait.⁷
- 2002. július hónapban Szigetvár látta vendégül a tárlatot.⁸

¹ Petercsák Tivadar: *A képes levelezőlap története*. Miskolc, 1994. 132. p.

² Kisfaludi Júlia: *Historia domus – Postamúzeum, 1999–2001*. In *Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány 2001. évi évkönyve*. Budapest, 2002. 182. p.

³ Vízy László: *A Czinka Panna festője Ócsvár Rezső (1877–1968) rajztanár és festőművész életműve*. Budapest, 2000.

⁴ Kisfaludi Júlia: *Historia domus – Postamúzeum, 1999–2001*. In *Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány 2001. évi évkönyve*. Budapest, 2002. 182. p.

⁵ Ócsvár Rezső emlékkiállításainak könyve. 2002. március 19. bejegyzés.

⁶ Kecel város ünnepi meghívója. 2002. április 20.

⁷ Pécsi Postaigazgatóság meghívója. 2002. június 27.

⁸ Szóbeli közlés szerint.

1906-ban készült, különböző technikájú levelezőlapok

- 2002. augusztus 2-án a Szekszárd 1. sz. postahivatal épületében Sebestyénné Miklós Júlia, a Polgármesteri Hivatal művelődésügyi irodavezetője és dr. Horváth Sándor, a pécsi postaigazgatóság hálózatzemeltetési igazgatóhelyettese mutatta be a rajzokat.⁹
- 2002. november 30-án Villány város polgármestere, Takáts Gyula és Vízy László, a művész unokája nyitotta meg a kiállítást. A városban élő Schuth család – Bebi néni – részéről külön meglepetés volt, hogy a kassai Szent Mihály kápolnát ábrázoló levelezőlap eredeti akvarelljét is láthattuk. A képen ott díszlik a 48-as híres 9. honvédszázaló-alj emlékműve is. Nyulászi Bélának, Ócsvár Rezső sógorának kassai kiadásában 1909-ben készült a színes levelezőlap.¹⁰

Ócsvár Rezső festőművész levelezőlapjaival kapcsolatban megemlíthjük, hogy fia, Ócsvár Géza (1908–1987) festőművész és rajztanár levelezőlapjaiból is mintegy félszázat sikerült megtalálnunk. Ezek az alkotások követik az apa által kijelölt utat, magas színvonalú művészeti minőségű rajzok humorral és önjelöléssel fűszerezve. Betekintést adnak a 20. század közepének kissé bohém világába, Eger történetébe és Eger várának az 1930-as évekből feltárásába is, felidézve az 1552. évi hősök emlékét.

A kiállítások során újabb és újabb levelezőlapok kerültek elő. Elsőként Voloncs Gábor budapesti gyűjtőt említem, aki 4 olyan levelezőlapot őriz, amelyek még 1905 előtt keletkeztek. Hasonlóképpen mintegy száz különböző levelezőlapot őriz az Ócsvár–Nyulászi–Auerswald család házi irattára, levelezési gyűjteménye. Ezek a lapok Ócsvár Rezső életének későbbi szakaszán készültek, zömmel az 1920–1930-as években. A legkésőbbiek pedig a művész életének alkonyán, tehát az 1950-es ékből valók.¹¹

2002 áprilisában, Ócsvár Rezső születésének 125. évfordulóján gyűjteményes kiállítást rendeztünk Pesterzsébeten a Gaál Imre Galériában. Itt, ahol 1923 és 1937 között tanított, emlékeztetőül két helyi értékű levelezőlap is szerepelt. Az egyik az egykori Kosuth Lajos Reálgymnázium épületét ábrázolja, amelynek tusrajztervét is bemutattuk, a másik a gimnázium 1930-ban festett Szent Imre oltárképének levelezőlap-nyomata. Sajnos a képnek nyoma veszett, és a neves gimnázium is már másik épületben található.

A levelezőlap-gyűjtemény tanulmány írására is ösztönzést adott. Több korabeli levelezés dokumentumait felhasználva országos pályázati munkát készített Rónaky Edit *Kezedet csókolja: Editke* címmel. A tanulmány a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma anyanyelvi pályázatának válogatott gyűjteményében jelent meg 2003-ban.¹²

Úgy gondolom, hogy az I. világháborús levelezések és képes levelezőlapok értékeire Ócsvár Rezső gyűjteménye is felhívta a múzeum figyelmét, és hozzájárult ahhoz, hogy megszülessen a *Tábori postán érkezett küldemények* című kiállítás terve. Ez adott indítékot a Postamúzeumnak arra, hogy a témát 2004-ben szélesebb körben is feldolgozza.

⁹ Pécsi Postaigazgatóság meghívója. 2002. augusztus 2.

¹⁰ Villány város meghívója. 2002. november 30. Mohácsi körzeti televízió felvétele.

¹¹ Vízy László: *Levelezőlapok művészete – Mail Art – Ócsvár Rezső (1877–1968) rajztanár és festőművész munkásságában. Rólunk van szó.* Villány, 2002. 14. p.

¹² Rónaky Edit: *Kezedet csókolja: Editke*. In *Válogatás a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma anyanyelvi pályázataiból*. Budapest, 2003. 206–242. p.

Postatörténeti kronológia 1964–1990-ig

Összeállította:

Kisfaludi Júlia

Január 1. Új postai díjtételek lépnek érvénybe.

Január 1. Megszüntetik a távbeszélő közületi díjátalányt az állami vállalatoknál.

Január 1. Életbe lép az új postai egyenruha-szabályzat.

Január 1. Új légiposta-díjszabás lép életbe.

Január 1. A Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium IV. Postafőosztálya szervezetében *Nemzetközi osztályt* hoznak létre.

Január 8. Forgalomba kerül *Az úrkutatás eredményei* elnevezésű bélyegsorozat.

Január 20. Forgalomba kerül az *Innsbruck 1964* elnevezésű bélyegblokk.

Február 1. Új, egységes közvetítőjegyzéket rendszeresítenek, s ezzel összefüggésben új, könnyített eljárást vezetnek be a MÁVAUT-közvetítőjáratoknál és a vasúti közvetítőmeneteknél.

Február 1. Hatályba lép az új nemzetközi távbeszélő-díjszabás.

Február 1. A megnőtt pénztárszolgálat megkönnyítésére néhány hivatalban a főpénztári szolgálatra szalagos összeadó-gépeket vesznek használatba.

Február 1. A múzeumok postai értékciikk-árusításra kaphatnak engedélyt.

Február 1. Hatályba lép az *Előfizetői távgépíró szabályzat* és a módosított távgépíró-díjszabás.

Február 28. Forgalomba kerül a halasi csipkéket ábrázoló bélyegsorozat.

Február 29. *Bejelentőlap a hadköteles külföldre távozásáról, illetve külföldről történt visszatéréséről* elnevezésű postai értékcikket árusítanak a megyei és járási székhelyen működő 1. sz. postahivatalok, valamint a rendeletben felsorolt budapesti postahivatalok.

Március 1. Hatályba lép a posta *Szakkönyvtári utasítása*.

Március 28. Megindul a telexforgalom Bahreinnel.

Március 30. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1964* elnevezésű bélyegsorozat első értéke: Magyar Vívószövetség.

Március 31. Forgalomba kerül az 1963. évi általános forgalmi bélyegsorozat következő nyolc értéke.

Március 31. Megszüntetik a Központi Hírközlési Hivatalt. Jogutóda a *Posta Rádió- és Televízióműszaki Igazgatóság*.

Április 6. Megindul a telexforgalom Haitivel.

Április 11. Elrendelik a vidéki postaigazgatóságok székhelyein működő szakszervezeti körzeti könyvtáraknak a Szakszervezetek Megyei Tanácsához való csatolását, amit Pécsen, Sopronban, Miskolcon és Budapesten május elsejéig, Debrecenben és Szegeden június elsejéig kell végrehajtani.

Április 16. A Bolgár Népköztársasággal, a Csehszlovák Szocialista Köztársasággal, a Német Demokratikus Köztársasággal és a Szovjetunióval való forgalomban a postai kiscsomagok vámkezelés és devizahatósági engedély nélkül küldhetők.

Április 18. Az 500-nál több távbeszélő-előfizetővel rendelkező vidéki hálózatokban bevezetik a távbeszélőszámok gépi címzését.

- Április 18.** Megindul a telexforgalom Gabon, Malgache és Niger Köztársasággal.
- Április 25.** Megindul a telexforgalom Costa Ricával.
- Április 27.** Eleanor Rooseveltt asszonyt ábrázoló bélyeg és kisív kerül forgalomba.
- Május 3.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1964* elnevezésű bélyegsorozat következő két értéke: Madách Imre, Galileo Galilei.
- Május 8.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1964* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Dózsa György.
- Május 9.** Megindul a telexforgalom Grönlanddal.
- Május 10.** Új, DT 29 és DT 30 jelzésű dísztáviratlapok kerülnek forgalomba.
- Május 15.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1964* elnevezésű bélyegsorozat következő három értéke: Aggteleki cseppkőbarlang, Budapesti Nemzetközi Vásár, Magyar–svéd atlétikai viadal.
- Május 31.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1964* elnevezésű bélyegsorozat következő három értéke: Michelangelo Buonarroti, William Shakespeare, Ybl Miklós.
- Május 31.** Közzéteszik a mozgóposták, autó-mozgóposták, jegyzékelőmenetek, közve-títőmenetek és jegyzékelőjáratok jegyzékét.
- Június 1.** Megindul az értéklevél-forgalom a Német Szövetségi Köztársasággal.
- Június 12.** Forgalomba kerül az 1964. évi nyári olimpiai játékok alkalmából kiadott bé-lyegsorozat.
- Június 15.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1964* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Teke Európa-bajnokság.
- Június 15.** Megindul a telexforgalom Bolíviával és Jamaicával.
- Június 27.** Megszüntetik a belföldi távolsági forgalomban kezdeményezhető Ppk jelű, a hívott által fizetendő beszélgetést.
- Július 1.** A Morse-féle távíróhálózat 1962-ben történt teljes felszámolása után megkezdőd-ik a belföldi postai távgépíró-hálózat automatizálása. Július 1-jén kísérleti jelleggel üzembe helyezik a budapesti ttx-főközpontot.
- Július 1.** Hatályba lép az 1964. évi II. törvény a postáról és a távközlésről, valamint az annak végrehajtásáról szóló kormányrendelet.
- Július 11.** Új rendelet szabályozza a kinevezési (megbízási) jogkört.
- Július 17.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1964* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Erdészeti Egyesület vándorgyűlés.
- Július 20.** Megkezdik a nyugellátási postautalványok lyukkártya-rendszerű kibocsátását.
- Július 23.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1964* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Teniszstadion.
- Július 24.** Forgalomba kerül a barackokat és barackvirágokat ábrázoló bélyegsorozat.
- Július 25.** Megindul a telexforgalom Guammal.
- Augusztus 1.** Megindul a légi értéklevél-forgalom a Német Szövetségi Köztársasággal.
- Augusztus 15.** A postai borítékok és levelezőlapok megváltozott bélyegrajzzal (falra sze-relt levélszekrénybe levelet dobó kéz) kerülnek forgalomba.
- Augusztus 15.** Megindul a telexforgalom Uruguayjal.

- Augusztus 19.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1964* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Alba Regia napok.
- Augusztus 22.** Megszüntetik a DT jelzésű dísztvíratlapok mérlegszerű nyilvántartását.
- Augusztus 22.** Megindul a távbeszélő-forgalom Gibraltárral.
- Szeptember 1.** A díjhitelezéssel feladott tvíratok kezelését, elszámolását egyszerűsítik: megszüntetik a tvírási díjak tvíratnaplóban való nyilvántartását.
- Szeptember 1.** A magyar–dán tvíróviszonylatban megszűnnek a különszolgáltatások.
- Szeptember 2.** Forgalomba kerül a XXXVII. bélyegnap alkalmából kibocsátott bélyegsorozat és blokk.
- Szeptember 2.** Hatályba lépnek a Finn Köztársasággal a postai szolgálat tárgyában megkötött megállapodás rendelkezései.
- Szeptember 6.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1964* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Női kosárlabda Európa-bajnokság.
- Szeptember 6.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1964* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Timföldbányászat.
- Szeptember 22.** Forgalomba kerül az 1964. évi tokiói nyári olimpia alkalmából kibocsátott bélyegblokk.
- Szeptember 27.** Forgalomba kerül a *Közlekedjünk szabályosan* elnevezésű bélyegsorozat.
- Október 25–31.** Valamennyi postahivatal egyes postai küldemények országos forgalomszámlálását végzi.
- Október 26.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1964* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Szabó Ervin.
- Október 31.** Megszüntetik a biztosítási kötvények postai árusítását.
- November 6.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1964* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Marx Károly, valamint a *Tudományos úrkutatás* elnevezésű bélyegblokk.
- November 16.** Bélyegárusító-automaták részére 20 filléres tekercsbélyegek kerülnek forgalomba.
- November 18.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1964* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Fáy András.
- November 20.** Az újjáépített Erzsébet-híd megnyitása napján forgalomba kerül a budapesti hidakat ábrázoló bélyegsorozat és az Erzsébet-hidat ábrázoló bélyegblokk.
- December 5.** Érvénybe lép az új L. 1. Szabályzat, *A postaforgalmi szolgálat balesetelhárító és egészségvédő utasítása.*
- December 5.** Megindul a telexforgalom a Csád Köztársasággal.
- December 12.** A közúti szervek útakadállyal kapcsolatos távolsági beszélgetéseit a segélykérő beszélgetések sorrendjében kell kapcsolni, de a közönséges beszélgetés díját kell felszámítani.
- December 12.** A távbeszélő-számadás összeállításának meggyorsítása érdekében a távbeszélőjegyek kötegelésére nyomdai úton mézgázott, beszélgetéstípusok szerint különböző színű kötegelőszalagokat rendszeresítenek.

December 30. Forgalomba kerül a *Magyar vadász* bélyegsorozat.

Megnyílt postahivatalok: Csepel 4., Gyöngyös 2., Lovászi, Makó-Rákos, Nyíregyháza 4., Százhalombatta 3.

Postahivatallá átalakított fiókpósták: Adorjánháza, Ballószög, Dabrony, Érd 2., Fülöpháza, Gerla, Káptalanfőti, Kondorfa, Kunpeszér, Makó-Újváros (Makó 2.), Mezőmgyer, Molnászecsdő, Nagycserkesz, Nyírszőlős, Nyírvasvári, Olaszfalu, Órimagyarósd, Rábapaty, Sarród, Tatársánc, Tiszanagyfalu, Tiszatenyő, Vanyola, Veszvény.

Megnyílt fiókpósták: Edelény, Kétértköz, Narda, Nyim, Nyíregyháza TBC-kórház, Pécsudvard, Újudvar, Úrhida, Zalaegerszeg.

Fiókpóstává átalakított postahivatalok: Ajka 2., Újszalonta.

Megszűnt postahivatalok: Kopáncs, Kútfej, Tizzaszederkény 3.

Megszűnt fiókpósták: Csőszpuszta, Érhát, Finke, Kecskemét Vacshegy, Kistelek Újkert, Zalabesnyő.

Kinevezések: Dr. Benkő József postaigazgatót a Postafőosztály Nemzetközi osztályának vezetésével bízzák meg (január 1.).

Horváth Ferenc postaigazgatót a Budapesti Távbeszélő Igazgatóság vezetésével bízzák meg (május 1.).

Dr. Gelencsér József postatanácsost a Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium IV. Postafőosztályának titkársága vezetésével, Kádár Gyula postaműszaki felügyelőt a Budapesti Távbeszélő Igazgatóság Teréz Távbeszélő Üzemének vezetésével bízzák meg (június 1.).

Komjáthy Gyuláné postatanácsost a Budapesti Távbeszélő Igazgatóság József Távbeszélő Üzemének, Arnold György postaműszaki főfelügyelőt a Lágymányos Távbeszélő Üzemének vezetésével bízzák meg (szeptember 1.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa Benkő Tibor postaműszaki felügyelőnek és Deák István vezető-főellenőrnek a Szocialista Munkáért Érdemérmeket adományozza (január 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa a felszabadulás évfordulója alkalmából kormánykitüntetést adományoz: Nemes Sándor postafőtanácsosnak a Munka Érdemrend arany fokozatát; Cseke Zoltán műszaki felügyelőnek, Fábíán Ferenc ellenőrnek, Haraszi József vezető-főfelügyelőnek, Szalay Sándor főfelügyelőnek, Szemkő Ferenc műszaki vezető-főellenőrnek, Tóth József segédkezelőnek az ezüst fokozatát; Bodor János, Kovács Ferenc, Mészáros Antal, Sövényes Tivadar főfelügyelőnek, Bogáncs Lajos műszaki felügyelőnek, Breitner István műszaki vezető-főellenőrnek, Décsy Gyula műszaki vezető-főfelügyelőnek, Flórián István műszaki igazgatónak, Makrisz Vangel műszaki segédellenőrnek, Monostori Ferenc felügyelőnek, Orova József műszaki tanácsosnak, Pásztor József főellenőrnek, Székelyhidi Kálmán műszaki főtanácsosnak, özv. Tóth Józsefné vezető-főellenőrnek a bronz fokozatát (április 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából Császár Károly postaműszaki igazgatónak a Munka Érdemrend arany fokozata kormánykitüntetést adományozza (május 23.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából *Bak László* vezető-főkezelőnek, *Götz János* és *Tibel Ferenc* vezető-főfelügyelőnek a Munka Érdemrend ezüst fokozata kormánykitüntetést adományozza (október 31.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Rózsás Ferenc* posta-főfelügyelőnek a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *dr. Jankovich Lajos* postaigazgatónak a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (november 7.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Darabos Sándor* postaigazgatónak a Munka Érdemrend ezüst fokozata kormánykitüntetést adományozza (december 19.).

Szakirodalom: *Nemzetközi távbeszélő-díjszabás* (február).

Postai szakkönyvtári utasítás (március).

Megyei távbeszélőnévsorok (április).

Országos vidéki távbeszélőnévsor (június).

Postai nyomtatványok jegyzéke (december).

Névsor a postahivatalokról és a lakott helyekről (december).

1965

Január 1. Hatályba lép a postautalvány-számadások és a postautalványok kezelését szabályozó rendelet.

Január 1. Egyszerűsítik az elektronikus összeadógéppel rendelkező hivatalok által kifizetett postautalványok elszámolási rendjét, és módosítják a pénztárszolgálat egyes rendelkezéseit.

Január 1. Hatályba lép a postai munkakörök ellátásához szükséges képzettség előírását szabályozó rendelet (*Képzettségi táblázat*).

Január 1. Módosított távbeszélő-díjszabás lép életbe.

Január 1. Valamennyi vidéki távbeszélő-hálózatban a távolsági beszélgetések részletezéseit egyszerűsített formában kezdik el vezetni.

Január 1. A nem gépjárművezetői munkakörben foglalkoztatott dolgozók részére bevezetik a gépjárművezetői pótlékot.

Január 1. A debreceni és a miskolci igazgatóság területén *Postai Gépjármű Szállítási Üzemet* létesítenek.

Január 26. Megindul a távbeszélő-forgalom Libériával.

Február 20. Forgalomba kerül *A tokiói olimpia érméi* elnevezésű bélyegsorozat.

Február 13. Megindul a telexforgalom Ádennel.

Március 1. Egyszerűsítik a pénzforgalmi szolgáltatást, valamint megszüntetik a takarékalványok postai beváltását.

Március 20. Megindul a távbeszélő-forgalom a Fidzsi-szigetekkel.

Március 23. Forgalomba kerül a *Nyugodt nap éve* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.

Április 1. Átszervezik a Közlekedési és Postaügyi Minisztérium Postafőosztályát, a Postavezérgazgatóságot.

Április 1. *Posta Üzemszervezési Iroda* elnevezésű központi szervet hoznak létre.

Április 1. Módosítják a pénztárszolgálat egyes rendelkezéseit.

Április 1. Hatályba lép a postahivatalok hírlapmunkaköreiben foglalkoztatott dolgozók feladathoz kötött hírlapjuttaték-rendszere.

Április 1. Megszűnik a távbeszélő közületi átalánydíj-rendszer.

Április 4. Forgalomba kerül a *Felszabadulásunk 20. évfordulójának emlékére 1965* elnevezésű bélyegsorozat.

Április 15. Megindul a távbeszélő-forgalom Nauruval, Új-Guineával és Pápuával.

Április 17. Forgalomba kerül a *Voszhod 2* elnevezésű bélyegsorozat.

Május 4. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1965* elnevezésű bélyegsorozat első értéke: Leonardo da Vinci.

Május 8. Megindul a telexforgalom Spanyolországgal és a Kanári-szigetekkel.

Május 10. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1965* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: V. Tyereskova és A. Nyikolajev látogatása.

Május 17. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1965* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: 100 éves a Nemzetközi Távközlési Egyesület.

Május 22. A jövőben a nyilvános távbeszélő-állomásokból kiürített érmék megszámlálását nem a helyszínen, hanem a hivatalban kell elvégezni.

Május 30. Közzéteszik a mozgóposták, autó-mozgóposták és jegyzékelőjáratok jegyzékét.

Június 4. A Bécsben megrendezésre kerülő nemzetközi bélyegkiállítás emlékére kisív kerül forgalomba.

Június 5. Balatonalmádi, Balatonboglár, Balatonfenyves, Balatonföldvár, Balatonfüred, Balatonlelle, Balatonszemes, Dunaföldvár, Fonyód Fürdőtelep, Hévíz, Keszthely, Révfülp, Tapolca és Zamárdi postahivatalokat bekapcsolják az automata rendszerű távgépíró-hálózatba.

Június 5. Közzéteszik a MÁVAUT-gépkocsijáratokba kapcsolt postaszervek jegyzékét.

Június 15. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1965* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Szocialista országok postaügyi minisztereinek találkozója; valamint *A tenisz története* elnevezésű bélyegsorozat.

Június 15. Megindul a telexforgalom Felső Volta Köztársasággal és Togóval.

Június 25. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1965* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Nemzetközi együttműködés éve.

Július 1. Módosítják a posta igazgatóságainak, valamint központi szerveinek szervezeti felépítését, tagozódását.

Július 26. Forgalomba kerül a *Cirkusz 1965* elnevezésű bélyegsorozat.

Augusztus 1. Módosítják a géppel naplózó hivatalok által felvett, illetőleg azok által kifizetett utalványtáviratok kezelését és elszámolási rendjét.

Augusztus 1. A hírlapmozgóposták ellátását a Posta Központi Hírlapiroda feladatköréből a Budapesti Postaigazgatóság feladatkörébe utalják, melyet a Budapest 78. Mozgóposta-főnökség útján lát el.

Augusztus 1. Megindul a távbeszélő-forgalom a Baleár- és a Kanári-szigetekkel, a Cook-szigetekkel, a Salamon-szigetekkel, a Szamoa-szigetekkel, a Tonga-szigetekkel és az Új-Hebridákkal, valamint az észak-afrikai Ceuta és Melilla spanyol városokkal.

Augusztus 14. Forgalomba kerül az 1965. évi árvízkárosultak támogatását szolgáló feláras bélyeg és blokk.

Augusztus 14. Megindul a telexforgalom Libériával.

Augusztus 20. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1965* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Semmelweis Ignác, valamint az *Universiade 1965, Budapest* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.

Szeptember 1. Egyszerűsítik a hírlap-előfizetések (a különkezelt lapok egyéni előfizetői) nyilvántartási rendjét.

Október 1. Hatályba lép az új légiposta-díjszabás.

Október 1. Megindul a távbeszélő-forgalom Makaóval és a telexforgalom Dohával.

Október 8. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1965* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Szakszervezeti világtkongresszus.

Október 11. Forgalomba kerül a *Botanikus kertek virágai* elnevezésű bélyegsorozat.

Október 18. Kísérleti jelleggel üzembe helyezik a pécsi, a miskolci és a debreceni tgg-főközpontokat.

Október 23. A Magyar Nemzeti Bank hozzájárul, hogy a Magyarország tájait ismertető, idegenfogalmi célokat szolgáló, 1950. január 1. után kiadásra került útikalauzokat, könyveket, hanglemezeket és prospektusokat kiviteli engedély nélkül lehessen postán külföldre küldeni.

Október 24–30. Valamennyi postahivatal országos postai küldeményszámlálást végez.

Október 30. Forgalomba kerül az 1965. évi bélyegnapi bélyegsorozat és blokk.

November 1. Bevezetik a postai küldemények közvetett kézbesítését, amikor azt magán-személynek címezték, de a kézbesítés helyéül valamilyen szervet jelöltek meg.

December 9. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1965* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: FIR-kongresszus.

December 15. Forgalomba kerül a különböző mesejeleneteket ábrázoló bélyegsorozat.

December 20. Forgalomba kerül *Az űrkutatás újabb eredményei* elnevezésű bélyegblokk.

December 31. Forgalomba kerül *Az űrkutatás újabb eredményei* elnevezésű bélyegsorozat.

Megnyílt postahivatalok: Budapest 53., Budapest 117., Erdőhorváti, Tapolca 2., Veszprém 5.

Postahivatallá átalakított fiókposták: Kunadacs, Óföldreák, Pusztatottlaka, Szentmihálytelek, Vonyarcvashegy.

Megnyílt fiókposták: Cserépváralja, Nekézseny, Óhat Pusztakócs vá., Sárospatak.

Fiókpostává átalakított postahivatalok: Nagyveleg, Tornanádaska, Vajdácska.

Megszűnt postahivatalok: Budapest 84., Mérk, Vác 3., Várpalota 2.

Megszűnt fiókposták: Gyálarét, Hantháza pu., Lovászi, Nagymágocs pu., Peszéradacs, Pusztaszentmihályfa, Végardó, Zöldhalom pu.

Kinevezések: *Nemes Sándor* postafőtanácsost postavezérigazgató-helyettesévé nevezik ki (március 1.).

A Postavezérigazgatóság átszervezése nyomán a régi megbízások hatályon kívül helyezésével új megbízások léptek érvénybe (március 1. és 15.).

Szendrei Ferenc postafőtanácsost a Budapesti Távbeszélő Igazgatóság Belváros Távbeszélő Üzeme, *Sas Gyula* postaműszaki vezető-főfelügyelőt a Budapesti Távbeszélő Igazgatóság Erzsébet Távbeszélő Üzemének vezetésével bízzák meg (március 15.).

Dr. Kotsis Béla postafőtanácsost a Posta Üzemszervezési Iroda vezetésével bízzák meg (április 1.).

A posta igazgatási és központi szerveinek vezetői, illetve igazgatói új megbízások alapján kezdik meg munkájukat (július 1.).

Szántó Béla postaigazgatót a Budapesti Távbeszélő Igazgatóság Hálózatépítő Üzemének vezetésével bízzák meg (július 10.).

Dr. Deák Ignác postaigazgatót a Debreceni Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (október 20.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Szemán Tibor* műszaki vezető-főellenőrnek, *Szirmek József* műszaki főtisztnek a Munka Érdemrend bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (január 9.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Molnár János* postaforgalmi igazgatónak nyugalományba vonulása alkalmából a Munka Érdemrend arany fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (február 27.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *dr. Buza Mártonné* vezérigazgató-helyettesnek, *Zima Károly* postaműszaki felügyelőnek a Munka Érdemrend arany fokozata kormánykitüntetéssel adományozza; *Barta Emil*, *Oláh Imre* postaműszaki főfelügyelőnek, *Deme Józsefné* postafőellenőrnek, *Dénes Lajos*, *Ferró Borbála*, *Szabó István*, *Virág János* posta-főfelügyelőnek, *Kele György* postaforgalmi igazgatónak, *Korondy Károly* postaműszaki főtanácsosnak, *Lukácsovics Ferenc* postafelügyelőnek, *Matuka Mihály* postaműszaki vezető-főellenőrnek, *Szabó László* postaigazgatónak, *Szűcs Lajos* postaműszaki vezetőkezelőnek, *Turi Károly* postafőtanácsosnak az ezüst fokozata; *Bognár Tivadar*, *Hári János* postaműszaki főfelügyelőnek, *Burucs László*, *Deák László*, *Kenesei Ferenc*, *Laky Albert* postaműszaki ellenőrnek, *Czirják Gyula*, *Hajdu Antal* postaműszaki vezető-főellenőrnek, *Grendorf Veronika*, *Zebinkó Mária*, *Virovecz Józsefné* postaelenőrnek, *dr. Jávör János*, *Kulcsár Lajos*, *Szeidl Lajos* postatanácsosnak, *Kapás József*, *Nánási Sándor* posta-főfelügyelőnek, *Karkos Károlyné*, *Kristály Elzeus*, *Szuromi János* posta-főellenőrnek, *Lévai János* postaműszaki vezető-főkezelőnek, *Marosvölgyi János* postaműszaki főellenőrnek, *Németh Lajos* posta vezető-főfelügyelőnek, *Pardavi Ferenc* postaműszaki forgalmi igazgatónak, *Rimaszombathy István* postafőtanácsosnak a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (április 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa az árvízvédekezés során tanúsított hősiek helytállásukért *Pataki Ferenc* postaműszaki főellenőrnek és *Vörös Emil* postaműszaki kezelőnek a Munka Érdemrend bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (augusztus 23.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából *Jankovics György* postaműszaki főellenőrnek a Munka Érdemrend ezüst fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (szeptember 25.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Zsiga Istvánnak*, a Postavezérigazgatóság pártbizottsági titkárának és *Sütő Istvánnak*, a Postások Szakszervezete munkatársának a Munka Érdemrend ezüst fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (november 7.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa a Zugló Távbeszélő Központ üzembe helyezése alkalmából *Darázs Károly* postaműszaki főellenőrnek, *Farkas Lajos* postaműszaki ellenőrnek és *Györffy József* postaműszaki vezetőkezelőnek a Munka Érdemrend bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (december 11.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Matuska István* postafőtanácsosnak a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *dr. Jakab Imre* postafőtanácsosnak és *Frühzeitig Ferencné* hírlapkézbesítőnek a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (december 18.).

Szakirodalom: *Távíró- és távbeszélő-díjtáblázat* (január).

Hírlapkezelési Utasítás (május).

Légiposta-díjszabás (október).

Távíródíjszabás (december).

1966

Január 1. Módosítják a pénztárszolgálat egyes rendelkezéseit.

Január 1. Kötelezően használatba veszik a postaforgalmi létszámnormákat (normatívákat).

Január 1. Módosítják a vidéki igazgatóságok üzemeltetési és hálózatépítési szervezetét: a Műszaki Fenntartási Üzemek összevonásával a megyeszékhelyeken *Megyei Távközlési Üzem* elnevezéssel végrehajtó szervet létesítenek.

Január 1. Hatályba lépnek az 1964-ben Bécsben tartott Egyetemes Postakongresszuson elfogadott *Egyetemes postaegyezmény és megállapodások* új rendelkezései.

Január 1. Hatályba lép az új távíródíjszabás.

Február 1. Forgalomba kerül a lepkéket ábrázoló bélyegsorozat.

Február 1. Megindul a telexforgalom Törökországgal.

Február 20. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1966* elnevezésű bélyegsorozat első értéke: Kun Béla.

Február 24. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1966* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Lal Bahadur Shastri.

Március 1. Megindul a telexforgalom Görögországgal.

Március 5. Halotti hamvakat tartalmazó csomagot ezentúl nemcsak a Hajdú-Bihar megyei, hanem valamennyi megyei temetkezési vállalat feladhat más temetkezési vállalatok címére.

Március 12. Forgalomba kerül a *Luna-9 holdat ért* elnevezésű, valamint a védett virágokat ábrázoló bélyegsorozat.

Április 1. Módosítják a Posta Központi Kábelüzem szervezeti felépítését.

- Április 1.** Hatályba lépnek az 1965. december 10-én Belgrádban aláírt jugoszláv–magyar postai és távközlési megállapodás rendelkezései.
- Április 2.** Forgalomba kerül *A Magyar Népköztársaság polgári kitüntetései*, valamint *A Közlekedési Múzeum megnyitása 1966* elnevezésű bélyegsorozat.
- Április 9.** Új illetékbélyegek kerülnek forgalomba a régi készlet felhasználása után.
- Április 16.** Forgalomba kerül a védett madarakat ábrázoló bélyegsorozat.
- Május 1.** Hatályba lép a magyar posta fegyelmi szabályzata.
- Május 3.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1966* elnevezésű bélyegsorozat következő két értéke: Széchenyi István, Egészségügyi Világszervezet.
- Május 16.** Forgalomba kerül a *Labdarúgó Világbajnokság 1966* elnevezésű bélyegblokk.
- Május 16.** Megindul a telexforgalom Sierra Leonéval.
- Május 21.** A Budapesti Nemzetközi Vásáron rendszeresen üzemelő alkalmi postahivatalon kívül az OTP pavilonjában gyermekposta-szolgálatot rendeznek be.
- Május 23.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1966* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Egyesített Atomkutató Intézet.
- Május 28.** Rendelet jelenik meg a posta kezelésében, használatában lévő ingatlanok kertesítéséről, virágokkal, fákkal, díszcserjékkel való beültetéséről.
- Május 30.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1966* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: UNESCO.
- Június 4.** Megindul a távbeszélő-forgalom Nepállal.
- Június 7.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1966* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Magyar Úttörők Szövetsége, valamint a *Labdarúgó világbajnokság 1966* elnevezésű bélyegsorozat.
- Június 18.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1966* elnevezésű bélyegsorozat következő két értéke: Zrínyi Miklós, Korányi Sándor.
- Július 1.** Új postaszabályzat lép hatályba.
- Július 1.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1966* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Soproni Önkéntes Tűzoltó Testület.
- Július 1.** A rádió és televízió díjnyilvántartási munkájának egyszerűsítése érdekében – kizárólag a Budapest 3. postahivatal kézbesítő körzetében – kísérletképpen összevont rádió-televízió nyugtát rendszeresítenek a rádióval is rendelkező televízió-előfizetők részére.
- Július 4.** Forgalomba kerül a trófeákat ábrázoló bélyegsorozat.
- Július 16.** Kísérleti jelleggel Szegeden üzembe helyezik a txg-főközpontot.
- Július 18.** Megindul a telexforgalom Dubaival.
- Augusztus 8–12.** Valamennyi postahivatal távbeszélő-forgalmi és irányok szerinti adatfelvételt végez.
- Augusztus 30.** Forgalomba kerül a *VIII. atlétikai Európa-bajnokság 1966* elnevezésű bélyegsorozat.
- Szeptember 1.** A 10 000 forintnál nagyobb összegű MNB postautalványok és távirati utalványok kifizetése alkalmával utalvány-kifizetési díjat kell szedni.

Szeptember 4. Forgalomba kerül a *VIII. atlétikai Európa-bajnokság 1966* elnevezésű bélyegblokk.

Szeptember 16. Forgalomba kerül az 1966. évi bélyegnapi sorozat és blokk.

Szeptember 25. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1966* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Esze Tamás.

Szeptember 26. Megindul a telexforgalom Nicaraguával.

Október 1. A Posta Dokumentációs Központ nevét *Postai Műszaki Dokumentációs és Tájékoztatási Központ*ra változtatják.

Október 10. Megindul a telexforgalom Pápua-területtel.

Október 17. Új légiposta-forgalmi bélyegsorozat kerül forgalomba.

Október 23–29. Valamennyi postahivatal teljes körű postai küldeményszámlálást végez.

Október 29. Megindul a telexforgalom San Salvadonnal.

December 9. Forgalomba kerül a *Magyar festők alkotásaiból* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.

December 19. Hatvanban üzembe helyezik a budapesti főközpontozó csatlakozó tgx-mellékközpontot.

December 19. Rendelet jelenik meg a postai sajtótájékoztatás szabályozásáról.

December 29. Forgalomba kerül az *Úrpárosok* elnevezésű bélyegsorozat.

Megnyílt postahivatalok: Fót 2., Nyíregyháza 5., Szuha, Zalaegerszeg 3.

Postahivatallá átalakított fiókpósták: Nagybarca.

Megnyílt fiókpósták: Lucfalva.

Megszűnt postahivatalok: Budapest 74.

Megszűnt fiókpósták: Cserháthaláp, Kisalag, Zalaszentgrót.

Kinevezések: *Kalapos István* posta-főfelügyelőt a Posta Oktatási Központ vezetésével bízzák meg (január 1.).

Pruck János postaműszaki vezető-főfelügyelőt a Posta Központi Műszaki Hivatal vezetésével bízzák meg (február 15.).

Dr. Deák Ignác postaigazgatót a Debreceni Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (szeptember 1.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Budavári György* posta vezető-főkezelőnek nyugállományba vonulása alkalmából a Munka Érdemrend ezüst fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (március 19.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa hazánk felszabadulásának 21. évfordulója alkalmából *Andrássy Aladár* postaigazgatónak, *Barna József* postaműszaki főtanácsosnak a Munka Érdemrend arany fokozata kormánykitüntetéssel adományozza; *Bánfalvi Ferenc* postaműszaki vezető-főfelügyelőnek, *Békefi István* posta-főfelügyelőnek, *Horváth Ferenc* postaigazgatónak, *Kovács Károly* postaműszaki forgalmi igazgatónak, *Nagy Margit* postafőellenőrnek, *dr. Szekeres Emil* postafőtanácsosnak, *Vantsa Tibor*, *Viniczai Tibor* vezető-főfelügyelőnek az ezüst fokozata; *Bagi Istvánné* posta-főfelügyelőnek, *Benyó Istvánné*, *Katona Lászlóné*, *Perlai Rezsőné* postaelenőrnek, *Kádár Géza* postaműszaki főtanácsosnak, *Rácz Ferenc* postaműszaki vezetőkezelőnek, *ö.zv. Salamon Jánosné* pos-

ta vezető-főellenőrnek, Szabó Sándor, Száva István, Vadas László postaműszaki főfelügyelőnek, Szeili Mihály postaműszaki főellenőrnek, Szűcs Ferenc posta vezetőkezelőnek a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (április 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából Gyenei Imre posta-főfelügyelőnek, Ördögh Dénes postaműszaki vezető-főfelügyelőnek, Paál József postaműszaki igazgatónak a Munka Érdemrend ezüst; Horváth József vezető-főkezelőnek, Papp Pál postaműszaki vezető-főfelügyelőnek és Vöő István középiskolai tanárnak bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (szeptember 26.).

Szakirodalom: *Hírlapkezelési utasítás. II. kötet (Mintatár)* (március).

Postahivatalok és fiókposták pénztárszolgálati utasítása (F. I. Szab.) (április).

Postaszabályzat (A. I. Szab.) (július).

1967

Január 1. Egységesítik a díjelőleges és díjatalányos küldemények felvételének és kezelésének rendjét.

Január 1. Hatályba lépnek a 7DU rotary rendszerű, gépi kapcsolású távbeszélő-főközpontok létszámnormái.

Január 1. Hatályba lép a magyar és a kanadai postaigazgatás között a nemzetközi csomagforgalom lebonyolítására megkötött különmegállapodás.

Január 1. A *Filatéliai Szemle* című kiadványt külön kezelt lapként a hivatalok kezelésébe adják.

Január 23. Megindul a telexforgalom a Francia-Antillákkal (Martinique és Guadeloupe) és a Közép-afrikai Köztársasággal.

Január 30. A Belügyminisztérium a helyszíni bírságok befizetésére rendszeresíti a szabálysértési levelezőlapot, amelyen a bírság összegét illetékbélyeg felragasztásával kell leróni.

Február 1. A rombusz alakú elsőnapos bélyegző helyett rendszeresítik a kerékrendszerű elsőnapos keletbélyegzőt. Rendszeres használatuk a rendeletben felsorolt postahivatalokra terjed ki.

Február 6. Megszüntetik a hőközi távbeszélő-díjmérleg készítésének kötelezettségét.

Február 7. Forgalomba kerül a Kitaibel Pál halálának 150. évfordulójára kibocsátott bélyegsorozat.

Február 13. Megindul a távbeszélő-forgalom Spanyol-Szaharával.

Február 18. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1967* elnevezésű bélyegsorozat első értéke: Munkásörtség.

Február 20. Rendelet jelenik meg a távbeszélődíjak nyilvántartásának és számlázásának egyszerűsítéséről a gépi számlálású távbeszélőközponttal rendelkező vidéki postahivataloknál.

Február 27. Megindul a telexforgalom Kenyával, Muscattal, Ugandával, Új-Guineával, Tanzániával és Mauritániával.

- Február 28.** A postahivatalok nyilvántartó kartotéklapjainak adatai alapján adatgyűjtést végeznek a rádió- és televízió-előfizetők számának településenkénti megállapítására a Központi Statisztikai Hivatal számára. Ezt követően évente a tárgyév december 31-i állapotának megfelelően kell elvégezni az adatgyűjtést.
- Március 8.** Forgalomba kerül az 1966. évi légiposta-forgalmi bélyegsorozat további két értéke.
- Március 20.** Megjelenik, és egyidejűleg hatályba lép a postai panaszeljárást szabályozó rendelet.
- Április 1.** Az *Élet és Irodalom*, valamint a *Műszaki élet* című kiadványokat *különkezelt* jelleggel a hivatalok kezelésébe adják.
- Április 1.** Magnetofonszalagok és saját hangú hanglemezek kiviteli engedély nélkül postán külföldre küldhetők.
- Április 10.** Szolnokon kísérleti jelleggel üzembe helyezik a budapesti főközponthoz csatlakozó txx-mellékközpontot.
- Május 2.** Megindul a telexforgalom St. Maartennel.
- Május 6.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1967* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Idegenforgalmi év; az Orlai Petrics Soma *Milton* című festményét ábrázoló bélyegblokk, valamint az *Aerofila 67* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- Május 12.** Új, alpakából készült 5 forintos, továbbá ötvözt alumíniumból készült 1 forintos és 50, 20, és 10 filléres érmék kerülnek forgalomba.
- Május 28.** Közzéteszik a mozgóposták, autó-mozgóposták, jegyzékelő-, közvetítőmenetek és jegyzékelőjáratok jegyzékét.
- Június 1.** Forgalomba kerül a *Duna-bizottság* elnevezésű bélyegsorozat.
- Június 1.** Megindul a telexforgalom a Leeward és Windward szigetekkel, valamint Brit Guayanával.
- Június 19.** Közzéteszik a MÁVAUT-gépkocsijáratokba kapcsolt postaszervek jegyzékét.
- Június 22.** Forgalomba kerül a magyar festők műveit ábrázoló bélyegsorozat.
- Július 1.** Hatályba lép az új postakezelési utasítás (A. 2. Szabályzat).
- Július 1.** A nemzetközi idegenforgalmi évre való tekintettel a postahivatali, valamint a községi és a tanyai nyilvános távbeszélő-állomásokról kezdeményezett, belföldi hívott által fizetendő beszélgetéseket munkanapon 9 és 15 óra között is lehet kezdeményezni.
- Július 7.** Forgalomba kerül a kutyákat ábrázoló bélyegsorozat.
- Augusztus 1.** Megindul a telexforgalom Kuwaittal és Thaifölddel.
- Augusztus 7–11.** Valamennyi postahivatal távbeszélő-forgalmi és irányok szerinti statisztikai adatfelvételt végez.
- Augusztus 15.** A készpénz-beszolgáltatások könnyített rendszerét valamennyi vidéki gyűjtő postahivatalra kiterjesztik.
- Augusztus 15.** Új nemzetközi távbeszélő-díjszabás lép életbe.
- Augusztus 22.** Forgalomba kerül a Nemzetközi Sporthorgász Szövetség XIV. kongresszusa alkalmából kibocsátott, halakat ábrázoló bélyegsorozat.

Szeptember 3. Forgatombba kerül az *Aerofila 67* elnevezésű második bélyegsorozat és blokk.

Szeptember 15. Megindul a telexforgalom az Egyesült Arab Köztársasággal.

Szeptember 26. Forgatombba kerül az operarészleteket ábrázoló bélyegsorozat.

Október 1. Hatályba lép az új postadíjszabás.

Október 2. Kísérleti jelleggel üzembe helyezik a veszprémi tgx-főközpontot.

Október 2. Megindul a telexforgalom Burundival.

Október 9. Forgatombba kerül az *Évfordulók-események 1967* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: 600 éves a magyar felsőoktatás.

Október 12. Forgatombba kerül az *Évfordulók-események 1967* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: 300 éves az ELTE Állam- és Jogtudományi Kara.

Október 15–21. Valamennyi postahivatal meghatározott küldeményfajták országos statisztikai adatfelvételét végzi.

Október 31. Forgatombba kerül a nagy októberi szocialista forradalom 50. évfordulója emlékére kibocsátott bélyegsorozat.

November 1. Megindul a külföldi légitestai csomagforgalom.

November 1. A Magyar Nemzeti Bank kiviteli engedélye nélkül lehet postai úton külföldre küldeni ajándéktárgyakat, amelyeknek belföldi forgalmi értéke a 250 forintot nem haladja meg.

November 6. Forgatombba kerül a *Vénusz-4* elnevezésű emlékbélyeg.

November 20. Megindul a telexforgalom Kubával.

November 21. Forgatombba kerül a *100 éves a Magyar Posta* elnevezésű bélyegblokk.

November 27. Győrben kísérleti jelleggel üzembe helyezik a budapesti főközpontoz csatlakozó tgx-mellékközpontot.

November 27. Megindul a távbeszélő-forgalom Kuwaittal.

December 11. A vidéki postahivataloknál és fiókpóstáknál is megszüntetik a távbeszélő számla másolattal való kiállítását.

December 21. Forgatombba kerül a magyar festők alkotásait ábrázoló bélyegsorozat.

December 28. Megindul a távbeszélő-forgalom Grönlanddal.

December 30. Forgatombba kerül a X. téli olimpiai játékok alkalmából kibocsátott bélyegblokk.

Megnyílt postahivatalok: Dabas 1., Dabas 3., Dunaújváros 4., Kecskemét 5., Mór 2., Nyíregyháza 6., Siófok 3.

Postahivatallá átalakított fiókpósták: Kertészsziget, Táborfalva 2.

Megnyílt fiókpósták: Horvátkút, Söréd, Vértestolna.

Fiókpóstává átalakított postahivatalok: Fürged, Nagyszekeres, Sámsonháza.

Megszűnt fiókpósták: Nagykonda.

Kinevezések: Csáki László postafőtanácsost a Posta Központi Kábelüzem, Koczina Gyula postaműszaki tanácsost a Posta Anyaghivatal, Tárnoki János postafőtanácsost a József Távbeszélő Üzem vezetésével bízzák meg (január 1., illetve január 10.).

Dr. Zsuffa Szabolcs postaigazgatót a Posta Központi Járműtelep vezetésével bízzák meg (szeptember 1.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából *Kálmán Rozália* posta-főfelügyelőnek, *Sásdi Ágoston* postaforgalmi igazgatónak a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *Mizser Nagy András* vezető-főfelügyelőnek, *S. Nagy Dénes* vezető-főellenőrnek, *Parrag József* főtanácsosnak, *Somorjai Lajos* igazgatónak, *Varga Bálint* főellenőrnek a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (február 20.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Rontó Tibor* vezérigazgató-helyettesnek, *Reiff Frigyes* postafőtanácsosnak a Munka Érdemrend arany fokozata; *Dobai Lukács*, *Garán János*, *Lázár János*, *Péterszegi János*, *Riegler László* posta-főfelügyelőnek, *Nagy Béláné* postafőtanácsosnak, *Németh István* postafelügyelőnek, *Wastl Antal* postaműszaki főfelügyelőnek az ezüst fokozata; *Bánhegyi József* postaműszaki főellenőrnek, *Dénes Ilona*, *Hubay Sándorné* posta-főfelügyelőnek, *Kutszegi Józsefné*, *Sasgáti Jánosné* postafőellenőrnek, *Lakat Zoltán*, *Varga Jánosné* postafelügyelőnek, *Megyeri József* postaműszaki igazgatónak, *Miskolczi István* postaműszaki főfelügyelőnek, *Oláh Dezső* postaműszaki ellenőrnek, *Péteri László* postaműszaki vezetőkezelőnek, *Tasnádi Mihály* postaműszaki tanácsosnak a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (április 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Alföldi Mihály* postaforgalmi igazgatónak nyugállományba vonulása alkalmából a Munka Érdemrend ezüst fokozata, *Gedai Ferenc* postaforgalmi igazgatónak, *Varga Lajos* posta vezető-főkezelőnek, *dr. Visinszky József* postai igazgatónak a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (május 29.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa a Magyar Posta függetlenné válásának 100. évfordulója alkalmából *dr. Deák Ignác*, *Somkúti Ferenc* igazgatónak, *Gazsi Nándor*, *dr. Wurm Ferenc* szakosztályvezetőnek, *Gönczi Jenőné* hivatalvezetőnek, *Héjjas János* osztályvezetőnek, *Horn Dezső* közlekedés- és postaügyi miniszterhelyettesnek, *Marosvölgyi János* asztalosnak, *dr. Medgyes József* igazgatóhelyettesnek, *Patonai István* fődizájnvezetőnek, *Rádi József* munkavezetőnek, *dr. Zsuffa Szabolcsnak*, a Postások Szakszervezete főtítkárának a Munka Érdemrend arany fokozata; *Bakos Elemér*, *Fodor István* igazgatónak, *Balaton István*, *Kasza Péter*, *Pörcei József*, *dr. Vikor Ferencné* hivatalvezetőnek, *dr. Benkő József*, *Egervári István*, *dr. Schiller László*, *dr. Takács Boldizsár* osztályvezetőnek, *Brebovszky Jenő* szakszervezeti alelnöknek, *Emődi Jenő* főközpontos előadónak, *Felföldi Károlyné*, *Várkonyi János* osztályvezető-helyettesnek, *Gyarmati Lászlóné* rádióelőfizető nyilvántartónak, *Harkai Dezső* műszaki előadónak, *Jáki Kálmán* üzemvezetőnek, *Kertész István* ügyosztályvezetőnek, *Koncz Sándor* szakszervezeti titkárnak, *Kovács Józsefkörműves* szakmunkásnak, *Nyikos Zsigmond* főkönyvelőnek, *Romhányi Margit* nyugalmazott postaforgalmi igazgatónak, *Szabó János* kézbesítőnek, *Szabó Mária* alközponti indítóknak, *Szabó Mihályné* távbeszélő-kezelőnek az ezüst fokozata; *Balogh Ferenc* osztályvezető-helyettesnek, *Bánási István* üzemvezetőnek, *Boldizsár István* szertárvezetőnek, *Ercsényi Lajos* főelőadónak, *Farkas Ferencné*, *Ligeti Miklós*, *Pintér Sándor* osztályvezetőnek, *Fenyvesi Vilmos* festő szakmunkásnak, *Fogoly Józsefné* normatechnológusnak, *Haraszi Pál*, *Oláh József*, *Varga Béla*, *Wágner Sándorné* előadónak, *Horváth László* gépkocsive-

zetőnek, *Imricsák Béla* gondnoknak, özv. *Kovács Sándorné* nyilvántartónak, *Lantos Dezsőné* hivatalvezető-helyettesnek, *dr. Palágyi István* ügyosztályvezetőnek, *Réthy Imréné* távbeszélő-kezelőnek, *dr. Solymos János* csoportvezetőnek, *Szadai Mihály* művezetőnek, *Tagányi Károly* főkönyvelőnek, *Wastl Sándor* csoportvezetőnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (július 3.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából *Csendes Károly* postaforgalmi igazgatónak, *Hajdu Antal* postaműszaki vezető-főellenőrnek a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *Bak Sándor* vezető-főkezelőnek, *Kelemen Mihály* postaforgalmi igazgatónak, *Lakatos Ilona*, *Malkovics Katalin* vezető-főellenőrnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (október 16.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa a nagy októberi szocialista forradalom 50. évfordulója alkalmából *Fatalin János* szakszervezeti titkárnak a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *Tátrai Istvánné* szakszervezeti titkárnak a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (november 7.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Becz Sándor*, *Németh László*, *Rimaszombathy István*, *Szarvas Sándor* postaigazgatónak, *Botos Antal* postaműszaki tanácsosnak, *Majoros Andor* postaműszaki főtanácsosnak, *Orova József* postaműszaki igazgatónak, *Walter Ferenc* postafőmérnöknek a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *Bajnóczi László*, *Kapási István*, *Kormos János*, *Ménesi Alajos*, *Radóczi Sándor* postaműszaki főfelügyelőnek, *Faragó László*, *Gallai József*, *Greck Zoltán*, *Hollósy Károly*, *Lajó Gyula*, *Mandják Tibor*, *Papp Dániel*, *Tolnay Zoltán* postaműszaki főtanácsosnak, *Faragó Tibor*, *Fehérvári Zoltán*, *Sárközi Imre* postaműszaki felügyelőnek, *Horváth István*, *Kauszer Alajos*, *Molnár Józsefné* posta-főmérnöknek, *Kiss Mihály* postaműszaki igazgatónak, *Molnár Ferenc* főellenőrnek, *Nagypál Tibor* posta havidíjas alkalmazottnak, *Tóth Zoltán* postamérnöknek, *Vágó Jenő* postaműszaki tanácsosnak a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (november 27.).

Szakirodalom: *Budapest postakézbétsítési beosztása* (június).

Utasítás a bérmentesítő-gépek használatára (július).

Nemzetközi távbeszélő-díjszabás (augusztus).

Utasítás a külterületi kezelők részére (*Segédkönyv*) (október).

Dal a postáról című, *dr. Vasady-Balogh Lajos*, a Postás Zenekar karnagya által szerzett induló hanglemezen (október).

Posta oktatási utasítás (december).

1968

Január 1. Hatályba lépnek az *Utasítás a külterületi kezelők részére* című segédkönyv rendelkezései.

Január 1. Használatba veszik az 1967-ben megállapított létszámnormákat a rotary rendszerű 7A1 és 7A2 típusú gépi kapcsolású távbeszélőközpontoknál, valamint a budapesti távbeszélő-alközpontoknál.

- Január 1.** Az országos táv- és körzetkábel, valamint a budapesti helyi föld alatti kábelhálózat fenntartási és hibaelhárítási feladatait a Posta Kábelüzem feladatköréből a Helyközi Távbeszélő Igazgatóság, illetve a Budapesti Távbeszélő Igazgatóság feladatkörébe utalják. A Helyközi Távbeszélő Igazgatóságnál Érden, Pápán, Kiskunfélegyházán kábelfenntartó üzemegységeket szerveznek.
- Január 1.** Postai Gépjármű Szállítási Üzemet létesítenek a Pécsi és a Soproni Postaigazgatóságnál.
- Január 1.** A nemzetközi távirószolgálattal kapcsolatos tudakozódásokra, panaszokra, nyomozásokra és díjtérítésekre vonatkozó feladatkört a Postavezérgazgatóságtól a Posta Központi Táviró Hivatal feladatkörébe utalják.
- Január 1.** Bevezetik a posta új gazdaságirányítási rendszerét. Annak végrehajtási utasítását és 7 mellékletét a POÉ 6. számában teszik közzé.
- Január 1.** A Magyar Filatélia Vállalat a bel- és külföldi bélyegkereskedelmet vállalati formában látja el, a Magyar Bélyegyűjtők Országos Szövetségén keresztül a bélyegyűjtő köröket közvetlenül a Posta Értékcikkhivatal látja el. A bélyegkereskedelem lebonyolítására az Értékcikkhivatalnál *Bélyegkereskedelmi csoportot* szerveznek.
- Január 1.** Az Országos Takarékpénztár veszi át a külföldről magyarországi lakosok részére érkező átutalások lebonyolítását. Ezt *IKKA-utalvány* felíratú utalványokkal teszi, amelyeket a postahivatalokban lehet beváltani.
- Január 1.** Hatályba lép a Magyar Posta Kollektív Szerződése 1968. évre.
- Január 1.** Új rendeletek szabályozzák a havibéres, valamint az órabéres dolgozók bérrendszerét.
- Január 1.** A hírlapterjesztés területén foglalkoztatott hírlapárusokat, hírlapkézbesítőket állományba kell venni, ezzel egyidejűleg rendelettel szabályozzák új jutalék-, illetve bérrendszerüket.
- Január 1.** Módosítják a táviródíjszabás és a távbeszélő-díjszabás egyes tételeit.
- Január 1.** Módosítják a Magyar Filatélia Vállalat alapító határozatát.
- Január 1.** Hatályba lép a posta új munkavédelmi szabályzata, valamint újtási szabályzata.
- Január 1.** Új rendelet szabályozza a távolsági közvetlen távbeszélő-összeköttetések létesítésével, nyilvántartásával, díjazásával és ellenőrzésével kapcsolatos eljárásokat.
- Január 1.** Hatályba lépnek az új egyenruha szabályzat rendelkezései.
- Január 1.** Hatályba lép a hírközlési (távközlési) hálózatok építési-szerelési munkáinak árrendszerét szabályozó rendelet.
- Január 29.** Forgalomba kerül a X. téli olimpiai játékok alkalmából kibocsátott bélyegsorozat.
- Február 1.** A meteorológiai észlelőhelyekről *Speci* megjelöléssel is feladhatnak meteorológiai észlelést tartalmazó táviratokat.
- Február 9.** Megindul a távbeszélő-forgalom – London közvetítésével – a Seychelles- és a Falkland-szigetekkel.
- Február 19.** Megindul a távbeszélő-forgalom – Madrid közvetítésével – a Fernando Poo szigettel.

- Február 24.** Nagykőrös postahivatalnál elsőnap i keletbéljegző rendszeres használatát engedélyezik.
- Március 1.** Elrendelik a kezdeményezett nemzetközi beszélgetések külön részletezésbe történő könyvelését.
- Március 2.** A nemzetközi szállítóleveleket is előnyomott ragszámmal hozzák forgalomba.
- Március 30.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1968* elnevezésű bélyegsorozat első értéke: Kandó Kálmán, valamint a macskafejeket ábrázoló bélyegsorozat.
- Április 1.** Hatályba lép a postakezelésben résztvevő Autóközlekedési Vállalat alkalmazottai részére kiadott szabályzat.
- Április 17.** Forgalomba kerül a Kodály Zoltán-émlékbélyeg.
- Április 25.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1968* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: 600 éves Kecskemét, valamint a védett madarakat ábrázoló bélyegsorozat.
- Május 1.** Hatályba lép az új fegyelmi szabályzat.
- Május 5.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1968* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Marx Károly.
- Május 11.** Forgalomba kerül az *In memoriam* elnevezésű, a tragikus körülmények közt életüket vesztett amerikai és szovjet űrrepülőek emlékére kibocsátott bélyegblokk.
- Május 24.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1968* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Mosonmagyaróvári Agrártudományi Főiskola.
- Május 30.** Forgalomba kerül a Szépművészeti Múzeum tulajdonában lévő, spanyol festők alkotásait ábrázoló bélyegsorozat.
- Június 1.–szeptember 15.** A postahivatalok, postakézbesítők a Madártani Intézet kérésére részt vesznek a gólyafészkek számlálásában.
- Június 3.** A postának a rendeletben meghatározott szerveinél oktatási és ismeretterjesztési tanácsot kell létrehozni.
- Június 3.** Egerben üzembe helyezik a miskolci főközponthoz csatlakozó tggx-mellékközpontot.
- Június 15.** Új díjszabás lép életbe a külföldre szóló csomagokra vonatkozóan.
- Június 17.** Új rendelet szabályozza a postahivatali nyilvános állomásokról kezdeményezett belföldi távolsági beszélgetések kapcsolását.
- Június 20.** Valamennyi táviratkézbesítő-hivatal statisztikai adatfelvételt végez a táviratok kezelési és kézbesítési idejéről.
- Június 24.** Forgalomba kerül a balatoni tájakat ábrázoló általános forgalmi bélyegsorozat.
- Július 1.** Módosítják a Postavezérgazgatóság postafőosztályának szervezetét.
- Július 4.** Az első légipostajárat – Budapest–Bécs – emlékére forgalomba bocsátják az 1966/67. évi légiposta-forgalmi bélyegsorozat kiegészítő értékét.
- Július 14.** Forgalomba kerül a *100 éves a MÁV* emlékbélyeg.
- Július 25.** Forgalomba kerül a *Hortobágy 1968* elnevezésű bélyegsorozat.
- Július 30.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1968* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Tompa Mihály.

- Augusztus 1.** A rendeletben felsorolt postahivatalokra is kiterjesztik azt a jogot, hogy a bélyegújdonságokat a megjelenés napján elsőnap kiadásával használatával árúsi-hassanak.
- Augusztus 3.** Forgalmomba kerül a IX. Világifjúsági és diáktalálkozó alkalmából kibocsátott emlékbélyeg.
- Augusztus 12–16.** A postahivatalok távbeszélő-forgalmi és irányok szerinti statisztikai adatfelvételt végeznek.
- Augusztus 21.** Forgalmomba kerül a XIX. nyári olimpiai játékok alkalmából kibocsátott bélyegsorozat és blokk.
- Szeptember 1.** Életbe lép az új távírőszabályzat és a *Szállítószolgálat* című szabályzat.
- Szeptember 15.** Megindul a távbeszélő-forgalom Laossal.
- Szeptember 30.** A távbeszélő-forgalmat kiterjesztik a Malaysiai Államszövetséghez tartozó Sabah és Sarawak államokra, valamint a Brunei szultánátus területére.
- Október 1.** Elrendelik a táviratok és helyközi távbeszélgetések díjánál mutatózó fillér-összegek kerekítését.
- Október 1.** Megindul a távíróforgalom Nepállal.
- Október 5.** Forgalmomba kerül a 41. bélyegnap alkalmából kibocsátott kisív.
- Október 11.** Forgalmomba kerül az *Évfordulók-események 1968* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Tudományos Ismeretterjesztő Társulat.
- Október 13–19.** Valamennyi postahivatal részleges küldeményszámlálást végez.
- Október 28.** Létszámfelmérést rendelnek el a postaforgalmi végrehajtó szerveknél.
- Október 28.** Megindul a telexforgalom Francia Guayanával, a Réunion-szigettel és Szaúd-Arábiával.
- Október 29.** Forgalmomba kerül a *Kerti virágok* elnevezésű bélyegsorozat.
- November 15.** Módosítják a postaszabályzat, a távírőszabályzat, a postadíjszabás, a távíró-díjszabás és a távbeszélő-díjszabás egyes tételeit.
- November 15.** A Magyarország–Új-Zéland irányú távbeszélő-forgalomban a Magyarországon tartózkodó új-zélandi állampolgárok *credit card* (hitelkártya) használatával folytathatnak távbeszélgetéseket.
- November 16.** Forgalmomba kerül a *Gyermekekbélyegrajz-pályázat 1968* elnevezésű bélyegsorozat.
- November 23.** Forgalmomba kerül a Kommunisták Magyarországi Pártja megalakulásának 50. évfordulója alkalmából kibocsátott bélyegsorozat.
- December 10.** Forgalmomba kerül az *Évfordulók-események 1968* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Emberi jogok éve, valamint az olasz festők alkotásait ábrázoló bélyegsorozat és blokk.
- December 22.** Azok a postahivatalok, amelyeket erre igazgatóságuk kijelölt, a távolsági beszélgetések és táviratok részletezéseit a jövőben kigépekkel (ugrókocsis vagy szalagos) készíthetik.
- Postahivatallá átalakított fiókposták:** Csép, Geresdlak, Ostoros, Székely.
- Megnyílt fiókposták:** Tiszapalkonya, Újdombrád.

Fiókpostává átalakított postahivatalok: Hevesvezekény, Kéked, Nemesbikk, Székelyszabar, Tanakajd, Tótszentmárton.

Megszűnt postahivatalok: Kazincbarcika 5.

Megszűnt fiókposták: Karkhalom.

Kinevezések: *Wéber Lajos* posta-főfelügyelőt a Posta Értékcikkhivatal vezetésével bízzák meg (január 1.).

Nemes Sándort kérelmére, egészségi okokból a Postavezérigazgatóság postavezérigazgató-helyettesi megbízása alól felmentik, és a Posta Elszámoló és Statisztikai Hivatalhoz tartozó Posta Dokumentációs Központ Bélyegmúzeumának vezetésével bízzák meg (február 16.).

Dr. Buják Konstantint postavezérigazgató-helyetessé nevezik ki (március 1.).

Hargitai Antal postaműszaki tanácsost a Postai Tervező Iroda vezetésével bízzák meg (május 1.).

A Postavezérigazgatóság szervezetében történt változások nyomán *Töklincz Ferenc* posta-főfelügyelőt a Személyzeti ügyosztály, *dr. Benkő József* postaigazgatót a Nemzetközi szakosztály, *Megyeri József* postaműszaki igazgatót a Távközléstechnikai beruházási ügyosztály, *dr. Gyenes Józsefné* postaműszaki főtanácsost az Általános beruházási ügyosztály, *dr. Gelencsér József* postatanácsost a Jogi és Igazgatási szakosztály, *dr. Harsányi Zoltán* postatanácsost a Jogi és vizsgálati ügyosztály vezetésével bízzák meg (július 1.).

Bezzeg István postaműszaki főfelügyelőt a Posta Központi Műszaki Hivatal vezetésével, *dr. Tiszavölgyi László* postafőtanácsost a Postavezérigazgatóság Igazgatási ügyosztályának vezetésével bízzák meg (július 1.).

Papp János postafőtanácsost a Postavezérigazgatóság Üzembiztonsági ügyosztályának vezetésével bízzák meg (szeptember 1.).

Dr. Szekeres Emil főtanácsost a Postavezérigazgatóság Számviteli ügyosztályának vezetésével bízzák meg (december 1.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából *Ács Sámuelné* posta-főfelügyelőnek, *Czirják Gyula* műszaki vezető-főellenőrnek, *dr. Sajó Sándor* postaigazgatónak a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *dr. Móró Vilmos*, *Pallós Elemér* igazgatónak, *Nagy János*, *Pataki László*, *Vincze Antal* főfelügyelőnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (március 18.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Matula József* postafőtanácsosnak, *dr. Vasady Balogh Lajosnak*, a Postás Szimfonikus Zenekar vezető karnagyának a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *Keresztényi Zoltán* postatanácsosnak a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (március 25.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Gál István* postaműszaki vezető-főfelügyelőnek, *Guti József*, *Kállay Lajos*, *Ruttkay Mátyás*, *Szeli Mihály*, *Székelyhidi Lajos* posta-főfelügyelőnek, *Solti József* postaműszaki igazgatónak a Munka Érdemrend arany fokozata; *Csentericz Imre* postatanácsosnak, *Fixl Károly*, *dr. Pintér Mihályné* posta-főfelügyelőnek, *Jákli István* postaműszaki főellenőrnek, *Kontor Lajos* postaműszaki

főfelügyelőnek, *M. Szabó József* postaműszaki ellenőrnek, *Papp János* postafőtanácsosnak, *Schmied János* vezetőkezelőnek, *Siklósi András* vezető-főellenőrnek, *dr. Sipos Endre* postaigazgatónak a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (április 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Bodrogi Pál* postaműszaki forgalmi igazgatónak, *Cserklyei Pál* postaigazgatónak nyugállományba vonulása alkalmából a Munka Érdemrend ezüst fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (június 3.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Majtényi Ferenc* vezető-főfelügyelőnek, *Toplak Ferenc* postaigazgatónak a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *dr. Balogh János* postafőtanácsosnak, *dr. Bán Ferencné*, *Kovács János* posta-főfelügyelőnek a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (július 15.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *dr. Takács Kálmán* postaigazgatónak a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *Végh Ernő* posta-főfelügyelőnek a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (július 22.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Pruck János* műszaki vezető-főfelügyelőnek, *Varga Lajos* főfelügyelőnek a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *Gubányi János* műszaki főellenőrnek, *Mosgai Gyula* vezető-főfelügyelőnek a bronz fokozat kormánykitüntetéssel adományozza (október 14.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa az új Lágymányos távbeszélőközpont építése érdekében végzett munkájáért *Arnold György* műszaki vezető-főfelügyelőnek a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *Bartos Antal* műszaki ellenőrnek, *Hamada János* műszaki főellenőrnek a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (november 11.).

Szakirodalom: *Szabályzat a postakezelésben résztvevő Autóközlekedési Vállalat alkalmazottai részére* (március).

Vidéki (megyei) telefonkönyvek (április).

A posta története (április).

Névsor a postahivatalokról és a lakott helyekről (május).

Hírlapkezelési utasítás a budapesti áruselosztók és hírlapárusok részére (június).

Postahivatalok nemzetközi névsora – Nomenclature internationale des bureaux de poste (június).

Idegen nyelvű fali díjszabás (július).

Távíródíjszabás (október).

1969

Január 1. A Postaügyi Értesítő a többi hivatalos laphoz hasonlóan előfizethető.

Január 1. Hatályba lép az új mozgópostai utasítás.

Január 1. Megszűnik a levélpostai díjátalányozási rendszer, helyébe bevezetik a díjelőlegezési rendszert.

Január 1. A Postaügyi Értesítő *Közlemények* rovatában közzé kell tenni a nemzetközi díjszabásban, illetve forgalomban bekövetkezett változásokat.

- Január 27.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1969* elnevezésű bélyegsorozat első két értéke: Athenaeum Nyomda, Ady Endre.
- Január 30.** Forgalomba kerül az *Apollo-8* elnevezésű bélyegblokk.
- Március 3.** Nyíregyházán üzembe helyezik a debreceni főközpontozó csatlakozó tgx-központot.
- Március 5.** 1 és 4 forintos címletű portóbélyegek kerülnek forgalomba.
- Március 7.** Forgalomba kerül a *Mexikói olimpia aranyérmek* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- Március 21.** Forgalomba kerül a *Szozuz-4 és Szozuz-5*, valamint a *Magyar Tanácsköztársaság kikiáltásának 50. évfordulója* elnevezésű bélyegsorozat.
- Április 1.** Hatályba lép a Magyar Posta kollektív szerződése az 1969–1970. évekre.
- Április 1.** Módosítják a Budapesti Postaigazgatóság, a Posta Rádió- és Televízióműszaki Igazgatóság valamint a Posta Központi Hírlap Iroda szervezetét.
- Április 15.** Forgalomba kerül a lepkéket ábrázoló bélyegsorozat, valamint az általános forgalmi bélyegsorozat 40 filléres darabja.
- Április 21.** Postai küldemények szállítására a hagyományos kenderzsákok használatban hagyása mellett műszálás (poliamid) anyagból készült zsákokat is rendszeresítenek.
- Május 1.** A balatoni bélyegsorozat 40 és 60 filléres, 1 és 2 forintos tagjaiból bélyegfüzetet rendszeresítenek.
- Május 1.** A postaszemélyzeti csomagdíjkedvezményt kiterjesztik a távközlés-technikai hálózatszerelő és műszerész szakmunkástanulókra is.
- Május 1.** Hatályba lép a posta újtási szabályzata.
- Május 22.** Forgalomba kerül az általános forgalmi bélyegsorozatot kiegészítő 1 forintos címletű bélyeg; a *Budapest 71* elnevezésű bélyeg; valamint az *Évfordulók-események 1969* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Nemzetközi Munkaügyi Szervezet.
- Május 28.** Forgalomba kerül a francia festők alkotásait ábrázoló bélyegsorozat és blokk.
- Június 1.** Hatályba lép a vezetékes távközlési létesítmények védelmét biztosító postai eljárásokat szabályozó új rendelet.
- Június 1.** Megindul a hírlapszolgálat információs rendszere.
- Június 2.** Kaposvárott üzembe helyezik a pécsi főközpontozó csatlakozó tgx-mellékközpontot.
- Június 9.** Forgalomba kerül a *Dunakanyar* elnevezésű általános forgalmi bélyegsorozat.
- Június 17.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1969* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Szervezett békemozgalom.
- Június 20.** Valamennyi táviratkézbetűző-hivatal a táviratok kezelési és kézbesítési idejének vizsgálatára adatfelvételt végez.
- Június 25.** Közzéteszik az AKÖV – Autóközlekedési Vállalat – gépkocsi-járatokba kapcsolt postaszervek jegyzékét.
- Július 1.** Hatályba lép a postai gépjárművek felhasználásáról szóló új rendelet.
- Július 25.** A Népköztársaság Elnöki Tanácsa kihirdeti a Montreux-ben 1965. november 12-én kelt Nemzetközi Távközlési Egyezményt.

- Augusztus 1.** Új díszátviralapok kerülnek forgalomba DT 31, 32 és 33 jelzésekkel.
- Augusztus 1.** Módosítják a Postafőosztály szervezetét.
- Augusztus 11–15.** Valamennyi postahivatal távbeszélő-forgalmi és irányok szerinti adatfelvételt végez.
- Augusztus 15.** Forgalomba kerül az *Apollo-11* elnevezésű bélyegblokk.
- Augusztus 18.** Bélyegfüzetet rendszeresítenek a *Dunakanyar* elnevezésű bélyegsorozat értékeiből.
- Szeptember 1.** Különleges ásványokat, megkövesedett őskori növényeket és állatokat ábrázoló bélyegsorozat kerül forgalomba.
- Szeptember 1.** Önzárós légipostai levélpapír és boríték 3 forintos értékbenyomással kerül forgalomba.
- Szeptember 9.** Hatályba lépnek az 1964. szeptember 2-án kötött magyar–finn postai és távközlési megállapodás rendelkezései.
- Szeptember 13.** Forgalomba kerül a 42. bélyegnap alkalmából kibocsátott bélyegsorozat.
- Szeptember 15.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1969* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Nemzetközi Művészettörténeti Kongresszus.
- Szeptember 21.** Forgalomba kerül az *Öttusa világbajnokság* elnevezésű bélyegsorozat.
- Október 1.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1969* elnevezésű bélyegsorozat következő két értéke: Mahatma Gandhi, 100 éves a postai levelezőlap.
- Október 1.** Hatályba lép az új nemzetközi távbeszélő-kezelési utasítás.
- Október 12–18.** Valamennyi postahivatal forgalomszámlálást végez a kézbesített tértivevényes küldemények, valamint a kézbesített totó- és lottószelvények számbavételére.
- Október 13.** Utasítás jelenik meg néhai Farkas Irén, a mátraballai postahivatal nyugalmazott hivatalvezetője, takarékbetétkönyvekben és ezüst pénzermékekben a Magyar Postára hagyományozott 68 000 forint összegű alapítványának felhasználásáról.
- Október 17.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1969* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Szakszervezeti világkongresszus.
- November 1.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1969* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Nagy Balogh János, valamint a *Hold meghódítása* elnevezésű bélyegsorozat.
- November 1.** Karikatúrákat ábrázoló új díszátviralapok kerülnek forgalomba LX 21, 22, 23, 24 és 25 jelzésekkel.
- December 1.** A 16. életévüket betöltött fiatalok férfi dolgozókat külterületi kezelői teendőik ellátásával is meg lehet bízni.
- December 2.** Forgalomba kerül a németalföldi festők alkotásait ábrázoló bélyegsorozat.
- December 12.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1969* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Nemzetközi galambkiállítás.
- December 15.** Békéscsabán üzembe helyezik a szegedi főközpontozó csatlakozó tgmellékközpontot.
- Megnyílt postahivatalok:** Budapest 100., Dunajváros 5., Kardos, Százhalombatta 4. (Ófalu).

Postahivatallá átalakított fiókposták: Érd 4., Kömörő, Kömpöc, Nagyveleg, Örménykút, Rákócziújfalu, Sajókeresztúr, Salköveskút, Sárkeresztes, Sóstógyógyfürdő, Szolnok 6., Ura.

Megnyílt fiókposták: Boda, Nógrádsípek, Óbarok, Orfű, Pélpuszt, Sinatelep.

Fiókpostává átalakított postahivatalok: Aka, Bátor, Büssü, Zádor.

Megszűnt fiókposták: Geresdlak.

Kinevezések: Dr. Xalter György postafőtanácsot a Posta Szociális Hivatal vezetésével bízzák meg (február 15.).

Kecskeméthy Emil postaműszaki főtanácsost a Puskás Tivadar Távközlési Technikum és Szakközépiskola vezetésével bízzák meg (március 20.).

Králl Gyula postafőtanácsost a Postavezérigazgatóság Nemzetközi szervezetek ügyosztályának, és dr. Katona Kis László postafőtanácsost a Nemzetközi kapcsolatok ügyosztályának vezetésével bízzák meg (augusztus 1.).

Dr. Horváth Lajos postaműszaki főtanácsost a Postavezérigazgatóság Rádió- és televíziófejlesztési ügyosztályának vezetésével bízzák meg (november 9.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa Pólya János műszaki főfelügyelőnek, Stoltmár Nándor műszaki főellenőrnek a Lakihegyi Rádióállomás újjáépítésében végzett kiemelkedő munkájáért a Munka Érdemrend ezüst fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (január 2.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa Érlaki Istvánné főellenőrnek, Németh Jenő, Stéhli Imre főfelügyelőnek, Szabó János forgalmi igazgatónak a Munka Érdemrend ezüst fokozata; Baranyai Erzsébet, Faluhelyi Ferenc főfelügyelőnek, Torma Ferenc főellenőrnek a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (április 1.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa Bayer Zoltán postafőtanácsosnak a Munka Érdemrend arany fokozata; Csete Károly, Mócsa János, Orbán Géza főfelügyelőnek, Kanyó Mátyás műszaki igazgatónak, Török Zoltán tanácsosnak az ezüst fokozata; Balázs György, Laczkovich Béla, Nyitrai Lajos főfelügyelőnek, Erdélyi Ferenc vezető kezelőnek, Kikker Irma főellenőrnek, Kurucz István főmérnöknek, Révész László felügyelőnek, Vass Dénes műszaki ellenőrnek a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (április 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa Bíró Mózes főellenőrnek a Munka Érdemrend arany fokozata; Beke Vincéné ellenőrnek az ezüst fokozata; K. Tóth László szakkezelőnek és Wittek János műszaki ellenőrnek a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (május 5.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából Bártfai István vezetőkezelőnek, Herceg Lajos műszaki vezető-főfelügyelőnek, dr. Stoits Károly igazgatónak a Munka Érdemrend ezüst fokozata; Magyar Ferenc vezető-főkezelőnek a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (október 6.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa Kovács József főfelügyelőnek a Munka Érdemrend ezüst fokozata; Dragonya Ferenc műszaki főfelügyelőnek, Kasza János műszaki főellenőrnek a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (november 7.).

Szakirodalom: *Nemzetközi távbeszélő-kezelési utasítás* (október).

Távbeszélő-szabályzat (C. 1. Szabályzat) (november).

Postahivatalok és fiókposták bankszolgálati utasítása (december).

1. sz. változás a postaszabályzathoz (december).

1970

Január 1. Különrendelet szabályozza a január 1. és 31. között zajló időszakban a népszámlálás távbeszélő-forgalmának lebonyolítását.

Január 1. Hatályba lép az új távbeszélő-szabályzat.

Január 1. Bevezetik a bankszámlákra történő postai befizetések egységes rendszerét (egységes, három részből álló átutalási postautalványon).

Január 1. A Postavezérgazgatóság szervezetében önálló szervezeti egységként Kereskedelmi és propagandaosztályt és Gazdasági hivatalt létesítenek.

Január 1. Létrehozzák a Posta Számítástechnikai és Szervezési Irodát; ezzel egyidejűleg megszűnik a Posta Gépi Adatfeldolgozó Üzem, valamint a Posta Üzemszervezési Iroda önálló működése.

Január 1. Módosítják a Posta Oktatási Központ szervezeti felépítését.

Január 12. Forgalomba kerül a Pieter Paul Rubens és Anton Van Dyck flamand festők egy-egy alkotását ábrázoló bélyegblokk.

Január 24. A Postaügyi Értesítőben *Jogszabályok* címmel rovatot nyitnak.

Január 31. A Magyar Nemzeti Bank megszünteti a termelészövetkezeti pénzfelvételi betétkönyvrendszert.

Február 1. Az I-II. osztályú postahivataloknál és a fiókpostáknál új rendszerű postai takarékbetétkönyv, illetve nyeremény-takarékbetétkönyv kerül forgalomba.

Február 2. Könnyítnek a tömegesen feladott levélpostai küldemények felvételén.

Február 16. A gyermekgondozási segélyben részesülő postai dolgozókat is megilleti a postaszemélyzeti csomagdíjkedvezmény.

Február 28. Forgalomba kerül *Az autó története* elnevezésű bélyegsorozat.

Március 7. Forgalomba kerül a *Budapest 71* elnevezésű bélyegsorozat.

Március 20. Forgalomba kerül a *Szozuz-6-7-8* és az *Apolló-12* elnevezésű bélyegkisív.

Március 25. DT 34 és 35 jelzéssel jubileumi díszátvitratlapok kerülnek forgalomba.

Március 31. Életbe lép a Magyar Népköztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság 1969. április 23-án Berlinben aláírt kormányközi egyezménye a posta és távközlés területén folytatandó együttműködésről.

Április 1. A brit–magyar utalványforgalomban az összeghatárt 40-ről 50 fontra emelik.

Április 1. Módosítják a Postai Tervező Iroda szervezeti felépítését, elnevezését pedig Postai Tervező Intézetre változtatják.

Április 3. Forgalomba kerül a *Hazánk felszabadulásának 25. évfordulója* elnevezésű bélyegblokk; valamint az *Évfordulók-események 1970* elnevezésű bélyegsorozat első értéke: Budapesti metró.

- Április 8.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1970* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Meteorológiai szolgálat.
- Április 13.** Elrendelik az értékbenyomámos illetékbélyegképpel ellátott új útlevélkérő lapok postai árusítását.
- Április 15.** A belföldi helyközi távbeszélő-forgalom díjök szerinti megoszlásának megállapítására statisztikai adatgyűjtést végeznek.
- Április 22.** Forgalomba kerül a V. I. Lenin születésének 100. évfordulójára kibocsátott bélyegsorozat.
- Április 27.** RK jelzéssel új, művészi kivitelű rézkarc dísztáviratlap-fajta rendszeresítenek.
- Április 30.** Forgalomba kerül a *Lehár Ferenc születésének 100. évfordulója* elnevezésű bélyeg, valamint az *EXPO 70* elnevezésű bélyegsorozat.
- Május 1.** Módosítják a Postavezérigazgatóság és egyes közép fokú postaszervek szervezeti felépítését és feladatkörét.
- Május 11.** A hivatali kezelésben lévő (különkezelt) lapok egyéni előfizetőinek nyilvántartására hírlapkézbesítő járásfüzetet rendszeresítenek.
- Május 18.** Elrendelik a *Miniszterhelyettesi értekezlet*, a *Szakosztályvezetői értekezlet* és az *Igazgatói Tanács* elnevezésű tanácskozó testületek létrehozását, amelyek a vezetői döntések előkészítését segítik a postavezérigazgató mellett tanácsadó feladatkörrel.
- Május 18.** A Posta Számítástechnikai és Szervezési Iroda elnevezését Posta Számítástechnikai és Szervezési Intézetre változtatják.
- Június 1.** A megyei postahivatalok által végzett előfizetés-gyűjtések céljára négyrészes előfizetési nyugtakönyvet rendszeresítenek.
- Június 1.** A Budapesti Távbeszélő Igazgatóság szervezetében kereskedelmi és propagandaosztályt hoznak létre.
- Június 2.** Forgalomba kerül a Szépművészeti Múzeum képanyagából válogatott alkotásokat ábrázoló bélyegsorozat és blokk.
- Június 10.** Forgalomba kerül az *Apollo-13* elnevezésű bélyegkisív.
- Június 22.** A rádió- és televízió-előfizetők nyilvántartását, a nyugták kibocsátását címlemezekről történő sokszorosítás helyett nagy teljesítményű elektronikus adatfeldolgozó rendszerrel végzik.
- Június 22.** Közzéteszik az AKÖV-gépkocsijáratokba kapcsolt postaszervek jegyzékét, ahová bizonyos fajta csomagok nem, vagy szorosan meghatározott feltételek mellett vehetők fel.
- Június 27.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1970* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Beethoven.
- Július 1.** A Magyar Nemzeti Bank sárgarézből készült 2 forintos érméket hoz forgalomba, egyúttal a kupro-nikkel és alpaka 2 forintos érméket kivonja a forgalomból.
- Július 1.** Hatályba lép a kőolaj- és gázipar távközlési rendszeréről szóló utasítás.
- Július 15.** RK 2 jelzéssel újabb rézkarc dísztáviratlap kerül forgalomba.
- Július 28.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1970* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Diósőri vaskohászat.

- Augusztus 1.** Új rendet vezetnek be az érkezett hírlapok példányszámában megállapított eltérések jelentésére.
- Augusztus 1.** Módosítják a külterületi kezelők és a hírlapkézbcsítő-helyettesítők kézbesítési díját, valamint a budapesti hírlapkézbcsítő és hírlapkézbcsítő-helyettesítők bérkezési rendszerét.
- Augusztus 3.** Bélyegárusító automaták üzemeltetéséhez szükséges 40 filléres és 1 forintos címletű, 1000–1000 darabos bélyegtekercset hoznak forgalomba.
- Augusztus 3.** Bevezetik a postai üzemi prémiumrendszert.
- Augusztus 10–14.** A postahivatalok távbeszélő-forgalmi és irányok szerinti adatfelvételt végeznek.
- Augusztus 19.** Forgalomba kerül az *I. István király születésének 1000. évfordulója* elnevezésű bélyeg, valamint az *Évfordulók-események 1970* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Női evezős Európa-bajnokság.
- Augusztus 21.** A Magyar Nemzeti Bank megkezdi az 500 forintos bankjegyek kibocsátását.
- Augusztus 22.** A 43. bélyegnap alkalmából kerül forgalomba a Corvinák egy-egy iniciálóját ábrázoló bélyegsorozat és blokk.
- Szeptember 4.** Forgalomba kerül a *Szojuz-9* elnevezésű bélyegblokk.
- Szeptember 14.** Rendelet jelenik meg a postai értékcikkek, nyomtatványok és propagandakiadványok, valamint a hirdetőbélyegző-lenyomatok mintapéldányainak múzeumi megőrzéséről.
- Szeptember 21.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1970* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: FAO-konferencia.
- Szeptember 26.** Forgalomba kerül a *75 éves a Magyar Olimpiai Bizottság* elnevezésű bélyegsorozat.
- Szeptember 28.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1970* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Nevelésügyi kongresszus.
- Október 1.** Hatályba lép a rádió- és televízió-szabályzat első része, valamint a rádió- és televízió-díjszabás első része.
- Október 25–31.** A postahivatalok az okiratilag nyilván nem tartott postai küldemények országos számlálását végzik.
- Október 27.** Forgalomba kerül a *magyar ötvösség remekei* elnevezésű bélyegsorozat.
- November 1.** Hatályba lép az új postai kicserélő- és vámközvetítő-szolgálat utasítása (A. 6. Szabályzat).
- November 16.** A Budapest 72. postahivatal megkezdi a forgalomban lévő pénzes- és levélzárakok, valamint a zsákszárakatok megszámlálását.
- December 1.** RK 3 jelzéssel újabb rézkarc díszátvitel kerül forgalomba.
- December 7.** Forgalomba kerül az Esztergomi Keresztény Múzeum képanyagából válogatott alkotásokat bemutató bélyegsorozat és blokk.
- December 30.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1970* elnevezésű bélyegsorozat utolsó értéke: Auschwitz–Mauthausen–Dachau.

Megnyílt postahivatalok: Budapest-Mabéosz (VI. Népköztársaság u. 3.), Dunaujváros 6.-Kertváros, Dunaujváros 7.-Pálhalma.

Postahivatallá átalakított fiókpósták: Borsodszentgyörgy, Dóc, Farkaslyuk-bányatelep, Hejőkeresztúr, Kisdombegyház.

Fiókpóstává átalakított postahivatalok: Kisdobsza.

Megszűnt fiókpósták: Komlódtótfalu.

Kinevezések: *Keresztényi Zoltán* postatanácsost a Postavezérigazgatóság Gazdasági Hivatalának vezetésével, *dr. Kotsis Béla* postafőtanácsost a Posta Számítástechnikai és Szervezési Iroda vezetésével bízzák meg (január 1.).

Bugyi József postaműszaki igazgatót a Postavezérigazgatóság Rádió- és Televízióműszaki ügyosztályának vezetésével bízzák meg (január 15.).

Nagy Tiborné postaigazgatót a Debreceni Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (április 16.).

Rontó Tibor postaigazgatót a Posta Kísérleti Intézet vezetésével bízzák meg (április 21.).

Reiff Frigyes postaigazgatót a Postavezérigazgatóság Személyzeti szakosztályának, *Povorai György* postaigazgatót a Munkaügyi és szervezési szakosztályának vezetésével bízzák meg (május 1.).

Dr. Zsuffa Szabolcs postaigazgatót a Posta Jogügyi Hivatal vezetésével bízzák meg (június 15.).

Kővári László postaműszaki tanácsost a Posta Központi Járműtelep vezetésével bízzák meg, *Tóth Illést* a postavezérigazgató első, a fejlesztést és beruházást irányító helyettesévé nevezik ki (szeptember 1.).

Horn Dezsőt közlekedés- és postaügyi miniszterhelyettesévé nevezik ki. (november 19.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Breitner István* főellenőrnek, *dr. Deák Ignác* igazgatónak, *Hajós Károly* vezető-főellenőrnek, *Módos Elemér* főigazgatónak a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *dr. Apor János*, *Nagy László* igazgatónak, *Gáltői József* főfelügyelőnek, *Gazdag Sándor*, *Nagypalugyai Istvánné*, *Tóth Lajos* főellenőrnek, *Hajdú András* főkezelőnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (április 1.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Dejcző Gábor* igazgatónak, *Győrfi Imre* főfelügyelőnek, *Kéri Gyula* főtanácsosnak, *Király Zsuzsanna* nyugalmazott igazgatónak a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *Benkő Tibor*, *Juhász Károly*, *Varga István* főfelügyelőnek, *Keserű Mihály* felügyelőnek, *Szűcs Józsefné* tanácsosnak a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (április 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Megyeri József* műszaki igazgatónak a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *Dedek Lajos* műszaki igazgatónak, *Pocskay Tibor* műszaki főtanácsosnak, *Valter Ferenc* műszaki tanácsosnak a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (június 8.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Kertész István* postaműszaki igazgatónak a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *Balla János* vezető főellenőrnek, *Baranyi Julianna*, *Gyimesi József* vezetőkezelőnek, *Bérczesi József*, *Sasvári István* műszaki főfelügyelőnek, *Kiss*

Ferenc vezető-főfelügyelőnek, *dr. Mosonyi Ferenc* igazgatónak a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (augusztus 25.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Némethi János* műszaki főellenőrnek a nagy tiszai árvízvédelmi munkálatokban tanúsított munkájáért a Munka Érdemrend bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (október 5.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Bíró János, Nagy III. István* műszaki ellenőrnek, *dr. Hódi István* igazgatónak, *Szabó Imre* műszaki felügyelőnek, *Varjú Ferenc* műszaki főtanácsosnak a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *Gilicze Józsefné* műszaki főtisztnek, *Petrás Ferenc* műszaki főfelügyelőnek, özv. *Trapp Béláné, Sass Aladárné, Szabó Károlyné* ellenőrnek, *Vasas György* vezető-főkezelőnek a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (november 7.).

1971

Január 1. Megkezdik a gépjárművek időszakos felülvizsgálatának okmányait tartalmazó egységcsomagok postai értékként történő árusítását.

Január 1. Kötelezően érvénybe lép a levelek méret szerinti díjazása, a szabványlevél használata. A méret megállapításához a postahivatalok és fiókposták segédesszéként használnak.

Január 1. *Posta Központi Üzembiztonsági Hivatal* elnevezéssel új központi szerv kezd meg működését.

Január 1. Új távbeszélő-díjszabás lép életbe.

Január 1. Az LB központokra, a vidéki nagy teljesítményű CB központokra és a vidéki városi alközpontokra vonatkozóan kötelezően elrendelik a távközlési berendezési létszámnormák használatba vételét.

Január 1. Életbe lép a szabványlevéldíj.

Január 1. Hatályba lép a nehézipari, valamint a közlekedés- és postaügyi miniszter együttes rendelete a villamosmű, valamint távközlési berendezés, út és vasút keresztezéséről, illetőleg megközelítéséről szóló rendelete.

Január 15. Forgalomba kerül a *Luna-16* elnevezésű bélyegblokk.

Január 31. Megszüntetik az MNB borforgalmi adó-befizetési lapok, valamint a szállodák, üdülők, kórházak részére használatos rendőrségi bejelentőlapok postai árusítását.

Február 15. A brit–magyar csomagforgalomban 40 fontról 50 fontra emelik az utánvételes csomagokat terhelő legnagyobb utánvételi összeget.

Február 26. Forgalomba kerül a *Budapest 71* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.

Március 1. Új díszátvitratlapok kerülnek forgalomba LX 1, 2, 99, DT 36–40 jelzésekkel.

Március 8. Forgalomba kerül a *Luna-17* elnevezésű bélyegblokk.

Március 18. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1971* elnevezésű bélyegsorozat első értéke: Párizsi kommun.

Március 25. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1971* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Bartók Béla.

- Március 27.** Forgalmomba kerül az *Évfordulók-események 1971* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: 700 éves Győr.
- Március 31.** Forgalmomba kerül az *Apollo-14* elnevezésű bélyegblokk.
- Április 1.** Az RK jelzésű rézkarc dísztáviratlapok forgalmát kiterjesztik az egész ország területére.
- Április 17.** Forgalmomba kerül az *Évfordulók-események 1971* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Áchim L. András.
- Május 20.** DT 9 jelzéssel új dísztáviratlap kerül forgalomba.
- Május 21.** Forgalmomba kerül a vadászati világiállítás emlékére készült bélyegsorozat, valamint az Albrecht Dürer születésének 500. évfordulója emlékére kiadott blokk.
- Május 25.** Megszüntetik a portójutalék-rendszert.
- Június 1.** A magánszemélyek által benyújtott tudakozványok díjmentesek.
- Június 5.** Forgalmomba kerül az *Évfordulók-események 1971* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Úttörők Szövetsége.
- Június 10.** A Magyar Nemzeti Bank nikkal 10 forintos érméket hoz forgalomba.
- Június 23.** Valamennyi táviratkézből hivatalt adatfelvételt végez a kezelt és kézbesített táviratokról.
- Június 30.** Kivonják a forgalomból az LX 3, 4 jelű dísztáviratlapokat.
- Július 1.** Módosítják a Posta Kísérleti Intézet szervezeti felépítését.
- Július 1.** Decentralizálják a telexen való táviratfelvételt: a telex-főközpontokba, illetve az azokhoz csatlakozó mellékközpontokba kapcsolt előfizetők távirataikat a saját telex-főközpontjuk székhelyén lévő postahivatalban adhatják fel.
- Július 1.** Hatályba lép a Magyar Posta kollektív szerződése 1971–1975. évekre.
- Július 1.** Hatályba lép az 1971. március 18-án Prágában aláírt magyar–csehszlovák postai és távközlési megállapodás.
- Július 1.** Hatályba lépnek az 1969-ben Tokióban rendezett Egyetem-es Postakongresszuson elfogadott megállapodás rendelkezései.
- Július 1.** A Postavezérgazgatóság Kereskedelmi és propaganda osztályának irányítását, ellenőrzését az üzemvitelt irányító vezérgazgató-helyettes feladatkörébe utalják.
- Július 3.** Forgalmomba kerül az *Évfordulók-események 1971* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Ellenállók Nemzetközi Szövetsége.
- Július 9.** Forgalmomba kerül a színes japán fametszeteket ábrázoló bélyegsorozat.
- Július 15.** Forgalmomba kerül az *Évfordulók-események 1971* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Pest–Vác vasútvonal.
- Július 15–30.** Próbalevelek alkalmazásával felmérést készítenek a közönséges levélpostai küldemények kézbevételei számának megállapítására.
- Augusztus 1.** Megszüntetik a fiókposták, az I-II. osztályú postahivatalok vasárnapi és munkaszüneti napokon való nyitva tartását.
- Augusztus 1.** A Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola dolgozóit megilleti a postaszemélyzeti csomag-, táviró- és távbeszélő-díjkedvezmény.

- Augusztus 2.** A Magyar Nemzeti Bank bevonja az alpakából készült 5 forintos érméket, és új nikkel 5 forintos érméket hoz forgalomba.
- Augusztus 9–13.** A postahivatalok távbeszélő-forgalmi és irányok szerinti adatfelvételt végeznek.
- Augusztus 27.** Forgalomba kerül a vadászati világiállítás emlékére kibocsátott bélyegblokk.
- Szeptember 1.** Valamennyi forint-fillér értékű (1946. augusztus 1. óta kibocsátott) postai levélbélyegyet bérmentesítésre fel lehet használni.
- Szeptember 4.** Forgalomba kerül a *Budapest 71* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- Szeptember 11.** Forgalomba kerül a *100 éve készíti a magyar postabélyegeket az Állami Nyomda* elnevezésű bélyeg.
- Szeptember 21.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1971* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Nemzetközi Újságíró Szervezet.
- Október 1.** Hatályba lép az új hírlapkezelési utasítás (H. 1. Szabályzat).
- Október 4.** Forgalomba kerül a *Szozuz-II–Szaljut* űrhajón 1971. június 30-án hősi halált halt három szovjet űrhajós emlékére kibocsátott bélyegblokk.
- Október 10–16.** A postahivatalok a kézbesített tértivevényes küldemények, valamint totó- és lottószelvények számbavételét végzik.
- Október 29.** Forgalomba kerül a Budapesti Egyetemi Botanikus Kert alapításának 200. évfordulója alkalmából virágokat ábrázoló bélyegsorozat.
- November 22.** Forgalomba kerül a *Lósport* elnevezésű bélyegsorozat.
- December 1.** A posta kedvezményes díjért szállítja a könyvkiadó és könyvterjesztő vállalatok vagy megbízottaik által belföldre postára adott könyvjegyzékeket és könyvismertetőket.
- December 1.** A rendeletben felsorolt budapesti postahivatalok utalványbélyegző-gépek használatát kezdik meg.
- December 1.** Hatályba lép az új nemzetközi távbeszélő-díjszabás.
- December 10.** Forgalomba kerül a Képes Krónika miniatúráiból válogatott alkotásokat ábrázoló bélyegsorozat és blokk.
- December 30.** Forgalomba kerül a Sapporóban 1972-ben megrendezésre kerülő XI. téli olimpiai játékok emlékére kiadott bélyegsorozat és blokk, valamint az *Évfordulók-események 1971* elnevezésű bélyegsorozat utolsó értéke: Fajgyűlölet elleni harc éve.
- December 31.** Kivonják a forgalomból a DT 34 és 35 jelű jubileumi díszátvitelapokat.
- Postahivatallá átalakított fiókposták:** Bankháza, Bekecs, Bükkaranyos, Csobaj, Felsőtold, Kishartyán, Kóspallag, Lippó, Mikebuda, Mogyorósbánya, Nádújfalu, Novaj, Perőcsény, Ságújfalu, Szanda, Szilasliget, Zichyújfalu.
- Fiókpostává átalakított postahivatalok:** Tiszatelek.
- Kinevezések:** *Koczka Antal* postafőtanácsost a Miskolci Postaigazgatóság, *Végh Tibor* postaműszaki főtanácsost a Posta Központi Üzembiztonsági Hivatal vezetésével bízzák meg (január 1.).
- Rontó Tibor* postaműszaki igazgatót a Posta Kísérleti Intézet vezetésével bízzák meg (január 21.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Andrássy Aladár* igazgatónak, *Haraszti Pál* főfelügyelőnek, *Lehoczky Antal* igazgatónak a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *Biercsák Márton* főkezelőnek, *Deák Ernő*, *Hamza Imre* igazgatónak, *Golecz György* vezetőkezelőnek, *Szabó Sándor*, *Zongh Sarolta* főellenőrnek a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (március 30.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Povorai György* igazgatónak a Munka Érdemrend arany fokozata; *Agócs László*, *Piukovics Sándor* főfelügyelőnek, *Fekete István* vezetőkezelőnek, *dr. Kotsis Béla* igazgatónak, *Makrisz Vangelisz*, *Piuss Józsefné* főellenőrnek, *Novok Rostás Sándor* felügyelőnek az ezüst fokozata; *Bartucz János* postaalkalmazottnak, *Bódi András*, *Lajer József* főellenőrnek, *Bugyi János*, *Dobai József*, *Miskolczy György*, *Nagy József* főfelügyelőnek, *Irházi Mihály* vezetőkezelőnek, *Ódor Erzsébet*, *Szabó Ferenc* kezelőnek a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (április 4.). A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Deák György*, *Nagy János* vezetőfelügyelőnek, *Ferró Borbála* vezető-főfelügyelőnek a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *Bodnár József* főfelügyelőnek, *Fabók Sándor*, *Koska Zoltán* igazgatónak, *Kovács Ferenc*, *Ligeti Edit* főellenőrnek a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (október 5.).

Szakirodalom: *Budapest postakézbesítési beosztása* (január).

Tgx irányítási füzet (március).

Útmutató a kézbesítők részére (május).

1972

Január 1. Hatályba lép a rádió- és televízió-díjszabás második része, melynek értelmében frekvenciahasználati díjat kell felszámítani.

Január 1. A rendeletben felsorolt vidéki postahivatalok utalványbélyegző-gépeket vesznek használatba.

Január 1. Hatályba lép a módosított távbeszélő-díjszabás, valamint az előfizetői távgépíró-díjszabás.

Január 13. Közzéteszik a hatályban lévő vezérigazgatói utasítások jegyzékét.

Január 20. Forgalomba kerül az *Apolló-15* elnevezésű bélyegblokk.

Január 25. Az Egyetemes Postaegyesület Nemzetközi Irodája új típusú postai igazolójegyet állíttatott ki a magyar postaigazgatás részére.

Február 1. Szombathely távbeszélőközpontot bekapcsolják az előfizetői távválasztásba.

Február 1. Új távíró-kezelési utasítás (B. 2. Szabályzat) és új távbeszélő-kezelési utasítás (C. 2. Szabályzat) lép életbe.

Február 8. Közzéteszik Illisz Lászlónak, a KISZ KB titkárának Horn Dezső miniszterhelyetteshez, a posta vezérigazgatójához írott levelét, amelyben megköszöni a postai dolgozók munkáját a KISZ 1971. december 8. és 11. között megtartott VIII. kongresszusának lebonyolításában.

Február 9. Hatályba lép a gépjárművezetők munkafeltételeinek és munkabérének meghatározásáról szóló rendelet.

- Február 22.** A házhoz kézbesítés céljából kiosztott portós csomagok után járó portóösszeg hiánytalan beszedése, elszámolása érdekében szigorúbb ellenőrzést vezetnek be.
- Február 23.** Forgalomba kerül a *Mozdonyok* elnevezésű bélyegsorozat.
- Március 1.** Zalaegerszeg távbeszélőközpontot bekapcsolják az előfizetői távválasztásba.
- Március 27.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1972* elnevezésű bélyegsorozat első értéke: Janus Pannonius.
- Március 30.** Forgalomba kerül a *Mariner 9 és Mars 2-3* elnevezésű bélyegsorozat.
- Március 31.** Székesfehérvár távbeszélőközpontot bekapcsolják az előfizetői távválasztásba.
- Április 2.** A siófoki góckörzetet (Siófok, Ádánd, Balatonaliga, Balatonföldvár, Balatonszabadi, Balatonszemes, Kereki, Ságvár, Som, Szólád és Zamárdi központokat) bekapcsolják az előfizetői távválasztásba.
- Április 4.** A budapesti Lágymányos crossbar központba kapcsolt távbeszélő-állomások (kapcsolási számuk 650-000 és 669-999 között) alkalmasak arra, hogy a távhívásban részt vevő központok állomásait közvetlenül hívják (kimenő távhívás).
- Április 11.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1972* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Magyar műemlékvédelem.
- Április 14.** Forgalomba kerül az agarakat ábrázoló bélyegsorozat.
- Április 17.** Forgalomba kerül az *Európai Szemészkongresszus 1972* elnevezésű bélyegsorozat.
- Április 29.** Forgalomba kerül a *Labdarúgó Európa-bajnokság* elnevezésű bélyegsorozat.
- Május 1.** Forgalomba kerül az RK 4 jelzésű dísztávíratlap.
- Május 1.** Hatályba lép a hírlapkezelési utasítás, a budapesti áruselosztók és hírlapárusok részére kiadott H. 3. Szabályzat.
- Május 27.** Forgalomba kerül a *Mabéosz IX. kongresszusa* elnevezésű bélyegsorozat és blokk, valamint az *Évfordulók-események 1972* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Nemzetközi könyvév. Az előbbiből 5000 sorszámozott példány *20 éves a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége*, illetve *A Magyar Posta ajándéka* felíratú felülnyomással a kongresszus küldöttei számára ajándékként készült.
- Június 1.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1972* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Rózsakiállítás.
- Június 10.** Forgalomba kerül a *Sapporótól–Münchenig* elnevezésű bélyegblokk.
- Június 15.** Kivonják a forgalomból az LX 9, 10, 12 és 16, valamint a DT 24, 25 és 30 jelű dísztávíratlapokat.
- Június 18.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1972* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Georgi Dimitrov.
- Június 20.** Forgalomba kerül a *Belgica 72* elnevezésű bélyegblokk.
- Június 25.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1972* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Dózsa György.
- Július 1.** Az utalványbélyegző-gépek használatát kiterjesztik a belföldi postautalványok felvételére is.
- Július 1.** Hatályba lép a postai gépjárművek felhasználásáról szóló új rendelet.

- Július 15.** Forgalmomba kerül a XX. nyári olimpiai játékok alkalmából kibocsátott bélyeg-sorozat és blokk.
- Július 18.** A Budapest-vidéki, a Debreceni és a Szegedi Postaigazgatóság részére engedélyezik, hogy egyes kijelölt külterületeken kísérleti jelleggel bevezessék az új külterületi kézbesítést.
- Augusztus 1.** Debrecen távbeszélőközpontot bekapcsolják az előfizetői távválasztásba.
- Augusztus 14–18.** A postahivatalok távbeszélő-forgalmi és irányok szerinti adatfelvételt végeznek.
- Augusztus 18.** Pécs és Szentlőrinc távbeszélőközpontokat bekapcsolják az előfizetői távválasztásba.
- Augusztus 20.** Forgalmomba kerül a *Magyar Népköztársaság alkotmányának egységes szövege*, a *Székesfehérvár alapításának ezredik évfordulója*, valamint az *Aranybulla kihirdetésének 750. évfordulója* elnevezésű bélyegsorozat.
- Augusztus 21.** Forgalmomba kerül az *Évfordulók-események 1972* elnevezésű bélyegsorozat következő két értéke: Eger, Tokaj.
- Szeptember 1.** A belföldön feladott nem tértivevényes vagy nem utánvételes ajánlott küldeményeket levélszekrény útján is lehet kézbesíteni, amennyiben alakjuknál fogva gyűrődés és sérülés nélkül behelyezhetők a levélszekrénybe.
- Szeptember 2.** Forgalmomba kerül az *Évfordulók-események 1972* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Keszthelyi Georgikon.
- Szeptember 15.** Forgalmomba kerül a *Herendi porcelánok* elnevezésű bélyegsorozat.
- Szeptember 18.** A postai távíróforgalomban megkezdik a lapra író távgépíró-berendezések használatát.
- Szeptember 19.** Forgalmomba kerül az *Évfordulók-események 1972* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Nemzetközi Vasútegyet.
- Szeptember 26.** Forgalmomba kerül az *Évfordulók-események 1972* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Magyar népgazdasági tervezés, valamint az új általános forgalmi bélyegsorozat. Ez utóbbinak mindhárom bélyegpárjából 1000-1000 db vágott, négyes blokk is készült, melynek enyvezett hátoldalán *A Magyar Posta ajándéka* felirat olvasható. A blokkokat az európai polgármesterek budapesti találkozóján résztvevő küldöttek kapták.
- Október 3.** Forgalmomba kerül az *Évfordulók-események 1972* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Nemzetközi Audiológiai Kongresszus.
- Október 8–14.** A postahivatalok egyes postai küldemények statisztikai számlálását végzik.
- Október 9.** Új alkalmi postai levelezőlapok kerülnek forgalomba: *25 éves a totó*, *100 éves a magyar szerszámgépipar*.
- Október 10.** Forgalmomba kerül az *Apolló-16* elnevezésű bélyegblokk.
- Október 13.** Aláírták, és ezzel egy időben életbe lép a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének kormányával kötött postai és távközlési együttműködési egyezmény.
- Október 27.** Forgalmomba kerül a *Bélyegmúzeum és a Postamúzeum újbóli megnyitása* elnevezésű bélyegsorozat.

Október 30. A Budapest 117. és 137. sz. postahivatalok önkiszolgáló hivatalként működnek.

Október 30. A bélyegárusító automaták üzemeltetéséhez 2, 3, 4 és 6 forintos címletű, 1000–1000 darabos bélyegtekerceket bocsátanak forgalomba.

November 5. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1972* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Martos Flóra.

November 9. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1972* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Radnóti Miklós.

November 9. A táviratok egységes kézbesítése érdekében a tgx-berendezéssel ellátott helyiségekben valamennyi táviratot borítékban kell kézbesíteni.

November 14. Az OTP a helyközi takarékbetétkönyv további forgalomba hozatalát megszünteti, következésképp megszűnik postai árusításuk.

November 15. Új rendelet szabályozza a postahivatalok és fiókposták nyitvatartási idejét.

November 15. Forgalomba kerül az *Üvegfestmények* elnevezésű bélyegsorozat.

November 21. A fémzárfogóval nem rendelkező postahivatalok és fiókposták a teljes érmetételeket záró pecsétjeggel zárhatják le.

November 27. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1972* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Textilmúzeum.

December 5. Valamennyi postaszervre kiterjedő hatállyal bevezetik a havi egyszeri bérfitetés rendszerét.

December 7. Megjelenik a munkavédelmi szervezet és tevékenység szabályozásáról szóló rendelet, amely az egyes egységeknél biztonsági megbízott vagy munkavédelmi előadó kijelölését rendeli el.

December 7. Az állategészségügyi szervek és állatorvosok belföldi távolsági beszélgetéseiket állategészségügy jelszóval kérhetik, melyeket igen sürgős beszélgetésként kell kezelni és díjazni.

December 9. Komló, Kárász (Magyaregregy), Magyarszék (Liget) és Szászvár távbeszélőközpontokat bekapcsolják az előfizetői távválasztásba.

December 15. Forgalomba kerül az új általános forgalmi bélyegsorozat következő két értéke: Szarvas, Székesfehérvár.

December 20. Gyöngyöst bekapcsolják az előfizetői távhívásba.

December 30. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1972* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: 50 éves a Szovjetunió, valamint a *Petőfi Sándor születésének 150. évfordulója* elnevezésű bélyegsorozat.

Megnyílt postahivatalok: Budapest 36., Budapest 56., Gödöllő 5., Kaposvár 5., Kaposvár 6., Szőny 2.

Postahivatallá átalakított fiókposták: Cserebökény, Magyartés, Mátyásdomb.

Megnyílt fiókposták: Balinka, Battonya-Tompapuszta, Fertőújlak, Orosháza-Külsőmonor, Tardona.

Fiókpostává átalakított postahivatalok: Nagyhódos.

Megszűnt postahivatalok: Budapest 58., Budapest 90., Budapest 144., Budapest-Kispest 3., Debrecen 15.

Megszűnt fiókposták: Bojár-Hollós pu., Csala, Eternitgyár (Nyergesújfalu), Mekszikópuszta, Vácbottyán.

Kinevezések: *Takács Jenőt* a PDK Bélyegmúzeuma, *Cseh Jánost* a Posta Anyaghivatal vezetésével bízzák meg (január 1.).

Gálik Istvánt a Postaforgalmi Szakközépiskola igazgatójává nevezik ki (szeptember 1.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Várkonyi János* főellenőrnek a Munka Érdemrend arany fokozata; *dr. Benkő József* igazgatónak, *Endrődy Sándor* főfelügyelőnek, *Török József* műszaki igazgatónak az ezüst fokozata; *Bánhegyi József*, *Csőregi Ilona*, *Dudás Béla*, *Király Gyula*, *Lakos János* főfelügyelőnek, *Hézing Ferenc* kezelőnek, *Hidvégi Vilmos*, *Hollósi Gyula* főellenőrnek a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (március 28.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Költő György* postaigazgatónak a Munka Érdemrend arany fokozata; *Farkas Ferenc*, *Szöllősi István* főfelügyelőnek, *Kaszmán Istvánné* főtanácsosnak, *Szegedi László* üzemvezetőnek, *Szerencsés Sándor* főellenőrnek az ezüst fokozata; *Barcza Ferencné*, *Kállai Endre*, *Király Emil*, *Pácsonyi Jenő* főellenőrnek, *Hangya Imre* vezetőkezelőnek, *Kállay Albert* felügyelőnek, *dr. Kiss Zoltán* főtanácsosnak, *Mészáros Istvánné*, *Tóth János*, *Vadkerti János*, *Villányi László* főfelügyelőnek, *dr. Tiszavölgyi László* igazgatónak a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (április 4.).

A Minisztertanács *Almási Béla* postaműszaki segéd tisztet, a Posta Központi Járműtelep mechanikai műszerészét az 1972. május 18-án a Budapest XIV. Csertő u. 12–14. szám alatti ház tragikus tüzesete alkalmával tanúsított magatartásáért Életmentő Emlékérem kitüntetésben részesítette (augusztus 22.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Bánfalvi Ferenc* csoportvezetőnek a Munka Érdemrend arany fokozata; *Bánhegyi József* lakatosnak, *Borsos Károly* főelőadónak, *Csaba Lajos* üzemvezetőnek, *Csicskár Imre* kézbesítőnek és *dr. Ipolyi Károly* tudományos csoportvezetőnek az ezüst fokozata; *Balla Gábor* osztályvezetőnek, *Garamszegi Béla* üzemvezetőnek, *Korda Frigyes* hivatalvezetőnek, *Kőhalmi Ferenc* erősítőállomás-vezetőnek, *Prell Péterné* utókalkulátornak, *dr. Sipos Endre* vezetőhelyettesnek, *Vinkovics Imre* kézbesítőnek a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (október 24.).

Szakirodalom: *Postai fiókbérlők* (január).

Távíródíjszabás (február).

Hírlapkezelési utasítás (H. 1. Szabályzat) II. Mintatár (március).

Hírlapjegyzék (március).

Hírlapkezelési utasítás a budapesti áruselosztók és hírlapárusok részére (H. 3. Szabályzat) (május).

Távbeszélő-díjszabás (június).

Fejér, Komárom, Nógrád és Pest megye összevont telefonkönyve (augusztus).

Névsor a postahivatalokról (fiókpostákról) és a lakott helyekről (november).

Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár és Szolnok megye összevont telefonkönyve (november).

Bács-Kiskun, Békés és Csongrád megye összevont telefonkönyve (december).

Január 1. Bevezetik a postai irányítószám-rendszert.

Január 1. Módosítják a Postai Épületkarbantartó Üzem szervezetét, és elnevezését Posta Központi Magasépítési Üzemre változtatják.

Január 1. Korszerűsítik a Posta Központi Kábelüzem szervezetének felépítését.

Január 1. Az egyszerűsített eljárásra való áttéréssel a hatósági erkölcsi bizonyítvány kérésére szolgáló kérelmek a kerületi 1. sz. postahivataloknál, valamint a városi, megyei és járási székhelyeken a kézbesítőhivataloknál is beszerezhetők.

Január 1. Az első napi bélyegek árusítását és az első napi keletbélyegzők használatát kiterjesztik a rendeletben felsorolt postahivatalokra.

Január 2. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1973* elnevezésű bélyegsorozat első értéke: Postai irányítószám.

Január 2. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: *25 éves a Filatéliai Szemle*.

Január 15. Forgalomba kerül az *Apolló-17* elnevezésű bélyegblokk.

Január 19. A Magyar Népköztársaság és a Mongol Népköztársaság kormánya Budapesten Postai és Távközlési Egyezményt ír alá, amely aznap életbe is lép.

Január 20. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1973* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Madách Imre, valamint új alkalmi postai levelezőlap-sorozat, Madách Imre: *Az ember tragédiája*.

Február 1. Új ajánlási ragszámot vezetnek be, amely tartalmazza a postahivatal irányítószámát is.

Február 17. Forgalomba kerül a *Busójárás* elnevezésű bélyegsorozat.

Február 19. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1973* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Kopernikus.

Március 12. Forgalomba kerül a *Vénusz-8* elnevezésű bélyegblokk.

Március 13. Rendelet jelenik meg a szolgálati titok körének meghatározásáról és védelméről.

Március 16. A postahivatalok 24 órán át tartó adatfelvételt végeznek a közönséges levélpostai küldemények irányítási területek szerinti megoszlására vonatkozóan.

Március 31. Forgalomba kerül az *Olimpiai érmesek* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.

Április 2. Az MNB-postautalványok felvételéhez utalványbélyegző-gépek használatát kezdik meg 19 nagyobb forgalmú postahivatalban.

Április 16. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1973* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Egészségügyi Világszervezet, valamint a *Madarak* elnevezésű bélyegsorozat.

Május 1. Hird és Vasas kézi kapcsolású központja megszűnik, bekapcsolják a pécsi távbeszélőközponthoz, tehát bekerülnek a gépi kapcsolású távolsági forgalomba.

Május 9. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1973* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Varsói Szerződés.

Május 11. Forgalomba kerül az *IBRA 73–POLSKA 73* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.

Május 25. Forgalmomba kerül az új általános forgalmi bélyegsorozat következő értéke: Kaposvár.

Május 29. Forgalmomba kerül az új általános forgalmi bélyegsorozat következő értéke: Tokaj.

Június 1. Megindul a nemzetközi postautalványok és az utánvételes küldemények forgalma Ausztriával.

Június 1. A Posta Elszámoló és Statisztikai Hivatal szervezetében – osztály jelleggel – létrehozzák a Posta Munkalélektani Laboratóriumot.

Június 5. Forgalmomba kerül az *Évfordulók-események 1973* elnevezésű bélyegsorozat következő két értéke: 500 éves a magyar könyvnyomtatás.

Június 12. Közzéteszik a szocialista munkaversenyről szóló határozatot, valamint annak végrehajtásáról, illetve postai végrehajtásáról szóló utasításokat.

Június 18. Forgalmomba kerül a *Csontváry-festmények* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.

Június 19. Közzéteszik a Volán-gépkocsijáratokba kapcsolt postaszervek jegyzékét.

Július 3. Forgalmomba kerül az *Európai biztonsági és együttműködési konferencia* elnevezésű bélyegkisív.

Július 10. Az automata távgépíró-hálózatba (tgx) kapcsolt postahivataloknál elrendelik a dísztáviratok másolását, egyúttal megszüntetik az LX jelzésű dísztáviratok borítékban való kézbesítését.

Július 21. Balatonkenese, Balatonfőkajár, Csajág és Papkeszi távbeszélőközpontokat bekapcsolják a gépi kapcsolású távolsági forgalomba (előfizetői távhívásba).

Július 31. Újabb nagy forgalmú postahivatalok veszik használatba az utalványbélyegzőgépet.

Augusztus 1. Új táviródíjsszabás lép életbe.

Augusztus 1.–október 31. A Budapest 72. sz. postahivatalnál a pénzes- és levélsákok számlálását végzik jelöléses rendszerrel: piros körben egy P betű.

Augusztus 4. A Budapestre szóló csomagokra *Budapest* feliratú – kerületjelzést nem tartalmazó – jelzöt kell ragasztani.

Augusztus 4. Forgalmomba kerül az *Erdő-mező virágai* elnevezésű bélyegsorozat.

Augusztus 13–17. Valamennyi postahivatal távbeszélő-forgalmi és irányok szerinti adatfelvételt végez.

Augusztus 18. Forgalmomba kerül az új általános forgalmi bélyegsorozat következő értéke: Esztergom; és a *Baleset-elhárítás* elnevezésű általános forgalmi bélyegsorozat.

Augusztus 20. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 20 éves a Népstadion.

Szeptember 1. Hatályba lép a vidéki távbeszélő-berendezések szerelésének ügyviteli utasítása (C. 6. Szabályzat).

Szeptember 3. A postaküldemények feldolgozását országos viszonylatban az irányítószámok alapján végzik.

Szeptember 20. Galyatető és Mátraszentimre távbeszélőközpontokat bekapcsolják a gépi kapcsolású távolsági forgalomba.

Szeptember 22. Forgalmomba kerül a *Magyar Nemzeti Múzeum régi magyar ékszerei* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.

- Szeptember 25.** Az új típusú, *Maxim I* és *Maxim II* elnevezésű, kis- és nagyalakú postai értékmegőrző acéllemezládák gyártását kezdi meg a Posta Központi Magasépítési Üzem.
- Október 1.** Az Ifjúkommunista című havi lap különkezelt jelleggel a postahivatalok nyilvántartásába kerül.
- Október 1.** Hatályba lép a postahivatalok és fiókposták pénztárszolgálati utasítása (F. 1. Szabályzat).
- Október 14–20.** Valamennyi postahivatal a kézbesített tértivevényes küldemények, valamint a kézbesített totó- és lottószelvények küldeményszámlálását végzi.
- Október 15.** Mátrafüred kézi kapcsolású központja megszűnik, az eddig hozzákapcsolt állomásokat a gyöngyösi központhoz helyezik át, tehát rész vesznek az előfizetői távhívásban.
- Október 16.** Forgalomba kerül a *Skylab* elnevezésű bélyegblokk.
- Október 23.** Hatályba lép az új nemzetközi távbeszélő-kezelési utasítás (C. 4. Szabályzat).
- Október 23.** Kísérleti jelleggel használatba veszik az eddig körkörös szövással előállított fűzőszákak (gyűrűs) mellett az úgynevezett franciavarrással (háromszoros oldalvarrással) készületeket is.
- November 1.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Sigmond Elek 1873–1939, a magyar talajtani kutatások megalapítója.
- November 3.** Forgalomba kerül a *Régi magyar mesterek művei* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- November 13.** A postai irányítószámok szabályos használatára felkérő szolgálati levelezőlapokat rendszeresítenek.
- November 17.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1973* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Csokonai Vitéz Mihály.
- November 27.** A közönségkapcsolat jobb ellátására, a szolgáltatások színvonalának emelésére Közönségkapcsolati Ötletpályázat Bizottságot hoznak létre.
- November 30.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1973* elnevezésű bélyegsorozat következő két értéke: Pesti Barnabás, José Marti, valamint az új általános forgalmi bélyegsorozat következő értéke: Veszprém.
- December 29.** Forgalomba kerül a *Vízi sport világbajnokságok* elnevezésű bélyegsorozat.
- December 29.** Forgalomba kerül a nyolc értékből álló új portóbélyeg-sorozat.
- Megnyílt postahivatalok:** Békéscsaba 6.-Mezőmegyer, Cegléd 3., Kisterenye 2.-Rákóczi telep, Nagykanizsa 4., Ópusztaszer, Zánka-Úttörőváros.
- Postahivatallá átalakított fiókposták:** Cegléd-Budai út, Csép, Csévharaszt, Csókakő, Dunatetőtlen, Erk, Felsőpakony, Ipolytarnóc, Kaposfüred, Keszeg, Kistokaj, Majosháza, Pápa-Borosgyőr, Pápadereske, Szuhogy, Tardona, Varbó, Vácegres, Veszprém-Kádárta.
- Megnyílt fiókposták:** Erdőkövesd, Hét, Martonyi, Szakmár 2.-Keserűtelek.
- Fiókpostává átalakított postahivatalok:** Bucsú, Szombathely-Olad, Tiszadorogma.

Megszűnt postahivatalok: Budakalász 2-Szentistvántelep, Gödöllő 4.

Megszűnt fiókposták: Barta, Kisszénás pu.

Kinevezések: *Kirkovits Istvánt* a Soproni Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (május 1.).

Rózsa Istvánt a Szegedi Postaigazgatóság vezetésével bízzák meg (november 1.).

Tátrai Sándort kinevezik a Postaforgalmi Szakközépiskola vezetőjévé, *Csomor Györgyöt* a Postai Szakközépiskolák József Attila Kollégiumának vezetőjévé (december 1.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Danyi Zoltán* művezetőnek a Munka Érdemrend arany fokozata; *Benk András* műszaki osztályvezetőnek, *Derek Lajos* műszaki igazgatóhelyettesnek, *Dénes Lajos* ügyosztályvezetőnek, *Kisék József* főelőadónak, *Kőfalvi Ernő* kézbesítőnek, *Kubik István* vezetőhelyettesnek, *Rátky Béla* osztályvezetőnek az ezüst fokozata; *Baricz Imre*, *Tóth Miklós* kézbesítőnek, *Kovács Károly* főművezetőnek, *Varga Ignác* TÜK-vezetőnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (március 31.).

A Csehszlovák Szocialista Köztársaság postaügyi minisztere a Győr–Pozsony koaxiális kábelrendszer építésében végzett kiemelkedő munkájáért *Bakai Zoltán* technikusnak, *Csizmadia Béla* műszaki előadónak, *Halász László* osztályvezetőnek, *Kertész Ferenc* technikusnak, *Pocskay Tibor* laboratóriumvezetőnek és *Tolnay Zoltán* igazgatóhelyettesnek a Csehszlovák posta kiváló dolgozója kitüntetést adományozza (március 31.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Szabó László* igazgatónak a Munka Érdemrend arany fokozata; *Farkasfalvi Béla* csoportvezetőnek, *Juhari Istvánné* ügyosztályvezetőnek, *Kovács Sándor* körzetmesternek, *Simoray Lajos* hivatalvezetőnek, *dr. Pintér Mihály* osztályvezetőnek az ezüst fokozata; *Bencsik Imréné* hivatalvezetőnek, *Benei Mihály*, *Somogyi Ferencné*, *Váczi Károly* kézbesítőnek, *Fehér István* kirendeltségvezetőnek, *Juhász István* gőcvezetőnek, özv. *Molnár Jánosné* betanított munkásnak, *Olasz Józsefné* távbeszélő-kezelőnek, *Pammer János* ügyosztályvezetőnek, *Remenyik János* körzetmesternek, *Varga Sándor* osztályvezetőnek, *Vass Mihály* gépésznek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (április 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulásuk alkalmából *Bakos Elemer* igazgatónak, *Csuba István*, *Retz Márton* kézbesítőnek, *Molesz István* csoportvezetőnek, *Kibédi Rezső* gépmesternek, *Kóczián András* üzemvezető-helyettesnek a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *Balogh József* osztályvezetőnek, *Harmath István* körzetmesternek, *Juhász Károly* főelőadónak, *Kővári György* autószerelőnek, *Lehoczky Vilmosné* hivatalvezetőnek, *Lengyel István* esztergályosnak, *Mucsi József* segédmunkásnak, *Takács Ferenc* műszaki előadónak a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (november 6.).

Szakirodalom: *Baranya, Somogy, Tolna és Zala megye telefonkönyve* (március).

Postai irányítószámok országos jegyzéke (június).

Borsod-Abauj-Zemplén és Heves megye telefonkönyve (november).

- Január 1.** Hatályba lép a rádió- és televízió-szabályzat, a postaforgalmi szolgálat szabályzata (L. 1. Szabályzat), valamint a postaműszaki szolgálat munkavédelmi szabályzata (L. 2. Szabályzat).
- Január 2.** Forgalomba kerül az új alkalmi postai levelezőlap: *Lingvo internacia esperanto*.
- Január 11.** A Magyar Nemzeti Bankkal kötött megállapodás alapján a bank szervei értéküldeményeiket műanyagládákban is feladhatják.
- Január 15.** Forgalomba kerül az *Európai biztonsági és együttműködési konferencia* elnevezésű bélyegblokk.
- Január 21.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1974* elnevezésű bélyegsorozat első értéke: Lenin halálának 50. évfordulója.
- Február 5.** Közzéteszik a posta 1974. évi újítási feladattervét.
- Február 12.** Az MTA Tudományos Minősítő Bizottsága által kifizetett összegekre különleges MNB-postautalványt vezetnek be.
- Február 21.** Forgalomba kerül a franciaországi ellenállási mozgalomban mártírhalált halt partizánok emlékére kibocsátott bélyeg.
- Február 26.** Forgalomba kerül a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa megalakulásának 25. évfordulója alkalmából kibocsátott bélyeg.
- Március 1.** Hatályba lép az új postadíjszabás.
- Március 1.** Forgalomba kerül az OTP megalakulásának 25. évfordulójára kiadott bélyeg.
- Március 11.** Forgalomba kerül a *Mars-kutatás eredményei* elnevezésű bélyegsorozat.
- Március 27.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1974* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Salvador Allende.
- Április 1.** A Minisztertanács határozata alapján a Magyar Posta valamennyi közép fokú és végrehajtó szervénél munkaidő-csökkentést vezetnek be; a munkaidő ezentúl átlagosan heti 44 óra.
- Április 19.** Forgalomba kerül a Leonardo da Vinci *Mona Lisa* című alkotását ábrázoló bélyeg; valamint az Oroszlány város várossá nyilvánításának 20. évfordulója alkalmából kiadott alkalmi postai levelezőlap.
- Április 23.** Új illetékbélyegeket és marhalevél-űrlapokat hoz forgalomba a Pénzügyminisztérium.
- Május 1.** Május, június, szeptember és október hónapokban a postahivatalok a Honvédelmi Minisztérium, valamint a Néphadsereg szervei által feladott küldemények számbavételét végzik.
- Május 8.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: *Aki vért ad, életet ment*.
- Május 11.** Forgalomba kerül a *100 éves a magyar levélboríték rajzú bélyeg* elnevezésű blokk.
- Május 22.** Forgalomba kerül a *100 éves az Egyetemes Postaegyesület* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- Május 26.** Érvénybe lép a mozgóposták új számozási rendje, amit az irányítószám-rendszer bevezetése tett szükségessé. A teljes kimutatást a POÉ mellékleteként teszik közzé.

- Június 7.** Forgalomba kerül az *Internaba 74* elnevezésű szelvényes bélyeg.
- Június 11.** Közzéteszik a Volán-gépkocsijáratokba kapcsolt postaszervek jegyzékét.
- Június 18.** Forgalomba kerül a *Sakk* elnevezésű bélyegsorozat.
- Június 18.** A postahivatalok és a kézbesítők a Magyar Madártani Egyesületnek a golyafészek összeírásában segítenek.
- Június 25.** Forgalomba kerül a *100 éves a fogaskerekű vasút* elnevezésű bélyegblokk.
- Július 1.** Engedélyezik a közép fokú postaszerveknek, hogy a szolgálati motorkerékpárokat az előírt kilométer-teljesítmény lefutása után a használók személyi tulajdonába adják.
- Július 1.** A Posta Számítástechnikai és Szervezési Intézet keretében postai szervezési tanácsadó szolgálatot vezetnek be.
- Július 1.** A Magyar Hírlap című napilap terjesztésére bevezetik a kettős előfizetési díjrendszert.
- Július 1.** Módosítják a posta központi szerveinek szervezeti felépítését.
- Július 2.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Borgazdasági vállalatok, pincegazdaságok 25 éves jubileuma 1974.
- Július 15.** A személyi tulajdonba adás lehetőségét engedélyezik a forgalmi rendszám nélküli 50 cm³-es kismotorkerékpárokra is.
- Augusztus 1.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 25 éves Miskolcon a Nehézipari Műszaki Egyetem 1949–1974.
- Augusztus 12–16.** A postahivatalok és fiókposták távbeszélő-forgalmi és irányok szerinti adatfelvételt végeznek.
- Augusztus 18.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1974* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Közgazdász világkongresszus.
- Augusztus 27.** Forgalomba kerül a *XIX. és XX. századi magyar festők* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- Szeptember 1.** Bevezetik az 5 és 10 forintos érmetételek könnyített lezárását.
- Szeptember 3.** *Alkotó ifjúság* címmel pályázatot hirdetnek, és kiállítást szerveznek a KPM felügyelete alá tartozó szerveknél.
- Szeptember 4.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1974* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke, Czóbel Béla: Mimi.
- Szeptember 5.** Forgalomba kerül a *25 éves a magyar–szovjet műszaki-tudományos együttműködés* elnevezésű bélyegsorozat.
- Szeptember 11.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1974* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Pablo Neruda.
- Szeptember 15.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: *Aerofila 74*.
- Szeptember 21.** Forgalomba kerül a *Stockholmia 74* elnevezésű szelvényes bélyeg.
- Szeptember 22–28.** Valamennyi postahivatal, fiókposta, mozgóposta és központi jellegű postaszerv az okiratilag nyilván nem tartott postai küldemények országos számlálását végzi.
- Szeptember 24.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 30 éve szabad Battonya.
- Szeptember 28.** Forgalomba kerül a *A fegyveres erők napja 1974* elnevezésű bélyegsorozat.
- Október 1.** Életbe lép a soron kívüli kézbesítőszolgálat ellátásáról szóló rendelet.

- Október 1.** Az expressz külföldszolgáltatás és távirat díját késedelmes kézbesítés esetén vissza kell téríteni a feladónak.
- Október 1.** Módosítják a Postafőosztály, a Postavezérigazgatóság szervezetét, és az új egységek élére új vezetőket neveznek ki.
- Október 5.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1974* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Segner János András.
- Október 5.** Új önzárós, 3 forint értékbenyomású légipostai levélpapír kerül forgalomba.
- Október 19.** Forgalomba kerül az *Aerofila 74* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- Október 21.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 25 éves a Budapesti Honvéd Sport Egyesület.
- November 11.** Forgalomba kerül a *Lepkék* elnevezésű bélyegsorozat.
- December 7.** Forgalomba kerül a *Vác* elnevezésű általános forgalmi bélyeg.
- December 20.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 30 éve szabad Salgótarján.
- December 24.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1974* elnevezésű bélyegsorozat következő két értéke: Pataki István, Kreutz Róbert, valamint az *Anyaság* elnevezésű bélyeg.
- December 30.** Forgalomba kerül a *Háziállatkölykök* elnevezésű bélyegsorozat; valamint a *Kiskunfélegyháza* és a *Pécs* elnevezésű általános forgalmi bélyegek.
- Megnyílt postahivatalok:** Bonyhád 2.-Majos, Mázaszászvár 1., Nyíregyháza 8.-Nyírszőlős, Salgótarján 6.-Zagyvaróna, Tatabánya 9.-Újváros.
- Postahivatallá átalakított fiókposták:** Nekézseny, Pere, Pusztamagyaród, Zalakaros.
- Megnyílt fiókposták:** Alsótold, Bocskai kert (Hajdúhadház), Felsőkelecsény, Hejőkürt, Igar-Vámszőlőhegy, Kazár-Mizserfa, Kisbágyon, Nyékládháza, Piliny, Szarvasgede.
- Megszűnt postahivatalok:** Budapest 32.
- Megszűnt fiókposták:** Búslakpuszta (Zalaegerszeg), Cserhegy (Zalaegerszeg), Lukahegy (Zalaegerszeg), Magyarlak, Puszt (Zalaegerszeg), Vakaroshegy (Zalaegerszeg).
- Kinevezések:** Dr. Kotsis Bélát a Postavezérigazgatóság Postaszakosztálya, Győri Miklóst a Posta Számítástechnikai és Szervezési Intézet vezetésével bízzák meg (január 1.). Kurucz Istvánt a Posta Központi Táviró Hivatal vezetésével bízzák meg (május 1.). Viniczay Ferencet a Posta Munkalélektani Laboratóriuma vezetésével bízzák meg (június 1.).
- Dr. Lajtha Györgyöt a Posta Kísérleti Intézet vezetésével bízzák meg (október 1.).
- Dr. Pók Adriennet a Posta Jogügyi Hivatal vezetésével bízzák meg (december 1.).
- Szathmári Gézárt a Budapest vidéki Postaigazgatóság, dr. Szilágyi Sándort a Debreceni Postaigazgatóság, Varga Sándort a Pécsi Postaigazgatóság vezetőjévé nevezik ki (december 31.).
- Kitüntetések:** A Népköztársaság Elnöki Tanácsa dr. Gelencsér József, Orova József szakosztályvezetőnek, Hőgye Imre állomásvezetőnek a Munka Érdemrend arany fokozata; Fehér Balázs és Takács Jánosné kézbesítőnek, Horváth Ernőné tisztnek, Koperniczky Károly igazgatóhelyettesnek, Szabó Károly osztályvezetőnek, Varró Imréné vezetőhelyettesnek az ezüst fokozata; Ambrus Andrásné és Nagy Imre hivatalvezető-

nek, *Grnák János* távirat-kézbesítőnek, *Gyarmati Jánosné* és *Marton Gyula* műszerésznek, *Horváth Gyula* körzetmesternek, *Horváth Zoltánné* technikusnak, *Kiss József* üzemvezetőnek, *dr. Visky Dániel* igazgatóhelyettesnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (április 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából *Csabai József* személyzeti előadónak a Munka Érdemrend arany fokozata; *Csorba József* személyzeti osztályvezetőnek, *Ercsényi Lajos* ügyosztályvezetőnek, *Fodor István* igazgatónak, *Keszthelyi Lajos* főgépésznek, *Ligeti Miklós* osztályvezetőnek az ezüst fokozata; *Baji Sándorné* távgépíró kezelőnek, *Bánhidi József* jogi előadónak, *Fekete István* levélírányítóknak, *Jaross Zoltán* csoportvezetőnek, *Kiss Imre* kábelszerelőnek, *Ludwig László* műszaki tanácsadónak, *Molnár Lajos* művezetőnek, *Nádházi Lajosné* hivatalvezetőnek, *Németi József* lakatosnak, *Soós Zoltán* főelőadónak, *Tátrai Imre* művezetőnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (április 9.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Reiff Frigyes* postaigazgatónak a Munka Érdemrend arany fokozata kormánykitüntetést adományozza (július 30.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Benyő István* előadónak a Munka Érdemrend arany fokozata; *dr. Füzes Lászlóné* előadónak, *Gyurgyik András* műszerésznek, *Nagy József* és *Ozsváth István* csoportvezetőnek, *Rohály Lajos* osztályvezetőnek, *Szűcs Józsefné* ügyosztályvezetőnek, *Takács János* kézbesítőnek az ezüst fokozata; *Ádám Lajos* mozgóposta-rovatolóknak, *Bagdi Kálmánné*, *Bognár Sándor* hivatalvezetőnek, *Benkei András* körzetmesternek, *Gémes László* és özv. *Lakatos Györgyné* kézbesítőnek, *dr. Király Albert* főelőadónak, *Kocsis Ferenc* állomásszerelőnek, *dr. Mórócza István* osztályvezetőnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (december 10.).

Szakirodalom: *Postadíjszabás* (január).

Tgx irányítási füzet (március).

1975

Január 1. Megalakul a Posta Központi Beruházási Iroda.

Január 1. Módosítják a budapesti és vidéki igazgatóságok szervezeti felépítését.

Január 1. A közületekhez hasonlóan a magánszemélyek is előfizethetnek a *Magyar Hírlap* napilap naponkénti kézbesítésére.

Január 1. Hatályba lép a posta munkavédelmi szabályzata.

Január 2. Új rendőrségi, a 14 éven aluli állampolgárok állandó és ideiglenes lakcímének bejelentésére szolgáló, nyomtatványok árusítását kezdi meg a III–VI. osztályú postahivatalokban.

Január 14. Forgalomba kerül az *Albert Schweitzer születésének 100. évfordulója* elnevezésű bélyegsorozat.

Január 16. A külföldről érkezett sérült csomagok átcsomagolására 100×120 cm-es, polipropilén műanyagzsákokat rendszeresítenek, egyik oldalán *Magyar Posta, vissza Bp. 70.* piros felirattal.

- Február 1.** Megindul a közvetlen, olcsóbb, határszéli távbeszélő-forgalom Komárom–Komarnó, Esztergom–Sturovó és Salgótarján–Lucenec között.
- Február 7.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1975* elnevezésű bélyegsorozat első két értéke: Bolyai Farkas, Postagalamb olimpia.
- Február 10.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 1945. február 13. 30 éve szabad Budapest.
- Február 10.** Megindul a közvetlen határszéli távbeszélő-forgalom Tatabánya és Nove Zámky között.
- Február 25.** Megjelenik a postai gépjárművek felhasználásáról szóló vezérigazgatói utasítás.
- Február 25.** Közzéteszik a Nemzetközi Távközlési Egyesület (UIT) pályázati felhívását *Iffúság az elektronika korában* címmel; valamint a szocialista brigádok részére meghirdetett *Három évtized a szocializmus építésében* című országos vetélkedőt.
- Március 1.** Hatályba lép a szolgálati titok körének meghatározásáról és védelméről szóló szabályzat.
- Március 1.** A postahivatalok is részt vesznek az Elnöki Tanács által adományozott kitüntetésekkel járó csekkek kifizetésében.
- Március 4.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1975* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Károlyi Mihály.
- Március 5.** Hatályba lép a postai tanácsadó testületek szervezeti felépítését és munkarendjét szabályozó rendelet.
- Március 8.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1975* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: A nők nemzetközi éve, valamint a *Szolnok* elnevezésű általános forgalmi bélyeg.
- Március 17.** Forgalomba kerül a *Hazánk felszabadulásának 30. évfordulója* elnevezésű bélyegsorozat.
- Március 24.** Új alkalmi postai levelezőlapok kerülnek forgalomba: 1945. április 4. 30 éve szabad Magyarország; XIII. országos ifjúsági bélyegkiállítás; 75 éves a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola.
- Március 25.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Állatvilág a bélyegen.
- Március 27.** Forgalomba kerül a *75 éves a Magyar Autóklub* elnevezésű bélyegsorozat.
- Április 2.** Megindul a nemzetközi előfizetői távhívás, először az alábbi országokkal: Szovjetunió, Lengyelország, Jugoszlávia, Német Demokratikus Köztársaság.
- Április 23.** Forgalomba kerül a *Michelangelo: Ádám teremtése* elnevezésű bélyegblokk.
- Május 1.** Használatba veszik a vidéki föld feletti és föld alatti hálózatokra előírt fenntartási létszámnormát.
- Május 1.** A Franciaországba szülő csomagok utánvételi összeghatárát 1500 francia frankban állapítják meg.
- Május 1.** Újraszabályozzák a ttx-hálózatba kapcsolt postahivatalok távgépíró vételi szolgálati idejét.
- Május 1.** Hatályba lép a posta újítási szabályzata.

- Május 5.** Forgalomba kerül a *150 éves a Magyar Tudományos Akadémia* elnevezésű bélyegsorozat.
- Május 8.** Forgalomba kerül a *Szociflex V.* elnevezésű szelvényes bélyeg.
- Május 8.** Megindul a nemzetközi előfizetői távhívás Ausztriával, Svájjal, Liechtensteinnel és Svédországgal.
- Május 20.** Az expressz ajánlott levélpostai küldeményeket levélszekrény útján is lehet kézbesíteni.
- Május 31.** Megszüntetik az államkölcsonkötvények postai beváltását.
- Június 3.** Forgalomba kerül az *Arphila 75* elnevezésű szelvényes bélyeg.
- Június 10.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1975* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Elektrotechnikai Egyesület, valamint a *Dunaiújváros* elnevezésű forgalmi bélyeg.
- Június 10.** Új rendelet szabályozza a vízjelző táviratok felvételét és díjazását.
- Június 10.** Közzéteszik a Volán-gépkocsijáratokba bekapcsolt postaszervek jegyzékét.
- Június 20.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 30 éves a Demokratikus Ifjúsági Világszövetség.
- Július 1.** Új nemzetközi táviródíjszabás lép életbe.
- Július 5.** Megindul a nemzetközi előfizetői távhívás Belgiummal, Dániával, Hollandiával, a Német Szövetségi Köztársasággal, Nyugat-Berlinnel, Norvégiával és Spanyolországgal.
- Július 7.** Forgalomba kerül a szovjet–amerikai közös űrrepülésről megemlékező bélyegsorozat.
- Július 11.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1975* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Vívó világbajnokság.
- Július 21.** Forgalomba kerül a *Nemzetközi Óceán Kiállítás* elnevezésű bélyegblokk.
- Július 30.** Forgalomba kerül az *Európai biztonsági és együttműködési értekezlet* elnevezésű bélyegblokk.
- Augusztus 8.** Emblémával ellátott alkalmi boríték kerül forgalomba: Pilisi parkerdő.
- Augusztus 11–15.** Valamennyi postahivatal távbeszélő-forgalmi és irányok szerinti adatfelvételt végez.
- Augusztus 12.** Megszüntetik a Közönségkapcsolati Ötletpályázat Bizottság működését.
- Augusztus 29.** Új alkalmi postai levelezőlap-sorozat kerül forgalomba a 68. Országos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Kiállítás és Vásár propagálására.
- Szeptember 1.** Hatályba lép a táviró-kezelési utasítás (B. 2. Szabályzat) 1. számú változása.
- Szeptember 1.** Bevezetik a havi kétszeri hírlapárus-elszámolást.
- Szeptember 4.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1975* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Zimmermann Ágoston.
- Szeptember 9.** Forgalomba kerül a *30 év bélyegeiből* elnevezésű bélyegblokk; valamint az *Évfordulók-események 1975* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Finnugor kongresszus.
- Szeptember 13.** Forgalomba kerül a *Visegrádi műemlékek* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.

- Szeptember 30.** A POÉ-ban közzéteszik azt a Horn Dezső miniszterhelyettesnek küldött táviratot, amelyben I. Glinka, a Szovjetunió postaügyi miniszterhelyettese megköszöni a magyar postai dolgozóknak a Szujuz–Apolló űrrepülés távközlési szolgálatának jó ellátását.
- Szeptember 30.** Új rendelet szabályozza a posta sajtókapcsolati és sajtótájékoztatói rendjét.
- Október 1.** A *Szovjetunió* című lapot a megrendelések nagy száma miatt bevonják a K-kartonos előfizetési rendszerbe.
- Október 1.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1975* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: 25 éves a tanácsrendszer.
- Október 1.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 25 éves a tanácsrendszer.
- Október 7.** Közzéteszik a Nemzetközi Távközlési Egyesület *Ifjúság az elektronika korában* című pályázat eredményeit.
- Október 12–18.** A postahivatalok küldeményszámlálást végeznek a kézbesített tértivevényes küldemények, valamint a totó- és lottószelvények forgalmának megállapítására.
- Október 16.** Forgalomba kerül a *Környezetvédelem* elnevezésű bélyegsorozat.
- Október 21.** Közzéteszik az *Alkotó ifjúság* pályázat eredményét; valamint a *Ki minek mestere* szakmai vetélkedő feltételeit.
- Október 29.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: II. Országos Parafiletáiai Kiállítás 1975. október 29.–november 9.
- November 1.** A Balatonszabadi Rádióállomás neve *Siófok Rádióállomásra* változik.
- November 1.** Az új nemzetközi távirószabályzat nyomán módosítják a táviró-kezelési utasítást.
- November 4.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1975* elnevezésű bélyegsorozat következő 3 értéke: Gárdos Mariska, Mező Imre, Tarr Imre.
- November 14.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1975* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola.
- November 25.** Forgalomba kerül a *Magyarországi ikonok* elnevezésű bélyegsorozat.
- December 15.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1975* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Varsói Szerződés.
- December 29.** Forgalomba kerül a *XII. téli olimpia* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- December 31.** Kivonják a forgalomból az LX 8, 22, 23, 25 és a DT 21, 22, 27 jelű dísztvíratlapokat.
- Megnyílt postahivatalok:** Bátorliget, Békéscsaba 4., Budapest-Pestlőrinc 6., Budapest-Rákospalota 5., Eger 5.-Csebokszári lakótelep, Monor 2., Nyergesújfalú 2.-Viscosa, Rábapaty 2.-Felsőpaty, Tata 3., Zalaegerszeg 5.
- Postahivatallá átalakított fiókposták:** Bánk, Cserszegtomaj, Komárom 3.-Koppánymonsor, Sinatelep.
- Megnyílt fiókposták:** Csesztve, Dunaszentmiklós, Mályinka, Radostyán, Szécsényfelfalu, Váckisújfalu.
- Megszűnt fiókposták:** Újerdő.

Kinevezések: *Valter Ferencet* a Posta Központi Beruházási Iroda igazgatójává nevezik ki (január 1.).

Szőllősi Jánost a Posta Központi Magasépítési Üzem igazgatójává nevezik ki (február 1.).

Bíró Bódis Józsefet a Posta Műszaki Dokumentációs és Tájékoztatási Központ, *dr. Wurm Ferencet* a Posta Értékcikkhivatal igazgatójává nevezik ki (március 1.).

Juhai Istvánnét a Postavezérigazgatóság postaforgalmi vezérigazgató-helyettesévé nevezik ki (november 15.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Horn Dezső* postavezérigazgatónak, *Tóth Illésnek* a vezérigazgató első helyettesének, *Korondi Károly* szakosztályvezetőnek, *Miskolci István* üzemvezetőnek, *Szabó Géza* és *Varga Jánosné* hivatalvezetőnek a Munka Érdemrend arany fokozata; *Bekő László* igazgatóhelyettesnek, *Dobos Józsefné*, *Gulyás Endrének* hivatalvezetőnek, *Ható Mária* általános biztosnak, *Piroska István* ügyosztályvezetőnek, *Sidó János* főelőadónak az ezüst fokozata; *Galambos Ferencné* műszerésznek, *dr. Hosszú Lajos* előadónak, *Kámán János* körzetmesternek, *Karakó András*, *Szekeres Ferenc* kézbesítőnek, *Kincses Györgyné*, *Kiss Józsefné*, *Wéber Lajos* hivatalvezetőnek, *Móser Nándorné* főpénztárosnak, *Neudl Mihályné* nemzetközi távbeszélő-rendezőnek, *Szedő Károly* osztályvezetőnek a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (április 4.).

Szakirodalom: *Távíró csúcsforgalmi naptár* (március).

Tájékoztató a táviratok és expressz-küldemények kézbesítési rendjéről (március).

Nemzetközi táviródíjszabás (július).

Távíródíjszabás (november).

Szállítószolgálat (A. 3. Szabályzat) 1. sz. változása (december).

Postai ügyviteli utasítás (J. 1. Szabályzat) (december)

1976

Január 1. Az *Autósélet* című lap kezelését az előfizetők magas száma miatt különkezelt jelleggel a postahivatalok kezelésébe adják.

Január 1. Új postai ügyviteli utasítás (J. 1. Szabályzat) lép életbe.

Január 1. Hatályba lépnek az 1974-ben Lausanne-ban megtartott Egyetemes Postakongresszuson elfogadott egyezmények és megállapodások rendelkezései.

Január 1. Módosított távbeszélő-díjszabás lép életbe.

Január 1. Az igazgatási és adminisztratív-ügyviteli munkakörökben létszámfelvételi zárlatot rendelnek el.

Január 5. Életbe lépnek a Egyetemes Postakongresszuson Lausanne-ban elfogadott új nemzetközi díjtételek.

Január 5. Módosított postadíjszabás lép életbe.

Január 9. A felügyeleti, az ellenőrzési és a munkáltatói igazolványok kiállítását és használatát valamennyi postaszervre kiterjedő hatállyal új utasításban szabályozzák.

- Január 26.** Forgalomba kerül a Pénzjegynyomda alapításának 50. évfordulójáról megemlékező bélyeg, valamint a *Vadállatkölykök* elnevezésű bélyegsorozat.
- Február 10.** A rendszeresen nagyobb mennyiségű fémpenzt kezelő kézbesítők számára pénzes zacskót rendszeresítenek, ami ponyvaváson anyagból készül, száján fémgyűrűvel, s amit a kézbesítőtáskához erősítve annak belső terébe kell elhelyezni.
- Február 24.** A készpénz-beszolgáltatások és készpénz-ellátmányok biztonságosabb lezárása érdekében az értékküldemények zsákjainak lezárásához ólomzárát (ólomplombát) kell használni.
- Március 1.** A *Szovjet Irodalom* és a *Szputnyik* című folyóiratokat különkezelt jelleggel a postahivatalok nyilvántartásába adják.
- Március 10.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1976* elnevezésű bélyegsorozat első értéke: Az első távbeszélő-összeköttetés 100. évfordulója.
- Március 19.** Forgalomba kerül az *Idegenforgalom 76* elnevezésű bélyegblokk.
- Március 27.** Forgalomba kerül a *II. Rákóczi Ferenc születésének 300. évfordulója* elnevezésű bélyegsorozat.
- Április 1.** A távbeszélőállomás-változásokat – a budapesti hálózat előfizetőihez hasonlóan – a vidéki távbeszélő-előfizetők esetében is a *Távbeszélő Tudakozó és Névsorszerkesztő Hivatalhoz* meghatározott rend szerint be kell jelenteni.
- Április 1.** Megindul az utánvételes csomagforgalom Tunisszal.
- Április 5.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1976* elnevezésű bélyegsorozat következő három értéke a méterrendszer magyarországi bevezetésének 100. évfordulójáról.
- Április 7.** Új alkalmi postai levelezőlapok kerülnek forgalomba: Balatoni úttörőváros – Zánka; Szocfilex 76.
- Május 1.** Május 1. és szeptember 30. között az üdülőhelyi hivatalok és fiókposták érték-cikk-árusítási jutalékát véglegesen 6%-ra emelik.
- Május 8.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: A Vöröskereszt fiatal!
- Május 11.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: KGST Postai és Távközlési Állandó Bizottságának 10. ülése.
- Május 11.** Az exponált filmek díjmentes előhívás céljából külföldre való kiküldéséhez nem szükséges MNB kiviteli engedély.
- Május 22.** Forgalomba kerül a *Mabéosz X. küldöttközgyűlése* elnevezésű bélyegblokk.
- Május 28.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Magyar Labdarúgó Szövetség.
- Május 29.** Az Interphil 76 nemzetközi bélyegkiállítás alkalmával alkalmi postai levelezőlap, 5 forint értéknyomású légipostai boríték és bélyegkisív kerül forgalomba.
- Június 1.** Közzéteszik a Volán-gépkocsijáratokba kapcsolt postaszervek jegyzékét.
- Június 7–18.** Az irányítószámokon alapuló új feldolgozási rend hatékonyságának elemzésére próbalevelek alkalmazásával felmérést végeznek a közönséges levélpostai küldemények kézbevételi számának meghatározására.
- Június 5.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1976* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Magyar Úttörők Szövetsége, valamint új alkalmi postai levelezőlap: XIV. országos ifjúsági bélyegkiállítás.

- Június 6.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Páros salakmotoros Európa-bajnoki döntő Miskolc.
- Június 29.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1976* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Munkavédelem, valamint a *XXI. nyári olimpiai játékok* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- Július 1.** Hatályba lép a Magyar Posta kollektív szerződése 1976–1980. évekre.
- Július 1.** Bevezetik az igénybejelentés nyomtatványt a távbeszélőigények elbírálási rendszerének kialakítása, valamint az ügyintézés egyszerűsítése érdekében.
- Július 1.** Új rendelet szabályozza a postával munkaviszonyban nem álló személyek, nyugdíjas postás dolgozók postaszemélyzeti távíró- és távbeszélő-díjkedvezményét.
- Július 23.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Centenárium ipari vásár Szeged, 1976.
- Július 26.** Megszüntetik az érkezett és átmenő beszélgetések távbeszélőjegyeinek hívóközpontok szerinti rendezését, és a hívóközpont illetékes igazgatóságához való továbbítását.
- Július 29.** Rendelet szabályozza a távbeszélőnévsorok kiadásának rendjét.
- Augusztus 1.** A Posta Értékcikkhivatalt bekapcsolják a ttx-hálózatba.
- Augusztus 7.** Megindul a nemzetközi előfizetői távhívó-forgalom Olaszországgal, Vatikán állammal, San Marínóval és Finnországgal.
- Augusztus 9–13.** Valamennyi postahivatal távbeszélő-forgalmi és irányok szerinti adatfelvételt végez.
- Augusztus 19.** Forgalomba kerül a *Hafnia 76* elnevezésű kisív.
- Augusztus 27.** Forgalomba kerül a *Székely Bertalan: II. Lajos holttestének megtalálása* elnevezésű bélyegblokk.
- Augusztus 27.** Forgalomba kerül a *Tiziano Vecellio: Flora* elnevezésű bélyeg.
- Szeptember 1.** Az 1976/77-es tanévtől kezdve azokban a városokban, községekben, ahol arra megfelelő tanterem működik, lehetőség nyílik a távgépiró-kezelő képzés fakultatív tantárgycsoportként való oktatására a gimnáziumokban.
- Szeptember 4.** Forgalomba kerül a *Budavári gótikus szobrok* elnevezésű bélyegsorozat.
- Szeptember 10.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 100 éves a MOM.
- Szeptember 28.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1976* elnevezésű bélyegsorozat következő két értéke: Berzsényi Dániel, Gyulai Pál, valamint a *Herendi Porcelángyár* elnevezésű bélyeg.
- Október 1.** A Magyar Posta számára előírt ágazati, hatósági feladatok ellátása érdekében szervezeti átalakításokat vezetnek be.
- Október 11–17.** A kézbesítőszolgálatot is ellátó postahivatalok és a közönséges levélpostai küldemények gépi bélyegzését végző postahivatalok részleges küldeményszámlálást végeznek.
- Október 13.** Forgalomba kerül az „*italia 76*” elnevezésű kisív.
- November 1.** Valamennyi postahivatalra és fiókpostára kiterjedő létszámfelmérést végeznek.

November 1. A Német Szövetségi Köztársasággal való forgalomban a postautalványok legmagasabb összegét 3000 DM-re emelik.

November 4. Forgalomba kerül a Szovjet Kultúra és Tudomány Házáról megemlékező bélyeg, valamint az *Évfordulók-események 1976* elnevezésű bélyegsorozat következő három értéke: Bogár Ignác, Golub Rudolf, Madzsar József.

November 11. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1976* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Országos Korányi TBC Intézet, valamint az *Úrkutatás* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.

November 26. Forgalomba kerül a *100 éves a Győr–Soproni vasútvonal* elnevezésű bélyegsorozat.

December 1. Valamennyi A és B kategóriába sorolt közép fokú postaszervnél létrehozzák a postás dolgozónak nyújtandó szakszervezeti jogsegélyszolgálatot.

December 1. Hatályba lép a Megyei Postahivatalok Hírlaposztályának kezelési utasítása.

December 1. A Német Szövetségi Köztársasággal való értéklevél-forgalomban az érték felső összeghatárát 96 970 aranyfrankra emelik.

December 7. Hatályba lép az új miniszteri rendelet a postai hírlapterjesztésről.

December 14. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1976* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Egymilliomodik hektár erdősfítése, valamint a *Montreali olimpia érmesei* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.

December 31. Megszüntetik az értékbenyomás nélküli borítékok postai árusítását.

Megnyílt postahivatalok: Medgyesegyháza 2.-Bánkút, Paks 2., Szekszárd 2.

Postahivatallá átalakított fiókposták: Felsőtelekes, Géberjén, Kékcse, Meggyeskovácsi, Nagyszekeres, Tiszakanyár.

Megnyílt fiókposták: Aba-Belsőbáránd, Bér, Egyek-Telekháza, Fegyvernek (korábban Szapárfalu), Máriahalom, Várgesztes.

Fiókpostává átalakított postahivatalok: Lovas, Mezőhék.

Megszűnt postahivatalok: Tatabánya 9.

Megszűnt fiókposták: Fülöpösdaróc, Óhat-Pusztakócs pu., Virányos.

Kinevezések: *Pozsonyi Vilmos* postatanácsost a Budapesti Távbeszélő Igazgatóság igazgatójává nevezik ki (február 1.).

Dr. Ligetfalvi Sándorné postafőtanácsost a Posta Jogügyi Hivatal igazgatójává nevezik ki (április 1.).

Hubay Sándor postaigazgatót a Bélyegmúzeum igazgatójává, *Szegedi László* postaműszaki tanácsost a Helyközi Távbeszélő Igazgatóság üzemviteli igazgatóhelyettesévé nevezik ki (július 1.).

Faragó László postaműszaki igazgatót a Posta Központi Üzembiztonsági Hivatal igazgatójává nevezik ki (július 15.).

Dr. Szekeres Emil postaigazgatót a Postavezérigazgatóság Pénzügyi szakosztálya vezetőjévé nevezik ki (augusztus 11.).

Orova József postaműszaki igazgatót a Postavezérigazgatóság Vezetékes távközlési szakosztálya vezetőjévé, *Gricser Péterné* postaműszaki titkárt a Miskolci Postaigaz-

gatóság távközlési és műszaki igazgatóhelyettesévé, *Vukovics Gyula* postaműszaki tanácsost a Posta Központi Műszaki Hivatal műszaki igazgatóhelyettesévé nevezik ki (október 1.).

Dr. Turi-Kováts Attila postaműszaki tanácsost a Posta Rádió- és Televízióműszaki Igazgatóság Frekvenciagazdálkodási Irodájának vezetőjévé nevezik ki (december 1.).

Kitüntetések: A fegyveres erők napja alkalmából *Povorai György* vezérigazgató-helyettes a Haza Szolgálatáért Érdemérem arany fokozata; *Fáncsik János* góciüzemvezető-helyettes, *Lukács Ferenc* osztályvezető, *Szabó Lajos* üzemvezető-helyettes az ezüst fokozata; *Buj Jánosné* előadó, *Cseh Jenő* főelőadó, *Király Imre* üzemvezető-helyettes, *Neer József* csoportvezető a bronz fokozata kitüntetésben részesül (március 30.). A Népköztársaság Elnöki Tanácsa a hazai rádiózás megindulásának 50 éves évfordulója alkalmából *Molnár János* nyugalmazott postaműszaki forgalmi igazgatónak a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *id. Mészáros István* csoportvezetőnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (március 30.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa a budapesti kábelbeállításoknál végzett kiemelkedő munkájáért *Tóth Sándor* kábelszerelőnek a Munka Érdemrend bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (március 30.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából *Fekete Lászlóné* csoportvezetőnek, *Járai István* hivatalvezetőnek, *Sűrű László* üzemvezetőnek a Munka Érdemrend arany fokozata; *dr. Káplán Istvánné* központvezetőnek, *dr. Palágyi István* ügyosztályvezetőnek az ezüst fokozata; *Jani Ferencné*, *Siményi Károlyné* előadónak, *Kovács István* hivatalvezetőnek, *Molnár Endre* kézbesítőnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (március 30.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa a felszabadulás évfordulója alkalmából *Hammerl Frigyes* kézbesítőnek, *ö.zv. Lévai Józsefné* távbeszélő-kezelőnek a Munka Érdemrend arany fokozata; *Albert László* műszaki igazgatóhelyettesnek, *Beke Dezső*, *Lajer József* hivatalvezetőnek, *dr. Buják Konstantin* vezérigazgató-helyettesnek, *Maksa István* járatkísérőnek az ezüst fokozata; *Bakonyi László* technikusnak, *Kapitány Albert* körzetmesternek, *dr. Pergel Ferencné* értékcikk-pénztárosnak, *Sámson Gyula*, *Szalontai Antalné* hivatalvezetőnek, *Szabó Géza* üzemvezetőnek, *Szabó Jánosné* csoportvezetőnek, *Unger Jánosné* osztályvezetőnek, *Vlasich János* televízióállomás-vezetőnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (április 4.).

A belügyminiszter *Szöllőskei Géza* őrségparancsnokot a Haza Szolgálatáért Érdemérem arany fokozata, *Balog István* őrségparancsnokot, *Kevevári Gyula* csoportvezetőt a bronz fokozata kitüntetésben részesíti (június 14.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából *Horváth Ferenc* igazgatónak a Munka Érdemrend arany fokozata kormánykitüntetést adományozza (június 14.).

Dr. Zsuffa Szabolcstól, a Posta Jogügyi Hivatal volt vezetőjétől az ország hűtlen elhagyása miatt visszavonják a Munka Érdemrend arany fokozata, a Szocialista Munkáért érdemérem és a Felszabadulási Jubileumi Emlékérem kitüntetéseket (augusztus 24.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából *Surányi Károly* kézbesítőnek, *Virág János* osztályvezetőnek a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *Bujtor Istvánné* felvevőnek, *Gulyás Lajosné* ügyintézőnek, *Szmodics Lászlóné* kézbesítőnek, *Udvardi Károly* csoportvezetőnek a bronz fokozata kormánykitüntést adományozza (szeptember 14.).

Szakirodalom: *Hírlapjegyzék* (február).

Postaszabályzat (július).

Budapesti közületi telefonkönyv (augusztus).

Légiposta csomagdíjszabás (augusztus).

Küldemények számítógépes címzéséhez egyes postahelyek rövidítése (október).

Megyei Postahivatalok Hírlaposztályának kezelési utasítása (H. 2. Szabályzat) (december).

1977

Január 1. Új utasítás szabályozza a távolsági közvetlen összeköttetések létesítésének, minősítésének, díjazásának és nyilvántartásának rendjét; módosítják a távbeszélő-szabályzatot és a távbeszélő-díjszabást.

Január 1. Hatályba lép a Magyar Posta törzsgárda-szabályzata.

Január 1. Bevezetik a lakosság betételhelyezésének új formáját, a takaréklevelet, egyúttal megszüntetik a 3%-os kamatozó takarékbetétkönyveket.

Január 1. Új hírlapárus bérrendszert vezetnek be.

Január 1. A gépi kapcsolású távolsági távbeszélő-forgalomban részt vevő központokhoz irányuló beszélgetések díját a hívott központ díjkorzetszáma alapján állapítják meg.

Január 1. Megszüntetik a bélyegbenyomások marhalevelek használatát, postai árusítását.

Január 1. Változások lépnek életbe a Postavezérigazgatóság szervezetében.

Január 3. Forgalomba kerül *A Hortobágyi Nemzeti Park madárvilága* elnevezésű bélyegsorozat.

Január 15. Hatályba lép a postaszervek feljelentési kötelezettségéről szóló vezérigazgatói utasítás.

Január 31. Forgalomba kerül a *Magyar kocsi története* elnevezésű bélyegsorozat.

Február 22. Forgalomba kerül a *Pávák* elnevezésű bélyegsorozat.

Március 1. Hatályba lép az új postakezelési utasítás (A. 2. Szabályzat).

Március 3. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1977* elnevezésű bélyegsorozat első értéke: 100 éves a Népszava.

Március 3. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 100 éves a Vasasszakszervezet.

Március 15. A kismotorkerékpárok tulajdonbaadási rendszerét kiterjesztik a forgalmi rendszámmal ellátott kismotorkerékpárokra is.

Március 18. Forgalomba kerül a *Virágcsendéletek* elnevezésű bélyegsorozat.

Március 31. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1977* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Newton.

- Április 2.** Forgalomba kerül az *Ifjúság* elnevezésű bélyeg; valamint két új alkalmi postai levelezőlap: Országos hírlap- és szakfolyóirat-kiállítás Sopron, XV. országos ifjúsági bélyegkiállítás Nyíregyháza.
- Április 15.** Hatályba lép a postás dolgozók lakásépítési támogatásáról szóló rendelet.
- Május 1.** A takaréklevel-kezelést valamennyi postahivatalra és fiókpostára kiterjesztik.
- Május 2.** Forgalomba kerül a *Bélyegbemutatók 77* elnevezésű bélyegblokk, valamint az *Évfordulók-események 1977* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Vajda János.
- Május 16.** Rendelet jelenik meg a hangrögzítő berendezések (üzenetrögzítő magnetofonok) távbeszélő fő- vagy ikerállomáshoz való csatlakoztatásáról.
- Május 16.** Közzéteszik a Volán-gépkocsijáratokba kapcsolt postaszervek jegyzékét.
- Május 23.** Forgalomba kerül az *Amphilex 77* elnevezésű kisív.
- Május 24.** A nemzetközi levéldíjak változása miatt új rajzú, 4 forintos értéknyomású légipostai boríték kerül forgalomba.
- Június 1.** Fölemelik a postaszemélyzeti távíró-, távbeszélő-díjkedvezmény évi keretösszegét.
- Június 14.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1977* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Magyar Állami Népi Együttes, valamint a *Rubens: Bathseba fürdője* elnevezésű bélyegblokk.
- Június 25.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1977* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Sopron 700 éves.
- Július 1.** Hatályba lép a posta új egyenruha-szabályzata.
- Július 1.** A nemzetközi távbeszélő-forgalomban megszűnik az igen sürgős beszélgetési osztály.
- Július 16.** Forgalomba kerül a *150 éves a magyar lóversenyzés* elnevezésű bélyeg.
- Július 26–28.** Egész napos adatgyűjtést végeznek a siófoki és a veszprémi távhívó góckörzet forgalmáról.
- Július 26.** Hatályba lép a jogtanácsosokról szóló kormányrendelet végrehajtását szabályozó rendelet.
- Augusztus 2.** Hatályba lép az ifjúságról szóló 1971. évi IV. törvény postai végrehajtását szabályozó utasítás; létrehozzák a Posta Ifjúsági Bizottságát.
- Augusztus 15.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: A nagy októberi szocialista forradalom 60. évfordulója.
- Augusztus 18.** Forgalomba kerül a *Socphilex 77* elnevezésű kisív.
- Szeptember 1.** Első ízben szerveznek mesterszakmunkás-képzést a távközlés-technikai hálózatszerelő szakmában postai dolgozók részére.
- Szeptember 1.** Hatályba lép a postaszervek jogi tevékenységét szabályozó rendelet.
- Szeptember 1.** Az iskolai hírlapárusok lapterjesztéssel kapcsolatos érdekeltiségének fokozása érdekében megszüntetik az osztott (csökkentett) hírlap-árusítási jutalék elszámolási rendszerét.
- Szeptember 3.** Forgalomba kerül az *50. bélyegnap* elnevezésű bélyegsorozat és blokk, valamint új alkalmi postai levelezőlap: 25 éves a Mabéosz.

- Szeptember 5.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Törődjön többet egészségével!
- Szeptember 6.** Új típusú, Junior 100 és Pitnay Bowes bérmentesítő-gépeket vesznek használatba.
- Szeptember 15.** Hatályba lép a posta vezérigazgatójának és a postások szakszervezeti elnökségének az üzemi demokrácia továbbfejlesztéséről szóló együttes határozata.
- Szeptember 20.** Forgalomba kerül az *Úrkutatás* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- Október 1.** Módosítják a külföldre szóló táviratok szószámításának rendszerét.
- Október 3.** Forgalomba kerül az *Európai biztonsági és együttműködési értekezlet – Belgrádi találkozó 1977* elnevezésű bélyegblokk.
- Október 17–21.** Valamennyi postahivatal országos távbeszélő-forgalmi és irányok szerinti statisztikai adatfelvételt végez.
- Október 17–23.** Valamennyi postahivatal országos postai küldeményszámlálást végez.
- Október 18.** Hatályba lép a postaszervek kategóriába sorolását szabályozó rendelet.
- Október 20.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Világtakarékossági nap – október 31.
- Október 26.** Forgalomba kerül az általános forgalmú légipostai bélyegsorozat.
- November 1.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1977* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Reumatológiai világév, valamint *A léghajó története* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- November 1.** Hatályba lépnek a Romániával kötött postai és távközlési együttműködési egyezmény rendeletei; megindul a postautalvány-forgalom.
- November 4.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1977* elnevezésű bélyegsorozat következő három értéke: Szántó Kovács János, Szabó Ervin, A nagy októberi szocialista forradalom 60. évfordulója.
- November 12.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: III. országos parafiletáliai kiállítás.
- November 20.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 400 éves az Egyetemi Nyomda.
- November 21.** A nemzetközi előfizetői távhívó-forgalmat kiterjesztik Csehszlovákiára, Görögországra és Írországra.
- November 22.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1977* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Ady Endre.
- December 9.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Galamb-, kisállat- és díszmadártenyésztők kiállítása a BNV 40. sz. pavilonjában 1977. december 9–11.
- December 16.** Forgalomba kerül a *Mosómedve és medvefélék* elnevezésű bélyegsorozat.
- December 27.** A Mabéosz megalakulásának 25. évfordulója alkalmából a szövetségi tagok megajándékozására az 1977. november 1-jén kibocsátott *A léghajó története* blokkból külön keretben, az eredeti blokktól eltérő papíron, 190 500 sorszámozott fogazott és 2950 sorszámozott fogazatlan példányt *A Magyar Posta ajándéka* felirattal emlékvésként hoznak forgalomba.

December 28. Forgalomba kerül az *Európa transzkontinentális vízi útja: a Duna–Majna–Rajna* elnevezésű bélyegblokk.

Megnyílt postahivatalok: Balassagyarmat 2., Komárom 4., Mindszentgodisa, Nyíregyháza 7.-Józsaváros, Salgótarján 7., Siklós 2., Szemenyecsörnye 1., Szemenyecsörnye 2., Székesfehérvár 5.-Kőfém, Tapolca 4.-Diszel.

Postahivatallá átalakított fiókposták: Balatonújlak, Bátor, Ináncs, Juta, Kapospula, Komjáti, Leninváros 5.-Óváros, Répáshuta, Révleányvár, Sajóörs, Tarnabod, Tiszadorogma, Vajdácska.

Megnyílt fiókposták: Ajka-Bakonygyepes, Marcali, Marcali-Bize (korábban Bize), Pápa-Kéttornyulak (korábban Kéttornyulak), Salgótarján-Salgóbánya, Teleki, Zalaszentlászló.

Fiókpostává átalakított postahivatalok: Rábapaty.

Megszűnt postahivatalok: Budapest 103., Budapest 701.

Megszűnt fiókposták: Endrőd-Nagylapos, Gyülevész, Horvátkút, Nagygéc, Nyírábrány pu., Szarvas-Érparti szőlők, Terehegy, Vajdabokor.

Kinevezések: *Hegedűs István* postafőfelügyelőt a Posta Központi Járműtelep igazgatójává nevezik ki (január 1.).

Dr. Baumann József postafőtanácsost a Postavezérigazgatóság Postaforgalmi ügyosztályának vezetésével; *Sárdy Tiborné* postafőtanácsost a Posta Értékcikkhivatal vezetésével bízzák meg (július 1.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Dege Józsefné* kézbesítőnek nyugállományba vonulása alkalmából a Munka Érdemrend arany fokozata; *Garab Imréné* hivatalvezetőnek, *Mihics Gyula* kézbesítőnek, *Molnár Áron* munkavezetőnek az ezüst fokozata; *Hajdú Lajos* csomagírányítónak a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (március 8.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Csicsai Antal* építésvezetőnek, *Fekete Istvánné* kézbesítőnek a Munka Érdemrend arany fokozata; *Arany Józsefné* hivatalvezetőnek, *dr. Harsányi Zoltán* ügyosztályvezetőnek, *Keszei János* hálózatszerelő szakmunkásnak, *Stefanik Antalné* táviratkézbesítőnek az ezüst fokozata; *Barcza Lajos* gépkocsi-vezetőnek, *Egyed Ernőné* hivatalvezetőnek, *Hantzmán Ferencné* üzemszervezőnek, *Hományi Sándorné* hivatalvezető-helyettesnek, *Schneider József* igazgatóhelyettesnek, *dr. Szabó Istvánné* anyagstatistikusnak, *Szabó Jánosné* műszerésznek, *Szellár Ferenc* körzetmesternek, *Török Györgyné* kábelrendezőnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (április 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa a solti 2000 kW-os rádióállomás építésében végzett kiemelkedő munkájáért *Nyikoláj Alekszejevics Piszmenjuk* szerelési brigádvezetőnek, *Vladimir Ivnovics Szergucsov* főkonstruktornek, *G. Tóth Károly* fejlesztési igazgatóhelyettesnek, *Tánczos József* főépítésvezetőnek a Munka Érdemrend arany fokozata; *Szergej Szergejevics Lazarevskij* szerelésvezetőnek, *Fucskó Lajos* ügyosztályvezetőnek, *dr. Horváth Lajos* szakosztályvezetőnek, *Kauszer Alajos* igazgatóhelyettesnek az ezüst fokozata; *Jevgenij Lukics Sztirnyik* toronyszerelő csoportvezetőnek, *Fischer János*

osztályvezetőnek és Kiss Antalné főelőadónak a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (április 18.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa brigádvezetői tevékenysége elismeréseként Pető György kézbesítőnek a Munka Érdemrend ezüst fokozata, Dóra Gyuláné ellenőrnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (május 24.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából Csete Károly csoportvezetőnek a Munka Érdemrend arany fokozata; Menoni József ügyosztályvezetőnek, Oláh Ferenc, dr. Pintér Mihályné csoportvezetőnek, Velkei Jánosné hivatalvezetőnek az ezüst fokozata; Boldizsár Mihály főművezetőnek, Csontos Gyula hivatalvezetőnek, Harangozó István üzemrendésznek, Kubik Ferencné előadónak, Toókos Tibor személyzeti vezetőnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (augusztus 30.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa Sütő István szakszervezeti titkárnak a Munka Érdemrend arany fokozata; Bálint Antal csoportvezetőnek, Nagy Tivadar hivatalvezetőnek, Vass István kézbesítőnek az ezüst fokozata; Iván József üzemvezetőnek, Kanizsai Gyuláné előadónak, Kóti Rozália, dr. Schiller László osztályvezetőnek, Szabó Jenő szakszervezeti titkárnak a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (november 7.).

Szakirodalom: *Postai fiókbérlők* (január).

Közművelődési irányelvek (március).

Utasítás a külterületi kezelők részére (május).

1. sz. változás a postadíjsszabályhoz (május).

3. sz. változás a postaszabályzathoz (május).

Jó vételt! – tájékoztató célú díjtalan kiadvány (május).

Távbeszélő-díjtáblázat (október).

1978

Január 1. A Postavezérgazgatóságon szervezeti átcsoportosítások lépnek életbe.

Január 1. Módosított távbeszélő-díjsszabás lép életbe.

Január 1. Új rendelet szabályozza a nem postás dolgozók hírlapterjesztési jutalékát.

Január 5. A postaszervek kezelésében lévő százkárak országos számlálását végzik.

Január 6. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: A Filatéliai Szemle megjelenésének 30. évfordulója.

Február 1. Megszüntetik a takaréklevel-betétek külön aljegyzéken való elszámolását.

Február 1. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 30 éves az Állami Bábszínház Budapest, 1978.

Február 15. Forgalomba kerül a *Magyar huszárok* elnevezésű bélyegsorozat.

Március 6. Megszüntetik a beszélgetésenkénti rendszerű hálózatokban a postahivatal vezetője által engedélyezhető jóváírási összeg felső határát.

Március 10. Forgalomba kerül a *Fantasztikum az űrkutatásban* elnevezésű bélyegsorozat.

- Március 21.** Az 1957. január 1-je után kiadott magyar vagy idegen nyelvű könyvek engedély nélkül, ajándékküldeményben küldhetők postai úton.
- Március 31.** Forgalmomba kerül a *200 éves a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola* elnevezésű bélyeg.
- Április 1.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: XVI. országos ifjúsági bélyegkiállítás Hatvan, valamint az *Ifjúság* elnevezésű bélyeg.
- Április 11.** Hatályba lép az idegennyelvtudás anyagi elismeréséről szóló vezérigazgatói utasítás.
- Április 25.** Közzéteszik a Postaügyi Értesítőben megjelent, valamint az ott közzé nem tett hatályos vezérigazgatói utasítások jegyzékét.
- Május 1.** Módosítják és kiegészítik a Magyar Posta 1976–1980. évekre kötött kollektív szerződését.
- Május 6.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: *Szocfilex 78*, valamint a *Szocfilex 78* elnevezésű kisív.
- Május 10.** Forgalmomba kerül a *Híres repülők, repülőgépek – 75 éves a motoros repülés* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- Május 20.** Forgalmomba kerül a *100 éves az ajkai üvegyár* elnevezésű bélyeg.
- Május 25.** Forgalmomba kerül a *Labdarúgó világbajnokság* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- Május 26.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Százötven év a tudomány szolgálatában – Akadémiai Kiadó 1828–1978.
- Június 1.** Módosítják a postaműszaki szolgálat munkavédelmi szabályzatának (L. 2. Szabályzat) 7–9. paragrafusait.
- Június 1.** A Postai Tervező Intézet szervezetében Postai Szabványügyi Központ elnevezéssel új szervezeti egység kezd meg működését.
- Június 2.** Forgalmomba kerül a *Capex 78* elnevezésű kisív.
- Június 10.** Az automatizált levélfeldolgozás bevezetésének előkészítéseként a levélpостai küldemények új címzési formáját vezetik be: az irányítószámot a címzés utolsó, külön soraként, a feladó adatait a boríték címoldalán a bal felső részen kell feltüntetni.
- Június 10.** Forgalmomba kerül a *30 éves az úttörővasút* elnevezésű bélyeg és a *Történelmi vitorlás hajók* elnevezésű bélyegblokk pár.
- Június 13.** Közzéteszik a Volán-gépkocsijáratokba kapcsolt postaszervek jegyzékét.
- Június 16.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Népi Iparművészeti Tanács.
- Június 27.** Forgalmomba kerül a *XI. Világifjúsági és diáktalálkozó* elnevezésű bélyegpár.
- Július 1.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Mezőtúr 600 éves.
- Július 1.** Módosítják a Budapesti Postaigazgatóság, a Posta Kísérleti Intézet és a Posta Szociális Hivatal szervezetét.
- Július 29.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Siófoki Képes Újság fesztivál.
- Augusztus 8.** Új vezérigazgatói utasítás jelenik meg az okiratilag nyilván nem tartott közönséges levélpостai küldemények számbavételéről.
- Augusztus 18.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 25 éves a Népstadion.

Augusztus 21. Forgalmomba kerül a *Hipertónia világév* elnevezésű bélyeg; valamint a *Fantasztkum az űrkutatásban – Verne Gyula születésének 150. évfordulója* elnevezésű bélyegblokk.

Augusztus 31. Eddig az időpontig valamennyi postaforgalmi dolgozónak el kell sajátítania a levélpostai küldemények feldolgozásának új technológiáját a rendelet mellékleteként megjelent oktatási segédanyagból: A levélpostai küldemények automatizált feldolgozása.

Szeptember 1. Módosítják a Posta Központi Hírlap Iroda szervezeti felépítését.

Szeptember 1. Forgalmomba kerül az *Évfordulók-események 1978* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Béke és Szocializmus folyóirat, valamint a *Prága 78* elnevezésű bélyegkísív.

Szeptember 1. A gyűjtő-postahivatalok számára engedélyezik, hogy megyén belül a beszolgáltatott érmetételeket feldolgozás végett érmetekercselő-géppel rendelkező bank-szervhez továbbítsák.

Szeptember 10. A Budapest 72. sz. postahivatalban levélfeldolgozó automata gépsort helyeznek üzembe. Ezzel egy időben a levélpostai küldemények új címzési formája szerint megváltozott bélyegbenyomásos postai levélborítékok és levelezőlapok kerülnek forgalomba; módosul a közönséges levélpostai küldemények feldolgozása.

Szeptember 15. Forgalmomba kerül a *Levélfeldolgozás automatizálása alkalmából* elnevezésű forgalmi bélyeg.

Szeptember 16. Forgalmomba kerül a *Pannóniai mozaikok* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.

Szeptember 17–23. Valamennyi postahivatal a közönséges postai küldemények mennyiségi adatfelvételét, teljes körű küldeményszámlálást végez.

Szeptember 25. Forgalmomba kerül a *20 éves az OSZSZ* elnevezésű bélyeg.

Október 1. Az *Interpress Magazin* című havi folyóirat különkezelt jelleggel a postahivatalok nyilvántartásába kerül.

Október 1. Hatályba lép a közérdekű bejelentések, javaslatok és panaszok intézését szabályozó vezérigazgatói utasítás.

Október 2. Forgalmomba kerül a *Thököly-felkelés 300. évfordulójára* elnevezésű bélyeg.

Október 10. Forgalmomba kerül a *Magyar koronázási jelvények* elnevezésű bélyegblokk.

Október 20. Forgalmomba kerül az *Évfordulók-események 1978* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Krúdy Gyula.

Október 23–27. Valamennyi postahivatal az országos távbeszélő-forgalom irányok szerinti adatfelvételét végzi.

Október 24.–november 13. A postahivatalok a nemzetközi olimpiai sportlottószelvények árusítását végzik.

November 13. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 200 éves a győri tanítóképzés.

November 15. Forgalmomba kerül az *Évfordulók-események 1978* elnevezésű bélyegsorozat következő két értéke: Szent László, Kőszeg 650 éves.

November 15. A lakossági hitelbefizetésekhez kétrészes átutalási postautalványt vezetnek be, miután az OTP optikai jelölvasó-berendezés használatára tért át az utalványok feldolgozásában.

November 18. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Medfilex 78 Pécs.

November 24. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1978* elnevezésű bélyegsorozat következő két értéke: Czabán Samu–Berzeviczy Gizella, KMP megalakulása.

November 30. Forgalomba kerül a *Kovács Margit-kerámiák* elnevezésű bélyegsorozat.

Megnyílt postahivatalok: Barcs 3.-Somogytarnóca, Boglárlelle 1., Boglárlelle 2., Boglárlelle 3., Csorna 2.-Farád, Dobsza-Nagydobsza, Kisvárdá 3., Nyíregyháza 9.-Oros, Ózd 9.-Hódoscsépány, Ózd 10.-Somsálybánya, Paks 3.-Dunakömlőd, Pápa 3.

Postahivatallá átalakított fiókpósták: Borsodszirák.

Megnyílt fiókpósták: Barcs, Celldömölk-Izsákfa, Dobsza, Ózd-Center, Ózd-Szentsimon, Ózd-Uraj, Sajópálfala, Tiszaszalka.

Fiókpostává átalakított postahivatalok: Mikosdpusztá, Nagykanizsa-Palin.

Megszűnt fiókpósták: Csorga, Drávaszentes, Kakasszékfürdő, Kisdobsza, Kustán, Nagylapos, Székkutas-Kakasszéki gyógyintézet, Tilaj.

Kinevezések: *Szollósi János* postaműszaki főtanácsost a Posta Központi Kábelüzem igazgatójává nevezik ki (június 15.).

Zsámboki Anna postafelügyelőt a Posta Szociális Hivatal igazgatójává nevezik ki (július 1.).

Vígh Margit postatanácsost a Posta Csekkleszámloló Hivatal igazgatójává nevezik ki (augusztus 1.).

Pajor János postaműszaki főtanácsost a Posta Központi Magasépítési Üzem igazgatójává nevezik ki (augusztus 15.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa a bankszolgálat átvételének, valamint a Posta Csekkleszámloló Hivatal megalakulásának 25. évfordulója alkalmából *Kaszmán Istvánné* igazgatónak a Munka Érdemrend arany fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (február 28.).

Az ország felszabadulásának évfordulója alkalmából *Tóth Illés*, a vezérigazgató első helyettese és *Hargitai Antal*, a Postai Tervező Intézet igazgatója Eötvös Loránd-díj kitüntetésben részesül (április 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa az ország felszabadulásának évfordulója alkalmából *Bedő Istvánné* hivatalvezetőnek, *dr. Rátky László* osztályvezetőnek a Munka Érdemrend arany fokozata; *Fátrai Imre* műszaki-gazdasági tanácsadónak, *Német József* ügyosztályvezetőnek, *Szabó Lajosné* osztályvezetőnek, *Zsirkó Imréné* hivatalvezetőnek az ezüst fokozata; *Berényi Ferencné* hivatalvezető-helyettesnek, *Gyutay Ferencné* felvevőnek, *Ilonka Józsefné* előadónak, *Inczédi Alfonz* kézbesítőnek, *dr. Kércsi Lászlóné* osztályvezetőnek, *Mudra István* csoportvezetőnek, *Rufini Károly* erősáramú szerelőnek, *Táncos Pál* kábelszerelőnek, *Ungár János* műszerésznek, *Vástl Ferencné* számadáskészítőnek a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (április 4.).

A Minisztertanács hosszú éveken át végzett kiemelkedő nevelő és szakmai munkája

elismeréséül, nyugállományba vonulása alkalmából *dr. Kovács Lászlóné Csillik Margitnak*, a Postás Sport Egyesület vezető tornaedzőjének a Magyar Népköztársaság Sport Érdemérem arany fokozata kitüntetést adományozza (június 13.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa a nemzetközi nőnap alkalmából *Szilágyi Józsefné* osztályvezetőnek a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *Derekas Lászlóné* osztályvezetőnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (június 13.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa 60. születésnapja alkalmából *Horn Dezső* közlekedés- és postaügyi miniszterhelyettesnek, a posta vezérigazgatójának a Szocialista Magyarorszáért Érdemrend kitüntetést adományozza (augusztus 15.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Kiss Mihály* igazgatóhelyettesnek, *Pomozi Miklós* hivatalvezetőnek a Munka Érdemrend arany fokozata; *Nagy Albert* főelőadónak, *Péntek Kálmán*, *Répás József* hivatalvezetőnek az ezüst fokozata kormánykitüntetést adományozza (november 7.).

Szakirodalom: *Postaforgalmi szolgálat kezelésgépesítése*, 16 mm-es színes film (június).

Eger város telefonkönyve (július).

Sopron és góckörzete telefonkönyve (augusztus).

Kazincbarcika város telefonkönyve (augusztus).

Postai irányítószámok jegyzéke (október).

Távbeszélő-díjszabás (december).

Tgx irányítási füzet (december).

Debrecen, Balmazújváros és Hajdúszoboszló telefonkönyve (december).

1979

Január 1. Az ország közigazgatásának átszervezésekor a keszthelyi járást Veszprém megyétől Zala megyéhez helyezik át, ennek postai végrehajtásaként az érintett postahivatalokat, fiókpostákat és távközlési létesítményeket, szervezeteket – amelyek eddig a Soproni Postaigazgatósághoz tartoztak – a Pécsi Postaigazgatóság illetékességi körébe adják át.

Január 1. Új végrehajtási utasítás lép életbe a Magyar Posta és a fegyveres szervek közötti általánostól eltérő postai és távközlési szolgáltatásokra vonatkozóan.

Január 8. Forgalomba kerül a Dürer-festményeket ábrázoló bélyegsorozat és blokk.

Február 1. Új postai hírlapterjesztési díjak és pótdíjak lépnek érvénybe.

Február 8. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1979* elnevezésű bélyegsorozat első értéke: Emberi jogok egyetemes nyilatkozata.

Február 13. Új rendelet módosítja az egyes postahivatalok nyitvatartási idejét.

Február 26. Forgalomba kerül a *Nemzetközi Gyermekév 1979* elnevezésű bélyegsorozat.

Február 28. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Interbalett 79.

Március 1. Módosítják a Helyközi Távközlési Igazgatóság szervezetét.

Március 12. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: A szegedi nagy árvíz 100. évfordulójának emlékére.

- Március 19.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 30 éves az OTP.
- Március 21.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1979* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Magyar Tanácsköztársaság.
- Március 28.** Forgalomba kerül a *Nyírbátor* elnevezésű általános forgalmi bélyeg.
- Március 31.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: XVII. országos ifjúsági bélyegkiállítás Békéscsaba 79; valamint forgalomba kerül az *Ifjúság* elnevezésű bélyeg.
- Április 3.** Vezérigazgatói utasítás jelenik meg a romlandó, fertőző biológiai anyagok postai szállításáról.
- Április 20.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Jobban óvjuk a gyerekeket!
- Május 1.** A távhívás bevezetése nyomán megnőtt távbeszélő-forgalom miatt bevezetik a nagy forgalmú állomások számlálóinak havi többszöri leolvasását.
- Május 12.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1979* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: XXIII. sakkolimpia.
- Május 18.** Forgalomba kerül a *Philaserdica 79* elnevezésű kisív.
- Május 25.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Brunszvik Teréz, az első magyarországi óvoda (1828) megalapítója.
- Május 29.** Közzéteszik a Volán-gépkocsijáratokba kapcsolt postahelyek jegyzékét.
- Június 1.** A nagy összegű készpénzforgalmat lebonyolító, bankszámlával rendelkező gazdálkodó szervek napi készpénzbevételüket – szigorú biztonsági feltételek és kötelező nyilatkozat kitöltése mellett – az erre kijelölt postahivataloknál zsákos készpénzbefizetéssel fizethetik be.
- Június 8.** Forgalomba kerül a *Vasút fejlődése* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- Június 9.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Nemzetközi olimpiai és sportbélyeg-kiállítás a 625 éves Mosonmagyaróváron.
- Június 26.** Forgalomba kerül a *30 éves a KGST* elnevezésű bélyegsorozat.
- Június 29.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1979* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Móricz Zsigmond.
- Július 1.** A *Magyar Horgász* című havi folyóiratot különkezelt jelleggel a postahivatalok nyilvántartásába adják.
- Július 15.** A Postavezérigazgatóság és a szakszervezet új irányelvet léptet életbe a postás dolgozóknak nyújtandó szakszervezeti jogsegélyszolgálat megszervezéséről és működéséről.
- Július 15.** A postai kézbesítők kérdőívek kitöltése és visszaküldése alapján segítséget nyújtanak a Magyar Madártani Egyesületnek a gólyafészkek számlálásában.
- Július 31.** Forgalomba kerül az *Olimpiai városok* elnevezésű bélyegsorozat.
- Július 31.** A Nagy-Britanniával való kölcsönös forgalomban a postautalványok összehatárát 100 angol fontra emelik.
- Július 31.** A Budapest 62, 70, 72 és 78. sz. postahivatalok számára engedélyezik, hogy a sérült csomagokat akár külföldre, akár belföldre műanyag, polietilénzsákba helyezve továbbítsák.
- Augusztus 10.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Dömös 900 éves.

- Augusztus 11.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1979* elnevezésű bélyegsorozat következő két értéke: Öttusa világbajnokság, A tengerek és folyók tisztaságáért; valamint a *XIX. és XX. századi magyar festők alkotásai* elnevezésű bélyegsorozat.
- Augusztus 15.** Forgalomba kerül a *Vasvár* elnevezésű általános forgalmi bélyeg.
- Augusztus 23.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Dr. Berze Nagy János.
- Szeptember 1.** A *Családi Lap* című havi folyóiratot különkezelt jelleggel a postahivatalok nyilvántartásába adják.
- Szeptember 3.** Forgalomba kerül a *Középkori magyar pénzek* elnevezésű bélyegsorozat.
- Szeptember 5.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Szigeti József 1892–1973.
- Szeptember 11.** Engedélyezik a 10 000 Ft értékhatáron felüli értékű küldemények házhoz kézbesítését.
- Szeptember 15.** Forgalomba kerül az *52. bélyegnap 79* elnevezésű bélyegblokk.
- Szeptember 23–29.** A kézbesítőszolgálatot ellátó és a gépi bélyegzést végző postahivatalok részleges küldeményszámlálást végeznek.
- Szeptember 25.** Megindul a telexforgalom Gambiával.
- Október 1.** A Postavezérigazgatóság ezzel a határidővel munkavédelmi plakátpályázatot hirdet.
- Október 1.** Módosítják a Posta Oktatási Központ szervezeti felépítését.
- Október 1.** Módosítják a Posta Számítástechnikai és Szervezési Intézet szervezeti felépítését.
- Október 1.** Hatályba lép a vasúti alkalmazottak postakezelési teendőinek ellátására kiadott szabályzat.
- Október 6.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Aradi vértanúk.
- Október 8–12.** Valamennyi postahivatal országos távbeszélő-forgalmi és irányok szerinti adatfelvételt végez, ezen belül az előfizetői távhívó-forgalmat 9–11. között.
- Október 13.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Kenyérmezei csata 500. évfordulója.
- Október 15.** Hatályba lép a Volán-alkalmazottak postakezelési teendőinek ellátására kiadott szabályzat.
- Október 19.** Forgalomba kerül a *100 éves a Győr–Sopron–Ebenfurti Vasút* elnevezésű bélyegblokk.
- Október 29.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1979* elnevezésű bélyegsorozat következő két értéke: V. Vasarely: Vega-Sakk, Világtakarékossági nap.
- November 15.** Közzéteszik a Postavezérigazgatóság által meghirdetett, *A Posta kapcsolata az emberekkel* című irodalmi pályázat eredményeit: első díjat nem adtak ki, a két második díjat Halmi Ida és dr. Dunai József kapta.
- November 16.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: IV. Országos Parafilatéliai Kiállítás Gödöllő.
- November 20.** Forgalomba kerül a *Védett állataink* elnevezésű bélyegsorozat.
- November 30.** A POÉ mellékleteként közzéteszik a belföldi távhívásba 1979. november 30-ig bekapcsolt városok és községek jegyzékét.

December 1. A belföldi napilapok igénylési rendszerét a naponkénti igényváltoztatásról a heti 3 napos (hétköznapi, kiemelt nap, vasárnap) igénylési rendszerre változtatják.

December 15. Forgalomba kerül a *XIII. téli olimpia* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.

December 29. Forgalomba kerül a *Mese* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.

Megnyílt postahivatalok: Dorog 2., Szombathely 9.

Megszűnt fiókposták: Kunszentmiklós-Bösztör, Kunszentmiklós-Kunbábony, Zalaszentlászló.

Kinevezések: *Bölcskei Imre* postaműszaki titkárt a Postavezérgazgatóság Vezetékes távközlési fejlesztési ügyosztályának vezetésével, *Horváth László* postaműszaki főtanácsost a Távközlési és távíró műszaki ügyosztály vezetésével bízzák meg (január 15.). *Petrák Lajos* postafőtanácsost a Budapesti Postaigazgatóság igazgatójává nevezik ki (június 1.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *dr. Vakulya Erzsébet* osztályvezetőnek a Munka Érdemrend arany fokozata; *Németh Kálmán* osztályvezetőnek, *Réti Lászlóné* főelőadónak az ezüst fokozata; *Koczina Gyula* igazgatóhelyettesnek, *Bán Ferenc* főelőadónak a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (február 27.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa a nemzetközi nőnap alkalmából *Bakos Elemérné* iratírányítás-vezetőnek a Munka Érdemrend bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (március 8.).

A Minisztertanács *dr. Vasady Balogh Lajosnak*, a Postás Szimfonikus Zenekar zeneigazgatójának a Magyar Népköztársaság Kiváló Művésze kitüntető címet adományozza (április 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Bodovics József* kézbesítőnek, *Korn Károly* igazgatónak a Munka Érdemrend arany fokozata; *Fröhlich Gézané* hivatalvezetőnek, *Holka Gyuláné* ügyosztályvezetőnek, *Koncz Sándor* igazgatónak, *Krizsán József* kézbesítőnek az ezüst fokozata; *Budai Sándorné* előadónak, *Czigány Judit* műszerésznek, *Kapitány Edit*, *Komora Józsefné* csoportvezetőnek, *Kelemen Józsefné*, *Polgár Miklósné* hivatalvezetőnek, *Muhoray Sándor* igazgatóhelyettesnek, *Pénzes Lászlóné* kézbesítőnek, *Tizedes János* vonalfelügyelőnek, *Váradi Gyuláné* belső ellenőrnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (április 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Lipp István* postai megbízottnak a Szövetség-gázvezetéképítésében kifejtett munkája elismeréseként a Munka Érdemrend bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (július 31.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Lantos Dezsőné* hivatalvezetőnek, *Kovács István* osztályvezetőnek a Munka Érdemrend arany fokozata; *Balikó István*, *Gregus Györgyné* szakszervezeti titkárnak, *Bogács Lajos* gócévezetőnek, *Felhős Ferenc* hivatalvezetőnek, *Luterán Béla* osztályvezetőnek az ezüst fokozata; *Keresztes Mihály*, *Matus György* szakszervezeti titkárnak, *Koppányi Rezső* csoportvezetőnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (november 7.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából *Benke Gézané* távközlési-ellenőrnek a Munka Érdemrend arany fokozata; *Gergely András* osztály-

vezetőnek, Sándor János hivatalvezetőnek az ezüst fokozata; Motován István osztályvezetőnek a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (december 14.).

Szakirodalom: *Hírlapkezelési utasítás (H. I. Szabályzat) II. kötete (Mintatár)* (január).

Székesfehérvár város telefonkönyve (február).

Nemzetközi távbeszélő-díjszabás (február).

Nemzetközi távíró-díjszabás (február).

Postahivatalok és fiókposták bankszolgálati utasítása (K. I. Szabályzat) (március).

Távbeszélő-irányítási könyv és díjtávolság-mutató (július).

Szabályzat a vasúti alkalmazottak postakezelési teendőinek ellátására (október).

Szabályzat a Volán-alkalmazottak postakezelési teendőinek ellátására (október).

Bács-Kiskun, Békés és Csongrád megye telefonkönyve (december).

Ózd város telefonkönyve (december).

Fejér, Komárom, Nógrád és Pest megye telefonkönyve (december).

1980

Január 1. A Magyar Posta is bevezeti az új törvényes Nemzetközi Mértékegységrendszert (SI).

Január 1. Hatályba lép a postaszabályzat egyes rendelkezéseinek módosítása: a belföldre címzett lezárt levélpostai küldemény minden esetben levél, függetlenül tartalmától, a borítékos üdvözlőkártyát – függetlenül a szöveg terjedelmétől – le kell zárni. A végrehajtásra 1980. június 30-ig türelmi időt engedélyeznek.

Január 1. A Posta Központi Járműtelep Személyzeti és oktatási csoportját osztállyá szervezik.

Január 1. A postahivatali hírlapszámadások feldolgozási rendszerének korszerűsítésével – Honneywell típusú számítógép helyett R 30-as számítógéppel – egyidejűleg módosítják a számadáson szereplő kódszámadatokat is, valamint a megyei postahivatalok hírlaposztályára vonatkozó utasítás több rendelkezését.

Január 1. Módosítják a hírlapárusítással foglalkozó nem postai dolgozók hírlap-árusítási jutalékát.

Január 1. Módosítják a rádió- és televízió-szabályzatot, valamint a rádió- és televízió-díjszabás első részét: a televíziókészülék havi előfizetési díja 60 forint.

Január 1. Módosítják a postai gépjárműszállítás díjait.

Január 1. Új utasítás lép életbe a postai létesítmények, berendezések, gépek, technológiai eljárások használatbavételéről, üzembe helyezéséről, megelőző munkavédelmi felülvizsgálatok és engedélyezések rendjéről.

Január 15. Hatályba lép a postaszervek feljelentési kötelezettségéről szóló vezérigazgatói utasítás.

Január 25. Forgalomba kerül a *Virágok* elnevezésű bélyegsorozat.

Január 30. A francia postaigazgatással történt megállapodás alapján a kölcsönös forgalomban a postautalványok, a csomagok utánvételének felső összeghatárát 3600 francia frankra emelik.

Február 16. Módosítják a postai végrehajtásról rendelkező vezérigazgatói utasítást.

Február 29. Forgalomba kerül *Az ókori világ hét csodája* elnevezésű bélyegsorozat.

Március 1. Elrendelik a totó- és lottószelvények *a conto* befizetését.

Március 19. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1980* elnevezésű bélyegsorozat első két értéke: Bethlen Gábor, Tihanyi apátság; valamint a *Színes faszobrok* elnevezésű bélyegsorozat.

Március 24. Forgalomba kerül a *Hazánk felszabadulásának 35. évfordulója* elnevezésű bélyeg.

Április 3. Új alkalmi postai levelezőlapok kerülnek forgalomba: Dohányzás vagy egészség; Válasszon, Dunaújváros 30 éves; valamint forgalomba kerül az *Ifjúság* elnevezésű bélyeg.

Április 6. Életbe lép a nyári időszámítás, ami szeptember 28-án ér véget.

Április 11. Forgalomba kerül a *József Attila születésének 75. évfordulója* elnevezésű bélyeg.

Április 28. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1980* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Bélyegmúzeum.

Április 30. Forgalomba kerül a *London 1980* elnevezésű kisív.

Május 15. Új alkalmi postai levelezőlapok kerülnek forgalomba: 650 éves a visegrádi királyi palota; 200 éve jelent meg az első magyar nyelvű újság.

Május 27. Forgalomba kerül a *Szovjet–magyar közös űrrepülés* elnevezésű bélyeg.

Május 31. Hatályba lép a gépjármű-vezetési pótlék rendszeresítéséről szóló rendelet végrehajtási utasítása.

Június 1. Hatályba lép a postaszolgálati levélpostai küldeményekről (kötelező borítékolásukról, címezéséről, a boríték felülnyomásáról, forgalmuk lehetőség szerinti csökkentéséről) szóló vezérigazgatói utasítás.

Június 9. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1980* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Kaffka Margit, valamint a *Norwex 80* elnevezésű kisív.

Június 16. Forgalomba kerül a *XXII. nyári olimpiai játékok* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.

Június 17. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 200 éve létesült Szarvason a Gyakorlati Gazdasági Szorgalmatossági Iskola.

Június 17. A Dániával való forgalomban az utalvány és utánvétel összeghatárát 5000 dán koronára emelik.

Június 17. Közzéteszik a Volán-gépkocsijáratokba kapcsolt postaszervek jegyzékét.

Június 20. Forgalomba kerül a *Szentendre* elnevezésű általános forgalmi bélyeg.

Június 24. Az Ericsson félautomata kezelői áramköröket – munkanapokon 17 órától másnap 8 órági, szombaton és munkaszüneti napokon egész nap – mindkét irányú forgalom lebonyolítására használhatják.

Július 5. Új alkalmi postai levelezőlapok kerülnek forgalomba: Idegenforgalmi világkonferencia Manila 1980, 200 éves a Komárom megyei szénbányászat 1780–1980.

Július 12. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1980* elnevezésű bélyegsorozat

következő értéke: Élettani világkongresszus, valamint a *Szovjet–magyar közös ürrépülés* elnevezésű bélyegblokk.

Július 19. Új alkalmi postai levelezőlapok kerülnek forgalomba: Az újkori olimpiák első magyar győztesének emlékére, 25. nemzetközi Duna-túra.

Július 25. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1980* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Schönherz Zoltán.

Augusztus 5. Hatályba lép az új nemzetközi távbeszélő-kezelési utasítás.

Augusztus 19. Új alkalmi postai levelezőlapok kerülnek forgalomba: 69. OMÉK 1980; Társadalmi összefogással az Ópusztaszeri Nemzeti Emlékparkért.

Szeptember 1. A Nagy-Britanniával való forgalomban az utánvétel összeghatárát 100 angol fontra emelik.

Szeptember 1. Hatályba lép az új hírlapkezelési utasítás (H. 1. Szabályzat) I. kötete.

Szeptember 1. Módosítják a Postavezérgazgatóság irányítási rendjét, a miniszterhelyettesi iroda elnevezése titkárságra változik.

Szeptember 12. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 50 éves a Bélyegmúzeum.

Szeptember 13. Forgalomba kerül az *53. bélyegnep* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.

Szeptember 16. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 25. geofizikai szimpózium.

Szeptember 21–27. Valamennyi postahivatal részleges levélpostai küldeményszámlálást végez.

Szeptember 26. Forgalomba kerül a *XXII. nyári olimpiai játékok győztesei* elnevezésű bélyegblokk.

Október 1. Módosítják a Posta Rádió- és Televízióműszaki Igazgatóság szervezetében működő Frekvenciagazdálkodási Iroda szervezetét.

Október 1. Az áramszolgáltató vállalatok számítógéppel kiállított sárga átutalási postautalványon szedik be a fogyasztók áramszolgáltatási díját.

Október 1. A Posta Központi Anyaghivatal szervezeti egységein belül feladatkör-átcsoportosítást rendelnek el, és egyes szervezeti egységek nevét megváltoztatják.

November 1. Valamennyi postahivatalra és fiókpostára kiterjedő létszámfelmérést rendelnek el.

November 4. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1980* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Pór Bertalan.

November 11. Forgalomba kerül a *Védett vízimadarak* elnevezésű bélyegsorozat és blokk; valamint az *Európai biztonsági és együttműködési értekezlet, Madrid 1980* elnevezésű bélyegblokk.

November 21. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1980* elnevezésű bélyegsorozat következő két értéke: Johannes Kepler, Kisfaludy Károly.

November 28. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Szikszó 700 éves.

December 1. A Posta Központi Táviró Hivatal új, elektronikus táviróközpontjának üzembe helyezése nyomán módosítják a végrehajtó-szolgálat szervezetét, létrehozzák a Posta Budapesti Táviróüzemet.

December 12. Forgalomba kerül a *Magyarország 25 éve tagja az ENSZ-nek* elnevezésű bélyegsorozat.

December 23. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1980* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Erdei Ferenc.

Megnyílt postahivatalok: Budapest 32., Budapest 103., Budapest 113., Bükkfürdő, Debrecen 15., Karcag 2., Miskolc 24., Pécs 16., Tatabánya 9., Várpalota 2.

Postahivatallá átalakított fiókposták: Arnót, Balatonalmádi-Káptalanfüred, Serényfalva.

Megnyílt fiókposták: Fancsal, Lébénymiklós-Mosonújhely, Pusztafalu.

Fiókpostává átalakított postahivatalok: Gyöngyösmellék, Komló-Mánfa, Komló-Mecsekjányosi.

Megszűnt postahivatalok: Budapest 33., Budapest 66., Budapest 110., Budapest-Újpest 5., Budapest-Újpest 6., Kispest 3., Rákoscaba 2., Rákospalota 4., Rákosszentmihály 2.

Megszűnt fiókposták: Gadács, Gerde, Jánosházapuszta, Körösújfalú-Kótpuszta, Kunszentmiklós-Kunbáony, Orosháza-Kiscsákó, Orosháza-Pusztaszenttornya, Tengelice-Szőlőhegy, Uszka.

Kinevezések: *Bokros Gyula* postaműszaki főtanácsost a Posta Központi Javító Üzem igazgatójává, *Polyik Ernő* postaműszaki tanácsost igazgatóhelyettesévé nevezik ki (február 15.).

Hegyesi István postaműszaki főtanácsost a Posta Műszerüzem igazgatójává nevezik ki (június 1.).

Kövesdi Ferencné postatanácsost a Posta Központi Hírlap Iroda igazgatójává nevezik ki (július 1.).

Tóth Illést a Közlekedési és Postaügyi Minisztérium Postafőosztályának vezetőjévé, egyben a Magyar Posta vezérigazgatójává, *Valter Ferencet* a Magyar Posta vezérigazgató-helyettesévé, *Schneider Józsefet* a Posta Központi Beruházási Iroda igazgatójává, *Krauss Ottót* távközlési igazgatóhelyettesévé nevezik ki (szeptember 1.).

Pásztory Tamás postatitkárt a Postavezérigazgatóság Munkaügyi ügyosztályának vezetőjévé nevezik ki (december 1.).

Fóris Ferencné postatanácsost a Posta Számítástechnikai és Szervezési Intézet igazgatójává nevezik ki (december 15.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából *dr. Jeney László* gazdasági tanácsadónak a Munka Érdemrend ezüst fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (február 19.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa az 1979. évi beruházások kivitelezése során végzett kiemelkedő munkájáért *Kapus László* munkavezetőnek a Munka Érdemrend ezüst fokozata, *Balogh László* műszerésznek a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (február 19.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Reiff Frigyes* nyugalmazott szakosztályvezetőnek a Szocialista Magyarorszáért Érdemrendet adományozza (május 31.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Antal Sándorné* hivatalvezető-helyettesnek, *Bartucz János* munkavezetőnek, *Németh Lászlóné* igazgatóhelyettesnek a Munka Érdemrend

arany fokozata; *Felföldi Károlyné* osztályvezetőnek, *Ferge József* kézbesítőnek, *Hegedűs György* igazgatóhelyettesnek az ezüst fokozata; *Csókás Józsefné*, *Csomor Béla* csoportvezetőnek, *Derzsényi János* körzetmesternek, *Doros Béla* szakosztályvezetőnek, *Kiss Irén* ellenőrnek, *Kovács Józsefné* hivatalvezetőnek, *Nagy Dénesné* csoportvezetőnek, *Nádházy Lajosné* hírlapkézbesítőnek, *Sági László* műszerésznek, *Székelyhidi Jánosné* távbeszélő-kezelőnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (május 31.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Sövegjártó János* hivatalvezetőnek a Munka Érdemrend bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (október).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Móri Antalné* és *Riegler László* hivatalvezetőnek a Munka Érdemrend arany fokozata; *Burányi Tibor* műszerésznek, *Kovács János* kézbesítőnek az ezüst fokozata kormánykitüntetést adományozza (november 7.).

A fegyveres erők napja alkalmából *Ambrus József* csoportvezetőnek, *Bekő István* főelőadónak, *Kauszer Alajos* igazgatóhelyettesnek, *Németvölgyi József* tervezőnek, *Oláh Ferenc* előadónak, *Rimaszombathy István* gazdasági tanácsadónak a Haza Szolgálatáért Érdemérem arany fokozata; *Fátrai Imre* gazdasági tanácsadónak, *Pataki Imre* gőcüzem-vezetőhelyettesnek, *Petrik József* főelőadónak, *dr. Szilágyi Gábor* igazgatónak, *Szvet János* tervezőnek, *Vastag Gábor* fegyveres őrnök, *Vénig Józsefné* főelőadónak az ezüst fokozata; *Hutflesz Gusztáv* előadónak, *Kelemen Gyula* távbeszélőközpont-vezetőnek, *Kéri Sándor* igazgatóhelyettesnek, *Krizsán István* fegyveres őrnök, *Mórádi Gáborné* irányító tervezőnek, *Pammer János* ügyosztályvezetőnek, *Pocskai Tibor* laborvezetőnek, *Schmiedt Béla* főelőadónak és *Székel István* felügyelőség-vezetőnek a bronz fokozata kitüntetést adományozzák (november 17.).

Szakirodalom: *Hírlapjegyzék* (január).

Postai irányítószákok jegyzéke (február).

Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár és Szolnok megye telefonkönyve (március).

Postaszabályzat (változásokkal módosított 3. kiadása) (április).

Névsor a postahivatalokról, fiókpostákról és a lakott helyekről (május).

1. sz. változás a postahivatalok és fiókposták pénztárszolgálati utasításához (F. 1. Szabályzat) (június).

2. sz. változás a távbeszélő-kezelési utasításhoz (C. 2. Szabályzat) (július).

Kezelési utasítás a nemzetközi távbeszélő-szolgálat ellátására (Nemzetközi távbeszélő-kezelési utasítás – C. 4. Szabályzat) (augusztus).

Hírlapkezelési utasítás I. kötet (H. 1. Szabályzat I. kötet) (augusztus).

Munkavédelmi útmutató a postai alépítmények gázveszély elleni védelmére (augusztus).

2. sz. változás a távíró-kezelési utasításhoz (B. 2. Szabályzat) (szeptember).

Kimutatás a txg-hálózatba kapcsolt postahivatalokról (november).

Távbeszélő-hálózat építése és szerelése és Soha nem lehet elfelejteni című munkavédelmi oktatófilmek (november).

Győr-Sopron, Vas és Veszprém megye telefonkönyve (november).

Boprsod-Abauj-Zemplén és Heves megye telefonkönyve (december).

1981

- Január 1.** A Budapest-vidéki Postaigazgatóság szervezetében a házilag os építési feladatok ellátására létrehozzák a Budapest-vidéki Magasépítési Üzemet.
- Január 1.** Az elektronikus távíró-adatközpont üzembe helyezése következtében megváltoznak a telex-külföldszolgáltatások díjai.
- Január 1.** Az utalványszámadás-ellenőrzést a Posta Számítástechnikai és Szervezési Intézetől a Posta Csekkleszámláló Hivatal feladatkörébe utalják, és egyúttal módosítják a hivatal szervezeti felépítését.
- Január 1.** Életbe lép a rádió- és televízió-szabályzat postai végrehajtásáról rendelkező vezérigazgatói utasítás.
- Január 1.** A Soproni Postaigazgatóságon a tevékenységi kört számítástechnika alkalmazásával bővítik, az igazgatóság szervezetében számítóközpontot hoznak létre.
- Január 1.** Hatályba lép a nyomvonal jellegű távközlési építmények engedélyezéséről és ellenőrzéséről szóló miniszteri rendelet postai végrehajtásának utasítása.
- Január 16.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 75 éve indult útjára az első magyar gyártmányú postai gépkocsi.
- Január 31.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1981* elnevezésű bélyegsorozat első értéke: Szántó Béla.
- Február 1.** Módosított postadíjszabás lép életbe.
- Február 1.** Megváltoznak a posta által árusított értékcsikkek eladási árai, valamint fel-emelik a postai küldemények érték- és összeghatárait.
- Február 1.** Megváltoznak az adatátviteli különszolgáltatások és mellékszolgáltatások díjai.
- Február 1.** Új távbeszélő-díjszabás és nemzetközi távbeszélő-díjszabás lép életbe.
- Február 1.** Módosított távírószabályzat lép életbe.
- Február 14.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1981* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Batthyány Lajos.
- Március 1.** Új LX 15–19 és LGY 90 jelű négyoldalas dísztvíratlapok kerülnek forgalomba.
- Március 6.** Forgalomba kerül a *Kittenberger Kálmán születésének 100. évfordulója* elnevezésű bélyegsorozat.
- Március 10.** Egy forint bélyegbenyomásos, az automatizált levélfeldolgozáshoz alkalmas, a kézi címzés követelményei szerint előállított boríték kerül forgalomba.
- Március 16.** Forgalomba kerül a *Zeppelin híres repülései* elnevezésű bélyegsorozat.
- Március 25.** Forgalomba kerül a *Bartók Béla születésének 100. évfordulója* elnevezésű bélyegblokk.
- Március 29.–szeptember 27.** Nyári időszámítás.
- Március 30.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 75 éve született Gelléri Andor Endre.
- Március 31.** Vezérigazgatói utasítás lép hatályba a veszélyes tárgyak és anyagok (robbanóanyagok, sűrített gázok, éghető folyadékok; öngyulladó, gyúlékony, mérgező, radioaktív, maró, fertőző, polimerizálódó anyagok) postai szállításból való kizárásáról.

- Április 1.** A Német Szövetségi Köztársasággal való távbeszélő-szolgálatban postai meghívás nem kérhető.
- Április 3.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 19. országos ifjúsági bélyegkiállítás Kaposvár 81.
- Április 6.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Kármán Tódor 1881–1963.
- Április 11.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Űrhajózási bélyegek országos kiállítása Körmend.
- Április 15.** RSZ jelzéssel selyemre nyomott színes rézkarc dísztvíratfajta rendszeresítenek.
- Április 21.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Százéves a Magyar Vöröskereszt 1881–1981.
- Április 27.** A Magyar Nemzeti Bank Budapesten a 201–220 jelzőszámú számlavezetőhelyeken áttér a gépi adatfeldolgozásra, ezért ezeken a helyeken a pénzforgalmi megbízások azonnali inkasszó kezelési rendjét vezetik be.
- Április 28.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 100 éves a magyar teniszsport.
- Április 29.** Forgalomba kerül a *Magyar történelmi zászlók* elnevezésű bélyegsorozat, valamint az *Évfordulók-események 1981* elnevezésű bélyegsorozat következő két értéke: Százéves az első magyar telefonközpont, 100 éves a Magyar Vadászszövetség.
- Május 1.** A takarékezelésnél minden olyan esetben, amikor a személyi igazolvány számának bejegyzése volt előírva, a betétes *személyi számát* kell bejegyezni.
- Május 4.** Forgalomba kerül a *Vöröskereszt és Vörös Félhold társaságok III. európai konferenciája* elnevezésű bélyegblokk, valamint a *100 éves a Magyar Vöröskereszt* elnevezésű, az új postai tarifához igazodó általános forgalmi bélyeg.
- Május 9.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 50 éves a Magyar Motorcsónak Szövetség.
- Május 15.** Forgalomba kerül a *Rokkantak nemzetközi éve* elnevezésű bélyeg és a WIPA elnevezésű bélyegblokk.
- Május 19.** A hírlapárusok részére kiadható értékcikkellátmány összehatárát 4000 forint-ra emelik.
- Május 29.** Forgalomba kerül az *Ifjúság* elnevezésű bélyeg.
- Június 1.** Módosítják a Postavezérgazgatóság irányítási rendjét.
- Június 2.** Közzéteszik a Volán-autóbuszjáratokba kapcsolt postaszervek jegyzékét.
- Június 5.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Szocfilex 81.
- Június 9.** Hatályba lép az üzemi balesetek statisztikai bejelentéséről, nyilvántartásáról és kivizsgálásáról szóló vezérgazgatói utasítás.
- Június 12.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1981* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: G. Stephenson.
- Június 24.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Eocén Program – Tatabányai szénbányák.
- Július 1.** Módosítják a Postai Tervező Intézet szervezetét, egységesítik a területi tervezőirodák szervezetét.

- Július 1.** Az OTP-vel kötött megállapodás alapján a postahivatalok részt vesznek az újonnan bevezetett takarékcsekkek beváltásában.
- Július 1.** RSz 11 és RSz 13 jelzéssel új, selyemre nyomott színes rézkarc díszátviralapok kerülnek forgalomba.
- Július 1.** A nemzetközi postaforgalomban bevezetésre kerülő változások nyomán új végrehajtási utasítás lép hatályba a nemzetközi postaforgalomra és a megváltozott nemzetközi díjtételekre vonatkozóan.
- Július 1.** Életbe lép a Magyar Posta kollektív szerződése az 1981–1985. évekre.
- Július 1.** A Posta Csekkleszámloló Hivatalban szétválasztják a főkönyvelői és számviteli, valamint a pénzügyi osztályvezetői munkaköröket.
- Július 1.** Módosítják a Posta Központi Anyaghivatal szervezetét.
- Július 1.** Az új postatarifának megfelelő, 2 Ft értékbenyomású, a kézi címzés követelményei szerinti címdoldalú postai levélboríték kerül forgalomba.
- Július 1.** 500 Ft-tól 2000 Ft értékhatárig lehetőség van a hírlap-előfizetési díjak, valamint a sajtótermékek árának takarékcsekkel történő kiegyenlítésére is.
- Augusztus 1.** A Helyközi Távbeszélő Igazgatóság tevékenységi körét kibővíti a műszaki tervezési feladatokkal, létrehozzák az Átviteltechnikai tervezőirodát.
- Augusztus 7.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1981* elnevezésű bélyegsorozat következő két értéke: Vágó Béla, Alexander Flemming.
- Augusztus 22.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Kazinczy Ferenc 1759–1831.
- Augusztus 29.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 450 éves a Sárospataki Gimnázium.
- Szeptember 1.** Az Ausztria és Magyarország közötti távbeszélő-szolgáltatásban megszűnik a kézbesítő kiküldését igénylő személyhez szóló beszélgetés.
- Szeptember 1.** Új nemzetközi csomagdíjak és nemzetközi postadíjak lépnek életbe.
- Szeptember 5.** Forgalomba kerül az *54. bélyegnap* elnevezésű bélyegblokk.
- Szeptember 12.** Forgalomba kerül az *54. bélyegnap* elnevezésű bélyegsorozat.
- Szeptember 17.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Dr. Mohácsy Mátyás, a modern kertészet megalapozója.
- Szeptember 20–26.** Valamennyi postahivatal meghatározott levélpostai küldemények országos számlálását végzi.
- Október 1.** A külföldre szóló levélpostai küldemények díjainak emelése következtében új értékbenyomásos (8 Ft) légipostai borítékot bocsátanak forgalomba.
- Október 3.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1981* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: 450 éves a Pápai Kollégium.
- Október 5–9.** A postahivatalok az országos távbeszélő-forgalom irányok szerinti statisztikai adatfelvételét végzik.
- Október 16.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1981* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Élelmezési világnap.
- November 14.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Vay Ádám Múzeum Vaja.

November 18. Forgalomba kerül a *Magyarországi nemzetiségek népviselete* elnevezésű kisív.

November 25. Forgalomba kerül a *150 éve indult meg a menetrendszerű személyszállítás a Dunán Pest és Bécs között* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.

December 1. Az új díjszabásnak megfelelően 1 Ft bélyegbenyomással ellátott postai levelezőlapot bocsátanak forgalomba.

December 4. Forgalomba kerül a *Karácsony* elnevezésű bélyegsorozat.

December 10. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 75 éves a Szépművészeti Múzeum.

December 22. A Postavezérgazgatóság új irányítási rendje következtében módosítják a kinevezési és minősítési hatásköröket.

December 29. Forgalomba kerül a *Híres illusztrátorok* elnevezésű bélyegsorozat, valamint a *Picasso* elnevezésű blokk.

Postahivatallá átalakított fiókposták: Nemesbikk, Sajókápolna, Tenk.

Megnyílt fiókposták: Szilaspogony.

Fiókpostává átalakított postahivatalok: Garé, Kárász.

Megszűnt postahivatalok: Hortobágyi halastó, Kispeszt 4.

Megszűnt fiókposták: Botykapeterd, Folyás, Karcag-Tilalmas, Rábapaty.

Kinevezések: *Dr. Piros Istvánné* postafőtanácsost a Postavezérgazgatóság Gazdasági Hivatalának vezetésével bízzák meg (március 15.).

Dr. Baumann József postafőtanácsost a Posta Csekkleszámoló Hivatal igazgatójává, *Szakáts Lászlóné* postatanácsost a Postavezérgazgatóság Postaforgalmi ügyosztályának vezetőjévé nevezik ki (május 1.).

Gyenes István postaműszaki titkárt a Postavezérgazgatóság Postai fejlesztési ügyosztályának vezetőjévé nevezik ki (május 15.).

Dr. Buják Konstantint a Magyar Posta vezérgazgatójának első helyettesévé, *Vukovics Gyula* postaműszaki tanácsost a Posta Központi Műszaki Hivatal igazgatójává, *Rittinger Árpád* postaműszaki tanácsost igazgatóhelyettes főmérnökévé nevezik ki (június 1.).

Dr. Oláh László postafőtanácsost a Postavezérgazgatóság Nemzetközi szakosztályának vezetésével bízzák meg (július 1.).

Dr. Gelencsér József postaigazgatót a Postavezérgazgatóság Személyzeti és oktatási szakosztályának, *dr. Harsányi Zoltán* postafőtanácsost az Igazgatási szakosztályának vezetőjévé, *dr. Odri Mihály* postafőtanácsost az Igazgatási szakosztály Jogi ügyosztályának vezetőjévé nevezik ki (július 15.).

Harmat Istvánt a Postai Műszaki Dokumentációs és Tájékoztatási Központ igazgatójává nevezik ki (augusztus 1.).

Honti Ferencet a Posta Központi Magasépítési Üzem igazgatójává nevezik ki (szeptember 1.).

Dr. Morvay Ferencet a Postavezérgazgatóság Oktatási ügyosztályának vezetőjévé nevezik ki (október 1.).

Kiss Györgyöt a Postavezérgazgatóság Katonai ügyosztályának vezetésével bízzák meg (november 1.).

Dr. Asztalos Ferencet a Postavezérigazgatóság Postaszakosztályának vezetőjévé, *Molnár Istvánt* a Postaszakosztály szállítási ügyosztályának vezetőjévé nevezik ki (november 15.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa a nemzetközi nőnap alkalmából *Molnár Gabriella* szakszervezeti bizottsági tagnak a Munka Érdemrend ezüst fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (március 8.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Homoki Jánosné* távírársznak, *Juhari Istvánné* vezérigazgató-helyettesnek, *Skorka Mihály* kézbesítőnek a Munka Érdemrend arany fokozata; *Herman János* gépkocsiszerelőnek, *Kleesz Eberhard* üvegesnek az ezüst fokozata; *Deli Mihályné* kézbesítőnek, *Eckel Ferencné* vizsgálatindítóknak, *Gazdag Antal* kábelszerelőnek, *Gábor Viktorné* igazgatóhelyettesnek, *Kőműves András* műszerésznek, *Lázár Gellért* mozgópostai utazónak, *Lussicz Ferencné*, *Molnár Józsefné* csoportvezetőnek, *Lutter Sándorné* hivatalvezetőnek, *Mayer Károly* mérőtechnikusnak, *Tóvizi László* előadónak a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (április 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Bárany Dezső* üzemvezetőnek a Munka Érdemrend arany fokozata; *Domján Kálmán* szakosztályvezetőnek, *Nagy Géza* kábelszerelőnek az ezüst fokozata; *Bölcskei Imre* ügyosztályvezetőnek, *Faragó György* főmérnöknek, *Feczkó Iván* fejlesztési igazgatóhelyettesnek, *Haász István* főépítésvezetőnek a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (május 12.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Kovács Sándor* körzetmesternek a Munka Érdemrend arany fokozata; *Szilvás József* hivatalvezető-helyettesnek az ezüst fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (augusztus 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa a fegyveres erők napja alkalmából *dr. Gelencsér József* szakosztályvezetőnek, *Piroska István* ügyosztályvezetőnek, *Pozsonyi Vilmos* igazgatónak, *Szurdi József* nyugdíjasnak és *Varga Sándor* igazgatónak a Haza Szolgálatáért Érdemérem arany fokozata; *Cseh János* igazgatónak, *Sallay Antal* főelőadónak az ezüst fokozata; *Csiszár Lajos*, *Rétsági Miklós* előadónak, *Rabi László* osztályvezetőnek, *Rittinger Árpád* igazgatóhelyettesnek a bronz fokozata kitüntetéssel adományozza (november 7.).

Szakirodalom: *Légipostai csomagdíjszabás* (augusztus).

Jászberény város telefonkönyve (augusztus).

A XVIII. Egyetemes Postakongresszus – Rio de Janeiro, 1979 – okiratainak hivatalos magyar fordítása két kötetben (szeptember).

Budapesti egyéni előfizetők telefonkönyve (szeptember).

Kézikönyv az I–II. osztályú postahivatalok, fiókposták vezetői és rendszeres helyetteseik részére (december).

1982

Január 1. Az Ausztriával való távíró-forgalomban a távirati postautalványok összegghatárát 10 000-ról 26 000 osztrák schillingre emelik.

- Január 1.** Az ötnapos munkahét bevezetésével összefüggésben új rendelet szabályozza a postahivatalok és fiókposták nyitvatartási rendjét, a postaforgalmi és hírlaptevékenység ellátását, valamint a távközlési forgalmi és műszaki szolgálat ellátásának rendjét.
- Január 1.** A Pénzügyi Számítástechnikai Intézet, a Pénzügyminisztérium Bevételi Főigazgatósága, valamint a megyei Tanácsi Költségvetési Elszámoló Hivatalok saját készítésű, számítógéppel kitöltött MNB postautalványokat használhatnak.
- Január 1.** A Szegedi Postaigazgatóság és a Posta Központi Járműtelep tevékenységi körét a számítástechnika alkalmazásával bővítik, szervezetükben számítóközpontot létesítenek.
- Január 1.** A Posta Rádió- és Televízióműszaki Igazgatóság végrehajtó szolgálatának keretén belül végleges jelleggel felügyelőszéki szervezetet létesítenek.
- Január 1.** Átcsoportosítják a hírlapszolgálat feladatait, és ezzel kapcsolatban szervezetmódosításokat hajtanak végre.
- Január 1.** A vidéki postaigazgatóságok és a Budapesti Távközlési Igazgatóság szervezeteiben *Távközlési hatósági és műszaki ellenőrzési osztályt* hoznak létre.
- Január 1.** Módosítják a törzsgárda-szabályzatot.
- Január 1.** Hatályba lép a kisüzemi és kisvállalkozási formák létrehozásáról és igénybevételéről szóló vezérigazgatói utasítás.
- Január 26.** Forgalomba kerül a *25 éves a munkásörtség* elnevezésű bélyegsorozat.
- Február 12.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1982* elnevezésű bélyegsorozat első értéke: Szakszervezeti Világkongresszus.
- Február 16.** A Debreceni Postaigazgatósághoz tartozó postahivatalok kísérleti jelleggel hullámpapírlemez-dobozba csomagolva kapják értékciikk-ellátmányaikat.
- Február 19.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Közalkalmazottak Szakszervezetének 10. sakkversenye a Magyar Hírlap-kupáért.
- Március 1.** Megszűnik a távirati utalványforgalom a Nagy-Britanniával és Észak-Írországgal való forgalomban.
- Március 1.** Az ötnapos munkahét bevezetését követően módosítják a táviratok soron kívüli kézbesítési idejét, valamint a tgx vételi szolgálati időbeosztást.
- Március 19.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Forradalmi ifjúsági napok.
- Március 24.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1982* elnevezésű bélyegsorozat következő két értéke: Alpári Gyula, Robert Koch.
- Április 1.** Meghatározott postaigazgatóságok területén kísérleti jelleggel megszüntetik a főpénztári értékciikk-készletet, és elrendelik a fiókpostákra előírt értékciikk-rendelési módot.
- Április 1.** Módosítják a Posta Szociális Hivatal szervezetét.
- Április 2.** Új alkalmi postai levelezőlapok kerülnek forgalomba: 20. országos ifjúsági bélyegkiállítás Szolnok; IBUSZ-kupa 82; valamint forgalomba kerül az *Ifjúság* elnevezésű bélyeg.
- Április 9.** Megválnak egyes távközlési-szolgáltatások, előfizetői távgépíró-szolgáltatások, valamint egyes adatátviteli szolgáltatások hatósági díjai.

- Április 16.** Forgalomba kerül a *Labdarúgó világbajnokság* elnevezésű bélyegsorozat és blokk, valamint az *Asztalitenisz Európa-bajnokság* elnevezésű bélyeg.
- Április 26–30.** Valamennyi postahivatal a közönséges levélpostai küldemények irányítási területek szerinti megoszlására vonatkozó statisztikai adatfelvételt végez.
- Április 30.** Forgalomba kerül a *Rózsák* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- Május 3.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 34. Nemzetközi Vasutas Eszperantó Kongresszus, Balatonfüred.
- Május 7.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1982* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Georgi Dimitrov.
- Május 14.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 500 éves az avasi református templom.
- Május 18.** Forgalomba kerül a *25 éves az űrkutatás* elnevezésű bélyegsorozat.
- Május 21.** Győr város és a győri góckörzethez csatlakozó helységek előfizetőit bekapcsolják a nemzetközi távhívó-forgalomba.
- Május 25.** A postahivatalok épületében vagy előtte lévő levélszekrényeket – az érvényes ürtési időközön túlmenően – a kézbesítők indulása előtt is ki kell üríteni, és a helybe szülő küldemények aznapi kézbesítését biztosítani kell.
- Május 27.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1982* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Diósgyőri Papírgyár.
- Június 1.** A Magyar Posta is részt vesz – kijelölt postahivatalokon keresztül – az Osztrák Postatakarékpénztárnál váltott fenntartásos takarékbetétkönyvek forintkifizetésében.
- Június 1.** A Posta Központi Járműtelep szervezetében szervezési osztályt létesítenek.
- Június 4.** Forgalomba kerül a *Rubik-kocka világbajnokság* elnevezésű bélyeg.
- Június 8.** Közzéteszik a Volán-autóbuszjáratokba bekapcsolt postaszervek jegyzékét.
- Június 10.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 200 éves a mecseki szénbányászat.
- Június 11.** Forgalomba kerül a *Philexfrance* elnevezésű blokk.
- Június 16.** Pécs város és a pécsi gócközpontozhoz csatlakozó helységek előfizetőit bekapcsolják a nemzetközi előfizetői távhívó-forgalomba.
- Június 25.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Joseph Haydn születésének 250. évfordulója emlékére. Ugyanekkor kerül forgalomba a 10 darabból álló alkalmi levelezőlap-garnitúra: Johann Wolfgang Goethe halálának 150. évfordulója.
- Július 1.** A Foaia Nostra, Ludove Noviny, Narodne Novine és a Neue Zeitung című hetilapok különkezelt jelleggel a postahivatalok nyilvántartásába kerülnek.
- Július 1.** A vidéki postaigazgatóságokon egységes feladatkörrel és szervezettel javító- és szerelőüzemeket hoznak létre.
- Július 2.** Forgalomba kerül a *250 éve született George Washington* elnevezésű bélyegblokk.
- Július 5.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Giuseppe Garibaldi 1807–1882.
- Július 16.** A szegedi és a kecskeméti góckörzet előfizetőit bekapcsolják a nemzetközi távhívó-forgalomba.
- Július 30.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1982* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Hematológiai és Vértranszfúziós Világkongresszus.

- Augusztus 1.** Új rendelet szabályozza az alkalmi postahivatalok üzemeltetési díját.
- Augusztus 6.** Balmazújváros, Debrecen, Hajdúszoboszló és Hortobágy távbeszélő-hálózatának előfizetőit bekapcsolják a nemzetközi távhívó-forgalomba.
- Augusztus 19.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 100 éves a magyar vitorlás versenysport; és forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1982* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Zirci apátság.
- Szeptember 1.** Hatályba lép az új postai egyenruha-szabályzata.
- Szeptember 1.** Kísérleti jelleggel bevezetik a csomagoláshoz használható, hullámpapírlemezről készült egységdobozok árusítását a budapesti, valamint a megyeszékhelyen kijelölt postahivatalokban.
- Szeptember 1.** Zöld színű, értékbenyomásos légiposta-boríték kerül forgalomba.
- Szeptember 10.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége; valamint az *55. bélyegnap* elnevezésű bélyegsorozat.
- Szeptember 13.** Forgalomba kerül az *Európai biztonsági és együttműködési konferencia* elnevezésű bélyegblokk.
- Szeptember 20–26.** Valamennyi postahivatal teljes körű küldeményszámlálást végez.
- Szeptember 21.** Az ötnapos munkahét bevezetésének következtében új rendelet szabályozza az országosan kiemelt jelentőségű üdülőhelyek postaszolgálatát.
- Szeptember 23.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1982* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Kner Nyomda.
- Szeptember 24.** Forgalomba kerül az *Agrofila 82* elnevezésű kisív.
- Szeptember 30.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 425 éves a soproni Berzsenyi Dániel Gimnázium.
- Október 1.** A külterületi kezelők részére új típusú keletbélyegzőket rendszeresítenek.
- Október 1.** A Pécsi Postaigazgatóság tevékenységi körét kibővítik a számítástechnika alkalmazásával, és szervezetében *Számítóközpont* elnevezéssel kiegészítő szervezeti egységet hoznak létre.
- Október 6.** Forgalomba kerül az *Omnibusztól a metróig* elnevezésű bélyeg.
- Október 13.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1982* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Budapesti Műszaki Egyetem.
- Október 15.** Miskolc város és a miskolci 46-os körzetszámú góckörzet távbeszélő-előfizetőit bekapcsolják a nemzetközi távhívó-hálózatba.
- Október 25.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Kálmán Imre születésének centenáriuma.
- Október 29.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1982* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Bölöni György.
- November 1.** Hatályba lép a postaszervek üzemi és hivatali helyiségeibe történő belépés és fényképezés rendjét szabályozó új rendelet.
- November 5.** Forgalomba kerül a *Nagy októberi szocialista forradalom 65. és a Szovjetunió megalakulásának 60. évfordulója* elnevezésű bélyeg.
- November 11.** Forgalomba kerül a *Magyar rajzfilmfigurák* elnevezésű bélyegsorozat.

November 15. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Hull a pelyhes fehér hó, jöjj el kedves Télapó!

November 30. Forgalomba kerül a *Vatikáni magyar kápolna műalkotásai* elnevezésű bélyegsorozat.

December 1. Az ötnapos munkahét bevezetésével tapasztaltak nyomán módosítják a postaforgalmi és távközlésforgalmi szolgálat bizonyos intézkedéseit.

December 2. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: VIII. női kézilabda világ-bajnokság 1982.

December 15. LX 20, 21, 22 jelzéssel új dísztáviratlapok kerülnek forgalomba.

December 16. Forgalomba kerül a *100 éve született Kodály Zoltán* elnevezésű bélyegblokk, valamint az *Újév* elnevezésű bélyeg.

December 27. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Neumann János Számítógéptudományi Társaság.

December 29. Forgalomba kerül a *Goethe* elnevezésű bélyegblokk.

December 31. Eddig az időpontig a postával munkaviszonyban levő dolgozók személyi számát a munkakönyvbe be kell vezetni.

Megnyílt postahivatalok: Budapest 146., Tiszaföldvár-Homok.

Kinevezések: *Pete Józsefet* a Postavezérigazgatóság Frekvenciafelügyeleti ügyosztályának vezetésével bízzák meg (április 1.).

Csata Józsefnét a Postavezérigazgatóság Beruházási ügyosztályának vezetőjévé nevezik ki (május 1.).

Kozma Imrét a Postavezérigazgatóság Üzembiztonsági szakosztályának vezetőjévé nevezik ki (augusztus 1.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Stefanik Antalné* motoros táviratkézbeseítőnek a Munka Érdemrend arany fokozata; *Balogh Sándorné* kézbesítőnek, *Gulyás Imre*, *Tulipán László* műszerésznek, *Koleszár Sándor* hivatalvezetőnek az ezüst fokozata; *Balikó Ferenc* munkavezetőnek, *Bohár István*, *Chikán István* hivatalvezetőnek, *dr. Bründl Frigyesné*, *Tóth Sándor* osztályvezetőnek, *Dajka Károlyné* műszerésznek, *Demeter József* művezetőnek, *Lukács Ferenc* igazgatóhelyettesnek, *Makai Józsefné* portásnak a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (június 1.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Eczetes József* gazdasági igazgatóhelyettesnek, *Pethő Ferenc* lakatosnak, *Ruffini Károly* szerelőnek, *Sipos Ferencné* hírlapkézbeseítőnek a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *Szabó Józsefné* műszerésznek, *Varjú József* gőcvezetőnek, *Vígh László* üzemvezetőnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (november 7.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából *Bagi Istvánné* távbeszélő-rendezőnek, *Boros Gézánné* hivatalvezetőnek, *Németh László* szakosztályvezetőnek a Munka Érdemrend arany fokozata; *dr. Ligetfalvi Sándorné* igazgatónak, *Meskó Sándor* kézbesítőnek, *Pajor János* igazgatónak az ezüst fokozata; *Fehér Ferencné* kézbesítőnek, *Faragó László* igazgatónak a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (november 7.).

Szakirodalom: *Hírlapjegyzék* (január).

Csongrád, Mohács, Tatabánya, Békéscsaba, Szentendre, Sárospatak, Makó és Hódmezővásárhely városok távbeszélő-előfizetőinek névsora (december).

1983

Január 1. A *Hétfői Hírek* és a *Sportfogadás* című hetilapot különkezelt jelleggel a postahivatalok nyilvántartásába adják.

Január 1. Hatályba lép a posta újtási szabályzatának módosítása és kiegészítése.

Január 1. A Debreceni Postaigazgatóság tevékenységi körét a számítástechnika alkalmazásával bővítik, és szervezetében *Számítóközpont* elnevezéssel kiegészítő szervezeti egységet létesítenek.

Január 1. Az osztrák postaigazgatással kötött megállapodás alapján a kölcsönös forgalomban kedvezményes levélpostai díjak lépnek érvénybe.

Január 1. Életbe lép a Magyar Posta új munkavédelmi szabályzata.

Január 17. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Országos Közlekedésbiztonsági Tanács – Óvjuk a gyerekeket!

Január 24. Forgalomba kerül a *10 éves az irányítószám* elnevezésű bélyeg.

Február 1. A közép fokú postaszervek számára engedélyezik, hogy a postai tulajdonban levő motorkerékpárokat, illetve kismotorkerékpárokat – az előírt teljesítmény elérése után – használóinak személyi tulajdonába adják.

Március 1. Hatályba lép az új postadíjszabás.

Március 11. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Jégkorong világbajnokság. C csoport 1983.

Március 18. Forgalomba kerül a *Budapesti Tavasz Fesztivál 1983* elnevezésű bélyeg.

Március 21. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Húsvét.

Március 31. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 21. országos ifjúsági belyegkiállítás Baja, valamint az *Ifjúság* elnevezésű bélyeg.

Április 1. Bevezetik a havonként egyszeri hírlapárus-elszámolást.

Április 1. A Dániával való kölcsönös forgalomban a postai utalványok összehatárát 10 000 dán koronára emelik.

Április 5. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Putnok 700 éves.

Április 7. Megalakul a Magyar Posta Számítástechnikai Védnöksége.

Április 15. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1983* elnevezésű bélyegsorozat első értéke: Juhász Gyula.

Április 19. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Birkózó Európa-bajnokság 83.

Április 28. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 10 éve város Mezőkövesd.

Május 3. Az új 5, 10 és 20 Ft-os fém pénzérmék forgalomba bocsátása következtében módosítják a pénzkezelés egyes rendelkezéseit, és a kisebb forgalmú postahivatalok beszolgáltatására, valamint a közületi szervek zsákos befizetésére új típusú, kétsoros gyűrűzsákot rendszeresítenek.

- Május 4.** Forgatombba kerül a *200 éves a ballonrepülés* elnevezésű bélyegsorozat és blokk, valamint az *Évfordulók-események 1983* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Szentgotthárd.
- Május 17.** Forgatombba kerül a *Tembal 83* elnevezésű kisív.
- Május 17.** A postaforatombban leggyakrabban használt jelzők öntapadós kivitelben készülnek.
- Május 27.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül foratombba: 25 éves a gyermek- és serdü-lőkorú mozgalmak nemzetközi bizottsága.
- Május 30.** Forgatombba kerül az *Interparlamentáris Unió* elnevezésű blokk.
- Május 31.** Forgatombba kerül az *Évfordulók-események 1983* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Hamburger Jenő.
- Május 31.** Közzéteszik a Volán-autóbuszjáratokba kapcsolt postaszervek jegyzékét.
- Június 1.** A Német Szövetségi Köztársaság postatakarékpénztárai takarékbetétkönyveire a Magyar Posta forintkifizetéseket teljesít.
- Június 10.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül foratombba: 100 éves az Országos Műszi-ki Információs Központ és Könyvtár.
- Június 17.** Közzéteszik az 1982. december 31-ig kiadott hatályos vezérigazgatói utasítá-sok jegyzékét.
- Június 27.** A Magyar Nemzeti Bank foratombba bocsátja az új 1000 forintos bankjegyet.
- Június 29.** Forgatombba kerül a *Raffaello Santi születésének 500. évfordulója* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- Július 1.** A Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium megnevezés Közlekedési Minisztéri-umra módosul.
- Július 1.** Törvényerejű rendelet módosítja a postáról és a távközlésről szóló 1964. évi II. törvényt.
- Július 1.** Hatályba lép a Magyar Posta jogállásáról és feladatairól szóló minisztertanácsi határozat.
- Július 1.** Szervezeti változások lépnek életbe a Magyar Postánál, és létrejön az Elnöki hivatal.
- Július 1.** Új utasítás szabályozza az igazgatóhelyettesek, főkönyvelők, főmérnökök felet-ti munkáltatói jogkör gyakorlásának módosításait.
- Július 4.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül foratombba: Európai Klinikai-kémiai kong-resszus, Budapest 1983.
- Július 22.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül foratombba: Szegedi Szabadtéri Játékok 1983. Forgatombba kerül az *Évfordulók-események 1983* elnevezésű bélyegsorozat következő két értéke: Simón Bolívar, Vági István.
- Július 29.** Forgatombba kerül az *Évfordulók-események 1983* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Eszperanto-kongresszus, valamint az új alkalmi postai levelezőlap: 35 éves a csillebérce úttörőtábor.
- Augusztus 12.** Forgatombba kerül az *500 éve született Luther Márton* elnevezésű blokk.
- Augusztus 18.** Forgatombba kerül a *Védett ragadozó madarak* elnevezésű bélyegsorozat.

- Augusztus 25.** Forgalmomba kerül az *Évfordulók-események 1974* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Apimondia kongresszus.
- Augusztus 26.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Verebély László, a bánhidai erőmű és a MÁV-villamosítás megalkotójának emlékére.
- Augusztus 29.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Unita Malacologica-8 nemzetközi kongresszus.
- Szeptember 1.** Új nemzetközi csomagdíjszabás lép életbe.
- Szeptember 1.** Új mozgópostai utasítás lép hatályba.
- Szeptember 6.** Hatályba lép a központi hatáskörű vezetői munkakörökre vonatkozó pályázati rendszer.
- Szeptember 9.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: *70 éves a bányaiipari dolgozók szakszervezete 1913–1983*; valamint az *56. bélyegnap* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- Szeptember 12.** Új alkalmi postai levelezőlapok kerülnek forgalomba: XIX. női kosárlabda Európa-bajnokság 83; Hunyadi-Express Karate Kupa; 75 éves a Postás Szimfonikus Zenekar.
- Szeptember 15.** Forgalmomba kerül az *Évfordulók-események 1983* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Czóbel Béla.
- Szeptember 20–26.** Valamennyi postahivatal országos részleges küldeményszámlálást végez.
- Szeptember 21.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 100 éve mutatták be először az Ember tragédiáját.
- Szeptember 26.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Zalaszentgrót 900 éves évfordulójára.
- Szeptember 27.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Báthori István Múzeum Nyírbátor.
- Október 1.** Az *Esti Hírlap* című napilapot különkezelt jelleggel a postahivatalok kezelésébe adják.
- Október 1.** Módosítják a hírlapkezelés egyes munkafolyamatait.
- Október 1.** Módosítják a Postai Tervező Intézet szervezetét.
- Október 1.** A Budapesti Távbeszélő Igazgatóság szervezetében létrehozzák a Nyilvános Távbeszélők Üzeme elnevezésű műszaki végrehajtó szervet.
- Október 3.** Megindul az előfizetői távhívás az Amerikai Egyesült Államok és Magyarország között.
- Október 7.** Forgalmomba kerül a *Hírközlési világév 83* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- Október 10.** Forgalmomba kerül az *Évfordulók-események 1983* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Asztronautikai Kongresszus.
- Október 14.** Forgalmomba kerül a *Szociflex 83* elnevezésű kisív.
- Október 15.** A csomagoláshoz használható egységdobozok postai árusítását – a kísérleti időszakban szerzett kedvező tapasztalatok alapján – országosan is bevezetik.
- Október 21.** Forgalmomba kerül az *Európai biztonsági és együttműködési értekezlet madridi találkozója* elnevezésű blokk.

Október 26. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: XXII. tornász világbajnokság Budapest 1983.

November 1. Bélyegbenyomások karácsonyi képes levelezőlapot bocsátanak forgalomba.

November 11. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Pannonfila 83 Pécs.

November 23. Havannában aláírják a magyar–kubai postai és távközlési műszaki-tudományos együttműködési megállapodást.

November 25. Forgalomba kerül a *100 éve született Babits Mihály* elnevezésű bélyeg.

November 30. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 200 éves a pápai Kluge kékfestő műhely.

December 9. Bizonyos távbeszélő-szolgáltatások hatósági díjai megváltoznak.

December 13. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1983* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Karácsony 83, és a gyógy- és üdülőhelyeket bemutató új általános forgalmi bélyegsorozat.

December 19. Raffaello Santi születésének 500. évfordulójára emlékezve 8 Ft értékbenyomással önzárós légipostai levélpapír kerül forgalomba Aerogramme felirattal.

December 22. Forgalomba kerül a *Téli olimpia Szarajevó* bélyegsorozat és blokk.

Megnyílt postahivatalok: Békásmegyer 1., Békásmegyer 2., Budapest 58., Dunaújváros 8., Mosonmagyaróvár 3., Pomáz 2.

Postahivatallá átalakított fiókposták: Biri, Bocskai kert, Borsfa, Csengersima, Eperjeske, Hercegkút, Jármi, Magy, Milota, Nyírcsászári, Nyírparasznya, Ózd 11.-Szentsimon, Rohod, Sajóvelezd, Szajk, Szalaszend.

Megnyílt fiókposták: Uszka.

Fiókpostává átalakított postahivatalok: Hódmezővásárhely-Kútvolgy, Makó-Rákos, Orosháza-Tatársánc, Szentdienes, Szentcserebökény, Tarhos-Vizesfás.

Megszűnt postahivatalok: Budapest 141., Fertőd 2., Mihályi 2.-Kisfalud.

Megszűnt fiókposták: Alsótengelic, Kimle, Kiskunmajsa-Kígyós, Lipótfá, Tarhos-Vizesfás, Torvaj, Vigántpetend.

Kinevezések: *Lukács Ferencet* a Postavezérigazgatóság Anyagügyosztályának vezetésével bízzák meg (április 15.).

Dr. Pfleger Ernőt a Posta Szociális Hivatal igazgatójává nevezik ki (május 1.).

Tóth Illést a Magyar Posta elnökévé, egyidejűleg államtitkárrá, *Doros Bélát* a Magyar Posta elnökhelyettesévé, *dr. Tiszavölgyi Lászlót* az Elnöki Hivatal vezetőjévé nevezik ki (július 1.).

Dr. Roszkos Ferencné a Postás Szimfonikus Zenekar igazgatójává nevezik ki (szeptember 15.).

Major Jánosné a Magyar Posta Központja Pénzügyi Osztályának vezetőjévé nevezik ki (október 1.).

Fóris Ferencné a Magyar Posta Tervszakosztályának vezetőjévé, *Wieland Vilmost* a Posta Számítástechnikai és Szervezési Intézet igazgatójává nevezik ki (november 1.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Barabás József* építészvezetőnek, *Kántor Sándor* igazgatóhelyettesnek, *Német József* nyugalmazott ügyosztályvezetőnek a

Munka Érdemrend arany fokozata; *Antal József* kézbesítőnek, *Vasas György* körzetmesternek az ezüst fokozata; *Aranyosi Istvánné* előadónak, *Bíró István* levéllírányítóknak, *Bodor György* lakatosnak, *Dienes László* gépkezelőnek, *Domján Rozália* kézbesítőnek, *Garán János* hivatalvezetőnek, *Némety Gyuláné* külterületi kezelőnek, *Répáczky Dezső* osztályvezetőnek, *Polgár Imréné* hírlapárusnak a bronz fokozata kormánykitüntést adományozza (április 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából *Lux Márta* hivatalvezetőnek a Munka Érdemrend arany fokozata; *Báthori József*, *Francsics Lászlóné* osztályvezetőnek, *Dobai Lukács*, *Németh Jenőné* hivatalvezetőnek, *Hollósy Károly* igazgatóhelyettesnek, *Takács László* raktárvezetőnek az ezüst fokozata; *Békefi István* hivatalvezetőnek, *Konczér József* főművezetőnek, *Kovács János* kézbesítőnek, *Száder Rudolfné* személyzeti vezetőnek a bronz fokozata kormánykitüntést adományozza (június 30.).

A belügyminiszter a fegyveres erők napja alkalmából *Kiss György* ügyosztályvezetőnek a Haza Szolgálatáért Érdemérem arany fokozata; *Balla Jenő*, *Rudolf László* csoportvezetőnek, *Béres Istvánné* főelőadónak, *Csuri Antal* ügyintézőnek, *Frindt Antal* irodavezetőnek, *Járosy István*, *id. Molnár Sándor* üzemvezetőnek, *Véres László* gőcvezetőnek az ezüst fokozata; *Csigó Gyula*, *Juhász Sándor*, *Krajcsovics József* csoportvezetőnek, *Fehér Béláné*, *Unghy Ágnes* előadónak, *Pozsonyi Pál* osztályvezetőnek, *Répáczky Dezsőné* TÜK-vezetőnek a bronz fokozata kitüntést adományozza (október 18.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Fehér József*, *Gergely János* műszerésznek, *Nagy Dénes* csoportvezetőnek a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *Harsányi Bálintné* csoportvezetőnek, *Virág Jánosné* előadónak a bronz fokozata kormánykitüntést adományozza (november 7.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából *Berta Istvánné* kézbesítőnek, *Rontó Tibor* igazgatónak a Munka Érdemrend arany fokozata; *dr. Babos István* és *Frischmann Gábor* műszaki-gazdasági tanácsadónak az ezüst fokozata; *Bokros Gyula* igazgatónak, *Fülöp János* körzetmesternek a bronz fokozata kormánykitüntést adományozza (december 6.).

Szakirodalom: *Légipostai csomagdíjszabás* (február).

Budapesti közületi telefonkönyv (március).

1984

Január 1. Tekintettel arra, hogy a Magyar Posta önálló országos hatáskörű szervként működik a jövőben, új postásigazolványokat rendszeresítenek.

Január 1. Bevezetik a postai gyógyszerközvetítő szolgálatot.

Január 11. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Műkorcsolyázó Európa-bajnokság.

Február 1. Az *Igaz Szó* című havi folyóiratot különkezelt jelleggel a postahivatalok nyilvántartásába adják.

Február 1. A színes hírlapokat tartalmazó zsákok lezárásához műanyagpántot vesznek használatba.

Február 14. A Magyar Posta Központja *Újítási nívódíjat* alapít.

Február 16. Forgalomba kerül a *Szépművészeti Múzeum ellopott kincsei* elnevezésű blokk.

Március 1. Rendszeresítik a *Hirdetési levelezőlapot*, és bevezetik postai árusítását.

Március 1. Hatályba lép a Magyar Posta kollektív szerződésének 5. sz. módosítása: a nyelvpótlékban részesülőknek a postai szaknyelv ismeretéről és nyelvtudásuk továbbfejlesztéséről postai felújító nyelvvizsgát kell tenniük.

Március 25.–szeptember 30. Nyári időszámítás időszaka.

Március 30. Forgalomba kerül az 1 Ft névértékű általános forgalmú, valamint a *200 éve született Kőrösi Csoma Sándor* elnevezésű bélyeg.

Április 1. Hatályba lépnek az új légipostai csomagdíjszabás tételei.

Április 1. A készpénzzel történő bérmentesítést az esetenként tömegesen feladásra kerülő csomagoknál is lehet alkalmazni.

Április 1. Spanyolország és Magyarország között bevezetik a postautalvány-szolgáltatást.

Április 1. A Budapest-vidéki Postaigazgatóság szervezetében számítástechnikai irodát létesítenek.

Április 2. Forgalomba kerül az *Ifjúság* elnevezésű bélyeg, valamint új alkalmi postai levelezőlap: 22. országos ifjúsági bélyegkiállítás Nagykanizsa.

Április 7. A devizahatósági engedély nélkül postai úton külföldre küldhető ajándéktárgyak értékhatárát 800 forintra emelik.

Április 12. Hatályba lép a Magyar Posta új újítási szabályzata.

Április 20. Forgalomba kerül a *Bélyegkiállítások 84* elnevezésű bélyegblokk.

Április 26. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 35 éves a Magyar Néphadsereg Művészegyüttese.

Május 8. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Medfilex-bélyegkiállítás Pécs.

Május 11. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 350 éves a gyöngyösi gimnázium.

Május 15. Forgalomba kerül a *Honfoglaló magyarok művészete* elnevezésű bélyegsorozat.

Május 21. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: *25 éves az Országos Közlekedésbiztonsági Tanács*, valamint a *Postai és távközlési állandó bizottság 25. ülése* elnevezésű bélyeg.

Május 31. Hatályba lépnek a nemzetközi adatátviteli szolgáltatások új díjtételei.

Június 1. A Helyközi Távbeszélő Igazgatóság és a Posta Központi Hírlap Iroda tevékenységi körét kibővítik a számítástechnika alkalmazásával, és szervezetükben számítástechnikai irodát, illetve számítóközpontot létesítenek.

Június 4. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Túrje 800 éves.

Június 4–8. Meghatározott postahivatalok a levélpostai küldemények átfutási idejének vizsgálatára próba-levelezőlapok alkalmazásával felmérést végeznek.

Június 5. Közzéteszik a Volán-autóbuszjáratokba kapcsolt postahelyek jegyzékét.

Június 7. Forgalomba kerül a *Lepkék* elnevezésű bélyegsorozat.

- Június 8.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 600 éve város Gyöngyös.
- Június 15.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Bánki Donát születésének 125. évfordulója.
- Június 26.** A Magyar Madártani Egyesület kérésére a postai dolgozók ez évben is részt vesznek az ötvenként esedékes nemzetközi gólyaszámlálásban.
- Július 1.** Hatályba lépnek a postakezelési utasítás (A. 2. Szabályzat) 1. sz. változásának rendelkezései.
- Július 1.** *Hatósági erkölcsi bizonyítvány kérőlap* elnevezéssel új értékes nyomtatványt bocsátanak forgalomba.
- Július 6.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 250 éves az újrateremtett Kecel.
- Július 20.** Hatályba lép a Magyar Posta tűzvédelmi szervezeti és működési szabályzata.
- Július 26.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1984* elnevezésű bélyegsorozat következő két értéke: Kisfaludi Strobl Zsigmond, Hevesi Ákos.
- Augusztus 3.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1984* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Békefesztivál Pusztavacs.
- Augusztus 8.** Hatályba lép a postaszervek kategóriába sorolását tartalmazó elnöki utasítás.
- Augusztus 14.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1984* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Motoros műrepülő világbajnokság.
- Augusztus 16.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 100 éves a Keleti pályaudvar.
- Augusztus 17.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1984* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Fogathajtó világbajnokság.
- Augusztus 28.** Az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalattal létrejött megállapodás alapján a Magyar Posta képes borítékot és hozzátartozó levélpapírt (a borítékon Raffaello Santi képe, a levélpapírokon 7 különböző festmény) hoz forgalomba.
- Szeptember 1.** Hatályba lép az új nemzetközi távbeszélő-díjszabás.
- Szeptember 1.** A hullámpapírlemezről készült dobozok használatát értékciikk-ellátmányok csomagolására – a kísérleti időszak kedvező tapasztalatai alapján – kiterjesztik az egész országra.
- Szeptember 1.** A *Misa* című magyar nyelven megjelenő szovjet havi lapot különkezelt jelleggel a postahivatalok nyilvántartásába adják.
- Szeptember 3.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: A FIP 44. nemzetközi kongresszusa.
- Szeptember 10.** Forgalomba kerül az *OSZSZ miniszteri értekezlet* elnevezésű bélyeg.
- Szeptember 14.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: S. O. S. gyermekfal. Könnyebb jót tenni, ha többen segítenek.
- Szeptember 18.** Hatályba lép a Magyar Posta elnöke és a postások szakszervezeti elnökségének a szocialista munkaversenyről szóló együttes szabályozása.
- Szeptember 21.** Forgalomba kerül az *57. bélyegnap* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- Szeptember 25.–október 1.** Valamennyi postahivatal részleges küldeményszámlálást végez.

Szeptember 26. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: XXII. FILA világkongresszus.

Szeptember 27. Forgalomba kerül a *100 éves az Operaház* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.

Október 1. Hatályba lép a telex- és adatátviteli állomások belépési díjaira vonatkozó új díjszabás, valamint a villamos órajelző-berendezések új díjai.

Október 4. Forgalomba kerül a *Duna-parti szállodák Budapesten* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.

Október 12. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 200 éves a Goldberger Textilművek.

Október 16. Forgalomba kerül az *Ehető gombok* elnevezésű bélyegsorozat.

Október 31. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: A takarékoság közös ügyünk.

November 1. 2 Ft bélyegbenyomással, középzöld színű bélyegképpel új önzárós légipostai boríték kerül forgalomba.

November 14. A hatósági erkölcsi bizonyítvány-kérőlapok árusítását kiterjesztik a városi jogú közönségben működő postahivatalokra és a volt járási székhelyen működő postahivatalokra is.

November 22. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Budapesti Városszépítő Egyesület.

November 30. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 100 éve született Kocsis Pál Kossuth-díjas szőlőnemesítő.

December 3. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1984* elnevezésű bélyegsorozat következő két értéke: Hámán Kató, Balázs Béla.

December 3. A távírószolgálat részére az öntapadós *Expressz* jelző helyett új, *Soron kívül* megnevezésű jelzőt rendszeresítenek.

December 6. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 150 éve született Mechwart András.

December 17. Forgalomba kerül a *Karácsony 84* elnevezésű bélyeg.

December 21. Forgalomba kerül a *Magyarországi zsidó művészet* elnevezésű bélyegsorozat.

December 27. Új utasítás szabályozza a postaszolgálati kerékpárok használatának és tulajdonba adásának rendjét.

December 28. Forgalomba kerül a *Baglyok* elnevezésű bélyegsorozat.

Megnyílt postahivatalok: Ajka-Padragkút, Békéscsaba 7.-Gerla, Cegléd 4., Dömsöd üdülőpart, Salgótarján 10., Szátok, Székesfehérvár 7., Tiszafüred 2.

Postahivatallá átalakított fiókposták: Haláp, Nyíribrony, Sényő.

Megnyílt fiókposták: Csém, Edelény-Abod, Mátrakeresztes, Szerencs-Ond.

Fiókpostává átalakított postahivatalok: Ártánd, Gibárt.

Megszűnt postahivatalok: Oroszlány 2.

Megszűnt fiókposták: Barcs, Battonya-Tompapuszta, Kerkafalva, Nagycsere pu., Ötvös fp.-Dabronc, Papos, Szentgotthárd-Máriaújfalu, Zalaistvánd.

Kinevezések: Dr. Sallai Gyulát a Posta Kísérleti Intézet igazgatójává nevezik ki (január 1.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa a nemzetközi nőnap alkalmából *Bajcsy Zsigmondné* hivatalvezetőnek, *Kurtán Zoltánné* ellenőrnek és *Tulák Andrásné* osztályvezetőnek a Munka Érdemrend bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (március 8.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Kovács Pál* hivatalvezetőnek, *László Károly* műszerésznek, *Ruttkay Mátyás* osztályvezetőnek a Munka Érdemrend arany fokozata; *Bencze Józsefné* előadónak, *Dudás Elemér*, *dr. Hajdú Anna*, *dr. Kertész Pál*, *Szirk Róbert* igazgatóhelyettesnek, *Iván József* üzemvezetőnek, *Koczka Antal* igazgatónak az ezüst fokozata; *Bugyi József* igazgatóhelyettesnek, *Buócz Péterné* felvevőnek, *Csanádi Sándor* művezetőnek, *Finta Ferenc* kézbesítőnek, *Kustor László* tervezőnek, *Muszka Gyuláné* osztályvezetőnek, *Sárfi István* hivatalvezető-helyettesnek, *Tóth Klára* műszaki-gazdasági tanácsadónak a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (április 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából *dr. Buják Konstantinnak*, a Magyar Posta gazdasági igazgatójának és *dr. Palotás Magdának*, a Magyar Posta munkaügyi és szociálpolitikai igazgatójának a Munka Érdemrend arany fokozata kormánykitüntetést adományozza (szeptember 10.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából *dr. Szekeres Emil* szakosztályvezetőnek a Munka Érdemrend arany fokozata; *Vastl Ferencné* hírlapfelelősnek az ezüst fokozata; *Cseri Pál* körzetmesternek, *Csöke János* kézbesítőnek, *Gyugyi Béláné* előadónak, *Wastl Antal* osztályvezetőnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (szeptember 21.).

A honvédelmi miniszter a fegyveres erők napja alkalmából *Grósz Pál* ügyosztályvezetőnek, *Pozsonyi Vilmos*, *Schneider József*, *Szöllősi János* igazgatónak a Haza Szolgálatáért Érdemérem arany fokozata; *Ács Csaba*, *Szaller Györgyné* főelőadónak, *Csapó Tibor* főépítésvezetőnek, *Tölősi Péter* felügyelőségvezetőnek, *Zeve János* osztályvezetőnek az ezüst fokozata; *Cserni József*, *Sebestyén Antal*, *Szűcs Lajos* üzemvezetőnek, *Gazsó György* tervezőnek, *Peja Sándor* osztályvezetőnek, *Üveges Mária* ügyosztályvezetőnek, *Virág Rozália* főelőadónak a bronz fokozata kitüntetést adományozza (október 15.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Felföldi Károlyné* osztályvezetőnek a Munka Érdemrend arany fokozata; *Bencsik Imre*, *Fehérvári János* hivatalvezetőnek, *Husztai László* irányítóknak, *Juhász Lajos* hivatalvezető-helyettesnek, *Németh Károlyné* igazgatóhelyettesnek, *Trnka Pálné* konyhavezetőnek az ezüst fokozata; *dr. Katona Kis László* ügyosztályvezetőnek, *Németh István* hivatalvezetőnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (november 7.).

Szakirodalom: *Tgx* irányítási füzet és névsor (július).

Nyíregyháza telefon-előfizetőinek névsora (október).

Gödöllő telefon-előfizetőinek névsora (október).

Vác és környéke telefon-előfizetőinek névsora (december).

Érd, Százhalombatta és környéke telefon-előfizetőinek névsora (december).

1985

- Január 1.** Magyarországról Brazíliába és Norvégiába hitelkártyával kért beszélgetés folytatható.
- Január 1.** A Franciaországba irányuló távbeszélő-forgalomban nem kérhető kézbesítő kiküldését igénylő személyhez szóló beszélgetés.
- Január 1.** Módosítják a Magyar Posta szervezetét.
- Január 2.** Forgalomba kerül a *90 éves a Magyar Olimpiai Bizottság* elnevezésű blokk.
- Január 15.** Hatályba lépnek a Nemzetközi Távközlési Egyesület 1983-ban Genfben megtartott értekezlete által elfogadott, a légi és tengeri mozgószolgálatok, valamint a műholdas tengeri mozgószolgálat kérdéseit szabályozó záró okirat rendelkezései.
- Január 21.** Életbe lépnek a belföldi postai szolgálat, a nemzetközi távíró-szolgáltatások, a légipostai csomagforgalom és a nemzetközi csomagforgalom új hatósági díjai.
- Január 25.** Életbe lépnek a nemzetközi adatátviteli szolgáltatások és a nemzetközi előfizetői távgépíró-szolgáltatások új hatósági díjai.
- Február 1.** Hatályba lépnek a rádió adó- és vevőberendezések új díjai.
- Február 12.** Forgalomba kerül a *Duna-hidak* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- Február 21.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1985* elnevezésű bélyegsorozat első értéke: Rudas László.
- Március 1.** Közzéteszik a belföldi távhívásba ez időpontig bekapcsolt helységek és lakott helyek jegyzékét.
- Március 5.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1985* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Nemzetközi nőnap.
- Március 14.** Forgalomba kerül az *Olympihlex 85* elnevezésű bélyegsorozat.
- Március 19.** Hatályba lép a közlekedési miniszter, a Magyar Posta elnöke és az Országos Vízügyi Hivatal elnöke együttes utasítása az árvíz-, a belvízvédkezés és a helyi vízkárelhárítás együttműködési feladatairól.
- Március 28.** Forgalomba kerül a *Hazánk felszabadulásának 40. évfordulója* elnevezésű bélyegblokk.
- Március 29.** Új alkalmi postai levelezőlapok kerülnek forgalomba: Illés Gyula felszabadulási emlékmű Kecskemét, Jubileumi emlékkiállítás Kecskemét, 100 éve született Kosztolányi Dezső.
- Április 1.** A Miskolci Postaigazgatóság tevékenységi körét kibővítik a számítástechnika alkalmazásával, és szervezetében kiegészítő szervezeti egységként számítóközpont kezdi meg működését.
- Április 2.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 23. országos ifjúsági bélyegkiállítás, valamint az *Ifjúság* elnevezésű bélyeg.
- Április 9.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 1985. április az Országos Széchényi Könyvtár új épületének megnyitása alkalmából.
- Április 12.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1985* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Lukács György.

- Április 25.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1985* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Tótfalusi Kiss Miklós.
- Május 1.** A Nagy-Britanniával való kölcsönös forgalomban a csomagokat terhelő utánvétel felső összeghatárát 1000 angol fontra emelik.
- Május 1.** Az Amerikai Egyesült Államokkal való kölcsönös forgalomban a postautalványok felső összeghatárát 700 USA dollárra emelik.
- Május 1.** A Magyar Posta szervezet-átalakítása után közzéteszik a Magyar Posta Központja és a középfokú postaszervek szervezeti egységeinek vezetői névsorát.
- Május 2.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 100 éves a transzformátor.
- Május 3.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 150 éve született Székely Bertalan.
- Május 10.** Hatályba lép a Magyar Posta és a postaszervek jogi képviseleti rendjét újraszabályozó utasítás.
- Május 13.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Zalaegerszeg rendezett tanácsú város 1885–1985.
- Május 14.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1985* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Eötvös Loránd Tudományegyetem.
- Május 21.** Az új postadíjak miatt új bélyegbenyomásos borítékot és postai levelezőlapot bocsátanak forgalomba.
- Május 25.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1985* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Ökölvívó Európa-bajnokság.
- Május 29.** Forgalomba kerül a *Tsukuba Expo 85*, valamint a *Nemzetközi ifjúsági év* elnevezésű bélyegsorozat.
- Június 4.** Hatályba lép a Magyar Posta és a tanácsok közötti együttműködés főbb területeit szabályozó utasítás.
- Június 19.** Forgalomba kerül az *Audubon madarai* elnevezésű bélyegsorozat.
- Június 24.** Hatályba lép a Magyar Posta kollektív szerződésének 1985. évi módosítása.
- Június 26.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Százötven éve született Herman Ottó.
- Június 28.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1985* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Nemzetközi orvosmozgalom, valamint a *200 éves a mezőhegyesi lótenyésztés* elnevezésű bélyegsorozat.
- Június 28.** Közzéteszik az 1985. január 1-jén hatályos államtitkári rendelkezések, továbbá elnöki, vezérigazgatói és üzemviteli utasítások, valamint ármegállapítások és árvaltoztatások jegyzékét.
- Július 1.** A Szegedi Postaigazgatóság szervezetében javító- és szerelőüzemet létesítenek a Csongrád megyei Távközlési Üzem Javítóműhelyének egyidejű megszüntetésével.
- Július 1.** Hatályba lépnek a távbeszélő-kezelési utasítás (C. 2. Szabályzat) II. kötetének rendelkezései.
- Július 1.** Bevezetik az *EMS-gyorsposta* elnevezésű különlegesen gyors küldeménytovábbítást a nemzetközi forgalomban. Először a Német Szövetségi Köztársasággal való kölcsönös forgalomban lehet igénybe venni.
- Július 1.** A magyar posta kijelölt postahivatalai beváltják a norvég postacsekkeket.

Július 1. Szervezeti módosítást hajtanak végre a Budapesti Postaigazgatóságnál.

Július 1. A Posta Központi Hírlap Iroda és a Budapesti Postaigazgatóság egyes szervezeti egységeinek összevonásával létrehozzák a Hírlap- és Postaszállítási Igazgatóságot.

Július 9. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 100 éves a magyar iskola-egészségügy.

Július 10. Forgalomba kerül a *Zeneszerzők* elnevezésű bélyegsorozat.

Július 12. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 35. vasutasnap.

Július 16. Közzéteszik a Volán-autóbuszjáratokba kapcsolt postahelyek jegyzékét.

Július 22. Forgalomba kerül a *VIT 85 Moszkva* elnevezésű bélyegblokk.

Július 23. Az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalattal kötött megállapodás alapján a magyar posta borítékos üdvözlőlapokat hoz forgalomba.

Július 30. Közzéteszik a nemzetközi kimenő távhívásba kapcsolt helységek és lakott helyek jegyzékét.

Augusztus 1. A belföldi forgalomban kísérleti jelleggel megindul a postahivatali nyilvános távmásoló-szolgálat.

Augusztus 1. Forgalomba kerül a *Helsinki záróokmány aláírásának 10. évfordulója* elnevezésű bélyegblokk.

Augusztus 9. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Veszélyben a természet!

Augusztus 13. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Budapest levelezőlapokon. A Budapesti Városszépítő Egyesület kiállítása.

Augusztus 17. Új alkalmi postai levelezőlapok kerülnek forgalomba: OMÉK Budapest 1985; 125 éves a Kassa–Miskolc vasútvonal.

Szeptember 1. Az alábbi országok felé is megindul az előfizetői távhívó-forgalom: Algéria, Angola, Bolívia, Chile, Ecuador, Elefántcsontpart, Etiópia, Líbia, Mali, Málta, Marokkó, Niger, Pakisztán, Peru, Togo.

Szeptember 2. Megindul az EMS-gyorspostaszolgálat Nagy-Britanniával.

Szeptember 9. Hatályba lép a rádió- és televízió-szabályzat postai végrehajtásának módosításáról szóló utasítás.

Szeptember 11. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Mophila 85.

Szeptember 18–20. Országos adatfelvétel ideje a csomagforgalom góc- és irányítási területek szerinti megoszlásának meghatározására.

Szeptember 24–30. Valamennyi postahivatal országos részleges levélpostai küldemény-számlálást végez.

Szeptember 27. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1985* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Turisztikai világnap.

Október 1. A *Fürge Ujjak* című havi folyóiratot különkezelt jelleggel a postahivatalok nyilvántartásába adják.

Október 1. Hatályba lép a gentexkezelési utasítás.

Október 1. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 150 éves a magyar hajóipar.

Október 1. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1985* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Comnet 85.

- Október 1.** Hitelkártyával kért beszélgetés váltható Írország felé.
- Október 1.** Megindul az értéklevél-forgalom Ausztráliával.
- Október 1.** A Debreceni Postaigazgatóság Debrecen városban a hírlapkézbesítést Debrecen 1., Debrecen 2. és Debrecen 15. sz. postahivatalok között decentralizálja.
- Október 7.** A Győr–Sopron–Ébenfurti Vasút – a felügyelete mellett Nagycenken üzemeltetett múzeumvasút *Kastély* állomásán, időszakosan, a gyermekek foglalkoztatásával működő postahivatalban – rajzos, *Múzeumvasút Nagycenk* feliratú keletbélyegző használatára kap engedélyt.
- Október 7.** Új motívumú képes boríték és levélpapírok kerülnek forgalomba.
- Október 14.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Eurofilex 85 – kiállítás.
- Október 15.** Forgalomba kerül a *Kulturális fórum Budapest 85* elnevezésű bélyegblokk.
- Október 15.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Eurofilex 85 – fórum.
- Október 18.** Forgalomba kerül az 58. *bélyegnap* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- Október 18.** *Köszöntjük a győzelem napja 40. évfordulóját* elnevezéssel 4 Ft értékbenyomásos boríték kerül forgalomba.
- Október 24.** Forgalomba kerül a *40 éves az Egyesült Nemzetek Szervezete* elnevezésű bélyeg.
- Október 25.** Forgalomba kerül az *Itália 85 bélyeg-világkiállítás* elnevezésű kisív.
- Október 29.** Forgalomba kerül a *Liliomfélék* elnevezésű bélyegsorozat.
- November 1.** Megindul az EMS gyorsposta-szolgálat Franciaországgal.
- November 1.** Az új üzemi épület és távbeszélőközpont üzembe helyezésével megváltozik a Krisztina Távbeszélő Üzem székhelye, címadata; egyúttal szervezetében módosítások lépnek életbe.
- November 4.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 40 éve alakult a Demokratikus Ifjúsági Világszövetség.
- November 6.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1985* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Karácsony.
- November 11.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1985* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Ries István.
- November 19.** Színes bélyegbenyomásos képes levelezőlapok kerülnek forgalomba.
- November 29.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Boldog, szép karácsonyt!
- December 10.** Forgalomba kerül az *S. O. S. gyermekfalu Magyarországon* elnevezésű bélyeg.
- December 11.** Új alkalmi postai levelezőlapok kerülnek forgalomba: 25 éves a főtí gyermekváros úttörő-postahivatala, 100 éve született Pattantyús Ábrahám Géza.
- December 13.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Tanácskozik a Hazafias Népfront VIII. kongresszusa.
- December 16.** Forgalomba kerülnek a portóbélyeg-sorozat 8 és 10 Ft névértékű kiegészítő címletei.
- December 27.** A Belgiummal való forgalomban felemelik az értéklevél felső összeghatárát 5000 aranyfrankra.

December 28. Forgatombba kerül a *100 éves a motorkerékpár* elnevezésű bélyegsorozat.
Megnyílt postahivatalok: Budaörs 2., Budapest 33., Budapest 181. (Ferihegy II. repülőtér), Debrecen 17., Keszthely 4., Szekszárd 3.

Postahivatallá átalakított fiókposták: Alsótold, Enying-Balatonbozsok, Jásd, Söpte, Tiszapalkonya, Vizslás.

Megnyílt fiókposták: Szigetszentmiklós 3.

Fiókpostává átalakított postahivatalok: Zirc-Eplény.

Megszűnt postahivatalok: Budapest 138., Budapest-Mátyásföld.

Megszűnt fiókposták: Dobaipusztá, Gyöngyösfalu, Hobol, Kiskassa, Kőszárhegy, Téseny, Zalasárszeg.

Kinevezések: A Magyar Posta szervezet-korszerűsítése miatt *Schneider Józsefet* a Budapesti Távbeszélő Igazgatóság, *Bertalan Sándort* a Helyközi Távbeszélő Igazgatóság igazgatójává; *Pozsonyi Vilmost* a Magyar Posta Központja Hatósági és ellenőrzési szakosztálya, *dr. Bakondi Antalt* a Munkagazdasági szakosztály, *Fóris Ferencné* a Közgazdasági szakosztály, *Orova Józsefet* a Távközlési szakosztály vezetőjévé; *Lukács Ferencet* az Ellenőrzési ügyosztály, *dr. Fejes Ernőt* a Hatósági ügyosztály vezetőjévé; *Szitás Jánost* a Fejlesztéspolitikai osztály, *dr. Gelencsér Józsefet* a Személyzeti osztály, *dr. Horváth Lajost* a műsorszóró osztály vezetőjévé nevezik ki (január 1.).

A Magyar Posta szervezet-korszerűsítése miatt *Hargitai Antalt* a Posta Beruházó- és Tervezőintézet, *Cseh Jánost* a Posta Anyag- és Értékcikkhivatal, *Szomolányi Tibort* a Posta Oktatási és Kulturális Intézet, *Wieland Vilmost* a Posta Számítástechnikai és Elszámolási Intézet, *Szirk Róbertet* a Posta Építési Üzem igazgatójává; *Bánóczi Katalint* a Magyar Posta Központja Tervügyosztályának, *Major Jánosné* az Ár- és anyagügyosztály, *Kontra Lászlóné* a Számviteli és pénzügyi ügyosztály, *Molnár Józsefet* az Építési ügyosztály vezetőjévé nevezik ki (január 1.).

A Magyar Posta szervezet-korszerűsítése miatt *dr. Sallai Gyulát* a Posta Kísérleti Intézet, *Polyik Ernőt* a Posta Javítóüzem igazgatójává, *Jakab Györgynét* a Postaszakosztály postaforgalmi ügyosztály, *Bölcskei Imrét* a Távközlési szakosztály fejlesztési ügyosztály, *Horvát Lászlót* a Távközlési szakosztály távközlési ügyosztály vezetőjévé nevezik ki (január 1.).

Dr. Kertész Pált a Hírlap- és Postaszállítási Igazgatóság igazgatójává nevezik ki (július 1.).

Bugyi Józsefet a Posta Rádió- és Televízióműszaki Igazgatóság vezetőjévé, *dr. Oláh Lászlót* a Magyar Posta igazgatási igazgatójává nevezik ki (szeptember 1.).

Dr. Kertész Pált a Magyar Posta postaszolgáltatási igazgatójává, *Kövesdi Ferencné* a Hírlap- és Postaszállítási Igazgatóság igazgatójává nevezik ki (október 1.).

Dr. G. Tóth Károlyt a Posta Rádió- és Televízióműszaki Igazgatóság üzemviteli igazgatóhelyettesévé, *Bartha Józsefet* az igazgatóság fejlesztési igazgatóhelyettesévé nevezik ki (november 1.).

Vincze Tamást a Magyar Posta Központja Szocialista szervezetek ügyosztályának vezetőjévé nevezik ki (november 15.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából *Garami János* osztályvezetőnek, *Lőrincz Miklós* művezetőnek, *Pammer János*, *Toplak Ferenc* ügyosztályvezetőnek a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *Megyei György* körzetmesternek, *Varga Imre* munkavezetőnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (február 20.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Albert Béla* gondnoknak, *Bácskai Károly* hivatalvezetőnek, *Gazsi Nándor*, *Nagy Béláné* igazgatónak, *Hegedűs Sándor* osztályvezetőnek, *Kálmán Rozália* előadónak, *Posta Ferenc* üzemvezetőnek az Április Negyedike Érdemrendet adományozza (április 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Antal László* osztályvezetőnek, *Oláh Péter* hivatalvezetőnek a Munka Érdemrend arany fokozata; *Borgulya László* gazdasági elemzőnek, *Brzbohatty Lajosné* csoportvezetőnek, *Csányi Lajos*, *Gábor Viktorné* igazgatóhelyettesnek, *Jeges László*, *Kerekes Bertalan* műszerésznek, *Lódri Jánosné* előadónak, *Palkovics Ottóné* ellenőrnek, *Pintér Gáborné*, *Süvegh Károlyné*, *Szalay Gizella* osztályvezetőnek, *Tóth Sándor* hivatalvezetőnek az ezüst fokozata; *Balogh István* garázsvezetőnek, *Deák László* csoportvezetőnek, *Teith Tibor*, *Major János*, *Molnár Tibor*, *dr. Nemesi Konrád* osztályvezetőnek, *dr. Kosinszky Szabolcs* főmunkatársnak, *Petró Péter*, *Taracközi László* szakmunkásnak, *Pintér Ferencné* irányítónak, *Ribényi Ernőné* előadónak, *Szöllősi János* nyugalmazott igazgatónak, *Vadon Mihály* kézbesítőnek, *Végh János* munkavezetőnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (április 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából *Becz Sándor* igazgatónak az Április Negyedike Érdemrendet adományozza (szeptember 10.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *dr. Baumann József*, *Kemenes László* igazgatónak, *Besnyi István* irodavezetőnek, *Matula Józsefné* hivatalvezetőnek, *Meszlényi Mihály* peronellenőrnek, *Mihály Andorné* osztályvezetőnek a Munka Érdemrend bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (szeptember 10.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Giczi Árpád* kábelszerelőnek a Munka Érdemrend arany fokozata; *dr. Apró Ferencné*, *Balaton Vilmos*, *Chikán István*, *dr. Tiszavölgyi László* hivatalvezetőnek, *Dózsa Sándor*, *Szabó Lajos*, *Szűcs Lajos* művezetőnek, *Gorgyán István* gépkocsivezetőnek, *Kiss Béla* munkavezetőnek, *Kiss Márton* főmérnökség-vezetőnek, *Leéb Józsefné* személyzeti vezetőnek, *Rétsági Miklós* előadónak, *Sasvári József* osztályvezetőnek, *Varga Lajos* igazgatóhelyettesnek az ezüst fokozata; *Bárdóczy Simon* hivatalvezetőnek, *Csekey Lajosné* távbeszélő-rendezőnek, *Csávás Sándor* főelőadónak, *Fű Attila* lakatosnak, *Halmos Lászlóné* osztályvezető-helyettesnek, *Óvári Sándorné* előadónak, *Szakál Józsefné* műszerésznek, *Szitás János* osztályvezetőnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (november 7.).

Szakirodalom: *Oroszlány, Tata és környéke távbeszélő-előfizetőinek névsora* (február).

Pécs és góckörzete távbeszélő-előfizetőinek névsora (március).

Kecskemét és góckörzete távbeszélő-előfizetőinek névsora (március).

Hajdúböszörmény távbeszélő-előfizetőinek névsora (május).

Távbeszélő-kezelési utasítás (C. 2. Szabályzat) II. kötete (június).

Gentexkezelési utasítás (szeptember).

Postai nyomtatványok jegyzéke (december).

Mintatár a postakezelési utasításhoz (december).

1986

Január 1. A Magyar Filatélia Vállalatot a vállalati tanács által irányított új vezetési formába sorolják át.

Január 1. A *Filatéliai Szemle* című havi lap különkezelt jellegét megszüntetik, és terjesztését egyéb lap jelleggel a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Iroda kezelésébe adják.

Január 1. Az *Expressz* című hirdetési lapot különkezelt jelleggel a postahivatalok kezelésébe adják.

Január 1. Csökkentik a nemzetközi forgalomban feladott csomagok felső súlyhatárát.

Január 1. Új díjak lépnek életbe a belföldi postai szolgáltatások és a nemzetközi előfizetői távgépíró-szolgáltatások hatósági díjaira vonatkozóan.

Január 1. Hatályba lépnek az 1984-ben Hamburgban megtartott Egyetemes Postakongresszuson elfogadott módosított rendelkezések.

Január 1. Megszűnik a díjak központi térítése a néphadseregénél, az MNB-nél és az OTP-nél. Küldeményeiket a továbbiakban a díjelőleg terhére adhatják fel.

Január 1. Megindul a gyorspostaszolgálat Hollandiával.

Január 1. Az Olaszországgal való forgalomban a postautalványok összeghatárát 500 000 olasz lírára emelik.

Január 1. A postaigazgatóságok irányítása alá tartozó postaforgalmi végrehajtó szervek körében bevezetik a körzeti postahivatali rendszert.

Február 1. Hatályba lép a televíziókészülékek előfizetési díjára vonatkozó új ármegállapítás.

Február 11. Új táviratlap-nyomtatvány kerül forgalomba.

Február 14. Forgalomba kerül a *Halley-üstökös* elnevezésű bélyegsorozat.

Február 20. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1986* elnevezésű bélyegsorozat első értéke: Kun Béla.

Február 21. Forgalomba kerül az *In Memoriam Challenger 1986. január 28.* elnevezésű bélyegblokk. A bélyegújdonságról történő tájékoztatás céljára ekkor adnak ki először nyomdailag érvénytelenített, a bélyeg valamelyik sarkában fekete vonallal áthúzott mintabélyeget.

Február 26. A nem postai dolgozók értékciikk-árusítási jutalékát 3-ról 6%-ra emelik.

Március 1. Bevezetik a zónadíj szabási rendszert a nemzetközi és a légipostai csomagforgalomban.

Március 1. Hatályba lép a légipostai csomagok, valamint a nemzetközi csomagok díjaira vonatkozó új ármegállapítás.

Március 1. Engedélyezik a levélpostai díjelőleges rendszerben résztvevő feladók címére érkező válasz-levelezőlapok és válaszlevelek díjának díjelőleg terhére való elszámolását.

- Március 1.** Új postai értékes nyomtatvány, lakcímbejelentő lap külföldiek részére, kerül forgalomba.
- Március 5.** Hatályba lép a magyar posta tűzvédelmi szervezeti és működési szabályzata.
- Március 10.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Kellemes húsvéti ünnepeket!
- Március 20.** Forgalomba kerül a *Humanitás* elnevezésű bélyeg.
- Április 2.** Forgalomba kerül a *Labdarúgó VB Mexico 86* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- Április 11.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 25 éves az űrutazás 1961–1986.
- Április 14.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 100 éve született Tóth Árpád.
- Április 17.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Nemzetközi orchidea és bromélia konferencia.
- Április 30.** Forgalomba kerül az *Ameripex 86 bélyeg-világkiállítás* elnevezésű bélyegblokk, valamint az *Évfordulók-események 1986* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Budavári sikló.
- Május 6.** Forgalomba kerül a *Tokiói magyar napok* elnevezésű bélyeg.
- Május 23.** Új alkalmi postai levelezőlapok kerülnek forgalomba: KISZ kongresszus 1986; 100 éves a magyar plakát.
- Május 29.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1986* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Fáy András.
- Május 30.** Forgalomba kerül az *Ifjúság* elnevezésű bélyeg, valamint új alkalmi postai levelezőlap: 24. országos ifjúsági bélyegkiállítás.
- Június 1.** Hatályba lép a telefonkötvények postahivatali beváltását szabályozó utasítás.
- Június 1.** Bulgáriát, Indiát, Szíriát, Tanzániát és Thaiföldet bekapcsolják a nemzetközi távhívásba.
- Június 1.** A Magyar Posta Központjában új szervezeti egységként létrehozzák a Digitális hálózatok programirodát.
- Június 13.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 200 éves az újraterlepített Vecsés.
- Június 17.** A zártkapus házaknál elrendelik a soron kívüli kézbesítést.
- Június 17.** Közzéteszik a Volán-autóbuszjáratokba bekapcsolt postaszervek, valamint a nemzetközi távhívásba bekapcsolt országok jegyzékét.
- Július 1.** A Székesfehérvár 1. és Agárd postahivatalok egyes munkahelyein kísérleti jelleggel új típusú felvevőgépeket alkalmaznak, amelyek bérmentesítési jegy (öntapadós papírszalag) ráragasztásával róják le a díjat.
- Július 1.** Hatályba lép a magyar posta kollektív szerződése az 1986–1990. évekre.
- Július 1.** A Magyar Nemzeti Bank engedélye alapján, az utasításban kijelölt postahivatalokban bevezetik a postahivatali valutabeváltás szolgáltatást.
- Július 1.** A Budapest-vidéki, a Debreceni és a Pécsi Postaigazgatóság szervezetében fel dolgozóüzemet létesítenek.
- Július 1.** Közzéteszik a magyar posta szervezetében végrehajtott, életbe lépő módosításokat; a területi igazgatóságoknál oktatási központ létesítésére van engedély.

- Július 15.** Miskolc 4. sz. postahivatalban nyilvános telexállomást helyeznek üzembe.
- Július 18.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Ülőróplabda világbajnokság.
- Július 18.** Közzéteszik a kimenő irányú nemzetközi távhívásba bekapcsolt helységek és lakott helyek jegyzékét.
- Július 20.** Új távbeszélő-díjszabás lép életbe.
- Július 24.** Forgalomba kerül a *100 éves az autó* elnevezésű bélyegsorozat.
- Augusztus 14.** Hatályba lép a postaszervekhez történő belépést és a fényképezés rendjét szabályozó utasítás.
- Augusztus 14.** A távbeszélőértéket kivonják a forgalomból, december 31-ig visszaváltják azokat.
- Augusztus 15.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Minőségi erdőgazdálkodásért! Továbbá forgalomba kerül a *Stockholmia '86* elnevezésű szelvényes bélyeg.
- Augusztus 21.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1986* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Nemzetközi rákkongresszus.
- Szeptember 1.** Hatályba lép a magyar posta sajtókapcsolati és sajtótájékoztatási rendjéről szóló utasítás.
- Szeptember 2.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1986* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Budavár visszavétele.
- Szeptember 5.** Forgalomba kerül az *59. bélyegnap* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- Szeptember 5.** Új bélyegbenyomásos légipostai boríték kerül forgalomba.
- Szeptember 17.** Forgalomba kerül az *5. nemzetközi keleti szőnyeg konferencia* elnevezésű bélyeg.
- Szeptember 18.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 250 éve született James Watt.
- Szeptember 23–29.** Valamennyi postahivatal országos, teljes körű küldeményszámlálást végez.
- Szeptember 26.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 725 éve város Sátoraljaújhely.
- Október 1.** Megindul a gyorspostaszolgálat Belgiummal.
- Október 1.** A postai távbeszélő- és távgépíró-kezelők munkaidejét heti 36 órában szabják meg.
- Október 1.** A Budapesti Távbeszélő Igazgatóság szervezetében kiegészítő szervezeti egységként számítóközpontot hoznak létre.
- Október 2.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Bábolna 1986.
- Október 10.** Forgalomba kerül a *Nemzet színházáért* elnevezésű bélyegblokk.
- Október 15.** Hatályba lép a magyar posta munkavédelmi szabályzatát módosító elnöki rendelet.
- Október 16.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Űrhajósok Nemzetközi Szövetségének II. kongresszusa Budapest.
- Október 20.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Birkózó világbajnokság.
- Október 21.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1986* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Liszt Ferenc.

- Október 24.** Forgatombba kerül a *Nemzetközi békeév 86* elnevezésű szelvényes bélyeg.
- Október 27.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgatombba: *330 éve született Edmund Halley*.
- November 4.** Forgatombba kerül az *Európai biztonsági és együttműködési értekezlet 1986, Bécs* elnevezésű bélyegblokk.
- November 6.** Forgatombba kerül az *Évfordulók-események 1986* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Pogány József.
- November 14.** Forgatombba kerül az *Évfordulók-események 1986* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Münnich Ferenc.
- November 21.** Forgatombba kerül a *DIVSZ XII. közgyűlése* elnevezésű bélyeg; és egy új alkalmi postai levelezőlap: Magyar–szovjet Baráti Társaság országos értekezlete 1986.
- November 25.** Forgatombba kerül a *Hazai nemesítésű gyümölcsök* elnevezésű bélyegsorozat.
- November 26.** Új bélyegképpel, 8 féle témában készített, bélyegbenyomásos karácsonyi képes levelezőlapok kerülnek forgatombba.
- November 27.** Keszthelyen, a távbeszélőszalonban postai nyilvános telexállomás kezd meg működését.
- November 28.** Forgatombba kerül a *Kastélyok* elnevezésű általános forgalmi bélyegsorozat.
- December 1.** Hangos levél elnevezéssel 2×10 perces játékidőjű, normál magnókazettát és hozzá buborékfóliával bélelt borítékot hoz forgatombba a Szegedi Postaigazgatóság.
- December 3.** Forgatombba kerül a *Védett hazai kisállatok* elnevezésű bélyegsorozat.
- December 10.** Forgatombba kerül a *Történelmi arcképcsarnok* elnevezésű bélyegsorozat.
- December 12.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgatombba: 75 éve fedezték fel a Déli-sarkot.
- December 30.** Forgatombba kerül a *Mérges gombák* elnevezésű bélyegsorozat.
- Megnyílt postahivatalok:** Győr 13., Kaposvár 7., Pásztó 2., Pásztó 3., Rétság 2., Rétság 3., Szákszend, Szentendre 3., Szombathely 10., Veszprém 6., Zalaegerszeg 6.-Kertváros.
- Postahivatallá átalakított fiókposták:** Bárna, Bodaszőlő, Hollókő, Kemenesszentpéter, Pásztó-Mátrakeresztes (Pásztó 4.), Rétközberencs, Szajla, Szilasgöny, Újdombrád, Úrhida.
- Megnyílt fiókposták:** Felsőlajos, Komló-Szilvás.
- Fiókpostává átalakított postahivatalok:** Sáradsány.
- Megszűnt postahivatalok:** Terpes.
- Megszűnt fiókposták:** Egercsehi, Sárospatak-Dorkó.
- Kinevezések:** *Dr. Pásztor Tamás* a Magyar Posta Központja Munkagazdasági szakosztályának, *Baranyai József* a Munkaügyi ügyosztályának vezetőjévé nevezik ki (január 1.). *Doros Bélát* a Magyar Posta Központja általános elnökhelyettesévé, *dr. Kertész Pált*, *dr. Oláh Lászlót* és *dr. Valter Ferencet* elnökhelyettesekké nevezik ki (március 13.). *Dr. Villányi Ottót* a Magyar Posta Központja Világszervezetek és kapcsolatok ügyosztályának vezetőjévé nevezik ki (április 1.). *Kauszer Alajost* a Magyar Posta Központja Távközlési szakosztálya vezetőjévé nevezik ki (június 1.).

Dr. Auer Richárdot a Posta Beruházó- és Tervezőintézet igazgatójává nevezik ki (július 1.).

Melis Jánost a Posta Járműtelep igazgatójává nevezik ki (július 20.).

Lipp Istvánt a Magyar Posta Központja Távközlés szolgáltatási ügyosztályának vezetőjévé, *Horváth Pált* a Kapcsolástechnikai ügyosztály vezetőjévé nevezik ki (augusztus 1.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Bogár Vilmos* körzetmesternek a Munka Érdemrend arany fokozata; *Farkas István* hálózatszerelőnek, *dr. Fodor András*, *Makó Albert* osztályvezetőnek, *Fóris Ferencné* szakosztályvezetőnek, *László Lajos* igazgatóhelyettesnek, *Nagy Balázs* kézbesítőnek, *Szathmári Géza* igazgatónak az ezüst fokozata; *Bacsinszky Tibor*, *Czigány Sebestyén*, *Csenár János* osztályvezetőnek, *dr. Bella Mária* ügyosztályvezetőnek, *Cseh János* igazgatónak, *Tompa Géza* kézbesítőnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (április 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából *Hargitai Antal* és *Hegedűs István* igazgatónak az Április Negyedike Érdemrendet adományozza (augusztus 14.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából *Kárpáti Zoltán*, *Kovács Józsefné* hivatalvezetőnek, *Murányi Magdolna* osztályvezetőnek a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *Béres Károly*, *Nagy Balázs*, *Pataki Gizella* osztályvezetőnek, *Karakó András* kézbesítőnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (augusztus 14.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *dr. Horváth Lajos* osztályvezetőnek a Munka Érdemrend arany fokozata kormánykitüntetést adományozza (szeptember 26.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából *Szabó Ferenc* gépkezelőnek az Április Negyedike Érdemrendet adományozza (november 7.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Jung Ferenc* hivatalvezetőnek a Munka Érdemrend arany fokozata; *Cser János*, *Mokri László* hivatalvezetőnek, *Hangya Imre* kézbesítőnek, *Kóré Gyuláné* távbeszélő-kezelőnek, *Kovács Attila*, *Pásztor András*, *Szupkai Mihály* osztályvezetőnek az ezüst fokozata; *Cserhalmi Géza*, *Gyenes Józsefné* osztályvezetőnek, *dr. Dukkon Lászlóné* jogtanácsosnak, *Kiss Lajos* irodavezetőnek, *Melbinger Miklós* főelőadónak, *id. Mogyorósi Béla* kábelszerelőnek, *Tóth Miklós*, *Vaszari Gyula* hivatalvezetőnek, *dr. Vida István* ügyosztályvezetőnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (november 7.).

Szakirodalom: *Segédlet a magyar posta tűzvédelmi munkájához* (április).

Pápa távbeszélő-előfizetőinek névsora (április).

Kiskunfélegyháza távbeszélő-előfizetőinek névsora (április).

Zala megye távbeszélő-előfizetőinek névsora (április).

Balatonfüred és góckörzete távbeszélő-előfizetőinek névsora (április).

Békés megye távbeszélő-előfizetőinek névsora (április).

Ügyviteli előírás (J. I. Szabályzat). (december).

- Január 1.** Bevezetik a hitelkártyával kért beszélgetés szolgáltatást Magyarországról Franciaország felé.
- Január 1.** Hatályba lép az új ügyviteli előírás (J. 1. Szabályzat).
- Január 1.** A Pécsi Postaigazgatóság szervezetében javító- és szerelőüzemet hoznak létre.
- Január 1.** Megindul a gyorspostaszolgálat Svájjal, és a szolgálatot egyidejűleg kiterjesztik a rendeletben felsorolt postahivatalokra is.
- Január 1.** A Posta Számítástechnikai és Elszámlási Intézetnél *Posta Valutaelszámoló Hivatal* elnevezéssel új végrehajtó szervezeti egységet hoznak létre.
- Január 1.** Az NSZK és Magyarország közötti kölcsönös forgalomban könnyített lezárású értéklevelek küldhetők.
- Január 1.** A Belgiummal való kölcsönös forgalomban felemelik a postaútványok és az utánvételek felső összeghatárát.
- Január 1.** A Debreceni Postaigazgatóság szervezetében javító- és szerelőüzemet hoznak létre.
- Január 2.** Megindul a gyorspostaszolgálat Olaszországgal.
- Január 15.** Forgalomba kerül az *Akváriumi díszhalak* elnevezésű bélyegsorozat.
- Január 23.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: A Budapesti Városszépítő Egyesület közgyűlésére.
- Február 4.** Hatályba lép a hivatalátadások rendjét szabályozó központi utasítás.
- Február 19.** Hatályba lép a nemzetközi távbeszélő-kezelési utasítás.
- Március 1.** Az Ausztriával való forgalomban felemelik az utánvétel összeghatárát.
- Március 6.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1987* elnevezésű bélyegsorozat első értéke: Uitz Béla.
- Március 19.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: VIII. országos motívum-filatéliai kiállítás Kecskemét 1987.
- Március 20.** Hatályba lép a postai szabványosítási tevékenységet szabályozó központi utasítás.
- Március 20.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1987* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Kassák Lajos, valamint az *Ifjúság* elnevezésű bélyeg.
- Március 30.** A belga és svájci postacsekkekre is forintkifizetést teljesítenek a kijelölt postahivatalok.
- Március 30.** Közzéteszik a nemzetközi távhívásba bekapcsolt külföldi viszonylatok névsorát.
- Március 31.** Forgalomba kerül Az *orvostudomány nagy úttörői* elnevezésű bélyegsorozat.
- Április 1.** Megindul a gyorspostaszolgálat Norvégiával.
- Április 2.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 25. országos ifjúsági bélyegkiállítás Gyöngyös.
- Április 15.** Forgalomba kerül az *Újkőkor és rézkor művészete* elnevezésű bélyegsorozat.
- Április 28.** Forgalomba kerül az *Esztergomi Kincstár* elnevezésű bélyegblokk.

Május 1. A *Pesti Műsor* című hetilapot különkezelt jelleggel a postahivatalok nyilvántartásába adják.

Május 1. A postahivatali valutabeváltás szolgáltatás ellátását további, a rendeletben megjelölt postahivatalokra is kiterjesztik.

Május 4. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Kossuth-múzeumhajtó 1987.

Május 4. Hatályba lép a postaszervek kategóriába sorolásáról szóló elnöki utasítás.

Május 5. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1987* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Mentésügy.

Május 8. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 75 éves a Puskás Tivadar Híradástechnikai Szakközépiskola.

Május 14. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Postatörténeti múzeum Ópusztaszer.

Május 15. Forgalomba kerül az RGY 9 jelzésű, selyemre nyomott rézkarc gyásztávirat.

Május 18–22. A levélpostai küldemények átfutási idejének új módszerű vizsgálatára próba-levelezőlapok alkalmazásával felmérést végeznek.

Május 20. Forgalomba kerül a *Bélyegkiállítások 87* elnevezésű kisív.

Május 25. Forgalomba kerül a *200 éves a magyar állatorvostképzés* elnevezésű bélyeg.

Május 28. Forgalomba kerül a *Kastélyok* elnevezésű általános forgalmi bélyegsorozat.

Május 29. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Zsigmond király trónra lépésének 600. évfordulója.

Június 1. A postahivatali valutabeváltás szolgáltatás ellátását további, a rendeletben megjelölt postahivatalokra is kiterjesztik.

Június 1. A távközlési hálózat fejlesztésére fordítható pénzügyi források kiegészítése érdekében egyes előfizetői távközlési berendezések létesítéséért, áthelyezéséért távközlési beruházási hozzájárulást kell fizetni.

Június 1. Megváltozik egyes távbeszélő-szolgáltatások hatósági díja, a telex- és adatátviteli állomások belépési díja.

Június 1. Hat hónap kísérleti időtartamra utalvány levelezőlap elnevezéssel új szolgáltatást vezetnek be.

Június 1. Az Ausztriával és Jugoszláviával való kölcsönös forgalomban bevezetik az értéklevelek könnyített lezárását.

Június 10. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1987* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Teleki-expedíció.

Június 15. Bevezetik a törekény és terjedelmes légi csomagok forgalmát.

Június 15. Új nemzetközi levélpostai- és nemzetközi táviródíjak lépnek életbe.

Június 23. Hatályba lép a kábeltelevízió-hálózat létesítéséről szóló központi utasítás.

Június 23. Közzéteszik a Volán-autóbuszjáratokba kapcsolt postahelyek jegyzékét.

Június 25. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1987* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Nyomda- és papíripari szakszervezet.

Június 26. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Város- és községvédő és szépítő egyesületek szövetségének közgyűlése.

- Június 30.** Forgalomba kerül a *75 éves az Antarktisz-kutatás* elnevezésű bélyegsorozat.
- Július 1.** Hatályba lép a magyar posta iparjogvédelmi szabályzata.
- Július 1.** Megindul a gyorspostaszolgálat Finnországgal.
- Július 1.** Kísérleti jelleggel új távbeszélő különszolgáltatásként bevezetik a konferenciabeszélgetést.
- Július 1.** A Szovjetunióban tanuló vagy dolgozó magyar állampolgárok vámkedvezményrel kaphatnak postai csomagot.
- Július 1.** Hatályba lép az állami személyzeti munkáról szóló határozat végrehajtását szabályozó elnöki utasítás.
- Július 14.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 100 éves az eszperantó mozgalom.
- Augusztus 1.** Megindul a gyorspostaszolgálat Görögországgal.
- Augusztus 4.** Közzéteszik a kimenő irányú nemzetközi távhívásba bekapcsolt helységek és lakott helyek jegyzékét.
- Augusztus 7.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 100 éves a HÉV.
- Augusztus 12.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Kvantummechanika N. D'Agaggio festménye után.
- Augusztus 17.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Az idegtudományok második világkongresszusa 1987.
- Augusztus 25.** Hatályba lép a Magyar Posta Munkavédelmi szabályzatát módosító központi utasítás.
- Szeptember 1.** Megindul az utalvány és utánvételi forgalom Finnországgal.
- Szeptember 1.** Megindul a gyorspostaszolgálat az Amerikai Egyesült Államokkal, az Arab Emírségekkel és Törökországgal.
- Szeptember 1.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 100 éves a Pécsi Postaigazgatóság 1887–1987.
- Szeptember 4.** Forgalomba kerül a *100 éves a vasúti tisztképzés* elnevezésű általános forgalmi bélyeg.
- Szeptember 18.** Forgalomba kerül a *60. bélyegnap* elnevezésű bélyegsorozat és blokk, valamint egy új alkalmi postai levelezőlap: 40 éves a Filatéliai Szemle.
- Szeptember 22–28.** Valamennyi postahivatal országos, részleges levélpostai küldemény-számlálást végez.
- Szeptember 30.** Forgalomba kerül a *Gyöngyöspatai Jessze-oltár* elnevezésű bélyegsorozat.
- Október 1.** Az Ausztriával való forgalomban hitelkártyára kért beszélgetések válthatók.
- Október 1.** Belföldi forgalomban kísérleti jelleggel megindul az előfizetői telexszolgálat.
- Október 13.** Új bélyegbenyomások karácsonyi képeslapok kerülnek forgalomba.
- Október 27.** Közzéteszik a belföldi távhívásba bekapcsolt helységek és lakott helyek jegyzékét.
- Október 29.** Forgalomba kerül az *Orchideák* elnevezésű bélyegsorozat.
- November 1.** Megindul a gyorspostaszolgálat Ciprussal, Egyiptommal, Luxemburggal, Spanyolországgal és Tunéziával.

November 3. Hatályba lép a megváltozott munkaképességű dolgozók rehabilitálásának segítéséről szóló központi utasítás.

November 4. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: II. politikai motívumú bélyegkiállítás Salgótarján.

November 13. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 30 éves a fóti gyermekváros.

November 15. Módosítják a postaszabályzat egyes rendelkezéseit, és egyes hatósági díjakat felemelnek.

November 16. A Befektetési és Forgalmi Leánybank által forgalmazott kötvényeket a kijelölt postahivataloknál is meg lehet rendelni.

November 24. Forgalomba kerül a *XV. téli olimpiai játékok Calgary 88* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.

November 27. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 100 éves a villamosvasút.

December 1. Megindul az előfizetői távmásoló-szolgálat.

December 7. Forgalomba kerül az *Amerikai–szovjet csúcstalálkozó* elnevezésű bélyegblokk.

December 8. Az *Európai biztonsági és együttműködési értekezlet bécsi találkozója* alkalmából 1986-ban kiadott bélyegblokk feketenyomatát ajándékozási céllal 7500 példányban, sorszámozva bocsátják forgalomba, bérmentesítésre nem használható.

December 10. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: *Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem Szeged 1987*, valamint a *Postatörténet* elnevezésű, 6 címletű portóbélyeg-sorozat.

December 10. Az eddig árusított egységdobozok szabását megváltoztatják, és újabb egységdoboz árusítását vezetik be.

December 11. Forgalomba kerül a *Mesehősök* elnevezésű bélyegsorozat.

December 14. *Bélyegkincstár 86* elnevezéssel az 1986-ban forgalomba bocsátott alkalmi és általános forgalmi bélyegeket tartalmazó évkönyv árusítását kezdik meg az elsőnap bélyegzőt használó postahivatalok.

Megnyílt postahivatalok: Újtelek, Zalaegerszeg 7.

Postahivatallá átalakított fiókposták: Horpács, Ipolyvece, Lucfalva, Magyargéc, Pócsmegyer.

Megnyílt fiókposták: Jászszentlászló, Boglárlelle.

Fiókpostává átalakított postahivatalok: Ambrózfalva.

Kinevezések: *Dr. Csernák Endrét* a Magyar Posta Központja Elnöki hivatalának vezetőjévé nevezik ki (január 1.).

Dr. G. Tóth Károlyt a Magyar Posta Központja Műsorszármű osztályának vezetőjévé nevezik ki (július 1.).

Gyimesiné dr. Etsedy Saroltát a Szegedi Postaigazgatóság igazgatójává, *dr. Odri Mihályt* a Magyar Posta Központja Jogi és igazgatási szakosztályának vezetőjévé, *dr. Karl Ferencet* a Jogi ügyosztályának vezetőjévé nevezik ki (december 1.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa a nemzetközi nőnap alkalmából *Józsa Sándorné* hivatalvezető-helyettesnek a Munka Érdemrend arany fokozata; *Pacsi Erzsébet* osztályvezetőnek a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (március 8.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Vasas György* körzetmesternek az Április Negyediké Érdemrendet; *Bánóczi Katalin* ügyosztályvezetőnek, *Makai László*, *Pózner István* hivatalvezetőnek, *Paizs Pál* osztályvezetőnek, *Róka László* kisgépkarbantartónak a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *Frindt Antal* igazgatóhelyettesnek, *Kormos István* kézbesítőnek, *dr. Piros Istvánné* hivatalvezetőnek a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (április 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Dudás Elemér* igazgatóhelyettesnek a Munka Érdemrend arany fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (április 6.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából *Berecz Józsefné* hivatalvezetőnek, *Jakab Józsefné* csoportvezetőnek a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *Boros Pálné* hivatalvezetőnek, *Gábor Károly* főpénztárnosnak, *dr. Roszkos Ferencnének*, a szimfonikus zenekara ügyvezető igazgatójának a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (július 28.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Bartha Ernő* művezetőnek, *dr. Bründl Frigyes*, *Buruzs Mihály*, *Csernák György*, *dr. Kércsi Lászlóné* osztályvezetőnek, *Grósz Pál* ügyosztályvezetőnek, *Kontor Lajos* felügyelőség-vezetőnek, *Kovács Ferenc* igazgatóhelyettesnek, *Schulteis Antal* munkavezetőnek, *Varga Lajos* körzetmesternek a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *Czifrák Berzsényi Istvánné* főelőadónak, *Donka Jánosné*, *Sík Sándor* igazgatóhelyettesnek, *Fróna Ferenc*, *Horváth Tibor* kézbesítőnek, *Horváth Gyula* körzetmesternek, *Horváth Sándor* művezetőnek, *Kámán Lajos* előadónak, *Keresztes János*, *Percz Mária* csoportvezetőnek, *Sédi Ferencné* osztályvezetőnek a bronz fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (november 7.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából *Rózsa István* igazgatónak az Április Negyediké Érdemrendet; *dr. Harsányi Zoltán* szakosztályvezetőnek a Munka Érdemrend arany fokozata kormánykitüntetéssel adományozza (december 22.).

A honvédelmi miniszter *Imre Sándorné* főelőadónak, *Szirbek Róbert* igazgatónak a Haza Szolgálatáért Érdemérem arany fokozata; *Berze Ferenc*, *Dancsó Pál*, *Turcsányi Béláné* csoportvezetőnek, *Fábics Miklós* igazgatónak, *Pataki Klára* tanácsadónak az ezüst fokozata; *Balogh József* főépítésvezetőnek, *Bognár Béla* csoportvezetőnek, *Csenár János* osztályvezetőnek, *dr. Gál Mihály* főmunkatársnak, *Iványi Gábor* előadónak, *Lukács Balázs* osztályvezető-helyettesnek, *Marossy Antal* raktárvezetőnek, *Patay Árpád* hivatalvezetőnek, *Szabó Béla* üzemvezető-helyettesnek a bronz fokozata kitüntetéssel adományozza (szeptember 29.).

Szakirodalom: *A nemzetközi távbeszélő-kezelésre vonatkozó előírások (C. 4. Szabályzat)* (január).

Távbeszélő-irányítási könyv és díjtávolság-mutató (október).

Nemzetközi csomagok feladási feltételei és díjai (október).

A menetrend szerinti autóbusszjáratokkal történő postaanyag-szállítás szabályzata (október.).

Nemzetközi távbeszélő- és táviratdíjak (december).

1988

Január 1. Az utasításban kijelölt postahivatalok forintkifizetést teljesítenek a francia postacsekkekre.

Január 1. Hatályba lép a magyar posta módosított törzsgárda szabályzata.

Január 1. Az értéklevelek könnyített lezárását vezetik be a központi utasításban felsorolt országokkal való forgalomban.

Január 1. Megindul a gyorspostaszolgálat Csehszlovákiával és Portugáliával.

Január 1. Bevezetik a nemzetközi válaszdíjszelvények postai árusítását a központi utasításban felsorolt postahivatalokban.

Január 1. Az utasításban kijelölt postahivatalok forintkifizetést teljesítenek a dán postacsekkekre.

Január 1. A világ összes országára érvényes útlevelemmel utazók kiutazásához szükséges statisztikai lapokat valamennyi postahivatal postai értékcsikként kezdi árusítani.

Január 1. A Magyar Posta Központja szervezetében banki és pénzforgalmi osztály létesül.

Január 1. Az általános forgalmi adó bevezetése nyomán a postahivataloknál vásárolt termékekről és szolgáltatásokról számlát kell kiállítani.

Január 1. Szervezeti módosításokat hajtanak végre a közép fokú postaszerveknél.

Január 1. A kiviteli engedély nélkül feladható ajándéktárgyak értékhatárát 1500 forintra emelik.

Január 1. Új távbeszélő-különszolgáltatásként bevezetik a konferenciabeszélgetést.

Január 5. Megindul a gyorspostaszolgálat Kanadával.

Január 29. Forgalomba kerül a *150 éve született Ferdinand von Zeppelin* elnevezésű bélyegsorozat.

Február 5. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Kisfaludy Károly 1788–1830.

Február 9. A fémmzárral le nem zárható (zsineggel át nem köthető) küldemények postai lezárásához *zárópecsét* elnevezéssel öntapadós, értéknylvánításos új postai nyomtatványt rendszeresítenek.

Február 29. Forgalomba kerül a *Műkorcsolyázó világ bajnokság 88 Budapest* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.

Március 1. Megindul a gyorspostaszolgálat a Szovjetunióval.

Március 1. Hatályba lép a postai gépjárművekről szóló postai végrehajtási utasítás.

Március 10. Forgalomba kerül a *Szocfilex 88 Kecskemét* elnevezésű feláras bélyegblokk.

Március 11. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1988* elnevezésű bélyegsorozat első értéke: Mónus Illés, valamint egy új alkalmi postai levelezőlap: Pest-budai árvíz 150. évfordulójára.

Március 15. A posta a KISZ KB által kiadott, a szabadságharcot illusztráló képes levelezőlapokat kijelölt postahivatalai útján értékesíti, egyben a jutalék összegét egy tervezett 1848–49-es szabadságharc emlékmű javára ajánlja fel. Az árusítás 1988. augusztus 31-ével megszűnik.

Március 18. Forgalomba kerül a *Bélyegkiállítások 88* elnevezésű szelvényes bélyeg.

Március 31. Forgalomba kerül a *Történelmi arcképcsarnok* elnevezésű bélyegsorozat.

- Április 1.** Bevezetik a hívott költségére kért beszélgetést a Bulgáriával való forgalomban.
- Április 9.** Hatályba lép a Német Demokratikus Köztársasággal kötött postai és távközlési együttműködési szerződés.
- Április 19.** Értéklevelek könnyített lezárással Finnországba, Írországra és Portugáliába is küldhetők.
- Április 20.** Forgalomba kerül a *XXIV. nyári olimpiai játékok* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- Április 21.** A Szeged 1. sz. postahivatalban kísérleti jelleggel számítógépes felvételi munkahelyeket helyeznek üzembe.
- Május 1.** Hatályba lép a módosított távbeszélő-szabályzat.
- Május 1.** Új bélyegbenyomásos légipostai boríték kerül forgalomba.
- Május 12.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 26. országos ifjúsági bélyegkiállítás Zánka; valamint a *Számítógép-grafika* elnevezésű bélyeg.
- Május 13.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 40 éves az Állami Tűzoltóság.
- Május 16.** Megindul a gyorspostaszolgálat Ausztráliával és Japánnal.
- Június 1.** Hatályba lép a Magyar Posta elnökének rendelkezése a távközlési építménytervezési, a távközlési és postaforgalmi tervezési jogosultságról.
- Június 10.** Forgalomba kerül az *Eurocekk kongresszus* elnevezésű bélyeg.
- Június 17.** Új alkalmi postai levelezőlapok kerülnek forgalomba: 40 éves a csillebérci úttörőtábor; Teleki Sámuel felfedezőútjának centenáriuma.
- Június 21.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Város- és községvédő és szépítő egyesületek szövetségének közgyűlésére.
- Június 21.** Közzéteszik a Volán-autóbuszjáratokba kapcsolt postahelyek jegyzékét.
- Június 30.** Forgalomba kerül a *Híres hajók* elnevezésű bélyegsorozat.
- Július 1.** A postahivatali valutabeváltás szolgáltatást további fővárosi és vidéki postahivatalokra, továbbá néhány időszakosan nyitva tartó postahivatalra is kiterjesztik.
- Július 7.** Forgalomba kerül a *Küzdjünk a kábítószerrel, a drog ellen!* elnevezésű bélyeg.
- Július 11.** Az utalvány-levelezőlapok árusítását kísérleti jelleggel valamennyi postahivatalra kiterjesztik.
- Július 15.** Megindul a gyorspostaszolgálat Dániával, Hongkonggal és Kínával.
- Július 29.** Forgalomba kerül a *Récék* elnevezésű bélyegsorozat, blokk és bélyegfüzet.
- Augusztus 1.** A FORTE Fotokémiai Ippal megkötött megbízási szerződés alapján új szolgáltatást vezetnek be: a színes negatívfilmek postai árusítását, ezek előhívásának és papírkép-készítés megrendelésének felvételét, valamint az elkészült megrendelések kézbesítését.
- Augusztus 1.** A *Jelző expressz levélpósta küldemény, távirat levélszekrénybe helyezéséről* című jelzőt módosított szöveggel és öntapadós kivitelben rendszeresítik.
- Augusztus 9.** Az *Útlevelekérőlap a külföldi letelepedéshez* elnevezésű nyomtatványt a magyar posta értékcikk-ként forgalmazza.
- Augusztus 12.** Forgalomba kerül a *Régi játékok* elnevezésű bélyegsorozat, valamint egy új alkalmi postai levelezőlap: Szocfilex 88 Kecskemét.

- Augusztus 15.** Új alkalmi postai levelezőlapok kerülnek forgalomba: Hegyháti napok, Szent István király halálának 950. évfordulójára.
- Augusztus 16.** Forgalomba kerül a 450 éves a *Debreceni Református Kollégium* elnevezésű bélyeg.
- Augusztus 19.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Emlékezés Kölcsey Ferenc halálának 150. évfordulójára.
- Augusztus 22.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Coling 88 Budapest.
- Augusztus 23.** Közzéteszik a kimenő irányú nemzetközi távhívásba bekapcsolt helységek és lakott helyek, valamint a távhívással hívható külföldi viszonylatok jegyzékét.
- Augusztus 30.** Forgalomba kerül az *ASTA 58. világkongresszus* elnevezésű bélyeg.
- Augusztus 31.** Forgalomba kerül a *Repüléstörténet* elnevezésű bélyegsorozat.
- Szeptember 1.** A postahivatali nyilvános távmásoló-szolgálatban résztvevő postahivatalok számát országosan kibővítik; egyúttal közzéteszik e hivatalok névsorát.
- Szeptember 1.** A Hollandiával való forgalomban megszűnik a meghívással kért beszélgetés távközlési szolgáltatás.
- Szeptember 9.** Forgalomba kerül a 100 éves a magyar postatípusképzés elnevezésű forgalmi bélyeg.
- Szeptember 16.** Forgalomba kerül a 61. *bélyegnap* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- Szeptember 20.** Megindul a gyorspostaszolgálat Dél-Koreával.
- Október 1.** Módosítják a hírlapkezelési utasítás egyes rendelkezéseit: összevonják a külföldi lapok, a külföldi divatlapok nyilvántartási és számadás-készítési rendszerét.
- Október 1.** Szervezetmódosítás lép életbe a Posta Oktatási és Kulturális Intézetnél.
- Október 7.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1988* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Lengyel Gyula.
- Október 14.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 70 éves a Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége.
- Október 17.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 125 éve védik egészségünket a gyógyvizek.
- Október 18.** A táviratokhoz új borítékot (fehér alapon átlós irányban zöld színnel sűrűn nyomtatva "Magyar Posta – postakürt – távirat" felirattal) rendszeresítenek.
- November 1.** Az egri postahivatalokban is számítógépes felvételi munkahelyek kezdnek üzemelni.
- November 10.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1988* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Karácsony 88.
- November 15.** Hatályba lép a posta és távközlés szakterületein a szakértői működést engedélyező elnöki rendelet.
- November 30.** Forgalomba kerül a *Nobel-díjas tudósok* elnevezésű bélyegsorozat, valamint egy új alkalmi postai levelezőlap: Fizikai Nobel-díj 1963 Wigner Jenő.
- December 1.** Forgalomba kerül a *Bélyegkincstár 87* elnevezésű bélyegévkönyv.
- December 2.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Nemzetközi virágkiállítás és kötetzeti verseny, Kecel.

December 6. Forgalmomba kerül az *Évfordulók-események 1988* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Szakasits Árpád.

December 13. A kiemelkedő szakmai felkészültséggel rendelkező, egyetemi, főiskolai végzettségű műszaki értelmiségi dolgozó részére posta műszaki tanácsosi, posta műszaki főtanácsosi cím adományozható.

December 19. Forgalmomba kerül a *XXIV. nyári olimpiai játékok magyar érmesei tiszteletére* elnevezésű bélyegblokk.

December 28. Forgalmomba kerül a *Magyarországi fémművesség* elnevezésű bélyegsorozat.

Megnyílt postahivatalok: Budaörs 3., Hegyhátszentjakab, Kaposvár 8., Kaposvár 9., Komló 6., Újpest 6., Szeged 12.

Postahivatallá átalakított fiókposták: Fürged, Hódmezővásárhely 8., Kustánszeg, Mikófalva, Muhi, Nagycséc, Sajópetri, Szögliget.

Megnyílt fiókposták: Szeged-Gyálarét, Zubogy.

Megszűnt fiókposták: Kiscsérpuszta.

Kinevezések: *Kováts Zoltánt* a Magyar Posta Központja Banki és pénzforgalmi osztályának vezetőjévé, *Zólyomi Lenkét* a Gazdasági hivatal vezetőjévé nevezik ki (január 1.). *Dr. Mészáros Ferencet* a Magyar Posta Központja Személyzeti osztályának vezetőjévé nevezik ki (szeptember 15.).

Ritter Pétert a Magyar Posta Központja Szervezési és számítástechnikai osztályának vezetőjévé nevezik ki (október 15.).

Tóth Illést államtitkári tisztségéből és a Magyar Posta elnöki tisztségéből saját kérelmére nyugállományba vonulása miatt felmentik (október 31.).

Köteles Zoltánt a magyar posta elnök-vezérigazgatójává nevezik ki (november 4.).

Kitüntetések: A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Bartos Antal* osztályvezetőnek, *Csata József* ügyosztályvezetőnek, *Jávorszki János*, *Nagy Ferenc*, *Nagy Jenő* üzemvezetőnek, *id. Kalocsai Miklós* kábelszerelőnek a Munka Érdemrend ezüst fokozata; *Bessenyei István* osztályvezetőnek, *Bujdosó Istvánné* kézbesítőnek, *Kovács Józsefné* hivatalvezetőnek, *Kovács Mihály* asztalos szakmunkásnak, *Mészáros Gyula*, *Varga Imre* csoportvezetőnek, *Schillinger János* vonalfelügyelőnek, *Solymosi János* pártbizottsági titkárnak a bronz fokozata kormánykitüntetést adományozza (április 4.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Tóth Illés* államtitkárnak, a Magyar Posta elnökének a Szocialista Magyarországért Érdemrend kitüntetést adományozza (április 26.).

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából *dr. Gelencsér József* osztályvezetőnek a Magyar Népköztársaság Csillagrendje; *dr. Rácz Lászlóné* osztályvezetőnek a Munka Érdemrend arany fokozata kormánykitüntetést adományozza (szeptember 27.).

Szakirodalom: *Névsor a postahivatalokról, fiókpostákról és a lakott helyekről* (május). *Postai irányítószámok jegyzéke* (június).

1989

Január 1. Megindul a gyorspostaszolgálat a Német Demokratikus Köztársasággal.

Január 1. A Hírlap- és Postaszállítási Igazgatóság (HPI) szervezetében – a Színeslap-feldolgozó Üzem, valamint a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Iroda (HELIR) import-lap és remittenda feldolgozó részlegeinek összevonásával – *Posta Hírlapfeldolgozó Üzemet* létesítenek.

Január 1. A Postabank és Takarékpénztár Rt. és a Magyar Posta Központja közötti megállapodás keretében a teljes postahivatali hálózat részt vesz a bank által meghirdetett lakossági betétformák forgalmazásában; megindul a postabanki takarékközvetítő szolgálat.

Január 1. Beszüntetik a Befektetési és Forgalmi Leánybank kötvényeinek postai forgalmazását.

Január 9. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 40 éves a KGST.

Január 20. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1989* elnevezésű bélyegsorozat első értéke: Postabank.

Február 1. Új postai díjszabás, távbeszélő-díjszabás, valamint előfizetői távgépíró-díjszabás lép életbe.

Február 1. Új díjszabás lép életbe az adatátviteli szolgáltatásokra vonatkozóan.

Február 1. Megindul a gyorspostaszolgálat Izraellel.

Február 1. Új televíziókészülék-előfizetési díj lép hatályba.

Február 28. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1989* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Wallisch Kálmán, valamint a *Kastélyok* általános forgalmi bélyegsorozat 10 forintos címlete.

Március 3. Forgalomba kerül a 2. *fedett pályás atlétikai világbajnokság* elnevezésű bélyeg.

Március 7. Az adódobozokat a magyar posta értékcikként kezdi árusítani a fiókposták kivételével valamennyi postahivatalban.

Március 7. Szervezeti módosítást és feladat-átcsoportosítást hajtanak végre a Helyközi Távbeszélő Igazgatóság szervezetében.

Március 7. A tarifaváltozás miatt különböző értékbenyomással készült új levelezőlapok és borítékok kerülnek forgalomba.

Március 13. Forgalomba kerül a *100 éves az Interparlamentáris Unió* elnevezésű bélyegblokk.

Március 17. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Budapesti Tavaszi Fesztivál.

Március 21. A postahivatali nyilvános távmásoló-állomásokra érkező távmásolatok kézbesítésére *Magyar Posta Távmásolat (Bureaufax)* feliratú borítékot rendszeresítenek.

Március 31. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 30 éves a Konsumex Külkereskedelmi Vállalat.

Április 5. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 27. országos ifjúsági bélyegkiállítás Veszprém.

Április 7. Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1989* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: Gyetvai János.

- Április 11.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 400 éves a hajdúszoboszlói oktatás.
- Április 12.** Forgalomba kerül az *Iffúság* 89 elnevezésű bélyeg.
- Április 25.** A Posta Kísérleti Intézetnél a szakkönyvkiadási feladatok ellátására létrehozzák az igazgató irányítása alatti önálló végrehajtó szervet, a Magyar Posta Könyvkiadót.
- Május 1.** Hatályba lép az új szállítószerződési kezelési utasítás (A. 3. Szabályzat).
- Május 2.** A magyar posta a valutaváltásra kijelölt postahivatalokban a holland postacsekkekre is teljesít forintkifizetést.
- Május 8.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Cegléd város 625 éves.
- Május 18.** Forgalomba kerül a 200 éves a *bábolnai ménés* elnevezésű bélyegsorozat.
- Május 22–26.** A kijelölt postahivatalok a levélpostai küldemények átfutási idejének vizsgálatát végzik próba-levelezőlapok alkalmazásával.
- Május 23.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1989* elnevezésű bélyegsorozat következő értéke: ART 89.
- Május 23.** A letéti pénztárak kulcsait őrző borítékok könnyített lezárását megengedő összehatárt 50 000 Ft-ra emelik fel.
- Május 30.–augusztus 31.** A postahivatali dolgozók és kézbesítők a Magyar Madártani Egyesület felkérésére részt vesznek az országos gólyaszámlálásban.
- Május 31.** Forgalomba kerül a *Virágkötészet* elnevezésű bélyegsorozat.
- Június 1.** Forgalomba kerül a *Francia forradalom 200. évfordulója* elnevezésű bélyeg és blokk.
- Június 15.** Forgalomba kerül a *Történelmi emlékeink*, valamint a *150 éves a fényképezés* elnevezésű bélyeg.
- Június 15.** Megindul az előfizetői távhívás Románia felé.
- Június 16.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba, a címoldali részen egy Albert Camus-idézet.
- Június 20.** Forgalomba kerül a *Régi malmok* elnevezésű bélyegsorozat.
- Június 30.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: *A Jókai Könyvtár olvasótermének átadása az Esterházy-kastélyban, Pápa.*
- Július 1.** A postahivatali valutabeváltás szolgáltatás végzésére újabb postahivatalokat jelölnek ki.
- Július 1.** Megindul a gyorspostaszolgálat Katarral, Kuvaival, Pakisztánnal és Szenegállal.
- Július 1.** A Posta Rádió- és Televízióműszaki Igazgatóság szervezetében kereskedelmi és közönségkapcsolati osztályt hoznak létre.
- Július 1.** Megszüntetik a magánútlevéllel utazó magyar állampolgárok részére rendszerezett statisztikai lap postai forgalmazását.
- Július 2.** Forgalomba kerül a *20 éve járt az első ember a Holdon* elnevezésű bélyegblokk.
- Július 9.** Megindul a gyorspostaszolgálat Marokkóval.
- Július 20.** A valutaváltásra kijelölt postahivatalok a luxemburgi postacsekkekre is teljesítenek forintkifizetést.
- Július 20.** Forgalomba kerül az *Oldtimer Rally* elnevezésű bélyegsorozat.

- Július 20.** Közzéteszik a Volán-autóbuszjáratokba kapcsolt postahelyek jegyzékét.
- Július 26.** Forgalomba kerül a *Hüllők* elnevezésű bélyegsorozat.
- Július 27.** Közzéteszik a belföldi távhívásba bekapcsolt helységek és lakott helyek jegyzékét.
- Július 29.** Forgalomba kerül a *Récék* elnevezésű felülnyomott, magyar–angol, illetve magyar–német nyelvű bélyegfüzet.
- Július 31.** Forgalomba kerül a *XXXI. őttusa VB* elnevezésű bélyeg.
- Augusztus 1.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Ifjúsági evezős világajnokság Szeged 89.
- Augusztus 1.** A Magyar Posta Központja szervezési és számítástechnikai osztálya szervezetében *Vállalatirányítási információs rendszer* elnevezéssel számítástechnikai támogató csoportot létesítenek.
- Augusztus 7.–szeptember 30.** Valamennyi postaszerv országos zsákszámlálást végez.
- Augusztus 14.** Forgalomba kerül a *Magyarország legszebb barlangjai* elnevezésű bélyegsorozat.
- Augusztus 16.** A postahivatalok megkezdik a Rádió Juventus Balaton hirdetési levelezőlapok forgalmazását.
- Augusztus 21.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: *Képes levelezőlap-gyűjtők V. országos kiállítása és találkozója Szombathely.*
- Augusztus 23.** Közzéteszik a távhívással hívható külföldi viszonylatok jegyzékét.
- Augusztus 24.** Forgalomba kerül a *Fogathajtó világabajnokság* elnevezésű bélyeg, valamint egy új alkalmi postai levelezőlap: Város- és községvédő és szépítő egyesületek VIII. országos találkozója Pécs.
- Szeptember 1.** A Koreai Köztársaságba hívott költségére kért beszélgetések és hitelkártyával kért beszélgetések kérhetők.
- Szeptember 2.** A magyar posta Budapesten átáll a hétszámjegyű kapcsolási számok rendszerére úgy, hogy a meglévő telefonszámok számjegyei elé az 1-es számot illeszti. Egyúttal elfogadja és alkalmazza a kapcsolási számokra vonatkozó nemzetközi szabványokat.
- Szeptember 8.** Forgalomba kerül a *62. bélyegnap* elnevezésű bélyegsorozat és feláras bélyegblokk.
- Szeptember 15.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 200 éves a Sátoraljaújhelyi Kossuth Lajos Gimnázium.
- Szeptember 15.** Brazília és Magyarország között mindkét irányban hívott költségére kért beszélgetések kérhetők.
- Szeptember 26.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Medfilex 89.
- Október 1.** Megszüntetik a *Pont* című hetilap különkezelt jellegét.
- Október 1.** Bevezetik a szelektív személyhívó szolgáltatást.
- Október 6.** Forgalomba kerül *Az aradi vértanúk emlékére* elnevezésű bélyegblokk.
- Október 10.** Forgalomba kerül a *Pro Philatelia 1989* elnevezésű bélyegblokk.
- Október 30.** Forgalomba kerül a *Lebontott vasfüggöny* elnevezésű általános forgalmi bélyeg.

Október 31. Forgalomba kerül az *Árpád fejedelemmé választásának 1100. évfordulója* elnevezésű bélyeg.

November 1. Megindul a gyorspostaszolgálat Irakkal.

November 1. Forgalomba kerül az RSZ 14 jelzésű, selyemre nyomott rézkarc díszátv-
íratlap.

November 1. A közleményben felsorolt postahivatalokban speciális nyomtatóberende-
zéssel ellátott számítógépes felvételi munkahelyek kezdik meg az üzemet.

November 10. Forgalomba kerül a *Karácsony 89* elnevezésű bélyeg.

November 14. Forgalomba kerül a *100 éve született Nehru* elnevezésű bélyeg.

November 15. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Téli üdvözlő.

December 1. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Boldog, szép karácsonyt!

December 12. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Népszámlálás 1990.

December 15. Forgalomba kerül a *Bélyegkincstár 88* elnevezésű bélyegévkönyv.

December 15. Brazília és Magyarország között mindkét irányban bevezetik a hívott költ-
ségére kért beszélgetést.

December 18. Forgalomba kerül a *Modern magyar festészet* elnevezésű bélyegsorozat.

December 29. Forgalomba kerül *Az orvostudomány nagy úttörői* elnevezésű bélyegsorozat.

Megnyílt postahivatalok: Besnyő, Budapest 116.

Postahivatallá átalakított fiókposták: Kisapostag, Szigetszentmiklós 3.

Megnyílt fiókposták: Szeged-Béketelep, Újsolt.

Megszűnt postahivatalok: Kiskunlacháza 3. (Bankháza).

Megszűnt fiókposták: Daránypusztá, Gutatöttös, Keszthely-Fenekpusztá.

Kinevezések: *Sztahura Lászlót* a Miskolci Postaigazgatóság igazgatójává nevezik ki
(január 1.).

Hegedűs Tibort a Debreceni Postaigazgatóság, *Bodnár Lászlót* a Soproni Postaigaz-
gatóság igazgatójává nevezik ki (február 1.).

1990

Január 1. A magyar posta szétválása következtében megalakul a Magyar Posta Vállalat.

Január 1. Az *Új Fórum* című havi lapot különkezelt jelleggel a postahivatalok kezelésé-
be adják.

Január 1. A postahivatalok megkezdik az útlevelekérelem benyújtásához szükséges új
értékes nyomtatványok forgalmazását.

Január 1. Komárom megye neve Komárom-Esztergom megyére, Szolnok megye neve
Jász-Nagykun-Szolnok megyére, Szabolcs-Szatmár megye neve Szabolcs-Szatmár-
Bereg megyére változik.

Január 1. A magyar posta jogutód vállalatai – Magyar Posta Vállalat, Magyar Távközlési
Vállalat, Magyar Műsorszóró Vállalat – szakmai együttműködést koordináló és ér-
dekvédelmi feladatok ellátására egy éves időtartamra létrehozzák a Hírközlési Koor-
dinációs Egyesülést.

- Január 8.** Új belföldi postadíjsszabás, nemzetközi levélpostai díjsszabás és táviró-díjsszabás lép életbe.
- Január 10.** Új szolgáltatásként bevezetik a postahivatali készpénzváltást.
- Január 11.** Forgalomba kerül *A hazai első takarékpénztár 150 éves évfordulójára* elnevezésű bélyeg.
- Január 15.** Forgalomba kerül a *125 éves a Singer varrógép* elnevezésű bélyeg.
- Január 16.** Új szolgáltatásként bevezetik a Dunabank Rt. által kibocsátott belföldi hitelkártya (úgynevezett *dunakártya*) terhére történő készpénzkifizetést.
- Január 16.** Közzéteszik a Magyar Posta Vállalat szervezeti felépítését, vezetőinek névsorát, valamint a középfokú postaszervek vezetőinek névsorát.
- Január 29.** Forgalomba kerülnek a *Postatörténet* elnevezésű általános forgalmi bélyegsorozat 3 és 5 forintos, tekercs és ívben nyomtatott címletei.
- Február 1.** Új távbeszélő-díjsszabás lép életbe.
- Február 1.** A könyvtárak díjmentesen adhatják fel a vakoknak szóló küldeményeiket.
- Február 1.** Megindul a gyorspostaszolgálat Jugoszláviával és Írországgal.
- Február 5.** A Postabank és Takarékpénztár Rt. új postahivatali szolgáltatásként, expressz kölcsön néven új hitelkonstrukciót vezet be.
- Február 19.** Megszüntetik a *Bejelentőlap külföldön élő magyar állampolgár részére* című nyomtatvány postai árusítását.
- Február 20.** Forgalomba kerül a *Védett madarak* elnevezésű bélyegsorozat.
- Március 1.** Megszüntetik az *Adódobozok* postai értékesítését.
- Március 1.** A svájci postacek-szolgálatot és az annak terhére történő forintkifizetést a postai folyószámlával rendelkező jogi személyek is igénybe vehetik.
- Március 1.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 75 éves az autóbusz-közlekedés.
- Március 1.** A Postabank új megtakarítási formaként, *Postatakarékjegy* elnevezéssel értékpapírt bocsát ki, amelyek árusításában a postahivatalok is részt vesznek: új postai szolgáltatásként bevezetik a postabanki értékpapír-forgalmazást.
- Március 13.** A Budapest 4. sz. postahivatal részére engedélyezik, hogy egyes tömeges feladóktól a pénzügyi postautalványok adatait mágneslemezre rögzítve vegye át, és a pénzügyi postautalványok nyomtatását és felvételét is számítógéppel végezze.
- Március 14.** Forgalomba kerül a *Földrészek virágai Afrika* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- Március 30.** Forgalomba kerül a 28. *ifjúsági bélyegkiállítás Sárospatak* elnevezésű feláras bélyeg.
- Április 1.** Megindul a gyorspostaszolgálat Argentínával, Etiópiával és Liechtensteinnel.
- Április 1.** Megjelenik az új *Posta Magazin* havi lap.
- Április 1.** A postacekkekre kifizethető forintösszegek maximumát 12 000 forintra emelik.
- Április 1.** A Magyar Nemzeti Bank *Magyar Köztársaság* felirattal 2, 5, 10, 20 és 50 filléres alumínium-, illetve ötvözt alumíniumérméket hoz forgalomba.
- Április 6.** Forgalomba kerül a *Történelmi arcképcsarnok* elnevezésű bélyegsorozat, valamint egy új alkalmi postai levelezőlap: 28. országos ifjúsági bélyegkiállítás.

- Április 9.** A postabanki takarékforgalom be- és visszafizetéseinek kezeléséhez szárazbélyegzőt rendszeresítenek.
- Április 17.** Forgalomba kerül a *150 éves a bélyeg* elnevezésű bélyegblokk.
- Április 17.–december 1.** Az automata levélfeldolgozó gépsor rekonstrukciója idején szünetel a gépi levélfeldolgozás.
- Április 24.** Forgalomba kerül a *400 éves a Károli biblia* elnevezésű szelvényes bélyeg.
- Április 27.** Forgalomba kerül a *Labdarúgó VB 90* elnevezésű bélyegsorozat és blokk.
- Május 1.** A Biztonság Kft. saját kereskedelmi hálózatán keresztül számozott, nyilvántartott kulcstartókat hoz forgalomba, amelyeket elvesztésük esetén a posta – akár ha levélszekrényből kerültek elő, akár ha postahivatalban adják le – az első indítással továbbít a Biztonsági Kft. címére.
- Május 17.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: XXIX. országos eszperantó kongresszus.
- Május 18.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 225 éves a tatai gimnázium.
- Május 31.** Forgalomba kerül a *300 éve született Mikes Kelemen* elnevezésű bélyeg.
- Június 18.** Forgalomba kerül az *Évfordulók-események 1990* elnevezésű bélyegsorozat első két értéke: Ferenczy Noémi, Ferenczy Béni.
- Június 27.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Robert Stolz-emléknap, hangverseny és bélyegkiállítás – Bükfürdő.
- Június 30.** Közzéteszik a hatályos postai utasítások jegyzékét.
- Július 1.** A postahivatali valutabeváltás szolgáltatás végzésére újabb postahivatalokat jelölnek ki.
- Július 1.** Megszűnik a MÁV és szervei által feladott postai küldemények díjának központi térítése. A továbbiakban a díjelőleg terhére adhatják fel küldeményeiket.
- Július 1.** Megindul a gyorspostaszolgálat Costa Ricával, Mauritániával és Új-Zélanddal.
- Július 2.** Nagykáta és Dunaújváros 1. postahivataloknál a díjelőleges küldeményeket kísérleti jelleggel bérmentesítő-géppel veszik fel, és kezelik.
- Július 10.** Közzéteszik a Volán-autóbuszjáratokba kapcsolt postahelyek jegyzékét.
- Július 13.** Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: XXVIII. országos postás természetbarát találkozó – Zirc.
- Július 17.** Hatályba lép a Magyar Posta Vállalat sajtókapcsolati és sajtótájékoztatási rendjét szabályozó új vezérigazgatói utasítás.
- Július 18.** Forgalomba kerül *A magyar nyelv megújítója: Kazinczy Ferenc* elnevezésű bélyeg.
- Július 19.** Hatályba lép a Magyar Posta Vállalat tűzvédelmi szervezeteinek felépítéséről és működéséről szóló vezérigazgatói utasítás.
- Július 24.** Hatályba lép a Magyar Posta Vállalat, a Magyar Távközlési Vállalat és a Magyar Műsorszóró Vállalat között létrejött együttműködési szerződésben meghatározott távközlési tevékenységek végrehajtását szabályozó vezérigazgatói utasítás.
- Augusztus 17.** Forgalomba kerül a *Magyar Köztársaság címere* elnevezésű bélyegblokk és általános forgalmi bélyeg.

Augusztus 21. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: Nemzetközi karikatúra fesztivál Budapest.

Augusztus 28. Közzéteszik a belföldi távhívásba bekapcsolt helységek jegyzékét.

Augusztus 31. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 200 éves a Miskolci posta, valamint a *Magyar borvidékek* elnevezésű bélyegsorozat.

Augusztus 31. *Mezőgazdaságunk nagyjai* elnevezéssel hat darabból álló alkalmi levelezőlap-leporelló kerül forgalomba.

Szeptember 11. A légi levél- és légi csomagforgalmat, valamint a gyorspostaforgalmat Irak és Kuvait viszonylatában bizonytalan időre felfüggesztik.

Október 1. Bélyegbenyomások karácsonyi levelezőlapok, valamint új értékbenyomások levelezőlap és borítékok kerülnek forgalomba.

Október 1. A *Magyar Kereskedő* című hetilapot különkezelt jelleggel a postahivatalok kezelésébe adják.

Október 1. Forgalomba bocsátják a *Magyar bélyegkincstár* 89 elnevezésű bélyegévkönyvet.

Október 1. Egyes belföldi postai szolgáltatások új díjszabása lép életbe.

Október 12. Forgalomba kerül a *63. bélyegnap* elnevezésű bélyegsorozat és feláras bélyegblokk.

Október 15. Hatályba lép a posta munkavédelmi szabályzata.

Október 31. Megszüntetik a díjelőleges küldemények bérmentesítőgéppel történő felvételét Nagykáta és Dunaújváros 1. postahivatalokban.

November 1. Megindul a gyorspostaszolgálat Brazíliával, Ghánával és Lengyelországgal.

November 15. Megindul a gyorspostaszolgálat Szingapúrral.

November 16. Forgalomba kerül az *Ősállatok* elnevezésű bélyegsorozat.

November 21. Forgalomba kerül az *Írásbeliség nemzetközi éve* 90 elnevezésű bélyeg, valamint két karácsonyi alkalmi levelezőlap: Glória, Glória; Glória in excelsis Deo.

November 23. Forgalomba kerül a *60 éves a Bélyegmúzeum* elnevezésű bélyeg.

November 23. A Bélyegmúzeum, valamint a Budapest 7. sz. postahivatal forgatható fém keletbélyegzőt vesz használatba. A Bélyegmúzeum újbóli megnyitása alkalmából emléklappal egybekötött alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: 60 éves az Európa-hírű Bélyegmúzeum.

November 30. Forgalomba kerül a *Pro Philatelia*, valamint a *Magyarországi hadiposta 1490–1990* elnevezésű bélyegblokk.

December 1. A Levélfeldolgozó Üzemben üzembe helyezik a NEC automata levélfeldolgozó gépsort.

December 1. A Postabank és Takarékpénztár Rt. *Postatakarékjegy II* elnevezéssel értékpapírt bocsát ki.

December 4. Hatályba lép a büntető feljelentések megtétele során követendő postai eljárást szabályozó vezérigazgatói utasítás.

December 5. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: IX. tematikus bélyegkiállítás.

December 7. Forgalomba kerül a *Karácsony 90* elnevezésű bélyeg.

December 10. Új alkalmi postai levelezőlap kerül forgalomba: *Mezőgazdaságunk nagyjai*.

December 12. A Postabank és Takarékpénztár Rt. *Vállalkozói Hitelklub* kölcsön néven új kisvállalkozói kölcsönkonstrukciót vezet be, amelynek egységcsomagjait a postahivatalok közvetítik.

December 14. Forgalomba kerül a *Régi magyar órák* elnevezésű bélyegsorozat.

December 18. Beszüntetik a Rádió Juventus Balaton hirdetési levelezőlapok postai árusítását.

December 22–29. Kedvezményes belföldi távbeszélő-díjazási időszak.

Megnyílt postahivatalok: Újpest 5.

Megszűnt postahivatalok: Budapest 58., Salgótarján 5., Újpest 2.

Megszűnt fiókposták: Sárpentele, Sumony.

Kinevezések: *Üveges Máriát* a Magyar Posta Vállalat munkaerő- és bérgazdálkodási ügyosztályának vezetőjévé nevezik ki (január 1.).

Kroó Józsefet meghatározott időre, 1990. október 15-ig a HIRÉP Postai és Távközlési Építőipari Kft. ügyvezető igazgatójává nevezik ki (július 16.).

Szakirodalom: *Hírlapjegyzék* (március).

Középfokú (igazgatósági) ellenőrzés (E. 2. Szabályzat) (április).

Postahivatalok és fiókposták postabanki takarékközvetítő szolgálati utasítása (július).

Nemzetközi csomagok feladási feltételei és díjai (1. sz. változás) (november).

Summary in English

Preface

The future rests on the foundation of the past, and to set it onto a firm foundation we need to be aware of that past. Museums can help, especially when they reach out beyond the visitors who actually enter their halls, and tell their tales to a wider audience through yearbooks or Internet websites.

This yearbook goes beyond our traditional review of our annual work plans, progress report on projects underway, and outline of special events and happenings. It also describes how the defining tool of our era, the computer has made its way into our work, how it facilitates research, and offers new and effective ways to make a hard job easier.

Museum-goers benefit too, for the WorldWideWeb virtually stretches museum walls, making it possible to let visitors see even the items that have been gathering dust for years in storage because of a shortage of display area.

We have only just begun to explore Internet possibilities but – as they say – the results are encouraging. Not only do our curators agree on this point, for so did the professionals who helped design the CD-ROM on the history of telephony attached to this yearbook, as did professional public opinion.

The study entitled *Post Offices, Postal Workers and the Scientific Compendium* certainly doesn't support the contention that there's nothing new under the sun, that the only things to change are circumstances and opportunities. Nevertheless, it got me thinking. I thought about how the people of the time did their utmost to relay information to the broadest possible sectors of people they could reach with tools that we would consider inadequate and even primitive. I started thinking along those same lines at the idea of using zeppelins to carry mail.

We have all seen how a given era, event, or even person has been viewed quite differently in subsequent times. Historians are certain to dispute my theory that the writing of history depends on the self-interests of the writers. But, we would agree, I think, that contemporary letters and journals written concurrently with events, and memoirs reflecting on them do help us to learn history. The yearbook contains several such memoirs, as well as fascinating chroniclers describing events as they occurred, and their posterity which can fill us in on *and then what happened?* What we have are stories of the postal services meshed with history.

When reading the petition for the reinstatement of the Jancsifalu letter carrier, I suddenly remembered my own childhood and how excited we all were when our dearly loved mail carrier arrived each day, essentially representing an institution used and respected by all.

There are many interesting studies in this yearbook. While recommending them to readers, I also want to take the opportunity to warmly welcome our new, younger authors as I greet the more experienced ones as old friends. I'd like to wish them all much success in an activity we are all doing together – one that offers a glimpse into the past and lets us capture events of the present for those who follow in our footsteps. Finally – platitude or otherwise – I am delighted that this yearbook has become more mature, more elegant, and more beautiful with each passing year, as have the museums of the foundation. Thank you for that.

Report of the Foundation of the Postal and Telecommunication Museum for 2002

Administration and Budget Management

The foundation, with board approval, initiated several changes. One was to alter the name to Telecom and Communications instead of Postal and Telecommunication, which better reflects the museums' purpose, particularly considering that it is adjusted to a separate ministry on government administration level.

Another initiative was to register the foundation's right to the free-of-charge use of certain pieces of real estate and portions of other real properties in the land records. In the course of this, we received an offer from Matáv Rt. to purchase the Postal Museum at Nagyvázsony, the use of which has been fully ceded to the foundation. If agreement is reached, the rights of the founders and the treasury to use the property, and the local government lease right may expand into an ownership right.

A new era began in administration and budget management when we computerized the foundation's accounting, making budget management more balanced.

We revisited the internal rules governing administration and budget management as well as labor and personnel administration, introducing the changes we deemed necessary. We checked out the various printed items that we use, such as entry tickets, and altered them to conform to changes in the law.

We ran several significant renovation projects at the museums. We overhauled the air conditioning at the Stamp Museum and, with Matáv assistance, we managed to replace the contents of the fire extinguishers, which had expired. This move has given us several years of leeway before having to shift to a new system using a different type of extinguishing gas. Although we are mandated to switch to the new system, we have received no central support to cover the extra costs so the postponement is appreciated. We finished upgrading the heating at the Postal Museum, which involved replacing the gas furnaces producing steam heat and the cast iron radiators. Heat to the first floor, as of October 15, is being provided by hot water coming from three automatic gas burners, which has significantly reduced both gas consumption and wage costs. We have begun a similar project to upgrade the heating system at the Nagyvázsony Museum, too. We have also run a checkup of all our electrical equipment. We learned that in 2003 we will have to overhaul the equipment at the Stamp Museum, as well as in the Postal Museum's auditorium.

The designs to enlarge the Stamp Museum are currently no more than sketches of how to take advantage of the spaces offered by the ministry, which it then proceeded to reoccupy for its own purposes, albeit temporarily.

The Ministry of National Cultural Heritage provides the professional oversight for the Postal Museum, and the foundation's 2003 working plan is relying on those conclusions.

The Collections

The two museums have had extraordinary increases in their collections. The Stamp Museum added 73 291 items to its collection in the following breakdown:

Collection of Hungarian stamps	43 735 items
Collections of foreign stamps	17 633 items
Miscellaneous collections	11 738 items
Stamp graphics, sketches	30 items
Library	155 items

The Postal Museum registered the following increases to its collections:

Collections of artefacts	1 904 items
Collections of documents	9 400 items
Library	880 items

Some of the above are unique values, such as a Skoda Colonia mail collection vehicle and a privately manufactured record cutter and player.

The renovation and repainting of two of the Postal Museum's eight warehouses has begun and we have also begun to remodel a set of telecom containers into storage facilities.

With funding received in competitive grants, both museums have gotten modern equipment which will speed up the process of computerizing inventories. The Stamp Museum is doing this with its own software, while the Postal Museum is using existing museum software. We have also begun storing audio and video materials in digital format.

We have completed significant restoration projects. We completely restored a German-made cable-ditch digger that had been in operation since 1967, which we added to our open-air collection at Diósd, and we also restored the furnishings of the processing room at Kisújszállás, which were originally built according to the very first postal standard ever issued.

Research and Scientific Operations

The bulk of our research has been linked to the CD-ROM called *120 Years of Hungarian Telephony*. The publication, in Hungarian and English, is made up of two million characters of text, 1100 photographs, and 27 minutes of motion pictures. It includes twelve separate studies together with a bibliography of the more significant of the thousands of studies included in volumes housed in the Postal Museum and published in professional journals.

Outstanding among the best storyboards for our periodic and permanent exhibits are one for the itinerant exhibit *The Hungarian Post Office's 135 Years*, and one for *Telecom History Mosaics*, a display at the EMITEL Telegallery at Kiskunhalas.

In the foundation's 2001 yearbook, staff at the two museums published eight studies and handled preparations for research projects connected to exhibits scheduled for 2003, including displays at the Balatonszemes Museum and the Postal Headquarters of Kőszeg. A research project involving postal workers of the world as they appear on stamps can expect to be particularly popular with audiences.

Two staff members at the Stamp Museum became members of the Hungarian Scientific Society for Philately. The museum handled the design and publication of a book by Dr. András Lovász on corrections to the engraving of a 20 krajcár colored stamp numbered 0867-81.

Exhibitions and Venues

The Postal Museum's twelfth exhibit hall opened in 2002, in the attic gallery of EMITEL headquarters in Kiskunhalas. The Postal Museum had a series of successful itinerant and periodic exhibits in addition to *Telecom History Mosaics* at Kiskunhalas. They included:

- *The Hungarian Post Office's 135 Years, 1867–2002*;
- *Love – Family – War*, The postcard art of Rezső Ócsvár;
- *Memories in the Mail*, an exhibition by Mária Vajda.

The Stamp Museum organized an exhibit of laces from Kiskunhalas and of the stamps that portray them, which it called *Kiskunhalas: Land of Miracle Lace*. The larger post offices in Pécs and Szeged hosted a series of itinerant exhibitions:

- *1100 Years Pictured on Stamps*;
- *Folk Art Motifs*, the work of László Dudás;
- *Parallel Issues of Stamps*, Hungarian-Turkish stamps.

The designs for a Kossuth stamp, the work of Mór Than, were on display at the Museum of Budapest History as part of the celebrations marking the bicentenary of the birth of Lajos Kossuth, the leader of Hungary's ill-fated 1848 war of independence. Stamps were also used to enhance the itinerant Kossuth exhibition organized by the Ministry of Foreign Affairs, as well as a Kossuth display at the Rezső Soó memorial room in Debrecen. Stamp designs that never became stamps were shown at Hunfily's 2002 International Stamp Exhibit. The Stamp Museum has set up tableaux presenting the Hungarian stamps that won prizes at the international stamp show in Bratislava.

Some 67 205 people visited Pósta Museum exhibitions, and 34 443 attended Stamp Museum shows, including the itinerant displays. These numbers do not include the people who saw the Postal Museum exhibit at the National Historical Memorial Park in Ópusztaszer, but notes in the guest registry suggest that some 70 000 people (25% of all the visitors to the park) visited the display. Overall, some 171 648 people visited foundation museums, to learn about some of the interesting features and events of Hungarian telecom history.

Audience Relations

A significant role in audience relations was played by the personalized passes which the foundation sent to the 62 000 employees of the corporations that set up the foundation, inviting them to visit foundation museums free-of-charge.

The foundation auditorium has been home to 181 professional presentations, most of them organized by the Scientific Society for Telecommunications and Information Technology. At the Postal Museum the registry shows that 820 guided tours and 35 programs for students and children were organized. Eight meetings of the Hungarian Scientific

Society for Philately (Mafitt) and some 30 programs for children and students were held at the Stamp Museum. The student group also did quite well at the Junior Stamp Exhibit at Várpalota. The foundation also builds professional level relations by organizing museum events linked to world telecom and world postal days, to a Telecom May Day Festival at Diósd, and to Postal Museum concerts.

The Association of Museum Friends, which has 150 members, holds museum programs once a month except for July and August. The Mid-Summer Day's Fire Jumping at Hollókő is one of our standing events.

We have good and balanced relations with both the print and the electronic media. Thirty-seven articles on the two museums made it into the print media, while television did 19 items, the best of which covered the series *The Tales Told by Business Signs* at the Postal Museum in Budapest.

International Relations

Our liveliest relations are with similar museums in other countries. In addition to exchanges of publications and mutual visits, we offered active assistance to the Slovak Postal Museum in collecting materials to open a facility in Banská Bystrica. Stamp Museum staff visited the museum, and attended a conference of museum curators combined with an international exhibit of stamps, in Bratislava. The Postal Museum provided a six-week internship for Björn Egger, of the Hamburg Communication Museum.

Publications

Our 2001 yearbook appeared and included the annual reports and working plans left unpublished because we had run a combined 1999-2000 anniversary yearbook. We completed a Hungarian and English language catalogue of the new permanent exhibits at the Museum of Telephony. We submitted a camera-ready catalogue of the exhibit at Diósd in a bid for a grant from the Ministry of National Cultural Heritage, and plan to publish it in May 2003.

As planned, we used the funding (HUF 0.47 million – approx. USD 2000) received from 2002 donations of 1% of income taxes that taxpayers are free to designate to the charity of their choice to design a memorial to telecom workers killed by violence or accidents in the line of duty. In 2003, we will begin collecting the 1%-s for the memorial itself, the winning design being the work of Pécs sculptor Ferenc Trischler.

Budapest, January 2003

The Work Plan of the Foundation of the Postal and Telecommunication Museum for 2003

Administration and Budget Management

- The Following conclusions of the report on Postal Museum oversight affect administration and budget management:
 - The number of personnel... is necessary but not sufficient, considering that they are needed at 16 venues throughout the country.
 - The new wage scales for public employees should be considered valid for areas under the jurisdiction of the foundation.
 - The number of visitors to the central exhibition areas fluctuates sharply, and founders could increase visitor traffic through advertising.
 - The storage situation is not reassuring ... new artefacts entering the collection cannot be managed appropriately, since neither the required space nor staff is available. These issues need to be resolved to the extent possible.
- In addition to the above, the following administrative factors enjoy top priority:
 - Revisitation of director instructions, streamlining same, and eliminating overlaps, followed by publication;
 - designing a grant monitoring system, submitting joint bids for the two museums;
 - registering foundation's free-of-charge use rights to exhibition venues and warehouses in land records;
 - renewing work contracts and contracts between employers and employees based on results of oversight monitoring in 2002;
 - improving operation conditions, bringing operations at out-of-town exhibition facilities under the same umbrella;
 - preparing a work plan for major and minor renovations to out-of-town exhibition facilities.

Operations with Collections

- Restoring artefacts of postal history operations and administration, in keeping with the restoration plan.
- Securing protection for the mobile post office wagon at Balatonszemes with a light roof structure or a new canvas, once protective operations have been completed.
- Cleaning, and when necessary, repackaging artefacts in the containers and underground storage facilities at Gyáli Avenue to protect them from dust.
- Evaluating the collection enhancing operations of the archiving committee.
- Compiling the documentation and drawings needed to prepare scale models and copies of artefacts.

Scientific Work

- Preparing a comprehensive study on the postal history of Kőszeg.
- Preparing a catalogue of *Postal Workers as Portrayed in the Stamps of the World*.
- Using grant monies to start up a series of books on the great Hungarian philatelists of the 20th century.
- Using grant monies to continue the series *Hungarian Engineers in the 20th Century*.
- Starting up a new publication in the CD-ROM series on telecom history as soon as possible, this time covering the history of Hungarian television broadcasting.
- Organizing the museum history documents in the museum archives.
- Beginning a competition (Futics competition) in connection with an exhibit set for 2004 called *Mail in the Military 90 Years Ago*.

Exhibits

- Renewing the permanent exhibit at Nagyvázsony by installing a computer and presenting a CD-ROM.
- Exhibiting the oeuvre of Ferenc Swindl, graphic artist and stamp designer.
- Refurbishing a permanent exhibit at the customer section of the main post office in Pécs.
- Preparing for the very first exhibit at the house of the Kőszeg Postmaster, a new exhibition site. (Showing will include Postal Workers of the World as they Appear on Stamps, Travel through Europe by Mail Coach, and the Post Office of Kőszeg, the Free Royal City.)
- Installing post office furnishings to the inn, originally from Jászárokszállás and now located at the Open Air Museum of Ethnography in Szentendre.
- Exhibition at Diósd, telling the story of the 70-year-old radio transmitters.

Audience Relations and Programs

- Increasing the diversity of regular programs (Telecom May Day, Museum May Day, World Postal Day, and Advent Gathering) by including offerings from rural professional organizations.
- Preparing and unveiling memorial plaques to postmasters István Tomcsányi of Berzék and György Sóhalmy of Tállya on the streets bearing their names.
- Unveiling a memorial plaque to mark the 50th anniversary of the medium wave radio station at Győr.
- Holding a memorial conference in Debrecen to mark the 100th birthday of Dr. Rezső Soó.
- Helping 20-25 settlements to celebrate the centenary of their postal services in 2003; the foundation will present each with a tasteful plaque that will go in the customer service sections, so that everyone learns of the anniversary.
- The 150 members of the Association of Museum Friends are organizing museum visits every single month except July and August, partly to see new major exhibits, and partly to check out less well-known specialized museums.

Publications

- Publication of the 2002 yearbook and continued publication of the collection of documents expanded to include archival data.
- Museum publisher TKM was reorganized in 2002, rendering it unable to issue the pamphlets we had planned. So, publication will have to begin in 2003, preferably starting with the Hollókő and Ópusztaszer exhibit catalogues.
- Publication of postcards and maps as reprint materials.

Investments, Renovations

- Continue organizing a memorial to telecom workers using the 1% of income tax that taxpayers may donate to the charity of their choice, and other supports
- Conclusion of the heating upgrade and renovation at the Nagyvázsony Museum that began in 2002.
- Continue to encourage enlargement of the Stamp Museum and the Postal Museum at Balatonszemes using funds from the foundation and grant monies.

Budapest, October 15, 2002

Piroska Farkas Krizsák: Following Up on Anniversaries

The medium wave radio transmitter at Solt began broadcasting only a quarter century ago, on February 16, 1977. The Hungarian Post Office was in charge of the project. Designers, manufacturers, and assemblers came from the Soviet Union, Poland, and Hungary, and many are still alive, today. The author was curious to see how and what of the building of that transmitter, which just 25 years ago was considered one of the most powerful in Europe, was recorded. She explored ministerial decrees, CEO directives, investment documents, articles in the professional media, and the memories of the people who helped bring it about. She also explored the artefacts and documents in the Postal Museum, to see what they had on the Solt transmitter.

Miklós Dérszegi: The First Domestic Light Coaxial Cable Line

On May 26, 1969, the Hungarian Post Office began operation on the first large-channel landline telecom system in the country, which could relay 960 voice channels per pair of coaxial cables, the Budapest-Vienna four-line coax cable system. From Győr to Vienna the system operated as a wireless microwave transmission. The landline to Vienna was completed in 1971. All post office organizations whose activity was in any way connected to this type of facility participated in the project. The author memorializes the first line built in the 25-year-long *coaxial era* with a display presented in May of this year at the open air Radio and Television Museum, and with the current study.

László Jakab: Supplying the Power for Crossbar Switchboards

Prior to 1970, all that Hungary had were Type 7A electromechanical rotary telephone switchboards, powered by electric dynamos or selenium rectifiers. Lead batteries served as back ups, to keep the switchboards running if there was a problem with the mains. The 1970s marked a period of significant change in the switchboards and their power supplies. Starting in 1971, Hungary introduced the AR crossbar systems manufactured by Swedish-based Ericsson, but the power supply was not included in the contract between Hungary and Ericsson. So, the power to the AR switchboards came from domestically designed series converter systems, which, together with their designers, are discussed in detail in the current paper.

Károly Juhász: Container Switchboards in Hungary

One obstacle to increasing the number of telephones in Hungary in the 1970s was a shortage of switchboards, which were both expensive and took a long time to build. After several container-based switchboards were brought into Hungary and began operation, telecom factory BHG Híradástechnika and the Hungarian Post Office were pressured to develop a container switchboard that could be manufactured domestically, that was easy to transport, could be installed quickly, and would run reliably without having to be supervised. The manufacture of these containers began on August 18, 1978. In all, 199 containers were produced. Nineteen were sold outside of Hungary, but the rest all went into operation within the country, the first in Kőbánya (Budapest), and the last in Rétság, on June 30, 1993. The author reviews the history of these domestically manufactured container switchboards, the models made, the equipment they used, the principles under which they operated, and their strong and weak points.

Norbert Leskó: IT in Museums

In most museums in Hungary, information on collections is stored in hard copy systems. However, new rules on registering information and inventories allow computerized databases. International trends reflect growing use of IT in museums in recent years, where computers are increasingly used to register and account, as well as to display information. The museums have been given new opportunities to step beyond themselves, to communicate with their audiences through new channels, and to attract new audiences. In Hungary, even the methods of registering inventories are outdated. When introducing new systems, however, it is worth paying attention to international trends and to seek methods which show a natural affinity for the new technologies. If, when advancing accounting systems, the phase of software applications designed specifically for local networks is skipped, the gap between Hungary and the more advanced countries can be reduced.

Ferenc Hernitz – Ildikó Várkonyi Makkai: Kőszeg's Postal History

In 2002, the city of Kőszeg asked the Foundation of the Postal and Telecommunication Museum to organize a comprehensive postal history exhibition to serve as a permanent

display in the house of the one-time postmaster. In response, the authors prepared a study of Kőszeg's postal history from the late 16th century to the present. The comprehensive work relies on the network of postal institutions to describe the various postal services as they changed and developed over time, ranging from the courier service through the postal stations, the postal coach and diligence vehicles, to the mobile post offices and telephone systems that use CB transmitters. It also focuses on the heads and staffs of the Kőszeg post office, relying on contemporary documents.

Jenő Szabó: Postal Workers Portrayed on the Stamps of the World

The Stamp Museum began selecting material for *Postal Workers Portrayed on the Stamps of the World* when compiling material for the postal history exhibit at Kőszeg. In keeping with the initial idea, an effort is being made to have as complete a collection as possible, which will be recorded on a CD to be accompanied by a thematic catalogue. The author is currently reviewing the way the collection effort was organized, the various phases of the operation, the way the motifs have been categorized, and the subcategories within each overall heading. The collection offers a number of unusual foreign and domestic stamps including several philatelic rarities, giving the image of the stamp, its history, and the data surrounding its issue.

Zsuzsa Csintalan: On the Margin of a Petition

The permanent exhibition of the Postal Museum includes a petition dating from 1947. In it, the residents of *Jancsifalu* are petitioning for the return of their old letter carrier, József Biczó (1916–1991). The author used available documents and sought out petitioners' families to learn whether the document, signed by 182 people, had managed to get the letter carrier returned to Jancsifalu, a district of the city of Győr. She learned that although their petition had not been honored, the residents of Jancsifalu continue to tell tales about the wonderful service Biczó had provided before his transfer. Biczó was transferred to a high-priority district in downtown Győr, where he worked until his retirement in November 1978 and where his reputation as a true professional was further enhanced.

Ibolya Bartók: Dr. Károly Forster's Report on the 1939 Postal Congress

Dr. Károly Forster's (1884–1960) published report is a glimpse into events at the postal congress of 1939 in Buenos Aires. It includes comments on the professional discussions and the political debates as well on as the boat trip to the distant land, and on local political, economic, and cultural life. Essentially, it offers his readers, then and now, an image of Argentina, 1939. The author also focuses on Károly Forster himself, reviewing his 29-year career with the postal service. Following graduation from law school he was appointed a clerk-intern in 1909, rising to deputy general manager in December 1943. In February 1945, when the political system changed and the Royal Hungarian Post Office was reorganized he was forced to leave the service.

Mrs. Gergely Kovács: Afterward to Károly Krammer's Memoirs

Károly Krammer (1984–?) was a retired postal and telegraphic office senior supervisor. He had headed the Number Two Post office at Nagyvárad (today, Oradea, Romania) for 20 years on end and was a postal worker for 40 years, from 1881 to 1921. In 1941, at the age of 77 he wrote his memoirs, detailing his work and the important events of his life. Krammer's illustrative style turns back the wheels of time to an era of peace, where he offers close-up images of the major historical figures Gábor Baross and Mihály Gervay. The memoir is at the point where history and the little guy intersect. In this case the little guy is a postal official, who offers us his vantage point. Each section of the memoir is given extra body by his telling of interesting postal history lore. In his tales he reflects the high level of calling that defined the people living in the final third of the 19th century.

Adrienn Kovács: Zeppelins Offer Air Mail Services

The idea of an airship that one could steer first arose back in 1783, when the Montgolfier brothers discovered the hot air balloon. However, the issue of steering remained a continuous problem, triggering a series of construction alternatives. Eventually, a Hungarian designer, Dávid Schwarz, came up with a revolutionary innovation in airship design. Schwarz realized that aluminum was the best material for building an airship frame, and his airship was the first means of transport ever to be made of aluminum. The author begins at the beginning in telling the story of the steerable airship, the Zeppelin, describing Schwarz as the inventor, the developers, the postal services offered by the airships, and the air mail deliveries they made between 1930 and 1937.

Teréz Csécs: Post Offices, Postal Workers, and the Scientific Compendium

In the early 19th century, people working in science decided that they needed an encyclopedic scientific journal alongside the very few literary and news magazines published in Hungarian. The outcome was *The Scientific Compendium*, first published in 1817. The problem came in getting the new magazine to its readers. At the time, one way of finding the funds for publications was to sell subscriptions, with deliveries going directly from the publisher to the reader, with or without the post office as intermediary. In this study, the author focuses on subscriptions to *The Scientific Compendium* and postal deliveries, describing the operation of the postal service, the manner in which the magazine was ordered by postal workers, its readership, and the postal workers who wrote for it. She concludes that an increasingly advanced postal network was a major contributor to the 25-year run of the journal, making it one of the most successful periodicals of the era.

László Víz: Rezső Ócsvár's Art in Postcard Design

Hand-drawn and painted artistic prints and messages are a separate and noteworthy chapter in the history of the postcard. The Postal Museum toured the country with some three

hundred such postcards, drawn by artist and art teacher Rezső Ócsvár (1877–1968) for his wife, Ilona Nyulászi, between 1905 and 1918. The thoughts expressed in the aquarelles and sketches, and the immediacy of the events that triggered them, bear an imposing message for posterity, reflecting optimism and knowledge, and the humanist spirit of a world we have left behind. His lessons are not only for his own children, for we all find ourselves under his influence. This treasure of the Ócsvár–Vízy family came to us in an album decorated with an illuminated initial.

Alapítványi, kuratóriumi és felügyelő-bizottsági munkatársak

Kovács Gergelyné

Vichmann Béláné

Zámbo Zita

Majzikné Szívós Ibolya

Németh Enikő

Leskő Norbert

Mészáros Zoltán

Kurucz István

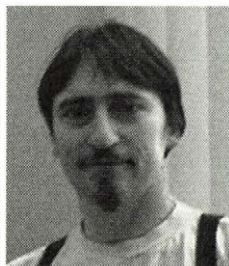
Jakab Györgyné

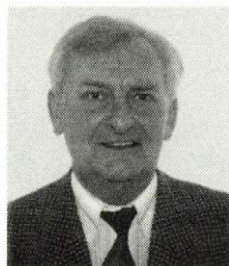
Gáspárné Kovács Éva

Gárdosné
Petényi Erzsébet

Szabó Gyula

Dr. Tormási György

Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány

Budapest VI., Andrássy út 3.

Postacím: 1372 Budapest, Postafiók: 441.

Név	Beosztás	Szakterület és szolgálati hely
Kovács Gergelyné	ügyvezető igazgató	kultúrtörténet
Vichmann Béláné	gazdasági vezető	alapítványi gazdálkodás
Zámbó Zita	titkárságvezető	alapítványi ügyvitel
Majzikné Szívós Ibolya	gondnok	alapítványi üzemvitel
Németh Enikő	gazdasági előadó	alapítványi munkaügyek
Leskó Norbert	informatikus	polgári szolgálat
Mészáros Zoltán	tárlatvezető	polgári szolgálat

Kuratórium

Kurucz István	kuratóriumi elnök	MATÁV Rt. képviselője
Jakab Györgyné	kuratóriumi tag	Magyar Posta Rt. képviselője
Gáspárné Kovács Éva	kuratóriumi tag	Antenna Hungária Rt. képviselője

Felügyelő Bizottság

Gárdosné Petényi Erzsébet	FB-elnök	Magyar Posta Rt. képviselője
Szabó Gyula	FB-tag	MATÁV Rt. képviselője
Dr. Tormási György	FB-tag	Antenna Hungária Rt. képviselője

Postamúzeumi munkatársak

Kovács Gergelyné

Krizsákné
Farkas Piroska

Makkai
Várkonyi Ildikó

Hajdú József

Mészáros Emőke

Heckenast Gábor

Kovács Adrienn

Bartók Ibolya

Kozmáné
Grünwald Éva

Keskovicz Nóra

Kusnyir Sándor

Uhl Józsefné

Csapó Attiláné

Dérszegi Miklós

Szadovszky Lajosné

Postamúzeum

Budapest VI., Andrásy út 3.

Postacím: 1372 Budapest, Postafiók: 441.

Név	Beosztás	Szakterület
Kovács Gergelyné	igazgató	kultúrtörténet
Krizsákné Farkas Piroska	igazgatóhelyettes	távközléstörténet
Makkai Várkonyi Ildikó	muzeológus	postatörténet
Hajdú József	muzeológus	hang- és képtár
Mészáros Emőke	muzeológus	dokumentációs gyűjtemény
Heckenast Gábor	mérnök-muzeológus	műsorszórás-történet
Kovács Adrienn	könyvtáros	múzeumi könyvtár
Bartók Ibolya	adattáros	múzeumi adattár
Kozmáné Grünwald Éva	papírrestaurátor	kiállítás-rendezés
Keskovicz Nóra	hosztesz	tárlatvezetés
Kusnyir Sándor	anyagmozgató	
Uhl Józsefné	takarító	
Csapó Attiláné	ny. muzeológus	tervtári dokumentációs gyűjt.
Dérszegi Miklós	ny. szaktanácsadó	távközléstörténet
Szadovszky Lajosné	ny. reprográfus	nagyítás, archiválás

Bélyegmúzeumi munkatársak

Solymosi Jánosné

Szabóné Kiss Ildikó

Angyal Erzsébet

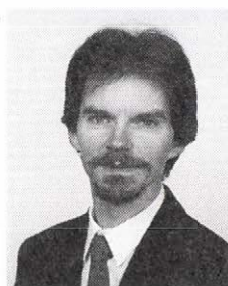
Nikodém Gabriella

Szegedi Istvánné

Halász Alexandra

Szabó Jenő

Petrényiné Szőts Anna

Majsai Mária

Sajtos Gáborné

Máté János

Oláh Kálmánné

Pintérné Kun Anna

Tusa Margit

Bélyegmúzeum

Budapest VII., Hársfa u. 47.

Postacím: 1400 Budapest, Postafiók 86.

Név	Beosztás	Szakterület
Solymosi Jánosné	múzeumigazgató	általános bélyegtörténet
Szabóné Kiss Ildikó	általános előadó	múzeumi ügyvitel
Angyal Erzsébet	muzeológus	könyvtár, dokumentációs gyűjt.
Nikodém Gabriella	muzeológus	Európa bélyegtörténete
Szegedi Istvánné	muzeológus	magyar bélyegtörténet
Halász Alexandra	muzeológus	Amerika és Ausztrália bélyegtört.
Szabó Jenő	muzeológus	modern magyar bélyegtörténet
Petrényiné Szőts Anna	segédmuzeológus	Ázsia és Afrika bélyegtörténete
Majsai Mária	kiállítás-rendező	papírrestaurálás, grafika
Sajtos Gáborné	adminisztrátor	címfelvétel
Máté János	portás	
Oláh Kálmánné	takarító	
Pintérné Kun Anna	takarító	
Tusa Margit	ny. szaktanácsadó	leltározás

Postamúzeumi kiállítóhelyek munkatársai

Beszédes Ernő

Juhász Károly

Ring Sándor

Ring Sándorné

Piltman Csabáné

Bedő Istvánné

Nagy Ferencné

Hernitz Ferenc

Szomorné
Mester Veronika

Dr. Bányai Sándor

Postamúzeumi kiállítóhelyek

Név	Beosztás	Szolgálati hely
Beszédes Ernő	muzeológus	Telefónia Múzeum
Juhász Károly	tárlatvezető	Telefónia Múzeum
Ring Sándor	múzeumgondnok	Rádió és Televíziómúzeum
Ring Sándorné	tárlatvezető	Rádió és Televíziómúzeum
Piltman Csabáné	múzeumgondnok	Nagyvázsonyi Postamúzeum
Bedő Istvánné	múzeumgondnok	Balatonszemesi Postamúzeum
Nagy Ferencné	múzeumgondnok	Hollókői Postamúzeum
Hernitz Ferenc	ny. gyűjteménykezelő	Soproni postai és távközlési gyűjt.
Szomorné Mester Veronika	múzeumgondnok	Pécsi Telegaléria
Dr. Bányai Sándor	ny. gyűjteménykezelő	Pécsi Telegaléria

Tartalom

<i>Kurucz István: Előszó</i>	3
<i>Kovács Gergelyné: A 2002. évi beszámoló</i>	5
<i>Solymosi Jánosné: Historia domus – Bélyegmúzeum, 2002</i>	9
<i>Pataki Klára – Németh Enikő: Historia domus – Postamúzeum, 2002</i>	19
<i>Kovács Gergelyné: A 2003. évi munkaterv</i>	33
<i>Krizsákné Farkas Piroska: Évfordulók nyomában</i>	36
<i>Dérszegi Miklós: Az első hazai kiskoaxiális kábelvonal</i>	46
<i>Jakab László: Crossbar központok áramellátása</i>	49
<i>Juhász Károly: Konténerközpontok Magyarországon</i>	55
<i>Leskó Norbert: Informatika a múzeumban</i>	64
<i>Hernitz Ferenc – Makkai Várkonyi Ildikó: Kőszeg postatörténete</i>	75
<i>Szabó Jenő: Postásábrázolások a világ bélyegein</i>	101
<i>Csintalan Zsuzsa: Egy kérvény margójára</i>	113
<i>Bartók Ibolya: Dr. Forster Károly beszámolója az 1939. évi postakongresszusról</i>	118
<i>Krammer Károly: Pályafutásom a magyar királyi postán</i>	138
<i>Kovács Gergelyné: Utószó Krammer Károly visszaemlékezéseihez</i>	184
<i>Kovács Adrienn: Zeppelinek a légiposta szolgálatában</i>	186
<i>Csécs Teréz: Posták, postások és a Tudományos Gyűjtemény</i>	206
<i>Vízy László: Ócsvár Rezső levélposta-művészete</i>	222
<i>Kisfaludi Júlia: Postatörténeti kronológia 1964-től 1990-ig</i>	225
<i>Rövid tartalmi összefoglaló angol nyelven</i>	341
<i>A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány munkatársai</i>	354
<i>Tartalom</i>	363

